ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Једино ново под сунцем

Највише што је Бог могао дати човеку, дао је поставши човек, и занавек оставши као Богочовек у свима световима, видљивим и невидљивим. Мајушно човеково биће сместило васцелог Бога, несместивог и одасвуд безграничног. То чини да је Богочовек Христос најзагонетније биће у свима човечаноким световима. Свети Дамаокин је у праву и на земљи и на небу, и у времену и у вечности, када тврди да је Богочовек Христос „једино ново под сунцем"[1]. Додао бих: и увек ново, ново које никада не стари ни у времену ни у вечности. Но у Богочовеку и са Богочовеком и сам човек је постао биће — ново под сунцем, биће божански важно, божански скупоцено, божански вечно, божански сложено.

НАПОМЕНЕ:

[1] De Fide, III, 1. Migne, P. gr. t. 94, col. 984.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек = Црква

Тајна Бога ујединила се неодвојиво са тајном човека, и постала двоједна тајна, светајна свих светова. И тако постала Црква: Богочовек = Црква. Друга Ипостас Пресвете Тројице, Ипостас Бога Логоса поставши човек, и тиме Богочовек, остала је у нашем земаљ ском свету, и у свима световима, као Богочовек — Црква. Очовечењем Бога Логоса, човек је као посебно боголико биће, узвеличан Божанским величанством, јер му је Друга Ипостас Пресвете Тројице постала Глава, вечна Глава Богочовечанског тела Цркве. Бог Отац Духом Светим даде Господа Христа — Богочовека „за главу Цркви, над свима, која је тело Његово, пуноћа Онога који све испуњава у свему"[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 17—23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Глава Цркве

Са Богочовеком Господом Христом, као са Главом својом, Црква је постала најсавршеније и највредносније и најважније биће у свима световима. Све Богочовеково постало је њено: све божанске силе Његове постале су Њене, и све васкрсне, и све преображајне, и све обожујуће, исве обогочовечујуће, и све охристовљујуће, и све отројичујуће, и све охристоличујуће силе Његове постале су занавек њене.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вечна Ипостас Цркве

А што је важније иод најважнијег, и чудеснije од најчудеснијег, и потресније од најпотреснијег јесте тошто је сама Ипостас Бога Лотоса из неизмерног човекољубља Свог постала Вечна Ипостас Цркве. Нема богатства Божјег, нема славе Божје, нема добра Божјег, а да чудесним Богочовеком није постало заувек наше, заувек људско.

Сву неизмерну величину моћи Своје и богатство човекољубља Своги свемоћ силе Своје Бог нарочито показа васкрсењем Христа из мртвих, вазнесењем Његовим на небо изнад Херувима и Серафима и свих наднебесних Бестелесних Сила, оснивањем Цркве као тела Његовог, тела коме је Он, Васкрсли и Вазнесени и Вечноживи Богочовек, глава. То безгранично чудо, то уистини најбожанскије свечудо Бог „учини у Христу када Га васкрсе из мртвих и посади себи с десне стране на небесима изнад свих Поглаварстава и Власти и Сила и Господстава и свакога имена што се може назвати, не само на овоме свету него и на ономе; и све покори под ноге Његове, и Њега даде за главу Цркви над свим — ὑπίφ πάντα, која је тело Његово, пуноћа Онога који све испуњава у свему — τό πλήρίυμα του τά πάντα έν *παόι* πλιρουμένον)"[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 20—23

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - Богочовечанско Тело

Тако је у васкрслом и вазнесеном Богочовеку остварен предвечни план Трисветог Божанства: „да се све сједини под главом Христом — άνακεφαλαιοαόνοα τά πάντα ьч τά) Χριστψ, што је на небесима и што је на земљи",[1] остварен у Богочовечанском телу Цркве. Црквом, Богочовечанским телом Својим, Господ је сјединио у један вечноживи организам сва анђелска бића, људе и све богоздане твари. Тако је Црква — „пуноћа Онога који све испуњава у свему",[2] тојест

Христа Богочовека, који као Бог „испуњава све у свему", а као човек и Вечни Архијерej даје нама људима да живимо том пуноћом у Цркви помоћу светих тајни и светих врлина. То је ваистину плирома свега божанскога, свега вечнога, свега боголикога, свега богозданога.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 10.

[2] Еф. 1, 23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - плирома свега божанскога и свега човечанскога

Јер је Црква плирома Божанске Истине, Божанске Правде, Божанске Љубави, Божанског Живота, Божанске Вечности; плирома свих божанских савршенстава и још плирома свих човечанских савршенстава, јер је Господ Христос Богочовек: двоједна плирома Божјег и људског. То је богочовечанско плиромско свеједињство, обесмрћено и овековечено тиме што му је глава сам Вечни Богочовек, Друга Ипостас Пресвете Тројице. Плирома Богочовечанског тела Цркве живи бесмртним и животворним логосним силама оваплоћеног Бога Логоса. То осећају сви истински чланови Цркве, а најпотпуније од свих светитељи и анђели. Та плирома Богочовечанских савршенстава Христових и јесте наследство светих[1], и нада нашег хришћанског звања.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 18.

[2] Еф. 1, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - свециљ и свесмисао

Црква је не само циљ и смисао свих бића и твари: од Анђела до атома, него је и њихов једини свециљ и једини свесмисао. У њој нас је Бог заиста „благословио сваким благословом духовним"[1]; у њој дао сва средства за наш свети и непорочни живот пред Богом[2]; у њој нас усиновљује кроз Сина Свог Јединородног[3]; у њој нам открио вечну тајну воље Своје[4]; у њој сјединио време са вечношћу[5]; у њој омогућио ухристовљење и охристовљење свих бића и твари, њихово удуховљење и одуховљење, и њихово утројичење и отројичење[6]. Због свега тога Црква сачињава највећу и најсветију тајну Божију усвима световима.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 3

[2] Еф. 1, 4.

[3] Еф. 1, 5—8

[4] Еф. 1, 9.

[5] Еф. 1, 10

[6] Еф. 1, 13—18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - светајна Божија

Упоређена са осталим тајнама Божјим, она представља Светајну. У њој је свака Божја тајна — благовест и блаженство; у њој свака од њих — рај. Јер је свака од њих препуна Сладчајшега. А Сладчајши? Њиме је рај — рај, и блаженство — блаженство; Њиме је Бог — Бог, и човек — човек; Њиме је Истина — Истина; и Правда — Правда; Њиме је Љубав — Љубав, и Доброта — Доброта; Њиме је живот — Живот, и вечност — Вечност.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Светајна човека

Поставши човек, и основавши Цркву на Себи и Собом и у Себи, Господ Христос је као Богочовек неизмерно узвеличао човека. Он је Својим Богочовечанским подвизима не само спасао човека од греха, смрти и ђавола, него га и узнео изнад свих бића и твари. Бог Логос није постао ни Богоанђео ни Богохерувим ни Богосерафим већ Богочовек. Тиме је уздигао човека изнад свих Анђела и Арханђела, изнад свих надљудских бића. Притом, Господ му Црквом покори под ноге све и сва: πάντα ὑπέταξεν ὑπό τους πόδας αυτού.[1] Црквом и у Цркви, као Богочовечанском телу, човек расте у наданђелске, у надхерувимске висине. Тако је пут његовог узлажења, његовог усавршавања дужи од анђелског, од херувимског, од серафимоког. Овде је посреди тајна над тајнама. Нека умукне сваки језик, јер говори неисказана и ненасита љубав Божија, неисказано и ненасито човекољубље уистини Јединог Човекољупца — Господа Исуса. Овде настај у „виђења и откривења Господња",[2] која се не могу изразити никаквим језиком, не само људским негои анђелским. Све је ту изнад ума, изнад речи, изнад природе, изнад створенога. Ако је до тајне, ту је светајна човека у светајни Богочовека, Који је Црква, и усто тело Цркве и глава Цркве. И у свему томе и кроза све то: човек уцрквљени, и оцрквљени, човек ухристовљени и охристовљени, човек убогочовечени и обогочовечени, човек утројичени и отројичени, човек — сутелесник Богочовечанског тела Христовог = Цркве, најсветије и најмилије тајне Божије, тајне надтајнама: свесвете светајне.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 22.

[2] 2 Кор. 12, 1.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - Богочовек продужен кроз све векове

Црква — то је Богочовек Христос продужен кроз све векове и кроза сву вечност. Али са човеком и за човеком и сва богоздана твар: све што је на небу и на земљи било саздано Богом Логосом; све то улази у Цркву, као тело њено, коме је глава Господ Христос; али глава је глава телу, и тело је тело глави: нераздвојиво једно од другог, пуноћа једног са другим: „пуноћа Онога који све испуњава у свему".[1] Постајући светим крштењем члан Цркве, сваки хришћанин поставе саставни, органски део „пуноће Онога који све испуњава у свему", и сам се испуњује том пуноћом Божјом[2]: и на тај начин постиже свесавршену пуноћу свога човечанског бића, своје човечанске личности. По мери своје вере и свога благодатног живота у Цркви, сваки хришћанин постиже ту пуноћу кроз свете тајне и свете врлине. То важи за све хришћане свих времена. Сви испуњени пуноћом Онога који испуњава све у свему: све у нама људима, свеу анђелима, све у звездама, све у птицама, све у биљкама, све у минералима, све у свима богозданим тварима. И на тај начин ми људи оробљени, божански оробљени са свима богозданим бићима и тварима. Јер где је Његово Божанство, тамо је и Његово човечанство; тамо сви верни свих времена и свих бића: анђели и људи. На тај начин ми се људи испуњујемо „сваком пуноћом Божјом"[3]: богочовечанска пуноћа = Црква: Богочовек — глава њена, она — тело Његово, а ми увек у свему живљењу свому потпуној зависности од Њега, као тело од главе.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 23.

[2] Еф. 3, 19.

[3] Кол. 2, 9

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовечанска пуноћа = Црква

Из Њега, бесмртне Главе Цркве, кроз цело тело Цркве струје животворне благодатне силе, и оживљују нас бесмртношћу и вечношћу. Сва богочовечанска чула Цркве су од Њега иу Њему и Њиме. Све свете тајне и свете врлине у Цркви, којима се очишћујемо, препорођујемо, преображавамо, освећујемо, охристовљујемо, обогочовечујемо, обожујемо, отројичујемо, спасавамо, бивају од Оца кроз Сина у Духу Светом, и то благодарећи Ипостасном јединству Бога Логоса са нашом човечанском природом у чудесној Личности Богочовека Господа Исуса.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Свети Златоуст - човек изнад Вишњих Сила

Видиш ли, пита свети Златоуст, шта је Бог учинио? Васкрсао је Христа, — зар је то мало? Али, погледај даље: посадио Га је с десне стране Себи. Каква реч то може изразити? Онога који је од земље, онога који је безгласнији од риба, онога који је био играчка демона, — одједном је подигао на висину. Заиста је неизмерна

величина моћи Његове. Обрати пажњу куда га је подигао. Поставио га је на небесима изнад сваке створене природе, изнад сваког Поглаварства и Власти.Стога је заиста потребан Дух, потребан просвећен ум, да бисмо Га познали; заиста је потребно откривење. Замисли, колико је растојање између човечанске и божанске природе! Међутим Он је човечанску природу од њене ништавности уздигао у достојанство Божанске. За ово је потребно прећи не један, не два, не три степена. Зато је и апостол не просто рекао: горе — ανω, него: изнад — υπεράνω. А изнад Вишњих Сила је једино Бог. И на такву висину Он је уздигао човека, од најнижег унижења на највиши степен Власти, иза које не постоји неко више Достојанство. Све то апостол говори о Васкрсломе из мртвих, што и јесте достојно удивљења; но ни у ком случају он то не говори о Богу Логосу. Јер што су комарци према људима, то је сва творевина према Богу. И шта ја говорим: комарци? Та када су сви људи пред Богом као капља и као прашина (Ис. 40, 15), онда Невидљиве Силе можеш сматрати као комарце. Дакле, апостол не говори о Богу Логосу,негооОноме који је од нас — περί τοУ εξ ήμων. То у ствари јесте велико и чудесно, што Га је уздигао из земаљске преисподње. Када су сви народи пред Богом као капља, онда један човек колики ли је делић капље! Међутим Бог Њега уздиже изнад свега не само у овоме свету него и на ономе, и све покори под ноге Његове ... О, заиста дивна и запањујућа дела! Тиме што Бог Логос постаде човек, човеку сва саздана сила постаде робиња. Но можда постоји неко који је изнад Њега, који иако нема подчињене, ипак поседује веће достојанство? Овде се ни то не може претпоставити, јер апостол тврди: све покори под ноге Његове. И то покори не просто, него покори до потпуне подчињености, тако да веће подчињености не може бити. Зато је апостол и рекао: „под ноге Његове, и Њега даде за главу Цркви над свим"[1]. Гле, и Цркву колико је узвисио! Као неком дизалицом подигавши је, Он је уздигао на велику висину, и посадио је на истом престолу: јер где је глава, тамо је и тело; нема никаквог прекида између главе и тела, јер када би се веза између главе и тела прекинула, онда не би било ни тела ни главе. Апостол вели: над свим — ύπερ πάντα. Шта значи над свим? Значи, или да је Христос изнад свега видљивог и умом замисливог, или да је од свих доброчинстава, учињених нам Њиме, највеће тошто је Бог Сина Свог учинио главом Цркве, не оставивши притом никог вишег: ни анђела, ни арханђела, нити иког другог. Бог нас је почаствовао не само тим преимућством што је човека Христа узвео горе, него још и тиме што је припремио да сав род људски уопште греде за Њим, држи се Њега, следује Њему. „Која је тело Његово“,[2]. Да ти, чувши реч „главу", не би ту реч схватио само у смислу власти него и у буквалном смислу, и да Христа не би сматрао само као начелника него Га гледао као стварну главу тела, апостол додаје: „пуноћа Онога који све испуњава у свему"[3]. Шта то значи?

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 22.

[2] Еф. 1, 23.

[3] тамо.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - пуноћа Христа

Значи ово: Црква је пуноћа Христа. Јер пуноћа главе је тело, и пуноћа тела је глава. Видиш, апостол не пропушта никакво поређење, само да би из разио Божију славу. Он каже: „пуноћа", тојест као што се глава допуњује телом, јер се тело састављa из свих делова, и сваки је део неопходан. Видиш, апостол показује да су Христу као глави потребни сви делови уопште, јер када миоги од нас не би били — један рука, други нога, трећи неки од осталих делова, онда тело Његово не би било потпуно. Дакле, тело Његово саставља се из свих чланова. То значи: тада се испуњује глава, тада тело постаје потпуно, када смо сви ми чврсто сједињени и повезани.

Видиш ли „богатство славе наследства"?[1] благовести даље Златоусти благовесник. Видиш ли „неизмерну величину моћи на онима који верују"?[2] Видиш ли „наду звања"?[3] Имајмо страхопоштовање према нашој Глави; помислимо какве смо Главе тело, којој је све покорено[4]. Имајући то у виду, ми треба да будемо бољи од Анђела и већи од Арханђела, пошто смо удостојени веће части него они. Јер као што апостол каже у посланици Јеврејима: Бог прими природу не од Анђела, него од семена Аврамова (Јевр. 2, 16). Не природу Поглаварства, ни Власти, ни Господства, нити икоје друге Силе, него нашу природу Он узе на Себе и посади је горе. И шта ја говорим: посади? Учини јс Својом одећом; и не само то, него и све покори под ноге Његове ... С трепетом ценимо блискост и сродство наше с Богом; бојмо се да се ко не одсече од свога тела, да ко не отпадне, да се ко не покаже недостојан. Када би нам неко ставио на главу цароку круну, златан венац, — реците, шта све не бисмо учинили да се покажемо достојни тог мртвог камења? А овде нашу главу покрива не царска круна, него је сам Христос постао наша Глава, што је несравњено веће; — међутим ми томе не придајемо никакву важност. Та Анђели, Арханђели и све Небеске Силе с побожним страхопоштовањем чествују нашу Главу, а ми, тело Њено, зар је нећемо с молитвеним страхопоштовањем чествовати? И каква нам после тога остаје нада на спасење? Размишљај о царском престолу том, размишљај о превеликој части тој. То треба да нас плаши више него пакао. Јер када и неби било пакла, то за нас који смо удостојени толике части, а потом се показали недостојни ње и зли, лишење ове части требало би да буде највећа казна, неисказана мука. Замисли, близу кога заседа твоја Глава? с десне стране Кога се налази? Она заседа изнад сваког Поглаварства и Власти и Силе; а тело Њено и демони газе? Но, не било тога! Када би било тако, онда већ не би било ни тела. Но пошто је реч о телу Господњем, онда се сетимо и оног Тела које је било распето,

приковано, на жртву принесено. Ако си тело Христово, онда носи крст, јер га је и Он носио; подноси пљување, подноси шамаре, подноси клинце. Такво је било Његово тело, иако је било безгрешно. И пошто говоримо о телу Његовом, то причешћујући се њиме и пијући крв Његову, имајмо на уму да се у тајни Причешћа ми причешћујемо Телом које се ништа — μηδέν — не разликује од онога Тела које седи горе, коме се Анђели поклањају, које се налази близу Непропадљиве Силе, — то Тело управо ми и једемо. О, колико нам је путева откривено ка спасењу! Господ Христос нас је учинио Својим телом, дао нам је Своје тело, — и све то нас не одвраћа од зла. О, помрачења! О, дубоког бездана! О, неосетљивости! — Заповеђено нам је: Мислити о ономе што је горе, где Христос седи с десне стране Бога[5]. Међутим, једни се брину о богатству, други пропадају у страстима[6].

Ради чега је Богочовек Господ Христос, Друго Лице Свете Тројице, у Цркви све и сва: и Глава телу Цркве, и Црква тело Његово? Ради тога да сви чланови Цркве: „у свему растемо у ономе који је глава: Христос, док достигпемо сви у човека савршена,умерурастависинеХристове— εις μετρον ηλικίας τον πληρωματος τοΰ Χριστον[7].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 18.

[2] Еф. 1, 19.

[3] Еф. 1, 18.

[4] Еф. 1, 22.

[5] Кол. 3, 2. 1.

[6] In Ephes. Homil. III, 2. 3; Migne, P. gr. t. 62, col. 25. 26. 27.

[7] Еф. 4, 15. 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - Богочовечанска радионица

То значи: Црква је Богочовечанска радионица, у којој се људи помоћу светих тајни и светих врлина обогочовечу ју, охристовљују, обожују, преображавају у богољуде по благодати, у христосе по благодати, у богове по благодати. Ту све бива Богочовеком, у Богочовеку, по Богочовеку: све — у категорији Богочовечјег и Боговечног. Богочовечанском Личношћу Својом Он обухвата, прожима, проходи све светове у којима се крећу иживе људска бића: силази у најдоња места земље, у сам пакао, у царство смрти; узлази изнад свих небеса, да Собом испуни све — ίνα πληρωΐn ταπάντα[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 8—10; ср. Рм. 10, 6—7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек - расте!

Све у Цркви ради вођено и руковођено Главом Цркве - Господом Христом. И тако расте Богочовеково тело. Богочовек — расте! И то се чудо непрекидно збива ради нас људи и ради нашега спасења и охристовљења. Расте тело Христово - Црква. Расте сваким човеком који постане члан Цркве: саставни део Богочовечанског тела Христовог. То рашћење свачије личности људске у Цркви бива од Главе Цркве — Господа Христа. Од Њега преко Његових светих, христоносних сарадника. Свечовекољубиви Господ је дао: и апостоле, и пророке, и еванђелисте, и пастире, и учитеље — „на усавршавање светих и сазидање тела Христова"[1]. И из Господа Христа, као из Главе Цркве: све тело Цркве расте, складно састављано и склапано оним што сваки зглавак помаже, радећи према мери свакога уда[2].

У чему је нада нашег хришћанског звања? — У сједињењу нашем са Господом Христом, а преко Њега са онима што су у Њему, у Богочовечанском телу Његовом, Цркви. А тело је Његово „једно тело",[3] тело оваплоћеног Бога Логоса; и дух је у том телу — „један дух"[4]. Дух Свети. То је Богочовечанско јединство, савршеније и потпуније од сваке врете јединства. У земаљском свету

не постоји стварније и обухватније и бесмртније јединство: јединство човека са Богом и људима и свима тварима. А средства да се у то јединство уђе приступачна су свима и свакоме: свете тајне и свете врлине.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 11. 12.

[2] Еф. 4, 16.

[3] Еф. 4, 4.

[4] Еф. 4, 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Прва Света Тајна и прва Света Врлина

Прва света тајна јесте свето крштење, а прва света врлина јесте вера. „Једна вера"[1], и нема друге осим ње; и „један Господ",[2] и нема другог осим Њега;[3] и „једно крштење", и нема другог осим њега. Тек у органском јединству са Богочовечанским телом Цркве, тек као „сутелесник" тог чудесног организма, човек долази до потпуног осећања и сазнања и убеђења: да је заиста само „један Господ" — Пресвета Тројица; само „једна вера" — вера у Пресвету Тројицу[4]; само „једно крштење" — крштење у име Пресвете Тројице[5]; исамо „један Бог и Отац свију, који је над свима, и кроза све, и у свима нама"[6]. „Један је над свима Отац, који је кроза све Логосом који је из Њега, и у свима Духом Светим"[7]. — То осећати, и тиме живети, значи: владати се достојно хришћанскога звања[8]. Речју, то значи: бити хришћанин.

Једино у Богочовеку Христу човек је „једно тело, један дух". Тек у Њему човек је осазнао себе као једно тело, јер не разбијено грехом, као један дух, јер не разбијен злом. Откуда то? Отуда што је тело Богочовека Христа прво безгрешно тело људско; зато једно и зато бесмртно. А оно, у тајанственој богочовечности својој, постало је једно тело Цркве. И ми, само као чланови Цркве Христове, благодаћу Духа Светога доживљујемо то јединство тела безгрешног,

Богочовечанског, као своје јединство, због љубави Спасове према нама и вере наше према Њему.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 5.

[2] Ср. 1 Кор. 8, 16; 12, 5; Јуд. 3.

[3] Еф. 4, 5.

[4] Еф. 3, 6; 4, 13; 4, 5; Јуд. 3.

[5] Мат. 28, 19.

[6] Еф. 4, 6; ср. 1 Кор. 8, 6; 12, 6; Рм. 11, 36.

[7] Св. Ј. Дамаскин, In Ephes. с. 4, ν. 5—6; P. gr. t. 95, col. 840 D.

[8] Еф. 4, 1; ср. Рм. 12, 2; Кол. 3, 8—17; 1 Сол. 2, 7

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човеково боголико јединство

Тек у Господу Христу Богочовеку човек се први пут осетио потпуно један по бићу, троједан. И у том боголиком тројединству нашао и јединство свога бића, и бесмртност боголику, и вечни живот: зато је вечни живот — у познању Троједног Бога[1]. Уподобити се Троједном Господу, испунити се „сваком пуноћом Божјом"[2], постати савршен као Бог,[3] — то је наш позив, у томе нада звања нашег: „звања светог",[4] „звања небеског",[5] „звања Божјег".[6] Тек у Цркви Христовој ми осећамо живо и бесмртно да смо „и позвани у једној нади звања свога".[7] Једно звање за све људе; и једна нада за све људе. То се звање живи, доживљује Црквом и у Цркви: „са свима светима" кроз свете тајне и свете врлине[8]. И ми се онда и осећамо „једно телои један дух" — „са свима светима": „Тако смо ми многи једно тело у Христу"[9]; „јер једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело; и сви се једним Духом напојисмо. Јер тело није један уд него многи. Многи су уди а једно тело. Ви сте тело Христово, и уди међу

собом"[10]. Нада, вођена вером и љубављу еванђелском, носи нас ка остварењу и постигнућу нашег звања, нашег циља, нашег позива: богосавршенства. А то се обавља једино у границама Богочовечанског тела Христовог помоћу богочовечанских сила Његових, којима и живе сви сутелесници тог светог и једног тела, у коме је један дух — Дух Свети, као ујединитељ свих душа свих хришћана у једну душу — саборну душу, и свих срца у једно срце — саборно срце, и свих духова у један дух — саборни дух Цркве. То је уствари уједињење, и јединство тела и јединство духа, кроз благодатно утројичење и отројичење, у коме све бива од Оца кроз Сина у Духу Светом. Јер је „један Бог који чини све у свему"[11].

Тако смо ми многи једно тело у Христу, тек у Христу[12]. Кроз свете тајне и свето живљење у светим врлинама ми се учлањујемо уто једно тело у Христу; и међу нама нема размака, удаљености, сви смо уживљени међу собом и повезани једним животом, као што су уди тела човекова повезани међу собом. Мисао твоја, док је „у Христу", сачињава „једно тело" са мислима свих светих чланова Цркве; и ти заиста мислиш „са свима светима", мисао ти је благодатно органски сједињена са њиховим мислима. Тако и твоје осећање док је „у Христу"; тако и твоја воља, док је „у Христу"; тако и твој живот док је „у Христу". У нашем телу „уди многи — једно су тело"[13], тако и Христос. Јер једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело[14]. У Своме Богочовечанском телу, од кога је и у коме је Црква, Господ Христос је крстом ујединио све људе.[15] У раскошју вечнога и свебожанскога у том Богочовечанском телу „дарови су различни, али је Дух један":[16] Дух који дела кроз све свете дарове и обитава у свима члановима Цркве уједињујући иху један духи једно тело: „Једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело".[17].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 17, 3.

[2] Кол. 2, 9—10; Еф. 3. 19

[3] Мт. 5, 48.

[4] 1 Тм. 1, 9.

[5] Јевр. 3, 1.

[6] Флб. 3, 14; Еф. 3, 18; Рм. 11, 29.

[7] Еф. 4, 4.

[8] Еф. 3, 18—19.

[9] Рм. 12, 5.

[10] 1 Кор. 12, 13. 14. 20. 27.

[11] 1 Кор. 12, 6; ср. Рм. 11, 36.

[12] Рм. 12, 5

[13] 1 Кор. 12, 12.

[14] 1 Кор. 12, 13

[15]. Еф. 2, 16

[16] 1 Кор. 12, 4

[17] 1 Кор. 12, 13

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Једно Тело

Шта је то „једно тело"? пита Златоусти богомудрац; и одговара: Верни са свих крајева васељене, који сада живе који су живели, и који ће живети.

Такође иони који су до доласка Христова угодили Богу, сачињавају једно тело. Зашто? Зато што су и они познали Христа. Откуда се то види? Речено је: Аврам, отац ваш, био је рад да види дан мој; и виде, и обрадова се[1]; и још: Када бисте веровали Мојсију, веровали бисте и мени, јер он писа за мене и пророци[2]. Стварно, они не би писали о ономе о коме не би знали шта да кажу; но зато што су га знали, они су га и поштовали. Са тог разлога и они сачињавају једно тело. Тело се не одваја од духа, иначе оно не би било тело. Поред тога, за ствари које се међу собом сједињују и имају велику везу, ми обично говоримо: једно су тело. Тако исто и ми у сједињењу сачињавамо једно тело под једном главом. Но иако је једна глава и једно тело, тело се ипак састоји од разних удова, важних и неважних. Међутим, ни најважнији међу њима не устаје против оног најнезнатнијег, нити: овај завиди ономе. И ма да свн удови не отправљају исте послове, него сваки по природи своје неопходности, ипак су баш зато сви они достојни истог уважења — πάντα ομότιμα. Разуме се, међу њима једни су најглавнији а други најнезнатнији: на пример, глава је најглавнија у целом телу, у њој су сва осећања и господар душе — ум, те без главе нико не може живети,апоодсеченуногумноги још дуго живе.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 8, 56

[2] Јн. 5, 46.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Глава - најглавније у Телу Цркве

Тако дакле, глава је важнија од осталих дедова тела не само својим местом у телу него и својом делатношћу и значајем. Но зашто ја ово говорим? И у Цркви има таквих који, достигавши висину, као глава, посматрају небеско, као очи у глави, удаљени суод земље и немају ништа заједничко с њом. Други пак заузимају место ногу, газе по земљи, свакако здравих ногу. Јер ногама се уписује у кривицу не што газе по земљи, него што трче на зло[1]. Стога нека ни очи не презиру ноге, ни ноге нека не завиде очима. У противном, свако од њих губи своју красоту и омета своје сопствено деловање. И сасвим природно, јер ко ближњему плете замку, самим тим плете је прво себи самом. Тако, ако ноге не усхтедну носити главу када ваља прећи с једног места на друго, оне ће онда том својом непокорношћу и лењошћу нашкодити и себи. Исто тако, ако глава не усхтедне старати се о ногама, она ће тиме најпре нашкодити себи. Но глава и ноге, разуме се, не устају једно против другог, јер је тако устројена њихова природа. Речима: „једно тело" свети Апостол захтева да ми састрадавамо у радостима један другоме; све је то он изразио заједно. И онда сасвим умесно додао: „и један дух", показујући тиме дапри једном телу буде у нас један дух, пошто може бити једно тело, али не један дух, као, на пример, када је неко пријатељ јеретицима. Или овим речима апостол хоће да нас побуди на слогу, као да вели: пошто сте примили једнога Духа и пили са једнога извора, то међу вама нека не буде раздора. Или, можда, овде под речју дух" апостол подразумева добро расположење. Затим апостол додаје: „као што сте позвани у једној нади звања свога". Тојест: Бог нас је позвао на једно исто; ништа више није дао једноме него другоме; свима је даровао бесмртност, свима живот вечни, свима непролазну славу, свима братство, свима наследство; свима је постао заједничка глава — κοινή κεφαλή, све је саваскрсао, све је сапосадио с десне стране Бога Оца[2].

Апостол нас учи, вели блажени Августин, да постоји „једно тело". Но то тело живи, зар не? Да, живи. Од чега? Од једнога Духа. Што је наша душа нашим телима, то је Дух члановима Христовим, — Телу Христовом — Цркви[3]. Са појавом Господа Христа у нашем земаљском свету и кроз Његов Богочовечански домострој спасења све Божанско постало је човечанско, земаљско, наше, и то наше „тело", наша најнепосреднија стварност. „Логос постаде тело" = човек[4], и

тиме нама људима дарова највећи и најскупоценији дар, који само Бог љубави може даровати.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Ис. 59, 7.

[2] тамо, Homil. X; col. 75. 76; Homil. XI, 1; col. 79. 80.

[3] Serm. 268.

[4] Јн. 1, 14.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христов сведар свету - Црква

Шта је „дар Христов"?[1] Све што је Господ Христос као Богочовек донео свету и урадио за свет. А донео је „пуноћу Божанства", да би људи, као у дару Његовом, учествовали у њој, живели њоме, испунили себе „сваком пуноћо.м Божанства"[2]. И још је дао као дар људима Духа Светога, да би помоћу Његових благодатних сила уселили у себе пуноћу Божанства. А све то сачињава главни дар Богочовека Христа свету, дар — сведар: Цркву. У њој су сви дарови Тројичног Божанства. Сва се та „благодат даје свакоме од нас по мери дара Христова"[3]. Али од нас зависи, од наше вере, љубави, смиреноумља, и осталих еванђелских подвига, колико ћемо се користити тим даром, колико га усвојити, и уколико њиме живети. По безмерном човекољубљу Свом, Господ Христос је свима и свакоме оставив свега Себе, све дарове Своје, све светиње Своје, сву Цркву Своју. Уколико се човек уцркви и оцркви, ухрнстови и охристови,утоликоиимауделау Његовом дару. А главни дар који Он даје јесте живот вечни. Апостол и благовести: „Дар Божји је живот вечни у Христу Исусу Господу нашем "[4] .

У Богочовечанском телу Цркве дата је сва благодат Тројичног Божанства, благодат која спасава од греха, смрти и ђавола, препорађајући нас,

преображавајући нас, освећујући нас, обожујући нас, охристовљујући нас, отројичући нас. Али свакоме од нас даје се та благодат „по мери дара Христова". А Господ Христос одмерава благодат свакоме по труду његовом[5]: по труду у вери, у љубави, у милосрђу, у молитви, у посту, у бдењу, у кротости, у покајању, у смерности, у трпљењу, и у осталим светим врлинама и светим тајнама еванђелским. Предвиђајући Својим божанским свезнањем како ће се који од нас користити благодаћу Његовом, дарима Његовим, Господ Христос тако и раздељује дарове Своје: „свакоме према његовој моћи": једноме даје пет таланта, другоме два, трећему један[6]. Међутим, од нашег личног труда и умножавања божанских дарова Христових зависи наше место у животворном Богочовечанском телу Христовом — Цркви, која се протеже од земље до уврх изнад свих небеса над небесима. Уколико човек више живи пуноћом Христове благодати, утолико је и више дарова Христових у њему, и утолико се више разливају по њему, као по сутелеснику Христовом, богочовечанске силе Цркве Христове, тела Христова,силе које нас очишћују од сваког греха, освећују, обожују, обогочовечују. При томе сваки од нас живи у свима и ради свих; зато се и радује даровима своје браће, нарочито када су већа од његових. „Дар Христов" људима: Црква, живот вечни, јесте дело Христовог целокупног богочовечанског подвига на земљи, од рођења падо вазнесења. Узневши се са телом на небо, човекољубиви Господ је завршио спасење људи од греха, смрти и ђавола: „запленио плен", тојест запленио за Себе, за живот вечни, људе, који су кроз грех и смрт били беспомоћни плен ђавола, били у ропству ђавола. И тако „даде људима даре"[7].

Кога је Господ Христос запленио? пита светоотачка мисао. Очигледно нас, красан и користан плен. Јер победивши у духовном рату ђавола, узео је нас заробљенике, не да нас подјарми, него да нас ослободи од горког тирјанства ђаволјег. „И даде даре": јер примивши веру, узвраћа благодаћу[8].

Разуме се, то је могао учинити само Богочовек, а никако човек, ма који човек, макар био и највећи и најсветији. Јер Богочовек, као Бог појавио се свуда где је год било људских бића, људских душа, да их избави од греха и од робовања ђаволу. У томе Га нико није могао спречити. Тако, иако телом мртав на крсту и у гробу, Он је као Бог душом Својом људском „сишао у најдоња места земље",[9] тојест у царство смрти, да из тога ропства ослободи душе људске, те тужне боголике робиње ђавола. Икуменије вели: „Најдоња места земље сачињавају смрт и пакао. Господ Христос силази у оваплоћење као Бог а узлази на небо као човек. И силази у пакао као човек, а васкрсава као Бог"[10].

Исто тако, као Бог Он је, васкрснувши тело Своје из мртвих, имао и љубави и моћи да тело људско узнесе „изнад свих небеса"[11], изнад свих Анђела и Арханђела, и тако узвиси човека и прослави као ниједно биће у свима световима. Он један исти Богочовек, ради људи сиђе у најдоњи свет, и „узиђе изнад свих небеса", са једним свеспасоносним циљем: „да све испуни" Собом — Ἵνα πληρώοηι τύ πάντα, да све састави у Себи што је на небу и што је на земљи[12]. И тако оствари вечни план Тросунчаног Господа о роду људском. Блажени Јероним благовести: „Ми не можемо знати како је крв Исуса Христа била благотворна и за Анђеле и за оне у паклу; али да је она била благотворна и за једне и за друге, то не можемо не знати. Сишао је Он до пакла, и узишао на небеса, да испуни оне који су били тамо, у оној мериу којој су они били способни примити Га. Из овога треба извести закључак, да је пре Христова силаска и узласка све било пусто и имало потребу да се испуни Њиме".

Ради остварења Црквом вечног плана Тројичног Божанства о роду људском, Господ Христос је дао Цркви и апостоле, и пророке, и еванђелисте, и пастире, и учитеље[13]. Он је њих „дао" Цркви, а њима дао све потребне божанске силе, помоћу којих онии јесу што јесу. Посреди су разни дарови, али је један Господ који их даје. Апостол је тиме апостол што живи, мисли и дела благодаћу апостолства коју је добио од Господа Христа; пророк је тиме пророк што живи, мисли и дела благодаћу коју је добио од Господа Христа; тако и еванђелист, и пастир, и учитељ, то јесу тиме што први од њих живи, мисли и дела благодаћу евангелиста, а други — благодаћу пастнрства, а трећи — благодаћу учитељства, коју су добили од Господа Христа[14].

Зашто је све њих Господ дао? „За дело службе, на сазидање тела Христова" — εις οἰκοδομήν τοϋ βτοματος τοϋ Χριδτοϋ)[15]. У чему се састоји дело службе? — У сазидању тела Христова, Цркве. У томе светом послу Господ је за вође и руковође поставио изузетно свете људе. А хришћани? Сви су хрншћани позвани да освете себе помоћу светих благодатних сила које имсе дају кроз свете тајне и свете врлине. А усавршавање хришћана састоји сеу освећивању себе; потпуно пак савршенство састоји се у потпуном освећењу себе, у потпуној светости. Сви су хришћани свети по позиву и по залогу Духа Светога који добијају у самом почетку кроз свету тајну миропомазања, која је саставни део почетне свете тајне: крштења.

Како се врши „сазидање тела Христова"? Увећавањем чланова Цркве: сваки хришћанин се крштењем узидава у тело Христово, Цркву, постаје њен сутелесник, и тако се тело Цркве увећава, расте. Богонадахнути апостол вели да су хришћани „живо камење" које се узидава у кућу духовну — Цркву[16]. Још постоји други начин сазидања тела Христова: он се састоји у духовном узрастању, усавршавању чланова Цркве, сутелесника у телу Цркве. На сазидању тела Цркве ради сваки члан Цркве подвизавајући сема којим еванђелским подвигом. Јер се сваки подвиг узидава, уграђује у Цркву, и тако тело њено расте. Расте нашом молитвом, нашом вером, нашом љубављу, нашом смиреношћу, нашом кротошћу, нашом милостивошћу, расте свим оним што је унама еванђелско, христочежњиво, христољубиво. Ми духовно растемо Црквом, а тиме и сама она расте. Зато: „све да бива на сазидање —πάντα πρύς οἰκοδημήν[17], на сазидање Цркве Христове, јер смо сви позвани да се сазидавамо за стан Божји у Духу[18]. Хришћани, шта су? „Божја грађевина — οικοδομή"[19]. Сваким својим благодатним даром, сваком својом врлином, сваким својим подвигом, сваким својим покајничким подвигом, хришћанин „Цркву изграђује" — οικοδομεί[20]. Свн ми растемо ка небу Црквом, и сваки од нас расте кроз све, и сви кроз свакога.Зато је свима и свакоме од нас упућена ова благовест и заповест: „да расте тело на сазидање самога себеу љубави"[21]А сазидна, а градилачка сила су свете тајне и свете врлине, на првом месту љубав: „љубав — οικοδομεί = сазидава, изграђује, назидава"[22].

Шта је циљ сазидавања тела Христова, и нашег духовног узрастања у њему? Да „сви достигнемо": прво — „у јединство вереи познања Сина Божјега", друго — „у човека савршена", и треће — „у меру раста висине Христове"[23].

1. До јединства вереи познања Христа долази се само у заједници „са свима светима",[24] само саборним животом „са свима светима", под врховним руководством светих Апостола, Пророка, Евангелиста, Пастира и Учитеља. А њих најсветије води и руководи Дух Свети, од Педесетнице па надаље кроза све векове до Страшнога суда. А Дух Свети и јесте онај „један Дух" у телу Цркве[25].

У Њему је иод Њега је и „јединство вереи познања Сина Божјега", Господа нашег Исуса Христа. Сва истина вере у Христа и знања о Христу налази се у Духу Истине, који нас и уводи у сву ту Истину, једну и јединствену[26]. Он наше осећање Христа сједињује са саборним срцем Цркве, и наше сазнање Христа са саборним сазнањем Цркве. Тело Цркве је једно, и има „једно срце", и „једну душу"[27]. У то једно срце — саборно срце Цркве, у ту једну душу — саборну душу Цркве ми улазимо, и са њнма се сједињујемо благодатним дејством Духа Светога, смиравајућн ум свој пред светим саборним умом Цркве, дух свој пред Светим Духом Цркве. И тако стичемо у себи непролазно осећање и сазнање дасмо једне исте вере у Господа Христа са свима светим апостолима, пророцима и праведницима. Исте вере у Господа и истог познања о Господу.

Вера у Господа Христа и знање о Господу Христу представљају суштинско, неразориво јединство. То двоје је једно у Цркви. И као једно даје се Духом Светим за смирене подвиге, а најпре за смнреноумље. „Јединство вере, то је не разликовати се у погледу догмата. Исто тако и јединство познања Сина Божјег значи: не разликовати се у схватању о Њему"[28]. „Јединство вере значи: када ми сви будемо имали једну веру. Јер тои јесте јединство вере када смо сви једно, када сви подједнако схватамо тај савез. И дотле ти се ваља трудити, ако си добио дар да друге назидаваш — οἰκοδομίς А када сви ми подједнако верујемо, тои јесте јединство вере"[29]. „Јединство вере значи: да сви имамо једну веру, не разликујући се по догматима, нити имајући међусобне раздоре у животу. Истинско је јединство вере и познања Сина Божјег: када православнујемо у догматима — εν τοις δόγμ,αόι όρθοδοξωμεν — и живимо у љубави. Јер Христос је љубав"[30].

2. Достићи „у човека савршена". Но шта је савршен човек, ико је савршен човек? Док се Богочовек Христос није појавио на земљи, људи нису знали ни шта је савршен човек, ни ко је савршен човек. Дух људски није био у стању да исконструише лик савршеног човека ни као замисао, ни као идеал, а камоли као стварност. Отуда толико лутања за идеалним човеком и код најистакнутијих мислилаца рода људског, као што су: Платон, Сократ, Буда, Конфучије, Лаоце, Шекспир и други, дохришћански, ванхришћански и нехришћански тражитељи идеалног, савршеног човека. Тек од појаве Богочовека међу људима, људи су сазнали шта је савршен човек, и ко је савршен човек, јер су га видели у стварности, у својој средини. Иза људско сазнање нема сумње више: Исус Христос је савршени човек. Ако је до истине, она је сва у Њему, толико свау Њему, даван Њега и нема истине, јер је сам Он — Истина; ако је до правде, она је такође свау Њему, и то толико сва у Њему, даван Њега и нема правде, јер је сам Он — Правда. И све што је најбоље, најузвишеније, најбожанскије, најсавршеније, — све је то остварено у Њему. Нема правог добра које би човек зажелео, а да га на нађе у Њему. Исто тако нема греха који би христоборац замислио, а да га може наћи у Њему. Сав је Он без греха, и сав пун свих савршенстава. Према свему: савршен човек, идеалан човек.

Питање је, како се може достићи „у човека савршена"? Но јединственост Јединственога и састоји се управо у томе, што је Он свима пружио могућност дана јединствен начин не само доћу у додир са „савршеним човеком", него и да постану сутелесници Његови, заједничари тела Његова, „од меса Његова иод костију Његових"[31]. Како? — Само заједно „са свима светима", кроз свете подвиге еванђелске, кроз саборни и свети живот Цркве. Јер Црква и није друго него „савршени човек" на своме путу кроза све веконе ка коначном остварењу

плана Божјег о свету. Тако је и најмањем међу нама, и најпрезренијем, и најубогијем, дата могућност да заједно са свима помоћу еванђелских врлина достигне „у човека савршена". — Речено је: „док сви достнгнемо у човека савршена". Значи, то се не даје гордом усамљенику већ смиреном саборнику; даје сеза заједницу „са свима светима". Живећи "са свима светима" у Богочовечанском телу „савршеног човека" — Христа, сваки хришћанин, по мери својих врлинских подвига, постиже и сам то савршенство, постаје и сам савршен човек. Тако, у Цркви постаје за свакога приступачан и остварљив онај божански циљ и идеал: „Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески" — Бог. [32] Свети апостол нарочито истиче да је циљ Цркве: „да покажемо свакога човека савршена у Христу Исусу"[33]. Богочовек је себе, „савршена човека", из ненаситог и безграничног човекољубља преобразио у Цркву, да би све који постану чланови њени, преобразио у савршене људе. Један је циљ целокупног Богочовечанског домостроја спасења: „да буде савршен човек Божји, за свако добро дело приправљен"[34].

3. Достићи „у меру раста висиие Христове — εἰς μέτρον ηλικίας τοϋ πληματος τοϋ Χριοτοϋ (= у меру раста пуноће Христове"). Шта то значи? Шта је то што сачињава висину Христову, пуноћу Христову? Чиме је Онто испуњен? — Божанским савршенствима. Јер „у Њему живи сва пуноћа Божанства телесно"[35], живи у граннцама тела људског. Тиме Спас и показује да је тело људско способно да смести у себе пуноћу Божанства, и да је то у ствари циљ људскога бића. Стога, достићи „ у меру раста висиие Христове" значи: узрасти и урасти у сва Његова божанска савршенства, духовно се са њима благодаћу сјединити, себе по њима разлити, у њима живети. Или: Христа, пуноћу Божанства што је у Њему доживљавати као свој живот, као своју душу, као своју свевредност, као своју вечност, као свој свециљ и свесмисао. Доживљавати Гакао јединог правог Бога и као јединог правог човека; као савршеног Бога и као савршеног човека, у коме је све људско доведено до врхунца свога човечанског савршенства. Доживљавати Га као савршену божанску Истину, и као савршену божанску Правду, и као савршену божанску Љубав, и као савршену божанску Мудрост, и као савршен божански Живот, вечни Живот. Речју: доживљавати Га као Богочовека, као свесмисао свих богозданих светова.

Све пак ово, могуће је једино у заједници „са свима светима". Јер је речено: „док достигнемо сви у меру раста висине Христове", — не само ја, не само ти, не само ми, него сви, само вођени и предвођени светим Апостолима и Пророцима и Еванђелистима и Пастирима и Учитељима. Само Светитељи знају пут, знају сва света средства, и дају их богочежњивцима да порасту „у меру раста висине Христове". А висина Христова, а пуноћа Христова није друго до Његово свето Богочовечанско тело — Црква. Отуда: достићи у меру раста висине Христове може само прави члан Цркве. Јер Црква и јесте „пуноћа Христова", „пуноћа Онога који све испуњава у свему"[36]. Бити члан Цркве значи: бити стално, „са свима светима", а преко.њих са чудесним и чудотворним Господом Христом. А са Њим — човек је сав бесконачан, сав свет, сав вечан, сав љубав, сав истина, сав правда, сав молитва. Све његово — једног је срца, једне душе „са свима светима": саборан му је ум, саборна душа, саборно срце, саборна истина, саборан живот. — Тако: Црквом и само у Цркви људи постижу свој циљ и свециљ, смисао и свесмисао људскога бића у свима световима.

Када би Истина била ма шта друго а не Богочовек Христос, она би била мала, недовољна, пролазна, смртна. Таква би она била, када би била: појам, или идеја, или теорија, или схема, или разум, или наука, или философија, или

култура, или човек, или човечанство, или свет, или светови, или ма шта, или све то заједно скупа. Али, Истина је Личност, и то Личност Богочовека Христа; зато је и савршена и непролазна и вечна. Јер су у Господу Исусу Истина и Живот једносушни: Истина вечна и Живот вечни[37]. Који верује у Господа Христа, стално расте Његовом Истином у њене божанске бескрајности: расте свим бићем својим, свим умом, свим срцем, свом душом. Притом он непрекидно и живи Христовом Истином, зато што она сачињава сам живот у Христу. У Христу се живи „истинујући = άληΟεύοντες",[38] јер је живот у Христу истиновање, стално борављење свим бићем у Истини Христовој, у Истини Вечној. То истиновање хришћаниново рађа сеиз његове љубави према Господу Христу; у њој он и расте, и развија се непрекидно, и вечито траје, и никад не престаје, јер „љубав никад не престаје".[39] Љубав према Господу Исусу побуђује човека на живот у његовој Истини, и одржава га стално у њој. Она и чини те хришћанин стално расте у Христу, расте у све Његове висине, ширине, дубине.[40] Али, никад сам, већ увек „са свима светима", увек у Цркви и са Црквом, јер се друкчије не може расти „у ономе који је глава" Цркве, Христос. И кад истинујемо, ми истинујемо увек заједно „са свима светима", и кад љубимо — љубимо „са свима светима", јер у Цркви је све саборно, све бива „са свима светима", зато што сви сачињавају једно духовно тело, у коме сви саборно живе једним животом, једним духом, једном истином. Само „истинујући у љубави" са свима светима ми можемо „у свему да растемо у ономе који је глава: Христос".[41] Бескрајне силе које су неопходне за та узрастања свих хришћана у Богочовечанском телу Цркве, Црква добија непосредно, од своје главе, Господа Христа. Јер само Он, Бог и Господ, има те безбројне бескрајне силе, и свемудро располаже њима.

Наш је хришћански позив, наше је хришћанско звање — „да у свему растемо у Ономе који је глава, Христос": јер се људско биће једино на тај начин правилно развија и греде путем свог назначења божанског, одређеног му од Тројичног Божанства у предвечном савету, пре постања света[42]. Једино „у свему" нашем растући у Христу, ми то наше „све" водимо у његову чаробну вечност кроз богочовечност. А то наше „све", шта је? То је васцело наше биће: и душа и ум и савест и воља и тело, и све што њих сачињава у свима њиховим тајанствима и тајанственостима. Душа моја, душа твоја — једино растући у Христу кроз свете тајне и свете врлине, налазе се на путу свог богоподобног усавршавања, и постижу безгранично божанско савршенство. Доживљујући Божанску Истину Христову као живот живота свог и биће бића свог, душа и расте Христом у све Његове Богочовечанске стварности и савршенства. Савест твоја, ако не расте сва у Христу, брзо закржља и увене. А расте ли у Њему кроз свете еванђелске подвиге, она се сва разрасте у Богочовечанска савршенства, и све Христово постаје занавек њено. А воља моја и твоја, аум твој и мој? Ван Христа, без Христа — умиру кроз безброј смрти у свима слабостима и заблудама и демонизмима и сатанизмима. Но хоћеш ли да им осигураш божанску моћ и савршенство и бесмртност и вечност, онда — васцелим умом својим расти у Христу живећи Божанском Истином Његовом, и васцелом вољом својом расти у Христу вршећи Божанске заповести Његове. И што више будеш растао у Христу душом својом, умом својим, вољом својом, савешћу својом, све ћеш бити гладнији и жеднији већих и највећих савршенстава богочовечанских, и радосно ћеш заборављати „оно што је остраг", што си постигао, и хрлићеш „за оним што је напред", и трчаћеш „к дару Божјега звања у Христу Исусу"[43], да би достигао „у човека савршена, умеру раста висине Христове"[44]. А та мера је —

богочовечанско безмерје. Главно је да ништа твоје не остане ван Христа. Остане ли, знај остало је у смрти, у безброј смрти; остало је у царству сатанизма = царству свих заблуда и неистина и зала; а то и није друго до царство бескрајних мука, самомука, очајања, лудовања, безизлазних тешкоћа, отровних самоћа, самоубилачких ужаса.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 8.

[2] Еф. 3, 19; 4, 8—10; 1. 23; Кол. 2, 10

[3] Еф. 4, 7.

[4] Рм. 6, 28.

[5] 1 Кор. 3, 8

[6] Ср. М т. 25, 15

[7] Еф. 4, 8.

[8] Икуменије, Comment. in Ephes. ad loc; P. gr. ι. 118, col. 1217. A. B.

[9] Еф 4, 9.

[10] тамо, ad Loc.; col. 1217 C

[11] Еф. 4, 10.

[12] Еф. 1, 10.

[13] Еф. 4, 11.

[14] Ср. 1 Кор. 12, 28. 4. 5. 6. 11. Еф. 2, 20.

[15] Еф. 4, 12.

[16] 1 Петр. 2, 5.

[17] 1 Кор. 14, 16.

[18] Еф. 2, 22.

[19] 1 Кор. 3, 9.

[20] Ср. 1. Кор. 14, 4. 5. 12. 26.

[21] Еф. 4, 16.

[22] 1 Кор. 8, 1.

[23] Еф. 4, 13.

[24] Еф. 3, 17—19.

[25] Ср. Еф. 4, 4.

[26] Ср. Јн. 16, 13; 15, 26; 14, 26.

[27] Д. А. 4, 32.

[28] Икуменије, тамо, ad loc.; col. 1220 C.

[29] Св. Златоуст, тамо, Homil. XI, 3; col. 83.

[30] Блаж. Теофилакт, Expos. in Ephes., ad loc; P. gr. t. 124, col. 1088 A.

[31] Еф. 5, 30

[32] Мт. 5, 48.

[33] Кол. 1, 28

[34] 1 Тм. 3, 17

[35] Кол. 2, 9.

[36] Еф. 1, 26.

[37] Ср. Јн. 14, 6; 4, 17.

[38] Еф. 4, 15.

[39] 1 Кор. 13, 8.

[40] Ср. Еф. 3, 18.

[41] Еф. 4, 15.

[42] Ср. Еф. I. 4—13.

[43] Флб. 3, 13—14

[44] Еф. 4, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек - благодатни Богочовек

Нема сумње, на свима путевима ван Христа човек неизоставно дегенерише кроз грехе, кроз страсти, кроз заблуде, кроз неистине, кроз самообмане у — подчовека, у получовека, у нечовека. Ван Богочовека човек се постепено смањује, опада, док не спадне на човечуљка, на патуљка, којим се силе зла играју као беспомоћном играчком.

Очигледна је истина: ван Богочовека човек се језиво обешчовечује, да најзад заврши као рашчовек. Да, човек у Богочовеку, у Цркви Његовој расте у благодатног богочовека кроз живљење „са свима светима"; а ван Богочовека, он неминовно дегенерише у добровољног или невољног ђавочовека. Јер у висину човек може расти и развијати се до Бога, а у низину може пасти и падати до ђавола. Ради тога је Богочовек и дошао међу нас људе: да нам у себи покаже савршеног човека, и да нам у исто време да сва света средства и све божанске

силе, помоћу којих сваки од нас може изградити себе у човека савршена. А све то дато је у Цркви — Богочовечанском телу, увек живом и животворном, коме је глава сам Богочовек Господ Христос: који својим богочовечанским силама и оживљује све чланове Цркве помоћу светих тајни и светих врлина Духа Светога.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовечански Организам

По свему, организам Цркве је најсложенији организам за који дух људски зна. Зашто? Зато што је то јединствен богочовечански организам, у коме све божанске и човечанске силе сачињавају једно свехармонично тело. Само је свемудри и свемоћии Богочовек, Господ Христос, могао све то саставити и сложити у једно тело, Своје тело, коме је Он — глава, вечна глава. Сав живот у том чудесном и чудотворном телу води и руководи Он, чудесни и чудотворни Бог и човек. Сваки делић овога тела живи целим телом, али и цело тело живи у сваком свом делићу. Сви живе кроз свакога и у свакоме, али и сваки живи кроза све и у свима.Сваки делић расте заједничким растом тела, али и цело тело расте растом сваког делића. Свете многобројне делиће тела, све те органе, све те удове, сва та чула, све те ћелијице сједињује у једно вечноживо богочовечанско тело сам Господ Христос, усклађујући делатност свакога делића са целокупним саборним животом тела. А сваки делић ради „по мери" својих сила. Силу пак сваког члана Цркве сачињавају еванђелске врлине. Еванђелска делатност сваког члана Цркве, иако потпуно посебна и лична, увек је свестрано саборна, заједничка, општа. Јер се утапа у свеопшту делатност целога тела. И док својом еванђелском делатношћу човек преображава себе растући у Христу, дотле Господ Христос ту његову делатност претвара у општу, саборну енергију, и тако „чини да тело расте на сазидање самога себе у љубави"[1]. У ствари, делатност сваког члана Цркве је увек личносаборна, личноколективна. И када изгледа да ради само за себе (например, усамљеничко подвизавање пустињака), члан Цркве увек ради за целину. Такво је устројство богочовечанског организма Цркве, који увек води и руководи сам Господ Христос.

Живећи у Цркви као живи делић њен, хришћанин уствари живи Главом Цркве, самим Господом Христом: „из кога све тело помоћу зглавака и веза држано и састављано, расте растом Божјим — αὔξει τήν αὔξηϭιν τοῦ Θεού"[2]..

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 16.

[2] Кол. 2, 19.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек у Цркви - "расте растом Божијим"

Да, да, да; ето благовести над благовестима за људско биће: човек у Цркви, Христом и у Христу, „расте растом Божјим": расте до у пуног Бога, док се сав не испуни сваком пуноћом Божјом. Том рашћењу нема мере, нема краја; ако има краја, онда му је крај у — безбројним божанским бескрајностима. Члан си Цркве? То значи: душа твоја — „расте растом Божјим"; савест твоја — „расте растом Божјим"; ум твој — „расте растом Божјим"; воља твоја — „расте растом Божјим"; васцело биће твоје — „расте растом Божјим". Свети Анђели, гле, Пресвета Богомајка порасла је изнад њих, надрасла их је Богом и Господом Христом; и човек у вазнесеном Богочовеку надрастао је све анђелске светове.

Ето тајне над тајнама, свете тајне над свима светим тајнама: човек у Богочовеку достигао надхерувимске божанске висине и савршенства и блаженства и вечности! А све то бива Црквом и у Цркви, том најчудеснијем и најчудотворнијем бићу у свима Божјим световима. У њој је сав живот — вечни живот: човек је саздан да расте у њему растом Божјим. У њој је — сва истина, вечна Истина: човек је саздан да расте у њој растом Божјим. У њој — сва правда, вечна Правда; у њој — сва љубав, вечна Љубав: човек је саздан да расте у њима растом Божјим. У њој — сав Бог, вечни Бог: човек је саздан да расте у њему растом Божјим. Зато рашћење Црква пружа човеку сва средства, све силе: и човек све може у Христу Исусу који му моћи даје. Може својом свесрдном и безграничном вером: јер је све могуће ономе који верује[1]. Доказ? Безброј светитеља који су прошли сав пут тог богочовечанског узрастања у човека савршена; безброј истинских хришћана у свима временима: сваки од њих живи пример и узор и подстрек и радост.

НАПОМЕНЕ:

[1] Мк. 9, 23; ср. Мт. 21, 21—22.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Охристовљење човека

Но у живом телу Цркве много је премного постепености у светости, у освећивању себе, у охристовљењу себе, у обогочовечењу себе. Сваки од нас постелено охристовљује себе у Цркви, која је сва у Господу Христу и сва од Њега: Он је тај који је непрестано изграђује и узраста, свакога од нас узидавајући у живо тело Цркве, по мери наше вере и љубави, наше ревности у светом живљењу по Еванђељу. Ниједан подвиг твој и мој не пропада у Цркви, ни онај најмањи: све то сам Господ Христос узидава и усклађује у живом телу Цркве, јер сав живот Цркве као целине и живот сваког члана Цркве посебно — сам Господ води и руководи, те тако ништа не бива без Њега, али исто тако и без нашег труда и личног подвизавања и напора. У саборном животу Цркве измешани су животи Анђела и људи, покајника и грешника, праведника и неправедника, преминулих и на земљи живећих, при чему они праведнији и светији помажу мање праведнима и мање светима да расту растом Божјим у све већу праведност и светост. Кроз све чланове струје богочовечанске свете силе Христове, и кроз оне најмање и најнезпатније, по мери њиховог благодатног уживљавања у организам Цркве помоћу подвига вере, љубави, молитве, поста и осталих врлина.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Личност и друштво

Тако, сви ми заједно растемо „у цркву свету у Господу"[1]: благодатноорганскн повезани међу собом једном вером, једним светим тајнама и светим врлинама, једним Господом, једном Истином, једним Еванђељем. Исви учествујемо у једном богочовечанском животу Цркве, сваки из свог места у том телу које му је Господ Глава Цркве одредио, јер тело Цркве расте из Њега и Њиме „складно састављано и склапано". При томе Господ свакоме одређује место које му одговара по његовим духовним особинама и хришћанским својствима, нарочито по његовој светој еванђелској љубави коју сваки добровољно гаји у себи и ради њоме. У том саборном животу Цркве сваки сазидава себе помоћу свих, и то у љубави, исви помоћу свакога, због чега су и једноме апостолу потребне молитве незнатних чланова Цркве.

Сваки нови члан Цркве значи прираст у телу Цркве и пораст тела Цркве. Јер сваки „по одговарајућој делатности" својој постаје сутелесник у телу Цркве. А сам Господ му додељује принадајуће место у телу Цркве, чинећи га саставннм делом њеним. Заиста, само у богочовечанском организму Цркве сви раде за свакога и сваки ради за све, сви живе за свакога и сваки живи за све. Заиста, само је у Цркви на савршен начин решен и проблем личности и проблем друштва; и само у Цркви остварена и савршена личност и савршено друштво. У ствари, ван Цркве нема ни праве личности ни правог друштва.

Над овом светом тајном раскошно раСина небеско бисерје своје божанске мудрости и речитости свети Златоуст. Пошто је навео 15. и 16. стих 4. главе Ефесцима, он вели: Те речи светог апостола значе ово: Као што дух, спуштајући се из главина мозга, не просто даје осетљивост — τό αϊόθητίχόν — свима удима, помоћу нерава, него свакоме у потребној сразмери: ономе који је способан примити више — више и даје, а мање способноме — мање (јер дух је корен живота); тако и Христос. Пошто су наше душе исто тако зависне од Њега, као удови од духа, то Његово промишљање и раздавање дарова, сразмерно способности свакога члана, врши узрастање свакога од њих. А шта значе речи: „оним што сваки зглавак помаже?" Значе:онимштосвакизглавак осећа. Јер овај дух који се од главе распоређује свима члановима, додирујући свакога од њих дејствује у њима. Може се и овако рећи: тело примајући ово дејство духа, сразмерно способности сваког свог уда, тако и расте. Или овако рећи: удови, добијајући сваки своју меру духа, тако расту. Или још се може и овако рећи: дух, изливајући се из главе и додирујући све удове и распоређујући сепо њима, колико сваки од њих може примити у себе, тако расте. — Но због чега је свети апостол додао речи: „у љубави"? Због тога што се тај дух друкчије не може дати. Јер као што, ако се деси да се рука одвоји од тела, дух који потиче из мозга тражећи руку на њеном месту и не налазећи је тамо, не откида се од тела и не прелази на одвојену руку, већ ако је не нађе на њеном месту, он јој ине даје себе; тако исто бива и овде, ако нисмо међу собом повезани љубављу. Љубав сазидава, сједињује, зближава и везује нас међу собом. Стога ако хоћемо да добијемо Духа од Главе, будимо међусобно повезани. Постоје две врсте одвајања од тела Цркве: једна — када хладнимо у љубави, а друга — када се усуђујемо учинити нешто недостојно према телу Цркве. И у једном и у другом случају ми одвајамо себе од целине — τού πληρώματος (= од пуноће). Макар учинили безбројна добра, ми ћемо бити осуђени не мање од оних који су мучили тело Господа Христа, ако будемо комадали целост Цркве — Τό πλήρωμα τό έκκληο΄Ιασπκόν[2].

Блажени Теофилакт пише: Свети апостол је рекао о телу Цркве: „складно састављано и склапано", да би показао да су чланови тога тела не просто поређани један поред другог, него сједињени међу собом и сваки заузима своје сопствено место. Наше је дакле да се сложимо и сједињујемо љубављу, а Христа, Главе наше, јесте данам ниспошље Духа. Речи пак: „оним што сваки зглавак помаже" показују да се Дух, даван од Главе, протеже на све.Телодаклерастеисазидавасетимештосе помоћу Духа протеже на све чланове и што Он дејствује у њима, или што им даје силу да дејствују[3].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 2, 21.

[2] Тамо, Homil. XI, 3. 4; col. 84. 85.

[3] тамо, ad loc.; col. 1089 C.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Сутелесници Христови

Свети апостол благовести истину: Ми смо уди тела Христова, од меса његова иод костију његових[1]. Зато живот у нама и међу нама треба да буде као и у телу његовом: да се сав креће, збива и бива у божанској Истини, и Правди, и Љубави, и Доброти, и свему богочовечанском, еванђелском. Сваки посебно и сви скупа, увек смо удови тела Његова. И као такви, ми смо саставни делови тела његова, истине његове, живота његова, вечности његове, богочовечности његове. Да смо хришћани, ми можемо показати и доказати само на један начин: својим благодатнодуховним органским јединством са Господом Христом. Кроз свете Црквене тајне ми заиста постајемо — "уди тела његова, од меса његова, и од костију његових"; а утврђујемо се у томе светим врлинама и благодатним подвизима. Шта су хришћани? — „сутелесници" Христови;[2] сви сачињавају чудесни богочовечански организам његов: кроз који, у коме, и ради кога живи Он, превечни Бог Логос. Око, уво, рука, нога, прст,сваки делић тела, свака ћелијица тела живи и нормално ради само док је свим бићем својим укопана у тело, у сав организам његов, у све животне силе његове.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 5, 30

[2] Еф 3, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Нема хришћанства ван Цркве

Тако је и сваком хришћанину, за његов хришћански живот, потребна сва Црква, сав Господ Христос у њој, сви светитељи њени, све свете силе њене, сва света средства њена. Зато нема хришћанства ван Цркве, ван Богочовечанског тела Христовог. Са тог разлога Господ Христос и изјављује да је Он у сваком хришћанину: ко њих прима, Њега прима; ко њих гони, Њега гони; ко њих храни, одева, обилази, — Њега храни, Њега одева, Њега обилази[1].

Наводећи апостолове речи: „јер смо уди тела његова, од меса његова, иод костију његових", свети Златуст благовести: На који начин? Он је постао од наше грађе — 'άπο της ημετέρας γεγονεν ϋλης, као што је и Ева постала тело од Адамова тела. Свакако, апостол с правом спомиње кости и тело, јер је то најглавније у нама: тело и кости. Једно је као темељ, а друго је као грађевина. То је, уосталом очевидно. А на који начин? Као што је тамо, вели апостол, толика блискост, тако и овде. Шта значи: „од мсса његова"? Значи: истински од Њега. Ана који смо то начин ми уди тела Христова? На тај што смо се родили по Њему — κατ' αϋτόν. А како „од тела"? То знате ви који имате удела у тајнама: помоћу тога ми се одмах преображавамо, пресаздајемо — άναπλαττόμεΟα. Као што се Он родио од Духа Светога, тако се и ми рађамо у крштењу; постајемо тело Његово. А ако ми то не постајемо, како онда сагласити са тим речи: „од меса његова иод костију његових"? Притом обрати пажњу: Адам је створен, Христос је рођен; из ребра Адамова изађе распадљивост, из ребра Христова истече живот; у рају изниче смрт, на крсту она би уништена. Као што је дакле Син Божји — наше природе = της ημετέρας φήοεως, тако смо ми Његове суштине = *όντως* ήμεΐς της ουοίας αύτοϋ; и као што Он има пас у себи, тако и ми имамо Њега у нама[2].

Речи светога апостола: „јер смо уди тела његова, од меса његова иод костију његових", блажени Теодорит овако објашњава: Као што је Ева саздана из Адама, тако смо и ми из Господа Христа — ёк тоУ ΔεόπότоУ Хрютоϋ. Са Њим се погребавамо и са Њим васкрсавамо у крштењу; једемо тело Његово и пијемо крв Његову[3]. Свети Дамаскин благовести: Ми постајемо уди Христови животом у Духу Светом[4]·

Црква и Христос? — Посреди је „велика тајна"[5], највећа у свима нашим световима. Роду људском недостаје и ума и речи да макар приближно изрази ту пресвету и превелику тајну. Христос је у исто време Бог Логос.и човек, Бог Логос и Црква, Бог Логос са телом на небу и у телу свом, Цркви, на земљи. Зар то није, „велика тајна"? Чланови Цркве сачињавају један организам, једно тело, па ипак сваки остаје потпуно посебна личност са свима својим боголиким и богочовечанским бескрајностима. Зарто није „велика тајна"? У Цркви је све саборно, па ипак све лично; сваки живи у свима, и сви у свакоме, па ипак је свачији живот његов властити живот, и свачија личност његова властита личност. Зар то није велика тајна? У Цркви живе толики грешници, па ипак је она сва „света и беспрекорна", без икакве мане и мрље.[6] Зар то није „велика тајна"? И тако редом, од најмањег до највећег, у Цркви је све „велика тајна", јер је у свему присутан сав чудесни Господ Христос са свима својим безбројним богочовечанским тајнама. Зато Црква представља највеће чудо за све створене светове, чудо коме се и Анђели на небу диве. У њену јединствену благовест желе и Анђели завирити, јер сеи њима „кроз Цркву открива многоразлична премудрост Божија".[7]

Богочовек Христос је у Цркви својој сјединио „све што је на небу и што је па земљи";[8] све тајне неба и земље слиле су се у једну тајну, и тако се добила „велика тајна", светајна; Црква. Та „велика тајна" богочовечанском благодаћу прониче све чланове Цркве, сав њихов живот, све њихове односе. Зато је у Цркви све — чудо, све — тајна, „паче смисла" = изнад разума. Ту ништа није просто, ништа једноставно, ништа споредно, ништа малозначајно, јер је све богочовечанско, све небоземно, све благодатно, све органски повезано у један богочовечански организам, у једну свеобухватну богочовечанску „велику тајну" — светајну = Цркву Православну.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Мт. 10, 40; 25, 35—40; Лк. 10, 16, Д. А. 9, 4; 1 Кор. 8, 12.

[2] In Ephes., c. 5, v. 30; P. gr. t. 62; col. 139.

[3] Inter. in Ephes. c 5, v. 30; P. gr. t. 82, col. 548 C

[4] 1nEphes. c. 5, v. 30; P. gr. t. 95, col. 852.

[5] Еф. 5, 32

[6] Еф. 5, 27.

[7] Еф. 3, 10; 1 Петр. 1, 12.

[8] Еф. 1, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логосна свецелисходност твари

Црква, и у њој сав богочовечански домострој спасења = обожења, има један циљ: дасве ологоси, да све освети, да све учлани у богочовечанско те ло Цркве, и на тај начин врати логосном свејединству и логосној свецелисходности. Другим речима: да све.уцркви и оцркви, ухристови и охристови, убогочовечи и обогочовечи. Да то људи с успехом постижу, Спаситељ је дао и све потребне божанске силе, којима Онкао оваплоћени Бог Логос располаже: „јер у Њему живи сва пуноћа Божанства телесно"[1]. Зато је стожерна и руководна благовест и заповест: у Цркви живети — „достојно Бога", оваплоћеног Бога, и расти „растом Божјим" — у човека савршена у Христу Исусу[2]. Јер је циљ нашег заједничког, саборног живљења у Цркви: „да покажемо свакога човека савршена у Христу Исусу"[3].

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 9.

[2] Кол. 1, 10; 2, 19; 1, 28.

[3] Кол. 1, 28.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Савршен човек

Савршен човек! је лито могуће? Да, али само у савршеном Богочовеку, и од савршеног Богочовека: једино се у Њему и Њиме човек преображава у савршеног човека. Ван Њега ибез Њега, човек увек заувек остаје недовршен и несавршен, остаје кукавно полубиће или наказно кабиће. Једино са Њим иу Њему човек се причешћује Свебића, и улази у царство Вечне Божанске Истине, Вечне Божанске Љубави, Вечне Божанске Радости, где нема ни туге, ни смрти, ни уздисања. Човеково биће само Христом прелази из смрти у живот, из времена у вечност; узлеће са земље на небо, тражећи „оно што је горе где Христос седи с десне стране Бога"[1]. Живећи Господом Христом, човек постаје небоземно биће, и учи се живети „достојно Бога»[2], Бога и Господа Исуса Христа. Јер је Он ради тога постао човек живео у телу, и јесте живети „достојно Бога". У такводостојан Бога. Живети онаквим животом каквим је Он као човек живео у телу, и јесте живети „достојно Бога". У таквоме животу људи раде једно: непрестано творе вољу Божју. Стога су „плодни у сваком добром делу" и расту „у познању Бога"[3].

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 3, 1.

[2] Кол. 1, 10.

[3] Кол. 1, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Еванђелска гносеологија

Знање о Богу добија се животом у Богу. Из побожности — познање. Каква и колика побожност — такво и толико богопознање. У томе је сва еванђелска гносеологија. Само живот достојан Бога даје и достојно знање о Богу. Само људи, лозом бића свог накалемљени на богочовечанском чокоту Христовом, рађају „многи род"[1], „плодни су у сваком добром делу", и расту „у познању Бога."[2]

Живот ван Христа — недостојан је човека. Јер је Богочовек — једини прави човек. Ван Њега — све је смрт и ради за смрт. Како онда то може бити достојно човека, створеног за бесмртност и живот вечни у Тросунчаном Богу и Господу? Човековог боголиког бића достојно је само оно што је божанско, бесмртно, вечно. Зато је само христолик, само боголик, живот достојан Бога.

За такав христолики живот човеку даје божанске снаге сам Господ Христос. А даје их свакоме који се учлани, уђелијичи у Његово вечно Богочовечанско тело. Учлани ли се, онда све божанске силе Његове струје кроз њега, и он стане живети новим животом, животом достојним Бога. Учлањени у Богочовечанско тело Христово, хришћани живе „јачајући сваком снагом" Његовом „ по сили славе Његове"[3]. Они Њиме расту из силе у силу, из моћи у моћ. Зато нема изговора, и нико нема права рећи: не могу да живим „достојно Бога". Јер све што за тај живот треба, Бог изобилно даје свакоме који утекне „од телесних жеља овога света" и ревнује у еванђелским врлинама[4]. У ствари, Господ Христос живи у хришћанима, понавља свој живот у њима, доживљује га у свакоме од њих, уколико то сваки посебно жели и хоће. У већој или мањој мери за сваког хришћанина важи Апостолова света реч: „Ја више не живим, него живи у мени Христос"[5]. У христоликом животу, у животу достојном Бога састоји се истинско, непролазно, бесмртно достојанство човека. У томе је и његова свевредност, његово — божанско величанство.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 15, 5.

[2] Кол. 1, 10.

[3] Кол. 1, 11.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек - божанско величанство

Човек живи „достојно Бога", и заиста представља божанско величанство на земљи, ако су му мисли достојне Бога, ако су му осећања достојна Бога, ако су му дела достојна Бога. Али у тај славни непрекидни еванђелски подвиг човек мора са

своје стране непрестано улагати „свако трпљење идуго подношење с радошћу"[1]. „Трпљење — с радошћу"? Да, јер је радосно трпљење најчудеснији анђео хранитељ па еванђелском путу спасења. Ашто наређује, човекољубиви Спаситељ свима хришћанима наређује: „Трпљењем својим спасавајте душе своје"[2]. А за такво трпљење Он им и даје те јачају „сваком снагом" божанском, и на тај начин обелодањују силу славе Његове божанске.

На целом еванђелском путу спасења хришћани живо осећају да без непрестане помоћи Божје они не могу ииишта урадити на своме спасењу. Многобрижни и човекољубиви Отац наш небески је тај „који нас оспособи за удео у наследству светих у светлости"[3]. Уопште свете силе за свети живот дају се Тројичним Божанством: од Оца кроз Сина у Духу Светом. За саборни живот „са свима светима"[4] даје се „удео у наследству светих у светлости". Бог који јс светлост почива у Светима кроз њихову светост[5]. Наследство светих је непропадљиво[6], јер је са свих страна ограђено неприступачном светлошћу божанском, којој ништа смртно ни рушилачко приступити не може.

Грех је погасио све светлости у нашем свету, и тама је попала све наше очи, и овладала нашим светом. Упорним грехољубљем људским власт таме је постала врховна власт у човечанском свету, и грехом и смрћу владала свемоћио над родом људским. Од немоћи и очајања људи су „седели" у тами смрти потпуно беспомоћни[7]. Тек доласком Бога Логоса међу нас синула је права светлост у нашој тами греха и смрти. Права светлост, коју никаква тама обузети не може[8]. Он — „светлост света", Он — „светлост живота" светлошћу царује и влада и у свету и у животу. Где је Он,ту јс већ светлост и власт светлости. Пославши Њега у свет. Бог Отац нас „избави од власти таме и премести у царство Сина љубави своје"[9], у царство светлости. Једино идући за Господом Христом, људи не ходе по тами него имају „светлост живота"[10]. Прелаз из власти таме у царство светлости врши се вером у Христа[11]. „Ја светлост дођох на свет, да ни један који верује у мене не остане у тами"[12]. У Господу Христу људи постају „синовн светлости", и сама светлост; и живе као синови светлости.[13]

Влашћу таме свети апостол је назвао власт ђавола[14]. Речи: „избави нас од власти таме"[15] значе: избави нас од заблуде, од власти ђавола, од тираније ђавола. Апостол није рекао просто: Од таме, него — од власти таме, пошто ђаво има над нама велику власт и господари. Тешко је бити и просто под ђаволом, а под ђаволом са влашћу још теже. Бог показа Своје човекољубље не само у томе што нас ослободи од таме. Нема сумње, велика је ствар ослободити од таме; али увести у Царство, још је већа. Гле, како је разноврстан дар! Он ослободи нас који смо лежали на дну понора; и не само ослободи, него нас и у Царство преведе. И то — „у царство Сина љубави своје"[16]. Свети апостол каже не просто: у царство небеско, него придаје речи велику важност назвавши царство небеско царством Сина, јер нема похвале веће од ове, као што на другом месту каже: ако трпимо, с Њим ћемо и царовати[17]. Нас удостоји, вели, онога чега и Сина, и то љубљеног: непријатеље помрачене одједном премести тамо где је Син, у исту са Њим славу[18].

Спаситељ је избавио људе „од власти таме" и преместио их у царство светлости и на тај начин што нас је Својим богочовечанским подвигом спасао од греха и смрти. Грехом ми смо били продали себе у ропство смрти. Својом безгрешном смрћу Оннас је откупио из тога ропства. Јер Он није могао ни постати ни остати роб смрти, зато што је био безгрешан. Као безгрешан Он није морао умрети, али је Он из безграничног човекољубља добровољно примио на

Себе смрт, и сишао у царство смрти, где душе људске робују смрти због греха. Тако је смрт, и све душе људске у њеном царству, први пут угледала безгрешног човека, —драгоценосткаквуникадаимала није. Али није билау стању да Га задржи у своме царству, јер у Њему није било греха да би се могла ухватити за грех, те и Њега заробити као и остале људе. Напротив, Својим присуством у царству смрти Он је разорио царство смрти и греха Својом безгрешном, и зато свемоћном, човечанском природом. И то учинио за људе и место људи. Јер као нови Адам, као нови родоначелник рода људског, као нови ималац свеопште природе људске, Он је свепобедну силу Своју пренео на људе и избавио их „од власти таме", од власти греха, од власти смрти, од робовања смрти. Откуп је извршен тиме што је Он себе, Своју безгрешну богочовечанску свевредност дао смрти, и тако избавио род људски од робовања смрти. Смрт се била полакомила за тако драгоцено биће, али њу је то сатрло и царство њено разорило. После тако беспримерног откупа, смрт није могла, нити имала права, да природу људску и даље задржи у својој власти. Она је откупљена на најочигледнији и најубедљивији начин. Јер ко је икада дао толико за откуп ма каквог робља? А човекољубиви Господ дао је Себе, безгрешног Богочовека, пролио Своју скупоцену божанску крв, чија свака кап вреди више него сви светови скупа. Стога једино у Њему „имамо отпуштење грехова", јер само Он „има власт отпуштати грехе"[19].

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 11

[2] Лк. 21, 19

[3] Кол. 1, 12

[4] Еф. 3, 18; Кол. 2, 19.

[5] 1 Јн. 1, 5.

[6] 1 Петр. 1, 4.

[7] Ср. Мт. 4, 16; 1 Јн. 2, 8. 9. 11

[8] Ср. Јн. 1, 5. 9.

[9] Кол. 1, 13.

[10] Јн. 8, 12.

[11] Ср. Д. А. 26, 18; I Петр. 2, 9.

[12] Јн. 12, 46.

[13] Ср. Еф. 5, 8; 1 Сол. 5, 5; Мт. 5, 14.

[14] Блаж. Теодорит, ad loc.

[15] Кол. 1, 13.

[16] Кол. 1, 13.

[17] 2 Тим. 2, 12.

[18] Св. Златоуст, тамо, Homil. II, 3; col. 312—313.

[19] Кол. 1, 14; Мт. 9, 6; ср. Јн. 20, 22.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Крв Самога Бога

Господ Христос је „лик Бога невидљивога"[1]. Ето зашто је крв Његова тако драгоцена и свевредносна, јер је крв самога Бога. Бога који је постао човек, и дао човеку све Своје Божанство, све Своје божанске вредности и силе, сједиливши их нераздељиво и занавек са људском природом. У Њему ми видимо „лик Бога невидљивога": лик самога Бога. Уколико вид људски може видети Бога. А угледати Њега као Бога и безгрешног човека у своме царству, то је за саму смрт била — смрт.Отуда њена немоћ да у своме царству таме задржи Бога и душе људске ради којих је Он дошао. А када је Он сишао у њено царство, и она угледала у Њему Бога и безгрешног човека, — она се сва препала, сва од силе Његове умрла, и тако није могла да у своме царству задржи ни Њега ни душе људске ради којих је дошао.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 15.

[2] Ср. Д. А. 2, 24.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Време и Вечни

У Цркви човек се сједињује, по први пут у историји свога постојања, са Вечним, са Богом Логосом, а преко човека и сва твар. Тако се време сједињује са Вечношћу, временско са Вечним, твар са Творцем. При томе постаје јасна свеистинита благовест: Творац — Бог Логос је „рођен пре сваке твари"[1]· Свака твар има свој почетак у времену и са временом, а Господ Христос нема временског почетка. Он је рођен од Бога пре свих времена; беспочетно рођен у вечности, Он је и сам вечан као и Бог Отац који Га је родио. Отац је вечити Отац, јер је Син вечити Син. Није било тренутка у вечности да је Отац био без Сина. Да је било таквога тренутка, и да је Син касније по Божанству од Оца, онда не би било Свете Тројице: Бога Оца, Бога Сина и Бога Духа Светога. То значи: не би било истинитог Бога и Господа. Речено је: „рођен пре сваке твари", да Господа Христа, који је свемоћни Творац, не би мешали са створењима. Свемоћии Творац? Да — : „јер кроз Њега би саздано све што је на небу и што је на земљи, што се види и што се не види, били Престоли или Господства или Поглаварства или Власти: све се кроза Њ иза Њ сазда"[2]. Овакву творачку свемоћ ко може имати осим Бога? Ми људи још нисмо ни изблиза успели да сазнамо шта је све створено на самој земљи, а камоли у целој васиони, или тек у невидљивом свету! Каква ли бића, и силе и славе! „Све што је на небу", — а од свега свети апостол спомиње само нешто—нешто: Анђелске Престоле, Господства, Поглаварства и Власти. А остало је са дивљењем и побожношћу прећутано. Људски ум није у стању да замисли, а камоли да схвати Божју творевину од врха до дна. Из ове апостолове благовести јасно је оно што је за нас најглавније: ништа није ушлоу постојање мимо мудрост и вољу Божју: савршену мудрост и свемоћну вољу.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 15.

[2] Кол. 1, 16

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Све створено - логосно

По своме пореклу све је од Бога Логоса, све је у суштини логосно. А по циљу? И по циљу је све логосно, јер се све не само кроз Њега него и „за Њега сазда". Такав јс наш пут: почињемо од Беспочетног и завршавамо Бескрајним. И наш почетак и наш завршетак су у Богу Логосу. Не само наш, него и целокупне творевине. Било би нелогочино и неприродно да логосној творевини буде циљ нешто друго а не Бог Логос. Божанске логосне силе су у ствари једине стваралачке силе у свету. Ово рођење потомака из предака, плодова из семења; ово незадржљиво одживљавање живота у безброј бића; ово чудесно одвијање свега што постоји у безброј облика, — све то бива по тајанственом деловању тих логосних стваралачкнх сила, стављених у суштину свих твари при стварању.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логосна целисходност света и грех

Логосна целисходност света и живота поремећена је грехом. Откуда грех у свету створепом безгрешним Богом Логосом? Од злоупотребе стваралачкнх логосних сила. Логосна сила која се слободном вољом злоупотреби тако да не иде своме циљу: Богу Логосу, не ради за Њега већ против Њега, и јесте грех. И још: то је сила која је за свој циљ прогласила или себе или коју другу твар. У томе је сав ђаво, у томе човек уколико грехом иде за њим. Бог Логос није мој циљ, већ ја сам: сав у себи, и сав за себе. Таква је логика свакога греха, и оног највећег и оног најмањег. Отуда је грех једина алогосност, једина алогичност у свету. Бог Логос је зато и постао човек, а на Себи Богочовеку основао Цркву, да би човека ослободио те убитачне алогичности, спасавајућм га од греха, смрти и ђавола. И тако успоставио логосну целисходност у нашем човечанском свету. Логосна једноциљност везује најмању бубицу са најогромнијим сунцем у васиони, човека са Анђелом и атомом. Једноциљност, једнопореклост, једнопосталост. Јер смо сви од Њега — Бога Логоса; сви и све и сва осим греха и зла. А зла нема изван греха.Слободна воља, створена боголиком да би била богочежњива, окренула се од Бога, кренула на супротну страну од Бога, и ради против Бога. Его у томе је суштина свакога зла: и ђаволског и човековог. У томе је и смрт, јер је прекинута веза са Богом Логосом, од кога је и живот и постојање[1]..

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 3. 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логосно свејединство

Но Богочовек Господ Христос, иако је сав у човеку и сав у Цркви, ипак је сав опкољен исав испуњен Својим безбројним божанским логосним бескрајностима. Отуда и, благовест: „И Он јс пре свега, и све је у Њему"[1] И још: Он је — „Почетак"[2]. Или боље: Он је почетак сваком почетку, а сам је Беспочетни почетак. Зато је Он и пре свега створенога. Од Њега се ништа почетније замислити не може. Почетак, прапочетак свакој твари је у Њему иод Њега. „И све је у Њему": све што живи, живи Његовим животворним силама; све што постоји, постоји Његовим бићетворним силама. Све је опкољено Њиме. Али и све је кроз Њега. Ван Њега је само небиће. То логосно свејединство свега постојећег тешко је осетити човеку,поштомује душа разбијена грехом. Бог Логос и постаје човек, да би човека ослободио греха, и тако га оспособио да то свејединство осети и доживи. Ради тога и оснива Цркву у телу Свом Богочовечанском. И људи, учлањени у Његово Богочовечанско тело, осећају и доживљују логосно свејединство твари по мери своје светости, своје охристовљености, своје обогочовечености. Најсветији, то најснажније осehају инајсвесније доживљују.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 17.

[2] Јн. 8, 25.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логосна свецилъност

Тек у оваплоћењу Бога Логоса и установљењу Цркве као тела Његовог нама је откривена тајна свих твари, свих бнћа, свих светова, тајна и циљ; паи тајна самог Троједног Божанства. То је — Црква. И у њој — логосно свејединство и логосна свецилъносг. Свејединство најпре Бога и човека, а затим и свих твари, свега што постоји на небу и на земљи. И Он Богочовек, Друго Лице Пре свете Тројице, јесте „глава телу Цркве"[1], и као Глава држи тело Цркве у органском свејединству. Све животворне и стваралачке силе долазе од Њега и разливају се по целом богочовечанском организму Цркве. Као Глава телу Цркве Он све у њему води, све руководи. И тако све што је у Цркви доживљује своју логосну божанску тајну и свој логосни божански циљ, јер „све се за Њсазда".

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Грех - противлогосна сила

Грех – противлогосна сила Без Њега као Главе свеколике творевине: овај свет, и сви светови; сва васиона, и све васионе, нису друго до безглава алогосна чудовишта. Зато, све што не улази, и неће да уђе у Његово Богочовечанско тело, неминовно пропада и ги¬не у греху и небићу. А тамо луди у бесмислености и бесциљности света. Јер као алогосна и противлогосна сила, грех потискује из човека све што је логосно у њему, а кроз њега — и из света око њега. На тај начин грех обесмишљује и човека, и свет око човека. И грехољубив човек неизоставно доживљује себе и свет око себе као неоправдиву бесмислицу и бесциљну комедију, или као безумну трагедију и наметнуту тиранију.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Ологосење човека

Ологосење човека Спасење од тога је у ологосењу човека. А то је могуће само у Цркви, под Христом као Главом. Учланивши се у богочовечански организам Цркве, човек се постепено ологосује живећи у њему његовим. логосним силама. То ологосење развија у њему осећање и сазнање свејединства светова, бића, твари, и њихове свецилности, свецелисходности, свелогичности.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

"Првенац из мртвих"

Том човековом логосном осећању свејединства увек је р исутно осећање његове личне каои свеопште бесмртности. Отуда код људи у Цркви онако живо осећање јединства са покојницима као са стварно живим и бесмртним би ћима. А у сред свих њих, и испред свих њих, и кроза све њих — Он: „првенац из мртвих"[1]. Да, „првенац", јер је Он прво биће људско на земљином шару које је васкрсло да више

никад не умре него да вечно живи. „И пре Њега су други васкрсавали, али су опет умирали; а Он је васкрсао савршеним васкрсењем".[2] „Првенац" и „почетак" праве бесмртности, за којим иду сви прави бесмртници земље: хришћани. У Њему, Јединoм Бесмртном и Свеживом, сви су наши покојници живи и бесмртни. Нема мртвих, — то је најживље осећање и најбудније сазнање у чланова Цркве. Сви су међусобно повезани логосном бесмртношћу; сви су „синови васкрсења". [3] Стога: „да буде Он у свему први",[4] Он — оваплоћени Бог Логос, Господ наш Исус Христос, савршени човек, свесавршени Богочовек. „У свему први": у свету, у животу, у души, у срцу, у савести, у мислима, у намерама: свуда, у свему и свачему први. Јер се „све кроза Њ иза Њ сазда". Није ли Он први у нашој души, она се руши; није ли Он први у нашој савести, руши се наша савест; није ли Он први у нашем свету, руши се наш свет и тоне у хаос, у страдања, у смрт. Све трагедије свих светова су отуда што нека бића: ђаволи и људи, неће да ‚Он буде у свему први", него Га одбацују ина Његово место стављају или себе, или неку другу твар, или неку своју творевину. Зато су наши светови и потонули у хаос; зато се све у њима руши, ломи, распада и пропада. Нигде реда, нигде циља, јер нема Њега, према коме се једино и могу разврстати сва бића и све твари, и свако наћи своје право место у свету и радити свој прави посао.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 18.

[2] Блаж. Теофилакт,ad loc.

[3] Лк. 20, 36.

[4] Кол. 1, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Све саздано као Црква

У ствари, све је саздано као Црква: сва васиона, сви светови и сва бића у њима. Све твари и нису друго до овештаствене мисли и силе Бога Логоса. Отуда Он и творац свега и циљ свега. Оваплотивши се, Он је допунио, довршио стварање: стога Црква — тело Његово, а Он — вечна Глава тог вечног тела. Све у Цркви

Њиме стоји, Њиме постоји. Црква је пуноћа Његова; Он је пуноћа Цркве. Отуда и многозначајна благовест светог апостола: „би воља Очева дау Њему обитава сва пуноћа"[1]. „Сва пуноћа": Живота, Истине, Љубави, Правде, Мудрости, Вечности, и свега божанскога што се може замислити; и „сва пуноћа" свега створенога, јер све што је створено — „све је уЊему"[2]. .

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 19.

[2] Кол. 1, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек - свепуноћа

Богочовек - свепуноћа. И та свепуноћа стално оби тава у Његовом Богочовечанском телу, Цркви, јер је Он сав у њој, и она - сва у Њему. Ту свепуноћу осећа као нешто своје сваки члан Цркве, и ништа му друго није ни потребно, јер имајући Господа Христа, он има све и сва што му је потребно за вечни живот у свима световима. Ова богочовечанска свепуноћа нема ничег заједничког са извесним философским теоријама о свепуноћи, јер су све оне у апстракцијама и мртвим схемама. Богочовечанска свепуноћа је жива, опитна, доживљајна богочовечанска небоземна стварност. Њу може сваки доживети учлањујући се као жива ћелијица у богочовечански организам Цркве. Но чудесни Богочовек Господ Христос већи је и од саме ове свепуноће, јер је речено: „у Њему обитава сва пуноћа", а Он је око ње као већи и бескрајнији од Ње.. Без Њега, васиона се претвара у огромну пусту и празну лешину; а у њој људи - све сами лешеви, празни изнутра и празни споља, лешеви у великој лешини.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - оваплоћени Бог Логос

Црква је оваплоћени Бог Логос. Зашто? - Да би собом васпоставила првобитну логосност свету. У томе учествује Бог Отац Својим благоволењсм, Бог Дух Свети Својим садејством, а оваплоћени Бог Логос, Спаситељ, васцелим Својнм бићем и свуколиком Својом богочовечанском делатношћу. Све са једиим циљем: да род :ьудски, а преко њега и сву твар, спасе од греха, смрти и ђавола. У бескрајном човекољубљу Свом Бог Отац прима добровољни самопожртвовани Богочовечански подвиг возљубљеног Сина Свог: ,,да кроза Њ помири све са собом, створивши мир крвљу крста његова, кроза Њ све, било на земљи или на небу .

Ето ради чега је Бог Логос постао човек: да уништи грех, тај једини узрок немира у свету и непријатељства према Богу, и да тако крвљу крста Свог створи мир између Бога и свега што је на земљи и на небу. А да људима не би на силу наметнуо Себе, Спаситеља, и да би их човекољубљем Својим орасположио за спасење од греха, Он Својом добровољном крсном жртвом уништава највећег непријатеља рода људског: смрт. Добровољном смрћу Својом уништава смрт нашу. У томе се и састоји Његова човекољубива жртва за нас. Као свемоћии Бог, Он је могао спасти људе од греха и на други неки начин. Али, сваки други начин био би израз више Његове свемоћи божанске неголи човекољубља божанског. А Њему је главно да се људи из љубави слободно определе за своје спасење од греха.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек у царству смрти

Он добровољно узима на Себе оно што је најстрашније и најубитачније за људе у свету: смрт, и све муке у вези са њом. Па усто још и најсрамнију смрт: смрт па крсту. И кроз смрт Своју силази у царство смрти истим путем као и сви људи. Силази, да и тамо објави спасење од смрти, јер је у царству смрти неупоредљиво внше људских бића него на земљи. Ушао је у царство смрти као и сваки човек;

али пошто је Његово Божанство било нераздељиво сједињено са Његовом човечанском природом, — у оном случају са душом (мада се ни од тела Свога није одвајао) —, то се Он и појавио тамо и као Бог и као човек, као Богочовек. То је оно што је ра.знело смрт, изнутра је разорило. „Смертију смерт поправ = смрћу разрушивши смрт", Богочовек је васкрсао из мртвих ослободио од смрти род људски. Кроз Своје васкрсење Он је као Богочовек повезао људе са бесмртним животом: дао им нови живот, и ново богочовечанско осећање вечнога живота, свеживота у Њему. И још, осечање свејединства у Њему: и неба и земље, и Бога и човека ... и овог и оног живота, и живих и умрлих. Зато је Спаситељева крсна смрт толико важна и толико неопходна у домостројy спасења света. Јер без Његове смрти, не би било пи Његовог васкрсења, те тако не би било ни спасења од смрти, ни победе над смрћу. Поред тога, не би било ни вазнесења тела на небо, — тог завршног свеславног циља богочовечанског подвига спасења. А то опет све значи: човек би остао роб смрти; бесмртност не би била васпостављена, и са њом — логосно свејединство твари; грех би и надаље остао јачи од људи, а помоћу њега и смрт и ђаво. Мукама л.удским не би било краја ни у једном свету.

Наводећи апостолову благовест: „... кроза Њ да помири све са Собом, сатворивпш мир крвљу крста Његова, кроза Њ све, било на земљи или на небу", Свети Златоуст благовести: Велика је ствар помирење, још већа — помирење кроз Христа Господа, а и од ове већа — помирење крвљу Његовом, и не просто крвљу, него, што је још веће, крстом. Тако, овде имамо пет чудесних ствари: помирио нас је са Богом, и то Собом, смрћу, крвљу, крстом. О, како је Он све то спојио! А да ти не би иомислио да је све то једно исто и да је крст сам по себи нешто, апостол вели: „кроза Њ".[1]

На основу чега он то сматра важним? На основу тога што је Син Божји то извршио не на тај начин што је изговорио неколико речи, него што је Себе сама дао ради помирења, и тиме све урадио. А шта значи: „све на небу"? Јер речи: „све на земљи" — разумљиве су, пошто је на земљи све било испуњено непријатељством и силно разједињено; сваки је од нас био у завади са самим собом и са многима. Но како је помирио „све што је на небу"? Еда ли је и тамо било раздора и неслоге? И како ми говоримо у молитви: „да буде воља Твоја ина земљи као на небу"? Шта рећи на то? Земља се била одвојила од неба, анђели су непријатељевали против људи видећи Господа свог вређаним од њих. Иово непријатељство Господ је пресекао. Како? Преместивши човека на небо, Он је не само помирио „све што је на земљи", него је човека узвео к анђелима, човека који је био непријатељ и противник. Ето, то је — дубоки мир! Анђели су се опет стали јављати на земљи, пошто се и човек јавио на небу. Бог је анђеле свео међу људе, а људе узвео међу анђеле. Најпре је анђеле свео к нама, а затим је човека узвео к њима; земља је постала небо, пошто је небо имало примити земнике. Сада небо није заграђено од нас непроходном преградом; и сваки верник има свога анђела. Откуда се то види? Из речи Спасових: Гледајте да не презрете једнога од ових малих; јер анђели њихови једнако гледају лице Оца мога небеског (Мт. 18, 10) [2].

У телу Бога Логоса, Цркви, све се човеково исцељује од свега греховног, и смртног, и ђавољег: исцељује се ум, и разум, и савест, и срце, и воља; речју: исцељује се васцело биће човечије. Искупитељска, и васкрситељска, и преобразитељска, и вазнеситељска жртва Спаситељева обухвата васцелог човека, и сва људска бића. Богочовечански подвиг помирења људи са Богом, преко Цркве

се распростро и на незнабошце, некад отуђене од истинитог Бога и непријатеље Богу. Отуђене, чиме? Гресима, живљењем „у злим делима"[3].

НАПОМЕНЕ:

[1] Блаж. Теофилакт вели: Свети апостол није рекао: "крста" (ст. 20), и стао, него је додао: „Његова", да ти не би помислио да крст мюже нешто сам по себи. Јер није спасао просто крст, већ Његов крст. (тамо, сар. 1, vers. 20; col. 1225 B).

[2] Св. Златоуст, тамо, Homil. III, 3.4; col. 321. 322.

[3] Кол. 1, 21.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Зло - "разума"

По природи својој зло је туђе Богу, и зато отуђује од Бога. И грехољубиве људе претвара у непријатеље Богу. Јер грех је тиме грех, и зло је тиме зло, што је непријатељ Богу и свему Божјем. Али је најстрашније када људи постану непријатељи Божји „разумом", тојест када свесно живе у злу, раде за зло, оправдавају зло. Њихово је зло разумско, „рационално", засновано на разлозима разума, логике. Да, оно је логичко и логично. То се дешава са људским разумом када грех кроз грехољубље прожме цело биће човеково: и душу, и срце, и разум, и вољу, и толико се сједини с њима да учествује у целокупној њиховој делатности као њихова унутрашња, прирођена стваралачка сила. Онда грешне мисли, грешне жеље, грешна осећања постају „природни", логички оправдани, разумски оправдани. „Грех је нека логичка сила Сатане", по ванредно дубокој и многозначајној мисли светог Макарија Великог.[1] Уживи ли се у човека, грех се постепено слије са његовим разумом, са његовом логиком, и онда свако зло постаје за човека и логично, и природно, и неопходно. А Бог и божанско добро постају нелогнчни, неприродни и непотребни. Штавише, огреховљена логика, огреховљени разум тврде: „нема Бога", и наводе „логичке доказе", „доказе разума" у прилог тога.

„Отуђени разумом" од Бога и свега Божјег, људи постају непријатељи Богу са логичких разлога, „разумом", и своје безбожништво оправдавају „логичким" и „рационалним" разлозима. А то безбожништво се неминовно изражава „у злим делима". Јер безбожништво и злорађење увек иду заједно. Живећи логиком греха, људи сматрају да су зла дела нешто логично и неопходно и природно у нашем човечанском свету. Зло се толико сродило с разумом, да је постало његов modus vivendi, а тиме и modus cognoscendi. За људе који су "разумом у злим делима", и тако „отуђени од живота Божјега"[2], злосе јавља као рационална неопходност живота и мишљења. У томе је суштина незнабоштва и безбоштва; у томе њихова апологнја зла; у томе њихова какодикеја — оправдање зла.

И од таквог свеубитачног зла ослобађа чудесни Господ Христос Својом човекољубивом смрћу и васкрсењем. И тиме божански осмишљава и биће људско и живот људски. И показује да је божански разум, божанска логосност, божанска логика у ствари једина логика, једини смисао и Људскога бића и људскога живота, и свега што постоји.

Стога свети апостол благовести члановима Цркве: „сад вас помири у телу меса његова смрћу":[3] помири вас са Богом, са божанским добром, са божаиским разумом, да бисте престали бити љубитељи злаи непријатељи Бога. Сада и себе и свет видите у логосној светлости и свецилности. Сада осећате и увиђате да је оваплоћени Бог Логос заиста једини Разум, једини Логос, једина Логика живота и света. У Њему је права логосност и разумност људског разума; у Њему — права логосност и логичност људске логике. Тек у Њему и Њиме људски разум долази себи, своме правоме бићу, своме правоме смислу, своме правоме животу: светом животу. Омогућити људима свети живот, дати им силе да га остваре — циљ је Спаситељевог богочовечанског подвига спасења света. Омогућити спасење света. Човекољубиви Господ добровољно узима па Себе крсну смрт: „да вас свете и непорочне и беспрекорне изведе преда се"[4]. А силе за то све су у Његовом Богочовечанском телу — Цркви. Узидате ли се у то свето тело, у вас ће се постепено осветити и савест и разум и душа. А из тих освећених извора природно теку свете мисли, света осећања, свете жеље, и претварају се у света дела. Тако се у светом и саборном животу Цркве ваше свето живљење непрестано развија и расте из силе у силу. А све то чини човекољубиви Господ — „да вас свете и непорочне и беспрекорне изведе преда се".

Господ нас, благовести Свети Златоуст, не само ослободи грехова него и постави у ред прослављених . Он толикопретрпенесамоданасослободизаланегоиданасизведеупрвобитно достојанство, као када би неко осуђеника не само ослободио казне него га и узвео у почасно звање. И Он нас уврсти у ред ништа не сагрешивших, — или боље, у ред не само не сагрешивших него и извршивших највеће подвиге; и још више од тога: дарова нам светост пред Њим. А реч „беспрекоран" изражава више него „непорочан", јер се реч беспрекоран примењује на нас када ми својим делима не изазивамо ни осуду ни прекор.[5]

Све је то могуће, благовести свети апостол, једино под овим условом: „ако само останете у вери утемељени и чврсти, и непокретни од наде еванђеља које чусте, које је проповедано свој твари под небом"[6]. Другим речима: ако сте свом душом, свим срцем, свим животом, свим бићем у Еванђељу. Шта је темељ вашег бића? Ако је Еванђеље, онда сте дом душе своје саградили на неразоривом темељу; онда сте и „чврсти"; и никаква вас зла сила неће моћи ни оборити ни сатрти. Онда вас кроз све буре и искушења и олује зла води неустрашиви

путовоћа — еванћелска нада. Главно је: будите „пепокретни од наде еванћеља"; нека вас ништа не одвоји од ње.

НАПОМЕНЕ:

[1] Homil. XXIV, 2; P. gr. t. 34, col. 664 D

[2] Еф. 4, 18.

[3] Кол. 1, 22.

[4] Кол. 1, 22.

[5] тамо, Homil. IV, 1; col. 325-326.

[6] Кол. 1, *23*

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Утемељеност у Вери

Речено је: „ако само останете". Значи: од вас зависи све: и утемељеност у вери, и чврстина, и нада еванћелска. Шта је то утемељеност у вери? Утемељеност вашег ума у вери, вашег срца, ваше савести, ваше воље, вашег целокупног бића. И још је утемељеност у вери — све заснивати на вери: сав свој живот, и све своје односе: према људима и анћелима, према биљкама и животињама, према небу и земљи, према свету и световима, према истини и правди, према смрти и животу, према добру и злу, према бесмртности и вечности, према Богу и ћаволу; једном речју: према свему и свачему. Јер: „што год није од вере — грех је"[1]. „Ако само останете — непокретни од наде еванћеља" у свима невољама и страдањима и ранама и тамницама за Христа, увек „гледајући на Оснивача и Завршитеља вере Исуса"[2], увек хитајући „к мети", „к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу"[3]. „Ако само останете у вери утемељени и чврсти" — у свима њеним истинама и светињама и светим тајнама, и светим врлинама, и светим силама, оне ће вас осветити и вас „свете и непорочне и беспрекорне" пред Христа извести,и још у такве благовести и радости, какве око људско никада не виде, нити срце наслути[4].

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 14, 23

[2] Јевр. 12, 2

[3] Флб.З, 14

[4] Ср. 1 Кор. 2, 9

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Еванђеље - свакој твари

Свеобухватном богочовечанском благовешћу Цркве Еванђеље је „проповедано свакој твари"[1]. Да, проповедано камењу, и оно је повикало од бола када је угледало свога чудесног Благовесника где у мукама издише на крсту[2]; проповедано мору, и оно је Бога Еванђеља познавало, и пред Њим се смиривало, и узбуђено Га на таласима као на крилима носило; проповедано зверињу, и оно се пред Господом Еванђеља припитомљавало; заједно са Њим у пустињи живело и кротко Му служило, те је у Божјој Књизи и ова благовест објављена: „и бејаше са зверињем"[3]; проповедано свакој твари која је благога и свемилога Господа Исуса видела, чула, осетила: а виделе су Га, а чуле су Га, а осетиле су Га и птице, и лептири, и бубице, и цвеће, и ветрови, и кише, и биље, и животиње, и ваздух, и светлост, и облаци, и сунце, и звезде, — све Га је на земљи видело, све осетило, све се к Њему отворило, све се к Њему устремило, све к Њему саосећало, све и сва Њему хитало, јер сеиз Њега непрестано лила чудесна благовесна сила и кроз све твари нежно разливала. Тако, непрестано тако док је на земљи боравио у телу Свом светом; а кад је са Ње одлазио, Он је ту благу силу, оваплоћену у Богочовечанском телу Цркве, предао Својим светим Ученицима и наредно им да проповед Еванђеља свој твари продуже Црквом кроза све векове: „Идите по свему свету и проповедајте Еванђеље свој твари—"[4].

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 23

[2] Мт. 27, 51.

[3] Мк. 1, 13.

[4] Мк. 16, 15; Мт. 28, 19—20.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христолика страдања чланова Цркве

Свеблаговест Цркве Христове обухвата и христолика страдања чланова Цркве као „сутелесника"[1] Богочовечанског тела Христовог. Јер они у том пресветом Телу преживљавају страдања Спасова као саставни део свога подвига спасења. И то неопходни саставни део. Доказ? Што је сам Господ и Бог дао такво многозначајно место Својој крсној смрти и Крсту у богочовечанском домострој спасења света. Страдање за Христа, састрадавање хришћана Христу, — ето спасења. Сваки спасавани дужан је доживети страдање Христово као своје: сараспети се Христу, изједначити сеса Њим у страдању и смрти, еда би се на тај начин изједначио са Њим иу васкрсењу[2]. Што ревноснији хришћанин, то дубље и свестраније доживљује спасоносно страдање као своје. Никад му није доста страдања за Христа. „С Христом се разапех", тврди свети апостол[3]. А Колошанима пише: „Сад се радујем у своме страдању за вас"[4]. Спасоносно страдање се мора одстрадати. И ако је много страдао за Господа Христа, христочежњиви апостол „допуњује" — „недостатак невоља Христових у телу свом". На који начин? Страдајући за Колошане који су „тело његово", тојест тело Христово = Црква[5]. А у Цркви се непрестано доживљава цео живот Спаситељев, од почетка до краја. Сваки спасавани га неизоставно доживљава, јер се у томе и састоји спасење. Подвиг христодоживљавања врхуни у доживљавању Његових спасоносних страдања. Ревносни хришћанин их стално „допуњује" у телу свом; њихова спасоносна сила је непрестано потребна свакоме хришћанину на целом путу спасења. Отуда христоносни Павле никада сит страдања за Христа. По угледу на Спаситеља, он радосно страда и за друге, и место других, еда би својим страдањима што више допринео њиховом спасењу, тојест њиховом животу у Спаситељу. Јер спасење и није друго него непрекидно живљење у Спаситељу, за Спаситеља, ради Спаситеља. Попут светог апостола, а по самој природи подвига спасења, исви светитељи Божји су ненасити у страдањима за

Христа. На неки начин они стално осећају како су мало страдали за Христа, и труде се непрестано да допуне „недостатак невоља Христових у телу свом". Радећи то, они то увек раде као чланови Цркве, те тако страдања њихова увек бивају „за тело Христово које је Црква". И радују се сваком еванђелском страдању као изузетној милости Божјој и благовести Божјој. Истина, „радост спасења" врхуни у радости васкрсења, али пролази кроз радост страдања[6].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 6.

[2] ср. Рм. 6, 5; Флб. 3, 10—11.

[3] Гал. 2, 19.

[4] Кол. 1, 24.

[5] Кол. 1, 22—24.

[6] Псал. 50, 14 (51, 12).

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Страдање за Тело Цркве

Наводећи речи светог апостола: „допуњујем недостатак невоља Христових у телу свом", Свети Златоуст богонадахнуто благовести:Изгледаапостол је рекао нешто велико; али не из хвалисавости, — не! него из силне љубави према Христу; јер он жели да та страдања приписује не њему већ Христу. А тако се изразио желећи да своје слушаоце привуче Хриисту. И као да им говори: што ја страдам, ради Њега страдам; зато немојте благодарити мени већ Њему: јер то Он страда у мени. Тако, апостол се не стиди да и ова страдања приписује Христу: јер Христос не само умре за нас, него је и после смрти готов страдати ради нас. Свети апостол се свим силама труди да покаже да Христос и сада властитим телом Својим излаже Себе опасности ради Цркве. И хоће да каже Колошанима ово: не ми приводимо вас к Њему, већ вас Он приводи к Себи, мада ми то радимо, јер смо ми узели на себе не своје дело него Његово. А да апостол стварно чини то за Христа, чуј шта он сам о

томе каже: „за тело Његово", желећи тиме рећи: ја угађам не вама већ Христу, јер трпим место Њега оно што би требало да Он трпи. Обрати пажњу како се апостол силно изражава, икако огромну љубав показује! Као што је писао Коринћанима: Све је од Бога који помири нас са Собом кроз Исуса Христа, и даде нам службу помирења; тако смо ми послани место Христа, као да Бог говори кроз нас[1], тако и овде, да би Колошане што више привукао Христу, апостол говори то исто: ради Њега страдам. Тојест, мада је Онај који вам је дужан и отишао кроз вазнесење на небо, ја ево исплаћујем за Њега. Ради тога апостол и вели о себи: „допуњујем недостатак", да би показао да, по његовом мишљењу, Христос још није све претрпео. Ради вас, вели, Он и после смрти страда — ако у томе што недостаје. То исто он на други начин каже и у Посланици Римљанима: који се и моли за нас[2], показујући тиме да се Он није задовољио само смрћу, него и после тога чини за нас бескрајно много. И тако он говори, не превазносећи себе, него желећи да покаже да се Христос још и сада брине за њих. А да би доказао да је то вородостојно, он својим речима додаје и ово: „за тело Његово". Тојест, да је стварно тако и да ту нема ничег невероватног, види се из тога што све то бива ради тела Његова — Цркве[3].

Богомудрости апостолске нема ван Цркве. Шта је апостол? Слуга Цркве. А апостолство? Служење Цркви. Тако је „по домостроју Божјем" — κατά την οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ[4]. Такав је богочовечански домострој спасења света: ἡοἰκονομία. Јер спасење је служење Цркви. А служење се састоји услушању Цркве.

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 5, 18. 20.

[2] Рм. 8, 34.

[3] тамо, Homil, IV, 2; col. 326. 327.

[4] Кол. 1, 25

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - светајна, свесветиња, свеблаговест

Јер суу њој све свете силе спасења, чији је непресушни божански извор сам Господ спасења: Богочовек Исус Христос. Због тога је Црква изузетно, и најизузетније биће у свима световима. Она је на божански чудесан и тајанствен начин — Богочовек Христос у свој пуноћи свих богочовечанских својстава и савршенстава. Зато је она — тајна над тајнама, светиња над светињама, благовест над благовестима: светајна, свесветиља, свеблаговест. Она сачињава: „тајну која је била сакривена од векова и нараштаја, а сад се јави светима његовим"[1]. Сакривена Богом због таме греха и смрти наше; а сад? — објављена Господом Христом „светима његовим". Она, свесвета тајна објављена је „светима". „Светиње — светима". Увек тако. Не баца се бисер пред свиње. Свиње су страсти које не разликују светиње од помија. Заљубљени у грехе и смртоносне сласти, људи, сви људи свих нараштаја и свих векова, тамом зла скривали су од себе једину спасоносну светињу, благовест, тајну: Бога Логоса. И опет, сама се та пресвета тајна скривала од несветих бића. „А сад се јави" — оваплоћењем Бога Логоса, Његовим животом, страдањем, смрћу, васкрсењем, вазнесењем, силаском Светог Духа, — јави се као Црква, и остаде у свету као Црква. А Црква: божански циљ и смисао свих светова, свих бића, а најпре људи; божанско светиште; божанска „Светиња над светињама" која освећујући спасава од свега несветог: греха, зла и ђавола; божанско обиталиште Пресвете Тројице у коме се живи од Оца кроз Сина у Духу Светом, живи: и крштава, и преображава,и освећује, и спасава, и васкрсава, и вазнесава, и охристовљује, и обожује, и обогочовечује, и отројичује. Заиста, пресвета тајна, светајна; заиста, пресвета светиња, свесветиња; заиста, пресвета благовест, свеблаговест.

Такво је богатство ове најсветије светајне Божије: Цркве. Ништа од ње богатије, ништа славније ни на небу ни на земљи. То осећају ониу којих је развијено осећање за свето, за божанско, за вечно, за богочовечно. Најпре и највише светитељи. Исви хришћани, сваки по мери своје светости. Јер сусви хришћанн — свети по позиву и назначењу.

Светим душама Господ казује свету тајну своју. Зато су они тако неустрашиви проповедници и исповедници ове свете гајне. Црква — једино „богатство славе" у овом свету срама и смрада од греха, смрти, ђавола. У томе богатству славе је једина права и бесмртна слава људскога бића, јер га спасава, од онога што срамоти и убија човека: од греха, смрти, и ђавола. Зато је за људе, засве људе Црква — „нада славе", једина права нада једине праве славе. То богатство славе човек осети када се вером учлани у богочовечанско тело Цркве, и Христос усели у њега кроз свете тајне и свете врлине; због чега свети апостол и вели: „богатство славе" „богатство тајне" — „Христос у вама". Са Христом у себи, људи се обогате непропадљивим богатством: Богом и божанским савршенствима[2]. То богатство је непропадљиво; њега не могу ни мољци нагристи, ни рђа покварити, ни лупежи покрасти[3]. Оно се чува у души помоћу еванђелских врлина и живљења у њима, живљења које се једино у Цркви може водити помоћу њених благодатних сила. А оне обилно и непрекидно струје икроз најмању ћелијицу њеног богочовечанског организма. Слава је, слава човекова бити у њој — макар најмања ћелијица.

Тумачећи апостолове богонадахнуте речи: „Какво је богатство славе тајне ове међу незнабошцима"[4], херувимски благовесник земаљски. Свети Златоуст вели: Људе, неосетљивије од камења, одједном узвести у достојанство анђела, ито једноставно помоћу голих речи и саме вере, без икаквог труда, — стварно је то

слава и богатство тајне; слично томе као када би неко гладног и шугавог пса, гадног и одвратног, који забачен издише и није вишеу стању да се миче, изненада претворио у човека и поставио га на царски престо. Обрати пажњу: незнабошци су се клањали камењу и земљи, били заробљеници и сужњи ђавола, и гле, одједном нагазише на главу његову, и стадоше господарити над њим и бичевати га; слуге и робови демона постадоше телом Господара Анђела и Арханђела; они који чак ни знали нису да постоји Бог, одједном постадоше сапрестолници Божји. Хоћеш ли да видиш безбројне ступњеве које они прескочише? Требало је да они сазнаду: прво, да камење нису богови; друго, да не само они нису богови, него да ни земља, ни животиње, ни растиње, ни човек, ни небо, ни оно што је више неба, такође није Бог; треће, да ни камење, ни живогиње. ни биљке, ни стихије, ни оно што је горе — ни оно што је доле — ни човека, ни демоне, пи анђеле, ни арханђеле, нити икоју другу од тих вишњих сила — природа људска не треба да обожава. Као црпући из неке дубине, њима је ваљало познати: да Господар свега и јесте Бог; да само Њега треба обожавати; да чудесно устројство живота јесте благо; да садашња смрт није смрт; да садашњи живот није живот; да ће тело устати, постати нетрулежно, узићи на небо, удостојити се бесмртности, настанити се са арханђелима. Човека, који је стајао тако ниско, пошто је све те ступњеве прескочио, Господ Христос посади на небесима на престо; човека који је био нижи од камења, Он постави изнад Анђела и Арханђела и Престола и Господстава. Заиста је свети апостол дивно рекао: Какво је богатство славе тајне ове![5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 26

[2] Ср. Лк. 12, 21; Рм. 10, 12; 2 Кор. 8, 9; 1 Кор. 1, 5; 2 Кор. 6, 10; Рм. 11, 33.

[3] Ср. Мт. 6, 19, 20; Лк. 12, 33.

[4] Кол. 1, 27.

[5] тамо, Homil. V, 1; col. 331. 332.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Савршен човек

Зато што Господ Христос сачињава такво богатство за људе, свети апостоли Га неуморно проповедају свима ,,учећи свакога човека свакој мудрости". Са циљем? — „да свакога човека покажемо савршена у Христу Исусу.[1] Јер једино у Христу Богочовеку људско биће може доћи до свога потпуног савршенства, зато што у нашем земаљском свету једини Он има и раздаје људима све божанске силе потребне за то. Нема изузетка: сваки човек може постати савршен у Христу Исусу, само ако хоће. Јер вера је дата свима; Црква је увек отворена за све. Свима су доступне свете тајне и свете врлине, и у њима свете божанске силе, помоћу којих се човек израђује у човека савршена. Образац савршеног човека је сам Богочовек, Господ Христос. Ко се учлани у Његово Богочовечанско тело, налази се у божанској радионици у којој се постепено прерађује, постепено „расте растом Божјим" — ,,у човека савршена, у меру раста висине Христове"[2]. Сваки човек је саздан, и послан у овај свет, као биће коме је одређен и отворен пут божанског усавршавања, да би себе развио у човека савршена. У томе га омета сваки грех, свако зло, а помаже свака еванђелска врлина, свако еванђелско добро. Зато му је на том путу потребна ,,свака мудрост", еда би га мудро руководила и видовито водила божанском савршенству. То је врло сложен процес и подвиг: у њему учествује сав човек и све еванђелске врлине. Не постаје се савршеним човеком ни одједанпут, ни лако. Савршенство се стиче постепеним усавршавањем. То није механичка радња, ни наметљиви дар. Нити је то дар који се готов даје. Не, ту се дају благодатне силе за усавршавање по мери ревности, а човек се усавршава сједињујући дароване силе са својим природним силама: душом, срцем, разумом, савешћу, вољом.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 28.

[2] Кол. 2, 19; Еф. 4, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Сарадња Благодати и слободне воље

Сарадњом благодати Божје и слободне воље човекове постепено се остварује то усавршавање, доксе најзад не достигне „у човека савршена". Имајући у виду све то, свети апостол и вели: „Око тога се и трудим, борећи сепо Његовој моћи која у мени силно ради".[1] Старам се не просто и како било, него се трудим и борим са великом ревношћу, са великом будношћу",[2] употребљавајући сваковрсне подвиге,[3] ратујући са непријатељима видљивим и невидљивим[4]. Но, помаган благодаћу Божјом, ја радо узимам на себе сваки труд, сваку муку, да бих учењем проповеди еванђелске учинио све људе савршенима[5].

Такав је богочовечански закон богочовечанске сарадње у Богочовечанском телу Цркве. Свети апостол се свим бићем својим труди, и моћ Христова у њему силно ради. Тако се обавља, једино тако подвиг еванђелског богочовечанског усавршаваља човека. Човеково је да се труди, а Христово је да даје силе. То увек бива у правој сразмери. Да не би: или човек постао аутомат, или Бог — непотребан. Човек би постао аутомат, када би благодатне силе Христове без учешћа његове воље и труда обављале његово усавршавање, његово спасење, његово охристовљење, његово обогочовечење; а Бог би постао непотребан, када би човек хтео да без учешћа благодатних сила Христових само својим трудом постигне савршенство, постигне спасење. Али, пошто је усавршавање, спасење — богочовечански подвиг, то је потребно и једно и друго: богочовечанска равнотежа у богочовечанској сарадњи. Овај богочовечански подвиг усавршавања себе јесте непрекидна борба, борба са гресима, са страстима, са нечистим дусима. У тој борби хришћанин увек односи победу, ако се бори помоћу сила које му Господ Христос даје. А бори се сам, уносећи сву душу и сву вољу. Он даје борца — себе, а оружје добија од Господа Христа. У тој борби труди се и мучи његова душа, његова савест, његово тело, његова воља, — и према труду добија моћ од Господа која у њему „силно ради".

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 29.

[2] Свети Златоуст тамо; Homil. V, 2; col. 333.

[3] Блаж. Теофилакт, тамо, cap. 1, vcrs. 29; col. 1233.

[4] Икуменије, тамо, cap. 1. vers. 29; P. gr. t. 119; col. 28 C.

[5] Блаж. Теодорит, тамо, cap. 1, vcrs. 29; col. 605 A.

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Борба за спасење душе

Нема борбе важније и страшније од борбе за спасење душе. Борба је то непрекидна и силна. Борба, са ким? Са свима најстрашнијим непријатељима људским: саблазнима, гресима, страстима, смртима, ђаволима. Сви они без предаха крволочно војују против хришћана и њиховог спасења. Стога су хришћани стално под оружјем ина бојном пољу; боре се без застоја и примирја. Ту су ране, ту вапаји. Тусе посрће, пада, па чак и пропада. А главно је једно: не сустати; трпљењем се изнад свега наоружати, и — победа је сигурна. Нарочито, када су нама хришћанима „срца — сједињена у љубави".[1] Тада ми хришћани сачињавамо свепобедну војску хришћанску у свима борбама са грехом, смрћу и ђаволом. Тада се сваки бори за све и сви за свакога, сваки заједно „са свима светима"[2]. Зато од њих безобзирце бежи сваки грех, свака смрт, сваки ђаво. Или на очиглед свију издише у самртним мукама побеђена смрт, побеђени грех,побеђени ђаво.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 2.

[2] Еф. 3, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Познање Тајне Божије

Само „срца — сједињена у љубави" долазе „до свега богатства потпуног уверења разума, до познања тајне Бога и Оца и Христа":[1] Цркве. Али срце, љубављу сједињено „са свима светима", са срцем свију њих, са саборним и светим срцем

Цркве, стиче потпуно уверење у свеистинитост и свевредност Христа и Његове светајне: Цркве. То и сачињава врхунско савршенство људскога разума у овом свету, његово „свезнање". Јер, охристовљен и оцрковљен, он зна непосредно и опитно све што му ваља знати за његов вечни живот и у овом и у оном свету. А какво се знање неохристовљеног, неосвећеног разума људског може упоредити са тим? И није ли свако такво знање у ствари маскирано незнање, или знање које неминовно дегенерише, назадује у незнање? Очигледна је чињеница људског. живота: све док је човек „разумом" непријатељ Христу Богу, он живи „у злим делима"[2], и распада се, трули у глиставим мислима и гмизавачким идејама. Такав разум богомудри апостол с правом назива „иструлелим разумом".[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 2.

[2] Кол. 1, 21.

[3] Тм. 6, 5; 2 Тм. 3, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовечански разум Цркве

Само богочовечанском разуму Цркве, људски разум се толико очисти, преобрази, освети, усаврши, да постиже врхунско савршенство. Тада, једино тада он разуме и себе, и свет око себе, и Бога, и Његову творевину, и Богочовека, и Његову пресвету тајну — Цркву; и доживљује логосно свејединство твари, логосну свецилисходност. Тада разум долази „до потпуног уверења" да је у Цркви: „Све благо мудрости и знања сакривено"[1]. У Цркви која је ту, у нашем човечанском свету, и помоћу које је наш свет органски сједињен са небеским светом. Јер својим богочовечанским организмом она обухвата све светове. Нема вечне мудрости и бесмртног знања, а да нису у њој. Само, све је то „сакривено" од огреховљеног, неосвећеног, неохристовљеног разума људског. А откривено? — разуму освећеном, охристовљеном; разуму учлањеном у свети саборни разум Цркве.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. *2*, 3.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

У Цркви: „све ризнице мудрости и знања"

У Цркви: ,,све ризнице мудрости и знања": о Богу, о свету, о животу, о вечности, о свима Божјим световима. Јер све што је Божје, Црквом постаје човечје. Само опосредовано Богочовеком, све што је божанско постаје човечанско. И то у Његовом Богочовечанском телу — Цркви. „Све ризнице", — а ко зна колико их је! сигурно таман толико да ће кроз сву вечност хранити мудрошћу и знањем све христочежњиве и свете душе.

Једино Црква поседује и казује главну тајну и главну истину свих светова. Све што је ван ње, ма како изгледало привлачно и слатко, обмана је. Ако је до мудрости, — она је сва у Цркви; ако је до знања, такође. Ма како заводљиво привлачне биле речи мудрости људске или знања људског, ако немају на себи печат богочовечански, нису од Истине и не казују Истину. „Ако ко долази к вама и ове науке не доноси, не примајте га"[1]. „ У Христу су све ризнице мудрости и знања сакривене, јер је Он сама мудрост и само знање — αὐτοόοφία γαϱ έστι και αντόγνwбις. Једини Христос зна све. А сваки други, ма како дивно говорио, ако не говори о Христу, он уствари говори све саме бесмислице и измишљотине".[2]

Љубав саборности у Цркви сједињује, богочовечански сједињује међу собом чланове Цркве. И они сви, и сваки од њих, живе саборним животом Цркве. А та света љубав саборности зависи од њихове вере у Христа и живота у Христу. Ако је вера њихова чврста и живот њихов уређен и срећен Христом, они онда животом својим у Христу на земљи осигуравају себи живот вечни на небу. И доживљавају истинитост ове истине: само када људи живе у Христу и ради Христа, њихов живот на земљи добија свој непролазни божански смисао и своју непролазну божанску вредност. Зато богомудри апостол и благовести хришћанима: „Како дакле примисте Христа Исуса Господа, онако живите у Њему".[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Јн. 10.

[2]] Блаж. Теофилакт, тамо, сар. 2, vers. 3 и 4; со1. 1236

[3] Кол. 2, 6. 5

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Живот у Христу Господу

Не мењајте ништа у Господу Христу, нити Му што додајите: онакав какав је, Он је и божански и човечански свесавршен. Ми вам апостоли таквог Господа Христа Богочовека проповедасмо и дадосмо; ви Га таквог „примисте". „Такоживитеу Њему", — у Њему Богочовеку, не у себи, човеку и по човеку, или у ма чем другом. Све што од ваше душе, од вашег бића, од вашег живота није „у Њему" Богочовеку, знајте — у смрти је, у трулежи је, у греху је, узлу је, У паклу је. А живот „у Њему" — сав је у божанској бесмртности: у бесмртној божанској Истини, у бесмртној божанској Љубави, у бесмртној божанској Правди, и у осталим бесмртним божанским својствима и савршенствима. Господ и Бог Христос постао је човек, Богочовек, да бисмо ми људи живели у Њему као у земаљском Богочовеку, а не да бисмо Га издалека посматрали, дивили Му се,ифилософиралио Њему.

„Живите у Њему", — то је заповест над заповестима. И то живите: не прилагођавајући Њега себе него себе Њему, не преиначавајући Њега према себи него себе према Њему, не пресаздајући Њега по лику свом него пресаздајући себе по лику Његовом. Само охоли јеретици и неразумни душегубци пресаздавају, преиначавају, мењају Богочовека Христа према својим жељама и схватањима. Отуда толики „лажни христоси" у свету, и толики лажни хришћани. А прави Господ Христос, у свој пуноћи Своје еванђелске богочовечанске стварности, сав је у Своме Богочовечанском телу — Цркви, како у доба светих Апостола, тако и данас, тако и довека. Богочовечански живот Његов — продужен је у богочовечанском телу Цркве кроза све векове, и кроза сву вечност. Живећи у Цркви, ми живимо „у Њему" онако како то христоносни апостол и наређује. Ау најпунијој мери тако живе Светитељи. Отуда и њихова чудотворна светост: живећи свим бићем у Господу Христу, они се Њиме освећују, охристовљују,

обогочовечују, обожују, осветљују, како некада у апостолској и поапостолској давнини, тако и касније, и јуче, и данас, тако увек „до свршетка света". Они — Богочовечански лик Христов чувају у Његовој свеживотворности, свеистинитости и свечудотворности.

Како људи могу живети у чудесном Богочовеку Господу Исусу? Ако су „укорењени и назидани у Њему"[1]. А укорењени суу Њему, акосу корењем свога бића потпуно у Њему, уврежени у Његовом Богочовечанском бићу, те све животне силе, потребне за живот, црпу из Њега. Укорењено у Њему свесветом, корење нашег бића се освећује, постаје свето. Онда се и сав живот наш освећује, постаје свет. Света душа рађа свете мисли, света осећања, света расположења, и чини света дела.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вера - свеврлина

По речи светог апостола: „Ако је корен свет, онда су и гране"[1]. У Господу пак Христу ми се укорењујемо светим тајнама и светим врлинама, а најпре светом вером, као почетном врлином, и свеврлином[2]. Када је све корење нашег бића у Христу, онда је и сав живот наш од Христа.

„Назидани у Њему": Он — тело Цркве, у које се ми узидавамо и назидавамо подвизима светих тајни и светих врлина; назидавамо као живи делови, живе ћелијице, живи удови. Он је темељ нашег бића, и стога темељ нашег спасења, на коме се помоћу врлина назидавамо, и тако постижемо спасење кроз обогочовечење, кроз охристовљење[3]. Или: Он је зграда спасења, „кућа духовна", а ми „живо камење" које се узидава у њу и назидава на Њему[4]. Тако, узидани у Њега и назидани на Њему, ми живимо Њиме, иу Њему иодЊега.

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 11, 16.

[2] Кол. 2, 7

[3] Ср.1Кор. 3, 10—11.

[4] Ср. 1 Петр. 2, 5—6

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вера - душа сваке врлине

„Утврђени у вери", вери у? — Богочовека Христа[1]. А то постајемо када своје срце, свој ум, своју савест, своје биће испунимо духом вере, те све што из њих ниче, ниче из вере и расте вером. Вера нас у познаје са свима светим тајнама и светим врлинама еванђелским, и уводи у њих; а ове нас опет утврђују у вери, ако живимо у њима. Свака света тајна је тајна вере, и свака света врлина — врлина вере. Вера је душа сваке од њих, а оне су тело њено, остварење њено. Без њих, вера би била мртва; без вере, њих не би било. Речено је: „вера кроз љубав дела„. [2] Но она исто тако ради и кроз молитву, и кроз пост, и кроз остале еванђелске врлине. Као што душа ради кроз сва чула и кроз све делове тела, тако и вера ради кроз све свете врлине и свете тајне, као кроз своје тело, јер све оне сачињавају једно духовно тело у коме вера ради као душа.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. *2,* 7

[2] Гал. 5, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Философија по Богочовеку

Вера Цркве Христове има своју посебну философију, богочове чанску философију. Стога свети апостол упозорава хришћане следећом благовешћу и заповешћу: „Чувајте се да вас ко не зароби философијом и празном преваром, по казивању људском, по стихијама света, а не по Христу"[1]. У нашем човечанском свету постоје у ствари само две философије: философија по човеку и философија по Богочовеку. То су два схватања света, два гледишта на свет. У једној је све и сва — човек, у другој — Богочовек.

Философија по Богочовеку није друго до Еванђеље Богочовеково. А шта сачињава Његово Еванђеље? Он сам, и све Његово: Његов живот, Његово учење, Његова смрт, Његово васкрсење, Његово вазнесење, Његова Црква. Све се из Њега изводи, и све на Њега своди. Он Еванђеље чини Еванђељем. Јер је Он његово живо оличење и савршено остварење. Све што сачињава благовест за људско биће, у Њему је потпуно оваплоћено и човечански остварено. Најмучнија питања људскога духа Он је решио божански савршено и човечански стварно, и тако сваку нашу муку претворио у благовест. Највећу муку рода људског, смрт, Он је васкрсењем Својим претворио у благовест, јер нам је свима пропутио пут у бесмртност и живот вечни, и тако решио најмучнији проблем бића људског, проблем живота и смрти. Мучни проблем добра и зла Он је решио Својим Богочовечанским животом: све што је учинио представља једино истинско бесмртно и вечно добро у човечанском свету; а зло је све што није од Њега, ишто је против Њега. Нерешиво питање људског сазнања: „шта је истина"? Он је решио конкретно и реално: показао је и доказао да је у Њему оваплоћена и оличена сва божанска Истина. Стога и постао непогрешиво мерило Истине.Текод Њега и Њиме ми људи јасно знамо шта је истина а шта лаж у нашем човечанском свету. А проблем Бога и човека? Једини Он је решио савршено и завршно: у Себи Богочовеку показао је јединог истинитог Богаи јединог истинитог човека, те знамо шта је прави Бог и шта је прави човек. И тако сва питања редом налазе своје логосно и благовесно решење у оваплоћеном Богу Логосу.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек - мерило свега

Стога је основно начело философије "по Христу" ово: Богочовек - мерило свих бића и ствари. Богочовек увек жив и увек присутан у човечанском свету, и - свима приступачан. Јер је не само Своју богочовечанску философију него и Себе сама оставио у нашем земаљском свету као Богочовечанско тело, као Богочовечански живот: Цркву. Цркву, којој је Он, Друга Ипостас Пресвете Тројице, Глава. Опитна је истина: богочовечанска философија је сва у богочовечанском животу. Ко живи тим животом, он и има ту философију.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Категорички императив богочовечанске гносеологије

Категорички је императив богочовечанске гносеологије: доживи, да би познао. Отуда је сваки хришћанин по самом позиву свом философ. Јер живећи у богочовечанском телу Цркве, сваки по мери своје вере и ревности у врлинама доживљује и живот и смрт, и добро и истину, и љубав и правду, и Бога и човека, на начин на који их је оваплоћени Бог и Господ доживљавао.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Светитељи - философи

Зато што све то у највећој мери доживљују, Светитељи и јесу прави, истински философи. Они знају тајну Бога и човека, истине и добра, живота и смрти. По учењу Цркве, они су „философи Духа Светога"[1], „свети философи". Јер се светим животом стиче философија „по Христу", и постаје философ Духа Светога.

НАПОМЕНЕ:

[1] По мишљењу Св. Макарија Великог, ваистину философа Духа Светога.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Философија "по човеку"

Насупрот богочовечанској философији „по Христу" стоји човечанска философија „по човеку". Она обухвата све философије којима је човек — мерило истине. Све проблеме живота и сазнања оне решавају човеком и по човеку. Стога су све оне „хуманистичке", или боље: хоминистичке. Њихово је основно начело: човек је мерило свих бића и ствари — μέτρον πάντων άνθρωπος. И то човек овакав какав је у својој конкретној психофизичкој датости: са свима недостацима, манама, гресима, страстима, злим силама. Очигледно је да су грех и зло стваралачке силе у човеку, које учествују у целокупном животу његовом. Учествују иу његовим мислима, и у његовим осећањима, иу његовим расуђивањима. Отуда начело : „човек је мерило свега", мора значити и: грех је мерило свега; зло је мерило свега. А посредно значи и: ђаво је мерило свега. Јер

за свете, видовитије људе очигледна је истина да је човек — „радионица ђавола"[1], пошто је радионица греха и зла. А грех и зло су увек ђаволово дело, ђаволов посао. У свакоме греху и у свакоме злу увек има по мало ђаволове логике, ђаволове душе. Зато је сва философија „по човеку", у крајњој линији својој, — „празна превара", голо „казивање људско"[2]. Збиља, која је то философија „по човеку" решила проблем људског живота? Ниједна, јер није решила проблем смрти. А проблем смрти се задовољавајуће може решити једино васкрсењем. — Која је то хоминистичка философија решила проблем истине? Ниједна, јер се проблем истине може решити ако се истина покаже као жива и бесмртна стварност у нашем човечанском свету. — И опет: која је то хуманистичка философија решила проблем Бога и човека? Ниједна, јер нам није могла показати ни истинитог Бога ни истинитог човека.

Неке хоминистичке философије решавају проблеме „по стихијама света". То су оне што поједине стихије света проглашују за суштину света, или за почетну свестваралачку силу света, или за праузрок света. Као: ватру, воду, ваздух, етар, материју, атом, електрон, фотон. Али све то не решава постављене проблеме него осложњава, остављајући насу безотворној тамници људског сазнања иу загушљивом челичном јајету људског греха, зла и смрти. И човек, ако се искрено и мученички удубљује у главне проблеме живота и сазнања, мора се сложити са највећим богочовечанским философом Оветога Духа, светим апостолом Павлом, и рећи: све су те философије „по човеку" приче људске, „ казивања људска " , бајке људске , сањарења људска , мудријашења;крозсвењихзују и брују — „празна превара". Заробе ли човека, он је заиста врло несрећан са свима њима.

Не човек него Богочовек је решење свих људских проблема и оваплоћење свих људских благовести. Благовести које почињу у овоме свету, да се потпупо расцветају и вечно трају у ономе свету. Бог Логос је, поставши човек, све људско претворио у вечиту благовест. Каква неисказана благовест — бити човек,откако је Бог Логос гюстао човек! Имати душу људску — каква благовест, откако је душа људска постала душом Богочовека Христа! Каква чудесна благовест — живети живот људски, откако је оваплоћени Бог Логос живео њиме! Све Јнудско у Њему је заиста Бог „благословио сваким благословом"[3], и све је то процветало божанском бесмртношћу. „Јер у Њему живи сва пунота Божанства телесно:[4] сва пуноћа Божанске Истине, сва пуноћа Божанске Правде, сва пуноћа Божанског Живота, сва пуноћа Божанске Вечности, свих Божанских савршенстава; речју: сва пуноћа Друге Ипостаси Пресвете Тројице. И то живи — „телесно = "σωματικώς": у границама тела људског, стварно, видљиво, опипљиво, „што чуемо, што видесмо очима својим, што размотрисмо и руке наше опипаше"[5]. Да: Безгранични у ограниченом, Вечни у временском, Бог у човеку. „Иако се оваплоти сав —, Бог Логос је и са Оцем сав; телом ограничен, Божанством неограничен"[6]. Шта је то Божанско, што би људи могли пожелети, а да им није дато у Господу Христу, и то дато „телесно", опипљиво, преношљиво? Шта је то Вечно, што би желели видети, а да га у Господу Христу не виде оваплоћено, остварено, „на телесан начин = бώματικας"? Са Њим и у Њему ми заиста и имамо и видимо Божанско, Безгранично и Вечно у свима њиховим савршенствима. И тако опитно, на основу личног искуства знамо. Јер у Богочовеку Христу нема ничег апстрактног: сав Бог у Њему је телесно присутан у нашем свету, телесно дат и познат. Стога је богочовечанска философија, философија „по Христу", једина у ствари реалистична, и емпирична, и експериментална, и прагматична, и доживљајна. Христом је све Божанско и

Вечно постало човечански стварно, емпирично, опитно, доступно, доживљајно. Свата пуноћа Божанства живи „телесно" у — телу Христовом: Цркви. И хришћани, живећи у Цркви, живе у пуноћи божанског живота, и све што је Христово доживљују као своје. Његовом богочовечанском пуноћом иснуњују себе.[7] Зато свети апостол и вели хришћанима:

„И ви сте испуњени у Њему"[8]. „О, какве речи! ви имате ништа мање него Он сам, јер сте и ви испуњени Божанством Његовим. Јер пошто је природа наша сједињена са Богом то смо и ми у Њему постали заједничари Божанске природе — θείας έκοινιωνήσομεν φύσεως"[9].

НАПОМЕНЕ:

[1] Молитвено правило пред свето Причешће, Молитва четврта.

[2] Кол. 2, 8.

[3] Еф. 1, 3.

[4] Кол. 2, 9

[5] 1 Јн. 1, 1

[6] Икуменије, тамо, cap. 2, vers. 9; col. 32 D.

[7] Ср. Јн. 1, 16; 2 Петр. 1, 3—9.

[8] Кол. 2, 10.

[9] Блаж. Теофилакт, тамо, cap. 2, vers. 10; col. 1240 D.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Хришћани - испуњени Божанством Христом

Господ Христос је — „сва пуноћа Божанства"; а ви хришћани — виште Његови, зато сте и ви испуњени том пуноћом. Човек више није леш, изнутра празан и у празном свету. Сав је испуњен Богом. А његова боголика душа, са својим бескрајностима, и може се испунити једино Богом, пуноћом Божанства. Сви

видљиви светови да се у њу сместе, не могу је испунити. Тако су божански огромне и њена дубина, и њена висина, и њена ширина. Зато душа људска стварно само у Господу Христу налази свој прави мир, божански мир, и покој и радост. Јер у Њему налази божанску пуноћу свога боголиког бића, иу њој своју бесмртност, своју вечност, своје божанско савршенство, своје потпуно остварење.

Како се човек испуњује „пуноћом Божанства" — Христом Господом? Једино живећи Њиме иу Њему. Агде је Он? У Своме Богочовечанском телу, Цркви. Само као чланови Цркве људи се постепено испуњују Господом Христом, док не постану „испуњени у Њему", јер Црква, зато што је „тело Његово", и јесте „пуноћа" Њега „који све испуњава у свему"[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф.1, 23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Благодатни богољуди

Тако, једино у Цркви људи доживљују свепуноћу Божанства као нешто људско, наше, и то — неотуђиво наше, и постају благодатни богољуди. И извршују еванђелску заповест светог апостола: „да се испуните сваком пуноћом Божјом"[1]. У ствари, нема разлике између Христа и Цркве; Он је све и сва у Њој: она — тело Његово, Он глава њена. Ипо бескрајном човекољубљу Свом, поставши човек, Он је учинио да све то припада нама људима. Несумњиво припада, чим се еванђелским подвизима узидамо у свето тело Његово и станемо живети у Њему помоћу светих богочовечанских тајни и сила. Онда „сву пуноћу Божанства" доживљујемо најстварније, телесно као нешто наше[2]. И свим бићем осећамо и сазнајемо да је Господ Христос за нас људе заиста све и сва у свима световима. А остало, све остало — „трице". И онда се све жеље наше сливају у једну свеобухватну павловску жељу: о, само да Христа добијемо, да се у њему нађемо и вечно у Њему останемо[3].

Једино у Цркви човек је потпун човек: све има што му је потребно за вечни живот у свима световима. Сав се охристовљује, сав се обогочовечује, сав

облагодаћује, сав обесмрћује. Ван Цркве, човек је само схема човека, само сенка човек, и привиђење, и сновиђење, и робот. И осећа се празан и пуст. И стварно, у срцу његовом и нема.срца, јер нема Бога; у души његовој и нема душе, јер нема Бога; у савести његовој и нема савести, јер нема Бога. Савест! какви језиви понори, све док се не испуни Богом. Душа! каква бескрајна пустиња, све док се не испуни Богом. Човек! каква лешина, све док се не испуни Богом и Спаситељем нашим Господом Исусом.

Хришћани су бесмртници у овоме свету, зато и мисли њихове и бриге њихове треба да су о бесмртном, о божанском, о непролазном. И све у свету да мере том мером бесмртног и божанскот. Само ће на тај начин пронаћи праву вредност и прави смисао свему земаљском, временском, пролазном. И умеће разликовати и двојити сенке од стварности, временско од вечног, пролазно од непролазног. И држати се непролазних стварности и вредности, и на њима себе градити, живот свој изграђивати. Тако гледати и на Стари Завет: двојити у њему сенке од стварности. У ствари, цео Стари Завет је био као сенка Бога Логоса. Сав свет је ишао пред Њим као нека огромна сенка што иде пред својим телом. Сва старозаветна религија је религија сенке за којом наступа њено тело: оваплоћени Бог Логос, Богочовечанско тело Његово — Црква. И заиста је тако: сав видљиви свет није друго до сенка која најављује и објављује што идеза њом: оваплоћење Бога Логоса. Тек Његовим оваплоћењем, и Црквом која је тело Његово, открива се права стварност створених светова: њихова садржина, њихов смисао, Њихов циљ. У Богочовечанском телу Цркве, не само видљиви негои невидљиви светови добијају своје „тело", своју најтрајнију и најлогоснију стварност. И све оно што је у старом, дохришћанском свету, било најузвишеније: вера изабраног народа, њени врхови праведности и светости: пророци и патријарси, — све су то биле сенке оне једине стварности, која се тек имала јавити, и јавила се оваплоћењем Бога Логоса: телом Његовим, Црквом. Сав Декалог, сви закони, сви прописи, сва богослужења, водили су овој јединственој стварности — Цркви, били „παιδαγωγός εις Χρicirov"[4], вођ ка Христу, васпитач, путовођ који је све водио Богочовеку Христу, као Свебићу, као Свесмислу, као Свециљу свих светова.[5]

Богочовек Христос у свету: сва Истина божанска у свету, сав Бог у свету, „сва пуноћа Божанства" као тело у свету, ϭωματιϰως. Нема више колебања, сумње, двоумљења: имамо и знамо истинитог Бога и Господа у нашем човечанском свету; а са Њим имамо и знамо све што нам треба у свима нашим животима и у свима световима.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 19.

[2] Ср. Флб. 3, 8—14.

[3] Објашњавајући апостолове (речи: „И ви сте испуњени у Њему", Свети Дамаскин вели: „Пошто постадосте Његово тело и удови, и Њега имате за главу, зато сте и испуњени Духом Светим". — тамо, cap. 2, vers. 10; P. gr. t. 95, col. 893 B. — А Св. Златоуст благовести: "Ви ништа немате мање

него Он; као што у Њему обитава божанство, тако и у вама". тамо, Homil. VI, 2; col. 339.

[4] Гал. 3, 24

[5] Кол. 2, 16—17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ

ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Идолопоклонство

Изаберу ли себи ма ког другог или ма шта друго за божанство, људи падају у идолопоклонство које убија све душе и потапа сва сазнања у мрак, чији је и врх и дно сам пакао. И обожавање Анђела је идолопоклонство, јер, иако су најсветији после Бога, ипак ни у ком случају не могу заменити истинитог Бога и Господа Исуса Христа. И сваки труд и подвиг, свако понижење и испаштање, које служитељи лажних богова узимају на себе, нису друго до средства којима они свесно или несвес но варају себе и своје присталице. У идолопоклонство падају обично сви људи којима је њихов чулни разум, њихов „ум тела" путовођ у животу. То је и природно, јер чулни разум све и сва мери својим кратким аршином. А зар се тим разумом може измерити Неизмериви? А Он је ето ту, поред њега — у телу свом богочовечанском, Цркви. А робови чулног разума гину и убијају себе својим сопственим обманама, „узалуд надимајући се умом тела свог"[1]. Међутим, сваки човек може познати истину, и порасти у све њене бескрајности, ако се свим бићсм узида у богочовечанско тело Цркве и свагда држи Главе њене, Богочовека Христа. Јер ..држећи се Главе, од које све тело помоћу зглавака и веза држано и састављано, расте растом Божјим"[2], расту тим растом и сви они који сачињавају то тело. Захваћени тим рашћењем, сви чланови Цркве, сваки по мери своје ревности, расту „у човека савршена, у меру раста висине Христове"[3]. Кроз све те тајанствене и свете развоје све планове Цркве води сама Глава Цркве, Господ Христос. Главно је држати се Главе. Јер без Ње нема живота ни телу као целини ни њима, саставним деловима тела. При том рашћењу све што је у човеку „расте растом Божјим", а најпре његов ум, који се постепено благодаћу сједињује са умом Христовим, те прави хришћани имају „ум Христов"[4]. Само тако ум људски долази до Свеистине, доживљава је као суштину свога бића и постиже своје божанско и вечно назначење.

А како се можемо држати Главе —Христа? Живећи њеним светим мислима, светим осећањима, светим силама, светим благовестима; испуњујући њену свету вољу, изражену у светом Еванђељу; руководећи се њоме у целокупном животу. Другим речима: ми се држимо Главе, када смо свим бићем утелу њеном и потпуно живимо његовим животом. Тако, једино тако је сваки од нас свим умом својим у Христу — Истини, и не може га заробити никаква „философија по казивању

људском, по стихијама света", јер одмах увиди да је свака од њих ништа друго до „празна превара"[5]. А у Цркви, а у Христу Богочовеку сва се Истина оваплотила, учовечила и очовечила, постала човек.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 18.

[2] Кол. 2, 19

[3] Еф. 4, 13.

[4] 1 Кор. 2, 16.

[5] Кол. *2*, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Истина = човек

Истина = човек. Ето ко је Христос и шта је Христос. А када се сва Истина могла оваплотити, и оваплотила се у човека, значи: човек је саздан да буде тело Истине, оваплоћење Истине. Главна благовест Богочовекова је ово: бити човек није друго него бити оваплоћење Истине, оваплоћење Бога. Зато је Бог и постао човек, и остао занавек Богочовек.

„Христос је, као Творац и Уредитељ, глава и Анђела и људи. Од Христа је сво тело Цркве. Рекавши „тело", свети апостол спомиње и оно што је својствено телу. Сво тело Цркве, вели он, преко свеза и састава снабдевено од Христасваком благодаћу, расте растом по Богу. А какво је то рашћење по Богу? Рашћење не телом, него живљењем по Богу — τη πολιτεία και α θεόν"[1]. „Господ Христос је глава целе Цркве; а Црква је тело Његово. Тако, из Њега цело тело Цркве има и само своје биће — το είναι, и своје добробиће — *το* εУ είνω. Ко отпадне од Њега, одмах пропада. Јер као што се осећајни дух из мозга предаје целоме телу преко нерава, и од главе је сваки осећај и сваки покрет, — тако се и цело тело Цркве снабдева од Христа, тојест прима живот и духовно рашћење. А

када оно има то? Када је сједињено са Њим. Јер у таквом случају Дух Свети снабдева тело рашћењем. Јер ако тело није везано и сједињено са главом и са самим собом, онда не бива ни снабдевања Духом, ни рашћења Богом, тојест најбољег живљења по Богу".[2]

Живот у Христу = живот у Цркви је живот у васцелој Истини. Онда се не живи ни светом, ни ради света; не служи свету, ни стихијама света. Човек је сав у Христу, и зато сав умро „стихијама света": не гледа у њима ни извор живота, ни извор истине, ни извор сазнања. Свакој твари он зна вредност и место; никада ниједну не боготвори, иа ко се односи према свима као према логосним творевинама.Човек је у свету да Богом Логосом влада светом, стихијама света. А он то може ако је испуњен животворним и божанским силама Бога Логоса. А њима се испуњује ако живи у светом телу Бога Логоса, Цркви. Ван Цркве, људи робују стихијама света, не владају над њима. Ониу појединим стихијама виде своју судбину, или водитеље своје судбине, приписују им творачке, стваралачке и промислитељске силе: поштују твар, не поштују Творца; служе творевини, одбацују Створитеља[3]. „Не дохвати се, не окуси, не дотакни!" Све су то прописи помоћу којих се робује стихијама света као нечем моћнијем, умнијем, божанскијем од људи. У ствари, „све је то на погибао ономе који чини": јер се показује као стварипоклоник, као идолопоклоник, који служи твари а не Творцу. Када је Бог Логос оваплоћени у нашем свету, онда је ту и сва мудрост божанска, и сва сила, и сва моћ. Колико пак човек мора бити и слеп, и глув, и безуман, и мртав, па да и даље живи „по заповестима и наукама људским". Ашта јеу њима? Зар не оно што је само „на погибао ономе који чини"[4].

Идолослужење је служити стихијама света, или заповестима и наукама људским као врховним божанским вредностима, које људи стављају на место јединог истинитог Бога и Господа Исуса Христа. Много је самољубља и грехољубиве самоволје проглашавати за божанство оно што никако ни по чему то није. Тако су људи поизмишљали и створили многе лажне богове, све по слици и прилици својој. И на томе засновали своје лажне вере и самовољне побожности. А када се у име тих самовољних побожности удари и у привидно богоугодне подвиге, испаштања, испосништва, и то је све „на погибао ономе који чини" то. Заиста су све заповести и науке људске „само по изгледу мудрост", а изнутра — пустош и смрт. Јер немају ни божанску истину, ни божанску моћ, да би нас спасле од зла, од греха од смрти. А каква нам је корист од њих, када нас не спасавају од онога што сачињава највећу муку, највећи ужас, па и сам пакао за људско биће? Све је то,у крајњој линији, идолопоклонство, а никако и никада богопоклонство: обожавање твари место Творца, служење тварима а не Творцу. Нема сумње, утоме је главно лудило чулнога разума људског[5].

НАПОМЕНЕ:

[1] Икуменије, тамо, cap. 2, vers. 19: col. 40 B.

[2] Блаж. Теофилакт, тамо, cap. 2. vers. 19; col. 1249 A B.

[3] Ср. Рм. 1, 21—25.

[4] Кол. *2*, 21. 22.

[5] Кол. 2, 23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Шта Бог хоће са овим светом? Са човеком?

Шта Бог хоће са овим светом? Какав је циљ Божји у њему? Шта Бог хоће са родом људским? Са човеком? Зашто је Бог створио овакав свет и оваквог човека у њему? То не зна, и не може знати никаква људска мудрост, никакав људски разум. То може знати, и стварно зна једино Христовом благодаћу облагодаћена мудрост, и Христовом благодаћу облагодаћени разум. „Богатство благодати"[1] Своје Тросунчани Господ је излио на нас „објавивши нам тајну воље Своје"[2] у личности Господа Христа и Његовом богочовечанском подвигу спасења: тајну воље Своје о нашем земаљском свету, и о свима световима, о човеку, и о свима људским бићима. Нема сумње, тајна свих светова је у тајни воље Божје. Данам је није објавио, ми људи никада не би сазнали и открили ту тајну, а самим тим ни тајну наше људске воље: ради чега нам је воља дата, и чему треба да служи, и како да се управља. По предвечном благоволењу Свом Бог нам је открио ту тајну коју је имао у Себи о свету и световима, и о човеку у њима. А то благоволење васцелим бићем својим извире из безграничне љубави Божје, којом Боги одређује од вечности сав Свој однос према роду људском.[3]

До доласка Господа Христа у наш земаљски свет, род људски био је пуки сиромашак, јер није знао „тајну воље Божје", није знао шта Бог хоће са нама људима, са анђелима, са звездама, са животињама, са биљкама, са васионама. А све то сазнао је са појавом Богочовека Христа на земљи. У чему је „тајна воље Божје"? У томе: „да се под главом Христом сједини све што је на небесима и на земљи"[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 7.

[2] Еф. 1, 9.

[3] Еф. 1, 5—9

[4] Еф. 1, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христос = Црква: свејединство

А Христос је глава, чега? Цркве. Значи: Он као глава Цркве уједињује у телу Цркве све и сва. Христос — свејединство, Христос — свеујединитељ: у Њему, Богочовеку = Цркви, сједињује се Бог и човек, небо и зем:ља, анђели и људи, бића и твари, атоми и васионе, све што је на небу и што је на земљи, све осим греха, смрти и ђавола. Богочовек је свето ујединио основавши и у Себи и на Себи Цркву, која је тело Његово и Он глава њена, те је тако она пуноћа Њега, Богочовека, који све испуњава у свему[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 22—23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логосно свејединство

Своје првобитно јединство са Богом Логосом, Творцем својим, род људски је нарушио грехом: грехом је одвојио себе од Њега, одбацио себе од Њега, и кренуо ванбожјим, ванлогосним и ванлогичким путевима, који кроз безброј смрти воде у царство смрти, царство чистога демонизма, ђаволизма, сатанизма. Јер сваки грех је својим главним животним нервом невидљиво везан за срце, за свезло срце свезлог Сатане. Уневши у себе грех, ту разорну богобежну силу, човек је одбегао од Бога, одвојио себе од Бога, и са собом повукао у смрт и поноре сатанизма и сву твар, која је по речи Божјој подвласна њему. Тиме је он сву твар увукао у ропство пропадљивости, у тешке патње и муке, због чега и „сва твар уздише и тужи с нама" људима у кргама греха и смрти[1]. Ослободити род људски, а преко њега и сву твар, од робовања греху и смрти, није могао нико од људи, нико од створених бића и твари, већ само Бог Логос — Творац: као Једини Безгрешан и Једини Бесмртан. И тако васпоставити јединство твари са Творцем, јединство рода људског са Богом Логосом, Богом Логиком, и повратити бићу људском божански смисао и божанску вредност постојања и живота. То је чудесни Господ Христос учинио својим оваплоћењем, и васцелим Својим богочовечанским домостројем спасења, нарочито Својом свескупоценом крвљу: уништио грех и смрт, и тако Собом ујединио све било на земљи или на небу, и све повратио дивном логосном свејединству. Јер је Он крајњи и свеобухватни смисао свих твари и бића, и свега створенога: „јер кроз Њега би саздано све што је на небу и што је на земљи, што се види и што се не види, били Престоли или Господства или Поглаварства или Власти: све се кроза Њ иза Њ сазда. И Он је пре свега, и све је у Њему. ИОн је глава телу Цркве, који је почетак, првенац из мртвих, да буде Он у свему први: јер би воља Очева дау Њему обитава сва пуноћа — и кроза Њ да помири све са Собом, умиривши крвљу крста Његова, кроза Њ све, било на земљи или на небу"[2].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Рм. 8, 20. 22.

[2] Кол. 1, 16—20.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

Црква - начињена од Анђела и људи

У Цркви, Богочовечанском телу Свом, Господ Христос извршује уједињење свих бића и твари, свега логоснога што је у њима, излучујући грех и смрт из свих бића и твари, васпостављајући јединство између твари и Творца, а преко тога и јединство између сваке твари са осталим тварима. Тако је Црквом остварено јединство анђела и људи: сви су они чланови Његовог Богочовечанског тела, коме је Он глава, те смо сви ми, и анђели и људи, под једном истом Божанском главом — Господом Христом. То је надахнуто изражено у Канону Бестелесним Силама: Тебе непрестано величамо, Христе, који си на неисказан начин начинио једну Цркву од анђела и људи и сјединио небеско са земаљским[1]. Једна Црква: иу њој један исти Господ и за анђеле иза људе, једна иста Божанска Истина, једна иста Божанска Правда, једна иста Божанска Љубав, један исти Божански Живот, једна иста Божанска Вечност, једно исто Божанско Царство. Зато су свети анђели, та наша небеска, света и безгрешна браћа, у радосном човекољубљу постали добровољне слуге спасењу нашем[2].

НАПОМЕНЕ:

[1] Служба 8. новембра, Песма 9.

[2] Ср. Јевр. 1, 14.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Свејединство свих твари

У Цркви се остварује и јединство између људи и осталих твари: јер људи, постајући кроз освећење и обогочовечење синови Божји, постепено ослобађају и твар око себе од робовања греху и смрти, и приводе је безгрешну Једином Безгрешном[1]. Најсавршенији чланови Цркве Светитељи, најјаче осећају то свејединство свих твари у Христу: анђели на земљи, они и живе анђелским животом: једно су са светим анђелима истином, правдом, Еванђељем, молитвом, љубављу; а једно су са осталим тварима — тугом, уздисањем неисказаним;

заједно са њима кроз Духа Светог осећају како се твар исцељује Црквом од греха, постаје безгрешна и мила и благовесна. Све сачињава један Богочовечански организам, а они — осећалиште свега тога, и све осећају као део себе.

До оваплоћења Бога Логоса, вели Свети Златоуст, небеско и земаљско били су одвојени једно од другог и нису имали једну главу. Али оваплоћењем Господа Христа Бог постави једну главу за све, за анђеле и људе, тојест даде једно врховно начело и анђелима и људима: једнима Христа по телу, а другима — Бога Логоса. Као када би неко рекао за кућу да је у њој нешто труло а нешто јако, па би обновио кућу, тојест, учврстио је појачавши јој темељ; тако и овде све је подвео под једну главу. Тада је једино и могуће сједињење, тада ће једино и бити савршен савез, када све, имајући неку неопходну свезу горе, буде подведено под једну главу.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Рм. 8, 19—21.

[2] In Ephes. Homil. I, 4; P. gr. t. 62, col. 16.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логос времена

„Тајну воље Своје": „да се под главом Христом сједини све што је на небесима и на земљи"[1] Тросунчани Господ је објавио, и остварио, оваплоћењем Господа Христа и оснивањем Цркве у Њему ина Њему, и то онда када се по промислу Божјем испунила „пуноћа времена". А пуноћа времена је настала када је грех у роду људском био достигао све врхунце свог разарачког и смртоносног деловања и претио да род људски потпуно ођаволи и осатани, сатирући у њему све што је божанско и богочежњиво[2]. Тајна времена је у тајни воље Божје: време је имало да се освети оваплоћењем Бога Логоса и Његовим Богочовечанским домостројем спасења, јер је и време саздано кроз Бога Логоса и ради Бога Логоса[3]: једино у Богу Логосу је логос, смисао, логика, и вредност времена, и сва његова економија. Бог Логос води економију времена; и све што претходи оваплоћењу Бога Логоса, Његовом силаску унаше земаљско време, устремљено је „на

економију, на уредбу пуноће времена".[4] У ствари, врховну власт над временом и временима, над роком и роковима има Господ Сведржитељ, Господ Свеосмислитељ. Он води и време и времена, рок и рокове, путевима Свог божанског промисла, а људима је од те превелике тајне познато само нешто, и то онолико колико им је неопходно радиљиховог спасења[5].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. I, 9. 10.

[2] Ср. Гал. 4. 4—5; Рм. 3, 9—19.

[3] Ср. Кол. 1, 16; Јн. 1, 3.

[4] Еф. I, 10.

[5] Еф. 1, 10; Гал. 4, 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - лек за сваки грех

Живећи пуноћом Свога Божанства у телу Свом — Цркви, Господ Христос непрестано оживљује људе умртвљене гресима, подиже их из гроба греховности, васкрсава их из мртвих, и посађује на небесима. То је непрекидни богочовечански подвиг Јединог Човекољупца, Господа Христа, којим Он спасава све верне, дајући им у Цркви лек за сваки грех. Јер грех је богопротивна сила, умртвљује човека за све што је Божије; умртвљује га за живот у Богу; умртвљује му ум, те не познаје Бога, заборавља Бога; умртвљује му срце, те не осећа Бога; умртвљује му савест, те не исправља себе Богом; умртвљује му вољу, те неће Бога. Својим преступима и гресима људи навуку у себе толике смрти, да запета постају духовни мртваци и кроз грехе сами себе непрестано сахрањују у безброј гробова, потапају у безброј смрти. Јер грех тиме је грех што одваја човека од Бога који је извор живота, и испуњује га оним што је смртно. И када грех сазри у човеку и човек га учини, гле, у њему се родила смрт: кроз један грех — једна смрт, а кроз многе грехе — многе смрти. Непоречна је истина вечног Еванђеља Божјег: грех учињен рађа смрт[1].

Ма колико човек не хтео, но плата за грех — увек је смрт, само смрт.[2] Остајући у гресима и не кајући се, човек добровољно остаје у многим смртима, и оне му упорно и немилосрдно умртвљују и душу и срце и ум и савест и вољу за све што је Божје: за Истину Божју и Правду и Љубав и Живот. У ствари, греси само то и раде: обезбожују човека, осмрћују гаи усмрћују. Кога тоод људи греси нису свалили у безброј духовних смрти? Ко то од људи није умро по много пута у гресима? Нема ту изузетка, сви су људи под гресима, под њиховим страшним ударцима. У самој ствари, грех је неисказано страшнији и од саме смрти зато што он једини производи смрт, рађа смрт.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јак. 1, 15.

[2]] Ср. Рм. 6, 23

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Грех - сав ђаво

Жеља је свих људи: уништити смрт. А то значи, треба најпре уништити грех. Но то никаква човечанска сила учинити не може већ само божанска; и не само божанска сила, већ сав Бог, зато што је сваки грех — ђаволска сила, и још: сав ђаво. Загледај грех са ма које стране, и са свих страна, и у њему ћеш наћи једино — ђавола, ђавола, ђавола, и ништа друго. Зато што је грех тако силан — силан ђаволом, у наш земаљски свет и сишао је сав Бог, „сва пуноћа Божанства"[1], да нас ослободи греха, и кроз грех смрти, а кроз грех и смрт — ђавола. Да зато, само зато је Господ Христос и сишао међу нас, и као Црква остао сав међу нама: да нас мртваце у гресима оживи и васкрсне из свих наших смрти. И Он је то учинио, и непрекидно из века у век чини са свима који Му вером приступају: јер је сав у Цркви Својој, телу Свом, Он — глава њена. Он — пуноћа која све испуњава у свему[2]: све у свима вернима: све у њиховој души, у њиховом срцу, у њиховом животу[3]. А кад је у њима Он — сав Бог, како онда могу остати у њима греси, и преко њих — сав ђаво?

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 9.

[2] Еф. 1, 23.

[3] Еф. 2, 1. 5—6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

"бог овога света" - ђаво

Греси имају свога бога; то је ђаво. Он је и главни творац њихов; а људи чинећи грехе — сарадници су ђаволу, и слуге, и робље. Греси имају царство, свој свет; то је пакао. А овај наш земаљски свет је такође њихов, али њихов кроз наше добровољно живљење у гресима; и утолико њихов, уколико семи људи драговољно потчињавамо гресима.Ђаво је и ушао грехом у наш земаљски свет кроз човека, и почео да осваја овај свет гресима; и потпуно га освојио гресима кроз људе; и помоћу грехова овладао људима и загосподарио над њима смрћу; и начио људе својим беспомоћним робљем, и постао — "бог овога света"[1]. Са тог разлога и сам Господ Исус назива ђавола — кнезом, владаром овога света.[2] Зато овај свет — „лежи у злу"[3], и назива се — зли век[4]. И то све тако до доласка Господа Христа у наш свет, до Његовог оваплоћења и чудесног богочовечанског домостроја спасења. А спасење сеи састоји у Спасовој победи над ђаволом, инад његовом свесилом — смрћу. До Господа Христа, и без Њега иван Њега, људи живе у гресима и смртима, ходе кроз грехе и смрти као кроз своје дане и ноћи, или боље: као кроз своје безбројне ноћи у царству овога света. А овај свет, у коме ђаво богује кроз грехе, има свој начин живота, свој ток, свој пут, свој ход; грех је успео да постане начин живота, modus vivendi у овоме свету; толико се он одомаћио у свету, толико оприродио, толико са њим сродио, тако дубоко прожео природу овога света, тако се у њу уживео и са њом саживео, и то тако одавно, од памтивека, да он не представља нешто тренутно или краткотрајно, већ нешто дуготрајно, дуговечно, читав αιών, па и читаву временску вечност овога света. У ствари он то и јесте: јер овај свет види у греху свој живот, своју бесмртност, своју вечност. Отуда богомудра благовест светог апостола: ходити „по веку овога света"[5] и значи: живети уобичајеним и устаљеним грехољубљем; сматрати да је грех нешто природно, нешто логично, нешто неопходно у овоме

свету, па чак и савечно свету. У ствари, живећи грехом човек умртвљује себе за све што је узвишено, свето, божанско, бесмртно, вечно, и најзад постаје духовни мртвац.

Али, „ходити по веку овога света" значи још нешто одређеније: ходити „по кнезу власти у ваздуху",[6] по — ђаволу. Грех људски није нешто самоникло у човечанском свету: он свим бићем својим исходи из ђавола; иувек је васцелим бићем везан за ђавола, и зависи од ђавола. Грех је чист проналазак ђавола; људи сусе касније придружили ђаволу, почели да користе његов проналазак, постали добровољни сарадници његови. И сваким својим грехом људи стварно сарађују са ђаволом, знали то или не. Зато што је од бића које је несравњено јаче и силније него човек, грехи представља силу далеко јачу и силнију од човека. То је разлог што људи никако нису у стању да својим сопственим силама ослободе, спасу себе од греха и зла. Јер ђаво је владар у ваздушним поднебесним пространствима[7]; његово царство је далеко веће и пространије од земље; земља је само острво у његовом огромном царству. Чиме ђаво влада у своме царству? Грехом. Чиме у ваздуху? Опет грехом, само грехом који је оличен у палим анђелима — ђаволима. Јер ђаволи нису друго до бивши анђели, који свим бићем живе у греху и ради греха. И зато ма где били, они служе греху и владају грехом. „Ђаво не влада ваздухом, него нечистим злим дусима"[8].

По чему ми људи на земљи знамо то? По своме властитом искуству са грехом. Шта је наш људски грех у суштини? Оно што и ђаволов: противљење Богу. Зато свети апостол и вели: „по кнезу,... по духу који сад ради у синовима противљења"[9].

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 4, 4.

[2] Јн 12, 31; 14, 30.

[3] 1 Јн. 5, 19.

[4] Гал. 1, 4.

[5] Еф. 2, 2.

[6] Еф. 2, 2.

[7] Ср. Еф. 6, 12; Откр. 12, 9.

[8] Икуменије, Comment. in Ephes., cap. 2, vers. 2; P. gr. it. 118, col. 11S8 D.

[9] Еф. 2, 2.

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Грех - богопротивљење, богоборство

Кнез ваздушних пространстава, ђаво — дух ради и у нашем човечанском свету свој посао: изазива људе против Бога, подстиче их на богоборство. То он чини преко разних грехова; а сваки грех је у ствари противљење Богу, борба са Богом: богопротивљење, богоборство. И ђаво је помоћу грехољубља толико овладао људима, да их је просто усинио себи, те су они постали синови противљења. „Синови противљења" — рођена деца свога оца, ђавола, првог и главног противника Божјег.[1] Његов је стални посао: противити се Богу, Његовим заповестима, Његовој Истини, Његовој Правди, Његовом Еванђељу,Његовој власти, Његовом постојању; борити се против Бога и свега Божјег; не хтети Бога ни по коју цену. Грех је увек и свуда једно исто: богоборство, богопротивљење. „Сад ради": да, ђаво и „сад ради", и то прикривено, тајно кроз синове противљења: он, дух, невидљиво ради у душама, у савестима, у срцима, у вољама, у мислима, у телима синова противљења. Јер не воли да отворено иступа и показује своје одвратно и гадно лице. Врло лукав, он вешто скрива себе, маскирајући себетако да баш неки од његових „синова противљења" тврде да ђаво не постоји, да ђавола уопште нема. А ђаво управо тои хоће да људи сматрају да он не постоји, јер се онда неће ни бранити од онога који не постоји, нити се борити против онога који не постоји. Тактика, стратегија — ђаволски генијална, зар не?

А Црква Спасова? Насупрот свему томе изводи „синове васкрсења"[2], те богочовечанске непобедиве победнике над грехом, смрћу и ђаволом, победнике над свима гресима, над свима смртима, над свима ђаволима. Са Црквом Христовом у овом свету све се мења: „синови противљења" по неизмерном човекољубљу Спасовом постају синови васкрсења. А са тим, и кроз то постају њихова својина: бесмртност и Живот Вечни, и Правда Вечна, и Љубав Вечна, и сва богочовечанска богатства свемилостивог Спаса.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 8. 44.

[2] Лк. 20, 36.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Греховне сласти

Искуство, свеопште искуство рода људског сведочи: свису људи „синови противљења", јер сви живе у гресима и преступима. Тросунчани апостол убраја и себе у њих, и изјављује: у преступима „и ми сви живесмо негда по жељама тела свога, чинећи вољу тела и помисли, и бејасмо по природи деца гњева, као и остали"[1]. — А ми људи живимо у гресима и преступима? Када живимо „по жељама тела свога". А шта су жеље тела? Сласти греховне. Мада саздано Богом безгрешно и свето, тело је својим добровољним и упорним сластољубљем греховним претворило сласти греховне у нешто своје, у вољу своју, у хтење своје, у живот свој, у логику своју. У разум свој, у радост своју, у циљ свој, у смисао своју. Греховне сласти, а преко њих греси, постали су у нама воља наша, воља и тела нашег, воља и разума нашег, што христоносни апостол и тврди говорећи: да ми живимо У гресима и преступима „творећи воље тела и помисли — *τα νίελήματα της οαρκός και των διανοιών*". „Творећи вољу тела, ми грешимо телесно; а творећи вољу разума, ми грешимо духовно — ψυχικώς".[2] Као нека жива сила, грех се разлива по целом бићу људском: по души, по разуму, по срцу, по вољи, по телу, и учествује у свему што човек мисли, осећа, хоће, жели, ради. Хтео или не, грехрљубив човек: кад мисли — у многоме грехом мисли; кад осећа — у многоме грехом осећа; кад хоће — у многоме грехом хоће; кад ради — у многоме грехом ради[3]. Грех се толико сродио са људском природом, толико постао за њу природан, иако није њене суштине, да су сви људи — „по природи деца гњева".[4] „Деца гњева": стално се гњеве на све што није грех или греховна сласт; стално се гњеве на све што је Божје. То су у ствари рођена браћа „синова противљења": сви се они и гњеве на Бога и све што је Божје, и противе Богу и свему Божјем. Деца греха су „деца гњева". Јер једино на шта се Бог гњеви у људима јесте грех[5]. А гњев Божји на грех, преноси се и на људе када они упорно изједначују себе са грехом и добровољно остају деца греха — „деца гњева"[6], „синови противљења"[7]. Живећи у гресима, ми у ствари мртвујемо далеко од Бога, у своме малом земаљском паклу, али који има све одлике и ознаке вечнога пакла, и у коме је кроз све наше сласти и страсти врховни, мада невидљиви, владар и господар — ђаво ицрни анђели његови.

„Али Бог који је богат у милости, због превелике љубави своје коју има к нама, и нас, који бејасмо мртви у гресима, оживе са Христом — благодаћу сте опасени —, и с Њим васкрсе и посади на небесима у Христу Исусу"[8]. — Само је превелика љубав Божја к нама, обиђена и оличена у Богочовечанском телу Христовом, Цркви, узрок нашег оживљења из мртвих Христом, нашег вазнесења на небо Христом, нашег живљења у Христу изнад свих Херувима и Серафима. Ту нема никаквих заслуга наших; ту смо ми поплављени безобалним океаном свемилости Божје; заиста смо спасени благодаћу, која и дише, и живи, и постоји свемилошћу Свемилостивога. Мртви у гресима, ми никада не бисмо могли сами себе ни оживети, ни васкрснути, ни узнети на небо,ниживетиивечноватиу

надхерувимској божанској слави. Све је то дело безграничне љубави Божје према нама у Христу Исусу, дело безграничног човекољубља Божјег.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 2, 3.

[2] Икуменије, тамо, ad loc; col. 1189 B.

[3] Ср. Рм. 7, 14—20; Кол. 3, 7

[4] Еф. 2, 3.

[5] Ср. Рм. 1, 18.

[6] Ср. Рм. 2, 8—9; Кол. 3, 6.

[7] Еф. 5, 6.

[8] Еф. 2, 4—6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Спасење = ухристовљење и охристовљење = живљење у Спаситељу = живљење у Цркви

Богоносни апостол показује: наше спасење састоји се у нашем ухристовљењу и охристовљењу, тојест у нашем васкрсењу из смрти греховне васкрслим Христом, и у сталном живљењу нашем са вазнесеним Христом и у вазнесеном Христу. Спасење није друго до живљење у Спаситељу, и живот Спаситељем. То је подвиг у коме човек сав живот Спаситељев доживљује у Духу Светом као свој кроз свете тајне и свете врлине: од духовног рођења па све до вазнесења. Ту човек стално живи у васкрслом и вазнесеном Спаситељу: јер иако смо на земљи — „живљење је наше на небесима"[1]; иако живимо међу људима, наш је „живот сакривен с Христом у Богу"[2], и ми мислимо „о ономе што је горе а не што је на земљи"[3]. Ми смо хришћани тиме хришћани што смо Христови: што смо једнаки с Христом једнаком смрћу, једнаким васкрсењем, једнаким животом[4]. — Тако, сваки хришћанин доживљује у маломе ону пуноћу богочовечанску, и оно

свејединство богочовечанско, које је Господ Христос остварио утелу Свом, Цркви. И он постаје црква у маломе. Јер спасење и није друго до уцрквљење и оцрквљење: тојест непрекидно живљење у богочовечанском телу Цркве кроз свете тајне и свете врлине.

Видиш ли, благовести Златоречиви благовесник Спасов, неизмерну величину моћи Христове на нама који верујемо? Нас мртве, нас синове гњева Он оживе. Видиш ли наду звања? Са Христом нас Бог васкрсе и посади с десне стране Себи. Видиш ли славу наследства Његова? Да, рећи ћеш, очигледно је данас је Бог васкрсао са Њим; али чиме доказује апостол да нас је Бог посадио на небесима у Христу Исусу? Тиме, чиме доказује данас је Он и васкрсао са Христом: јер нико никада не би васкрсао да није васкрсла Глава; а пошто је Глава наша васкрсла, васкрснути смо и ми. Ето, на такав начин нас је Он и посадио Себи с десне стране на небесима. Када Глава седи горе, седи заједно и тело. Зато је свети апостол и додао: у Христу Исусу. Или, посматрано с друге стране: Он нас васкрсава кроз купељ крштења; али како нас после тога Он посади на небесима? Ако трпимо с Њим, вели свети апостол, с Њим ћемо и царовати[5]. Ако смо заједно умрли, заједно ћемо и оживети[6].

Све то Бог је из безграничног човекољубља учинио кроз Господа Христа: „да покаже у вековима који иду неизмерно богатство благодати своје добротом својом према нама у Христу Исусу"[7].

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 20.

[2] Кол. 3, 3.

[3] Кол. 3, 2.

[4] Ср. Рм. 6, 4—14.

[5] 2 Тм. 2, 12.

[6] Св. Златоуст, In Ephes. Homil. IV, 2; col. 32—33.

[7] Еф. 2, 7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Сведоброта = Црква

Доброту Своју према људима Бог показује на безброј начина: преко васцеле васионе, од атома до сунца, и од пчела до анђела. Али ничим и никим тако као преко Господа Христа. У Њему она је добила своју дирљиву и потресну богочовечанску свепуноћу. У Њему се божанска доброта показала као безгранична сведоброта = Црква, и са свима богочовечанским савршенствима Својим Он остао сав у њој и на небу и на земљи. Тосе осећа у свему што је Његово: из свега зрачи, милује и греје та мила, та нежна, та дирљива, та самилосна Сведоброта: зрачи из Његовог чудесног рођења, из Његовог детињства, из Његовог крштења, из Његовог преображена, из Његовог страдања, из Његовог васкрсења, из Његовог вазнесења, из Његове Педесетнице; зрачи из сваког Његовог чуда, дела, речи, из васцелог Еванђеља Његовог. Због тога је умесно и питање: шта је то што у Њему није сведобро? Он, једини Оннам је даровао сва божанска добра: божанску Истину, божанску Љубав, божанску Правду, божанску Милост, божанску Мудрост, божанску Благодат, божанску Светост, божанску Бесмртност, божански Живот вечни. И сврх свега тога даровао нам Себе, Бога у Богочовечанском телу Свом — Цркви. Зар то није Сведоброта? Ко би нам од људи илиод Анђела могао то подарити? Заиста — „ нико није добар осим једнога Бога"[1]: Исуса Христа, јединог истинитог Бога у свима световима. Нико — јер нико сем Христа Бога не може дати човеку оно истинско, оно право, оно непролазно,оно једино добро: живот вечни. И оно што вечни живот носи са собом и за собом: сва божанска савршенства и сва божанска блаженства. Због свега тога Христова је доброта по свему и свачему безгранична божанска Сведоброта. После појаве Богочовека у нашем земаљском свету, не може се ни с каким оправданим разлогом пребацити Богу да није показао довољно доброте према роду људском. Ако није показао довољно доброте стварајући овакво небо, или овакво сунце, или овакву земљу, или оваквог човека, или овакву васиону, Он је несумњиво показао у Христу сву божанску Сведоброту. Да је заиста тако, може се уверити свако, ако се искрено сретне са Господом Исусом. Он, једини Он представља оправдање Бога, једина теодикеја; Он и — једино оправданье човека, једина антроподикеја; Он и — једино оправдање света,једина космодикеја.

НАПОМЕНЕ:

[1] Лк. 18, 19.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Благодат и вера

Само је безгранична божанска Сведоброта Христова имала љубави и силе да спасе свет: да духовне мртваце оживи, васкрсне и вазнесе у вечни божански живот изнад свих Светих Небесних Сила. Од почетка до краја спасење је дар Сведоброте Божје, нипочему ствар људских заслуга, или сила, или дела. Сав богочовечански домострој спасења: све божанске, богочовечанске силе које је Господ унео у њега, и сви дарови и блага које нам је даровао преко њега, и сачињавају благодат спасења. Зато се Еванђеље Спасово и назива „Еванђеље благодати Божје"[1]. У ту чудесну благодат ми имамо приступ вером[2], не нечим другим: не знањем, не имањем, не науком, не богатством, не звањем, нити ичим другим. А веру може имати сваки човек, само ако хоће: зависи од његове добре воље[3]. Али самим тим што смо од Христа „под благодаћу"[4], то је и сам подвиг наше слободне вере озарен том благодаћу. Зато свети апостол благовести: „благодаћу сте спасени кроз веру; и то није од вас, дар је Божји; не од дела, да се нико не би похвалио".[5] Нема људског дела које би могло спасти род људски од смрти и ђавола. Па и сва дела људска, ако би имала тај циљ и стопила се у једно огромно дело, не би могла ту ништа учинити. Спасење од греха, смрти и ђавола неизмерно премашава све људске силе и дела; оно је по свему потпуно и савршено дело сведоброте, свељубави и свемоћи Христове. Акад је тако, људи немају права да се хвале никаквим својим делом, ни индивидуалним ни колективним, јер ту ништа не значе ни култура, ни цивилизација, ни наука, ни техника, ни философија, ни уметност. Да, ништа не значе, јер су комарачки немоћне и језиво беопомоћне пред страшилном стварношћу смрти. Једино људско дело, које би овде и могло имати значаја, јесте вера у Богочовека, вера у дело спасења које је Он извршио, и непрестано га врши у Цркви. То је сав наш прилог спасењу нашем од греха, смрти и ђавола. Па и за то наше дело потребно нам је много благодати Божје, да би се оно могло усавршавати. Христов богочовечански подвиг спасења је тако безгранично огроман, да је наша вера увек мала, увек премала, да га обухвати и схвати, зато се често с апостолима молимо: Господе, увећај нам веру[6], а каткад и очајнички вапијемо: „Верујем, Господе, помози моме неверју"[7]. На свима ступњевима наша је вера увек: „по чињењу превелике силе Божје"[8] која неумањиво дела у Богочовечанском телу Цркве од оваплоћења Бога Логоса у нашем земаљском свету.

НАПОМЕНЕ:

[1] Д. А. 20, 24.

[2] Рм. 5, 2.

[3] Ср. 1 Тм. 1, 16.

[4] Рм. 6, 14.

[5] Еф. 2, 8—9.

[6] Лк. 17, 5.

[7] Мк. 9, 24.

[8] Еф. 1, 19.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вера - "дар Божји". Вера и дела.

Да те величина доброчинстава, благовести Свети Златоуст, не би погордила, погледај како те свети апостол смирава говорећи: „Благодаћу сте спасени". Али, да не би уништио и твој удео у томе, он додаје и оно што се захтева од нас: „кроз веру". Затим, као да те поново уништава, он каже: „и то није од вас". И вера, вели он, није од вас: јер да Христос није дошао, јер да нас Он није позвао, како бисмо могли поверовати? Речено је: Како ће поверовати, ако не чују?[1] Тако, ни вера није нешто наше: „дар је Божји". Вера, вели свети апостол, није довољна за спасење; али да нас не би спасавао без икаквог нашег учешћа, Бог захтева од нас веру. Рекао је да вера спасава, али не сама по себи него Богом; Бог хоће, и вера спасава. Но реци ми, како спасава вера без дела? Она сама јесте дар Божји, „ да се нико не би похвалио", него да би сваки био захвалан благодати. Значи ли онда, упитаћеш ти,да је апостол забранио оправдати се делима? Нипошто, него он само каже да дела никога не оправдавају; и то каже ради тога, да би показао благодат и човекољубље Божје. Богне одбацује оне који имају дела, него оне који би и са делима погинули он спасава благодаћу, тако да после тога нико нема права да се хвали[2].

„Благодаћу сте спасени", благодаћу која је кроз веру. „И то није од нас"[3]. Од нас је вера, али је и њен узрок Бог. Јер да се Он није оваплотио, како бисмо могли веровати? Јер је речено: „како би веровали, ако не чују?" Зато свети апостол и назива веру делом Божјим. Ивера је још зато дар Божји што она сама по себи — καθ' εαυτήν— не може спасавати када Бог не би хтео да кроз веру спасава. Тако дакле, наше веровање јесте дар Божји, и спасење вером такође је дар Божји.

„Не од дела, да се нико не би похвалио". Не што Бог не би хтео да спасава делима, него што се нико не може спасти делима сем кроз веру. Стога, пошто се нико не може спасти делима, нека се и не хвали.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Рм. 10, 14.

[2] тамо, col. 33—34.

[3] Еф. 2, 8.

[4] Икуменије, тамо, ad loc.; col. 1192 B C.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Људи - рукотворевина Божја

Дар је Божји не само наше спасење, него и сам наш живот, и сама наша душа, и само наше тело, и постојање наше — све је тодар Божји. Зато богонадахнути апостол благовести: „Ми смо рукотворевина Божја (ποίημα = творевина, посао, дело, производ), саздани у Христу Исусу за добра дела која Бог унапред приправи да у њима ходите"[1]. — Ми смо људи заиста „рукотворина Божја" , „посао Божји". Све — док се ђаво није грехом умешао у наш живот. Од тада ми постајемо и његов посао. Јер сваки наш грех показује да ми пропадамо и њему, да и он ради у нама свој посао, да и он кроз грех живи у нама као стваралачка и жива сила.[2] У том грехољубљу неки људи забораве своје божанско порекло, и толико се сроде с ђаволом, да постану „деца ђавола"[3], јер „који твори грех од ђавола је"[4] Но Својим Еванђељем оваплоћени Бог Логос, боравећи сави делујући у Богочовечанском телу Цркве Своје, враћа нас Богу, враћа нас сазнању да смо ми „творевина Божја", „посао Божји", саздања Божија. Још при стварању ми смо саздани Богом Оцем кроз Сина у Духу Светом. И дата нам је боголика, тројицелика душа, тојест: и оцелика, и христолика, и духолика. Својим пак доласком у наш земаљски свет, Својим учовечењем, Својим богочовечанским домостројем спасења, Бог Логос нас као Глава Цркве у богочовечанском телу Цркве пресаздаје, изнова саздаје. Ради чега? — „за дела добра која Бог унапред одреди да у њима ходимо", јер нас је Бог створио за бесмртност и живот вечни[5].

А Господ Христос је и дошао у наш земаљски свет да нам за остварење тог божанског циља да сва потребна божанска средства и божанске силе: свете тајне и свете врлине. И њих ето у Цркви, свима приступачне. Двоумљења нема, од Господа Христа ми јасно знамо и право порекло људи и прави циљ њиховог постојања: порекло им је од Бога, они су „творевина Божја"; а циљ им је — живот у Христу, добра дела у Христу, јер су и „саздани у Христу Исусу за добра дела", јер им јеи „живот с Христом у Богу"[6].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. *2*, 10.

[2] Рм. 7, 17—20.

[3] 1 Јн. 3, 10.

[4] 1 Јн. 3, 8.

[5] Ср. 1 Кор. 5. 4—5.

[6] Кол. 3, 4

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Нови човек

„Ко је у Христу, нова је твар: старо прође, гле све ново постаде".[1] Је ли човек у Христу кроз свете тајне и светеврлине, у њему се неминовно врши обнова васцелог бића његовог: све што је старо у њему пролази и нестаје, а све ново постаје и настаје: нестаје стара савест, а настаје нова; нестаје стара воља, а настаје нова; нестаје стари човек, а настаје нови. А нови човек, чиме је нов? Новим осећањима — богоосећањима; новим мислима — богомислима, новим жељама — богожељама, новим делима — богоделима, новим животом — богоживотом.

Све је то постало могуће за свакога од нас силаском Бога Логоса у наш свет, Његовим очовечењем. Својим очовечењем Оннам је омогућио обожење: од Њега очовечење, од нас обожење. Он се очовечио, да би се човек обожио. И то је дело Његове благодати спасења, Његовог богочовечанског домостроја спасења.

НАПОМЕНЕ:

[1]] 2 Кор. 5, 17

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Обогочовечени човек

Обожен, обогочовечен човек, човек ко ји сеу богочовечанском бићу Цркве кроз свете тајне и свете врлине испунио „сваком пунoћом Божјом";[1] ето — то је хришћанин. Да, хришћанин је охристовљени, обожени, обогочовечени човек. И ништа мање од тога. Постајући крштењем члан Цркве Христове, тог вечноживог Богочовечанског тела Христовог, хришћанин почиње дасе обожује, обогочовечује, дасе испуњује светим божанским, богочовечанским силама, и тако непрестано у току целог живота и — целе вечности своје. У њему се непрекидно ствара све ново и ново, све Христово и Христово. А што је Христово, увек је ново, јер је бесмртно и вечно. Бесмртно пак, вечно пак тиме је бесмртно и тиме вечно, што је увек ново и ново, и све новије и новије. Јер чудесни Господ Христос је не само Спаситељ и Сведржитељ и Промислитељ, него и вечни Творац, и тиме вечни Чудотворац. Зато Он и изјављује: "Ево све ново творим (= ево све и сва чиним новим)".[2]

„Ко је у Христу", тај је хришћанин; и зато што је у Христу — „нова је твар". Живи ли човек у Христу помоћу светих тајни и светих врлина, он је већ вечан, већ богочовечан, и тиме сав нов и увек нов, и никаква га смрт не може састарити и обузети, и он неминовно рађа „многи род" = свете и бесмртне мисли, света и бесмртна осећања, света и бесмртна дела. Живећи у хришћанину благодаћу Својих светих тајни и светих врлина, Господ Христос и чини његову природу плодородном, те она твори дела Христова — „дела добра", рађа „многи род", јер „свако дрво добро родове добре рађа"[3]. Тада је све то сасвим природно.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. *9,* 10; Еф. 1, 23.

[2] Откр. 21, 5.

[3] Ср. Мт. 7, 17; Јн. 15, 5.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Надприродно у природи

Јер благодаћу све надприродно постаје природно, све божанско постаје човечанско, све Христово постаје хришћаниново, све Богочовеково постаје човеково. У самој ствари, за боголику природу човекову божанско и није надприродно: јер јој је оно од искони урођено, одискони иманентно, одискони природно. Природа наше боголике душе саздана је у суштини од божанског, од боголиког, од надприродног. Боголиком суштином својом она је сва од онога света и сва у ономе свету. Зато су свеистинита уста Свеистинитога и изрекла о правим људима ово: Нисте од овога света[1]. Наша природа је природна надприродним, божанским, боголиким. У самој ствари сва природа човекова бића је надприрода: и природа тела и природа душе, јер је и једно и друго створено Богом, те је и једно и друго у ствари не наше него Божје[2]. Корење васцеле природе човекове је у оном свету. Зато човека и вуче унутрашња сила бића његова ка небу, ка оном свету, ка Богу и свему божанском. Зато је и нормално што је Господ Христос узео на Себе човечанску природу, и узнео је изнад свих небеса, и посадио с десне стране Богу, изнад Херувима и Серафима. Нема сумње, човек је позван да вером и добрим делима у Христу постане „бог по благодати", богочовек по благодати, — и он то постаје по дару свељубави Христове у Цркви Христовој: која се протеже са земље до уврх небеса, и изнад свих небеса. А кроз њу и њоме, и ми Христови верници = Христови „сутелесници" живимо и постојимо истовремено у обадва света: јер је живот наш сакривен с Христом у Богу[3]; јер је живљење наше на небесима, чак и док телом својим ходимо по земљи[4]. Мисмо хришћани — „народ изабрани који чезне за добрим делима"[5]. Јер нас Господ свечовекољубиви „изабра пре постања света, да будемо свети и праведни пред Њим".[6] А то можемо бити само Њиме, који је освећење наше и правда наша[7].

Да ти, вели Свети Златоуст, чувши апостолове речи како наше спасење бива „не од дела", не би остао немаран, погледај шта свети апостол говори даље: „Ми

смо Његова рукотворевина, саздани у Христу Исусу за добра дела која Бог унапред приправи да у њима ходимо"[8]. Обрати пажњу шта апостол проповеда: он овде циља на поновно рођење την άναγέννηόιν. Стварно, наше спасење и јесте друго стварање — *κτίόις ἑτερα*: из небића приведени смо у биће. Што бејасмо раније, стари човек, умресмо; а што не бејасмо раније, то постадосмо. Значи, ово дело је заиста стварање, и притом стварање драгоценије од првог; јер првим старањем ми смо призвани к животу, а овим смо оспособљени за живот у добру, „За добра дела која Бог унапред приправи да у њима ходимо"; не само да их се латимо, него да у њима ходимо: јер се од нас захтева врлина трајна и која се продужује до последњег часа нашег живота. Јер као што, кренувши у царску престоницу, никакве користи не бисмо имали ако се, пошто превалимо велики део пута, олењимо и станемо не довршивши пут, тако и „нада звања" не доноси никакве користи нама који је поседујемо, ако не живимо достојно Онога који нас је призвао. Ми, призвани на добра дела, дужни смо бити истрајни вршећи их сва. Ми смо, нема сумње, ради тога и призвани да извршимо не само једно добро дело, него да их вршимо сва. Јер као што имамо пет чула и дужни смо се користити њима како треба, тако смо дужни упражњавати и све врлине. Ако је неко целомудрен, а немилостив; или је милостив, а грамзљив, — — свему је узалуд. Јер није довољна само једна врлина, да бисмо са слободом предстали престолу Христову, него су нам потребне многе, разне и сваковрсне врлине, или тачније: све врлине. Чуј шта Христос говори ученицима: Идите и научите све народе, учећи их да држе све што сам вам заповедио[9]. Значи: дужни смо држати све заповести[10].

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 15, 19; 17, 14

[2] Ср. 1 Кор. 6, 20.

[3] Ср. Еф. 3, 6; Кол. 3, 3.

[4] Ср. Флб. 3, 20

[5] Тит. *2*, 14.

[6] Еф. 1. 4.

[7] 1 Кор. 1, 30

[8] Еф. 2, 10.

[9] Мт.28, 19—20

[10] тамо,col. 34.>

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Прави Бог и прави човек

Ко не признаје Господа Христа, не зна ни право порекло ни прави циљ људскога бића. Такав човек је у пуном смислу незнабожац, јер не зна ни шта је Бог ни шта је човек, ни ко је прави Бог ни ко је прави човек. Такав човек је у истини : без Бога, безбожан; али у исто време и без човека, безчовечан.Онможепризнавати безброј идола за богове, али су то све лажни богови, међу којима нема правог Бога; тако исто може сва створења, све животиње сматрати за претке човекове, а самог човека за најсавршенију животињу; али све то не казује нити даје правог човека. Само када човек сазна правог Бога — Господа Христа, он помоћу Њега сазна и правог човека. Само је у христопознању право човекопознање. Као што је опет самоу христопознању право богопознање. Ато је тако зато што је Господ Христос — Богочовек: прави Бог и прави човек, истинити Бог и истинити човек, савршени Бог и савршени човек. Овај свет без Христа, а и сви светови које човек замишља без Христа, нису друго до тамница очајања, људождерска чудовишта, у којима нема наде за људе, јер их чудовишта муче, тамане и уништавају[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Еф. *2,* 11—12

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек - нови човек

Са Господом Христом све се мења: и Бог, и човек, и свет. Хришћани знају шта је прави Бог, шта — прави човек, шта — прави свет. И све им је то дато као најочигледнија стварност у чудесној личности Богочовека, у Његовом светом

Еванђељу, у Његовом богочовечанском телу — Цркви. Ко је у Цркви, зна то и осећа све то. А чланом Цркве може постати сваки. Безгранично човекољубив, Господ Христос је основао Цркву за све људе: и оне из обрезања, и оне из необрезања; за Јевреје и незнабошце. Тако су Црквом изједначени сви људи, уклоњена подела на изабране и неизабране, јер је Богочовек начинио Собом новог човека, у коме та подела престаје и све ново настаје. Ефесцима, некадашњим незнабошцима, који су били далеко од познања правога Бога и „одвојени од друштва Израиљева", свети апостол пише: „Али сад у Христу Исусу, ви који сте негда били далеко, близу постадосте крвљу Христовом. Јер је Он мир наш који обоје састави у једно и развали зид који је раздвајао, укинувши телом својим непријатељство, а учењем закон заповести, да од двога начини у себи једнога новога човека, градећи мир, и да помири с Богом обоје у једном телу крстом, убивши непријатељство на њему, и дошавши благовести мир вама даљнима и онима који су близу, јер кроз њега имамо обоје приступ к Опу у једноме Духу"[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 13—18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Крв Богочовека Христа

Крв Богочовека Христа је нова стваралачка и свеуједињујућа сила. Она је најпре у личности Богочовека свесавршено измирила Божанску и човечанску природу, Бога и човека, те је тако човек, који је грехом био далеко од Бога, постао близак Богу, једно са Богом. Из неизмерне љубави проливајући Своју Божанску крв зарод људски, Господ Христос је Својом Божанском силом уништио грех, смрт и ђавола, тај троједни зид који је раздвајао род људски од Бога, те су сви људи постали блиски Богу и један другоме, и дао роду људском бесмртност и живот вечни, основавши Собом и у Себи Цркву, те смо ми хришћани „уди тела његова, од меса његова, иод костију његових"[1]. У телу Свом, Цркви, Он све чланове органски сједињује у најприсније јединство са Собом и њих међу собом Духом Својим кроз свете тајне и свете врлине. А од тог јединства, род људски не зна ни за истинитије низа бесмртније и вечније јединство са Богом, и човека са људима,

и људи са људима. Шта је ближе од крвног сродства? А кроз Богочовека Господа Христа ми ступамо у крвно сродство са Богом. Крв Његова је извор: вечног живота нашег, бесмртности наше, јер нас најприсније сједињује са Њим — истинитим Богом, у коме и јесте вечни живот[2]. Божанска крв Господа Христа је сила која освећује, која очишћава, која преображава, која охристовљује, која обогочовечује, која обожује, која отројичује, која спасава. Зато је Нови Завет — Завет у крви Богочовека Христа. Не у речи, не у науци, не у закону, не у заповести, не у чему другом, већ укрви Божанској, Богочовечанској: која и јесте извор свих животворних и чудотворних сила, које извршују богочовечански домострој спасења. Уједињујући човека са Богочовеком, та пресвета крв нас преко Њега уједињује и са свима људима. Јер право, истинско, бесмртно јединство човека са људима бива преко Богочовека: Бог је ближи свакоме човеку но што је сам човек себи, ближи и свима људима но што су они сами себи, зато нема човеку јединства са самим собом и са људима око њега без Бога, без Богочовека, без крвног орођења с Њим. А то се крвно орођење човека са Богом, и то крвно богочовечанско орођење човека са људима, обавља у Богочовечанском телу Христовом, Цркви. Кроз њу, из Божанског срца Његовог струји Божанска крв Христова кроз сав организам, кроз све чланове Цркве, и чини сва чуда спасења од сваког греха, од сваке смрти, од сваког ђавола, испуњујући сваког сутелесника свог свим божанским животворним и боготворним силама[3].

Крв Богочовека потпуно обновљује човека, јер је у њој божанска сила вечнога живота: она сједињује човека са Богом, како на Голготском крсту, тако и у Богочовечанском телу Цркве кроз животворну и боготворну крв свете тајне Причешћа. И још: пошто је то крв Богочовека Христа, а Црква је тело Његово, то она и јесте сједининилачка сила која све чланове Цркве сједињује у један живот, у једну душу, у једно срце. И тако уклања ранију подвојеност међу људима и развађује зид који их је растављао. Телом Својим божанским које је принео на жртву, и којим је основао Цркву, Једини Човекољубац укида непријатељство између људи.[4] „Јер даОн није умро за нас, не би уништио грех који нас је раздвајао од Бога"[5].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 5, 30.

[2] Ср. 1 Јн. 5, 20.

[3] Еф. *2,* 13.

[4] Ср. Еф. 2, 14.

[5] Св. Фотије у Икуменија, тамо, ad loc; col. 1117 A.

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христолики човек

Науком Својом, учењем својим, Еванђељем Својим Господ је укинуо закон старозаветних заповести, јер су оне добиле у Еванђељу свој божански завршетак и божанску замену. Свим тим Богочовек је начинио у Себи новог човека. До Њега је стари човек, роб греха и смрти, трулио у немоћи и очајању. Људска природа једино грехом стари и једино грехом умире: греси јој испијају животне силе, и она постепено стари, постепено изумире, док најзад, престарела и изнемогла, не умре. Јер — „грех рађа смрт"[1]. Нови човек је уистини само Богочовек, и ови који су Његова духа, који су саставни делови Његовог вечноживог тела, Цркве. Овај нови, овај христоносни и христолики човек је једини бесмртни човек, вечни човек у роду људском, и он не стари, јер вечност, јер богочовечност не стари[2]. Да, само је христолики човек — нови човек, јер је вером у Богочовека „прешао из смрти у живот"[3].

Богочовек Христос је „мир наш"[4]: мир наш најпре са Богом па затим са људима, Помирио нас је са Богом, уклонивши грехе наше који непрестано ратују против Бога. Помирио нас је са људима, јер нам је показао да су греси изазивачи и одржаваоци непријатељства међу људима, и открио нам нов начин општења са људима: љубав; и дао нам саму силу те божанске, миротворне љубави. Својом бескрајно човекољубивом крсном жртвом Господ Христос је сатро грех, убио силу греха, и тиме убио наше непрњатељство према Богу и према људима. И тако нас помирио и са Богом и међу собом. И показао да човек може жнвети и према Богу и према људима без посредништва греха. Све је то Господ учинио у телу Свом: распетом, васкрслом, и вазнесеном. Све то Он и даље чини у телу Свом — Цркви, преображавајући у њој благодаћу Својом људе из старих у нове, и дајући им божанске силе за нови живот. Бог Логос је постао тело, и сав домострој спасења света извршио телом и у телу. Тако је тело Његово постала Црква, у којој се непрекидно продужава сав домострој спасења света од греха, смрти и ђавола. Зато христомудри апостол непрестано наглашава да је Спаситељ све то учинио „телом својим". У томе је сва новозаветна благовест, у томе и мир који она благовести свима: „и даљнима и онима који су близу",[5] тојест и незнабошцима који су својим незнабоштвом далеко држали себе од Месије — Спаситеља и Његовог Еванђеља спасења, и Јеврејима који су кроз свете пророке доведени близу Месије — Спаситеља и Његовог Еванђеља спасења. То је увек стварна и свежива благовест, како за очевице Господа Христа пре две хиљаде година, тако и данас, тако и вавек, и то за све људе свих времена и свих народа: јер кроз Христа Господа сви људи, и Јевреји и незнабошци, имају приступ ка Оцу у једноме Духу, пошто се само кроз Христа долази к Оцу[6]. Својим домостројем спасења Богочовек нам је свима отворио пут и приступ Тројичном Божанству[7].

НАПОМЕНЕ:

[1] Јак. 1, 15.

[2] Еф. 2, 15.

[3] Јн. 5, 24.

[4] Еф. 2, 14.

[5] Еф. 2, 16—17.

[6] Еф. 2, 18; Јн. 14, 6.

[7] Ср. Рм. 5, 1—2; Еф. 3, 12; 1 Петр. 3, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Врховни закон у Цркви

У Богочовечанском домостројy спасења све бива од Оца кроз Сина у Духу Светом. То је врховни закон у богочовечанском телу Цркве; врховни закон у животу Цркве; врховни закон у животу сваког члана Цркве. Шта је спасење? Живот у Цркви. А шта је живот у Цркви? Живот у Богочовеку А шта је живот у Богочовеку? Живот у Светој Тројици, јер је Богочовек — Друго Лице Пресвете Тројице, увек једносушно и једноживотно са беспочетним Оцем и животворним Духом.[1] Тако је спасење, у ствари, живљење у Светој Тројици. Све у свему: спасење је благодатни подвиг уцрквљења и оцрквљења, убогочовечења и обогочовечења, утројичења и отројичења. Све што је у Цркви богочовечно је и тројично је, и кроз Богочовека увек одводи Тројичном Божанству[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 14, 6—9; 6, 23. 26; 15. 24—26; 16, 7. 13—15; 17, 10—26.

[2] Ср. Еф. 1, 17—23.

Црква - небоземно биће

Учлањени преко Богочовека у свето тело Цркве, бивши незнабошци живе заједно са светима, сажитељи су светима: живе истим животом, истим божанским силама, истим светим тајнама, истим светим врлинама, истим Еванђељем, истом Љубављу, истом Истином, истом Правдом, истим Духом. То их приближава Богу, оробљује са Богом, и они постају „домаћи Богу"[1], чланови свете породице Божје; небо им је кућа каои земља, јер је Црква небоземно биће, иу њој њихова „вечнакућа".[2] Њима више ништа Божје није туђе; што је Божје, њихово је, јер су деца Божја, синови Божји; а кад су синови Божји, онда су наследници Божји а сунаследници Христови[3].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 2, 19.

[2] Ср. 2 Кор. 5, 1.

[3] Гал. 4, 7; Рм. 8, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Живот у Цркви - саборан

Живот у Цркви је увек саборан, увек „са свима светима"[1], те човек у својим еванђелским подвизима има подршке од светитеља. Ако се моли, они суделују у његовим молитвама; ако пости, они чине то исто; ако страда за веру, они Му састрадавају. У свему и по свему он је њихов сажитељ, а они — његови. Зато му нико и ништа не може наудити: ни гоњење, ни глад, ни голотиња, ни мач, ни страх, ни смрт, ни живот, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни друга каква твар, јер у свему томе он побеђује „са свима светима" помоћу Господа Христа.[2]

Црква је духовна грађевина: крајеугаони камен је Господ Христос, темељ су апостоли и пророци. Она сва расте Христом и на Христу, расте Његовим стваралачким богочовечанским силама. У њој — Господ Христос је свудаприсутан. Он је апостолство Апостола, Он — пророштво Пророка, Он — светитељство Светитеља, Он — вера верујућих, Он — љубав љубећих, Он — правда праведних, Он — кротост кротких, Он — смерност смерних, Он — све и сва у свакоме који се подвизава и спасава. Хришћани су „живо камење" које се узидава у духовну грађевину Цркве[3], и то увек „са свима светима", а на темељу Апостола и Пророка[4]. Јер се не може постати Христов, „домаћи Богу", а да се не живи заједно са свима светима, и да се не верује, мисли и осећа заједнички, саборно, са Апостолима, Пророцима и осталим Светитељима. Да бисмо расли у све висине Христове, морамо се најпре назидати „на темељу Апостола и Пророка"[5], и њиховим животом живети, и њиховом вером веровати, и њиховом љубављу волети, и њиховом се молитвом молити. Јер ми Христа не бисмо познали без њих. Да није њих, не би било ни Цркве; јер је Црква преко њих постала Црквом, и Дух Свети преко њих постао душа Цркве и дат занавек Цркви, и Господ Христос преко њих објавио свету Себе и Своје Еванђеље. На томе темељу расте Црква Христом, Његовом божанском силом, расте као неразрушиви свети храм у Господу[6].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Еф. 3, 18; 2, 19.

[2] Ср. Рм. 8, 35—39.

[3] Ср. 1 Петр. 2, 5.

[4] Ср. 1 Кор. 3, 9—17.

[5] Еф. 2, 20.

[6] Еф. 2, 21.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек - обитељ Свете Тројице

Сваки који апостолском вером узида себе у тај свети храм, постаје и сам — „стан Божји у Духу"[1]. Да, у Духу Светом. Јер само у тако светом обиталишту обитава Трисвето Божанство. Тако, једино у Цркви човек постиже своје вечно назначење: постаје обитељ Свете Тројице[2]. Свети апостол нарочито наглашава: „У коме се и ви зидате заједно за стан Божји у Духу"[3]. Чиме то верни зидају себе? — Светим еванђелским подвизима вере, молитве, љубави, поста, наде, кротости, смерности, трпљења, и осталим врлинама, као и светим тајнама. Али и то зидање себе „за стан Божји" онине обављају сами, већ увек „заједно" са свима светима.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 2, 22.

[2] Ср. 1 Кор. 3, 16—17.

[3] Еф. 2, 22.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - Божија Светајна

Све што је у Цркви, и све што јој припада, сачињава највећу Божију Свеблаговест и највећу Божију Светајну.

А то нам је најбогомудрије открио, и посведочио, и показао најхристоноснији апостол свих светова — свети Павле. Нарочито у Посланици

Ефесцима. Она је сва с неба, и спада у она изузет на „откривења и виђења Господња"[1], којих је свети апостол Павле био. раскошно удостојаван. Благовест што је у њој, није од људи ниод анђела, нити може бити од њих, већ је сва од Господа Христа, сва од његове вечности, богочовечности, и зато сва премудра, сва свеспасоносна, сва светлоносна. Њене дубине заиста су „Божје дубине — ta βάθη τοΰ Θεοϋ"[2], такои њене висине и њене ширине. А основна је, свеобухватна је благовест ове Посланице: предвечна одлука Тројичног Божанства „да се све састави у Христу што је на небесима и што је на земљи", тојест да се све ухристови и охристови; да се све састави у једно тело, тело Христово — Цркву, тојест да се све уцркви и оцркви, да се све претвори у Цркву, и тако постигне вечни божански циљ, јер је Црква „тело Христово, пуноћа Онога који све испуњава у свему"[3]. Ова благовест — свеблаговест, ова тајна — светај на каза се пресветом апостолу откривељем; он тврди: „мени се откривењем каза тајна"[4].

Ова благовест, ова свесвета тајна Тросунчаног Господа казује сав смисао неба и земље, свих бића што су на њима и у њима, свих твари што их сачињавају. Све и сва што је на небу и на земљи, има свој божански смисао једино у Христу Господу; ван Њега ибез Њега: све и сва је и без смисла и без вредности. Ван Њега ибез Њега — први Светлоносац херувим претворио се у Сатану, а како да се човек не претвори у — ђавола, и свако друго биће у — јаук, у лелек, у муку, у страх, у ужас, у лудило, у смрт, у пакао? Одвоји ли се од Христа, човек се одваја од јединог разумног смисла свога бића, свога живота, свога постојања; и још: одваја сеод јединог разумног смисла своје душе, свога ума, своје савести, своје воље, свога тела. Без Христа, шта је човеков ум ако не — муцави лелек; шта је његова душа ако не — језиви баук; шта његова савест ако не — очајни слепац; шта његово тело ако не — одвратни црвињак; шта његова воља ако не — беспомоћни раслабљеник; шта уопште човек аконе страшилно привиђење? Такои свако друго створење, био то херувим или комарац, губи сваки разумни смисао свога постојања, ако се бићем својим не држи Господа Христа.

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 12, 1—4.

[2] 1 Кор. 2, 10.

[3] Еф. 1, 5. 10. 23; ср. Кол. 1, 14—19.

[4] Еф. 3,3; ср. Гал. 1, 12.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - најдрагоценија тајна вечности

Тога свега ради апостол Павле је радосни „сужањ Исуса Христа"[1] за све људе. Да, тога свега ради: благовести ради, богатства ради, које је Господ Христос донео с неба за сав род људски. Јер сишавши с неба Он је Собом донео највећу и најдрагоценију тајну вечности и предвечности: Цркву Божју, иу њој иса њом сва вечна богатства божанска, наднебеска, надхерувимска, и позвао у њу људе, да све то постане и буде њихово, вечито њихово у свима њиховим животима, у свима њиховим вечностима. Замислити само, чега су се људи удостојили: да Христом кроз Цркву буду узнесени изнад свих небеса, изнад свих Херувима и Серафима, Анђела и Арханђела, и посађени с десне стране Богу. И то ко? Бивши неэнабошци. Ето највећег и најпотреснијег чуда свих светова! Ето чуда не само за људе, него и за Безгрешне Умове Небеске — свете Анђеле: љубав Христова према људима уопште. Нема већег чуда од тога; а ако има свечуда, онда, — ето вечног свечуда! Гле, ми људи, некадашњи туђинци свему Божјем, постадосмо кроз Цркву домаћи Богу, своји Богу, род Богу, уђосмо у породицу Божју, бесмртну и вечну. Сада смо бесмртници и вечници, и савечници Христови, јер смо синови Божји, јер смо сунаследници Христови: и све Христово — постало је наше! — Има ли за нас људе веће благовести од ове? и зар уопште може за људе бити веће благовести од ове? Не, сигурно не! А допасти сужањства ради ове пресвете благовести, то је радост над радостима. Сужањ љубави Христове радује се оковима за Христа; радује се томе као највећем одликовању, као највећој почасти. Та окови за Господа Христа, то су најскупоценије огрлице наше, и гривне наше, и ђердани наши, и круне наше! Помоћу њих се купује небо. И још више, несравњено више: купују се небеса над небесима, купују сва вечна богатства која само Једини истннити Бог и Господ Исус Христос може поседовати и давати, и ево даје и мени и вама и свима, даје кроз Цркву Своју чудесну.

Савле — пламени христоборац, Савле — помамљени христоубица, несумњиво христоубица, јер је помамно жудео да уништи Христа и све што је Христово у душама свих хришћана; Савле — врховни христогонитељ; Савле — огорчени христомрзитељ; како је такав Савле постао најодушевљенији поклоник и најнеустрашивији исповедник Христа као Јединог нстинитог Бога и Господа и Спаситеља, и Његов најревноснији апостол? како је дошао дотле да због Христа одбаци све, и да све и сва сем Христа сматра за штету, за трице, за ђубре[2]? — Само чудом свељубави Божје, које се расцветало у безбројна чудеса благодати Божје: јер за првим чудом када му се на путу за Дамаск јавио васкрсли Господ Исус у божанском сјају, и преврнуо му сву душу, све биће, следовала су многа и многа лична и непосредна јављања васкрслог Господа, који му је лично сам откривао све тајне Своје Богочовечанске личности, све тајне свога Еванђеља, све тајне спасења, све тајне свих светова, и сврх свега све тајне Тела Свог, Цркве, и сам му лично поверио апостолство међу незнабошцима у једном одтих „виђења и откривења", рекавши му: „Иди, јер ћу те ја далеко послати међу незнабошце"[3].

А одмах после првог јављања Свог Савлу, васкрсли Господ се јавља апостолу Ананији, наређује му да крсти Савла и говори му: „Иди, јер ми је он сасуд изабрани: да изнесе име моје пред незнабошце и Цареве и синове Израиљеве"[4].

Све је то дело и домострој благодати Божје. Свети апостол и назива своје проповедање Еванђеља Христова „службом благодати Божје — ι'ι οικονομία της χάριτος τοΰ Θεοϋ' (= економија благодати Божје),[5] јер служи ономе што је Божје: светим и спасоносним тајнама Божјим. У Еванђељу — све је Божје, све — свето, све — свеспасоносно, све благодатно; све је од Бога, све је дар Божји, све је благодат Божја. Оно ни по чему није од човека, „није по човеку"[6]. У њему све је од Богочовека и по Богочовеку: и светиње и силе. А свети апостол им само свим бићем служи; то му је дато од самога Бога. Зато своје апостоловање он и назива „службом благодати", „службом тајне"[7]: служи он светом Откривењу Богочовековом, које је сво у божанским тајнама и даровима и светињама, сво с неба, али сво за људе на земљи, пошто су и они пореклом с неба. „Служба благодати" јесте „служба тајне", предвечне тајне Божје, која је оваплоћењем Бога Логоса сишла у наш земаљски свет као Црква, и остала у њему као Црква, која уједињује у себи небо и земљу, анђеле и људе, Бога и човека, и тиме све тајне свих светова и бића. Отуда, служење Цркви и јесте „служба тајне", „служба благодати";[8] у Цркви је све тајна и све благодат. [8] у Цркви је све тајна и све благодат.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 1.

[2] Ср. Флб. 3, 7—8

[3] Д. А. 22, 21.

[4] Д. А. 9. 15.

[5] Еф. 3, 2.

[6] Гал. 1, 11.

[7] Еф. 3, 9.

[8] Еф. 3, 2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек - небоземно биће

Но и сам живот у Цркви свакога члана њеног јесте „служба тајне" и „служба благодати": јер сваки однас је небоземно биће самим тим што је Црквом и у Цркви „сутелесник" Христов[1]; и још: благодатно богочовечанско биће, које тимеи постоји што непрестано доживљује себе као богочовечанску јединку, чија је пуноћа бића у пуноћи Богочовечанског тела Христовог, Цркве, и пуноћа живота такође у пуноћи Цркве: јер сваки члан Цркве живи кроз све чланове Цркве, кроз све анђеле и људе, а пре свега: кроз самог Богочовека — Господа Христа, који је у безграничном човекољубљу Свом ради нас постао Црква, и њоме нам дао све, све, све — божанске и богочовечанске дарове и силе. И хришћани, живећи у Цркви и Црквом, живе „као добри пристави (= економи) разноврсне благодати Божје"[2].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 6.

[2] 1 Петр. 4, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Тајна Богочовека и човека

Ма како посматрали Исуса Христа, Богочовека, Он за људско сазнање представља највећу тајну, већу него ли ма која личност у историји земље. Због те изузетности и јединствености свети апостол је назива „тајном Христовом"[1]. Међу осталим тајнама, којих је пун наш свет, „тајна Христова" је толико огромна да представља светајну. Онау ствари тои јесте, зато што је Христос Богочовек, те је у Њему конкретно дата и показана сва тајна Богаи сва тајна човека. У Богочовеку су оваплоћена сва божанска савршеиства: „у Њему живи сва пуноћа Божанства телесно",[2] тојест живиу људском бићу, у границама људског тела, живи као људска, земаљска, очигледна стварност. Због тога се у Богочовеку

тајна човека разрасла у тајну Бога: мало, мајушно људско тело, а у њему сва тајна Божја — „сва пуноћа Божанства". Тако се и добила „Христова тајна", Христова светајна. Зато што је таква, она се не може схватити никаквим напорима људскога духа, људскога ума, људскога разума. Ту је неопходна помоћ Божја: да Он благодаћу Својом „отвори ум" људски[3], да га оспособи за примање те пресвете тајне, да му сам открије њене дубине и покаже њене висине, и разлије по њему свете логосне силе. Да, само се откривењем Божјим казује човеку Христова тајна. Њу није могао схватити ни човек тако силнога ума као што је свети апостол Павле. Он изјављује: „мени сепо откривењу каза тајна".[4]

А шта се десило са Павловим умом, са Павловим разумом? Он је сав утонуо у бескрајности ове свете тајне, слио сеса њом у дивљењу и радости, и постао њен најдаровитији весник и благовесник. То се види из његовог Еванђеља, из његових Посланица. Стога он и упућује ефеске хришћане да читају то његово Еванђеље, јер: „читајући можете разумети моје разумевање тајне Христове".[5] А душа те тајне — Еванђеље Христово о Цркви као предвечној и пресветој тајни Божјој, до које је превелики апостол дошао кроз раскошна и изузетна „виђења и откривења Господња"[6]. Ради чега? Да открије „свима шта је служба тајне од вечности сакривене у Богу"[7], да покаже „како је богата слава тајне ове"[8], да проповеда „тајну Христову"[9].

„Тајна Христова" се открива духу људском само Духом Светим. То је неизменљиво еванђелско правило христопознања.[10] Оно важи за све Апостоле, за све Пророке, и за све људе свих времена. А пошто се тајна Христова најпре „Духом Светим откри — светим његовим апостолима и пророцима"[11], то се она Духом Светим преко њих открива осталим људима. Ради чега? — „да незнабошци еванђељем постану сунаследници и сутелесници —σύσσωμα«— и заједничари — συμμέτοχα — обећања Божјег у Христу Исусу"[12]. Живећи Еванђељем Христовим, људи постају синови Божји, а тиме и наследници свих божанских богатстава Христових[13].

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 4.

[2] Кол. 2, 9.

[3] Лк. 24, 45.

[4] Еф. 3, 3.

[5] Еф. 3, 4.

[6] 2 Кор. 12, 14

[7] Еф. 3, 9.

[8] Кол. 1, 27.

[9] Кол. 4, 3.

[10] Ср. 1 Кор. 2, 10—12.

[11] Еф. 3, 5.

[12] Еф. 3, 6.

[13] Ср. Гл. 4, 7; Рм. 8, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква - Богочовечански организам

Живећи Еванђељем Христовим, људи постају сутелесници Христови: саоваплоћују се телу Христовом, Цркви, постају живи чланови, делови, ћелијице, органи њеног богочовечанског организма, живе у њему саборно, заједно „са свима светима"[1], хранећи се истим божанским светињама и силама. Једно тело, а безброј сутелесника: једна Црква, а безброј верника. Стога Црква није обично друштво људско, у коме су чланови повезани на известан начин, већ богочовечански организам, живо тело, у коме су чланови један другоме сутелесници, повезани целокупним животом, свим животним силама и радњама. У њих је једно тело, једна душа, једно срце, једна савест, једна истина, једна правда, једна љубав, један живот, један рај, једна вечност. — Живећи у Цркви Еванђељем Христовим, људи постају заједничари у обећањима Божјим, која су сва остварена у Христу: „јер колико је обећања Божјих, у њему су да, у њему су амин"[2]. Отуда, по речи светог Атанасија Великог: „Ми се спасавамо као сутелесници Бога Логоса"[3].

Таквог божанског Еванђеља апостол Павле је постао слуга „по дару благодати Божје"[4], непо својим људским заслугама. За тако божанску службу, човеку су потребне божанске силе, које му прсма труду непрестано даје и додаје сам Господ Еванђеља. Слуга Еванђеља Божјег може успешно обављати своју „службу благодати Божје"[5], само уз непрекидну помоћ и сарадњу благодати Божје. Највећи трудбеник и ревнитељ Еванђеља Христова, целокупно своје служење Еванћељу приписује благодати Божјој и тврди да му је она дата „по чињењу силе Божје"[6]. И овај равноангелни слуга Божји смерно изјављује: По благодати Божјој јесам што јесам, и благодат његова што је у мени не оста празна, него се потрудих више од свију, али не ја него благодат Божја која је са мном.[7]

Свети апостол сматра себе најмањим међу хришћанима. Да ли он тиме подцењује себе? Не. Јер човек никада не може довољно подценити себе када упоређује себе са Христом. Но, за тако нешто није ни потребно упоређивати себе са свечистим и свесветим Господом. Доста је просто погледати себе у светлости Христовој. Осветли ли човек себе Христом, погледа ли себе Њиме, оцени ли себе

Њиме, одмах ће му бити јасно што превелики апостол толико подцењује себе. И не само он, него то исто чине и сви светитељи изреда, од првог до последњег. Разуме се, Богочовек Господ Христос је норма и образац и идеал, остварени идеал савршеног човека, човека какав треба да је сваки човек уопште, сви људи уопште[8]. Зато и најчистији човек осећа се пред Њим бескрајно нечист, и најсветији — бескрајно грешан, и најбољи — бескрајно рђав, и најсавршенији — бескрајно несавршен, и највећи — бескрајно мален. Отуда, ниједног гордог међу светитељима; отуда, ни трунке гордости ни у једном светитељу; бескрајна смерност је душа сваког светитеља.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 18; 2, 19.

[2] 2 Кор. 1, 20.

[3] Contra anianos, III, 61; P. gr. t. 26, col. 396.

[4] Еф. 3, 7.

[5] Еф. 3, 2.

[6] Еф. 2, 7.

[7] 1 Кор. 15, 10.

[8] Кол. 1, 28; Еф. 4, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква: "неисказано богатство Христово"

Богатство Христово је тако „неисказано", тако „неистражљиво" — 'ανεξιχνίαστον — да је сваки човек, у поређењу са Њим, заиста пуки сиромашак. Али, наша је радост у томе, што је чудесни Господ Своје „неисказано" богатство донео у наш земаљски свет, да бисмо се ми људи обогатили њиме. Томе нас уче, и томе служе свети апостол и његови; а испред свију и више од свију — свети апостол Павле.

Шта је тошто сачињава „неисказано богатство Христово"?[1] — „Тајна Христова". А њу? — Богочовек. А Њега? — Црква. Богочовек доноси Собом васцелог Бога, са свима Његовим безбројним и бескрајним савршенствима, са Царством небеским, са небом, са рајем, са наднебесјем. И све то, оваплоћено у Богочовечанском телу Свом — Цркви, оставља занавек у нашем земаљском свету: Црквом је чудесни Господ саставио у Себи „оно што је на небу и што је на земљи"[2], и тако остварио вечни божански план о целокупно] творевини[3]. Зато је Црква — „неисказано богатство Христово", неисказано, јер неистражљиво. У њој је сва тајна Божја о свима бићима и тварима у свима световима. До појаве Богочовека на земљи, она је била „сакривена у Богу"[4]. Од Његове појаве и оснивања Цркве, Он је кроз Цркву објављује роду људском, и показује да Црква иије друго до служење тој тајни. А у Цркви, тој тајни служе пре свију и више од свију свети апостол и. Њима сеи даје благодат велика да објављује ту тајну, ида откривају свима „шта је служба тајпе, од вечности сакривене у Богу"[5].

Али, тек ту настаје оно ради чега се и сами свети Анђели небески диве Цркви на земљи. Ашта је то?То је ово: што се и њима тек Црквом објављује и обзнањује та вечна тајна Божија, сакривена од постања, та „многоразлична мудрост Божја"[6]. Црква на земљи својим неисказаним богатством обогатила је и свете Анђеле на небу: обогатила њихов живот, обогатила њихово знање о Богу, о свету, и о циљевима Божјим у свету. Да, и Анђели Божји на небу живе Богочовечанским телом Христовим које је на земљи, Црквом. Јер су и они — чланови Цркве Христове. Постали су то онда када јеБогочовекподвигом Својим земаљским основао Цркву, и у њој саставио „све што је на небу и што је на земљи".[7] Значи: и Анђеле. Да,и њих. И сви они са бескрајном смиреношћу и пламеном ревношћу служе пресветој тајни Цркве. Зато су сви они — „службени духови" и служе онима који се спасавају у Цркви[8]. Истина неба и земље је ово: у Цркви живе измешани Анђели са људима: засве њих важи исто Еванђеље, исти живот, иста Истина, иста Правда, иста Љубав, исти Бог и Господ Исус Христос, и са Њим беспочетни Отац и животворни Дух — Тројица Пресвета и једносушна и нераздељива. Црква је школа у којој сеи Анђели уче многим истинама Божјим[9].

Све је то тако, јер сачињава „вечну одредбу" Божју, коју је Бог Логос остварио Својим оваплоћењем и богочовечанским домостројем спасења[10]. Од почетка до краја све је у тој одредби вечно и логосно, пуно многоразличне премудрости Божје. А откако је Бог Логос постао човек, и живи и дела као Богочовек, у њој је све богочовечно. Али и приступачно за људе. Поставши човек, Бог Логос нам је као људским бићима, омогућио приступ Себи[11]. Дотле, далек људима због грехова њихових, учовечивши се Он им је постао близак, приступачан, свој, сачовек и сабрат, спасавши нас од греха, смрти и ђавола.[12] Од тада ми имамо слободу и приступ Њему „вером Његовом"[13]. Зашто »Његовом"? Зато што се под вером разуме сав Богочовечански домострој спасења света, који је од почетка до краја извршио лично Он, као Богочовек: „Оснивач и Завршитељ вере"[14]. Слободу према Њему даје нам Његово безгранично човекољубље: јер је бескрајно милостив, нарочито према грешницима; и што неко грешнији, Његово милосрђе све веће, све бескрајније, све божанскије, и сажаљење све дирљивије, све нежније, све безболније.

Зато је вера у таквог Бога и Господа заиста најрадоснији подвиг за људско биће у овоме свету. У том подвигу је главно: стећи Господа Христа, унети Га у себе, и живети Њиме. Јер је Он све и сва и за бића на земљи иза бића на

небу: „сва чељад на небу", а то су Анђели, и „сва чељад на земљи", а то су људи, зову се по Њему; Он је глава те огромне породице. Јер откако је Цркве, тела Његовог, и Он — глава телу Цркве, то Анђели и људи сачињавају једну породицу, Његову породицу. А од тога, има ли веће части, веће радости, веће благовести? [15]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 8.

[2] Еф. 1, 10.

[3] Еф. 1, 10; Кол. 1, 16-19.

[4] Еф. 3, 9.

[5] Еф. 3, 9.

[6] Еф. 3, 10.

[7] Еф. 1, 10.

[8] Ср. Јевр. 1, 14.

[9] Ср. 1 Петр. 1, 12.

[10] Ср. Еф. 3, 11

[11] Ср. Еф. 3. 12

[12] Ср. Јевр. 2, 14—18

[13] Еф. 3, 12.

[14] Јевр. 12, 3.

[15] Ср. Еф. 3, 14—15.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

У Цркви - све богочовечанско

У Цркви — све је богочовечанско: Бог је увек на првом месту, а човек увек на другом. Без божанске силе хришћани не могу живети божанским, еванђелским животом, ни напредовати у њему. За све што је богочовечанско, човеку је потребна помоћ Божја. Жели ли да ишта богочовечанско оствари, човек то може учинити само у заједници са Богом, само помаган Богом. Једино обучени „у силу с висине",[1] у божанску силу Духа Светога, људи могу живети еванђелски на земљи. Зато је Спаситељ и објавио велику божанску истину на Тајној Вечери о Духу Светом као остваритељу и извршитељу спасења људи помоћу Еванђеља[2]. Дух Свети у богочовечанском телу Цркве даје људима благодатне силе да могу истрајно живети у Христу Његовим Еванђељем и јачати у унутрашњем човеку, христоликом и вечном. Унутрашњи, христолики човек се рађа у људима од њиховог благодатног сједињења са Господом Христом: дух њихов сједињује се благодаћу са Духом Његовим, Духом Светим; мисли Њиме, живи Њиме, обавља све своје радње Њиме[3]. И тако „расте растом Божјим"[4], јачајући сваком снагом Божјом у унутрашњем човеку[5].

Без Духа Светога дух човеков се распада и расипа кроз грехе у безброј смрти, у безброј небића и псевдобића. Јер и ту важи она свеистинита реч Спасова: Ко не сабира са мном, расипа[6]: расипа. душу, расипа савест, расипа вољу, расипа васцело биће своје. Наш унутрашњи човек, саздан боголиким, слаби, суши се, вене, изумире од свега греховног, смртног, демонског; а јача и обесмрћује се када еванђелском вером крене ка Господу Духом Светим. Тада се сабира, исцељује, и постепено благодаћу светих тајни и светих врлина јача Христом Богом: јача му душа, јача ум, Јача савест, јача воља до свепобедне божанске јачине, остварујући еванђелску благовест и заповест: „Јачајте у Господу и у сили јачине његове"[7]: јер у овоме свету, у коме ђавола има, морате бити јаки Христом Богом, ако желите да га победите. А јачајући еванђелским животом у Господу и у сили јачине Његове, „јачајући сваком снагом по сили славе Његове"[8], ви постајете јачи од сваке смрти и од свега смртног, јачи од свакога греха и од свега греховног, јачи од свакога ђавола и од свега ђаволског. Тада вас ништа греховно и демонско не може савладати и оборити у смрт иза које нема васкрсења. Јер „ко се Господа држи, један је дух с Господом"[9]. А онда, шта су налети и олује и урагани свих смрти? Ништа до лаки поветарци, од којих се душа наша не савија ни у страх, ни у јад, ни у муку, а камоли у смрт, у очајање, у пакао.

НАПОМЕНЕ:

[1] Лк. 24, 49; Д. А. 1, 8.

[2] Ср. Јн. 14, 16-17. 26; 15, 26; 16, 7—13.

[3] Ср. Еф. 3, 16.

[4] Кол. 2, 19.

[5] Ср. Кол. 1, 11.

[6] Лк. 11, 23.

[7] Еф. 6, 10.

[8] Кол. 1, 11.

[9] 1 Кор. 6, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Божански свецињ живота

Јединствена је радост рода људског: ми људи у Цркви чудесним Христом Богом растемо ка небу; и још више и даље: изнад неба и небеса над не бесима! и надаље: изнад Херувима и Серафима - ка Тросунчаном Богу и Господу и Пресветој Богоматери. Времена, векови, вечности! сва наша времена, сви наши векови, све наше вечности - робови су свечовекољубивог Господа Исуса, светли и сверадосни робови. Из њих молитвено зрачи једна непрекидна свежеља: да се све обожи, охристови, обогочовечи, отројичи, оцркви; и тако постигне божански свецињ људског живота и постојања; а њиме: Божанско Сведобро, Божанска Свеистина, Свељубав, Свеправда, Свевечност, Свебогочовечност; а у њима: Вечна Божанска радост бића - Сверадост, и у Сверадости Вечна Свеблаговест Тројичног Бога и Господа.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вера и знање

Дух Свети је због Христа и Христом дошао у свет, и постао душа у телу Цркве; и Он се само Христом и због Христа даје људима. То значи: Дух Свети само због Христа и Христом живи у људима. Где Христа Богочовека нема, ту ни Духа Светога нема; ту нема Бога, јер нема Тројичног Божанства. Како се стиче Господ Христос? — Вером, само вером. Зашто не знањем? Зато што је Он у личности

Својој донео људима таква божанска савршенства, која свим и свачим бескрајно превазилазе све људске способности сазнања и схватања. Уопште, то је разлог што се са Њим увек општи вером, на свима ступњима еванђелског живота, од почетног до најсавршенијег. И када о Господу Христу знамо све што нам најсавршеније верау Њега може дати као знање о Њему, ипак Он и тада, и увек, остаје предмет вере наше због Својих безграничних божанских савршенстава, у која не могу до краја проћи ни свети разуми Светитеља због своје људске ограничености. Ето апостола Павла. Он с једне стране благовести о хришћанима: „Ми ум Христов имамо"[1], а с друге: Христос се вером усељује у срца наша, и вером обитава и живи у нама[2]. Вера, као да је неки божански ваздух човеков, у коме Господ Христос једино живети може.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. *2*, 16.

[2] Еф 3, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Вера - свепобедни подвиг

Када се Господ Христос вером усели у срца наша, онда се Њиме наш унутрашњи човек утврђује у Вечној Божјој Истини и Правди и Љубави и Животу. И Он својим богочовечанским силама храни у нама нашег унутрашњег човека: храни га Собом, бићем Својим, бесмртношћу Својом, Истином Својом, вечношћу Својом. Ина тај начин чини га божански јаким победитељем смрти у свима световима: јачим од сваке смрти и зла и ђавола. А пре тога, и без тога, људско биће је слабо, нејако, немоћно, тега љуља и заноси сваки ветар науке „по казивању човечјему"[1], и обара га сваки поветарац смрти. Но са Црквом и чудесним Господом у њој, сваком човеку се пружа прилика да порасте до неба, до врха изнад свих небеса, да порасте у свепобедног дива који све смрти сатерује у небиће, у пакао, у смрт. И у том спасоносном подвигу свом душом вапити: „Верујем Господе, помози моме неверју"[2]; тако вапити и јаукати на свима ступњевима вере, јер је наша вера увек мала, зато што је предмет наше вере свечудесни Господ Христос — сав истинити Бог и Господ, сав безграничан у

свима својствима Својим, у свима савршенствима Својим, у свима стварностима Својим. И човекова вера је увек мала да Га обухвати целог, васцелог, да Га има у свима безграничностима Његовим; и уколико Га више захвата, она је све гладнија Њега: јер све јаче осећа и сазнаје и види божанске бескрајности Његове. А боголика душа човекова, сва бездана боголикошћу својом и богочежњива: иако пуна вере, увек је баш због те пуноће и баш том пуноћом ненасито гладна Бога и Господа: „Царе Небесни, Утешитељу, Душе Истине, који си свуда и све испуњаваш, Ризницо добара и Животодавче, дођи и усели се у нас, и очисти нас од сваке нечистоте и спаси, Благи, душе наше"[3]. Опет и опет: „Исусе, не одвајај се од душа наших у невољама, не удаљавај се од мисли наших у опасностима, него нас увек претекни. Приближи се нама, приближи, Свудаприсутни! као што си свагда са апостолима Твојим, тако присаједини Себе, Свемилостиви, онима који Те желе, да уједињени певамо Тебе и славословимо Свесветог Духа Твог"[4].

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. *2*, 8.

[2] Мк. 9, 24.

[3] Молитва на почетку свете Литургије.

[4] Час трећи, молитва на: Слава... Часловац.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Саборност сваке врлине у Цркви

Са вером у Христа увек иде и љубав према Христу. Расте ли вера наша у Господа Христа, истовремено расте и љубав наша према Њему. Јер вера непрестано открива у Христу све новија и новија савршенства и богатства и красоте, због којих Га ми све више и више волимо. И као што нема граница вери нашој у Христа, тако нема граница ни љубави нашој за Њега. Само су људи велике вере „укорењени и утемељени у љубави"[1]. Ако је у љубави Христовој укорењен и утемељен, он вером расте у све божанске бескрајности, заиста „расте растом Божјим"[2] „у човека савршена, у меру раста висине Христове"[3], и постаје

живи храм Пресвете Тројице[4], јер „Христос обитава у срцима верујућих, који су утврђени и не колебају се у љубави к Њему"[5].

У подвигу вере и љубави човек никада није сам, већ увек у друштву „са свима светима"[6]. Јер и вера и љубав приводе Господу Христу и онима који суу Њему — светим подвижницима вере и љубави, и сједињују са Господом Христом и „са свима светима" који су у Њему. Другим речима, вера и љубав уједињују човека са свима бићима која се налазе у Богочовечанском телу Христовом, Цркви.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 17.

[2] Кол. 2, 19.

[3] Еф. 4, 13.

[4] Ср. Јн. 14, 23.

[5] Св. Златоуст, In Ephes. Homil. VII; col. 51.

[6] Еф. 3, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

У Цркви: саборно живљење и сазнање

Постајући вером и љубављу сутелесник тела Христовог, човек и живи ,,са свима светима", и мисли ,,са свима светима", и верује "са свима светима", и воли ,,са свима светима", и моли се "са свима светима". Једном речју: живи сабориим животом Цркве. Од таквог благодатно-врлинског живљења ,,са свима светима", човеку се чисти и јача духовни вид, те он све јасније распознаје и види неисказана богатства Господа Христа и Његових богочовечанских савршенстава, уризниченнх у чудесном богочовечанском домостроју спасења и оваплоћених у богочовечанском телу Цркве. Ту је и дубина божанска, и висина, и ширина, и дужина. А то значи: бескрајна је и једна и друга, и трећа, и четврта.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Православна гносеологија: љубав - орган познања

Како је могуће познати Господа Христа, Богочовека, Његов неизразиви домострој спасења света? Једино „са свима светима". У томе домостроју спасења: и ширина је божански бесконачна и безгранична, и дужина и дубина и висина. „Који сиђе у најдоња места земље, то је онај исти који узиђе изнад свих небеса да испуни све". [1]А то је само Господ Христос Богочовек; оваплоћењем — сишао у најдоња места природе људске; погребењем — у најдоња места ада; васкрсењем и вазнесењем — узишао са људском природом више свију небеса, и узнео са Собом све свете, све верне следбенике Своје, и узноси их Црквом кроз свети живот у светим тајнама и светим врлинама. „Дубине Божје"[2] присутне су у богочовечанском домостроју спасења Господа Христа: присутне и у његовој ширини, и у његовој дужини, и у његовој дубини и у његовој висини. А у те „дубине Божје" уводе нас и кроз њих воде само свети духоносци[3], чији је дух сав испуњен Духом Светим, и вођен и руковођен Њиме. И ми једино у благодатно-врлинској заједници „са свима светима" можемо то разумети, и то поступно и постепено по мери вере наше и еванђелских подвига наших. А ти свети духоносци, где су? У Богочовечанском телу Христовом, Цркви: у њеним бескрајним дубинама и ширинама и висинама и дужинама. Потпуно сједињени са Богочовеком благодатноврлинским сједињењем, они живе оним што је Његово, и имају оно што је Његово, и знају Његовим знањем, јер саборним. умом Цркве умују, и саборним срцем Цркве осећају, и саборном вољом Цркве хоће, и саборним животом Цркве живе; све њихово у ствари је најпре Његово, иувек Његово, а они увек своји себи само преко Њега и Њиме. А та бездана божанска дубина, и та бескрајна божанска висина, и та безгранична божанска ширина, и та бесконачна божанска дужина домостроја спасења и богочовечанског бића Цркве може сместити сва људска и анђелска бића у свима световима, само под условом вере у Господа Христа и љубави према Господу Христу као Спаситељу и Творцу и Судији.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 9—10

[2] 1 Кор. 2, 10

[3] Ср. 1 Кор. 2, 10—16

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовечанска љубав Христова

Од свега тога по души подвижника вере разлива се чудесно умилење, и он свим бићем својим радосно осећа ову богочовечанску благовест и истину: љубав Христова је претежнија од сваког знања, јер даје души таква блага, такве радости, таква блаженства, о којима никакво знање не може ни слутити, а камоли пронаћи их, поседовати их, и дати их људском бићу. Ово осећање, и у њему сазнање о свевредности љубави Христове - дар је Божји, откривење је Божје за саборно живљење у Цркви "са свима светима". Јер благодатноврлински живот у Цркви „са свима светима" уводи нас у надумно, надчовечанско, надприродно познање. Чега? Божанске љубави Христове, изражене Његовим богочовечанским домостројем спасења, Црквом Његовом, што је исто. Стварно, који то ум људски, и разум људски, и знање људско може познати, осазнати, пронићи пресвету тајну Цркве Спасове, која и није друго до сав Богочовек Христос у свима Својим божанским и човечанским савршенствима и стварностима.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Новозаветни гносеолошки принцип

Ум људски, ума каквој својој људској датости и стварности; разум људски, у ма каквој људској датости и стварности, не може много ни захватити, а камоли обухватити безграничне стварности Богочовечанског домостроја спасења, који је сав у тајанственом Богочовечанском телу Цркве Христове. Ту је све сама тајна до тајне, и свака од њих неизмерно и несагледно превазилази сваки ум и разум

људски. А те свете и божанске тајне Богочовечанског домостроја спасења и Његовог богочовечанског тела Цркве, све су саткане од божанске љубави Христове, бескрајне и безграничне на свима тачкама њенога бића. Та божанска, та богочовечанска љубав је увек и у свему надумна, недокучљива и несагледна. Од ње се биће људско растапа у безброј умилења и расипа у безброј „Осана". Та је љубав у исто време и врело истинског божанског, богочовечанског сазнања и знања. Отуда и искључиво новозаветни гносеолошки принцип: Који љуби Бога, тај зна Бога[1]: зна Бога надумним, надразумним знањем, знањем укоме учествује сав наш унутрашњи, боголики и богочежњиви човек. А ту љубав човек добија и развија у себи до неслућених размера само живећи у Цркви „са свима светима" кроз свете тајне и свете врлине. Јер таквим благодатнобогочовечанским животом он исцељује од грехољубља и страсти душу и ум и срце, оздрављује их божанским здрављем, те они, оздрављени Христом, постају способни за истинско богопознање и за истинско знање надприродног и надумног.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Јн. 4, 7—8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Охристовљење = обогочовечење

Заједно „са свима светима" испуњен том божанском љубављу, човек је у ствари заједно са њима испуњен „сваком пуноћом Божијом"[1]. Оно што је Христово — постаје његово. Христос је Богочовек, и „у њему живи сва пуноћа Божанства"[2]; и као такав Он је Црква, те сваки члан Цркве постаје „заједничар у Божјој природи"[3], обожује се, обогочовечује се.У њему као да се оваплоћује сав чудесни Богочовек. У ствари, свечовекољубиви Господ се и оваплоћује у сваком члану Цркве кроз Свето Причешће, Он који је сав у Богочовечанском телу Цркве. И човек љубави Христове доживљује пуноћу Цркве као нешто своје, јер је „са свима светима" постао саставни део, сутелесник њен. А у телу, сваки делић осећа себе као цело тело. Тако и подвижник љубави: сво тело Цркве је његово, и он је сав њен; сва њена пуноћа припада њему, и он сав припада њој. На тај начин он лично и стварно доживљује „са свима светима" остварење вечног плана и циља

Божјег о свету: Господа Христа као Цркву, која је тело Његово, пуноћа Њега који све испуњава у свему[4].

Атои јесте циљ, Богом одређени циљ свима људима, на челу са хришћанима: да се испуне сваком пуноћом Божјом[5]. Живећи у Богочовечанском телу Цркве, ми хришћани и примамо од те пуноће Божје и испуњујемо се њоме[6]. Јер оваплотивши се, Господ Христос је човечанску природу, коју је узео на Себе, потпуно испунио сваком пуноћом Божјом; и такав основао Цркву; и такав остао у Цркви као Богочовечанском телу Своме,коме је Он и Вечна Глава, Он — Друга Ипостас Пресвете Тројице, вечито једносушне, животворне и нераздељиве.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 20.

[2] Кол. 2, 9.

[3] 2 Петр. 1, 4.

[4] Еф. 1, 23.

[5] Еф. 3, 19; Кол. 2, 10.

[6] Ср. Јн. 1, 16.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Спасење: непрекидно доживљавање Спаситеља

Да би се сваки од нас испунио том пуноћом Божанства, неопходно је да живи Господом Христом: да верује Њиме, да воли Њиме, да се моли Њиме, да мисли Њиме, да осећа Њиме, да хоће Њиме, да постоји Њиме, да човекује Њиме, да бесмртује Њиме, да вечнује Њиме. Ина тај начин спасе себе од греха, смрти и ђавола. Јер спасење и јесте непрекидно доживљавање Спаситеља, који насна тај начин и спасава од сваког греха, од сваке смрти, од сваког ђавола. Зато наше спасење и није друго до наше охристовљење Христом Спаситељем, наше обогочовечење Њиме, наше обожење Њиме, наше освећење Њиме, наше просвећење Њиме, наше преображење Њиме, наше васкрсење Њиме, наше вазнесење Њиме, наше отројичење Њиме; речју: наше оцрквењење Њиме = наше

испуњење Њиме, Његовом Божанском пуноћом исвима Његовим животворним силама.

Спасење је двострук подвиг и процес: ослобођење себе од греха, смрти и ђавола, и испуњење себе Христом Богом — Спаситељем. То је истовремено двоструко збивање: улазећи у нашу душу и испуњујући је Собом кроз свете тајне и свете врлине, Спаситель нас ослобађа греха, смрти и ђавола и уништава их силом Свога Божанства. Отуда је спасење не само отпуштање грехова, него и обожење — испуњење свога бића Христом Богом Спаситељем. Спасен је тиме спасен што живи Спаситељем Богом, који једини и има силе да уништи, и уништава у нама сваки грех, сваку смрт, сваког ђавола. И та спасеност, та спасаваност се пројављује увек као свети живот, живот у Христу Богу, живот у Духу Светом. Испуњен благодатним силама божанским кроз свете тајне и свете врлине, човек хришћанин сасвим природно живи светим животом, угледајући се увек на Бога у телу[1], Господа Христа, који је увек сав у Цркви, и кроз Цркву у сваком члану Цркве: увек један исти, и јуче, и данас, и вавек.[2] Тако је слатко и лако са Христом Спасом битичовек.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Еф. 5, 1; Кол. 1, 10

[2] Јевр. 13, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Живот људски: или подвиг ђавоподражавања или подвиг боговаплоћења

А до Христа Спаситеља, и без Христа Спаситеља? Једно радимо: испуњујемо себе гресима и страстима, а тиме невидљиво испуњујемо себе самим ђаволом, његовом „пуноћом". Јер кроз грехе и страсти он невидљиво и потајно живи у нама, невидљиво и потајно учествује у нашим мислима, у нашим осећањима, у нашим жељама, у нашим расположењима, у нашим поступцима, у нашим делима, поготову у нашим гресима и падовима. Невидљиво и потајно он неправдује кроз наше неправде, страствује кроз наше страсти, лаже кроз наше лажи, похотује кроз наше похоте, пакости кроз наше пакости, мрзи кроз наше мржње, злочинује кроз наше злочине, греши кроз наше грехе. Тако смо ми људи и постали духовна

„деца ђавола"[1], и он постао духовни отац наш[2], и зацарио се на свима престолима бића људског: и на престолу ума, и на престолу срца, и на престолу савести, и на престолу воље. Кроз грехе и страсти он се духовно сав оваплотио у бићу људском. Но пошто је сав ђаво оно у нашем земаљском, у нашем човечанском бићу, Господ Христос је зато и дошао оваплоћењем у наш свет, зато и постао човек. Поред тога, нико сем Бога, јединог истинитог Бога, није могао, и не може, победити и обезоружати ђавола и његове главне силе: грех и смрт. То је једино могао учинити, и стварно је учинио, и увек чини само Он — Господ и Бог Исус Христос. А Он је то учинио давши људском бићу „сву пуноћу Божанства" Свога, и дајући је увек у Цркви Својој кроз свете тајне и свете врлине.

Наш живот људски је или подвиг ђавоугледања, ђавоподражавања или подвиг богооваплоћења: ја, ти, мисви подражавамо у себи ђавола помоћу грехова и страсти, помоћу нашег сластољубља и грехољубља; или оваплоћујемо у себи Бога и Господа Исуса Христа помоћу светих тајни и светих врлина. Бог је и постао човек, да истера ђавола иэ човека, и сам се усели у њега[3]. Стога је еванђелска заповест и јасна, и природна, и неопходна: „да се испуните сваком пуноћом Божјом"[4] — сваком, сваком, сваком. Зато је данонoћна дужиост хришћана овај подвиг: непрестано чистити душу и тело божанским силама светих тајни и светих врлина, а пре свега — молитвом и постом, јер се помоћу њих изгони свака врста ђаволске нечисти, а и сваки ђаво, исви ђаволи[5]. А све то? Није друго до непрекидни свети подвиг обожења себе, обогочовечења себе, уношења у себе божанских сила, и живљења у њима и помоћу њих, а преко њих живљење у самоме Богу, јер смо чудесним Господом и Спаситељем на то и позвани: да постанемо „заједничари у Божјој природи — θείας κοινωνοί φύσεως"[6]. А ми, када то постајемо „заједничари у Божјој природи"? —· Када живимо Истином Христовом, јер је у њој сав Он, истинити Бог и Господ; када живимо Правдом Христовом, јер је у њој сав Он, истинити Бог и Господ; када живимо Љубављу Христовом, јер је у њој сав Он, истинити Бог и Господ. Кроз њих и живи у нама хришћанима сва пуноћа Христова, која намсе даје за свете врлине у светим тајнама Цркве. Да, Цркве, само Цркве. И то нарочито у светој тајни Евхаристије.

То је немогуће, — може на све ово одвратити сваки који није осетио Христа и Његову силу. А за људе који су осетили Господа Христа, и искусили силу Његове вере, ово је не само могуће, него и више од тога: сасвим природно и логично. Јер кад је било могуће најогромније чудо: да Бог постане човек; сасвим је и природно и логично да све што је Његово постане наше, људско, остварљиво у условима нашег земаљског живота и збивања. Разумљив је протест: шта, зар ми људи, ми ништавни црви, ми грешници, ми смртници, да се испунимо „сваком пуноћом Божјом"? Да, баш ми такви. Јер се величина Христовог човекољубља и састоји у томе што је нама, грехољубивим пијавицама, дао силе и моћи да се испунимо „сваком пуноћом Божјом". Доказ? — Сви свети, и сваки који живии верује у Христа заједно „са свима светима". Јер му благодат Божја помаже у свему. Она и немогуће чини могућим. То осећа сваки који живи у Цркви, јер је у њој све благодатно, и стога све чудесно и чудотворно: што више труда улаже хришћанин све више осећа да то у њему дела блатодат, непосредна вечна божанска сила Христова, која непрекидно животвори васцело тело Цркве, и чудотвори непрестано у њему, и у свакоме који је свим бићем у њему[7].

Неисказана, несагледна и неизбројна блага, дарована нам Господом Христом у Његовом богочовечанском домостројy спасења, толико су огромна и

надсхватљива и надчовечанска, да неизмерно премашају и саму нашу мисао о њима. Па не само то, него и наше молитве за њих: јер ми никаквом молитвом својом, ма како она била савршена и свеобухватна, нисмо у стању обухватити божанска неизрецива блага која нам Господ Исус дарује кроз Цркву Своју. И све притиче у наше биће кроз безбројне невидљиве капиларе у богочовечанском организму Цркве; и ми живимо надмисливом и надмолитвеном милошћу свемилостивог и свежалостивог Господа, који благодатним божанским силама Својим тајанствено „ради у нама", изграђујући спасење наше, обожење наше, преображење наше, обогочовечење наше, оцрквењење наше, освећење наше, отројичење наше. Људска мисао никада не може до краја домислити свету тајну Цркве Христове, и у њој чудесну радионицу спасења, обожења, преображења, васкрсења, обогочовечења: јер увек несравњено више остане недомисливог него што у нашу мисао уђе као мисливо. Са тих разлога, вера је заиста једини вођ кроз све то; вера — тај надмисливи вид бића нашег уцрквењеног и оцрквењеног. И кроз ту веру „ради у нама" надмислива благодат свечовекољубивог господа Христа, та неуморна боготворећа сила, освећујућа сила, охристовљујућа сила, обожујућа сила, отројичујућа сила, која свим бићем извире из Христа, и све нас води ка Христу и носи ка Христу кроз безбројна тајанства Духа Светота у светој Цркви Христовој, води не само нас него и све нараштаје, иу њима све који Му хоће веровати за спасење и живот вечни[8]. Јер Христос је Духом Светим у Цркви; и Црква је Духом Светим у Христу. Христос — Глава Цркве; Дух Свети — срце Цркве.

Имајући све то у виду, свети апостол благовести: „А Ономе који може још изобилније све чинити што иштемо и мислимо, по сили која ради у нама, Њему слава у Цркви у Христу Исусу, у свима нараштајима кроза све векове. Амин"[9].

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Јн. 3, 9.

[2] Ср. Јн. 8, 44.

[3] Ср. 2 Кор. 6, 16—17; Јевр. 2, 14—3. 16; Јн. 14, 23.

[4] Еф. 3, 19; ср. Кол. 2, 9—10.

[5] Ср. Мт. 17, 21; Мк. 9, 21; 2 Кор. 7, 1

[6] 2 Петр. 1, 4.

[7] Ср. Кол. 1, 29; Еф. 3, 7.

[8] Ср. 1 Тм. 1, 15.

[9] Еф. 3, 20—21.

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Звање хришћанина: испунити се Господом Христом

Шта је звање хришћанина? — Испунити се „сваком пуноћом Божјом"[1], обући се у Христа Господа[2]. Савршени пример тога — свети апостол Павле. Он се заиста сав испунио „сваком пуноћом Божјом", сав обукао у Христа Господа, сав је у Њему свим срцем, свом душом, свим бићем. Ништа његово није изван Христа; и он сав живи у Христу, и сав Христос у Њему. Стога он с правом изјављује: „Ја више не живим, него живи у мени Христос"[3]. На њему се најбоље види шта значи: живети, владати се достојно хришћанскога звања[4]. А хришћани су позвани да живе „достојно еванђеља Христова"[5], „достојно Бога" који их је позвао у Своје царство и славу[6]. Другим речима: хришћани су позвани да жнве у оваплоћеном Богуи оваплоћеним Богом, Господом нашим Исусом Христом; да живе у Цркви и Црквом, јер је она „тело Његово" и „пуноћа" Њега „који све испуњава у свему"[7]. Позив је хришћана да остваре у себи вечни план Божји о човеку[8]. И они га остварују живећи Христом и у Христу, Црквом и у Цркви.

Црква — пуноћа Богочовека Господа Христа. Како у њој живети хришћанину? Хришћанин је тиме хришћанин што је светим крштењем постао живи, органски део богочовечанеког тела Цркве, сутелесник њен, опкољен Богом са свих страна споља и изнутра, саоваплоћен Њему, Његовој Божанској пуноћи. И он живи Њиме као око телом, као око главом; и храни се крвљу тога тела и срцем његовим: срцем Бога живога и истинога, и душом Бога живога, и вољом, и духом, и свима оним што је Његово. Све своје саоваплотити Његовом: срце своје — срцу Његовом, душу своју — души Његовој, вољу — вољи, живот — животу, да би се благодатно ујединио са Њим, и тако постао један дух с Господом. Јер „ко се Господа држи један је дух с Господом"[9]: једно срце, једна душа, једна воља, једно тело под једном главом. А све то и јесте Црква, Црква, Црква.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 19; Кол. 2, 10.

[2] Гал. 3, 27; Рм. 13, 14.

[3] Гал. 2, 20.

[4] Еф. 4, 1—2.

[5] Флб. 1, 27.

[6] 1 Сол. 2, 12; ср. Кол. 1, 10.

[7] Еф. 1, 23.

[8] Еф. 1, 1—5. 10.

[9] 1 Кор. 6, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Тајанственост тела човечијег

Устројство тела човечијег, ако је по ичему божанског порекла, онда је топо тајанствености и савршености својој. Јер при свој разноврсности и многобројности елемената који сачињавају тело, оно је ипак једна јединствена хармонична органска целина[1]. Органска, јер се сви делови држе један другога, урастају, узглобљују се, преливају један у други. У телу се ваздух који оно удише претвара у месо и кости; и јело које оно узима — у духовне силе душе и ума. Организам тела човечијег је најчудеснија и најчудотворнија радионица: у њој мртво постаје живо: мртав хлеб, и со и вода оживљују. У телу се човечјем врши тајанствени прелаз мртвог у живо, и обавља васкрсење мртвих. Све је у телу повезано у један чудесни и чудотворни организам: око са срце.м, срце са мозгом, мозак са нервима, нерви са костима; сваки делић је у свему телу, и све тело у сваком делићу. Једно недељиво самоосећање проходи васцело тело: од прве ћелијице до последње. Од тајанственог организма тела човечјег Бог Логос је оваплоћењем начинио Свој храм, Своје тело. И тело човечје постало је Божјим телом. То није ни чудо. Јер је ително људско, некада, саздано Богом Логосом од праха и божанског даха. Зато је у устројству тела све логосно и божански логично, све божански савршено и целисходно. Та божанска и света тајанственост тела постигла је своје савршенство у телу Богочовека Христа, и занавек остала света и непролазна у богочовечанском телу Цркве Христове. Господ Христос, као Црква[2], и јесте богочовечанско тело, у коме су најпре Бог и човек сједињени у органско јединство, а затим и сви људи који верују у Христа. Учлањени у богочовечанско тело Цркве, они су органски повезани с Богом, и један с другим међу собом. То нимало није ни необично ни неприродно, јер исту појаву, само у малим сразмерама, имамо у телу човечјем: удови су, сваки за себе, посебне целине, па ипак органски, животно повезани међу собом у једну целину. При том органском сједињавању, они ипак остају, сваки за себе, посебне целине: око остаје оком, и ако његов живот и делање зависе од целог тела; тако и ухо, тако и рука, и нога, и сваки део тела. Исто је и у Христу Богочовеку: сви се

сједињујемо у једно тело Цркве, но притом сваки од нас остаје посебна и целостна личност[3]. То бива, и то се збива, Духом Светим: „јер једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело, били Јевреји или Грци, или робови или слободни; и сви се једним Духом напојисмо"[4].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Кор. 12, 12—30.

[2] Саборну светоотачку мисао да је Богочовек Христос — Црква, Свети Дамаскин, следујући Светом Златоусту, богомудро објашњава. Наводећи апостолове речи из 12. главе 12. стиха 1 Кор.: „тако и Христос", Свети Дамаскин вели: треба рећи: тако и Црква. У ствари, апостол говори ово: тако и тело Христово, којеје Црква. Јер као што тело и глава јесу један човек, тако су Црква и Христос једно — εν είναι — In Epist. ad 1 Corimth. cap. 12, v. 12; P. gr. t. 95, col. 668 D. — Ср. Св. Златоуст, In 1 Cor., Homil. 30, 1. 2; P. gr. l. 61, col. 250. 251.

[3] Ср. 1 Кор. 12, 12.

[4] 1 Кор. 12, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Дух Свети изграђује Цркву

Божанском силом Својом Дух Свети сједињује све верне у једно тело, Цркву. Он је стројитељ и изградитељ Цркве. По богонадахнутој речи Свегог Василија Великог: „Дух Свети изграђује Цркву - οἰκοδομεϊ την Εκκλησιαν'[1]. Духом Светим се уграђујемо, узиђујемо, утеловљујемо у тело Цркве; Њиме се крштавамо у једно тело, тело Цркве, постајемо „сутелесници"[2] Христови. У ствари, Духом Светим се постаје Христов, постаје хришћанин, члан Цркве. Он ухристовљује и охристовљује; Он уцрквењује и оцрквењује. Он изглађује све разлике између Јевреја, као изабраног народа, и осталих народа, незнабожаца, сједињујући иху једно тело, у један организам. Духом Светим је постало, и непрестано се изграђује, свето, богочовечанско, саборно тело Цркве, које је увек

једно и недељиво. У том саборно-једном телу сваки човек, Јеврејин или Грк, роб или слободњак, богат или убог, учен или неук, постаје нови човек: Христов човек, коме је Христос све и сва у свима световима. Све што је у људском бићу гладно божанског и вечног, напаја се у телу Цркве Духом Светим, и то напаја неожедниво и неогладниво. Једно је несумњиво: само се Духом Светим постаје Христов. Јер где је Дух Свети, ту је и Христос; и опет: где је Христос, ту је и Дух Свети. Једном речју: ту је сва Света Тројица. Аод Ње је све, и у Њој је све. Доказ — света тајна крштења: њоме се човек утројичује, да би се у току живота еванђелским подвизима потпуно отројичио, тојест: живео од Оца кроз Сина у Духу Светоме. Примајући свету тајну крштења, човек се облачи у Господа Христа, а кроза Њ у Свету Тројицу. Његов живот, по крштењу, није друго, и не треба да буде друго до непрекидно доживљавање Христа и свега Христовог, доживљавање Свете Тројице и свега Тројичног.

НАПОМЕНЕ:

[1] In Isai. cap. 3; P. gr. t. 30, col. 289. D.

[2] Еф 3, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква: Тело Свете Тројице

Живот у Цркви је благодатно-врлинско отројичење, које почиње од утројичења при крштењу. Тертулијан благовести главну благовест хришћанску када вели: „Где је Тројица, тојест Отац и Син и Дух Свети, тамо је Црква, која је тело Свете Тројице — corpus Trium".[1] У том светом телу наша исконска тројична боголикост добија сва божанска благодатна средства, помоћу којих се развија и усавршава до својих крајњих могућности, и тако остварује своје божанско назначение: доживљује своју божанску пуноћу, своју божанску вечност, своје божанско савршенство и блаженство. А божанско назначење свакога човека у

овоме свету јесте: испунити се свом пуноћом Божанства која је у Христу Исусу телесно присутна[2].

Као што је утелу једна душа, и она држи у јединству тело, састав;ьено од најразноразнијих елемената; тако је и у богочовечанском телу Цркве као једна душа — Дух Свети, који благодаћу Својом држиу јединству све верне који сачињавају тело Цркве. У телу Цркве се благодаћу Духа Светога све крштене душе сливају у једну душу, па ипак свака остаје при својој посебној и самосталној индивидуалности и личности. Зато се у Цркви помоћу Духа Светога свака крштена душа осећа једно „са свима светима"'[3], и то осећа једно тело. Духом Светим сви сачињавамо једно тело, тело Христово. У Цркви је општење и јединство сваког члана Цркве са свима осталим члановима опосредовано Духом Светим, који је увек један, увек свет, увек божанствен. „Сви се једним Духом напојисмо",[4] и Њиме једно постасмо: и зато смо једне душе — саборне душе, једпог срца — саборног срца, једног живота — саборног живота, једне бесмртности — саборне бесмртности, једне вечности — саборне вечности, једног блаженства — саборног блаженства. Једна нам је, и у исто време саборна: и вера, и љубав, и нада, и истина, и правда, и доброта, и свака врлина. У свему томе сваки од нас суделује по мери своје еванђелске ревности. Увек: у разноврсности — јединство, у јединству — разноврсност.

Тело? — „Тело није један уд, него многи"[5]. Сваки уд је уд у телу, и уд телом. Али је и тело, тело помоћу јединства многих удова. Сви се удови подчињавају том јединству. У јединству им је и живот и биће и смисао; ван тога — смрт, рушење, распадање. Сваки се уд смирава пред целином тела као пред животворним извором. И још: сваки се уд смирава пред свим осталим удовима, и сви пред сваким, јер сваки животом својим зависи од свију њих, од заједнице са њима, од позајмљивања свега што му треба за постојање. Сваки је уд потребан свима, и сви свакоме. Откине ли се од тела ма који уд, откида се од живота, и тоне у смрт. Око, откине ли се од тела, умире. Тако и нога, и рука, и сваки орган, и сваки делић. Што важи за тело људско, важи и за Цркву као богочовечанско тело Христово. У њој су сви чланови благодатноорганскн повезани; и зависе један од другога. Нико не може рећи да му други нису потребни. Одвоји ли се од њих, одпадне ли, упада у духовну смрт. Сваки члан има своје место у телу Цркве, и зато зависи од целог тела: потребно му је цело тело, и он потребан телу. Сваки врши своју богодану дужност у Цркви, и тако употпуњује пуноћу Цркве. Што свети апостол говори о телу и удима, говори и о телу људском и о телу Христовом — Цркви. Органска повезаност и зависност је икод једног и код другог.

„Ако рече нога: Пошто нисам рука, нисам од тела; — еда ли зато није од тела?"[6]. Иако врши други посао него рука, нога није мање од тела но што је рука. И тако сваки орган према другим органима, и свако чуло према другим чулима. И ако рече ухо: Пошто нисам око, нисам од тела; — еда ли зато није од тела? Кад би све тело било око, где би био слух? Кад би све било слух, где би било мирисање?[7].

НАПОМЕНЕ:

[1] De baptismo, cap. VI; P. lat. t. 1, cal. 1315 A.

[2] Ср. Кол. 2, 9—10; 1, 19; Еф. 1, 22—23.

[3] Еф. 3, 16—19.

[4] 1 Кор. 12, 13.

[5] 1 Кор. 12, 14.

[6] 1 Кор. 12, 15.

[7] 1 Кор. 12, 16—17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Црква: Тело Богочовека Христа

У устројству тела људског огледа сене мања мудрост Божја и сила него у устројству васионе. Штавише, тело људско је већа загонетка и од саме васионе. Јер је у њему више тајанственог него ли у васцелом видљивом свету. У њему су присутне божанственије силе него у материјалном универзуму. Елементи који су расејани по материјалној васиони, у телу су дошли до таквог живота који расте у бесмртност и живот вечни. Да, у телу — смртно постаје бесмртно, ирелази из смрти у бесмртност. Доказ: тело Богочовека Христа. Оно васцело прешло из смрти у бесмртност и живот вечни. У њему је тело људско постигло своје потпуно савршенство, своју бесмртност, своју вечност, своје еванђеље, своје блаженство. Прешло сав богоодређени пут тела људског: од небића до Свебића. По свему, оно је истинско тело људско, само освећено, обожено, безгрешно, без примесе ичег греховног. У њему су остали сви разнолики елементи, својствени телу .људском, само сви у бескрајној богочовечанској хармонији. Јер је У њему остварена савршена хармонија тела људског са Баскрајним, са Бесмртним, са Божанским, са Вечним. Поставши тело, Бог Логос ннје изменио физичко устројство тела, него га је примио онакво какво оно јесте у својој природној стварности, само без греха. То доказује да је устројство тела људског божански савршено и целисходно. Ту божанску савршеност и целисходност осетиће сваки, ако стави себи у задатак да измисли такав, или сличан, организам. Колико разноврсних елемената и тајанствених сила улазе у састав тела човечијег! И све то треба сложити, ускладити, оживети, и од разноврсног начинити тако чудесно јединство, при коме би разноврсно остало разноврсним, иако органски уједињено

у једну животворну целину. Зато свети апостол благовести: „Али Бог постави све уде у телу како је хтео. А кад би сви били један уд, где би било тело? Овако је много удова, а једно тело. И не може око рећи руци: Не требаш ми; или опет глава ногама: Не требате ми. Не,негосубашониудитела који изгледају слабији, потребни. И они који нам изгледају срамотнији на телу, те више поштујемо; инаши непристојни уди имају већу пристојност; анаши пристојни удине требају тога. Али Бог сложи тело, и мањем уду даде већу част, да не буде распре у телу, него да се уди једнако брину један за другога"[1].

Бог је тако мудро и целисходно сложно тело, да се најглавнији органи смирено брину за најмање, а најмањи радосно служе највећима. Око се брине за цело тело, водећи га кроз овај свет и живот. Али се и за око брину сви остали делови тела, и они најмањи и најспороднији. Шта би било од ока, да га длаке у трепавицама и длаке у веђама не штите? Колико треба да је око, тај божански чудотворац, захвално тим мајушним длачицама што га криле и чувају! Шта би било од ока, кад руке не би радиле за њега и ноге ишле за њега? Тако, сви органи тела једнако се брину један за другога. Ни разноврснијих удова, ни веће хармоније! Благодареħи само премудром устројству тела од стране Бога. Све их је Господ повезао осећањем органског јединства и животне заједнице. Шта се у једноме збива, тосе осећањем свејединства преноси на све друге и на цело тело. Стога богомудри апостол благовести: „И ако страда један, уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд слави, с њим се радују сви уди"[2].

Један је у телу општи сензоријум: једно самоосећање и самосазнање. Ничим се јединство самоосећања тела не може разбити. У томе је биħе тела, суштина тела. И радост и бол увек припадају целом телу и целој души. Убод иглом у мали прст осећа цело тело као свој бол. Тако и радост, тако и сваки доживљај осећа цела душа као нешто своје. Све што је у једном делу тела, или у једном делу душе, јединством самоосећања и самосазнања преноси се на цело тело и на целу душу. Тело је једно јединством самоосећања и самосазнања. То је оно што чини једним и живот тела, и радост, и тугу, и сваки доживљај тела. Све што је свети апостол рекао о телу, рекао је ради тела Христовог — Цркве. Да се због разновроности и многобројности чланова Цркве и дарова у Цркви не би рекло да је јединство тела Цркве неземаљско, неприродно и немогућно, свети апостол указује на оно што је најнепосредније дато сваком човеку и што је најочигледније за сваког човека: тело човечије. Сви дарови у Цркви, све службе, сви служитељи Цркве: апостоли, пророци, учитељи, чудотворци, управљачи, епископи, свештеници, мирјани, сачињавају једно тело — тело Цркве. Сви су они потребни свакоме, и сваки је потребан свима. Све њих везује у једно саборно, богочовечанско тело Дух Свети, ујединитељ и устројитељ Цркве. Сваки се члан спасава само помоħу целог тела Цркве, помоħу свих чланова Цркве, како земаљских тако и небеских. На благодатнотајанствен начин сви чланови Цркве суделују у спасењу сваког члана Цркве. Ко зна колико сваки од нас у своме подвигу спасења дугује небеским и земаљским члановима, њиховим молитвама, њиховим милостињама, њиховим постовима, њиховим сузама, њиховим тугама, њиховим врлинама! Члан си Цркве; то значи: органски си везан за свете Апостоле, и Мученике, и Исповеднике, и Чудотворце, и за све Небеске Силе: Херувиме и Серафиме, Арханђеле и Анђеле. Не осећамо ли то: ја, ти, или ма ко други, значи — нешто се покварило у нашем сензоријуму, у нашем самоосећању и самосазнању; грехољубљем својим покидали смо оне нерве што нас везују са светим и саборним срцем Цркве, и са светим и саборним очима Цркве, те не осећамо што она осећа и не видимо што она види. А једно смо тело, ради чега? Да бисмо сви живели једним, светим и

саборним животом Цркве, светом и саборном душом Цркве,светомисаборном савешћу Цркве, светим и саборним умом Цркве, светом и саборном вољом Цркве. И тако нам све било заједничко: и љубав, и правда, и вера и молитва, и пост, и истина, и туга, и радост, и бол, и спасење, и обожење, и обогочовечење, и бесмртност, и вечност, и блаженство. А кроза све то води и руководи, управља и уједињује благодат Светога Духа. Нисмо своји: свима припадамо у Цркви, а најпре благодатној души Цркве — Духу Светом. То осећање је главно и непрекидно еванђелско осећање сваког правог плана Цркве. Никоме у Цркви не припада све, већ свакоме онолико колико је Дух Свети одредио по мери вере, а по Своме свемудром Божанском промишљању о свакоме посебно и о свима скупа. Свети апостол благовести хришћанима: „Ви сте тело Христово — и, сваки за себе, уди И једне дакле постави Бог у Цркви прво апостоле, друго пророке, треће учитеље, а потом чудеса, онда дарове исцељивања, помагања, управљања, различне језике. Еда ли су сви апостоли? Еда ли су сви пророци? Еда ли су сви учитељи? Еда ли су сви чудотворци? Еда ли сви имају дарове исцељивања? Еда ли сви говоре језике? Еда ли сви тумаче?"[3].

Духовне дарове Дух Свети раздељује „свакоме посебпо како хоће"[4]. Раздељује увек према моћима и ревносги свакога[5]. Никоме не намеће, нити као терет товари, већ према унутрашњим стремљењима човековим. Разуме се, при благопријатним условима дарови се духовни умножавају, расту, развијају, усавршавају. Дар вере, зар се не усавршава? дар молитве, дар милосрђа, дар љубави, сви дарови редом, зар се не усавршавају трудом, зар не расту? Најочигледнији пример тога — апостол Павле, који своје обилне дарове Духа Светог умножава непрестано својим данонoћним трудом и подвизима[6]. Сваки је духовни дар као небеско божанско семе, посејано на земљишту душе људске. Оно ниче, расте и род доноси, само ако је земљиште душе чисто од трња греха и корова страсти; а пропада, ако је душа урасла у трње грехова и коров страсти, и постала пут за разна зла и неваљалства[7]. За ревност и труд Дух Свети додаје дар на дар, веће дарове мањима. Дарови су од Духа Светог, а од нас — старање, труд, врлине.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 12, 18—25

[2] 1 Кор. 12, 26.

[3] 1 Кор. 12, 27—30.

[4] 1 Кор. 12, 11.

[5] Ср. Мт. 25, 15.

[6] Ср. 1 Кор. 15, 10; 9, 26—27; 2 Кор. 6, 1; Флб. 3, 12—16.

[7] Ср. Мт. 13, 3—23; Лк. 8, 5—15.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човек између ђавола и Бога

У овоме свету, човек је увек између ђавола и Бога, другује илиса једним или са другим, живи или у једном или у другом. Са ђаволом другује и живи када ходи у гресима, и страстима; јер су греси и страсти душа ђаволова, срце ђаволово. А са Богом другује и живи када ходи по светим заповестима Господњим, поставши сутелесник Богочовечанског тела Христовог — Цркве, у којој су уризничена сва блага свих вечности Божјих. Да, у овоме свету: човек је увек или за трпезом ђавољом, или за трпезом Господа Христа, Јединог Истинитог Бога.

Свакодневно је искуство рода људског у овоме свету: људи пропадају илииз непознавања илииз непризнавања јединог истинитог Бога и Господа, Исуса Христа. Другим речима, пропадају од незнабоштва, од идолопоклонства. То непознавање или непризнавање Господа Христа повлачи за собом непознавање или непризнавање јединог истинитог добра у овом свету: Еванђеља Христовог. И такви људи живе „у нечистотама, у сластима, у пијанству, у гозбама, у пијењу, у богомрским идолопоклонствима"[1]. Да, „у богомрским идолопоклонствима", јер је идолопоклонство увек у множини. Човек који не признаје јединог истинитог Бога, хтео или не, признаје безброј других малих божанстава, лажних богова, идола. А то су: сласти и страсти, којима нема ни броја ни краја. Повуче ли човека једно од тих малих прљавих божанстава, оно га увуче и у остале сласти и страсти, и тада многи лажни и халап.љиви богови раздиру и прождиру човека. И човек није У стању да се одбрани од тог чопора дивљих зала и помамљених искушења. Мања страст одводи већој, и тако редом, човек рони у све веће и веће страсти, да најзад никад више из њих не изрони. И свака страст има по безброј идола, и свака сласт: све сам идол до идола. и нигде краја идолима. идоли су као жива ватра, у њој човеку сагори и савест, и душа, и срце, и воља. Зато свети апостол љубави просто преклиње хришћане: „Дечице, чувајте се идола"[2].

Од идола долазе сва зла, и велика и мала. А сваки јечовекидолопоклоникчимне верује у јединог Истинитог Бога, Господа Христа. Јер он свакако верује у некога или нешто, у нека бића или у неке ствари, у неке видљиве и невидљиве идоле, као што су: сунце, месец, звезде, људи, животиње, биље, идеје, култура, цивилизација, техника, мода, човечанство, раса, класа, страсти, сласти и... име им је — легион. Свеједно: и прво, и друго, и треће, и све редом је идолопоклонство. И нема сумње, свако од њих убија оно што човека чини човеком, тојест убија све што је боголико, богочежњиво, бесмртно, божанско, вечно. Стога свети апостол саветује и наређује хришћанима: „Зато љубљена браћо моја, бежите од идолопоклонства"[3]. Кроз сва разноврсна идолопоклонства, посредно или непосредно, људи себе ђаволима жртвују, себе ђаволима на жртву приносе. У крајњој линији, свако је идолопоклонство — ђавопоклонство, свако идолослужење — ђавослужење. Зар не клања ђаволу, зар

не служи ђаволу, зар не приноси душу своју на жртву ђаволу, ко у страстима и сластима живи, ко ма чему или ма коме служи, а не једином истинитом Богу и Господу, Исусу Христу? То је тако очигледно за свакога који здраво расуђује. Стога богомудри апостол и вели бившим идолопоклоницима, Коринћанима: „Као мудрима говорим: судите ви што говорим. Чаша благослова коју благосиљамо, није ли заједница крви Христове? Хлеб који ломимо, није ли заједница тела Христова? Јер је један хлеб, једно тело смо многи; јер сви у једноме хлебу имамо заједницу. Гледајте Израиља по телу: који једу жртве, нису ли заједничари жртвеника? Шта дакле кажем? да је идол што? или да је идолска жртва што? Него да што не знабошци жртвују, ђаволима жртвују, а не Богу. А ја нећу да ви будете заједничари с ђаволима. Не можете пити чаше Господње и чаше ђаволске; не можете имати заједнице у трпези Господњој и у трпези ђаволској. Или да пркосимо Господу? Еда ли смо јачи одЊега?"[4].

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Петр. 4, 3.

[2] 1 Јн. 5, 21.

[3] 1 Кор. 10, 14.

[4] 1 Кор. 10, 15—21.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовек = Црква

Хришћани су мудри мудрошћу свемудрог Господа, која је разливена кроз Његово свето Еванђеље[1]. Божанска благовест Спасова, то је мудрост хришћана. И та мудрост зна истинитог Бога и Господа, Исуса Христа. Та је мудрост сва од богомудрости, и сама богомудрост. Зато хришћани знају све што људско биће треба да зна, и што ће му бити довољно у свима световима. А главна је истина те богомудрости ово: Бог је постао човек, и живи као човек међу људима; Себе, Богочовека, претворио је у Цркву Своју, којом спасава људе од греха, смрти и ђавола, чинећи их сутелесницима Свога Богочовечанског тела — Цркве[2], да би и они живели Његовом Богочовечанском крвљу, Његовим Богочовечанским

телом, Његовим Богочовечанским животом, и тако достигли у човека савршена, у меру раста висине Христове[3].

„Чашом благослова" = Светим Причешћем ми иостајемо причасници, заједничари Богочовечанске „крви Христове»[4]. А она, божанска и свесвета и свеживотна, уништава у нама све што је греховно, смртно, ђаволско, испуњујући нас божанским животом Богочовековим, светим силама Његовим. Има ли ишта присније од крвнога сродства? А гле, ево нашег крвног сродства са — Богом, са — Богочовеком! Ево нашег божанског живота, бесмртног, вечног, богочовечног! Но, то је само половина наше славе, нашег блаженства, наше вечности и богочовечности. Ево и друге половине: „Хлеб који ломимо, није ли заједница тела Христова?"[5]. Бог Логос је постао тело, да бисмо ми људи, ми телесна бића, постали сутелесници, заједничари тог пресветог тела, имали заједницу у том свеспасоносном телу. Телу Божјем! Телу Богочовечијем! А има ли ишта веће од тога за наше људско биће, за наше несрећно усмрћено тело? Гле, из смрти оно прелази у бесмртност! из смрада — у божански миомир! из пролазности — у вечност! из човечности — у богочовечност! Није ли то крвна заједница са јединим истинитим Богом и Господом? органска заједница, од које се не може замислити ништа сродније, ништа стварније, ништа вечније. Свето Причешће! — Та ми ни наслутити не можемо, а камоли схватити и измерити његову силу и моћ, јер нам за то недостаче и маште, и ума, и срца. Кроз њега — „заједница тела Христова", наша заједница! Ако нисмо знали, — сигурно нисмо —, ето безгрешног тела, ето бесмртног тела, ето тела какво је требало да буде људско тело, само да није пало у грех, и кроз грех у смрт, и кроз смрт у пакао. А наше заједничарење у телу Христовом спасава нас од свега тога. Хлеб који једемо, не претвара ли се у тело наше? Свето тело Христово, којим се у Светом Причешћу причешћујемо, не уводи ли нас у живу и органску заједницу са Његовим пресветим и животворним телом? не сједињује ли нас чудесно са Њим, јединственим Богом и Спаситељем? Али, и то није све. Ево божанске, богочовечанске допуне:

“Јер је један хлеб, једно тело смо многи; јер свиу једноме хлебу имамо заједницу"[6]. Свето Причешће нас не само сједињује са Њим, Незаменљивим, него и нас међу собом. Једући Његово свето Тело, ми сви постајемо „једно тело многи". Сједињујући сеса Њим, ми се светим сједињењем сједињујемо и међу собом. Као Богочовек, Он сједињује човека са Богом и са људима. То је свето јединство људи у Христу, богочовечанско јединство. Једино истинско и једино вечито јединство људи. Јер у Богочовеку Христу смо не само вечито живи, него и вечито једно: ито једно као што је тело једно. Има ли присније јединства од тога? И још: имали вечнијег јединства од тога, када је то тело — вечно тело? Тако је у Богочовечанском телу Христовом, Цркви; ту смо „једно тело многи". Њиме, Богочовеком: „једно тело многи". Јер је Он најпре оваплоћењем Својим ујединио у Себи Бога и човека вечним јединством. И то све пренео на нас људе. Пренео на богочовечански начин. Јер је Цркву основао на Богочовечанском телу свом, на земаљској стварности богочовечанског живота Свог у нашем свету. Оваплотио се Свеблаги, да би нас Себи саоваплотио[7], и тако обожио и обогочовечио, и тако нам све Своје даровао.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Кор. 2, 6. 7. 10. 12.

[2] Еф. 3, 6.

[3] Ср. Еф. 4, 11—13.

[4] 1 Кор. 10, 16.

[5] тамо.

[6] 1 Кор. 10, 17

[7] Еф. 3, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Обогочовечење човека

Светоотачки је богомудри наук: Бог је постао човек, да бисмо ми Њиме постали „богови по благодати". Његово очовечење, иод њега — наше обожење. Бог је постао човек остајући Богом, да би човек постао бог остајући човеком.

„Једно тело многи", јер нико од нас не сачињава цело тело, него је сваки само делић тела, да бисмо увек осећали и знали колико зависимо један од другога: сви од свакога, и сваки од свију. И колико смо неопходни један другоме: сви свакоме, и сваки свима; и још: сваки свакоме. Наша сила, и моћ, и живот, и бесмртност, и блаженство, само су у томе јединству, које нам даје, ко? Тело Христово, тело Божије. Чудесни Господ Христос је наше истинито јело, наше истинито пиће[1]. Јер је Он тај „један хлеб"; јер Њиме „свиу једноме хлебу имамо заједницу". Он је и сама заједница, и сила те свете заједнице, свете саборности Цркве. Причешћујући се светим хлебом и светом крвљу Господа Христа, ми се причешћујемо Његовим светим Телом, које је увек једно, и свуда једно. „Тако смо многи једно тело у Христу, а по себи смо уди један другоме"[2]. На тај начин смо Христом и у Христу „једно тело" са свима светим апостолима, и пророцима, и мученицима, и исповедницима, и свима светима. А од ове заједнице „са свима светима"[3] има ли боље, и светлије, и вечније, и милије заједнице? Бити „са свима светима" „једно тело", и то — „тело Христово"![4]А особине тога тела? Оно је Божије, и све што је Божије — његово је. Ато је најузвишеније, и најбоље, и најбесмртније, и најсавршеније што људско биће може замислити и пожелети.

Блажени Теофилакт следујући светом Златоусту, богомудро расуђује: Шта је хлебу Евхаристији? Тело Христово. А шта постају причесници? Тело Христово; не тела многа, него једно тело. Јер као што хлеб из многих зрнаца један постаје, тако и ми, будући многи, постајемо једно тело Христово. Бог нам ради тога даје тело Своје, данас сједини: и са Њим, инас међу собом. Јер пошто је првобитна природа тела нашег грехом постала трулежна, и лишена живота,Господнамдаде Своје безгрешно и живо тело, с лично нашем, да бисмо, причешћујући се њиме, помешали се са Њеовим телом — προος αυτήν άνακραύωυμεν (= сјединили се са Његовим телом), и живели безгрешно - σναμσρτητως уколико је могуће[5].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 6, 55—56. 48.

[2] Рм· 12, 5; ср. 1 Кор. 12, 27.

[3] Ср. Еф. 3, 18; 4, 11—16

[4] 1Кор. 12, 27.

[5] Expos. in Epist. 1 ad Cor. c 10. ν. 7; P. gr. t. 124, col. 685 BC. — ср. Св. Златоуст, Homil. XXIV, 2; in Epist. I ad Cor.; P. gr. 61, col. 200.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Крвни сродници Божји = Свето Причешће

Богочовек као Црква је све и сва у свима световима за веома сложено, веома загонетно, веома тајанствсно биће што се човек зове. У томе је, нема сумње, исва тајна, сва светајна Новога Завета. У томе и сва његова ничимнезаменљивост. Но ако би се све тајне Новога Завета, Завета Богочовековог, могле свести на једну тајну, онда је та тајна — света тајна Причешћа, света тајна Евхаристије. Она нам и показује и даје васцелог Господа Исуса у свом чудесном раскошју Његове Богочовечанске Личности: све силе Његове, и сву љубав Његову. Јер свето Причешће, то је само Божанско тело Његово, то — сама Божанска крв Његова,

то — сав Он у неисказаној пуноћи Свога Божанства, Свога Богочовечанства. Нови Завет је заиста на јединствен и изузетан начин нов: Завет у Божјој крви, Завет у Божјем телу. Такав је богочовечански савез Бога и човека, остварен чудесним Богочовеком: Бог сједињује са Собом људе Својим богочовечанским телом и крвљу, и тако их на најстварнији и најприснији начин орођује са Собом, Богом и Господом. И заиста, кроз свету крв Божју постали смо сродници Божји по крви, остварено је крвно сродство Бога са људима. Зато смо ми деца Божја, синови Божији, а Он — Отац наш небески[1]. Светим телом Својим Господ и нас људе орођује међу собом светим крвним сродством, светим братством, јер смо „једно тело многи", и то „тело Христово", и „уди међу собом"[2]. Тако нас свето Причешће најпре орођује и сједињује с Богом, па онда у Богу и нас међу собом. Свето Причешће је увек тело свеживог Господа Исуса: „Ово је тело моје"; и ми смо њиме и кроз њега увек Његови, свагда наново Његови. А и оних који се тим светим Телом причешћују. Тако сви сачињавамо једну свету богочовечанску заједницу. У самој ствари, у светом Причешћу је сва Црква, све њене тајне исве њене све· тиње. Јер је у светој тајни Причешћа сав Господ Исус. У њој — сав Нови Завет. Завет у свеживотворној крви Божјој: "Нови Завет у мојој крви"[3]. А крв је извор живота, свеживота. Кроз свето Причешће ми стално обнављамо свој завет са Господом Христом; стално се утврђујемо у њему; и он је за нас стварно увек нови савез, Нови Завет у Богочовеку Христу. Сав је Нови Завет у томе. То да се никад не заборави. То је оно што треба увек памтити, увек обнављати, и тако себе увек све изнова богочовечанским животом оживљавати. Зато је Спаситељ и оставио благовесну заповест: „Ово чините мени за спомен"[4]. Јер тај „спомен" светотајински, литургијски, евхаристијски подсећа на сав богочовечански подвиг спасења света, извршен Господом Христом. Подсећа, дајући нам самог Господа Христа у васцелој пуноћи Његовог Богочовечанства. Јер нам ништа новозаветно не даје тако целога Господа Исуса као свето Причешће. Истина, све што је новозаветно, подсећа на Њега, „спомен" је Његов, али свето Причешће даје нам Њега васцелог: Вечног, Свеживог, и Свеживотворног, увек истог и свеистог — јуче и данас и вавек[5]. У том спомену је сав Бог са свима Својим бескрајним и вечним силама и савршенствима, сав Његов Богочовечански лик и подвиг. Свети Дамаскин богонадахнуто сведочи: „Свршавање светих тајни (на Литургији) испуњава сав духовни и надприродни домострој оваплоћења Бога Логоса"[6]. Јер кроз свето Причешће ми доживљујемо сав Његов богочовечански подвиг спасења као свој. А пре свега Његову свеспасоносну смрт и васкрсење. Јер нас они потпуно уводе у само срце и у саму вечност богочовечанског подвига спасења. Стога свети апостол благовести: «Јер кад год једете овај хлеб и чашу ову пијете, смрт Господњу обзнањујете, док. не дође"[7]. А доћи ће, јер је из смрти васкрсао, и са телом се узнео на небо. Са новим, чудесним, вечним свевредносним телом. Јер је у томе богочовечанском телу све: од њега је почело спасење, њиме се извршило, њиме и эавршило. Са њим ће Господ и доћи по други пут у овај свет, да нам завршно покаже сву неисказану силу и славу Богочовечанског тела Свог. Зато је на стварности богочовечанског тела Спаеитељевог засновано све: и Црква, и Причешће, и спасење, и братство, и бесмртност, и живот вечни. Од тог пресветог тела зависи све,на њега се своди све. Зато је причешћивање неопходно „док Он не дође". А после? И после ће свето Причешће бити неопходно људском бићу у вечном царству Господа славе. Зато се на светој Литургији после светог Причешћа и молимо умилно и чежњиво: „О велика и света Пасхо, Христе! О

Мудрости, и Речи Божја, и Сило: дај нам да се присније причешћујемо Тобом у незалазни дан Царства Твога".

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 1, 12—13; Рм. 8, 15—16; Гл. 3, 26; 4, 5—7; 1 Јн. 3, 1—2.

[2] Ср. 1 Кор. 10, 17; 12, 27; Рм. 12, 5.

[3] Кор. 11, 25.

[4] Лк. 22, 19; 1 Кор. 11, 24. 25.

[5] Јевр. 13, 8.

[6] О пречистом Телу, 2; P. gr. t. 95, col. 408.

[7] 1 Кор. 11, 26.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Ради чега је саздано тело?

Бескрајна је тајанственост и потенцијална светост тела човечијег: створено од Свете Тројице, ради Свете Тројице. Зато Друго Лице Пресвете Тројице, Бог Логос и узима у Своју вечну Ипостас тело човечије на сву вечност. И у њему уризничује највеће и најглавније тајне и светиње Божанске: тајну Цркве, тајну човека, тајну света. Сав пут тела Христовог показује и доказује ову благовесну чињеницу: тело наше људско саздано је ради тога да иде путем пресветог васкрслог и вазнесеног тела Христовог. Ту небеску божанску истину објављује богомудри апостол благовестећи о људском телу: „Тело је за Господа, и Господ за тело. А Бог и Господа подиже, и нас ће подићи силом својом. Не знате ли да су тела ваша уди Христови? А ко се Господа држи, један је дух с Господом. Или не знате да су тела ваша храм Светога Духа, који живи у вама, кога имате од Бога, и ви нисте своји? Јер сте купљени скупо. Прославите дакле Бога у телима својим и у душама својим, што је Божије"[1]

Тело ради чега је дато човеку? Дато му је да буде свети храм Божји, у коме боголика душа данонoћно служи Богу живом и истинитом. „Тело је за Господа, и Господ за тело". Ето божанског назначења телу. И ако изгледа пролазно, јер га је грех поразио смрћу и учинио смртним, оно је било саздано Богом за бесмртност, за вечност, за божанске благовести и радости: „за Господа". Да је тело човечије заиста саздано „за Господа", најбоље и најубедљивије показује тошто је сам Господ узео на Себе тело, „постао тело"[2], живео у телу, васкрсао са телом, узнео се у телу, и занавек остао у телу седећи с десне стране Бога Оца, изнад свих небеса. Тако је чудесни Господ Исус, Бог у телу, објавио вечно еванђеље Божје о телу, и непобитно посведочио да је тело „за Господа", да је божанска намена његова да буде храм Божји. И заиста, човек је створен са телом да би га богочежњивим животом постепено испунио Господом и начинио га бесмртним храмом Господњим. Оно іе ту, у земаљском свету, да се васцело испуни Господом, Његовим светим божанским силама, Његовим Божанством, као што је и тело Господа Исуса било испуњено свом пуноћом Божанства. Стога је и позив хришћана да вечно еванђеље Божје о телу остваре: да тело своје испуне Господом Христом, Његовим васцелим Божанством, свом пуноћом Божанства[3]. Хришћанин је дужан да данонoћно говори себи: тело је моје „за Господа", и низашта друго. Оно треба да буде у свему и по свему достојно Господа: чисто од сваке прљавштине греха и страсти.

„Тело је за Господа", — то је прва половина Спасовог вечног еванђеља о телу; а друга је: „и Господ је за тело". У томе је целокупна богочовечанска благовест, целокупна еванђелска антропологија. Поставши тело, и оставши занавек у телу, Господ Христос је најубедљивије показао да је заиста „и Господ за тело". Ни у ком случају тело није нешто што Господ омаловажава, ниподаштава, одбацује. Напротив, Он Собом тако освећује, обожује, обесмрћује тело, да оно постаје, и вечито остаје, саставни део Његове Богочовечанске Личности. Веће части и власти тело људско није доживело ни од кога, нити може доживети. Као што је „Господ за тело", тако је и свето Еванђеље „за тело", тако је и света Црква Његова „за тело". То је разлог, божански, богочовечански разлог што и света Црква Његова није друго него Богочовечанско тело Његово. Нема сумње, Цело Еванђеље Спаситељево је у овоме: тело је за Господа, и Господ за тело. Тако знамо вечну тајну човекова бића: Господ Христос је Спаситељ целога човека, не само душе његове него и тела. Стога тело хришћаниново треба да је свети храм, у коме живи света душа у овоме свету; и у коме ће вечито живети после свеопштег васкрсења мртвих. Тела хришћана постала су светим крштењем, светим причешћем, еанђелским животом њиховим саставни делови Богочовечанског тела Христовог. Она, и нису више њихова него Његова. Све што се десило са светим телом Његовим има се десити и с њима.

Стога свети апостол благовести: „А Бог и Господа подиже, и нас ће подићи силом својом. Не знате ли да су тела ваша уди Христови?"[4] Свемоћном силом Својом Бог ће по дићи из мртвих тела наша ради вечнога живота, као што је подигао и тело Господа Христа. Јер су тела наша — „уди Христови", уди Богочовечанског тела Његовог, и живе Њиме, од Њега и у Њему. И све што је Његово доживљују као своје. У самој ствари, ми и нисмо своји већ Његови. Свој вечни живот ми почињемо Њиме још овде на земљи: све богочовечанске свете и животодавне силе Његове непрестано струје кроз нас као кроз саставне делове једног и недељивог Богочовечанског тела Његовог. Као „уди Христови" ми живимо Његовим божанским животом, Његовом Божанском Истином, и Љубављу, и Правдом, и Добротом, и свима осталим божанским светињама и силама Његовим. Када су тела наша „уди Христови", онда нам ваља бити светима

као што је Он сам свет, и чистима као што је Он сам чист[5]. Зато се и молимо на светој литургији Светог Василија за оглашене: „Начини их удима часним свете Цркве Твоје".

Спасење је у непрекидном благодатноврлинском доживљавању Спаситеља. А ми доживљујемо Спаситеља светим тајнама и светим врлинама. Најпре светом тајном крштења. Њој предходи вера. Вера и јесте прва богочежњива сила која свега човека повуче ка Господу, приводи га Њему, приљубљује уз Њега, одвојивши га предходно од свих лажних богова и варљивих вредности овога света. Вером се човек одлепљује од свега пролазнога, несветога, греховнога, смртнога, ђаволскога, а прилепљује се уз Господа свечистог, свесветог, безгрешног, бесмртног, вечног. И тако се држи Господа помоћу светих тајни и еванђелских подвига молитве, љубави, поста, смерности, кротости, трпљења, и осталих. Зар молитва не узноси дух човеков Господу и не приљубљује уз Њега? А љубав? Зар се помоћу ње хришћанин не приљубљује уз Господа свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом, свом снагом својом? Па надом, зар не узлеће сав к Њему, и остаје приљубљен уз Њега? Па трпљењем, зар се толико не приљуби уз Њега, ца се осећа сараспет с Њим? А свето Причешће, зар свега човека не испуни Господом, сјединишти га потпупо с Њим, те је уистини „један дух с Господом"[6] и једно тело? Да, све то несумњиво приводи Господу, саоваплоћује Господу, сједињује с Господом. Другим речима: све нас то уцрквљује и оцрквљује, чини саставним деловима Богочовечанског тела Господњег, Цркве. Ми смо „један дух с Господом", ако смо „уди Христови", и као такви живимо у Богочовечанском телу Његовом, Цркви: њеним животом, њеном благодаћу, њеним Духом, њеном душом.

Грех је једина сила која одваја од Господа; толико одваја да човека са ђаволом спаја, и претвара га у духовно чедо његово[7]. А божанско Еванђеље Спасово је опет једина сила која Господу води и приводи, и са Господом сједињује и спаја. Из свега еванђелског зрачи сила која одводи извору своме: Господу Исусу. Зато Он и објави бесмртну благовест: Речи моје дух су и живот су[8]. Испуњујући заповести Господње, човек се испуњује духом Његовим, и заиста „постаје један дух с Господом". И тако, он живи у Господу и Господ у њему. Бог Логос је постао човек, потпуно се и неразлучно и вечно сјединио са људском природом, да би нам показао да је то једини прави пут, једини истински циљ, једини природнонадприродан начин постојања људске природе уопште, природе разгранате у сва л,удска бића свих времена. Одвојиш људе од Сатане; одрећи се Сатане и свих дела његових, а поћи за Господом Христом и сјединити се с Њим, — ето то је смисао и циљ Богочовековог доласка у свет н Његовог целокупног домостроја спасења: Цркве. То се најпре доживљује у светој тајни крштења, а затим разрађује и остварује кроз цео живот помоћу осталих светих тајни и свих светих еванђелских врлина. Свака страст, сваки грех ремети то јединство с Господом. Ода ли се хришћанин страстима, већ се одвојио од Господа, и вратио Сатани помоћу дела његових. А дела Сатане, шта су? Греси. Сваки грех је дело Сатане. И сви они имају један исти циљ: одвојити човека од Господа, и вратити га Сатани. И сви греси неуморно раде на томе, како они највећи тако и они најмањи, и сви остали између њих. Такав грех који човека одваја од Господа и баца право у наручје Сатани јесте на првом месту блуд. Стога свети апостол наређује:

„Бежите од блуда! Сваки грех који човек чини, осим тела је; а који блудничи, греши своме телу".[9] Обично се сваки грех зачиње у души, и ако га подржавамо, развија се у њој тако, да се, или прелије у тело, или сав остане у души. На пример: гордост, самољубље, завист, злопамћење, мржња, могу потпуно остати у души и не пројавити се посредством тела. А блуд — опогани цело тело и

душу. Поглавито тело, јер је по ггреимућству грех тела. Човек блудник „греши своме телу". Како то? Тако што је и тело по природи својој богоздано, свето, носилац боголике душе, свети храм њен. „Греши своме телу", јер је и „тело за Господа"[10], не за блуд, не за грех, не за ђавола. Оно је зато човеку дато да се Господ оваплоти у њему, а не да га грех обесвећује, прља, осмрћује, оћавољује. Уносећи грех у своје тело, човек греши своме телу, као што греши и својој души. Сваким својим грехом он огреши душу, огреши и тело. Због јединства своје личности човек сваким својим грехом „греши своме телу", греши својој души, греши својој савести, греши своме уму, греши целокупном бићу своме васцелој природи својој. То нарочито бива кроз грех блуда. Јер ништа што је у човеку, и што сачињава човека, није за грех, па ни тело. Све је то саздано Богом и дато човеку да га чува у божанској светости и чистоти, и усавршава. Тако је тело било саздано да буде храм боголике душе, њен верни сарадник и бесмртни сапутник, да би се и једно и друго испунило Богом, и живело Њиме вечито. То нам показује и сам Господ Христос, као Бог Логос поставши тело. Његово пресвето тело, није ли савршени храм Божанства? И сав Његов богочовечански домострој спасења света своди се на то, да се сав човек, и душа његова и тело, испуне Богом, обуку у Господа Христа, постану храм Божји, у коме кроз свете тајне и свете врлине живи Трисвето Божанство: Отац, Син и Свети Дух, Тројица једносушна и нераздељива. Стога свети апостол и благовести:

„Или не знате да су.тела ваша храм Светога Духа који живи у вама, кога имате од Бога, и нисте своји — και. ούκ εοτεεαυτών"[11]. Одлика је хришћана од нехришћана: тела су им храм Светога Духа. А Дух Свети се сјединио са њиховом душом. И постао као душа њихова. Тако, сав живот хришћана није друго до живот у Духу Светом и Духом Светим: непрекидно служење, непрекидно богослужење Духу Светом свим срцем, свом душом, свим умом, свим бићем. Дух Свети живи у њима на тај начин што учествује у целокупном животу њиховом: они Њиме осећају и себе, и Бога, и свет; они Њиме мисле и о Богу, и о свету, и о себи; све што чине Њиме чине; Њиме се моле, Њиме воле, Њиме верују, Њиме делају, Њиме се спасавају, Њиме освећују, Њиме бесмртују. Срце је њихово Њиме њихово, и душа је њихова Њиме њихова, и живот је њихов Њиме њихов. Од Њега им долази све: и живот, и бесмртност, и вечност, и све вредности, и све благовести, и све радости. Јер се целокупни подвиг спасења обавља Духом Светим. Он је који нам у Исусу открива Господа; Он је који вером усељује Господа Христа у душу нашу; Он је који нас помоћу благодатних подвига сједињује с Њим; Он је који дух наш толико сједињује с Њим да ми постајемо „један дух с Господом"; Он је који нам по своме свемудром божанском промислу раздељује и раздаје божанске дарове; Он је који нас утврђује и усавршава у тим даравима; Он је који нас у светој тајни крштења препорађа, обнавља и освећује; Он је који нас кроз свете тајне и свете врлине ухристовљује и охристовљује; Он је који нас очишћава, освећује, спаса· ва, обожује, обесмрћује, и на тај начин нам и душу и тело претвара у храм Божји, у обитељ Пресвете Тројице. И опет: Он је којим се у човечанском свету остварује све што је еванђелско, Христово, целокупни богочовечански домострој спасења, јер је Он душа у богочовечанском телу Цркве. Зато је Господ Христос и објавио да се хула на Светога Духа неће опростити људима ни у овом ни у оном свету.[12] Зато је и живот Цркве, као Богочовечанског тела Христовог, почео силаском Духа Светога на њу, и продужава се из века у век Његовим боравком у њој, јер је Црква Њиме Црква. Он уводи у сваку истину спасења; Он учи спасењу; Он обавља свачије спасење. Ту све припада Њему, а кроз Њега Богу Оцу и Богу Сину. Све своје хришћани дугују Њему, стога им свети апостол и вели: „ви нисте своји". Загледајте добро у себе: све што је у вама свето, узвишено, добро, божанско, бесмртно, вечно,

еванђелско, — није ли од Њега, од Духа Светога? Ваше очишћено и освећено тело, — није ли Њиме очишћено и освећеио, није ли Њиме у храм Божји претворено? И ваша очишћена и освећена душа, и ваша очишћена и освећена савест, нису ли Њиме очишћене и освећене? Па Ваше очшићено и освећено срце, па ваш очишћени и освећени ум, — нису ли Њиме очишћени и освећени? Све је то тако, зато што Дух Светн „живи у вама".

Али при свему томе, никад не заборављати ово: све то ми хришћани имамо од Духа Светог, и самог Духа Светог, због чудесног и свечовекољубивог Спаситеља нашег, сладчајшег Господа Исуса. Јер „Њега ради и Дух Свети сиђе у свет"[13], Њега ради Он и продужује у Цркви Његово спасоносно богочовечанско дело. Јер да Господ Христос, ваистину „Једини Човекољубац", није дошао у наш земаљски свет и извршио свечовекољубиви подвиг спасења света, ни Дух Свети не би дошао у наш свет. Како је бескрајно драгоцено и неисказано човекољубиво све што је свемилостиви Господ Исус учинио ради нас људи и ради нашег спасења! Врхунац свега: Себе принео на жртву ради спасења света. Себе! А ко је Он ? Јединородни Син Божји, сам Бог Логос, који више вреди него сви видљиви и невидљиви светови скупа, па још помножени са најбескрајније бескрајним бројем. И Он такав, уистини једина Свевредност у свима светима, спустио се у наш смрдљиви свет, постао човек, живео у нашем злосмрадном зверињаку, добровољно поднео непсказане муке за спасење света, па и саму срамну смрт на крсту, — ради чега? Само да би нас људе, нас сластољубиве и грехољубиве крпеље земаљске, спасао од греха, смрти и ђавола, и подарио нам живот вечни и блаженство вечно. Има ли ишта човекољубивије, драгоценије, вредносније од тога? По како смо скупу цену спасени! Ми људи, ми бедне грехољубиве стенпце, не располажемо са довољно ума да у потребној мери замислимо, ни са довољно срца да у потребној мери осетимо све бескрајности и вредности неисказаног подвига Спаситељевог. Свети апостол је у божанском праву када хришћанима упућује ове речи: „Ви нисте своји. Јер сте купљени скупо. Про славите дакле Бога у телима својим и у душама својим, што је Божије[14]. Заиста смо купљени скупо. Господ благи нас је Својом божанском свеспасоносном жртвом купио за рај, за вечност, за живот божански, за блаженство божанско, за савршенства божанска. Какви треба онда да су тела и душе наше? Зар не свети храмови у којима се непрекидно слави и прославља чудесни Господ и Спаситељ наш Исус Христос? А како, Њега свеславног, можемо прослављати ми у телима и душама нашим? Само светошћу и чистотом. Јер се тиме прославља Свесвети и Свечисти. И тела наша и душе наше да буду свети и чисти, како би били достојни храм Божји, у коме се непрекидпо врши богослужење јединоm истинитом Богу и Господу нашем Исусу Христу. Само тако испуниће своје назначење и душе наше и тела наша, јер су и једно и друго од Господа и за Господа. „Што је Божје" у нама, треба да припада Богу и да прославља Бога. Ако ико, Господ Христос је, поставши тело и узевши у себе душу људску, очигледно показао да су и тело људско и душа људска нешто „што је Божје". Зато је наша прва дужност да дамо Богу „оно што је Божје", да Му тиме служимо, да Га тиме прослављамо. Тако нам постаје јасна благовест светог апостола: „нисте своји", јер све што имамо — душу и тело — није наше: од Бога је, ради Бога је, за Бога је. Ни у ком случају, и душа и тело наше, нису ни за грех, ни за смрт, ни за ђавола, ни за пакао. Јер и грехом и смрћу и ђаволом и паклом ми срамотимо не само душе своје и тела своја, него и самог Творца и Спаситеља душа наших: Господа Исуса Христа. А прослављамо Га достојно и у телима и у душама својим када их благодатном силом Његовом и светим врлинама својим очистимо од сваког греха, смрти и ђавола, и испунимо само оним што је свето, божанско, бесмртно и вечно. И то

ћемо на најсигурнији начин извршити, ако следимо богомудром светоотачком са вету: „радећи све са Богом Логосом, по Богу Логосу, ради Бога Логоса".[15]

Свети Златоуст благовести: Свети апостол нас стално подсећа да су и наша тела и наше душе Божији. А то су не само зато што их је Бог створио, него и зато што их је скупоценом крвљу Сина Свога вратио Себи када су се били удаљили од Њега. Обрати пажњу како апостол све наше приписујс Христу, како нас узноси на небо. Ви сте, говори апостол, уди Христови, ви сте храм Духа Светога; не будите уди блуднице; ви срамотите не своје тело, јер то тело није ваше већ Христово. Тиме апостол указује на човекољубље Господа Христа који је тело наше учинио Својим, и тако обуставио нашу порочну власт над њим. Апостол наглашава: пошто тело ваше није ваше, ви немате права да срамотите тело другога, нарочито када оно припада Господу, или да скрнавите храм Духа Светога[16].

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. *6,* 13—15. 17. 19—20.

[2] Ср. Јн. 1, 14.

[3] Ср. Кол. *2,* 10; Еф. 1, 23; 2 Кор. 6, 16.

[4] 1 Кор. 6, 14—15.

[5] Ср. 1 Петр. 1, 15—16; 1 Јн. 3, 3; 2, 6; 1, 7.

[6] Кор. 6, 17.

[7] Ср. Јн. 8, 44; 1 Јн. 3, 8—10.

[8] Јн. 6, 63.

[9] 1 Кор. 6, 18.

[10] 1 Кор. 6, 13.

[11] 1 Кор. 6, 19.

[12] Ср. Мт. 12, 32. Мк. 3, 29.

[13] Акатист Исусу Сладчајшем; ср. Јн. 16, 7; 13—17; 15, 26; 14, 26.

[14] 1 Кор. 6, 19—20.

[15] Св. Максим Исповедник, Ambig. lib.; P. gr. t. 91, col. 1300 C.

[16] In Epist. 1 Cor., Homil. XVIII, 2; P. gr. t. 61, col. 147

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Једина Свевредност рода људског

У овом свету земаљском, у коме троструки ураган греха, смрти и ђавола, непрестано пустоши наше човечанске светове, чиме се ми, робље смрти, робље греха, робље ђавола, можемо оправдано хвалити? Једино и само: Богочовеком Господом Исусом Христом — јединственим под небом Спаситељем од тог свепустошног урагана[1]. Да, да, да: „ми се хвалимо Христом Исусом"[2], Господом нашим, јер нам је од Њега и због Њега — све: и Дух Свети и спасење, и васкрсење и обожење, и охристовљење и обогочовечење и сви безбројни дарови које је свебогати Бог доброте и човекољубља могао да дарује роду људском. Хвалимо се Њиме, јер нас је Он не само спасао од греха, смрти и ђавола, него нам је и живот вечни подарио, и сва вечна божанска блага. Хвалимо се Њиме, јер нам је божански савршено и човечански приступачно решио сва питања живота и света, која од искони муче дух људски. Хвалимо се Њиме — „и не уздамо се у тело"[3]. Та како се уздати у тело, кад је Бог ту, поред нас, у нашем човечанском свету? Уздати се у тело које се као суви песак незадрживо осипа у море смрти! Та, ми се не уздамо ни,у дух људски, ни у сунце, ни у васиону, нити у ишта створено и саздано, пошто је с нама Он сам Бог и Творац, Спаситељ и Искупитељ: чудесни Господ наш Исус Христос.

И најсавршенија вера старога света није могла дати спасење свету од греха, смрти и ђавола. Она је само водила ка Спаситељу и спасењу[4], довела га до крштења покајања и предала га Спаситељу који спасава крштењем спасења у Духу Светом[5]. Сва праведност која се могла њоме стећи, ено је у Савлу: „по правди законској" он је „без мане"[6] То је највећи „добитак" за старозаветног човека. Али кад се Савле срео са васкрслим Христом, и познао Христа, добнтак се одмах изврнуо у штету. Најревноснији гонитељ Цркве Христове претворио се у најревноснијег апостола њеног чим је душом прогледао и сву истину светова угледао: Богочовека Христа, Спаситеља и Искупитеља. И тада је престао „уздати се у тело", у човека и човечје, и сав се предао Богу и Богочовечјем. Богочовек је постао једина хвала његова: „хвалимо се Христом Исусом"[7], јер само Он даје спасење. А човек, а људи, а све што је људско, није ли плен смрти, и греха и ђавола? Каква је то памет „уздати се у тело", у оно што те гура и сурвава у смрт, у царство зла и мука? Ништа што је „по телу" не спасава, зато ништа људско и не заслужује да у животу људском заузме место Бога нстинога. Тело без духа, мртво је. То је очигледан закон људског живота. Али исто тако, и дух људски без Духа Божјег — мртав је. То је такође очигледан закон људског бића. Јер ниједан човек не може духом својим спасти себе од смрти, греха и ђавола. Не сједини ли се са Духом Божјнм у Христу, дух људски остаје занавек беспомоћни роб смрти, греха и ђавола. Отуда само Бог може спасти човека. И то Бог који се тако присно и свеукупно сјединио са човеком, да је сав постао човек. А то је Богочовек. Зато је Он јединн Спаситељ људског бића у свима световима. Најискреннји и најубедљивији сведок: апостол Павле, човек „поправди законској — без мане". Па како при свем том безнадежно беспомоћан! Не помажу ту ни дух људски, ни тело људско, ни сав род људски. Без Спаситеља Христа, та и дух људски и тело

људско нису друго до два мртва крила на лешу људскога бића. То је свим бићем осетио Савле чим је познао васкрслога Христа Господа и силу Његову, и сав се обрео у Богочовечанском телу Његовом — Цркви, и неустрашиво објавио свима бићима у свима световима: Христос је све и сва, а све друго — сува штета и огромно ништа[8].

Ево потресне исповести васкрслог из свих смрти апо стола Павла: „Што ми беше добитак, то Христа ради примих за штету"[9]. Штета је чак и оно што сачињава изузетно преимућство у вери изабраног народа: сва правда и праведност законска. А када је највећа вредност дохришћанскога света, упоређена са Христом, штета, шта ли су друге вредности: религијске, философске, културне? Све оне, од прве до последње, ма колике добитке представљале за људе, постају штета, чим се упореде са јединoм свевредношћу свих светова: Господом Христом. Толико је Богочовек Христос изнад свих људских вредности, да заиста представља једину божанску и човечанску свевредност у свима световима. Шта су сви такозвани богови, колико их год има у пантеону људске историје, према чудесном Богочовеку? Ваистину само — штета. А хероји света, и генији света? Опет — штета. Тако и сви философи, и сви научници, и сви реформатори, и сви људи велики и мали, посебно и скупа, сви до једнога, без Христа нису друго до штета, штета, штета и за себе и за свет око себе. Јер не могу да даду човеку оно што је најважније за њега у свету: да га спасу од смрти, греха, ђавола, пакла. Асвојом извиканом величином многи људи, или сами хоће или им други подмећу, да заузму место јединог истинитог Бога у свима световима: Господа Христа — Богочовека. Зар то није најубитачнија штета за људе који им следују, и због њих и ради њих — или неће Христа, или Га не признају, или Га не траже, или Га гоне? Да је тако, може се сваки уверитги лако: нека проба да без Христа истински реши проблем свога људског бића, да му пронађе прави, непролазни смисао; другим речима: нека проба да без Христа ослободи себе од смрти, од греха, од зла, од ђавола, и то ослободи истински и потпуно. Нема сумње, успети неће. Зато је и објашњиво и оправдано овако динамитски експлозивно и беспримерно смело тврђење светог апостола Павла, по коме је Христос све и сва, а све остало према Њему —сува штета.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Д. А. 4, 11—12.

[2] Флб, 3, 3; ср. Рм. 8, 32; 1 Кор. 1, 5.

[3] Флб. 3, 3.

[4] Ср. Гал. 3, 24.

[5] Ср. Мт. 3, 11

[6] Флб. 3, 6

[7] Флб. 3, 3.

[8] Ср. Флб. 3, 4—6

[9] Флб. 3, 7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Еванђелско учење о вредностима

Потребна је свеопшта провера, да би се утврдила истинитост еванђелског учења о вредностима. Шта је за мене, за тебе, за свако људско биће највећа вредност у свету, шта — „добитак"? То пронаћи, и упоредити са оним што Богочовек Христос Собом представља, доноси и предлаже сваком људском бићу. Учини ли то чак и непоштедно критички, али само непристрасно, човек мора доћи до павловског закључка и убеђења: његова највећа вредност, његов „добитак", у поређењу са Христом Господом, заиста је безвредност, заиста штета. До таквог су закључка и убеђења дошли сви прави мученици људске мисли, сви прави истраживачи непролазног смисла људском бићу, животу и свету: Светитељи Божји. А то су једини прави људи, јер су савладали у себи све грехе, све смрти, све ђаволе, испуниви себе Богом и Господом Христом, Његовим божанским светињама и светим силама. Они су најречитија потврда и најубедљивије сведочанство о истинитости павловске вере, павловске философије вредности, павловске аксиологије.

Но ево Павловог грома вере и грома Истине: „Штавише, све држим за штету према преважноме познању Христа Исуса, Господа мога, ради кога све оставих и сматрам све за трице — σχύβαλα (= помије, ђубре, балега, измет), само да Христа добијем, и да се нађем у Њему"[1]; „Све", не само „оно што ми беше добитак"; „све" — не само на земљи, него и на небу: сва бића, од првог до последњег, и све светове, од првог до последњег. Нема ништа ни у једноме од постојећих светова што би се могло издвојити, и рећи: ево, ово би могло да се упореди са Христом, да замени Христа, да заузме место Христово у свету, у човеку, међу људима. Према Њему — све је штета, ваистину штета. Ето, ваше добро, оно што сматрате за добро, упоредите са Христовим добром, па ако није као Његово, нема сумње штетно је и по вас, и по свет око вас. Или, ваша истина, ради које живите и умирете; упоредите је са Христовом истином , није ли пореклом од ње, не личи ли на њу, — од штете је и за вас, и за свет око вас. Или, ваша љубав, ако није од исте божанске грађе од које и Христова, убиће и вас и оне које љубите. Или, ваш живот и — Његов: није ли ваш живот у ствари постепено умирање, које вас предаје смрти коју ви нисте у стању да победите? и зар онда живот ваш није штета по вас, и бескрајна бесмислица, и мука, и пакао?

Познати Христа, истински сазнати шта је Он, и ко је Он, шта доноси човеку и роду људском, — то је знање које човек с радошћу претвара у свезнање. И у

њему види све. Нарочито када га упореди са сваким другим људским знањем о ма коме и о ма чему. Искуство светих људи сведочи: право христопознање у ствари представља свезнање. Јер када човек позна Христа како треба, он сазна све што му треба, и за овај свет, и за живот у овоме свету, али и за онај свет, и за вечни живот у ономе свету. А такво познање ко још може дати људима: ко од богова, ко од људи, ко од хероја, ко од генија? Нико, нико, нико. Само познање Христа даје човеку једино истинско познање о Богу, о свету, о човеку, о животу, о смрти, о злу, о ђаволу, о греху, о истини, о правди, о љубави, о великом и малом, о главном и споредном, о вечном и привременом. Зато свети првоврховни апостол са толико усхићене љубави и пламене ревности назива Христа Господом својим. И заиста, нико није достојан да буде Господ човеку сем Богочовека. То осећа сваки ко се истински мучио проблемом човека. Не Бога, него човека. Јер га проблем човека мора одвести Богу, једином истинитом Богу и Господу: Богочовеку Христу Исусу.

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 8—9.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Једини смисао људског бића

Као једини истинити Бог и Господ, Богочовек Христос представља једини истинити смисао људског бића и постојања. Зато свети апостол оставља све: и своју дотадању душу, и своју дотадању савест, и своје дотадање срце, и своју дотадању истину, и своју дотадању правду. Оставља и породицу, и отаџбину, и народ, и веру, и философију, и науку. И још ово: оставља и земљу, и небо, и небеса над небесима, и све што је у њима и на њима. Јер је све то бескрајно мало, да би могло бити смисао и циљ човекова бића и живота. Све то апостол с радошћу оставља ради Господа Христа, јер је у Њему нашао нешто несравњено веће и драгоценије од свега тога. Шта? Сва савршенства и блага истинитога Бога. А она могу постати, и постају људска, зато што је сам истинити Бог постао човек и Себе Богочовека претворио у најмилије чудо Божје: Цркву. Да би људи, постајући сутелесници Богочовечанског тела Христовог — Цркве, могли у њој,

помоћу светих богочовечанских тајни и светих богочовечанских врлина, узрастати себе „у човека савршена, у меру раста висине Христове", и тако постизавати божански циљ свога људског бића: спасење = обожење = охристовљење = обогочовечење = оцрквењење = отројичење[1].

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср Еф 3, 6; 4, 13; Кол. 2, 19; 1, 10—11.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Сва истина о свету

Али да би до краја изразио Христову неупоредљиву величину и свевредност, Христову беспримерну јединственост и незаменљивост, ненасито христочежњиви апостол изјављује да због Христа сматра „све за трице — σχύβαλα: за ђубре, за сплачине, за измет. Шта је ово? Нихилизам, нечувен и невиђен у историји света? Да, несумњиво нихилизам какав свет видео није. Али — свети нихилизам. Јер све што није Христово, и све што није од Христа, свети апостол сматра за трице, за ђубре, за помије, за измет. Нема више недоумице, нема двоумљења: сада знамо сву истину о свету, и о свему што улази у оквир људског сазнања, бића, осећања. Казао нам је најсмелији, најискренији, и најнамученији житељ планете. Јер се нико од њега није искреније, и страсније и неустрашивије борио против Христа и свега Христовог. Али га је светлост васкрслога и вечноживога Христа преврнула, преобразила од врха до дна. Од страшне силе њене он је најпре ослелио, па након три дана прогледао. И сву истину свих светова у Христу угледао. У светлости те свеистине, шта су све људске религије, науке, философије, културе, цивилизације, шта ако не — трице,, ђубре, сплачине? На ђубришту, и од ђубришта, живе црви, глисте, мушице, тојест људи таквога духа. А орлови људске мисли, људске савести, ено их —сви уз Христа, са Христом, и за Христом. Генији? хероји? војсковође? научници? философи? проналазачи? зар се смрћу не претвара у ђубре сваки од њих? Гле, неки их упоређују са чудесним Богом и Господом Христом, а неки их изједначују са Њим, неки чак хоће да Га замене помоћу њих, — нису ли такви уронили савешћу у ђубре? и не живе ли душом на буњишту? и нису ли срцем у црвињаку? Човека, и све што је од човека, смрт, претвара у ђубре, у црвињак. Но човек,

сваки човек, чим узаживи Христом, претвара се у биће бесмртно и вечно, у биће божански узвишено и величанствено, који живи у бесмртним световима неисказаних савршенстава Божјих: у рају. Да, растојање је утврђено: ђубриште и рај, човек и Богочовек. Без Богочовека човек је ђубре и ђубриште; са Богочовеком, он је рај и светиште, и још: бог по благодати, богочовек по благодати.

Због свега тога за човека је најважније — добити Христа[1]. То је оно што се од човека никад узети неће; стога му је то и — „једино потребно"[2]. Све изгубити, само Христа добити. По ту цену, и — по сваку цену. Јер Господ Христос је оно „скупоцено зрно бисера" на буништу земаљског света, које кад нађе човек с радошћу продаје све што има, и купује га[3]. Добије ли Христа, човек је добио све што је људском бићу потребно за савршени божански живот и у времену и у вечности, и на земљи и на небу.

Чудесна је апостолова свежеља, а преко њега и моја и твоја и свачија: „ ... и да се нађем у Њему"[4]. Наћи се у Христу! Каква радост, и блаженство, и усхићење, — све саткано од божанских изненађења. Човек се налази усред чудесних божанских савршенстава, којима нема краја. На једној страни блиста божанска Истина, сва савршена и бескрајна; на другој — божанска Љубав, такође сва савршена и бескрајна; на трећој — божанока Доброта, опет сва савршена и бескрајна; и тако свуда, са свих страна блистају и пламте безбројна божанска савршенства, пуна неисказаних красота и милина, и све се то у слатким таласима непрестано разлива и прелива по души човековој, по срцу, по уму, по савести, по васцелом бићу. И тада човек свим бићем усхићено осећа и радосно увиђа: да је сав у најтајанственијем и најчудотворнијем бићу што се Црква зове, и да је све ван Христа заиста трице, заиста ђубре.

Нађе ли се у Христу Богочовеку, човек пронађе и истинитог Бога и истинитог човека, истинитог себе. Дотле, као да је био ван себе, лутао по беспућима, ломио се по урвинама, гладовао по пустињама, хранио се сенкама, друговао с привидима. И свуда га залуђивали и стално обмањивали лажни богови, лажни учитељи, лажни мудраци, самозвани вођи. Од тога се савест распадала и душа пропадала, ум црнио и сав поцрнио. И гле, његова се савест сва обрела у Христу. Каква ли треба да буде? Сва светла, сва света, сва чиста, сва богочежњива. А душа? Она тек у Христу нађе све своје миле бесмртности, испуњене божанским савршенствима и блаженствима. И зна пут, и зна смисао и себи и свему своме. Онда се постепено све мисли њене и сва осећања освећују, охристовљују, обожују, обогочовечују, обесмрћују, овечнују. Свака мисао — христомисао; свако осећање — христоосећање. Онда Христова мисао постаје њена мисао, Христово осећање — њено осећање, Христова савест — њена савест. Све Христово постаје њено: и Истина, и Правда, и Љубав, и Живот, и Вечност. И она, христочежњива, постаје христолика. Све се њено у Христу постепено преображава, и Христу Господу саображава и усличава, док се Христос не уобличи у њој — άχρις ου μορφωθη Χριστός έν ύμϊν[5]. Онда је, само онда радост и блаженство и благослов и благовест — бити човек, и то радост непролазна, блаженство непролазно, благослов непролазни, благовест непролазна.

Нађе ли се човек у Христу, налази се у једном сасвим новом свету, у Богочовечанском свету = Цркви, у коме се живи једним сасвим новим животом: животом светих тајни и светих врлина, тојест светих богочовечанских сила. Од њих је прва вера. А са њом, и за њом, све остале тајне и свете врлине: крштење, миропомазање, причешће, љубав, нада, молитва, пост, кротост, смиреност, милостивост, жалостивост, доброта, правда, покајање, исповест, и друге. У свима

њима човек истовремено живи; све их упражњава; по свима њиховим путевима ходи, при чему вера увек предходи и својом богочовечанском светлошћу води. То живљење у светим тајнама и светим врлинама сачињава нову правду, нову праведност, богочовечанску и еванђелску, за коју свет ван Христа не зна, нити може знати, јер не располаже светим силама које ту правду, ту праведност изграђују Еванђелска правда је правда „кроз веру Христову, правда која је од Бога вером"[6]. Вера овде означава све свете тајне и свете врлине, јер она уводи у све еванђелске, богочовечанске светиње и силе. Растави ли се праведност Христових праведника на основне састојке који је сачињавају, увек се пронађе да су ти састојци: молитва, љубав, нада, кротост, смиреноумље, смерност, пост, трпљење, милостивост, покајање, и остале свете еванђелске силе. Недостаје ли једна од њих, — нема еванђелске праведности. Свакој врлини је корен у Христу Богу, зато је и права праведност сва „од Бога". Ачовек, шта даје од себе? Веру. Веру, која је тиме вера што живи са свим осталим богочовечанским светим тајнама и светим врлинама.

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 8.

[2] Ср. Лк. 10, 42.

[3] Ср. Мт. 13, 45—46

[4] Флб. 3, 9.

[5] Гл. 4, 19

[6] Флб. 3, 9.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христопознање од христодоживљавања

Познати Христа, то је на првом месту познати силу васкрсења Његова и смрти Његове. Како? Доживљавајући их као своје. Јер човек постаје хришћанин доживљавајући Христа. Другог пута нема. Све што је Христово доживљавањем претворити у своје, — тако се хришћанин постаје, тако и Христос упознаје. Једино се доживљавањем Христа може истински познати Христос.

Христопознање је увек од Христодоживљавања. Христову љубав познаћеш, ако је доживљујеш; Христову истину познаћеш, ако је доживљујеш; тако и Христову правду, и Христову смерност, и Христово страдање, и Христову смрт, и Христово васкрсење познаћеш, само ако их доживљујеш. То важи за све што је Христово, од најмањег до највећег. „Силу васкрсења Христова"[1] познаће човек, ако ваокрсне себе нз гроба грехољубља, и буде ходио у новом животу, као онај који је још у овом свету васкрсао са Господом Христом, и живи Њиме васкрслим[2]. Он, Васкрсли и Вечноживи и Свемоћни, даје силе људима, те на земљи живе у новом животу, животу светом и боголиком, јер су људи само „у Христу Исусу Господу нашем — мртви греху а живи Богу[3].

Спасоносну силу страдања Христових познаћемо, ако их доживљујемо, ако узимамо учешће у њима, ако имамо „заједницу — τήν κοινωνίαν" с њима. А то је неопходно, јер су она бескрајно важна у богочовечанском домостројy спасења. Страдања Христова, шта сачињава? Сав живот Његов, од рођења до васкрсења. За Њега, безгрешно и кротко Јагње Божије, страдање је било не само: бити пљуван, бити шибан, бити бијен, бити исмеван, бити распет, бити хуљен, него и живети тридесет и три године међу подивљалим и опогањеним од греха људима. Зато, хоће ли човек да позна „заједницу његових мука"[4], и спасоносну силу њихову, треба да доживљује сав живот Његов, нарочито крсну смрт Његову, свежртвену и свеспасоносну. У њу се ваља свим бићем толико уживети, толико јој се саобразити, толико је у себи одразити, да човек постане — „налик на смрт његову"[5] и тако је осети као нешто неопходно за себе, за своју људску природу, за своје спасење. А то ће човек постићи када заједно са светим апостолом буде могао рећи: „С Христом се разапех"[6] :разапех себе свету, и свет себи; мртав сам за свет и његове греховне сласти, и свет је мртав за мене са свима својим смртоносним страстима и саблазнима; живим само оним што припада распетом Богочовеку, а ничим што припада грехоиманом свету; ради Христа „разапе се мени свег, и ја свету"[7]. Тада човек силом свепобедне смрти Христове побеђује сваку смрт у себи и у свету око себе. А тиме и сваки грех, јер су греси једина сила која производи и ствара смрт.[8] Ту страшну силу човек и побеђује једино свеспасоносном силом смрти Христове, богочовечанске и стога чудотворно свемоћне. А свеспасоносне смрти Христове и свепобедне благодатне силе њезине ми постајемо заједничари кроз прву, почетну свету тајну — тајну крштења: јер сви који се крштавамо У Христа Исуса, у смрт Његову се крштавамо; и кад смо једнаки с Њим једнаком смрћу, бићемо и васкрсењем[9].

Ради чега све то чини, христочежњиви свети апостол свесрдно исповеда: „ . .. не бих ли како достигао у васкрсење мртвих"[10]. — Ето циља коме се иде кроз све еванђелске подвиге и христолике доживљаје. Тиме се завршава богочовечански пут спасења. Кроз све еванђелске доживљаје, кроз сва страдања за Христа, кроз сва умирања за Христа, хришћанин вођен вером иде с молитвеним трпљењем, јер зна да се једино тако стиже у васкрсење мртвих. Пости ли, хришћанин с молитвеним трпљењем проходи подвиг поста не би ли тим добровољним самомучењем и умирањем за Христа достигао васкрсење мртвих. Чини ли милостињу; моли ли се; смирава ли себе; страда ли за еванђелску истину; служи ли ближњима; љуби ли непријатеље; благосиља ли оне који га гоне; чини ли добро онима који га мрзе; — све те еванђелске подвиге хришћанин проходи с молитвеним трпљењем, не би ли тим блаженим самомучењима и радосним умирањем за Христа достигао у васкрсење мртвих. Подвизи су пут, васкрсење је завршетак пута. Алисе до краја пута не може доћи ако се не пређе сав пут. Васкрсење је врх пирамиде спасења; подвизи су пирамида на којој стоји врх. Стога су подвизи неопходни да би се постигао циљ спасења. Као што је све што је

под врхом пирамиде потребно врху да би био врх, тако су и васкрсењу неопходни сви еванђелски подвизи који му предходе. Извуче ли се оно на чему врх пирамиде стоји, онда и сам врх пада и престаје бити врхом.

Правда од Бога постаје наша — вером, праведност наша пред Богом постиже се — вером, заједничарење наше у спасоносним страдањима Христовим обавља се — вером, по знање и осећање васкрсења Христова и силе његове стичемо — вером. Равноапостолни Златоуст, ваистину пети Еванђелист, благовести: Добро је апостол рекао: „не имајући своју правду", тојест не ону коју сам ја стекао знојем и трудом,него ону коју сам добио од благодати, ону „која је кроз веру Христову, правду која је од Бога вером". — Вероватно да су Филибљани говорили, да је правда која се стиче трудом важнија; стога свети апостол и показује да је та правда према правди Божјој — трице, ђубре. Правда Божја бива д вере Божје, тојест њу даје Бог: та правда Божја је потпуно дар Божји. А дар Божји далеко превазилази маловажност добрих дела која обављамо нашим старањем. А шта је вера? У вери је познање Христа Бога; вером се стиче знањео Богу — и без вере немогуће је познати Га. А на који начин? Вером треба познати силу васкрсења Његова. Јер какво нас умовање може убедити у васкрсење? Никакво, већ једино вера. А ако се васкрсење Христово по телу познаје вером, онда каквим се умовањима може схватити рођење Бога Логоса? Јер васкрсење је мање од рођења. Зашто? Зато што је примера васкрсења било много, међутим се од Дјеве нико никада родио није. Према томе, ако и оно што је мање важно од рођења по телу треба вером примити, како се онда умовањем може схватити оно што је далеко важније, бескрајно, неупоредљиво важније? То сачињава правду. Јер треба веровати да је то могло бити; а на који начин је могло бити — не може се објаснити. Од вере зависи и заједничарење у страдањима. Како? Тако, ако не бисмо веровали, ми не бисмо ни страдали; ако не бисмо веровали да ћемо, сапострадавши с Христом, и сацаровати с Њим, ми не бисмо не трпели страдања. Дакле, и Христово рођење и Христово васкрсење усваја се вером. Видиш ли да је потребна не само вера, него вера сједињена са делима. Свакако онај верује да је Христос васкрсао који смело предаје себе опасностима, који заједничари у Његовим страдањима, јер заједничари са Васкрслим, са Живим ...

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 10.

[2] Ср.Кол.3,1.

[3] Рм. 6, 11

[4] Флб. 3, 10.

[5] Тамо.

[6] Гал. 2, 19.

[7] Гал. 6, 14.

[8] Ср. Јак. 1, 15; Рм. 6, 23.

[9] Ср. Рм. 6. 3. 5.

[10] Флб. 3, 11

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Хришћани постају Христоси

Апостол вели: „да будем налик на смрт Његову", тојест да учествујем у њој, јер као што Он пострада од људи, тако и ја. — Другом приликом апостол изјављује: Допуњујем недостатак невоља Христових у телу мом (Кол. 1,24), тојест гоњења и страдања моја сачињавају обличје Христове смрти; јер апостол није тражио користи за себе него користи за многе. Зато и гоњења, и невоље, и тескобе, не само не треба да вас збуњују него напротив да вас радују, пошто се помоћу њих саображавамо, усличујемо смрти Господа Исуса, и на известан начин изображавамо Њега у себи, по речима светог апостола: Смрт Господа Исуса у телу носимо (2 Кор. 4, 10). Но и то бива од велике вере, пошто ми верујемо не само да је Христос васкрсао него и да по васкрсењу има велику силу: зато ми и идемо истим путем којим је Он ишао, тојест услед тога постајемо браћа Њему, постајемо Христоси — Χριστοι γινόμεθα. О како је огромна вредност страдања! …[1]

Богочовек Христос, поставши човек постао је Црква, и тиме сваком људском бићу отворио пут бескрајног богоЧовечанског усавршавања: Црквом и у Цркви постати савршен као Богочовек Христос.[2] То достићи, беспримерно човекољубиви Господ Христос даје нам у Цркви сва средства. Подвиг је то веома разгранат, и са сваке стране бескрајан и безграничан, богочовечански бескрајан и богочовечански безграничан. Свестан тога, хришћанин ма како и ма колико узнапредовао на томе путу ка богочовечанском савршенству, свим срцем стаје уз апостола Павла и смирено са њим исповеда: „Не као да већ достигох, или сам већ савршен".[3] — Ко то говори? Апостол Павле. Човек који је подвизима еванђелским све престигао, па ипак сматра да циљу још није стигао, још није савршен. Зато што се то не достиже док се живи на земљи. Јер сваки нови дан, то је нови мегдан: нове борбе са смрћу, са искушењима, са напастима, са духовима зла испод неба, који свим силама ометају спасење људима. Сваки нови дан, и свака нова ноћ — продужење је животног пута, и на њему свих еванђелских подвига, јер хришћанин стално живи у свима подвизима, у свима врлинама. Напусти ли један подвиг, једну врлину, у опасности је да падне, а можда и пропадне. Зато хришћанин никад не стаје, никад не застаје на путу врлина, и увек сматра себе недовршеним, несавршеним. Свети апостол Павле је изврстан пример тога, а са њим и сви Светитељи без изузетка. Иако најсавршенији хришћани,

ниједан од њих није сматрао себе за завршена. Свети Златоуст, Свети Василије Велики, Свети Јован Дамаскин, Свети Симеон Нови Богослов, — несумњиво велики Светитељи, несумњиво савршени хришћани, а бичују себе као најгрешније, и осуђују себе као најгоре међу људима. Да се то види, треба прочитати не њихова дела већ само оне њихове молитве што сачињавају нашу припрему за свето Причешће. Еванђелско је, православно је правило: што светији човек, то сматра себе грешнијим; што савршенији човек — сматра себе несавршенијим.

И такав човек стоји свим бићем иза апостола Павла који изјављује: „ ... него трчим не бих ли достигао као што ме достиже Христос Исус".[4] Он ме достиже на путу за Дамаск, и отвори преда мном пут, на чијем далеком, далеком крају стоји васкрсење из мртвих, потпуна победа над смрћу. И од тада ја сам стално на томе путу. И не само не идем полако, не стајем и не застајем, него трчим њиме, па ипак нисам достигао. А треба достићи Њега — Богочовека, чудесног и јединственог Бога и Господа Исуса Христа. Он пак, Он је достигао свакога од нас, поставши човек. А ми Га можемо достићи ако у Његовом Богочовечанском телу — Цркви постанемо „као Он",[5] ако ходимо „као што је Он ходио",[6] ако постанемо — богови по благодати, богољуди по благодати. А ко то може, и сме тврдити за себе док је још у овом животу, још у овом свету? Никада ниједан прави хришћанин. Ево христоносни апостол то исповеда у име свих и место свих правих хришћана: „Браћо, ја још не мислим да сам достигао; али једно чиним: заборављајући оно што је остраг, а сежући се за оним што је напред, ја трчим к мети, к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу".[7] Хришћаниново је да стално „трчи" к небеској мети кроз еванђелске подвиге, да се стално сеже, пружа за оним што је напред, што је горе, што је изнад свих небеса у Христу Исусу. И заиста, хришћанин се чежњиво пружа ка Господу Христу кроз молитву, кроз љубав, кроз пост, кроз наду, кроз милостињу, кроз трпљење, — речју: кроз све еванђелске врлине. И за то време глад његове душе за чудесним Господом бива све већа и већа. И у њему се образују тако снажна и полетна христочежњива осећања, да он стварно заборавља све еванђелско што је учинио и предаје се све већим и већим еванђелским подвизима. Па и кад изврши све што је заповеђено, он искрено сматра као да ништа није учинио. По јасној и одлучној речи Спаситељевој: Кад свршите све што вам је заповеђено, говорите: ми смо залудне слуге, јер учинисмо што смо били дужни учинити.[8] То је једини начин да се хришћанин не разлењи, не погорди, не рекне себи: е, доста сам се трудио, доста урадио, доста учинио, време је да предахнем. Да, али за време предаха — издахнеш? Нећеш ли посрамљен изаћи пред сладчајшег Господа? Стога треба стално имати на уму и у срцу еванђелску истину: хришћанин никада није довољно савршен. И кад се моли, никад се не може довољно намолити; и кад чини милостињу, никад је не може довољно учинити; и кад воли, никад се не може довољно наволети; и кад верује, ни кад се не може довољно наверовати. Увек преостаје више што треба учинити него што је учинио. Пропаст је, духовна смрт је за хришћанина рећи себи: „савршен сам". Јер је циљ хришћаниновог усавршавања божанско савршенство: „Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески" — Бог.[9] Јер је пут хришћанинов најдужи пут од свих путева који стоје пред ма којим бићем у ма коме свету: пут од земље до у врх небеса, и изнад свих небеса — „к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу",[10] који седи с десне стране Бога Оца, изнад свих анђелских Поглаварстава и Власти и Сила и Господстава.[11] Кад је тамо наша мета, наш циљ, — каквима ли нам онда треба бити светима у свему живљењу нашем на земљи![12] Да се стигне тамо, треба повезати све еванђелске лествице које једине са земље досежу до тамо. А те су лествице — свете тајне и свете еванђелске врлине. Треба стално живети у њима,

да бисмо могли стићи „к мети", „к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу". — Само је Господ могао и смео поставити људском бићу такву мету, зато што Он једини даје силе да се до ње стигне. „Јер Христова помоћ извршује све, — и без Његове сарадње пут се не може прећи".[13]

Свом душом молитвено погружен у ову благовест христоносног апостола, Свети Златоуст благовести: Ништа тако не обесцењује наше врлине и не надима нас као сећање на добра која смо учинили. То поража двојако зло: чини нас нехатнима и гордима. Стога свети Павле, знајући да је природа наша склона нехату, а пошто је претходио много похвалио Филибљане, он их сада кочи говорећи: „Браћо, ја још не мислим да сам достигао".[14] А ако један Павле није достигао и није потпуно сигуран у своје васкрсење, онда је то утолико теже за оне који нису извршили ни најмањи делић његових врлина. Апостол овим каже: ја још не сматрам да сам достигао потпуно савршенство; ја још нисам све извршио. Истина, свети апостол на другом месту вели: Добар рат ратовах, трку сврших, веру одржах (2 Тим. 4, 7), а овде „ја још не мислим да сам достигао"; али ко прочита ова два места разумеће зашто он тако говори: ове речи су изречене далеко раније, а оне пред смрт. „Још не мислим, вели, да сам достигао", већ само о једном мислим: пружати се за оним што је напред. Јер то значе његове речи: „заборављајући оно што је остраг, а сежући се за оним што је напред, ја трчим к мети, к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу".[15] Погледај како је он овим речима јасно показао шта га подстиче да се сеже за оним што је напред. Нема сумње, ко сматра себе да је већ савршен и да му ништа не недостаје за пуноћу врлине, тај и престаје трчати, као онај који је достигао све; ко пак сматра да је још далеко од мете, тај никада не престаје трчати к њој. Ово смо дужни помишљати и ми, макар да смо и учинили безбројна добра. Јер када Павле после безбројних смрти, после толиких опасности, тако мисли о себи, утолико више ми треба тако да мислимо о себи. Ја нисам клонуо духом, вели апостол, и нисам запао у очајање што после толиког трчања нисам стигао мети, него још трчим, још се борим. Само једно имам пред очима: како да стварно постигнем циљ. Тако и ми треба да поступамо: да заборављамо своја добра дела и да остављамо иза себе. Тркач мисли не о томе колико је прешао, него колико му још преостаје да пређе. И ми размишљајмо не о томе колико смо добрих дела учинили, већ о то ме колико нам још остаје да учинимо. Јер каква нам је корист од онога што смо учинили, ако не учинимо и оно што нам преостаје учинити? И свети апостол није рекао: не мислим, не сећам се, већ: „заборављајући", да би нас учинио пажљивијима. Јер ми онда постајемо ревносни, када се свим срцем лаћамо онога што је преостало да се уради, када предамо забораву оно што је урађено. Још апостол каже: „сежући се"; то значи: ми се старамо да узмемо пре но што стигнемо. Јер онај се сеже, онај се пружа који се стара да престигне ноге своје које још трче, пружајући се напред осталим деловима тела и пружајући руке своје. А то долази од велике ревности и од великог одушевљења. Тако дакле треба да трчи онај који трчи, са толиким старањем, са толиким одушевљењем, а не да омлитави. Колико се пак онај који трчи разликује од онога који полеђушке лежи, толико се и ми разликујемо од светога Павла. Он је свакодневно умирао, свакодневно славу заслуживао; није било времена, није било часа, када он није појачавао своје трчање; он је хтео не да прими већ да дохвати награду, јер се она на такав начин и прима. На небу борави Онај који даје награду, на небу се налази и награда. Погледај колико је пространство које ваља прећи: погледај колика је висина, куда ваља узлетети на крилима духа; јер се друкчије не може доспети на висину. Туда треба прећи с телом; и то је могуће: „јер је наше живљење на небесима".[16] Тамо је наша награда... Стегни ноге своје; научи их да корачају чврсто, јер има много клизавих места; и ако паднеш, много ћеш изгубити. Но ако

и паднеш. устани! јер и у таком случају може се победити. Никада не стај ногом на клизаве предмете, и нећеш пасти; трчи по тврдим и сигурним местима, са главом к небу, са очима к небу. Гледај горе, к небу, где се награда налази: сам поглед на награду појачава одлучност, страх од пораза не допушта да се осећа замор и чини да и дугачак пут изгледа кратак. А каква је то награда? Није палмова гранчица, него шта? Царство небеско; вечни покој, слава са Христом, безбројна блага која се речима исказати не могу. Красота те награде не може се описати: то постиже само онај који ју је добио. И онај који је има добити. Она није од злата, није од драгог камења, већ је далеко драгоценија: према њој злато је — блато, драго камење — ћерпичи. Ако ти, удостојивши се ње, узиђеш на небо, велике ћеш почасти уживати тамо; и Анђели ће те поштовати због ње; са великом слободом ти ћеш општити са свима.[17]

Свеопшта је благовест и заповест: „Који смо год дакле савршени, тако да мислимо".[18] То значи: ми смо хришћани по своме позиву, по своме вишњем звању — савршени. Јер је наш позив, одређен нам Богом Творцем и Спаситељем нашим: да постанемо савршени као Бог.[19] Од самог почетка, од светог крштења, ми се налазимо на том путу савршенства, путу који се завршава христоликим савршенством: „бићемо као и Он",[20] тојест као и сам Богочовек Господ Исус Христос. „Тако да мислимо", тојест да мислимо као што је све ти апостол изложио: Христос је све и сва, и живот у Њему; а све остало је — трице, ђубре, штета. Не мислимо ли тако, ми нисмо свесни шта је Богочовек, шта Црква, шта хришћанство, шта нам оно даје, и шта тражи од нас. Свако смањивање, скраћивање, упрошћивање, антропоморфизирање хришћанског циља, упропашћује хришћанство, обесољује га, оземљује га, претвара у обичну људску, хуманистичку религију, хуманистичку философију, хуманистичку етику, хуманистичку науку, хуманистичко удружење, хуманистичку творевину. Међутим, једино мислећи као свети апостол Павле, м.и правилно мислимо о Христу и хришћанству. „И ако о нечему друкчије мислите, Бог ће вам и то открити".[21]Тојест, ако се у нечему и разликујете по схватањима, али искрено и нелицемерно, Бог ће вас упутити, и открити вам истину. Увек је потребно: своје мисли проверавати Божјим мислима. А њих ено у Господу Христу; а Господа Христа ено у Његовом Богочовечанском телу — Цркви, у којој обитава Дух Свети, „Дух Истине" који сваког ревнитеља вере упућује преко светих Апостола и светих Отаца у сваку истину која се односи на Господа Христа и наше спасење.[22]

Тумачећи овај 15. стих свети Златоуст вели: Савршеноме је својствено — не сматрати себе савршеним. А ако ко друкчије мисли, тојест ако мисли да је извршио све врлине, таквога ће Бог уразумити, Бог ће му открити. Свети апостол је рекао: „Бог ће открити", да би показао да такво схватање проистиче првенствено из незнања.Овојереченоне о догматима, него о савршенству живота и о томе да не треба сматрати себе савршеним; јер ко мисли за себе да је већ постигао све, тај ништа нема.[23]

Све до сада од апостола речено, сачињава „правило“ обавезно правило за све хришћане свих времена. Оно је увек исто, и за све исто. Духоносни апостол га прописује свима хришћанима као правило живота и као правило мишљења: „по истоме правилу да живимо, исто да мислимо".[24]Само мислећи по овоме правилу, и живећи по њему, можемо достићи „у васкрсење мртвих", „к мети", „к награди вишњега звања Божјега у Христу Исусу". Главно је: стално трчати к мети. Како? Кроз свете тајне и свете врлине. То је правило нашег живота на земљи. „Што достигосмо" досад, достигосмо мислећи и живећи по овоме правилу. Да бисмо и остало достигли, треба и надаље „по истоме правилу да живимо, исто

да мислимо". Правилно мислити, правилно живети — могуће је када је све биће наше устремљено „к мети, к награди вишњега звања Божјега. у Христу Исусу". Живимо на земљи, стално гледајући у мету изнад свих небеса, и хитамо к њој кроз све своје мисли и осећања и жеље и дела. Тако, на земљи живимо небом.

Но да се не би помислило: немогуће је живети на земљи небеским животом, — свети апостол одмах наводи примере таквога живота: „Угледајте се на мене, браћо, и гледајте на оне који тако живе као што нас имате за углед".[25] А ми? Та и ми смо људи, од исте грађе од које и ви; предлажемо вам оно што видите да ми сами чинимо. Ми, ваши савременици који живимо са вама на истој земљи, под истим небом, у истим приликама. По свему смо рођаци, браћа. Рекнете ли: Господ Христос је божански узвишен, неподражљиво узвишен; како можемо, ми слаби и сићушни, живети Њиме и у Њему? Да, али ја не тражим од вас да се на Њега угледате; Он је Бог и Господ; угледајте се на своју браћу, и на мене, и ми смо људи као и ви. А ми једно желимо, једно молимо: „да себе дамо вама за углед, да будете као и ми".[26] Угледати се на Христа није тешко: од нас се тражи само ревносна вера, а Он сам дарежљиво даје све благодатне силе, потребне за небески живот у Њему. А за такву веру потребна је једино наша одлучност. Реците, зар се много тражи од нас? Та то је тако мало, да овако људско биће може дати од себе. А тек добија за тако мали напор, какво богатство, какву моћ! Ето ја: „све могу у Христу Исусу који ми моћи даје";[27] „угледајте се на мене као и ја на Христа".[28] Само ревности, што више ревности!. А ревноснима човекољубиви свемоћни Господ непрестано додаје благодатне силе, по мери њихове ревности, да могу с радошћу упражњавати еванђелске подвиге на своме путу ка небеској мети, „ка награди вишњега звања у Христу Исусу". Покажете ли безмерну ревност, и Духа Светог добићете без мере: „јер Бог Духа не даје на меру".[29] И онда ћете свим бићем осетити и увидети да је хришћанство — угледање на Христа, угледање на оваплоћеног Бога, Бога у телу. И стога: „Угледајте се на Бога":[30] живите онако како је живео Бог у телу, Бог који је постао човек. А Он је зато и постао човек, да би нас научио таквоме животу, и дао нам силе за то. Да није то циљ Његовог очовечења, Он би нас на неки други начин спасао од греха, смрти и ђавола, а не постајући човек, и занавек остајући с нама као Богочовек у Богочовечанском телу Цркве.

То угледање на Христа није спољашње, ститматистичко, уобразиљско, већ унутрашње свестрано живљење у Христу, свестрано доживљавање Христа, свестрано саображавање Христу. Једном речју: свестрано ухристовљење и охристовљење, и кроз то - свестрано охристоличење. Човек се свим бићем уживљује у Христа, саоваплоћује Христу, учлањује у тело Његово Богочовечанско, и сав живи Њиме, у Њему, од Њега. То није спољашње подражавање већ унутрашње доживљавање. То није спољашње маскирање себе Христом, већ унутрашње изграђивање себе Христом. А то све бива, и ове се то с нама збива у Богочовечанском телу Христовом - Цркви. Уњој ми се благодатно-врлински угледамо на Господа Христа, доживљујући Га као наш живот, - вечни живот, као нашу љубав - вечну љубав, као нашу истину - вечну истину, као нашу благовест - вечну благовест, као нашу радост - вечну радост, као наше све и сва у свима светима.

НАПОМЕНЕ:

[1] Свети Златоуст, In Philip, Homil . XI, 2; P. gr. t. 62, col. 265—266.

[2] Ср. Еф. 4, 11—15.

[3] Флб. 3, 12.

[4] Флб. 3, 12.

[5] 1 Јн. 3, 12

[6] 1 Јн. 2, 6

[7] Флб. 3, 13—14

[8] Лк. 17, 10.

[9] Мт. 5, 48

[10] Флб. 3, 14.

[11] Ср. Еф. 1, 20—21

[12] Ср. 2 Петр. 3, 11

[13] Блаж. Теофилакт, Interpr. Ep. ad Philip., cap. 3, vcrs 14; P. gr. t. 82, col. 1188 A.

[14] Флб. 3. 13.

[15] Флб. 3, 13—14.

[16] Флб. 3, 20.

[17] Свети Златоуст, тамо, Homil. XII, 1. 2; coL 269, 270. 271. 272.

[18] Флб. 3, 15.

[19] Ср. Мт. 5, 48; Еф. 4, 13—15.

[20] 1 Јн. 3, 2.

[21] Флб. 3, 15.

[22] Ср. Јн. 16, 13—16; 14, 16.

[23] тамо, Homil. XII, 2; col. 272—273.

[24] Флб. 3, 16.

[25] Флб. 3, 17.

[26] 2 Сол. 3, 9

[27] Флб. 4, 13

[28] 1 Кор. 4, 16.

[29] Јн. 3, 34

[30] Еф. 5, 1.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Крст - стожер свега еванђелског

Насупрот животу у Христу стоји живот без Христа и ван Христа. Њиме живе противници Христа, „непријатељи крста Христова".[1] Зар их има; зар их може бити? Та крст Христов је спасење свету од смрти, од греха, од ђавола, од пакла. Крст — „сила Божија" и слава Божија, стога и сила људска и слава људска. Крст Христов је стожер новога живота, вечнога живота на земљи: стожер Апостолства, стожер Мучeништва, стожер Исповедништва, стожер Подвижништва, стожер Светитељства; речју: стожер свега еванђелског: и вере, и наде, и љубави, и молитве, и поста, и кротости, и трпљења, и смирености, и бестрашћа, и обожења, и обогочовечења. Да, „сила Божија" којом људи савлађују све смрти, све грехе, сва зла. И бити против крста? То је заиста достојно плача. Зато свети апостол плачући говори о непријатељима крста Христова.[2] А непријатељи крста Христова су непријатељи најпре себи, па другима, јер убијају себе не једном смрћу већ стотинама, и сурвавају себе не у један пакао већ у хиљаде. Очигледно, они су непријатељи своје бесмртности, свога раја, свога спасења, свога божанског назначења. А тиме — непријатељи и спасења ближњих, и бесмртности ближњих, јер их могу саблазнити, и са пута спасења скренути, и у понор смрти духовне гурнути.

Свесно или несвесно, непријатељи крста Христова су учесници ђавола. Јер је он главни непријатељ крста Христова; он и наводи људе на то непријатељство. И кроз то их поробљује себи. И тако их држи у ропству смрти и греха и зла. Он, „човекоубица од искони",[3] кроз непријатеље крста Христова врши свој исконски посао: гресима убија човека за човеком. Само не може хришћане који се крстом Христовим бране од њега, побеђују га у свима борбама, и тако спасавају себе од свакога греха, од свакога зла, од свакога искушења.

Антиохијски Златоусти еванђелист благовести: Ништа није тако неприлично и туђе хришћанину као тражити себи одмор и починак; ништа није туђе тако његовом позиву и војевању као бити силно привезан за овај живот. Твој Господ би распет, а ти тражиш одмора? Твој Господ би прикован, а ти се предајеш задовољствима? Је ли то дело племенитог војника? Стога свети Павле и вели: „Многи ходе, за које вам много пута говорих, а сад и плачући говорим: непријатељи крста Христова". — Свети апостол говори ово, јер је било људи који су се лицемерно држали хришћанства, а живели су у доколици и задовољствима, што је противно крсту. Јер крст сачињава принадлежност душе која је ступила у борбу, готова је на смрт, и никакав одмор не тражи себи; а они живе управо супротно томе. Стога, премда себе називају хришћанима, ипак су непријатељи крста: јер када би волели крст, они би се трудили да живе животом Распетога. Не би ли распет Господ твој? Ако се на исти начин не можеш распети, ти га подражавај на други начин: распињи себе, не да би уништио себе (не дао Бог! јер то је безбожно), него по речи Павла: разапе се мени свет, и ја свету.[4] Ако волиш Господа свог, онда умри Његовом смрћу: познај како је огромна сила крста, колика је добра он учинио, колико чини, и какво је он осигурање живота. Крстом се извршује све и сва: крштење — крстом, рукоположење — крстом; и уопште ма

где били: на путу, или код куће, или на ком другом месту, крст је велико благо, спасоносно оружје, несавладљив штит против ђавола. Тако дакле, када ратујеш против ђавола, ти већ носиш крст, не просто чинећи крсни знак, него претрпљујући крсна страдања. Христос обично страдања назива крстом, као кад каже: Који не узме крст свој и за мном иде[5] Мт. 10, 24), тојесг који није готов на смрт. А људи ниски, који воле живот и тело, непријатељи су крста; та и сваки који воли уживања и земаљско спокојство — непријатељ је крста.[6]

Шта очекује непријатеље крста? Њима је „крај — погибао".[7] Јер одбацујући крст Христов, они одбацују једино оружје којим могу победити грех, смрт и ђавола, и тако спасти душу своју од погибије у греху и вечној смрти. Ђаво убија људе грехом. Јер је грех смрт душе. Све смрти, колико их има, улазе у људе кроз грех. Непријатељи крста Христова у ствари су пријатељи своје погибије, јер свим силама раде за своју пропаст. Безумље? Да, јер је то најбезумније самоубиство. Свако је самоубиство безумно; ово је најбезумније. Непријатељство крсту, то је већ самоубиство, коме по безумљу нема равна.

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 18.

[2] тамо.

[3] Јн. 8, 44.

[4] Гл. 6, 14.

[5] Мт.10, 24.

[6] Свети Златоуст, тамо, Homil, XIII, 1; col. 275—277.

[7] Флб.3, 19.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Трбух - Бог

Човек је онакав какав му је Бог. И непријатељи крста Христова имају свог Бога. Бог им је — трбух![1] Ни одвратнијег божанства, ни безумнијег идолопоклонства. „Трбух — Бог". То значи: сласти и страсти и поган —

проглашени за божанство. Није ли то последње и завршно изопачење људског бића? последње дно на које човек може пасти? најсвирепије лудило које може природу људску спопасти? Јер ништа поганије од тога људи нису могли изабрати за Бога. Та мање је лудило обожавати камен, дрво, птицу, мачку, и ма коју животињу, неголи свој трбух. Све на трбух сводити: и душу, и савест, и мисао, и осећање; трбухом мислити, трбухом умовати, трбухом човековати, ради трбуха живети, у трбуху гледати све, трбух прогласити за Бога, — е има ли што луђе од тога? Трбух — Бог! Заиста за плакање и ридање ...

Непријатељима крста Христова је „слава у сраму њихову".[2] У трбуху видети Бога, — зар то није највећа срамота за боголику природу људску? Слава је човека спасти се Христом од греха, од његовог смрада, од његових прљавштина, и стећи бесмртност и живот Вечни. А непријатељи крста Христова непријатељи су те праве славе човекове, а пријатељи његовог срама: греха и свих зала. Јер у њима уживају, њих славе. Слава им је у сраму том злосмрадном. Грех је срам за људску природу; и смрт је срам; и ђаво је срам. Одбацујући крст, људи одбацују једино средство којим се срам скида са природе људске, и човек обасипа божанском славом, и живи у тој слави. Срам сматрају за славу, — толико је изопачена и посувраћена логика, и душа, и ум, и срце у непријатеља крста Христова. Све што је неприродно и ненормално, за њих је постало и природно и нормално. Но све њихове изопачености и ненормалности извиру из њихове основне ненормалности: из тога што трбух сматрају за Бога. Живећи у сластољубљу и грехољубљу њихово биће у току времена проврi срамотама, и ми имамо пред собом људе „који се пене својим срамотама".[3] И хвале се њима: виде у сраму — славу, у греху — сјај, у паклу — рај.

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо.

[2] Флб. 3, 19.

[3] Јуд. 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Земаљски мислити

Непријатељи крста Христова „земаљски мисле" (који земаљски мисле; који на земаљске ствари мисле)",[1] јер су боголики ум свој оземљили, претворили у иловачу, у роба иловаче. Душа им је земљосана, те сва заудара на земљу.

Мисли им се вуку по земљи као глисте, бескрилне и немоћне да се дигну над земљом. Отуда и земаљски свет они и сматрају за све и сва. Разгрните ма коју мисао њихову, или осећање, заударају на земљу. А мисао, пореклом с неба, и дата је човеку да га везује са небом, са оним светом, са Богом, са вечним. Но гле, они је смањили, опатуљили, огмизавили, те пузи по земљи и храни се земаљским. Зато их и не интересује ништа небеско, ништа бесмртно, ништа божанско. Нити они то признају. По свему супротност хришћанима. Јер је у хришћана основно правило: мислити о ономе што је горе, на небу, где Христос седи с десне стране Бога; и живети небеским животом у Христу.[2]Каква мисао, такав живот. Мисли ли земаљско, човек и живи земаљским и ради земаљског; мисли ли небеско, човек н живи небеским и ради небеског. Који земаљско мисле, мрзе крст Христов, јер он вуче човека у горње светове, божанске и вечне и светле.

Ништа не може јаче побудити на стид, вели свети Златоуст, и бити прекорније од речи: „којима је Бог трбух, и слава у сраму њихову" (Флб. 3, 19). А који су такви? Они који „земаљски мисле", који говоре: саградићемо куће. Где? На земљи. Купићемо њиве, — опет на земљи. Задобићемо власт. Опет на земљи. Стећи ћемо славу, — опет на земљи. Обогатићемо се, — свакако на земљи. — Ето, то су они којима је Бог трбух! Они који ништа духовно не мисле, него су заузети само бригама и мислима о земаљском; заиста они имају трбух за Бога, и говоре: „да једемо и пијемо, јер ћемо сутра умрети".[3] — И после тога ти се једиш што ти је тело од земље, ма да ти то ништа не смета у погледу врлине. Међутим, реци ми, ти се смејеш и забављаш, задовољствима укопавајући душу своју у земљу, и уопште не мислећи отоме? И какав ћеш опроштај добити, сурвавши себе у такву неосетљивост, када и само тело треба учинити духовним? Јер и то је могуће, ако узажелиш. Теби је дат трбух да га храниш, а не да га проширваш; да управљаш њиме, а не да он господари тобом; да ти служи за храњење осталих делова тела, а не да ти служиш њему, не да ти прекорачујеш границе. Ни море када се излије преко својих обала не чини толика зла, колико трбух шкоди телу и души нашој: море потапа сву земљу, а трбух сво тело. Одреди му меру — колико му је по природи доста, као што је Бог оградио море песком. И ако се он буде узрујавао, ако буде беснио, — запрети му силом што је у теби. Погледај, Бог те је обдарио разумом, да би ти Њега подражавао; а ти нећеш, него, видећи како твој препуни трбух упропашћује и обаруштињује сву твоју природу, не смеш да му наложиш уздржљивост и да га сатераш у границе умерености.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 19.

[2] Ср.Кол.3, 1—4.

[3] 1 Кор. 15, 32.

[4] тамо, Homil. III, 2; co1. 278.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ

ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Тајна хришћанског живота

Самом природом бића свог човек је позван да истовремено живи у два света: на земљи, јер му је тело од земље, и на небу, јер му је душа с неба. Поготову, то важи за човека откако је Богочовек постао Црква; јер Црква је Богочовечански организам који собом обухвата и земаљски свет, те сваки члан Цркве истовремено живи у обадва света, и на земљи и на небу. Стога богомудри апостол и објављује благовест: „Наше је живљење на небесима, откуда и Спаситеља очекујемо Господа Исуса Христа".[1] — Ето тајне хришћанског живота: на земљи хришћани живе небом; ходећи по земљи, они проводе небески живот. Како? Јер живе Господом Христом. А Он Богочовек: сав је с неба, и сав од неба, и сав на небу. Оваплотивши се, Он је људима донео правила и силе небеског живота, и све то уризничио у телу Свом — Цркви. Отуда, иако на земљи, живљење хришћана је живљење на небу, по небеској Истини, по небеској Правди, по небеској Љубави: по Богу и Господу нашем Исусу Христу. Тако хришћани, живећи Црквом и у Цркви, земљу претварају у небо: на земљи небески мисле и небески живе. Они: земаљски анђели и небески људи. Као што се и називају најсавршенији хришћани — Светитељи. По своме позиву, сви хришћани — земаљски анђели и небески људи. Јер је једно Еванђеље, једна Истина, једна Љубав, један Живот, један Бог, једна Црква и за Анђеле на небу и за људе на земљи. Држи ли еванђелске заповести, човек већ живи небеским животом на земљи, већ је унеколико земаљски анђео и небески човек. Акада потпуно узаживи по Христовом Еванђељу, он сав постане земаљски анђео и небески човек. Наш небески живот почиње овде на земљи, да би се без краја и конца продужио на небесима, „откуда и Спаситеља очекујемо Господа Исуса Христа". [2] И ми знамо где је Он: телом на небу, изнад свих небеса, а Божанством у Цркви. У њој целој, јер је сва Његова, сва Божија, сва света, сва Светога Духа.

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 20.

[2] Флб. 3, 20.

Прослављење тела

И „наше понижено тело" треба да прође пут који је прошло тело Христово: од земље до уврх неба, изнад свих небеса „где Христос седи с десне стране Бога". [1] Близанац душе, наше тело заједно са душом трчи кроз еванђелске подвиге ка небеској мети, „к награди вишњега звања Божјег у Христу Исусу".[2] Јер Господ је сишао у наш земаљски свет да спасе и прослави целог човека, не само душу него и тело. Зато је Он и постао „тело".[3] Победивши свет васкрсењем тела, и узневши тело изнад свих небеса да вечно седи с десне стране Бога, Господ Христос је и тело прославио вечном божанском славом. Са циљем: да тако прослави свако тело људско, које буде хтело веровати у Еванђеље и живети по Еванђељу. И када по други пут буде дошао у наш свет, доћи ће са телом славе Своје, да прослави следбенике Своје. Тада ће у бескрајном човекољубљу свом „преобразити наше понижено тело да буде једнако телу славе његове".[4] Анаше тело је било понижено грехом и смрћу; и то је највеће понижење које нас је могло снаћи. Али, победивши грех и смрт силом Христовом, оно се удостојава славе тела Христова: вечног и блаженог живота у вечном царству Тросунчаног Божанства. И све то тело наше, тело људско, постиже као сутелесник Богочовечанског тела Христовог — Цркве.

НАПОМЕНЕ:

[1] Флб. 3, 21; Кол. 3, 1.

[2] Флб. 3, 14.

[3] Јн. 1, 14.

[4] Флб. 3, 21

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Хришћанство - непрестано доживљавање Христа

Господ Христос је сав у Цркви, а хришћанин је сав у Господу Христу — Црквом, јер једино у Цркви он доживљује васцелог Господа Христа, нарочито васкрсење Спасово, ту дијамантску круну Спасовог Богочовечанског домостроја спасења света. Зато христоносни апостол благовести и наређује хришћанима: „Ако дакле васкрснусте с Христом, тражите оно што је горе, где Христос седи с десне стране Бога".[1] Седи као Богочовек са човечанским телом. А где је Он, ту треба да буде и сваки хришћанин. Јер хришћанство и није друго него непрестано доживљавање Христа, доживљавање Његовог живота од почетка до краја. Хришћанин је хришћанин ако сваког часа доживљује нешто Христово, нешто еванђелско. Његов је позив: да увек живи као онај који је са Христом васкрсао из мртвих; да увек поступа као бесмртник.[2] Бесмртник је тиме бесмртник што у овом свету смрти живи бесмртним и вечним. Он непрестано тражи оно што је бесмртно и вечно, хранећи се тиме, јер бесмртник се храни бесмртним. Сав у осећању и сазнању да је васкрсао с Христом, он и тражи „оно што је горе". А то није нешто неодређено и нејасно већ божански одређено и јасно, као и сам Господ Христос Богочовек. Јер то „горе" је онде „где Христос седи с десне стране Бога". А то је само Тросунчано Божанство са свима својим божанским савршенствима. Хришћанин чезне не за неком магловитом, апстрактном, трансцендентном, пустом бескрајношћу, већ за бескрајношћу испуњену Господом Христом и Његовим неисказаним богочовечанским савршенствима и благовестима. Бескрајност без Христа? Зар то није — бескрајна мука за дух људски? Пакао и није друго него бескрајност без Христа, бесмртност без Христа. Живети бесмртно без Господа, — ето шта сачињава вечне паклене муке. Ту човек стално и вечито доживљује себе само као себе, своју бесмртност и вечност испуњује само собом, — каква досада, какав пакао! А хришћанин? Све његове светове, сву његову бесмртност и вечност испуњује чудесни Господ Христос; и у њима он стално доживљује Његове бесмртне благовести и вечне радости, — каква милина, какав рај! У овом свету он озбиљно и радосно живи као човек који је са Христом васкрсао из мртвих, устао из гроба себичности и у себезатворености, победио све смрти, и ушао у нови, широк, богочовечански живот, у коме се живи бесмртним божанским силама Васкрслога и Вечноживога.[3]

Је ли човек хришћанин, он ће тражити оно што вазнесени Господ има и даје својим следбеницима. А Он хоће да сви они буду где и Он.[4] То значи: Он хоће да ти учиниш својим оно што нам је Он као Богочовек даровао поставши Црква: да Његова љубав постане твоја; да Његова правда постане твоја; да Његова истина постане твоја; да Његово преображење постане твоје; да Његова смрт и васкрсење и вазнесење постану твоји; речју: да целокупно Његово Еванђеље и сав

Његов богочовечански живот постану твоји. Јер хришћанство се састоји у охристовљењу себе помоћу непрекидног доживљавања Христа и свега Христовог: „Ја више не живим, него живи у мени Христос".[5] Да, хришћанство је живљење Христом. Сваки хришћанин то доживљује, али по мери своје ревности. А не доживљује ли нимало, зар је хришћанин? Не реци: не могу, слаб сам. — А како су могли толики хришћани у толиким вековима, пре тебе, а и данас око тебе? Та и они су људи, од исте грађе од које и ми. Нама недостаје одлучност и вера. Покажемо ли то, добићемо силе за доживљавање Христа. А њих ено изобилно у Цркви Његовој за свакога од нас. Увек изобилно, како у дане светих апостола, тако и у дане Светога Саве, тако и у наше дане. Штавише, ми имамо мање изговора за наше нехришћанско живљење него наши ближи и даљни претци по вери. Јер ми имамо већи број сведока о Господу Исусу него наши претци у доба Светога Саве, а несравњено већи — него они у доба светих Апостола. Колико се нових светитеља, нових праведника јавило у Цркви од њихових дана до наших! Зар то није разлог и подстрек да одлучније и храбрије идемо за Господом Христом него наши претци? А праведност тих праведника је у томе што су непрестано доживљавали Еванђеље Христово, живели Његовим богочовечанским животом у Његовом Богочовечанском телу — Цркви, стално тражећи „оно што је горе, где Христос седи с десне стране Бога". И постали бесмртници Христови, који и данас живе у Цркви Христовој, само снажније и пуније и јаче и утицајније него у дане својих земаљских подвига, помажући обилно све који их призивају у помоћ да би могли живети еванђелским животом.

У том циљу богомудри апостол наређује: „Мислите оно ме што је горе а не на земљи".[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 3, 1.

[2] Кол. 3, 3.

[3] Ср. Рм. 6, 13.

[4] Ср. Јн. 17, 24.

[5] Гал. 2, 20.

[6]Кол. 3, 2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Философија "по Христу"

Ето философије „по Христу": мислити „о ономе што је горе", што је у Христу вазнесеном и прослављеном. Философија „по Христу" стиче се једино животом у Христу, Христом живети, Христом мислити, — то и значи бити хришћанин. Када свети апостол наређује: „Мислите о ономе што је горе", он нам је у претходном стиху казао да то значи ово:мислите о ономе што је Христово. Јер „Христово" је циљ мисли, њен крај, њено савршенство, њен врхунац; даље се нема куд, нити може. Јер шта је савршеније и бескрајније од Њега, Бога Логоса и човека — Богочовека? У Њему су сви највиши врхови за људску мисао; ту никаква смрт не допире; ту мисао бесмртује и богује и блаженствује. То је највиши врх до кога се људско биће попело, ношено и узнесено Јединим, ваистину Јединим Истинским Човекољупцем — Богочовеком Христом. Са дна земаљског понора до у врх небеса, и изнад свих небеса, — то је назначење, то распон, то диапазон људске мисли. Зато хришћанинова мисао стално васкрсава из земаљског, из прашинског, из смртног, и понире у небеско, у бесмртно, у вечно. Саживљавање Христу, састрадање, саваскрсавање, савазнесавање, речју: саоваплоћавање Христу, — то је пут и хришћаниновог живота и хришћанинове мисли. Земља, и што је на њој, то је зрно песка за нашу мисао, њена полазна тачка. А она — сва повучена васкрслим Богочовеком у Његове безбројне светове небеске. А тамо, „горе, где Христос седи с десне стране Бога", наша мисао се сва раззрачи у све божанске бескрајности и бесмртности. За њу нема провалије између овог и оног света, између земље и неба: Господ Христос их премостио, јер је Својим богочовечанским телом везао све земаљске и небеске светове. Као неком јаковљевском лествицом, по којој силазе и улазе не само Анђели него и људи. Да, Христови људи. Није узалуд човекољубиви Спаситељ рекао: „Заиста, заиста вам кажем:отсадаћетевидетинебоотвореноианђелеБожјегдесепењуисилазе ѫ Сину Човечјему".[1] А у Цркви су измешани Анђели са људима; и људи су постали земаљски анђели, и непрестано узлазе ка Господу Исусу који седи с десне стране Бога, тражећи „оно што је горе". Свака христочежњива мисао је као анђео који са земље узлеће у Христом отворена небеса, изнад којих Он царује и влада над свима световима, и неодољиво привлачи ѫ Себи све што је пробуђено за своје божанско назначење. За хришћанинову мисао нема смрти; све их он побеђује силом Васкрслога. Зато је она у ствари једина слободна мисао, јер је бесмртна божанском бесмртношћу. Мисао човекова је по природи логосна; није од земље; зато је небочежњива, христочежњива. И када свети апостол захтева да мислимо „о ономе што је горе", он захтева оно што одговара природи људске мисли. А то је: да се мисао заврши Христом Богом; да се преобрази у христомисао, у богомисао; да вечито борави у Господу Христу.[2] У томе је њено природно савршенство, у томе и њено вечно блаженство. Тек као христомисао, људска мисао нађе себе, свој прави живот, своју божанску бесмртност, и претставља истинску благовест. А дотле, она није друго до горковест. Зарођена у смртно, у греховно, у земаљско, у демонско, зар она није у паклу где горчинама нема краја? А она је Богом Логосом саздана логосна, да би човеку била прва благовест, прво еванђеље. Анајпре благовест себи самој. Господ Христос на.м је, као Богочовек, први и једини открио божанску тајну мисли људске; ову тајну: мисао људска је у суштини праблаговесг, праеванђеље.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 51.

[2] Флб. 4, 7

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Човеково обогочовечење = охристовљење = оцрквењење

Са Христом, који је као Богочовек постао Црква, људска природа улази у благодатно — врлински подвиг обогочовечења, охристовљења, оцрквењења. Све Христово постепено постаје наше. Зато свети апостол и благовести хришћанима: „Умресте, и ваш је живот сакривен с Христом у Богу".[1] „Умресте" смрћу Христовом у крштењу, и Његовом спасоносном смрћу победисте смрт; и опет, у крштењу васкрснусте Његовом божанском силом у живот вечни. И од тада је тајна вашег живота у Њему, и сила, и бесмртност, и вечност. Јер хришћанин је тиме хришћанин што је сав у Христу, свом тајном свога бића. Смрт нема више властн иад њим, већ он има над њом, јер је сав у Једино Бесмртном и Безгрешном. „Умресте" свету, умресте смрти, умресте греху, умресте свему пролазном, трулежном, земаљском, и васкрснусте с Христом, оживесте са Њим за све што је божанско, бесмртно, вечно. Док човек не умре и не васкрсне са Христом, сав му је живот опкољен и заробљен смрћу. Крсти ли се крштењем Христовим, он свим бићем постаје Христов, сав му је живот „сакривен с Христом у Богу": сакривен од сваке смрти, од сваког зла, од сваког ђавола. И он још на земљи живи вечним животом.

„Живот — с Христом у Богу". То уствари треба да буде људски живот. Ради тога су људи и створени; ради тога је Богочовек и дошао у наш свет, и примио на себе наш живот, да би га одвео његовом божанском назначењу и циљу. А његово божанско назначење је богоживот. Такав је био наш живот у рају: богоживот. Грех га је одвојио од Бога, и сјединио са? — ђаволом. Од тада је наш живот постао своје врсте ђавоживот. Богочовек је и дошао да наш живот ослободи греха, смрти, ћавола, и тако га од ђавоживота врати богоживоту. То је могао

учинити једино Богочовек, јер је у себи сјединио наш живот са Богом, те је наш живот постао поново богоживот: „живот сакривен с Христом у Богу". Поставши човек, Бог Логос је постао наш живот, и Својим животом показао шта је богоживот. Богочовек = богоживот: сав живот у Богу, од Бога, ради Бога, Богом. Богочовечански живот Христов је једани прави, нормални људски живот. Зато је и Црква богочовечанско тело са богочовечанским животом. У њој је наш живот — богоживот: „сакривен с Христом у Богу". У њој ми људи и доживљујемо свој људски живот као богочовечански живот. Наше живљење у њој заиста је „наше живљење на небесима".[2]

Бог Логос јавио се на земљи као Богочовек, као Црква, и уризничио у њој Себе, Јединствену Светињу над Светињама, а са њом и у њој сва неисказана божанска блага. И у Богочовсчаноком телу Цркве хришћани благодаћу Божјом доживљују живот Господа Христа од почетка до — бескрајног краја. Зато богословни апостол благовестн: „А кад се јави Христос, живот ваш, онда ћете се и ви с њиме јавити у слави".[3] Од почетка до краја живот хришћана је живот у Христу. И не само у Христу, него је „Христос — живот наш". Ето најсавршеније дефиниције живота, ето шта је живот: Христос = живот. Је ли то човек доживео, хришћанин је. Ако тако верује и осећа, хришћанин је. У томе је непролазна величина и божанско величанство људског живота. Распесте се с Христом, умресте с Христом, васкрснусте с Христом, вазнесосте се с Христом, зато ћете се „и ви с Њиме јавити у слави" када по други пут буде дошао у наш свет. Ваш је живот непрекидно доживљавање Његовог живота, од почетка до краја. У самој ствари, у нашем хришћанском животу ништа није наше већ све Христово. Све што имамо еванђелскога, божанскога, бесмртнога, вечнога, зар то није од Њега? Нема сумње, све наше је Њиме наше, и од Њега наше: и мисао је христомисао, и осећање — христоосећање, и живот — христоживот. Вечну истину објављује свети апостол када благовести хришћанима: „Нисте своји".[4] Све ваше — Христово је; али је зато и све Христово — ваше: „Све је ваше, а ви сте Христови, а Христос Божји".[5]

Удубљујући се у апостолову благовест херувимски ревносно, свети Златоуст благовести: Апостол хита да хришћане Колошане пренесе са земље, да им покаже да се они налазе горе, на небу, да су већ мртви за овај свет. Ако сте мртви, онда не треба да тражите овдашње; ако сте на небу, онда не треба да тражите земаљско. Не јавља се Христос? Значи, живот ваш још није наступио, — он је у Богу, на небу горе. Шта дакле? Када ћемо живети? Када се јави Христос, живот ваш, тада тражите и славу и живот и радост . . . Обрати пажњу како их је апостол пренео на само небо.Увек се он стара да им покаже да они имају исто што и Христос. У свима посланицама својим он говори о томе, да би им показао да они помоћу вере заједничаре у свему Христовом. Због тога он говори и о глави, и о телу, и чини све да то учини јасннм .Ако ћемо се дакле ми онда јавити са Христом у слави, немојмо туговати што сада не уживамо славу. Ако овај садашњи живот — није живот; ако је наш живот сакривен с Христом у Богу, онда смо дужни овај живот проводити као мртви. Стога, када нас вређају, или што друго трпимо, немојмо одговарати, јер овај живот — није наш живот; ми смо странци и дошљаци. Апостол вели: „умресте".

Но ко је толико безуман да за мртво и погребено тело купује робове, или зида куће, или спрема скупоцене хаљине? Нико. Онда немојмо ни ми поступати тако. Ми обично само једно желимо: да не будемо голи. Зато овде на земљи иштемо само то једно. Наш први човек је погребен; не у земљи погребен него у води крштења; није га смрт победила, него је Победитељем смрти погребен, не по закону природе већ по наређењу власти јаче од природе. Њему се радују сви: и

анђели, и људи, и Господ анђела. За ово погребење није потребан ни покров, ни сандук,. нити ишта слично.[6] „Живот истинских хришћана је будући живот".[7] Хришћани бораве горе на небу, и живе другим животом, животом у Богу — невидљивом за телесне очи.[8]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 3, 3.

[2] Флб. 3, 20.

[3] Кол. 3, 4.

[4] 1 Кор. 6, 19.

[5] 1 Кор. 3, 22—23.

[6] тамо, Homill, VII, 2; co1. 346. 347.

[7] Икуменије, тамо, cap. 3, vers. 3; co1. 41 B.

[8] Блаж. Теофилакт, тамо, cap. 3, vers. 3; co1. 1253 C.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Од старог до новог човека

Како оваплоћени Господ постаје све и сва у човеку? Да би то постигли, шта треба хришћани да чине? Ево шта, заповест је врло проста и јасна: „Умртвите уде своје који су на земљи: блуд, нечистоту, страст, злу жељу, и лакомство које је идолопоклонство"[1] „Умртвите" их, јер су живи, делају, раде. Они сачињавају неку врсту тела вашег, у коме ви живите, и чији органи раде по вашој вољи, по упутствима вашег грехољубивог срца, по мислима вашег огреховљеног ума. Помоћу њих ви сте срасли за земљу, за малецни свет њен, који „сав лежи у злу". [2] Живи делови ваше душе, они као да сачињавају чула ваша: вид ваш, којим зло тражите; слух ваш, којим зло слушате. Док њих не умртвите, ви не можете ни мислити „о ономе што је горе", ни живети "с Христом у Богу". Умртвљење тих страсти и сачињава почетак нашег живљења у Христу. Јер најпре треба почупати

коров, трње и пиревину са њиве душе наше, па засејати по њој семе еванђелских небеских врлина. Онда ћемо свим бићем расти ка небу и тражити „оно што је горе, где Христос седи с десне стране Бога".

Најпре умртвити блуд, похотљивост, јер је то страст која страховито прикива за земаљско, за смртно, за пролазно. Како се то постиже? Творењем еванђелских врлина, на челу са молитвом и постом. Свака еванђелска врлина потискује блудне жеље и разбија блудна расположења и похотљива запаљења, а молитва удружена са постом их потпуно умртвљује и убија. И када се потом и појављују као искушења, појављују се као премлаћена и немоћна привиђења, која сила часног крста покида као паучину.

За блудом свети апостол спомиње „нечистоту". Нечистота долази од сваког греха и од сваке страсти. Кроз своју жаоку сваки грех точи у душу нечистоту, јер је нечистота крв свакога греха. Али, на крају крајева, нечистота сва до лази од нечистих духова. Они се и називају „нечисти" зато што свако зло, и највеће и најмање, јесте по природи својој нечистога и шири нечистоту по бићу човековом чим се појави у њему. Зато што је од нечистих духова, нечистота је жива сила коју треба умртвити. Но она се умртвљује када умртвимо њене творце: грехе, а иза њих нечисте духове. То можемо постићи једино ако се наоружамо „свеоружјем Божјим", тојест свима божанским врлинама"[3] Тако наоружанима свети апостол пише: Јаки сте, и победисте нечастивога.[4]

Затим умртвити: страст = παθος. Страст је заљубљеност у ма који грех. То је грех — претворен у слатку навику. Страст је сладострашће у најширем смислу: страсна љубав према грешним насладама и сластима. Такво сладострашће, такво грехољубље обично пустоши душе оних који немају Бога у мислима и у савести, нити живе по Његовим законима.[5] Да бисмо ту неман умртвили, потребна нам је вера у јединог истинитог Бога и Господа — Исуса Христа, и живот по Његовим светим заповестима. Охристовљење, — ето лека од свих страсти. Стога свети апостол благовести: Који су Христови распеше тело са страстима и жељама.[6]

Обавезно за хришћане: умртвиш — „злу жељу". Зла жеља је израз огреховљене воље. Воља, која се путем грехољубља сродила са злом, природно је што жели зло. У њој је зло постало жива, стваралачка сила, која кроз њу жели оно што је грешно и зло. Лек од тога? Грехољубље заменити христољубљем. Болести воље се лече, када нашу људску вољу повежемо са вољом Божјом, и потпуно је потчинимо вољи Божјој, те је за нас у свему врховно и руководно начело ово: „Не моја воља, него Твоја да буде".[7] Воља Божја је сва изражена у Господу Христу и Његовом светом Еванђељу.[8] Извршујући заповести еванђелске, ми творимо вољу Божју, и тако лечимо вољу своју од њених болести: од злих жеља, и уништавамо у њој грехољубље, злољубље. А вољу Божју твори само љубав ϰ Богу. Стога је богољубље једини лек од грехољубља и злољубља, и тиме једини обесмртитељ и овечнитељ људскога бића. „Све што је на свету, жеља тела, и жеља очију, и охолост живота, није од Оца, него је од овога света. И свет пролази, и жеља његова, а који твори вољу Божју, остаје вавек".[9]

Лакомство је убиствена болест душе. Стога је еванђелска дужност наша: умртвити „лакомство које је идолопоклонство". Лакомство је заљубљеност у ствари овога света која иде до обожавања. То лакомство може бити двојако: материјално и духовно. Материјално је, када се односи на видљиве предмете овога света и творевине људске; духовно је, када се односи на идеје, мисли, страсти, грехе. Апостол назива лакомство идолопоклонством. Зашто? Зато што човек у свом лакомству, место јединог истинитог Бога и Господа, прогласи себи за смисао, за циљ, за божанство, за идол свога живота: злато, или природу, или науку, или културу, или технику, или жену, или децу, или друштво, или народ,

или човечанство, или сласти, или страсти, или идеје, или хероје, или генија, или вођа, или ма кога или ма шта, свеједно. Такав човек је уистини идолопоклоник, и његов живот идолопоклонство: служење лажном богу, једном или многима свеједно. Многе су лажне богове понаизмишљали људи, зато и постоје разноврсна идолопоклонства, од најпростијих до најпрефињенијих, од, најварварскијих до најкултурнијих. Од свију њих лек је један, само један: вера у јединог истинитог Бога и Господа — Исуса Христа, и живот по њој. А све је то у Богочовечанском телу Цркве.

Живећи у страстима, у сластима, у разним идолопоклонствима, људи живе у ономе што је противно Богу. Такав живот није друго до непрекидно противљење Богу. Али у том свом богопротивљењу људи су само послушни синови, кога оца? — ђавола. Јер је он први и главни противник Божји. Свим бићем својим он је супротност Богу. Ђаво, чиме је ђаво? — Грехом и злом. А људи који живе у греху и злу, неминовно се тиме усињују ђаволу, и постају синови противљења, богопротивљења. Блуд усињује човека ђаволу; и нечистота, и страсти, и зле жеље, и лакомство; уопште сваки грех, свака страст усињује човека ђаволу. Је ли неко роб ма ког греха, или ма које страсти, син је противљења, богопротивљења. А Бог, иако свељубав, иако Једини Човекољубац, не може волети грех и зло, јер су то суште супротноста Његовом бићу, Његовој природи. За њих Он има само гњев: „Гњев Божји с неба на сваку безбожност и неправду".[10] А када се људи свесно и упорно толико сроде с неправдом да постану синови противљења, онда — „долази гњев Божји на синове противљења", јер су изједначили себе са грехом и злом и са њиховом вечном судбином.

„Синови противљења" су, на првом месту, незнабошци и безбошци. Они се стално противе Богу истиноме служећи лажним боговима и живећи у њиховим лажима, сластима и страстима. Немајући истинитог Бога у своме сазнању, они се грехољубљем толико навикну на грех и зло, да им изгледају као нешто природно. Огреховљено сазнање види у злу и греху нешто логично и нормално.[11] Само вера у Христа пробуди људе, те увиде какву страхоту претстављају грех и зло за људско биће. А вера у Христа је нови живот, живот у јединоm истинитом Богу. И у том новом животу — ново сазнање, очишћено од незнабожне и безбожне логике и мерила ствари.

Отуда свети апостол и наређује бившим незнабошцима: „А сада одбаците и ви све то: гњев, љутину, злоћу, хуљење, ружне речи из уста својих".[12] Одбацити на који начин ?На тај: што ћете гњев заменити кротошћу, љутину — благошћу, злоћу — добротом, хуљење — слављењем Бога, ружне речи — еванђелским благовестима. Не одбаците ли све то, ви остајете и надаље синови богопротивл.еља, на које „долазе гњев Божји". Долази у овом свету у виду разних невоља и мука, а у оном — у виду пакла и вечних мука. Гњевом, љутином, злоћом, хуљењем, ружним речима људи показују да су послушна деца врховног богопротивника, ђавола. Јер тиме творе вољу његову. А чију вољу творе, онога с.у деца, онога синови. Ту спада и лаж:

„Не лажите један на другога".[13] Лажете ли, ви се духовно рађате од онога који је „лажа и отац лажи", и постајете његова духовна деца.[14] Лаж, свака лаж је својим бићем везана за „оца лажи". Ђаво једно ради: стално измишља, говори, и протура лажи о Богу. То је и природно за њега, „јер нема истине у њему", пошто нема Бога који је Истина.[15]Када говори лаж, ђаво своје говори,[16] говори оно што сачињава суштину његовога бића, оно што га у ствари чини ђаволом, оно чиме он оћавољује сва разумна и слободна бића која му служе. Зато боголика створења, људи, када лажу један на другога, у ствари не раде друго него свесно или несвесно врше ђаволов посао у свету.

Сви ти греси, те страсти, те сласти, те лажи, толико су се уживели у нехристовог човека, толико укостили, толико остварили, толико уобличили, да су образовали засебног човека: „старога човека".[17] А Христов човек је — нови човек, сав „саздан по Богу у правди и у .светињи истине".[18] Стога свети апостол и наређује: „Свуците старога човека с делима његовим , и обуците новога, који се обнавља за познање истине, по лику Онога који га је створио".[19]

— Стари човек: својим злим мислима, осећањима, жељама, расположењима, делима помрачио и унаказио све што је боголико у њему: и савест, и душу, и вољу, и ум. Све је то у страстима и гресима изнемогло, оболело, остарело. Да би се обновило и подмладило, потребно је свући старога човека који се наметнуо боголикој души, боголикој савести, боголикој вољи, боголиком уму, и обзидао их собом као телом.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 3, 5.

[2] 1 Јн. 5, 19.

[3] Ср. Еф. 6, 11—18.

[4] 1 Јн. 2, 14.

[5] Ср. Рм. 1, 21—32.

[6] Гал. 5, 24. — Богомудри Икуменије вели: Господ нас оживе од прве умртвљепости, тојест од умртвљености првородним грехом и нашим личним гресима, отпустивши нам у крштењу грехе наше; али нама је потребно и друго умртвљење: не да себе саме умртвљује, него да умртвљујемо страсти не дајући им да дејствују, да раде у нама. — Тамо, сар. 3, vers. 5; со1. 41 D.

[7] Лк. 22, 42.

[8] Ср. Еф. 1, 9.

[9] 1 Јн. 2, 16—17

[10] Рм. 1, 18.

[11] Кол.3, 7.

[12] Кол 3, 9.

[13] Кол. 3. 8. — Како је то, примећује блажени Теофилакт, тек што је свети апостол рекао: „кад живљасте у њима", показавши тиме да онн већ вшпе не живе у њима, а ево одједном опет кажс: „одбаците све то"? Како да одбаце оно што немају? На то се може одговорити ово: речи „када живљасте у њима" разјашњавају оно што се сада говори: јер оне указују на то да је некада, тојест пре крштења владао у вама грех, господарио целокупним животом нашим, и тиранисао вас, те је слобода од страсти за вас била немигућа; сада пак, када је крштењем умртвљен у вама грех, вама

је лаѓо одбацити страсти — као одећу, и не можете се изговарати како живите под тиранијом греха и страсти, јер сте ви умрли за њнх. — Тамо, сар. 3, vers. 8; со1. 1256 В.

[14] Јн. 8, 44; 1 Јн. 8, 44; 14, 6.

[15] Јн. 8, 44; 14, 6.

[16] Јн. 8, 44.

[17] Кол. 3, 9.

[18] Еф. 4, 24.

[19] Кол. 3, 9—10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Христолики човек

Како се свлачи стари човек? Свлачи се када се одбаце зла дела која га сачињавају: гњев, љутина, злоћа, и остали греси и страсти. Одбаци ли се то, стари човок потпуно изумире, нестане га. А нови? Нови се помаља из боголике душе, савести, воље и ума, и постепено обнавља Христом Богом који га је и створио боголиким, христоликим. То обнављање је сасвим природно, јер бива на основу, одискони, боголике природе човекове. А Господ Христос, који је „лик Бога невидљивога",[1]и јесте оригинал и вечни Лик, по коме се ми обнављамо. По Њему и Њиме ми васпостављамо боголикост наше душе. И не само васпостављамо, него је и даље развијамо ка бескрајном богочовечанском савршепству — „док не достигнемо у човека савршена, у меру раста висине Христове".[2] Тако, то обнављаље и. иије друго него наше ухристовљење и охристовљење. Јер смо ради тога и саздани и спасени: да личимо на Творца и Спаситеља нашег — Господа Христа. И стварно личимо на Њега, чим Њиме живимо. Наш је идеал сасвим природан: христоликост. Јер смо и саздани са христоликом душом. Она и носи у клици, у потенцији, сву богочовечанску христоликост. Господ Христос је постао човек, и показао на Себи савршено христоликост човека. И као Богочовек поседује све божанске силе и даје их Својим христочежњивим следбеницима, да постепено развијају своју христоликост до њеног потпуног савршенства. И зато што те охристовл.ујуће и охристоличујуће силе даје свакоме и свима у свом Богочовечанском телу, Цркви, Он и захтева од свих следбеника Својих божанско савршенство: „Будите савршени као што јс савршен Отац ваш небеоки".[3] То наше охристовљење, то наше охристоличење је у исто време и стицаље правог богопознања. У нашем човечанском свету једино христопознање даје људима право и истинско

богопознање. Ко у Богочовеку Христу не нађе истинитог Бога и Господа, никада га нигде пронаћи неће ни у једноме од постојећих светова; и занавек ће остати бедни роб лажних богова и лажних познања и сазнања.

Нови човек — христолики човек је човек по Богу. Он не стари већ увек цвета ка познању Бога и божанског, стално постајући све млађи и млађи али и све јачи и јачи, уколико више стиче познање и уколико се више удостојава већих ствари.[4] Не очекујте да нови човек остари. Напротив, што више живи, он се све више приближава не старости већ младости, која је боља од раније. Јер што више стиче знање и удостојава се већих ствари, он утолико већма цвета и утолико више задобија силе, не само од младости него и од Лика ка коме се приближава. Гле, најбољи живот назива се творевина— по лику Христовом = κατ' εικόνα Χριστού; то и значи: "по лику Онога који га створио", пошто и Христос умре не у старости, него онда када је био у цвету такве лепоте да се то ни исказати не може.[5] Таква је особина живота у еванђелским врлинама: он са током времена бива све млађи и млађи — άεί νεάίει; иако изгледа да телесно стари, но духовно цвета стално.[6]

Обући се у новог човека, Богочовека, значи постати прави човек, онакав какав је изашао из руку Божјих при стварању. И још употпуњен богочовечанским силама Христовим, испуњен „сваком пуноћом Божјом".[7] За Њега је сваки човек боголико биће; ту „нема Грка ни Јеврејина, обрезања ни необрезања, дивљака ни Скита, роба ни слободњака, него све и у свему Христос". [8] Као Богочовек поставши Црква, Господ Христос је обухватио све Божје светове, и сва створења у њима, испунио Собом све и сва, и за свако створење постао „све и сва — у свему". Уколико Га та створења својим добровољним грехољубљем не изгоне из себе и не одгоне од себе Од како је Цркве Христове у свету, све што дели људе ишчезава. И нови човек = Христов човек има стварно нови поглед на човека, на људе, на свет, има — философију „по Христу".[9] Он осећа да логосна сила Христова везује све људе, сва бића, све светове. И у творевини као целини, и у свакој твари посебно, он осећа Христа као стваралачку, промислитељску и сједињилачку силу. Ма куда ишао, он на Христа наиђе; ма у шта гледао, он Христа угледа. Он свим бићем осећа: Христос је живот животу, постојање постојању, светлост светлости;[10] Он испред свега, кроза све и у свему „сва испуњава у свему" и „све је у њему".[11] Заиста: „све и у свему Христос", „Христос све и сва — *τα πάντα*"; насупрот Њему — пусто ништа; Свебиће — небиће. Нема ли Христа у човеку — ништа је, нула је, леш је, небиће је. Нема ли Га у васиони — леш је, ништа је, небиће је васиона. Христос је Свебиће и свејединство. Он све испуњава и све спаја; без Њега је све празно и пусто и неповезано. Извуче ли се Он из човека, из сунца, из васионе, из пчеле — све се сурвава у хаос, у небнће, у ништа, у смрт. Само Он Својим Богочовечанским телом, Црквом спаја све и сва, испуњује ове и сва у свима световима.[12] Из Њега стално излази свеиспуњујућа и свеуједињујући божанска, блатодатна сила, која све и сва испуњује и сједињује логосношћу. Учлани ли се човек у богочовечанско тело Христово, он се испуни осећањем свебића и свејединства; за њсга нема смрти више, већ свуда благовес на свепуноћа, бесмртност и вечност. У то богатство нас уводи света тајна крштења, јер се њоме учлањујемо у вечноживо тело Цркве. Ту ишчезавају све разлике, јер је Христос „све у свему": Који се год у Христа крстите, у Христа се обукосте. Нема ту Јеврејина ни Грка, нема роба ни господара, нема мушкога рода ни женскога, јер сте ви сви једно у Христу Исусу.[13]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 15.

[2] Еф. 4, 13.

[3] Мт. 5, 48.

[4] Блаж. Теофилакт, тамо, сар. 3, vers. 10; col. 1257 B.

[5] Свети Златоуст, тамо, Homil. VIII, 2; col. 353.

[6] Икуменије, tamo, сар. 3, vers 10; col. 44 C.

[7] Кол. 2, 9—10.

[8] Кол. 3, 11.

[9] Ср. Кол. 2, 8—10.

[10] Ср. Јн. 1, 34.

[11] Кол. 1, 16—17; Еф. 1, 23.

[12] Ср. Еф. 1, 20—23. 10; Кол. 1, 16—20; 3, 15.

[13] Гал. 3, 27—28.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

"Сви - један Христос"

„Христос нека буде за вас све и сва: и вредност, и род, и у свима вама Он. Јер сви ви постадосте један Христос, пошто сте тело Његово — πάντες Χριστός εις έγένεσθε, σάμα αήτού *όντες*".[1]— „Све у свему Христос", пошто смо сви једно тело, имајући Христа за главу. Стога је Христос с правом за нас све и сва: и Спаситељ, н Господ, и Бог, и Глава, и Архијереј, и Жртва.[2]

То облачење у Христа, то благодатно — врлинско охристоличење, шта значи за наш свакодневни живот? Казује нам христоносни апостол: „Обуците се као изабраници Божји, свети и љубљени, у срце жалостиво, благост, смиреноумље, кротост, дуготрпељивост",[3] речју: у све еванђелске врлине. Облачећи се у њих, ви се облачите у Христа, у новог човека. — „Срце жалостиво", то је срце евапђелским врлинама прерађено, удобрено, разнежено, преображено, омолитвљено, ољуботворено, охристовљено. Оно свачију тугу и свачију муку осећа, и саосећа, као своју; молитвеном љубављу живи у свима и у

свакоме, јер; је свим бићем својим у саборном срцу Цркве. Оно непрекидно саосећа свој твари која, поробљена смрћу и пропадљивошћу, „уздише и тужи" непрестано.[4] Оно жали сваку птичицу, сваку травчицу, које се превијају и грче у мукама пропадљивости. И сврх свега жали највећег кривца, човека, сваког човека, што је роб смрти и греха, и што је сву твар потчиииио смрти и пропадљивости.[5] Та жалостивост је у највећој мери својствена Светитељима. Нико осетљивији ни саосетљивији од њих; н нико не живи кроз већи број бића од њнх, и не осећа за њих и месго њих. Својом омолитвљеном саосетљивошћу њихова је душа разливена по свима тварима. А на то су позвани сви хришћани, јер су они „изабраници Божји, свети и љубљени". Сваки по мери својих сила и подвига. Срца жалостиво се стиче еванђелским животом: животом у еванђелским врлинама, а најпре у молитви и љубавн и посту. Истина, човек просто не зна која је прва, а која друга, а која трећа међу еванђелским врлинама. Толико је свака од њих и важна и потребна. У ствари, све су оне прве, и свака је од њих прва, јер је свака безмерно неопходна сваком хришћанину. Својим светим преображајним силама оне постепено освајају срце, омилостивљујући, ожалостивљују, чине га новим срцем, срцем новога човека, христоносног и христоликог. А без њих — срце је роб окамењене неосетљивости; пропада у себичности ,саможивости, усамљености. Зато је неопходна молитва Светога Златоуста: „Господе, избави ме од окамењене неосетљивости". Такав је распон: без Христа — окамењена неосетљивост; са Христом — еванђелска свеосетљивост. Човек окамењене неосетљивости најпре је неосетљив и несаосетљив према себн самом, према ономе што је за њега најважније: према боголикој души својој, према њеној бесмртности и вечности. А затим, неосетљив и несаосетљив и према другима, према њиховој вечној судбини. Неосетљивост се увек пројављује као саможива несаосетљивост, а еванђелска осетљивост — као човеколзубива саосетљивост. Господ Христос је из божанске саосетљивости, жалостивости постао човек и поднео толике муке за спасење рода људског. Зато се у црквеним молитвама и назива „Бог жалостивости". Од Њега се еванђелској жалостивости и учимо, од Њега за њу и благодатне силе добијамо. Бог Отац је „Отац жалостивости.[6] Он такав, да бисмо и ми били такви.[7] Прича о милостивом Самарјанину је у ствари прича о жалостивом Самарјанину (Лк. 10,).

Милоставост његова је плод жалостивог срца његовог. Увек је еванђелски нова благовест и заповест: „будите жалостиви".[8]

Благосг је друга врлина која облачи човека у новог човека. Сва је од Христа, и сва води Христу. И увек испуњује човека христоликим расположењем према другим људима и створењима. У односу према грешним људима Господ Христос показује „богатство благости".[9] Хришћани су позвани да пребивају „у благости".[10] Превелико богатство благости Божје огледа се у Спасовом подвигу спасења рода људског.[11],,Благост и човекољубље Спаситеља нашег Бога — спасе нас".[12]

Смиреноумље — анђелска врлина међу светим врлинама.Стоганеопходначовеку у обадва света. Смиреноумље је стално смиравање ума људског пред безгрешним и савршеним умом Божјим што је у Христу Исусу Господу нашем. Њиме ум свој водити и руководити: о свему и свачему смерно умовати; и уму се Богочовековом добровољно и радосно свагда покоравати. Човеку је при стварању дат од Бога боголики ум, да би увек био богочежњив и боголетан, и у уму Божјем свесавршеном налазио свој циљ, свој живот, своје савршенство, своју бесмртност, свој свеживотворни оригинал и идеал. Заповест је Вечног Еванђеља: „Будите смиреноумни".[13] Смиреноумље нас облачи у новог човека, у нов ум, и човек умује све по Христу, „по лику Онога

који га је створио". Она је главна особина хришћанске светости, главна сила философије „по Христу". Смиреноумни увек Христом умује, Христом мисли о свему. А стари човек је сав у гордоумљу: свој ум диже изнад свега, и изнад самог Бога. Но у томе је сав ђаво и они који су с њим. Зато је увек добро и увек неопходно молити се и дању и ноћу вапајном великопосном светојефремском молитвом: „Господе, дух здравоумља, смиреноумља, трпљења и љубави, даруј мени слузи твоме". Буде ли човек философију свога живота зидао на дијамантском темељу смиреноумља, биће мудар попут Светог Златоуста, чија су богоречита уста изрекла ову божанску мудрост: „Смиреноумље јс темељ наше, хришћанске философије".[14]

На подивљалој од грсха земљи кротост је врлина, чије је савршено богочовечанско оличење међу људима сам Господ Христос, јер је „кротак срцем". [15] Обући се у христолику кротост, то је обући се у иовог човека. Нема сумње, кротост је најочигледнија одлика правих хришћана, светитеља и праведника.Нијели она главно, и свепобедно, оружје светих Мученика, и светих Исповедника, и светих Подвижника, и свих Светих, од првог до последњег? Њоме је новозаветни човек увек нов. То је стога тако, што је чудесни живот Господа Христа на земљи беспримерна кротост, од почетка до краја. Кротост — при божанској свемоћи. А свети Апостоли? иако су располагали божански свемоћном чудотворном силом, увек су кротошћу одговарали на грубости и казне својих гонитеља и мучитеља. Зато они и наређују хришћанима: да сваку кротост показују према свима људима.[16]Шта је темељ свих еванђелских врлина? Очитледно дуготрпељивост. Нема еванђелске врлине коју човек може стећи ,ако се није наоружао дуготрпељивошћу. Јер свака од њих представља дуготрајан и мучан подвиг. Ко њу има, осигуран му је успех у новом, христоликом животу, и постепено ће се обући у новог човека. Дуготрпељивост је одлика Бога човекољубца — Господа Христа и Његових следбеника.[17] Без дуготрпељивости нема спасења: „дуготрпељивост Господа нашега држите за спасење".[18]

Кроз милионе својих чланова Црква сведочи: христолик човек је сав изаткан од светих врлина. То хришћани доказују и показују: „сносећи један другога, и опраштајући један другоме ако ко има тужбу на кога, као што је и Христос опростио" њима, тако и они.[19] Нема сумње, хришћана је дужност над дужностима да у свему буду „као што је и Христос". Они се не смеју руководити ником и ничим мањим од Богочовека и Спаситеља, Господа нашег Исуса Христа. Нарочито у праштању. Како и колико праштати, апостолско је питање.[20] А ево и светог апостолског одговора: Опраштајте један другоме „као што је Христос опростио вама".[21] Размислити само: колико је Господ Христос унапред опростио свакоме од нас, решивши се да дође као Богочовек на земљу и спасе род људски на онако беспримерно самопожртвован и човекољубив начин. Спасивши нас од греха, Он нам је и опростио све грехе. И данас, како се спасавамо од свакога греха ако не Његовим човекољубивим праштањем?[22] Јер Он једини има власт опраштати грехе, пошто Он једини има силу отпуштати и разрешавати грехе.[23]И Он то свемилостиво чини кроз свете тајне и свете врлине.[24]Свака врлина води савршенству, а љубав га у потпуности даје, јер као „веза савршенства савлађује све што није од Бога. Грехољубиви и слаби, ми смо увек под гресима, зато нам је непрестано и потребно Његово опраштање грехова. То је разлог да и ми непрестано опраштамо један другоме, чак ако ко има и тужбу на кога. Огорчен, ти подижеш тужбу на брата свога због тога и тога. Но замисли, какву би тужбу сваког дана, и сваког часа, могао дизати на тебе свезнајући Господ, када нам не би свемилостиво и свежалостиво опраштао грехе! „Опраштајте, и опростиће вам се".[25] „Будите један другоме благи,

милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама". [26] Тиме ћете показати да сте свукли старога и обукли новог човека.

НАПОМЕНЕ:

[1] Свети Златоуст, тамо, Homi1. VIII, 2; co1. 353.

[2] Икуменије, тамо, cap. 3, vers 11; co1. 44 D.

[3] Кол. 3, 12.

[4] Ср. Рм. 8, 20.

[5] тамо.

[6] 1 Кор. 1, 3.

[7] Ср. Мт. 18, 27. 33. 35.

[8] 1 Петр. 3, 8.

[9] Рм. 2, 4.

[10] Рм. 11, 22.

[11] Еф. 2, 7.

[12]] Тит. 3, 4.

[13] Петр. 3, 8.

[14] „Θεμέλιος Αστ ι της καθ' ήμας φιλοσοφίας η ταπεινοφροσυνη“. Свети Златоусг, P. gr. t. 51, 312

[15] Мт. 11, 29.

[16] Тит. 3, 2.

[17] Рм. 2, 4; Јак. 5, 11; Еф. 4, 1—2; 2 Кор. 6, 6.

[18] 2 Петр. 3, 15.

[19] Кол. 3, 13.

[20] Мт. 18, 21.

[21] Кол. 3, 13.

[22] Ср. Еф. 1, 7; Кол. 1, 44.

[23] Мт. 9, 6.

[24] Ср. Јн. 20, 22—23; Мт. 18, 18.

[25] Лк. 6, 37.

[26] Еф. 4, 32.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Најглавнија охристоличујућа врлина

Но најглавнија охристовљујућа и охристоличујућа врлина, која је? — љубав. Зато свети апостол наређује хришћанима:„Сврх свега тога обуците се у љубав, која је веза савршенства".[1] Љубав је главна одећа новог, христоликог човека. Обући се у њу, то је обући се у свеврлину. Јер она све врлине везује, спаја, сједињује у једно тело. Тако, моћи свих осталих врлина постају њене моћи; а и она сама постаје саставни део сваке врлине. Она — „веза савршенства" — проналази и повезује све што је савршено у свима бићима. По себи, она је не само божанска сила, него је и само биће Божанско: „Бог је љубав".[2] Сва од Бога љубав сједињује човека најпре са Богом, извором свих савршенстава. А затим и са свим оним што је савршено у људима и у осталим бићима и тварима. Обучен у њу, човек је обучен у најмоћнију божанску силу, која, одстрањује, побеђује, саставља" све што је савршено у осталим врлинама она повезује у једно савршенство које вечно траје, пошто „љубав никад не престаје".[3] „Све што би ти назвао добром, ако у њему одсуствује љубав.. нема никакве вредности, брзо нестаје".[4]„Веза савршенства", љубав по самој природи својој тражи и проналази и везује оно што је савршено у свима бићима и тварима. А то је? Оно што је божанско, логосно у њима. Отуда хришћанин светом, богочовсчанском љубављу доживљује свет као логосно свејединство; а род људски још и као боголико свејединство. Она је та света божанска сила која,каобогочовечанскаварност у Богочовечанском телу Цркве Христове, даје моћи човеку те свим бићем осећа да је Христос „све у свему", и да у Њему Богочовеку — Цркви: „нема Грка ни Јеврејина, обрезања ни необрезања, дивљака ни Скита, роба ни слободњака". Нема сумње, она је та која све спаја у једно тело: Цркву. Спаја и Анђеле и људе, и све што је савршено у свима тварима, од прве до последње, од највеће до најмање. Свестваралачка и свеујединилачка логосна, богочовечанска сила, љубав нас у Цркви сједињује са свима савршенствима њеним, а најпре „са свима светима".[5] И све што је логосно, богочовечанско, свето, ми доживљујемо као бесмртно и вечно свејединство „у једном телу" — телу Цркве.[6] Еванђелском љубављу ми и осећамо Цркву као једно тело, тело Богочовечанско, коме је Друга Ипостас Пресвете Тројице — Богочовек Господ Исус: Глава, и све и сва. Она је та која чини „да мир Божји влада у срцима" нашим.[7] Јер она осећа и зна да је над сваким грехом, смрћу и злом њена победа осигурана Богом који је љубав. Бог љубави и влада у срцима људским богољубљем и човекољубљем. Само том богочовечанском љубављу усељује се у срце људско „мир Божји који превазилази сваки ум" и чува и срца људска и мисли људске „у Господу Исусу“.[8]„Призивајући нас миру, Христос нас начини једним телом, поставши сам глава томе телу. Јер ради чега смо ми једно тело, ако

не ради тога, да бисмо као удови један другога чували мир међу собом и не раздвајали се?".[9]

Свете врлине су у новом, христоликом човеку, као небоземне пчеле, које у сећу душе човекове слажу мед бесмртне, вечне мудрости.[10] Мудрошћу свети апостол назива врлине, вели богомудри Златоуст. И с правом, јер и смиреноумље, и милостиња, и све слично томе јесте мудрост; као што све супротно томе јесте лудост, безумље — ἄνοια, јер од безумља долази грубост. Отуда се често сваки грех назива безумљем: „Рече безуман у срцу свом: нема Бога".[11] „Усмрдјеше се и загнојише ране моје од безумља мога".[12] Та мудрост разлива по васцелом бићу човековом неисказану сладост, која омолитвљује сву душу, те она радосно хита из молитве у молитву. А молитвено расположење према сладчајшем Господу пројављује се као еванђелско поступање са људима. „Реч Христова", семе небеске, божанске истине богато се множи у срцу људском, ако је срце омолитвљено, ако је стално устремљено ка Богу богочежњивим расположењем. Јер је молитвеност најбоље поднебље за то небеско семе. Оно богато процвета божанском мудрошћу, и божанском љубављу, и божанском милостивошћу. Непрестаном молитвеношћу срце се људско претвара у храм, у коме стално бораве божанске свете силе и савршенства, а у њима и сам Господ. А такво срце, и такав живот у срцу, најбоље је васпитно средство наше за сву браћу око нас. И најмудрији учитељ свему божанском. И најмудрији светилник за све еванђелско, бесмртно, вечно. Молитвом се срце људско богато облагодати. А благодат, као божанска сила, увек је богочежњива; и све мисли, и сва осећања вуче ка Богу. И сва се душа устремљује ка Богу кроз псалме, и славословља, и песме духовне, јер све то потстиче на живот у Богу, и на стално усавршавање и пружање ка Господу и свему божанском, светом, непролазном.[13]

Непрекидна молитвеност се стиче саборном молитвеношћу Цркве. Живот у Цркви је на првом месту учествовање свим бићем у саборној молитвености заједно „са свима светима". Онда се сви међусобни, односи лако еванђелски уређују тим молитвеним расположењем. Човек сталног молитвеног расположења увек се еванђелски односи према браћи, људима, тварима. Људи молитвеног расположења радосно један другога саветују и уче свему што је божанско, бесмртно, еванђелско. Сваки је свакоме мили учитељ и саветник, јер се сваки смирава пред сваким, сматрајући себе нижим од другога и поучавајући се његовим еванђелским врлинама.

У Цркви све је у Господу и ради Господа. Зато свети апостол наређује: „Све што год чините речју или делом, све чините у име Господа Исуса, захваљујући Богу и Оцу кроз Њега".[14] — Ето еванђелског правила за свакодневни живот. Све да буде обухваћено Господом Христом. Све да буде ради Њега, од Њега, кроз Њега. Ма шта човеково, није ли „у име Господа Исуса", онда је неминовно у име смрти, греха, зла и ђавола. Јер изван Њега је само то: грех, смрт и ђаво. Несумњиво само то; само то, и онда када човек ради у име неког генија, или хероја, или вођа; или у име науке, цивилизације, културе; или у име ма чега људског, пролазног, тварног. Јер све то, на крају свих крајева, води у грех од кога без Христа нема избављења, у смрт из које без Христа нема васкрсења, у ђавола од кога без Христа нема спасења. — „Све што год чините речју или делом", јер свака реч и свако дело има одлучујућу важност по целокупни живот наш и у овом и у оном свету. У ствари, ништа људско није ни безначајно ни мало значајно: све има своју бесмртност. Ни по чему ми људи нисмо смртни. Добро наше је бесмртно, али и зло; врлина је наша бесмртна, али и грех. И сама смрт наша је бесмртна. Јер је бесмртан носилац нашег зла и греха: душа.

Ако човек све што чини, чини „у име Господа Исуса", душа му се постепено испуњује божанском радошћу од тога, јер јасно осећа да све то у њему чини у ствари благодат Божја, која му се за напор и труд даје све више и више. Онда и најтежи подвизи еванђелски постају лаки, те христочежњиви делатник еванђелски, подвижник еванђелски све с радошћу чини „у име Господа Исуса, захваљујући Богу и Оцу кроз Њега". Јер га све то кроз Господа Исуса духовно сједињује са Тросунчаним Богом, са Његовом бесмртношћу и вечношћу.

Наводећи ове апостолове речи, свети Златоуст благовести: Ако тако будемо радили, онда се ништа прљаво, ништа нечисто неће наћи онде где се призива Христос. Једеш ли, пијеш ли, жениш ли се, крећеш ли на пут, — све чини у име Божје, тојест призивајући Бога у помоћ. Прихватај се посла, помоливши се пре свега Богу. Хоћеш ли да нешто кажеш? ти се прво помоли Богу. Једеш ли? благодари Богу, решен да то чиниш и после. Спаваш ли? благодари Богу, решен да то чиниш и после. Идеш на трг? чини то исто. Нека не буде ничег светског, ничег житејског: све чини у име Господње, и све ћеш свршавати с успехом. Што год започнеш именом Божјим, све ће испасти благополучно. Ако име Божје изгони демоне, отклања болести, онда утолико пре олакшаће извршење послова. Чуј како Авраам у име Бога посла слугу, Давид у име Божје умртви Голијата. Дивно је и велико име Његово! Тим именом је обрађена васељена, срушена тиранија, згажен ђаво, отворена небеса. Но шта ја говорим? Тим именом ми смо препорођени. И ако се њега држимо, блистаћемо. Оно рађа, ствара и Мученике и Исповеднике.[15]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 3, 14.

[2] 1 Јн. 4, 16.

[3] 1 Кор. 13, 8.

[4] Свети Златоуст, тамо, Homil. VIII, 2; col. 354.

[5] Ср. Еф. 3, 17—19.

[6] Кол. 3, 15.

[7] тамо.

[8] Флб. 4, 7.

[9] Блаж. Теофилакт, тамо, cap. 3, vers 15; col. 1261 B.

[10] Кол. 3, 16.

[11] Пс. 13, 1.

[12] Пс. 37, 6. — Свети Златоуст, тамо, Homil. IX, 1; col. 361.

[13] Ср. Кол. 3, 16.

[14] Кол. 3, 17.

[15] тамо, Homil. IX, 2; col. 364.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Тело Бога Логоса = Црква

Бог Логос постаде тело:[1] постаде човек = постаде Богочовек = постаде Црква. И тиме показа и објави свима бићима у свима световима свеспасоносну благовест: Бог Логос је све и сва и за тело, и за човека, и за Богочовека, и за Цркву. Он је сва Истина и сав смисао: и тела, и човека, и Богочовска, и Цркве. И још; Он сво Добро — Вечно Добро, сва Правда — Вечна Правда, сав Живот — Вечни Живот, сав Пут — Вечни Пут, сва Светлост — Вечна Светлост, сва Истина — Вечна Истина: и тела, и човека, и Богочовека, и Цркве. И кроза све то, и у свему томе Он је — Алфа и Омега, Почетак и Свршетак, Први и Последњи:[2] и тела, и човека, и Богочовека, и Цркве. Он: Вечни Бог Логос, Друга Ипостас Пресвете Тројице, постаје и тело и човек и Богочовек и Црква, да би Собом и у Себи ологосио, обожио, спасао, охристовио, обогочовечио, отројичио, и тело, и човека, и Богочовека, и Цркву. Без Њега — Богочовека: и тело и човек и Црква су сенка и сан, привид и утвара, смрт и пакао, и свака страхота која се мишљу људском замислити може. У наш земаљски свет и човечански живот једино су Богочовеком ушли и Вечна Божанска Истина, и Вечна Божанска Правда, и Вечна Божанска Љубав, и Вечно Божанско Добро, и Вечни Божански Живот, речју: сав Бог, сва пуноћа Божанства са свима Божанским савршенствима.[3] И све то оваплоћено и свесавршено оличено у чудесној Личности Богочовека Господа Христа, и нама људима дато као најнепосреднија земаљска стварност у Богочовечанском телу Христовом: Цркви. Цркви, која је по бићу свом тело Његово, а Он — Вечна Глава њена. Стога је свеистинита благовест христољубљеног Еванђелиста: „Благодат и Истина постаде од Исуса Христа". [4]До Њега, као да их није било у нашем земаљском свету. Међутим, са појавом Богочовека на земљи, све је то међу нама људима присутно својом Богочовечанском свепуноћом у Богочовечанском телу Цркве, и ми као сутелесници тог тела живимо том свепуноћом у већој или мањој мери, сразмерно нашој ревности у вери и осталим светим врлинама еванђелским.

Тело Богочовека Господа Христа, које је Он примио од Пресвете Богородице и Духа Светога, и тело Његово у светој Евхаристији, као и тело Његово — Црква, све је то, на крају свих крајева, једно тело, јединствено и свеспасоносно. Јер Господ Христос је исти и јуче и данас и вавек.[5] Бог Логос је, као Друго Лице Пресвете Тројице, вечито и неизменљиво и неумањиво исти. Он се оваплотио, постао Богочовек, да би постао Црква, и у њој извршио, и

непрекидно вршио, подвиг спасења света и људи у свету од греха, смрти и ђавола. Како? Собом, помоћу светих богочовечанских тајни и светих богочовечанских врлина, охристовљујући, обогочовечујући, отројичујући спасаване. И заиста, у Богочовечанском телу Цркве Христове непрекидно раде све Богочовечанске силе оваплоћеног Бога Логоса и спасавају све чланове Цркве по мери њихове вере и осталих светих врлина њихових.

Тело оваплоћеног Бога Логоса и јесте темељ Цркве, и у њему све божанске вредности и стварности.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 14.

[2] Откр. 1, 8. 10. 17; 21, 6.

[3] Ср. Јн. 1, 14. 16—17; Кол. 2, 9; 1, 19; Еф. 1, 23; 3, 19.

[4] Јн. 1, 17.

[5] Јевр. 13, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Сва благовест Богочовека и Његове Цркве

Бог постаје човек, да би човек помоћу Богочовека постао Бог. То је сва благовест Богочовека и Његове Цркве. Тек са оваплоћењем Бога Логоса Бог и Божје постају свестрано приступачни нама људима; постају наша судбина, главна категорија нашег људског живота, мишљења, делања. Зато што је тело Бога Логоса, Црква је Црква благодаћу и Истином, и свим оним што је Богочовеково. У њој: благодат и Истина су једносушне; оне су близанци, бесмртни, вечни, свесавршени. Од безмерног богатства Богочовековог у Цркви ми добијамо све што нам треба за спасење, за освећење, за обесмрћење;, за обожење, за обогочовечење. Бог и све Божје у Цркви је органско и реално као тело. Сва пуноћа Божанства живи у Цркви σωματικώς = на телесан начин.[1] И зато из ње струје све животворне силе божанске и пролазе кроз капиларе наших еванђелских врлина, очишћујући нас од свакога греха, од сваке смрти, од сваког

ђавола, и обогочовечујући нас сваком врлином Спасовом. Као сутелесници Богочовечанског тела Цркве Христове ми примамо од Божанске пуноће Спасове све што нам треба за вечни живот у обадва света: примамо благодат на благодат и сву Божанску Истину са свима њеним непролазним богатствима.[2]

Нама људима тело је дато као најнепосреднија вештаствена стварност. Зато је Бог Логос и постао тело, да бисмо ми људи могли проверавати Њега и све Његово из најнепосредније људске стварности и близине. Богочовек по себи, и по свима Својим богочовечанским својствима, и јесте у земаљском свету биће, од стране људи свестрано и немилосрдно проверено из најближе људске стварности. Он је, по сведочанству светих апостола: Оно што беше из почетка, што чусмо, што видесмо очима својим, што размотрисмо и руке наше опипаше. [3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 9.

[2] Јн. 1, 16—17.

[3] 1 Јн. 1, 1.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Живот вечни - у Цркви

У чаробној личности Богочовека Христа нама је дат живот вечни, и ми Њиме и преко Њега учествујемо, заједничаримо у том вечном животу: а, он је сав у Цркви, телу Његовом, и Он као Глава тога тела води и руководи све свете силе Богочовечанског тела Свог.[1]

За биће људско, за род људски — оваплоћени, очовечени Бог Логос, Богочовек Господ Христос је све и сва у свима световима. Јер је Он Личношћу Својом не само Вечна Истина него и Живот Вечни: Он — „истинити Бог и живот вечни".[2] Као истинити Бог Он и има и даје људима Вечни Живот Црквом и у Цркви, која је Богочовечанско тело Његово и Он сав у Њој на сву вечност. Стога Спаситељ и објављује ову благовест: „Ја сам васкрсење и живот; који верује мене

има живот вечни, прешао је из смрти у живот"[3]Бог Логос је ради тога и постао Богочовек, и постао Црква: „да свему да живот вечни".[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Јн. 1, 2—3; 5, 11. 12. 20; 2, 25; 3, 15.

[2] 1 Јн. 5. 20.

[3] Јн. 11, 25; 6, 47; 5, 24.

[4] Јн. 17, 2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Логос и Логика живота

У својој суштини, и у свима својим божанским бескрајностима, „живот" је од Бога Логоса и у Богу Логосу.[1] Логосност и логика живота су свим бићем од Бога Логоса. Пре оваплоћења Бога Логоса живот је на земљи грехом и због греха био постао алогосан и алогичан, бесмислен и бесциљан, смртан и страшилан. Јер грех је сила која све делогосира, лишава божанске логике и логичности, божанског смисла и осмишљености. У ствари, грех је једини обесмислитељ и осмртитељ живота. Међутим, оно што је за људску мисао, — била она грчка, римска, индијска или која друга, — било и остало идеал или идеја, апстракција и оностраност, сан и маштарија, оваплоћењем Бога Логоса постало је живот, наш земаљски живот, савршено стваран по свима законима наших земаљских стварности. Стога, по Логос и по Логику живота не треба ићи у онај свет, јер су Логика и Логос живота ту, на земљи. међу нама: у Богочовечанском телу Христовом — Цркви. Ми у њој имамо Логос живота, зато знамо логику живота, циљ живота, смисао живота.

До оваплоћења Бога Логоса као да није било живота на земљи. У колико га је било, то је био сурогат живота, наличје живота, фалсификат живота; просто напросто: псевдоживот. Јер, какав је то живот, у коме има смрти, и који се завршава смрћу? У ствари, то је постепено умирање, непрекидна агонија. Само онај живот је достојан назива живота који не умире, који се 'не завршава смрћу,

већ савлађује смрт и васкрсењем прави мост у бесмртност и живот вечни. У самој ствари, једино је Вечни Живот прави живот. А он се први пут јавио у нашем чавечанском свету са оваплоћеним Богом Логосом: Богочовеком Христом, и сав остао са Њим у Богочовечанском телу Његовом — Цркви. Зато свети Богослов благовести: „И живот се јави, и видесмо, и сведочимо, и јављамо вам живот вечни, који беше у Оца и јави се нама".[2]

Откуда у светог Богослова овако смело сведочанство? Из личног, и свеапостолског искуства: јер је сам окусио вечни живот, ступио у заједницу са њим, и узаживео њиме преко Господа Исуса. Живети као „сутелесник." у Богочовечанском телу Господа Исуса, имати заједницу са Њим, и јесте налазити се у вечном животу и имати живот вечни. Тај живот је у ствари заједница са Тројичним Божанством. Утројичити се, и отројичити се преко Богочовека, и није друго него живети вечним животом, од Оца кроз Сина у Духу Светом. При томе човек у себи самом осећа и види вечни живот, и стално се налази у заједници вечних бића људских. Јер хришћани се тиме одликују од осталих људи што имају живот вечни, и живе њиме још овде на земљи: сваки хришћанин — бесмртник међу бесмртницима. Стога они и јављају живот вечни. У том погледу све је код њих засновано на личном искуству, на личном општењу са Вечним, са Богочовечним. Стога очевидац свети и христоносни благовести: „Што видесмо и чусмо то јављамо вама да и ви с нама имате заједницу; а наша је заједница са Оцем и са Сином његовим Исусом Христом".[3]

Живот хришћана је живот у Божанској Тројици: заједнница, општење са Њим, са Њеним животворним, стваралачким, вечним силама и светињама. Општење са Вечним и даје људима живот вечни. То није неко спољашње посматрање већ унутрашње доживљавање Свете Тројице. То је уистини κοΐν?νια = заједничарење човека са Богом, саоваплоћавање Богу.[4] Све је ту лично, опитно, животно, ново, богочовечно и тиме човечно. Ради тога се сав Бог Логос оваплотио — постао тело, учовечио — постао човек, и добио се Богочовек, и као Богочовек сав остао у Цркви, која је тело Његово а Он — Глава њена. Црквом је Он сав с нама и међу нама и у нама; а са Њим и сав Живот Вечни, и сва Истина Вечна, и сва Љубав Вечна, и сва Светлост Вечна, и сва савршенства Његова вечна, да бисмо преко Њега имали заједницу са свима божанским вечним савршенствима. Свети Богослов је јасан: живот хришћана у Цркви Богочовековој сав је у Светој Тројици: од Оца кроз Сина у Духу Светом; то је заједница са Светом Тројицом.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 3. 4.

[2] 1 Јн. 1, 2.

[3] 1 Јн. 1, 1.

[4] Ср. 2 Петр. 1, 4; Еф. 3, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Истина - Богочовек

Господ Христос је сав у Цркви, сав — свим бићем Својим Логосним и Богочовечанским; сав — свом Истином Својом, свим Животом Својим, свом правдом Својом, свом Љубављу Својом; речју: свом пуноћом Божанства Свога и свом пуноћом човечанства Свога. Тек од Њега, Богочовека, ми људи на земљи, а и Анђели на небу, знамо да је Он — Истина. Благовест је свеистинита: „Истина постаде од Исуса Христа".[1] Значи: Истина је Богочовек Господ Исус Христос; Истина је Друга Ипостас Пресвете Тројице; Истина је Личност Богочовека Христа. У нашем земаљском свету Истина није ништа мање него васцела Личност Богочовека Христа. Она није ни појам, ни мишљење, ни логичка сила, ни човек, ни анђео, ни човечанство, нити ишта људско, нити ишта створено, нити сви видљиви и невидљиви светови, већ нешто несравњено и неизмерљиво више од свега тога: Истнна, Вечна и Свесавршена Истина у нашем земаљском свету, а преко њега и у свима видљивим и невидљивим световима, јесте Друго Лице Пресвете Тројице, сама васцела Личност Богочовека, Господа Исуса Христа. Стога Господ Исус и објављује оСеби роду људском ову светотројичну благовест: „Ја сам Истина".[2] А пошто је Он Истина, онда је и тело Његово, Црква, Истина, којој је Он Глава. Да, Глава Истине. Отуда чудесна и радосна благовест светог апостола: Црква Бога живога је „стуб и тврђава Истине".[3] Стога Цркву и њену Истину не могу разорити, уништити, обесилити, убити никакве лажи ни самог првотворца и оца лажи — ђавола, ни све зле силе свих лажи земаљскога и пакленога света. Она је Богочовеком Христом свесавршена, свемоћна, свепобедна, свебесмртна, свебожанска. Таква, она и ослобађа свако људско биће од греха, смрти и ђавола, те троједне лажи, и осигурава и даје бесмртност и живот вечни сваком хришћанину посебно и свима хришћанима скупа. И она то чини освећујући, охристовљујући, обогочовечујући људска бића помоћу светих тајни и светих врлина. Отуда и свеспасоносна благовест из божанских уста Спасових: „И познаћете истину, и истина ће вас ослободити"[4] и греха и смрти и ђавола, оистинити вас, и подарити вам сва блаженства неба.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1. 17.

[2] Јн. 14, 6; ср. Еф. 4, 21.

[3] 1 Тим. 3, 15.

[4] Јн. 8, 32.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Мерило свих мерила

Са свих тих разлога оваплоћење Бога, Бог у телу, Богочовек Господ Христос — Истина је свих новозаветних истина; са Њим стоји или пада сва Црква, сав Богочовечански домострој спасења. То је душа свих спасења. То је душа свих новозаветних и црквених дела, подвига, врлина, збивања; благовест над свима благовестима; тачније: Свеблаговест. Још више: та чињеница, та Свеблаговест је мерило свих мерила. Њиме се, као најсигурнијом мером, мери све и сва у Цркви, у хришћанству. Другим речима: ко не признаје оваплоћење Бога, Богочовека Исуса Христа, није члан Цркве, није хришћанин. Шта више: то је антихрист.

Ово непогрешиво мерило благовест је светог христољубљеног боговидца и тајновидца Јована Богослова: Љубљени, не верујте свакоме духу, него проверавајте духове јесу ли од Бога; јер многи лажни духови изиђоше на свет. По овоме познајте духа Божјега, и духа заблуде: Сваки дух који признаје, исповеда — да је Исус Христос у телу дошао, од Бога је; и сваки дух који не признаје да је Исус Христос у телу дошао, није од Бога; и то је дух антихриста, за кога чусте да ће доћи, и сад је већ на свету.[1]

У ствари, сви духови који настањују наш земаљски свет, или сврађају у њега, деле се на две врсте: на оне од Бога и оне од ђавола. Од Бога су они који признају и исповедају да је Исус — оваплоћени Бог Логос, Господ и Спаситељ; а од ђавола су они који то не признају.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Јн. 4, 1—3; ср. 1 Јн. 2, 22; 1 Кор. 12, 3.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Философија антихриста

Ђаволова је философија сва у овоме: не признати Његово присуство у свету; не признати Његово оваплоћење, очовечење у свету; тврдити и проповедати: нема Бога ни у свету, ни у човеку; нема Бога ни у Богочовеку; бесмислица је веровати да се Бог оваплотио у човека, и да може живети у човеку; човек је сав без Бога, биће у коме нема Бога, нити ишта Божје, ишта божанско, бесмртно, вечно; човек је сав пролазан, сав смртан; по свему он припада животињском свету, и готово се ни по чему не разликује од животиња, зато је и природно да живи као животиње, које су ?у једини законити претци и прапретци а и природна сабраћа. Таква је у ствари философија Антихриста, који по сваку цену хоће да замени Христа, да заузме Његово место у свету и у човеку. Безброј је Антихристових претеча и исповедника и верника у човечанском свету кроз векове. "Сваки дух": а дух може бити личност, или учење, или идеја, или мисао, или човек. И свако учење, свака личност, свака идеја, свака мисао, сваки човек који не признаје ла је Исус - Бог и Спаситељ, оваплоћени Бог и Богочовек, - води порекло од Антихриста, Антихристов је. ? таквих је личности, и учења, и идеја било од саме појаве Господа Христа у свету, зато свети тајновидац и вели за Антихриста: "и сад је већ у свету". Сваки човек, свака идеја у свету која одриче Богочовека Христа и Његову Цркву, од Антихриста је. Сваке антихришћанске идеологије творац је Антихрист, посредно или непосредно. У ствари, све се идеологије могу свести на две врсте: оне за Христа и оне за Антихриста. На крају свих крајева, човек је у овом свету да реши један проблем: да ли је за Христа или против Христа. И сваки човек, хтео или не, само то и ради: решава тај проблем, тај свој свепроблем. И сваки је од нас или христољубац, или христоборац, - трећега нема. Да, или христопоклоник или ђавопоклоник, - трећега нема.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Саборност и сведоворност

Одлика је сваког хришћанина: осећање саборности, осећање личне сведоворности. Он зна: када пада, он са собом и друге обара; када се диже, он са собом и друге подиже. Његов живот није само његов, већ уткан у живот остале браће по вери, јер сви сачињавамо једно тсло, Цркву. А у Цркви нам је све заједничко: и Бог, и светиње, и душа, и савест, и срце. На молитвено-благодатни начин, сваки је у свима и сви у свакоме. Како онда себично и саможиво гледати само „на своје"?[1] Еванђелски је: бринути се и за друге као за себе; гледати на своје као на њихово, и на њихово као на своје.[2] Ко зна колико дугујеш светитељима Божјим, и њиховим молитвама, и саму душу своју, и саму веру своју, и само спасење своје! Ао имању и да не говоримо. Оно је сасвим Божје: теби је као позајмица дато од Бога; позајмљено теби, да би и ти, не од свога, већ од позајмљенога позајмљивао другима. У ствари, сви ми живимо искључиво на имању Божјем. Шта имаш, а да ниси примио?[3] Бог ти је дао и душу, и срце, и тело, и мисао, и осећање. Све је то Божје имање. Дано ти је да га обрађујеш. Тако и поступај са њим. Тако гледај и на браћу своју око себе. И њима је Бог поверио своје имање; некоме више, некоме мање. Води рачуна о Божјем нмању, па било поверено теби или ближњима твојим. Води рачуна о њиховој души, као о својој, и о њиховом спасењу, као о свом: „Не гледајте сваки на своје, него сваки и на оно што је других".[4] Видиш, богоносни апостол наређује: „сваки", - нема изузетка. Не поступаш ли тако, одговараћеш Богу за расипање, или за ниподаштавање, или за уништавање имовине Божје. „Када сваки, остављајући своје, стара се о добру другога, и у њих бива: ја о твоме, а ти о моме; онда то већ није живот људски него анђелски".[5] „Када ја гледам оно што је добро за тебе, а ти оно што је добро за мене, онда ту нема места ни славољубљу, ни свађи, нити икаквом злу уопште; то је просто живот анђелски и божански".[6]

Мисао у човеку? Главни незнанко у нашем људском бићу. Анама се Еванђељем поставља као главни циљ мисли, као њен свециљ: мислити „оно што је у Христу Исусу".[7]Значи: крајња мета и највиши домет људске мисли јесте мисао Христова, а људског осећања — осећање Христово

НАПОМЕНЕ:

[1]] Флб. 2, 4.

[2] Флб. 2, 21; 1 Кор. 10, 24; Мг. 7, 12; Лк. 6, 31.

[3] 1 Кор. 4, 6—7.

[4] Флб. 2, 4.

[5] Икуменије, Comment. in Epist. ad Philip. cap. 2, v. 4; P. gr. l. 118 col. 1277 D — 1280 A.

[6] Блаж. Теофилакт, Expos. in Epist. ad Philip. cap. 2, v. 4; P. gr. t. 124, col. 1160 C.

[7] Флб. 2, 5; ср. Кол. 3, 1—2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богомисао и богоосећање

Тек са Христом ми смо људи дознали шта је то савршена мисао људска, и шта — савршено осећање људско. То је: Христова мисао и Христово осећање. Тек у Христу Богочовеку људска мисао је дошла до своје божанске бесмртности и вечности, и постала богомисао; тако и људско осећање, и постало богоосећање. Богочовек, и у Њему богомисао, и у Њему богоосећање. Богочовекова мисао, то је божански бесмртна и божански вечна мисао људска; Богочовеково осећање, то је божански бесмртно и божански вечно осећање људско. Свака људска мисао, ако се не преобрази у Христову мисао, у богомисао, сасуши се, иструли; а од трулих мисли уцрвља се душа у човеку. Тако и од трулих осећања. А сва су наша осећања трула и црвљива, ако их нисмо преобразили у Христова осећања, у богоосећања.

Мислити „оно што је у Христу Исусу". А шта је то? Све што Он има и садржи у Себи као Бог Логос: сва божанска својства и савршенства; и све што Он има и садржи у Себи као човек: све Његове човечанске особине, мисли, осећања, подвизи, доживљаји, дела; сав Његов живот од рођења па до вазнесења, и од вазнесења па све до Страшнога суда, и од Страшнога суда па кроз сву божанску вечност, бесконачну, безграничну, немерљиву. Мислити о томе, о свему томе, то је наша прва хришћанска дужност, данонoћна дужност. Радимо ли тако, онда смо бескрајни и бесмртни кроз сваку мисао, кроз свако осећање; христовски, богочовечански, бескрајни и бесмртни. Онда — нема смрти више ни за нашу мисао, ни за наше осећање. Јер свака наша мисао, и свако наше осећање, силом Васкрслога Господа савлађује све смрти и све смртно. У ствари, живот нас хришћана у овоме свету није друго до непрекидно подражавање Господа Христа кроз доживљавање у Богочовечанском телу Цркве Његове свега Његовог, а на првом месту Његове свепобедне васкрсне силе, чијом благодаћу побеђујемо све смрти и све смртно у нама и у свету око нас.

Не мисли ли човек о људима „оно што је у Христу Исусу" о њима, тојест оно што Он мисли о њима, зар је хришћанин, зар брат, зар човек? Не жели ли им, не осећа ли за њих оно што и Господ Христос, још није хришћанин, још је подчовек. Што је у Христу за сваког човека, то треба да буде и у нама. Онда смо хришћани, и браћа, и људи. Мислити о свету? Не мисли ли човек христовску

мисао о свету, залутао је у безизлазне лавиринте;иникаднећепронаћиправисмисао о свету. Мисли ли о човеку, о пчели, о птици, о цвету, — исто тако. Јер и најмањи цвет је толико тајанствен, да се у лавиринту његове тајанствености може бесповратно изгубити свака људска мисао, ако је не води Бог Логос. Мисли ли човек о животу, о смрти, о добру, о злу, о истини, о заблуди, о правди, о неправди, — ако се мисао његова о свему томе не извије у христомисао , мора се претворити у бесмислено и трагично мучеништво. Ао друштву, о породици, о нацији, о човечанству, не мисли ли Христом, никад им неће пронаћи прави смисао, нити правилно решити иједан њихов проблем.

Мислити освему Христом, — ето главне заповести за сваког хришћанина, ето нашег хришћангског категоричког императива, ето наше хришћанске гносеологије. Но Христом се може мислити, ако се има „ум Христов". Свети апостол тврди за хришћане: „Ми ум Христов имамо".[1] Како смо га стекли? Живећи у Богочовечанском телу Његовом — Цркви, коме је Он глава. Живљење у Цркви, помоћу светих тајни и светих врлина, сједињује цело наше биће са бићем Цркве, сједињује и наш ум са богочовечанским, саборним умом Цркве, и оспособљава нас да умујемо по Христу, да мислимо, „оно што је у Христу Исусу". Мислећи пак Христовим умом, саборним умом Цркве, хришћани и могу „једно мислити", једно осећати, „једну љубав имати", и бити једне душе и једнога срца, „једнодушни и једномислени".[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. *2*, 16.

[2] Флб. 2, 3; 3, 16; 4, 2. Рм. 15, 5; 1 Кор. 1, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Богочовечење и човекообожење

Бог и Господ Христос спустио се до човека, па чак и сам постао човек, да би људи могли мислити „оно што је у Христу Исусу", и живети „достојно Бога".[1] Бог је постао човек, да би човека учинио Богом, како то најрадије говоре свети

Оци. Или: Бог се очовечио, да би човека обожио. Поставши човек, Господ Христос је и надаље остао Богом, јер то казују речи духоносног апостола: „будући у обличју Бога".[2] Бити „у обличју Бога" и значи: бити Бог. Такво је богомудро тумачење светих Отаца. Иако Бог, поставши човек, Господ Христос „није сматрао отмицом да се изједначи с Богом",[3] али је живео смерно као нико. „Бог Логос је по природи Бог. Будући у обличју Бога, Он се није отимао да се изједначи с Богом, јер је по природи имао ту једнакост".[4] Живећи на земљи у неисказаној смерности, очовечени Бог Логос је показао да је смерност пут новог живота, живота којим живи оваплоћени Бог и сви Његови прави следбеници. Смерност је „оно што је у Христу Исусу" најочигледније.

Поставши човек, Бог Логос је нема сумње бескрајно „понизио Себе — εαυτόν έκένωσε (= испразнио себе)", те је просто невероватно како је и надаље могао стално и неизменљиво остати Богом живећи у мајушном и ништавном бићу људском. Јер, по самој природи својој, човек је неупоредљиво мање и ниже биће од Бога. Осим тога, човек је природу своју грехом и смрћу толико срозао, толико опоганио, да је само бескрајно човекољубље могло побудити Бога да постане човек. То је смирење и понижење коме нема слична, акамоли равна. „Да Бог постане човек, — то је велико, неисказано и неизразиво смирење, понижење".[5] Веће понижење Бог није могао изабрати за Себе. Али без тога ни Своје беспримерно човекољубље показати. Зато свети апостол, да би изразио ово чудо беспримерног смирења и човекољубља, употребљава изузетан и необично снажан израз:εαυτόν έκένωσε = испразни собе. Као да је Бог Логос, поставши човек, испразнио себе од свега божанског. И заиста, када би Бог могао пасти, тојест престати бити Бог, онда би за Њега био највећи пад — постати човек. Али, Бог Логос постаје човек не престајући бити Богом, и живи као човек остајући увек неизменљивим Богом. Он „који је обличје Бога невидљивога"[6] узима на себе обличје човека видљивога, да би Собом подигао човека до Бога. А то значи: да би га спасао од греха, смрти и ђавола. Он, вечни Бог, улази као стварни човек у наш свет греха, смрти и ђавола, и живи у њему као истински човек, и најочигледније показује како се у свету греха може живети без греха, и у свету смрти — победити смрт и сатрти ђаво. Тако Он постаје и Спаситељ и спасење, Он — истинити Бог и истинити човек, Он — Богочовек. И у Њему Црква са свима својим богочовечанским тајанственостима и светињама. Очигледна је и опитна истиа: спасење је у Спаситељу; човек се спасава од греха, смрти и ђавола, живећи Богом и Спаситељем нашим Исусом Христом у Богочовечанском телу Цркве Његове. А у овом свечудесном и свеспасоносном телу живи се помоћу светих тајни и светих врлина. Спасење се никоме не намеће насилно. Спаситељ га предлаже и даје. Он је постао „као и други људи",[7] и у свему био истински човек, само да би људима на приступачан, човечански начин дао Црквом сва средства и силе спасења, дао као брат браћи по телу и крви.[8] И заиста, Он је толико био стваран човек, обичан човек, толико „као и други људи",[9] да су се Његови савременици, гледајући Његова божанска дела и силе, у чуду питали: „Откуда овоме то? И каква му је премудрост дана? И чудеса таква чине се његовим рукама? Није ли ово дрводеља, син Маријин, а брат Јаковљев и Јосијин и Јудин и Симонов?"[10] „Поставши као и други људи",[11] Бог Логос је чинио божанска дела и пројављивао божанску свемудрост зато што није престао бити Бог. „Поставши као и други људи" у свему осим греха, Он је све послове људске обављао без учешћа греха, ове мисли људске мислио без учешћа греха, сва осећања људска осећао без учешћа греха; речју: сав живог људски проживео без учешћа греха.

И Себе тако узвишеног, тако савршеног, тако безгрешног, понизио „поставши послушан до смрти, и то смрти на крсту".[12] Зато, да би као стварни човек у име свих људи, и за све људе, и место свих људи победио смрт, и спасао их од смрти. Својим мртвим телом Бесмртни се спустио у смрт, у амбисни понор смрти, да би отуда као свемоћни безгрешни човек, Богочовек, избавио род људски из ропства смрти.[13]Заиста је неизмерно понижење за безгрешног Богочовека спустити се у смрдљиви понор смрти, где се распало и трули толико људских бића, где је смрад од грехова неиздржљив, где је свирепа власт и смрад злосмрадних духова нечистих неподношљив. „Послушан до саме смрти", — послушан коме, чему? Божанској љубави, и намери о спасењу света крсном смрћу Сина Божјег. „Послушан" Својој безграничној љубави за човека, Својој жалостивости, Својој свемилостивости. Смрт је понижење за боголиког човека, а камоли за безгрешног Богочовека. Човек је из грехољубља понизио себе до смрти, и поробио себе смрти. Грехољубив до краја, човек није могао избавити себе од смрти, јер је својим властитим гресима, као нераскидљивим оковима, сам себе држао у ропству смрти. А греси су сила смрти. Безгрешни Богочовек је стварно умро као човек, али Га смрт није могла задржати у своме ропству, пошто у Њему није било греха, - те једине силе помоћу које смрт држи у своме ропству људска бића. Тако је безгрешни Богочовек Својом смрћу уништио смрт. Ушавши у њу добровољно, Он ју је изнутра разорио Својом богочовечанском безгрешношћу и свеправедношћу, и тако спасао род људски од ње. Свеправедан и свесвет, безгрешни Богочовек је осветио и само најсрамније оруђе смрти — крст, и пренео на њега чудотворну спасилачку силу Своје Богочовечанске личности. Отуда је и крст не само знак спасења него и сама сила спасења, сама - „сила Божија".[14]

Себе свеправедног и свесветог, Себе безгрешног Богочовека добровољно понизити до смрти, и то срамне смрти на крсту, заиста је смерност којој нема равне ни у једноме од постојећих светова. Зато је у Цркви, тој Богочовечанској радионици спасења и охристовљења, смерност и постала неопходна еванђелска врлина и света сила спасења, коју само Бог даје људима за њихово безгранично смиравање себе пред безгрешним и свесмерним Господом Исусом. Спасоносном смиреноумљу и свемоћној смерности хришћани се уче од самога Господа Исуса.[15]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 10.

[2] Флб. 2, 6.

[3] Флб.2, 6.

[4] Блаж Теодорит, Interpr. Ep. ad Philip., cap. 2, v. 6; P. gr. t. 82, col. 572 C.

[5] Свети Златоуст, In Philip. Homil. VII, 2; P. gr. t. 62, col. 231.

[6] Кол. 1, 15.

[7] Флб. 2, 7.

[8] Ср. Јевр. 2, 14—18.

[9] Флб. 2, 7.

[10] Мт. 6, 2—3; ср. Мт. 13, 55.

[11] Флб. 2, 7.

[12] Флб. 2, 8.

[13] Ср. Јевр. 2, 14—15.

[14] 1 Кор. 1, 18.

[15] Ср. Мт. 11, 29; Лк. 22, 27; Јн. 13, 5. 13—15.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Благовест о Цркви и животу у Њој

Охристовљење

Због тако јединственог и безгранично спасоносног подвига, Бог је силно узвисио Христа, узвисио Га као човека, јер је Христос као Бог Логос; у свему раван Богу Оцу, па и у бижанској узвишености. Узвишујући Га као човека, Бог је показао за какву је божанску узвишеност и славу саздана људска природа. Тако је откривен сав пут људске природе: од понора смрти до уврх небеса, од ђавола до Бога.[1] Јер док је у гресима и у ропству смрти, људска природа седи с десне стране ђавола; а са Христом и у Христу она се узвисила изнад Херувима и Серафима, и седи с десне стране Бога. Тај пут од понора смрти до уврх небеса прошао је први сам Господ Христос Богочовек, и пропутио га Црквом и у Цркви за све људе. И оставио нам у Цркви и углед и силе да за Њим идемо. Да, и углед и силе. Јер само Он даје благодатне силе за тако страшан и велнчанствен подвиг. Ослањајући се на бескрајно човекољубље Спасово, свети апостол нам и наређује да мислимо „оно што је у Христу Исусу", и да тражимо „оно што је горе где Христос седи с десне стране Бога".[2]

Богочовек Господ Христос као Црква представља најчудеснију и највеличанственију величину изнад свих замисливих величина. Зато му Бог Отац и „дарова име које је веће од свакога имена",[3] толико веће да — „нема другога имена под небом данога „људима којим би се ми могли спасти".[4] Богочовек Христос је толико јединствено и изузетно биће у свима световима да — „нема ни у једноме другоме спасења".[5] У самој ствари, Богочовек је једина права величина међу свима бићима у свима световима, једино биће које заслужује да Му се „поклони свако колено оних који су на небу и на земљи и под земљом".[6] А људима је дато да Га прате у тој Његовој слави, ако Га прате у Његовом подвигу, тојест ако као сутелесници Богочовечанског тела Цркве Његове спасавају Њиме себе од греха, смрти и ђавола. Да им олакша сам подвиг спасења,

Он им у Цркви даје све божанске силе које су им потребне да би постали „учесници у Божјој природи", а тиме и учесници у неизреченој слави Божјој.[7] „Оних који су на небу" — то су Анђели и душе праведника; „оних који су на земљи", — то су људска бића у земаљском свету; „оних који су под земљом", то су душе грешника у доњим световима. Свима се даје могућност да се поклоне Господу Исусу као Спаситељу рода људског.

После свега што је учинио за род људски, мора сваки нормалан човек признати, да је Исус Христос заиста Бог и Господ, заиста Спаситељ и Црква. Јер шта је то што Он као Господ и Спаситељ није учинио, а требало је да учини? које нам је добро могао дати, а није нам дао? коју истину могао објавити, а није објавио? Све што је ради спасења нашег требао да буде, био је; све што је требао да доживи, доживео је; све што је требао да учини, учинио је; све што је требао да нам дарује, даровао нам је; — и тако свим и свачим најочигледније показао и најубедљивије доказао: да је Он заиста једини Бог и Господ света, и једини Спаситељ и спасење света. Аважније и од свега најважнијег јесте то: што иам је Себе таква васцелог оставио у Богочовечанском телу Свом — Цркви, Он — вечна Глава њена.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Мт. 11, 29; Лк. 22, 27; Јн. 13, 5. 13—15.

[2] Флб. 2, 5; Кол. 3, 1.

[3] Флб. 2, 9.

[4] Д. А. 4, 12.

[5] Д. А. 4, 11.

[6] Флб. 2, 10.

[7] Ср. 2 Петр. 1, 3—9.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Својства Цркве

Својства Цркве су безбројна, јер су њена својства, у ствари, својства Богочовека Господа Христа, а преко Њега и својства Тројичног Божанства. Но свети и богомудри Оци Другог Васељенског Сабора, вођени и руковођени Духом Светим, свели су их у деветом члану Символа Вере на четири: Верујем у једну, свету, саборну и апостолску Цркву. - Ова својства Црква: јединство, светост, саборност и апостолност, истичу из саме природе Цркве, и њеног циља. Она јасно и тачно одређују карактер Православне Цркве Христове, којим се она као Богочовечанска установа и заједница одликује од сваке људске и установе и заједнице.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

1. Јединство и јединственост Цркве

Као што је Личност Богочовека Христа једна и јединствена, тако је и Црква, Њиме и у Њему и на Њему основана, једна и јединствена. Јединство Цркве неминовно следи из јединства Личности Богочовека Христа. Органски један и јединствен Богочовечански организам у свима световима, Црква се, по свима небоземним законима, не може делити. Свако дељење значило би њену смрт. Сва у Богочовеку, она је најпре и по свему Богочовечански организам, па онда Богочовечанска организација. У њој је све богочовечанско: и живот, и вера, и љубав и крштење, и евхарисгња, и свака њена света тајна, и свака њена света врлина; и сво њено учење, и сав њен живот. и сва њена бесмртност, и сва њена вечност, и све њено устројство. Да, да, да: у њој је све богочовечански једно и недељиво: и охристовљење, и освећење, и обожење, и преображење и отројичење, и спасење. У њој је све органски и благодатно повезано у једно Богочовечанско тело, под једном Главом - Богочовеком Господом Христом. Сви њени чланови, иако као личности увек целостни, слободни и неприкосновени, но сједињавани једном благодаћу Светога Духа кроз свете тајне н свете врлине у органско јединство, сачињавају једно тело и исповедају једну веру, која их сједињује међусобно и са Господом Исусом.

Христоносни Апостоли богонадахнуто благовесте јединство и јединственосг Цркве, заснивајући их на јединству и јединствености њеног оснивача — Богочовека Господа Христа и Његове Богочовечанске Личности: „јер темеља другога нико не може поставити осим онога који је постављен, који је Исус Христос".[1]

Свете тајне и свете врлине, својом христочежњивом и христољубивом силом сједињују са Господом Христом све чланове Цркве свих народа и свих времена, те су „сви једно у Христу Исусу".[2] То јединство верних почиње са почетном тајном: светим крштењем, продужује се и јача кроз остале свете тајне,

врхуни у светој Евхаристији, која остварује најсавршеније јединство верних са Господом. Христом као и међусобно јединство самих верних.[3] Једна по васцелом Богочовечанском бићу свом, Црква је у исто време множинска по личностима. Слика и прилика Пресвете Тројице: јединство у Тројству, Тројство у јединству. И то благодарећи томе што је Друго Лице Свете Тројице — Бог Логос постао човек, и тако Собом уподобио Цркву Светој Тројици. У ствари, Црква Господа Христа је благодатно — врлинска слика и прилика Пресвете Тројице на земљи, сва препуна благодатних божанских сила отројичења и обогочовечења. У Цркви се остварује Просвештеничка молитва Спасова: „Да сви једно буду, као ти, Оче, што си у мени и ја у теби; да и они у нама једно буду; да буду једно као ми што смо једно. Ја у њима и ти у мени, да буду сасвим уједно".[4] Такво је Богочовечански јединство вере, такво и Богочовечанско јединство Цркве; онтологија вере, онтологија Цркве. По свему и у свему зависне једна од друге; по свему и у свему и једна и друга сва од Богочовека, у Богочовеку, по Богочовеку.

Јединство и јединственост Богочовечанске вере, — то је основ и темељ целокупне Цркве Христове. А у тој вери све и сва је Богочовек Господ Исусу Христос, који је Собом као Црквом занавек сјединио небо са земљом, анђеле с људима, и што је важније од свега најважнијег: Бога са људима. Историјски је очигледно и несумњиво: у Богочовечанској вери се садрже све богочовечанске свете тајне и свете врлине, које обављају наше охристовљење, наше обогочовечење, наше обожење, наше отројичење, и кроза све то — наше спасење. Из вере. као из првоврлине, роје се све свете врлине и све свете тајне. Оне нас преко чудесног Богочовека, оваплоћеног Бога Логоса, и сједињују са Трисветим Божанством. То је за нас људе најсавршеније и најпотпуније јединство, свејединство.

Свети Максим Исповедник благовести богочовечанску истину: У Цркви, по промислу Божјем, сви људи постају као једна природа и као једна воља, Духом Светим сједињавани са Богом и међу собом.[5] Ова истина је сва присутна, сва жива, сва очигледна, сва животворна и бесмртна у богослужењу Православне Цркве, у њеном благодатно-врлинском животу богочовечанском. Нама људима Богочовечанска вера Христова даје све и сва што је нашем људском бићу потребно за вечни живот у свима Божјим световима.

Без ње - људско биће је биће ужас над ужасима, проклетство над проклетствима. Том вером ми стојимо и вечно постојимо у Цркви Спасовој. Она је сва од Цркве и сва у Цркви. Једна и јединствена од врха до дна, та вера је „једанпут дана светима"[6] Богочовеком Господом Христом кроз Његов Богочовечански домострој спасења: Цркву Православну.

Божанску истину благовести Свети Јован Касијан говорећи: „Нема сумње, ван Цркве је онај који не држи веру Цркве".[7]

Попут светих Апостола, свети Оци и Учитељи Цркве херувимски богомудро и серафимски ревносно исповедају јединство и јединственост Цркве Православне. Стога је појмљива пламена ревност светих Отаца Цркве при сваком одвајању и отпадању од Цркве, и њихов строги однос према јересима и расколима. У томе погледу од изузетне су богочовечанске важности свети Васељенски и свети Помесни Сабори. При њиховом христомудром духу и ставу,Црквајенесамоједнанего и једина. Као што у Господа Христа не може бити неколико тела, тако у Њега не може бити ни неколико Цркава. По Богочовечанском бићу своме, Црква је једна и једина, као што је Богочовек Христос — један и једини. Отуда је раздељење, деоба Цркве ствар онтолошки, суштински немогућа. Раздељења Цркве никада није било, нити га може бити, а

бивала су и биваће отпадања од Цркве, као што добровољно бесплодне лозе отпадају сасушене са вечноживог Богочовечанског Чокота — Господа Исуса Христа.[8]

Од једне једине нераздељиве Цркве Христове у разна времена одвајали су се и отпадали јеретици и расколници, и тиме престајали бити чланови Цркве и сутелесници Богочовечанског тела њеног. Тако су најпре отпали гностици, па аријанци, па духоборци, па монофизити, па иконоборци, па римокатолици, па протестанти, па унијати, па... редом сви остали припадници јеретичко-расколничког легиона.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 3, 11.

[2] Гал. 3, 28; ср. Кол. 3, 11. 15.

[3] 1 Кор. 10, 16—17; 12, 12.

[4] Јн. 17, 21. 22. 23.

[5] Quaest. ad Thalas.; P. gr. t. 90, col. 272 CD.

[6] Јуд. 3.

[7] De incarn. Domini, Contra Nestor., lib. III, c. 14.

[8] Ср. Јн. 15, 1—6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

2. Светост Цркве

Својим Богочовечанским бићем Црква је несумњиво јединствена организација у земаљском свету. У таквој природи њеној је и сва светост њена. У ствари, она је Богочовечанска радионица освећења људи, а преко њих и осталих твари. Она је света као Богочовечанско тело Христово, коме је сам Господ Христос бесмртна Глава, а Дух Свети — као бесмртна душа. Зато је у њој све свето: и учење њено, и благодат њена, и тајне њене, и врлине њене, и све силе њене, и сва средства

њена, уризничени у њој за освећење људи н твари. Из беспримерног човекољубља оваплоћењем поставши Црква, Бог и Господ Исус Христос је осветио Цркву Својим страдањем, и васкрсењем, и вазнесењем, и учењем, и чудотворењем, и молитвом, и постом, н тајнама, и врлинама; речју: целокупним Својим Богочовечанским животом. Зато је и изречена богонадахнута благовест: „Христос заволе Цркву, и себе предаде за њу, да је освети очистивши је купањем воденим и речју, да је метне преда се славну Цркву, која нема мрље; ни бора, или такога чега, него да буде света и без мане".[1]

Но еванђелска је стварност у току историје: Црква је пуна и препуна грешника. Да ли њихово присуство у Цркви умањава, нарушава, уништава њену светост? Нипошто и ни на који начин. Јер су неумањиво и неизменљиво свети: Господ Исус — Глава њена, и Дух Свети — срце њено, и божанско учење њено, и тајне њене, и врлине њене. Црква трпи грешнике, крили их, поучава, еда би их пробудила и побудила на покајање, и на духовно оздрављење и преображење; и они не сметају Цркви да буде света. Само грешници нераскајани, упорни у злу и богоборачкој зловољи, одсецају се од Цркве или видљивим дејством црквене богочовечанске власти или невидљивим дејством суда Божјег, те се и на тај начин светост Цркве очувава. „Извадите злога између себе".[2]

Свети Оци су и у својим списима и на Саборима апостолски ревносно и богомудро исповедали светост Цркве као њено битно и неизменљиво својство. Оци пак Другог Васељенског Сабора су то догматски дефинисали у деветом члану Символа Вере. Аостали Васељенски Сабори су то потврдили печатом сагласности.[2]

Свети Оци су и у својим списима и на Саборима апостолски ревносно и богомудро исповедали светост Цркве као њено битно и неизменљиво својство. Оци пак Другог Васељенског Сабора су то догматски дефинисали у деветом члану Символа Вере. А остали Васељенски Сабори су то потврдили печатом сагласности.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 5, 25—27.

[2] 1 Кор. 5, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

3. Саборност Цркве

(католичност Цркве)

Само Богочовечанско биће Цркве по себи је свеобухватно, васељенско, католичанско, целостно, саборно: богочовечански васељенско, богочовечански католичанско, богочовечански целостно, богочовечански саборно. Богочовек Господ Исус Христос је Собом и у Себи на најсавршенији и најпотпунији начин сабрао, оцелостио, окатоличио, сјединио Бога и човека, а преко човека све светове и сву твар. Судбина твари је суштински повезана са човеком.[1] Својим Богочовечанским организмом Црква обухвата: „све што је на небу и што је на земљи, све што се види и што се не види, били Престоли или Господства или Поглаварства или Власти".[2] Све је у Богочовеку, и Он је Глава телу Цркве.[3]У Богочовечанском организму Цркве сваки верник живи пуноћом своје личности као жива боголика, тројицелика ћелијица. Закон богочовечанске саборности обухвата све, и дела кроза све. Притом, увек се одржава богочовечанска равнотежа између Божјег и човечјег. Ми људи у Цркви, као сутелесници тела њеног, доживљујемо сву пуноћу свога бића, у свима богочовечанским размерама, просторностима. И још: у Цркви Богочовечанској човек доживљује сво је биће као њено свебиће; доживљује себе не само као свечовека већ и као светвар, свестворење. Речју: доживљује себе као благодатног богочовека.

Богочовечанска саборност Цркве у ствари је непрекидно благодатно-врлинско охристовљење човека: све се сабира у Христу Богочовеку, и све доживљује Њиме као своје, као један недељиви богочовечански организам. Јер живот у Цркви је богочовечанско осаборњење, благодатно-врлински подвиг обогочовечења, охристовљења, обожења, отројичења, освећења, преображења, спасења, обесмрћења овечњења, оцрквењења. Богочовечанско саборовање, богочовечанска саборност у Цркви, одржава се и спроводи вечноживом Личношћу Богочовека Христа, који на најсавршенији начин сједињује Бога и човека и сву твар коју свескупоцена крв Богочовека Спаса омива од греха, зла и смрти.[4] Богочовечанска Личност Господа Христа и јесте душа саборности Цркве. Богочовек и одржава увек богочовечанску равнотежу између Божјег и човечјег у саборном животу Цркве. Црква је сва пуна и препуна Господа Христа, јер је она — „пуноћа Онога који све попуњава у свему".[5] Зато је она васељенска у свакој личности што је у њој, и у свакој ћелицији својој. Та васељеност, та саборност, та целостност, громовито бруји нарочито кроз свете Апостоле, кроз свете Оце, кроз свете Васељенске и Помесне Саборе. По свему, организам Цркве је најсложенији организам за који људски дух зна. Зашто? Зато што је то јединствен богочовечански организам, у коме све божанске тајне, све божанске и човечанске силе сачињавају једно тело. Само је свемудри и свемоћни Богочовек, Господ Христос, могао све то саставити и склопити у једно тело, Своје тело, коме је Он — глава, вечна глава. Сав живот у том чудесном и чудотворном телу води и руководи Он, чудесни и чудотворни Бог и човек. Сваки делић овога тела живи целим телом, али и цело тело живи у сваком свом делићу. Сви живе кроз свакога и у свакоме, али и сваки живи кроза све и у свима. Сваки делић расте заједничким растом тела, али и цело тело расте растом сваког делића. Све те многобројне делиће тела, све те органе, све те удове, сва та чула, све те ћелијице, сједињује у једно вечноживо богочовечанско тело сам Господ Христос, усклађујући делатност свакога делића са целокупним саборним животом тела. А сваки делић ради „по мери" својих сила. Силу пак свакога члана Цркве сачињавају еванђелске

врлине. Еванђелска делатност свакога члана Цркве, иако посебна и лична, увек је свестрано саборна, заједничка, општа. Јер се утапа у свеопшту делатност целога тела. И док својом еванђелском делатношћу човек преображава себе растући у Христу, дотле Господ Христос ту његову делатност претвара у општу, саборну, богочовечанску енергију, и тако „чини да тело расте на сазидање самога себе у љубави".[6] У ствари, делатност свакога члана је увек лично — саборна, лично — колективна. И када изгледа да ради само за себе (на пример, подвизавање пустињака), члан Цркве увек ради за целину. Такво је устројство богочовечанског организма Цркве, који увек води и руководи сам Господ Христос — Глава Цркве.

У саборном животу Цркве измешани су животи анђела и људи, покајника и грешника, праведника и неправедника, преминулих и на земљи живећих, при чему они праведнији и светији помажу мање праведнима и мање светима да расту растом Божјим у све већу праведност и светост. Кроз све чланове струје богочовечанске свете силе Христове, и кроз оне најмање и најнезнатније, по мери њиховог благодатног уживљавања у организам Цркве помоћу подвига вере, љубави, молитве, поста, покајања, и осталих светих врлина. Тако сви ми заједно растемо, „у цркву свету у Господу":[7] благодатно-органски повезани међу собом једном вером, једним светим тајнама и светим врлинама, једним Господом, једном Истином, једним Еванђељем. И сви учествујемо у једном богочовечанском животу Цркве, сваки из свог места у том телу, којему је Господ — Глава Цркве одредио, јер тело Цркве расте из Њега и Њиме „складно састављано и склапано". [8] При томе, Господ свакоме одређује место које му одговара по његовим духовним особинама и хришћанским својствима, нарочито по његовој светој еванђелској љубави коју сваки добровољно гаји у себи и ради њоме.[9] У том саборном животу Цркве сваки сазидава, изграђује себе помоћу свих, и то у љубави, и сви помоћу свакога, због чега су и једноме апостолу потребне молитве незнатних чланова Цркве.

Чланови Цркве, потпуно сједињени са Богочовеком благодатно-врлинским сједињењем, живе оним што је Његово, и имају оно што је Његово, и знају Његовим знањем, јер саборним умом Цркве умују, и саборним срцем Цркве осећају, и саборном вољом Цркве хоће, и саборним животом Цркве живе; све њихово је у ствари најпре Његово, и увек Његово, а они увек своји себи само преко Њега и Њиме.

Сви верни у Цркви смо једно тело; ради чега? Да бисмо живели једним, светим и саборним животом Цркве, светом и саборном вером Цркве, светом и саборном душом Цркве, светом и саборном савешћу Цркве, светим и саборним умом Цркве, светом и саборном вољом Цркве. И тако нам све бива саборно и заједничко: и вера, и љубав, и правда, и молитва, и пост, и истина, и туга, и радост, и бол, и спасење, и обожење, и обогочовечење, и бесмртност, и вечност, и блаженство. А кроза све то води и руководи, управља и уједињује благодат Светога Духа. Нисмо своји; свима припадамо у Цркви, а најпре души Цркве — Духу Светоме.[10] То осећање је главно и непрекидно еванђелско осећање свакога правог члана Цркве. Никоме у Цркви не припада све, већ свакоме онолико колико је Дух Свети одредио према његовом месту у богочовечанском телу Цркве и по мери вере његове богочовечанске.

Сваки нови члан Цркве значи прираст у телу Цркве и пораст тела Цркве. Јер сваки по одговарајућој делатности својој постаје сутелесник у телу Цркве. А сам Господ му додељује припадајуће место у телу Цркве, чинећи га саставним делом њеним. Заиста, само у богочовечанском ор ганизму Цркве сви раде за свакога и сваки ради за све. Заиста, само је у светој богочовечанској саборности Цркве Христове на савршен начин решен и проблем личности и проблем друштва; и

само у Цркви остварена и савршена личност и савршено друштво. У ствари, ван Цркве нема ни праве личности ни правог друштва. Свети Дамаскин благовести: Христос, Глава наша, даје нам Себе — μεταδίδωόιν ι'ΐμΐν εαυτόν, и тиме нас сједињује са Собом и једног са другим; услед тога ми имамо међусобну слогу, усклађеност, иако сваки добија помоћ Духа онолико колико је способан да смести.[11]

Као Богочовеково тело, Црква је просторно и временски неограничена. У њој су увек присутне све богочовечанске бескрајности и безграничности Спасове. Због тога је она саборна, васељенска, свецелостна, католичанска (καθ'ΰλον), како у доба светих Апостола, тако и у свако поапостолско доба, тако и данас, и сутра, и вавек и кроза сву Богочовечанску вечност. Богочовечанска својим бићем, Црква је намењена свима народима, свима људима, свих времена.[12] Штавише, она је намењена и „свакоме створењу — πάση, τη κτίбει"[13] јер је у њој, једино у њој божански смисао свакога створења, сваке твари. Сврх свега тога, у Цркви Христовој боголика бића људска, .уцрквењена и оцрквењена, осећају се, и јесу, богочовечански свевредностна, бесмртна, вечна, те у њој: „нема Грка ни Јеврејина, обрезања ни необрезања, дивљака ни Скита, роба ни слободњака, него све и у свему Христос".[14] Сведочанство је безбројних историских чињеница ова истина: једино и само у Богочовеку Господу Исусу Христу као Цркви сви су људи једно.[15] И само такви они богочовечанским силама побеђују и грех и смрт и ђавола. У ствари, кроз њих човекољубиви Господ Христос сам гради и изграђује Цркву своју, те је стога не могу надвладати ни све силе пакла.[16] Јер ту се, на крају свих крајева, води борба између Бога и ђавола, а људи су ратници или у војсци Христа Спаса, или у војсци свезлог ђавола. Историја сведочи: никакви зли људи, па и сами нај крволочнији ђаволоносци, нису могли надвладати Цркву; и она је увек преко својих христоносаца односила победу над свима црквоборцима.

Проблем саборности је у хришћанству централни проблем. У хришћанству је све центар; ту нема периферије. Ма шта додирнуо — додирујеш срце Христово. У Господу Христу нема ничега споредног, све је главно и све је централно. Нема у светом Еванђељу, нема у светој Литургији ни једне речи, која за истински православног хришћанина може постати излишна или досадна, макар је свакосекундно понављао. Тако је и са речју „саборност". Она се налази у Символу Вере, који се непрестано понавља, но који и поред свег понављања остаје тајанствен и несхватљив, јер свака његова реч садржи апсолутну, и зато несхватљиву, и зато надумну Истину.

Да би се стварност саборности, идеја саборности могла разумети, треба поћи од центра свих — од Свете Тројице. Света Тројица и јесте идеал и савршенство саборности. Тројство у јединству, Јединство у Тројству. У Њој је савршено остварен идеал саборности, као што је саборно остварен идеал савршенства. У првих осам чланова Символа Вере говори се о Светој Тројици, а у деветом о светој Цркви, јер је Црква образ и подобије Свете Тројице на земљи. Црква је земаљски аспект Свете Тројице. У њу се слива све што се односи на Свету Тројицу. Зато је у њој све — тројично, све — свето, све саборно. Али не треба заборавити да је њена. саборност ограђена чудном благодатном тројицом: јединством, светошћу, и апостолством, јер је речено: „У једну, свету, саборну, и апостолску Цркву". Праве, православне, истинске, светотројичне, богочовечанске саборности нема без богочовечанског јединства, без богочовечанске светости, без богочовечанског апостолства. Саборност, ако није света и апостолска, није православна, није еванђелска.

Врло често појам саборности се римокатолицизира, географизира. Но по православном схватању, саборност није топографски, географски појам већ унутрашњи, супстанцијални, психолошки. Истинска саборност је идеално остварена у Светој Тројици. Ко истински, ко еванђелски исповеда Свету Тројицу, тај је истински сабоpан, апостолски сабоpан, светитељски сабоpан.

Овакво схватање саборности оправдава сама реч „саборна" која на грчком гласи: καθολικη Она је сложена из речи καθ и ολον, а не из речи καυ и ολα јер ова друга значи посвеместна, има географски карактер, а она прва: свецелостна, основана на целости исповедања вере, на неокрњености исповедања вере, на светом и апостолском јединству вере. Да, да, да; та реч значи: свеобухватна, свесаборна, свесабирна, католичанска.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Рм. 8, 19—24.

[2] Кол. 1, 16.

[3] Кол. 1, 17—18.

[4] Ср. Кол. 1, 19—22.

[5] Еф. 1, 23.

[6] Еф. 4, 16.

[7] Еф. 2, 21

[8] Еф. 4, 16.

[9] Ср. Еф. 4, 15—16.

[10] При томе никада не заборављати да Богочовек Господ Христос увек има своју личну, човечанску душу.

[11] In Ephes. cap. 4, vers 11—16; P. gr. t. 95, col. 844 A.

[12] Ср. Мт. 28, 18—20.

[13] Мк. 16, 15.

[14] Кол. 3, 11.

[15] Ср. Гал. 3, 28.

[16] Ср. Мт. 16, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Прагматика и методика свечовечанске саборности

Богочовечанска сила Цркве Христове, увек стваралачка и делатна, и увек свепобедна и непогрешива, убедљиво је посведочена васцелом историјом Цркве Православне. Ево ње: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[1] У томе је сва богочовечанска прагматика и богочовечанска методика првог Светог Апостолског Сабора, и свих за њим Светих Васељенских Сабора и Светих Помесних Сабора; прагматика и методика богочовечанске саборности Свете Цркве Православне, бесмртно Апостолске, и Једне, и Једине. Нема сумње, у томе је и сва саборска, саборна, католичанска, васељенска гносеологија Цркве Православне. У њој је све Богочовечанско: Бог Дух Свети, па људи за Њим, са Њим, у Њему; Бог увек на првом месту, човек увек на другом месту; све у категорији Богочовечанске Личности и делатности Спасове. Бог Дух Свети и јесте саборна, католичанска, васељенска, богочовечанска сила Цркве, јер је душа у телу Цркве.

У суштини, саборност и није друго до богочовечност, јер очовечени Бог Логос — Богочовек Господ Исус Христос и јесте тај који у Себи сједињује, сабира, осаборује, овасељенскује све твари са Собом — Творцем, и све твари међу собом. У то осаборњење се улази, и живи њиме по слободној вољи, преко светих тајни и светих врлина. Утој богочовечанској саборности нема удела онај који то неће по својој слободно вољи. Такав је, и такви су: Сатана и сви ђаволи с њим;[2] и међу људима сви окорели, свесно упорни и злоћно непокајани грешници, богоборци, безбожници, неверници, покварењаци, јеретици.

НАПОМЕНЕ:

[1]] Д. А. 15, 28.

[2] Св. Максим богоумује: Ни демони нису по природи рђави — φύσει κακοί; злоупотребом природних сила постали су рђави (De carit., cent. III, 5; P. gr. t. 90; col. 1020 A)

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Тројична саборност

Самим тим што је „сутелесник" у телу Цркве, сваки хришћанин је ималац Богочовечанске, Светотројичне саборности. Да, он је слика и прилика те саборности. У томе се и састоји сво божанско величанство човекова бића, сва дубина и висина и ширина човекове боголикости, и човекове богочовечности. Све у њему, на крају свих крајева, бива и јесте: од Оца кроз Сина у Духу Светом. А то није друго до непрекидни подвиг отројичења, и подвиг обогочовечења. Са једним циљем: постати „обитељ Свете Тројице". А то су постали, и постају, свети подвижници, које Црква радосно велича и слави у својим молитвама. Разуме се, сваки хришћанин постаје „обитељ Свете Тројице" по мери свога ревновања и труда у светим тајнама и светим врлинама.

О Тројичној саборности Цркве богонадахнуто говори и Никеоцариградски Символ Вере. Првих осам чланова благовесте тајну Свете Тројице и богочовечанску веру у Њу. Девети члан благовести тајну Богочовекове Цркве, и веру у њу. Тако се сва Света Тројица настањује у Цркви и живи у њој, те у њој све бива: од Оца кроз Сина у Духу Светом. О томе богоречито сведоче многобројни Тројични возгласи, којима се обично завршавају све молитве Цркве и сав богослужбени живот њен; на првом месту света Литургија; то богочовечанско срце њено. У Цркви Пресвета Тројица непрестано сва дела, сва свештенодејствује. По свеистинитој речи Спасовој: „Отац мој до сада дела и ја делам":[1] дела кроз Сина у Духу Светом. Таква је природа, и неизменљива категорија богочовечанске вере. Црква је пуна и препуна Господа Христа, Богочовека. А због Њега и преко Његовог Богочовечанског домостроја спасења пуна и Свете Тројице. Да, пуна Свете Тројице, јер пуна Бога Сина, због Сина пуна и Духа Светога, и кроз то пуна Бога Оца. Богонадахнута је реч Учитеља Цркве Оригена: „Црква је пуна Свете Тројице".[2]

У Богочовечности Цркве је њена Тројична саборност, и у томе њена посебна вечност; вечност њене Вечне Истине, њене Вечне Правде, њене Вечне Љубави, њеног Вечног Живота. Изузетна вечна новина Новог Завета је то што је Црква — Богочовек Господ Христос, вечно тело Његово, и Он вечна глава њена. У њој непрестано дела Свесамостална Друга Личност Пресвете Тројице; и то дела „тројично", саборно са остала Два Свесавршена и Свесамостална Лица Пресвете Тројице. У Богочовечански саборном телу Цркве, у коме постоје милиони и милиони личности као сутелесника Спасових, свака личност поседује своју боголику свеслободу, и кроз свете тајне и свете врлине живи богочовечанском љубављу у слободној богочовечанској хармонији и слози са безбројним члановима Цркве, напајана животворним силама Тројичне саборности, која је сва присутна у Цркви кроз Богочовека Господа Христа. У томе је и сва новина, и изузетност, и савршенство богочовсчанског друштва Христовог. У томе и света тајна свих богочовечанских личности у Цркви скупа, као и сваке личности посебно. Ту се сав живот живује и збива кроз свете тајне и свете врлине:од Оца

кроз Сина у Духу Светом. Да, доживљује се и остварује отројичење свих верних кроз обогочовечење, кроз охристовљење. Јер се све човечије само преко и због Богочовека отројичује. Таква је вечна категорија Цркве, њенога бића, и њенога живота, и њене богочовечанске бесмртности, и њене богочовечанске вечности.

У Богочовечанском телу Цркве: сви смо ми срцем у једном срцу — саборном срцу Цркве; умом у једном уму — саборном уму Цркве; сви смо ми душом у једној души — саборној души Цркве; сви смо ми животом у једном животу — саборном животу Цркве. Откуда то? Отуда што смо сви у једном телу Цркве, у једном Христу, у једном Богочовеку, који је и вечна Глава тог свечудесног тела. Сви чланови Цркве, у свима световима, повезани су том светом и свеобухватном и животворном богочовечанском саборношћу. Кроз свете тајне и свете врлине сваки од нас живи у свима и сви у свакоме. Иначе не би било — једно тело, и то под једном Главом. Наша мисао. ако је саборна, ако је „са свима светима", онда је Христова;[3] тако и осећање, и хтење; тако и сав наш живот у Цркви. Сви смо ми у Цркви благодатно-органски повезани кроз свете тајне и свете врлине. У томе увек стваралачки учествује наша слободна христочежњива воља. Отуда у нас православних она силна неодољива, чежња ка тој светој богочовечанској саборности и животу у њој. Отуда у нас на свакодневним богослужењима тако честа молитва, и молитвени вапај: „Спомињући Пресвету, пречисту, преблагословену, славну Владичицу нашу Богородицу и Приснодјеву Марију са свима Светима, сами себе и један другог и сав живот свој Христу Богу предајмо". — То значи: све биће своје, све што је у нама боголико, богосаздано, богочежњиво, и сав живот свој предати Христу Богу. Зато што у Њему Богочовеку Васкрслом и Вазнесеном — и јесте једина Вечна Радост боголиког бића човековог, једина Вечна Истина, и Правда, и Блаженство, и Рај, и свако савршенство. То нам сведочи сва Историја Исуса Назарећанина, као и сва историја рода људског. Нема сумње, Богочовек Исус Христос је и најсавршенији Бог и најсавршенији човек. То нам нарочито посведочавају безбројни следбеници његове свете богочовечанске вере, првенствено следбеници свети и христолики. Јер само је у светости права, истинска, бесмртна слобода, богочовечанска слобода човекове личности, и у њој божанска севредност човекова бића. Свети пут богочовечанске вере јесте: „Са свима светима" саборно мислити, саборно осећати, саборно живети, саборно веровати, саборно се молити, саборно врлиновати, саборно бесмртовати, и тако узрастати „у човека савршена, у меру раста висине Христове",[4] висине којој нема краја ни у времену ни у вечности. Што црквенији човек, то он све светије и све саборније осећа шта бива у Богочовечанском телу Цркве и у њеној Божанској Глави. Јер свака света тајна и свака света врлина, понајпре молитва, сједињује, осаборњује човека најпре са „Богом врлине" — Господом Христом Богочовеком. А кроза Њ са Пресветом Богородицом и „са свима светима", и са сваком ћелијицом богочовечанског тела Цркве. Ово молитвено саборовање, ова молитвена саборност непрекидно траје кроз васцели богочовечански живот Цркве. У ствари, суштина Православља најверније и најречитије казује себе кроз то молитвено саборовање. Молитвени живот Цркве стално кружи кроз „Сабор" светих Арханђела и Анђела, кроз „Сабор" Светог Претече, кроз „Сабор" светих Апостола, кроз „Сабор" светих Отаца, кроз „Сабор" свих Светих, кроз „Сабор" свих православних.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 5, 17.

[2] P. gr. t. 12, col. 1264.

[3] Еф. 3, 17—19.

[4] Еф. 3, 17—19; 4, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Црква - једина свествarност свих светова

Према телу оваплоћеног Бога Логоса, према телу Богочовека Христа — Цркви, све су људске и земаљске стварности — сенка. Богочовек, као Бог у телу, као тело Божије, као човек, и јесте једина бесмртна и вечна, јер једина богочовечна стварност. Тачније: свествarност. И то постао победом над смрћу, грехом и ђаволом; постао целокупним Својим Богочовечанским домостројем спасења. Тек Богочовеком Христом и Његовим животом, смрћу, васкрсењем, вазнесењем = Црквом, једини истинити Бог је постао у човечанским световима очигледна стварност — свествarност; и Света Тројица постала очигледна стварност — свествarност; и Вечни Живот постао очигледна стварност — свествarност; и Вечна Љубав постала очигледна стварност — свествarност; и Вечна Истина постала очигледна стварност — свествarност. Речју: све Божје, „сва пуноћа Божанства", Богочовеком Христом постало је на телесан, вештаствен, опипљив, очигледан начин стварност — свествarност у свима човечанским световима.[1] Пре Богочовека Христа, пре историског Исуса, пре Цркве Његове, све су такозване стварности биле сенка - σκια . Са Њим, све се мења: тело Христово = Црква постаје свеобухватна историска свествarност. То нам громогласи Апостолова благовест: „све је било сенка од онога што је имало да дође, а то је тело Христово".[2] Тело пак Христово је Црква. Значи: Богочовек = Црква је најочигледније и најопипљивије остварење свега Божјег: „у њему живи сва пуноћа Божанства на телесан начин — σωματικώ;",[3] живи као тело = као човек. Од тог тела, од те стварности биће људско, род људски не може замислити ништа стварније, ни истинитије, ни бесмртније. Тако је у телу Цркве Христове

остварен идеал свега најузвишенијег у роду људском. Очигледна је историска стварност: од Богочовека Господа Христа ништа се у човечанским световима савршеније и боље и милије и лепше и човекољубивије не може замислити а камоли остварити.

У Богочовеку Христу и Богочовеком Христом човечанске стварности су се проширили у богочовечанске бескрајности и непролазности. УХристу: сав Бог Логос, остајући Богом, постаје тело — Боготело, постаје човек — Богочовек. И тиме, и кроз то, и у томе: и сва Истина, и сва Правда, и сва Лепота, и сва Љубав, и свако савршенство; речју: „Сва пуноћа Божанства". Нема сумње, у томе је и бесмртност и вечност Цркве, и свих чланова њених; у томе је и сва њена свепобедност и непобедивост, те јој ни врата паклена, ни сав пакао са свима злим дусима, не могу наудити, а камоли уништити је. Богочовеком Христом, Његовом Богочовечношћу нама је људима сва Божанска Вечност постала приступачна и наша.[4] Без Њега ми смо били слепи за њу и кукавно робље свих смрти. Њиме смо прогледали и све вечности угледали: и вечност живота, и вечност истине, и вечност правде, и вечност човека. И не само угледали, него их кроз Њега, ваистину Јединог Човекољубца, и добили: све, све, све.

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 2, 17.

[2] Кол. 2, 9—10; Еф. 1, 17—23; 3, 17—19; 1 Јн. 1, 1—3; 5, 20; 4, 9; 2 Петр. 1, 16—18

[3] Кол. 2, 9.

[4] 1 Јн. 5, 29. 11; 1, 2,

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Човек - црква у маломе

Човек је створен као Црква у маломе, зато је он саборно биће, веома сложено и загонетно и тајанствено. Речју: човек је јединствено психофизичко биће; у исто време: и једно и множинско. Као личност, он је боголико један, боголико слободан, боголико целостан, боголико самосталан. Тело пак његово састављено је из безброј вештаственихелемената; само у мозгу његовом има преко 12 милијарди ћелијица; но самосвест му је ипак једна, „ја" му је ипак једно. А душа његова? Боголика, христолика, духолика = тројицелика. И тиме истовремено и лична и саборна, са безброј стваралачких сила, и мисли, и осећања, и жеља. Али, иако тако неисказано сложен, човек се осећа један као биће, као личност.

Богочовек је Црква у великоме, у свима бескрајним размерама, пространствима, величинама. Бог постаје човек, и тиме увећава, проширује до божанских размера људско биће, човека. Богочовечанска саборност Цркве је једина и објаснила саборност бића човекова. Тек у Цркви = Богочовеку, човек је по први пут свестрано осазнан, објашњен,казан у свој његовој божанској тројицеликој саборности и јединству.Крозсутелесништво у Богочовечанском телу Цркве, човекова тројична саборност добија своје савршенство, а и његова једна и јединствена личност достиже: „у човека савршена, у меру раста висине, пуноће Христове — τονπληράματος τον Χριόταν.[1] Стога се човек Богочовечаиске вере, сутелесник Христов у телу Цркве, осећа бесмртан и вечан у свима психофизичким ћелијицама свога бића. Да, бесмртан и вечан, јер је богочовечан. У Цркви нема мртвих: јер је Богочовечанско тело Цркве Христове под главом Васкрслог Господа Христа. „Богу су сви живи".[2] „Христос зато и умре и васкрсе и оживе да овлада и мртвима и живима".[3] У Богочовеку Господу Христу = Цркви: све се реинтегрира, овасцељује, васпоставља, враћа свом логосном јединству, саоваплоћује свему Божјем, јер свако људско биће својом богочовечанском вером постаје „сутелесник" Христов,[4]саучесник свих васкрсних сила Васкрслога Господа. Свечовекољубиви Господ је Својим богочовечамским васкрсењем подарио ϱоду људском богочовечанску бесмртност и живот вечни. Уствари, нема смрти више: сваки је бесмртан богочовечанском бесмртношћу, и има живот вечни.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 13

[2] Лк. 20, 38

[3] Рм. 14, 9.

[4] Еф. 3, 6..

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Саборност времена у Цркви

У Цркви Христовој и време је саборно: апостолско доба је сво, живо и делатно, и у наше време. И сва доба, од апостолског до данашњег, жива су и делатна као Свето Предање Цркве; својим бесмртностима она живе и делају кроз нас, све до Страшнога Суда. Досадашња прошлост Цркве је сва у нашој садашњици. У Цркви се свако доба, свако време, учлањује, уживљује у вечност кроз богочовечност која претставља суштину васцеле Цркве и свега црквеног. Ми смо заиста потомци свих доба и свих чланова што су постојали до нас. Од свију њих има понешто у нама. То су оне ћелије бесмртности, које се на своме путу у вечност стално оваплоћују у све садашњице, носећи у себи све прошлости. Свака садашњост је бесмртност свих прошлости. Шта је Христова Црква временски? Сва прошлост увек присутна, кроз садашњост путује у будућност, која се завршава вечношћу. ? у вечности су сва времена Цркве саборна, католичанска и просторно и временски, целостна. И још: Црква је богочовечанска радионица у којој се време прерађује у бесмртност и слива у вечност. У ствари, у Цркви постоји само садашњост - вечна садашњост.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Светоотачка богочовечанска саборност

Богочовечанска саборност Цркве сва извире из Богочовечанске Личности Господа Христа. Ипостасно сједињење у Господу Христу двеју природа, Божанске и човечанске, у ствари је „сабор" σύνοδος двеју природа. То је, по светим Оцима, темељ богочовечанске саборности; то њена вечна категорија, и сва суштина, и сва природа, и сва делатност, и сва гносеологија, и сва савршеност. Ту

благовест Богом је удостојен објавити Свети Максим Исповедник: „Ипостасно сједињење је, по светим Оцима, сабор двеју природа у једној ипостаси.[1]

То значи: сама саборност, и мерило саборности, јесте сам Богочовек Господ Исусу Христос, Друга Ипостас Свете Тројице. То нам благовесте и то нам сведоче и свети Апостоли, и свети Оци, и Свети Васељенски Сабори; благо весте и сведоче: Богочовек је Црква; Богочовек је све и сва у Цркви; Њиме она постоји и стоји; Њиме живи и бесмртује; Њиме спасава и обожује; Њиме обогочовечује и охристовљује; Њиме освећује и отројичује. Њиме је Црква — Истина, Вечна Истина; Њиме је и Правда — Вечна Правда; Њиме и Живот — Вечни Живот; Њиме и Љубав — Вечна Љубав. Због свега тога Црква је Њиме, као својом Главом, и непогрешива. Анајречитији орган њене непогрешивости јесу Свети Васељенски Сабори, који делују по богоданом апостолском правилу богочовечанске саборности: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Epist. 5; P. gr. t. 91, col. 484 A.

[2] Д. А. 15, 28.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Васељенски Сабори

Самосвест Цркве Христове у основи је увек саборна, јер увек богочовечанска. Богочовек Господ Христос је и суштина и јемство једносности и јединствености црквене самосвести, јер је Он јединствена Глава Цркве. Све је у Цркви саборно: и ум, и срце, и савест, и воља, и живот, и молитва, и свака света тајна и свака света врлина. Ту благовест богонадахнуто изражава свети апостол Павле, говорећи: „Ми ум Христов имамо".[1] Та свестрана саборност има свој божанствени језик са Светим Васељенским Саборима. То је најсавршенија осматрачница саборне свести и самосвести Цркве; сврх свега: њене саборне

богочовечанске савести и савесности. Бог „у светима обитава"; и у њима обожена, обогочовечена самосвест и савест Цркве. Црква као оваплоћени Бог Логос, и тиме оваплоћена Истина, самим тим је врховно мерило Истине, и врховни суд Истнне[2]; и самим тим језик Истине. А Васељенски Сабори, по свему и у свему Богочовечни, и јесу тај богоречити језик и уста Истине. Васцелим бићем својим од Богочовека и Његовог Духа Истине,[3] они знају, они имају, они казују сву Богочовечанску, Светотројичну Истину Цркве. Светотројична Истиина казује себе кроз саборске свете Оце, те христоносце свете и те христоговорнике свете.

Све до сада речено о Цркви као Богочовеку и сачињава богочовечанску веру еванђелску, веру којом је Црква и бесмртна и свепобедна. Та еванђелска, та богочовечанска вера и јесте вера светих Апостола, светих Отаца, Светих Васељенских и Светих Помесних Сабора. Њоме Црква и јесте Црква, јесте и Богочовек, оваплоћена Друга Ипостас Свете Тројице. Том богочовечанском вером, која је Богочовеком Господом Христом „једанпут дана светима",[4] Црква и јесте саборна, католичанска, васељенска. То исповеднички свеубедљиво благовести Свети Максим Исповедник: „Православно и спасоносно исповедање вере сачињава католичанску (= саборну, васељенску) Цркву — καθολικήν εκκλησίαν.[5] Ту апостолску истину неустрашиво и свемудро сведочи апостолски ученик, свети Игњатије Богоносац, благовестећи богооткривену апостолску истину о Цркви: „Где је Христос Исус, тамо је и католичанска Црква — ή καθολική εκληοία",[6] Свети Климент Римски апостолски громогласи: „Црква је објављена у телу Христовом".[7] „Тринаести апостол", Свети Атанасије Велики благовести: Црква је одраз и слика Христова — τύπος και είκών.[8]

Та богочовечанска вера у ствари је прва и једина права вера: Бог постаде Богочовек, постаде Црква, и тиме: спасење, освећење, обогочовечење, преображење, охристовљење, отројичење рода људског. Управо, о тој богочовечанској вери, као свесавршеној и свеспасоносној и јединој правој вери говори васцело Еванђеље христоносног и христомудрог апостола Павла, нарочито Посланица Галатима (3, 22—29) и Посланица Јеврејима. Ту веру Свети Игњатије Богоносац назива: „непроменљива вера" — ακίνητος πίοτις.[9] Тој вери се нема ништа ни додати ни одузети; она је савршена у сваком погледу. Те богочовечанске вере и јесу богонадахнути сведоци и исповедници и чувари — Свети Васељенски Сабори.

Свети Оци Трећег Васељенског Сабора изјављују: Овај свети Сабор учинио је својим претседником и својом главом самога Христа. Општом сагласношћу свих Светих Отаца Сабор је осудио Несторијево учење и посведочио чистоту и преимућство еванђелског и апостолског Предања.[10]Исти Оци благовесте: Каква је запремина оваплоћеног Бога Логоса? Црква. А шта је Он сам? Глава тела Цркве.[11] Црква је неимар, јер руководи схватањима наше вере.[12] Свети Оци Четвртог Васељенског Сабора благовесте: Црква је тело верних.[13] Сви који су Христови повезују се у једно Христово тело.[14] Христос је глава, а ми смо, према томе, удови, и треба да сачињавамо једно тело због нашег једномислија и једноверја.[15]

Свети Оци Шестог Васељенског Сабора изјављују: Ми смо удови међу собом, и сачињавамо једно тело Христово једномисленошћу својом према Господу Христу и један према другоме, и вером.[16] Исти Оци веле о светом Символу вере: У Никеји на великом и знаменитом Сабору Света Тројица је сама издиктирала Символ вере и осудила Аријево злоумље.[17]

Исповедати и чувати неокрњеном апостолско — светоотачку веру и јесте брига над бригама свих Светих Васељенских Сабора. Тако је најглавнија брига светих Отаца Шестог Васељенског Сабора ово: сачувати у целости и неповређености апостолско и еванђелско правило вере.[18] Свети Оци Петог Васељенског Сабора прописују: следовати у свему што су претходни Васељенски Сабори урадили за заштиту вере.[19] Јер једна је и иста вера коју су исповедали Четири Сабора, а и Пети с њима.[20] Свети Оци Петог Васељенског Сабора изјављују: „Ми у свему следујемо светим Оцима и Учитељима свете Цркве Божије, тојест Атанасију, Иларију, Василију, Григорију Богослову и Григорију Ниском, Амвросију, Проклу, Лаву, и примамо све што су они написали и објаснили о правој вери и на осуду јеретика. Ми смо свагда држали и држимо веру, од почетка предану Богом и Спаситељем нашим Исусом Христом светим Апостолима, и од њих проповедану целоме свету и објашњену од стране светих Отаца, и то нарочито оних који су учествовали на Четири Васељенска Сабора, којима ми у свему и потпуно следујемо. Дакле, ми објављујемо да смо држали и држимо све што су горе поменута Четири Васељенска Сабора решили и прописали, јер су они, иако држани у разна времена, ипак сачували и обнародовали једно и исто исповедање вере. Ради слоге у црквама, неопходно је држати се потпуно Светих Четири Сабора, и неприкосновеним чувати оно што су они прописали.[21] А свети Оци су то прописали под руководством Светога Духа који је говорио из њих.[22]

Догмати су вечне богочовечанске светиње. Њих ум људски нити може свеобухватно схватити нити измислити. „Светиње светима!" Догмати се могу само донекле схватити, и то умом Христовим, умом охристовљеним. Свети Оци Седмог Васељенског Сабора громогласе: Догмати су дело не царева већ архијереја, пошто ми имамо ум Христов.[23] Председник Седмог Васељенског Сабора, свети Тарасије патријарх, изјављује на Сабору: Што се тиче догмата то, погрешити у малом или у великом, свеједно је; јер се и у једном и у другом случају нарушава закон Божји.[24]Међу Светим Оцима нема никаквих несугласица; напротив, сви они, имајући као једну душу, проповедају једно и исто, и уче једном и истом.[25] Све што је у црквама Божјим установљено у славу и у част Бога, све је то свето и треба да се поштује.[26] Свети Оци наши су стражари Васељенске Цркве; они непрестано страже над мисленим бедемима њеним; они су прогнали све војске непријатеља и мачем духа уништили древне јереси и заблуде. Свети Седми Васељенски Сабор изјављује: „Нека нас исправе учења богоглагољивих Отаца. Црпући из њих, ми смо се напили истине; следујући њима, ми смо прогнали лаж; научени од њих, ми с љубављу примамо чесне иконе. Оци проповедају, а ми остајемо послушна чеда и хвалимо се пред лицем матере Предањем Васељенске Цркве. Верујући у једнога Бога, у Тројици слављенога, ми с љубављу примамо чесне иконе, а они који то не примају нека буду под анатемом; и нека буду далеко изгнани из Цркве. Ми следујемо древном законодавству Васељенске Цркве. Ми држимо заповести Отаца. Ми анатемишемо како оне који ишта додају учењу Васељенске Цркве, тако и оне који ишта одузимају од тога учења. У свему држећи се учења богоносних Отаца наших, ми проповедамо то учење једним устима и једним срцем, ништа не додајући и ништа не одузимајући од онога што нам је предано; напротив, ми се утврђујемо у њему и окрепљујемо њиме. Ми исповедамо и учимо онако како су прописали и утврдили Свети и Васељенски Шест Сабора.[27]

Пошто је Седми Васељенски Сабор донео потребне одлуке, и сваки учесник ставио свој потпис, рекавши: „прописао и потписао", Свети Сабор проглашава: „Сви ми тако верујемо; сви тако мислимо; сви смо ми у томе сагласни, и ставили

смо своје подписе. То је вера апостолска; то је вера православна; та је вера утврдила васељену“.[28]

У Посланици, коју о своме раду на Сабору, свети Оци Седмог Васељенског Сабора упућују јерејима и клирицима Цариградским, вели се: Ми смо последовали Предању Васељенске = (Католичанске = Саборне) Цркве, и ништа нисмо ни одузели ни додали, и с љубављу примамо све што је испочетка примила писмено и усмено света Васељенска Црква, па у томе и живописане иконе. Оно пак што су одбацивали божанствени Оци, то одбацујемо и ми, и сматрамо то за непријатељско Цркви. Истинити и најправилнији суд Цркве састоји се у овоме: не допустити уЦркви новачења, а исто тако и не одбацивати ништа. И тако, следујући Отачким законима, и добивши благодат од једнога Духа, ми смо све што се односи на Цркву сачували непромењено и без одузимања, као што су нам предали Светих Шест Васељенских Сабора; и што су они оставили у Цркви достојно поштовања, све то ми примамо без икаквог колебања. Оне пак који ишта додају учењу Католичанске (= Васељенске = Саборне) Цркве, или ишта одузимају од њега, ми анатемишемо. Пошто је то тако, и пошто смо ми то потврдили, ми се радошћу и љубављу примамо божанствена правила, и потпуно и непоколебљиво држимо установљење тих правила, изложених од стране труба Духа Светога — свеславних Апостола, и Шест Светих Васељенских Сабора, као и Помесних Сабора који су се састајали ради доношења таквих заповести, и најзад од стране светих Отаца наших. Сви су они били просвећени једним и истим Духом, и озаконили оно што је корисно. И кога они предају анатеми, те и ми антемишемо, а кога сврgнуће, те и ми одлучујемо; кога пак они подвргавају епитимији, те и ми исто тако подвргавамо.[29]

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 16.

[2] Ср. Мт. 18, 17.

[3] Јн. 15, 26; 16, 13.

[4] Јуд. 3.

[5] P. gr. t. 90, col. 93 D.

[6] Посланица Смирњанима, 8.

[7] Посл. II Коринћанима, 14.

[8] Contra arianos, II, 80; P. gr. t. 26, col. 316 B.

[9] Посл. Смирњанима, 1

[10] стр. 281, Дјејанија Вселенских Соборов, том. VII; Казањ,, 1909.

[11] тамо, стр. 208.

[12] тамо, стр. 521.

[13] тамо, стр. 531; том IV; Казан., 1865.

[14] тамо, стр. 514.

[15] тамо, стр. 295; том VII; Казањ 1909.

[16] тамо, стр. 232; том VI; Казањ, 1908.

[17] тамо, стр. 233.

[18] тамо, стр. 54.

[19] тамо, стр. 18; том V; Казањ 1914.

[20] тамо, стр. 19.

[21] тамо, стр. 20. 21. 23. 24.

[22] тамо, стр. 151.

[23] тамо, стр. 22; том VII; Казањ 1909.

[24] тамо, стр. 52.

[25] тамо, стр. 55.

[26] тамо, стр. 68.

[27] тамо, стр. 169. 170; ср. тамо, стр. 205.

[28] тамо, стр. 293.

[29] тамо, стр. 299. 300. 301. 302. 303.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Васељенски Сабори о јересима

Васељенски Сабори су, нема сумње, савест Цркве Христове. Они најсавршеније и имају и знају и виде и исповедају Истину Христову. И бране је. Пошто је Богочовек Господ Христос оваплоћење Истине = Свеистине, то је за њих свако одступање од ње и иступање против ње, у ствари, одступање од Христа и иступање против Христа. А такво је сво делање Антихриста и његових претеча. Свети Оци, те најсветије и највидовитије очи Цркве, скроз наскроз виде и тврде да су јеретици — „претече Антихриста".[1] Као што ће долазак и делатност Антихриста бита сва — „по чињењу Сатанину",[2]тако је увек делатност сваке јереси — по чињењу ђаволову. Богоносни Оци Првог Васељенског Сабора тврде да јеретици — „понесени ђаволом који дела у њима", и раде свој безумни и душегубни посао.[3] Светоотачко је сведочанство: у свакој јереси, и иза сваке

јереси, таји се и скрива ђаво.[4]Зато су свети Оци Саборски тако непомирљиви противници сваке јереси. Зато их тако једнодушно и једногласно анатемишу.[5]

Пошто су сви присутни Оци Шестог Васељенског Сабора подписали Саборске одлуке — „Свети Сабор ускликну: Сви тако верујемо; једна је вера; сви тако мислимо; сви смо подписали сложно и саосећајно. Ово је вера Апостола; ово је вера Отаца, ово вера Православна. Несторију, Евтихију, Диоскору анатема! Аполинарију и Севиру анатема! Једномишљеницима њиховим анатема! Теодору Фаранскоме анатема! Сергију и Хонорију анатема! Пиру и Павлу анатема! Киру и Петру анатема! Макарију, Стефану и Полихронију анатема! Свима уопште јеретицима анатема!.[6]

Свети Васељенски Сабор у Халкидону донео је ову одлуку: Не дозволити никоме да изговара, или пише и саставља другу веру осим одређене од светих Отаца, сабраних Духом Светим. Ако се дрзне или саставити другу веру или произнети, то такви, ако је то епископ или клирици, нека буду одлучени: епископ од епископства, клирици од клира, а световњаци нека се подвргну анатеми.[7] Суд Цркве је свагда сматрао да заслужује одлучење онај који или што одузме од вере или што дода вери. Јер вера, потпуно и јасно нам предана од Апостола, не допушта ни додавање ни одузимање.[8]

Јерес је душегубна сила која човека потапа у све смрти, јер га одваја од Цркве Христове, у којој се једино и налази бесмртност и живот вечни за људско биће. Свети Оци Седмог Васељенског Сабора благовесте: „Очигледно је: јерес одваја од Цркве свакога човека".[9] Јеретици обично узимају понека места из богонадахнутог Светог Писма, и својим безбожним расуђивањима унакажују оно што је правилно изречено Духом Светим. На то указује апостол Петар говорећи: „које ненаучени и неутврђени изврћу" по својој жељи;[10] јер јеретицима је својствено извртати, по својој жељи, смисао истинитих и божанских догмата.[11]

Они хоће да нас хришћане заплаше као децу својим софизмима.[12] Они болују од несхватања црквених предања, и подчинивши се тој смртоносној болести, покварили су ум свој.[13] Одпадање од истине јесте ослепљење ума и разума.[14] Спасове речи: „врата паклена",[15] по тумачењу светих Отаца Петог Васељенског Сабора означавају: „смртоносна уста јеретика".[16]

НАПОМЕНЕ:

[1] Стр. 38. Дјејан. Вселенских Соборов; том I; Казањ 1859.

[2] Сол. 2, 9.

[3] тамо, стр. 40.

[4] тамо, стр. 44.

[5] тамо, стр. 544; том VI; стр. 219; Казањ 1908.

[6] тамо, стр. 230; том VI; Казањ. 1908.

[7] тамо, стр. 763; том I; Казањ, 1859.

[8] тамо, стр. 384.

[9] стр. 47;том VII; Казањ 1909.

[10] 2 Петр. 3, 16.

[11] тамо, стр. 240.

[12] тамо, стр. 241.

[13] тамо, стр. 267.

[14] тамо, стр. 272.

[15] Мт. 16, 18.

[16] стр. 211;том V; Казањ 1914.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Саборност Цркве

Свети канони и богочовечанска вера

Свети канони су свети чувари светих догмата; свети чувари богочовечанских светиња богочовечанске вере православне. У Богочовечанском бићу и животу Цркве они су неопходни и обавезни. То посведочавају и потврђују сви Свети Васељенски Сабори ,сви Свети Помесни Сабори, и уопште свети Оци. Прво правило Светог Четвртог Васељенског Сабора гласи: „Установљујемо, да морају важити правила, која су од светих Отаца до сада на сваком сабору изложена била".[1] Тако се једино може сачувати истинита и неповређена вера богочовечанска, православна. Свети Оци Светог Шестог Васељенског Сабора, у првом правилу, наређују: да се има чувати чиста од сваког новачења и неповређена вера; да се ништа не додаје и не одузима.[2] У другом правилу исти свети Оци прописују: „Печатом засведочавамо и сва остала света правила, која су изложена од светих и блажених Отаца наших.[3] „И нико не сме горе споменута правила мењати или укидати, или осим изложених правила имати друга, која су под лажним насловима измишљена од неких који су хтели да тргују истином".[4] Свети Оци у 21. правилу Гангрског Сабора веле: „Ми желимо да буде очувано у Цркви све што јој је Светим Писмом и Апостолским Предањем предано".'[5] У својој Првој Канонској Посланици Светом Амфилохију Иконијском, Правило 1., Свети Василије Велики вели: Они који су одступили од Цркве, нису више имали на себи благодати Духа Светога, јер је предавање исте код њих престало услед тога што се прекинуло прејемство, наследност.[6]

Свети Оци у првом Правилу Светог Другог Васељенског Сабора наређују: „Мора бити предана анатеми свака јерес".[7] Правило 33. Лаодикијског Сабора прописује: „С јеретицима, или расколницима, не треба се заједно молити".[8]

Правило 45. светих Апостола заповеда: „Епископ, или презвитер, или ђакон, који се са јеретицима само и молио буде, нека се одлучи".[9] Правило 10.: „Који се заједно са одлученима, ма било и у кући, буде молио, нека се одлучи".[10] Правило 46. светих Апостола гласи: „Заповедамо да се сврgне епископ, или презвитер, који призна крштење или жртву (= Евхаристију) јеретика".[11] Свети Василије Велики у Првој Канонској Посланици Светом Амфилофију Иконијском, Правило прво вели: „Древни су установили, да се крштење јеретика има сасвим одбацити; оно расколника, пошто припадну Цркви, признавати".[12]

Саборност Цркве? — Сва зависи од богочовечанске апостолности, од богочовечанске светости, од богочовечанског јединства. И још: од богочовечанске вере наше, од богочовечанске љубави наше, од богочовечанског живљења нашег, од богочовечанске молитвености наше, од богочовечанске врлинскости наше, од богочовечанске охристовљености наше. Речју: саборност Цркве сва зависи од Богочовека Господа Христа: „све и у свему Христос" (Кол. 3, 11); „сви једно у Христу Исусу" (Гал. 3, 28). „Јер кроз њега би саздано све што је на небу и што је на земљи, што се види и што се не види. Све се кроза њ и за њ сазда. И Он је пре свега, и све је у њему. И Он је глава телу Цркве, да буде он у свему први" (Кол. 1, 16—18). „Црква је тело његово, пуноћа онога који све испуњава у свему" (Еф. 1, 23).

У Цркви Христовој, која је тело Христово, све има своје богочовечанско место; све је усклађено, све богочовечански уграђено и учлањено. Господ Христос — глава Цркве држи у богочовечанској саборности све светове видљиве и невидљиве. У самој ствари: Богочовек Господ Христос и јесте сва дубина, сва висина, сва ширина саборности. Он је све у нама, и све у свему нашем: све у вери, све у љубави, све у свакој врлини нашој, све у свакој светој тајни нашој. Кроза Њ, и Њиме свака врлина наша постаје богочовечански саборна, богочовечански апостолска и светоотачка.

Господом Христом ми смо небоземна бића, и док смо на земљи — „наше живљење је на небесима" (Флб. 3, 20).

Све наше Господ Христос осаборњује својом богочовечанском силом. У Цркви, телу Христовом, ми увек живимо саборно — „са свима светима" (Еф. 3, 18); сваки наш молитвени уздах благодаћу Христовом претвара се у саборни уздах; свака наша врлина пребражава се у саборну, богочовечанску врлину; све наше у богочовечанском, саборном телу Цркве претвара се у апостолско-светоотачко живљење; све се помоћу животворних сила богочовечанских ухристовљује и охристовљује, обогочовечује и обожује. У Цркви, сваки хришћанин постаје богочовечански сабор· но биће; постаје своје врсте благодатни свечовек, богочовечански свечовек. Једном речју: постаје благодатни богочовек. У богочовечанском телу Христовом — Цркви сва се творевина доживљује у свима њеним логосним, богочовечанским размерама. И у свом том саборном подвигу обогочовечења доживљује се благовест — свеблаговест еванђелска: Богочовек Господ Христос: „Алфа и Омега, Почетак и Свршетак, Први и Последњи, Сведржитељ" (Откр. 1, 8. 10. 17; 21, 6).

Таквим Богочовеком — „Сведржитељем" — у Цркви и кроз Цркву остварује се богочовечанска саборност Цркве: и то остварује светопредањским, апостолско — светоотачким силама. А сврх свега: најчудеснијом и најсавршенијом Личношћу ове планете: Богочовеком Христом Исусом. Отуда и

спасоносни савет светог Благовесника: „Зато и ми, гледајући око себе толику гомилу сведока, да одбацимо свако бреме и грех који је за нас прионуо, и с трпљењем да трчимо у битку која нам је одређена, гледајући на Оснивача и Извршитеља вере Исуса, који место одређене себи радости претрпе крст, не марећи за срамоту, и седе с десне стране престола Божјега" (Јевр. 12, 1—2). — И тако оствари богочовечанску саборност свих богочовечанских благовести и свих богочовечанских стварности у телу свом — Цркви својој.

Богочовек и јесте та свемоћна и свесавршена осаборњујућа сила која савршено осаборњује сву твар и Творца телом својим — Црквом. Но исто тако Он осаборњује све светове, видљиве и невидљиве. У ствари, најсавршенија саборност у пашем човечанском свету остварена је у Богочовеку Христу, у богочовечанском телу његовом — Цркви.

А душа те саборности је свето Предање, апостолско и светоотачко. Сва је твар заступљена у Богочовеку Христу. Отуда је сва тајна твари у Богочовеку Христу, али и сва тајна Бога. Нема сумње, човек је човек Богочовеком, али и Бог је Бог Богочовеком. Тако је у Богочовеку једина права антроподикеја; но исто тако и једина права теодикеја. УЊему, једино у Њему је и савршени Бог и савршени човек. Ван Њега, Богочовека, нема ни истинског Бога ни истинског човека.

НАПОМЕНЕ:

[1] Стр. 57; Никодим Милаш: Правила Свете Православне Цркве.

[2] тамо, стр. 57

[3] тамо, стр. 69.

[4] тамо, стр. 70.

[5] тамо, стр. 129.

[6] тамо, стр. 269.

[7] тамо, стр. 48.

[8] тамо, стр. 142.

[9] тамо, стр. 32

[10] тамо, стр. 26

[11] тамо, стр. 32

[12] тамо, стр. 268.

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

4. Апостолност Цркве

Свети Апостоли су први богољуди по благодати. Васцелим животом својим сваки од њих, попут апостола Павла, говори о себи: „Ја више не живим, у мени живи Христос".[1] Сваки од њих је поновљени Христос; или боље: продужени Христос. Све је у њима Богочовечанско, јер је све од светих врлина: вере, љубави, наде, молитве, поста, и осталих. А то значи: све што је човечије у њима живи Богочовечијим, мислећи Богочовеком, осећајући Богочовеком, делајући Богочовеком, хотећи Богочовеком. За њих је историјски Богочовек, Господ Исус Христос, и врховна свевредност и врховно свемерило. Све је у њима од Богочовека, ради Богочовека и у Богочовеку. И то увек тако, и свуда тако. То им је бесмртност и у земаљском времену и у земаљском простору. Тиме су још на земљи везани за сву богочовечанску вечност Христову.

Ова богочовечанска апостолност је сва у потпуности продужена у земаљским наследницима христоносних апостола: у светим Оцима. Међу њима, у суштини, нема никакве разлике: у њима подједнако живи и дела и бесмртује и вечнује један и исти Богочовек Исус Христос: који је јуче и данас онај исти и вавек.[2] Кроз свете Оце продужују се свети Апостоли са свима својим богочовечанским богатствима, богочовечанским световима, богочовечанским светињама, богочовечанским тајнама, богочовечанским врлинама. Свети Оци у ствари непрестано апостолују, и као посебне обогочовечене личности, и као епископи помесних Цркава, и као чланови Светих Васељенских Сабора и Светих Помесних Сабора. За све њих је једна Истина, једна Свеистина: Богочовек Господ Исус Христос. Гле, Свети Васељенски Сабори, од првог до последњег, само једну свевредност исповедају, бране, верују, благовесте и свебудно чувају: Богочовека Господа Исуса Христа.

Главно Предање, Свепредање Православне Цркве и јесте: живи Богочовек Христос, сав у Богочовечанском телу Цркве, коме је Он бесмртна, вечна Глава. То је не само благовест већ и свеблаговест светих Апостола и светих Отаца. Они ништа не знају осим Христа распета, Христа васкрсла, Христа вазнесена. Сви они васцелим животом и учењем својим једнодушно и једногласно сведоче: Богочовек Христос је сав у Цркви Својој, као у телу Свом. Сваки од светих Отаца може с правом рећи са Светим Максимом Исповедником: „Ја ни у ком случају ништа своје не говорим, него говорим оно што сам од Отаца научио, ништа не мењајући у њиховом учењу".[3] А из бесмртне благовести Светог Јована Дамаскина брује саборна исповест свих светих богопрослављених Отаца: Све што нам је предано — πάντα τα παραδιδόμ,ενα ήμΐν — кроз Закон и Пророке и Апостоле и Еванђелисте ми примамо и знамо и веома ценимо, и преко тога ништа више не тражимо . .. Будимо тиме потпуно задовољни, и останимо у томе, не помичући вечне међе (Прич. Солом. 22, 28), нити нарушавајући божанско Предање.[4] — И онда дирљив светоотачки позив Светог Дамаскина, упућен свима православним хришћанима: Зато, браћо, стојмо на камену вере и у Предању Цркве, не помичући границе које поставише свети Оци наши, нити дајући места онима који хоће да уводе новотарије и да руше грађевину свете Божије васељенске и алостолске

Цркве. Јер ако се свакоме пусти на вољу, мало по мало разориће се цело тело Цркве.[5]

Свето Предање је сво од Богочовека, сво од светих Апостола, сво од светих Отаца, сво од Цркве, у Цркви, Црквом, сво Црква. Свети Оци нису друго до само „чувари апостолских предања". Сви они, као и свети Апостоли, јесу само „сведоци" једне и једине Истине = Свеистине: Богочовека Христа. Њу они неуђутно исповедају и проповедају, они — „свезлатна уста Бога Логоса".[6]

Богочовек Господ Христос је један и јединствен и недељив. Исто тако је и Црква једна и јединствена и недељива, јер је она оваплоћење Богочовека Христа, продужено кроза све векове и кроза сву вечност. Таква по својој природи, таква и у својој земаљокој историји, Црква се не може делити. Од ње се само може отпасти. Та једносност и јединственост Цркве је богочовечанског карактера од почетка па кроза све векове и кроза сву вечност. Бесмртна мисао Светог Григорија Богослова, распевана Богом, благовести ову богочовечанску истину: Један је Христос, једна је глава Цркве.[7]

Апостолско прејемство, апостолско наслеђе је од врха до дна богочовечанске природе. Шта то свети Апостоли предају својим наследницима као наслеђе? — Самог Богочовека Господа Христа, са свима непролазним богатствима Његове чудесне Богочовечанске Личности, Христа — Главу Цркве, једину Главу њену. Не предаје ли то, апостолска наследност престаје бити апостолска, и ту у ствари више и нема апостолског предања, нема апостолске јерархије, нема апостолске Цркве.

Свето Предање, то је Еванђеље Господа Христа, и сам Господ Христос, кога сила Духа Светога преноси у сваку верујућу душу, у читаву Цркву. Све што је Христово, силом Духа Светога постаје наше, људско; и то у телу Цркве. Дух Свети — градитељ Цркве, сваког верника, као ћелијицу, уграђује у тело Цркве, чини га „сутелесником" Богочовека.[8] У ствари: Дух Свети благодаћу светих тајни и светих врлина обогочовечује сваког верника. Јер, шта је живот у Цркви? Ништа друго до благодатно обогочовечење сваког верника кроз његове личне еванђелске врлине; његово ухристовљење и охристовљење кроз уцрквењење и оцрквењење. Сав живот хришћанина је непрекидни христоцентрични Духовдан: Дух Свети кроз свете тајне и свете врлине предаје Христа Спаса свакоме вернику, чини Га живим предањем, живим животом нашим: „Христос — живот наш".[9] Тиме и све што је Христово постаје наше, на сву вечност наше: и Његова Истина, и Његова Правда, и Његова Љубав, и Његов Живот, и сва Његова Божанска Ипостас.

Свето Предање? — Сам Господ Исус Христос Богочовек са свима богатствима Своје Божанске Ипостаси, а преко Њега и ради Њега — васцела Света Тројица. То најпотпуније дато и изражено у Светој Евхаристији, у којој се ради нас и ради спасења нашег обавља и обнавља васцели Спасов богочовечански домострој спасења. Ту сав Богочовек са свима чудесима и чудотворним даровима Својим; ту, и уопште у молитвеном, богослужбеном животу Цркве. Кроз све то непрестано брује Спасова свечовекољубива благовест: „И, ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века"[10] — сав у апостолству, и кроз апостолство са свима вернима до свршетка света. То и јесте васцело Свето Предање апостолске Цркве Православне: живот у Христу = живот у Светој Тројици: охристовљење и отројичење.[11]

Изузетно многозначајно је ово: у Православној Цркви Христовој, Свето Предање, увек живо и животворно, сачињавају: Свето Писмо, Света Литургија, сва света богослужења, све свете тајне, све свете врлине, сва Вечна Истина, сва Вечна Правда, сва Вечна Љубав, сав Вечни Живот, сав Богочовек Господ

Христос, сва Света Тројица, сав богочовечански живот Цркве у свој својој богочовечанској пуноћи, са Пресветом Богородицом и свима Светима.

Личност Богочовека Господа Христа, преображена у Цркву, потопљена у молитвено, богослужбено безобално море благодати, и сва у Евхаристији, и сва у Цркви, — ето, то је Свето Предање. Ову истину благовесте и исповедају свети Апостоли, свети Оци и Свети Васељенски Сабори. Молитвом и побожношћу се чува Свето Предање од сваког демонизма и ђавољег хуманизма, и у њему сав Господ Христос, који и јесте вечно Предање Цркве. „Велика је тајна побожности: Бог се јави у телу":[12] јави се као човек, као Богочовек, као Црква, и својим свечовекољубивим подвигом спасења и обогочовечења човека, узвелича и узнесе људско биће изнад Пресветих Херувима и Свесветих Серафима. Сама апостолност Цркве је свим бићем својим од самог Господа Христа. Јер: Господ Христос је апостол и архијерej вере наше.[13] Он је апостол (= посланик) Бога Оца, апостол Свете Тројице: Он = Спаситељ, са целокупним богочовечанским домостројем спасења. Апостол и Првосвештеник који Собом свештенодејствује и извршује сву богослужбу спасења нашег, обогочовечења нашег, охристовљења нашег, отројичења нашег... Он, првоврховни Апостол, и чини апостолима све потоње апостоле; и Он — Архијерej, Вечни Архијерej, чини ахријерejима све потоње архијереје у Цркви Својој. Он Собом и испуњује и надахњује све апостоле; Он Првоапостол и јесте апостол у њима, апостолује из њих и кроз њих, и чини их апостолима „звања небескога".[14] Он у неизмерном човекољубљу Свом кроз Богочовечански подвиг изједначује Себе са њима. Зато им и говори и сведочи ову благовест и истину: „ко вас прима, мене прима".[15] У ствари, сва апостолност је од Свеапостола — Господа Христа Богочовека. И овде: све се изводи и све своди на Богочовека Господа Христа. Отуда у Цркви и богочовечанска светост, и богочовечанско јединство, и богочовечанска саборност, и богочовечанска апостолност.

Богочовек = Спаситељ, Богочовек = спасење и јесте сва садржина целокупне апостолности: и живота апостолског, и учења апостолског, и бесмртности апостолске, и свемоћи апостолске и чудотворства апостолског, и вечности апостолске, и богочовечности апостолске. У самој ствари апостолност и није друго до Спасова богочовечност са свима њеним свепобедним силама. Такви, свети Апостоли су темељ Цркве — „где је камен од угла сам Исус Христос", на коме и расте сва Црква богочовечанским растом својим.[16] И још: свети Апостоли су, по благовести христољубљеног боговидца и тајновидца: дванаест темеља Цркве Спасове — „и на њима имена дванаест апостола Јагњетових.[17] Отуда истина вечна: уколико је Бог већи од Анђела, утолико је богочовечанско апостолство веће од Анђела.[18] У земаљском свету Апостоли су важнији и убедљивији сведоци Истине Христове, Цркве Христове неголи Анђели.[19]

По свему, апостолство је богочовечански дар од Бога, примање од Бога свих богочовечанских сила и моћи васцелог богочовечанског домостроја спасења, васцеле благодати спасења.[20] Апостоли = посланици, чији? Божији, Богочовекови. Они — послани са целокупним домостројем богочовечанског домостроја спасења, са васцелом Црквом: свима њеним светим тајнама и светим врлинама, у којима је и са којима је сав Спаситељ, сав Господ спасења — Богочовек Исус Христос. Само је она Црква апостолска, која има апостолско наслеђе, најпре: апостолску јерархију, која је верна васцелом апостолском предању.[21] Од Богочовекових апостола — епископи Духом Светим; епископи: да пасу Цркву Господа и Бога коју стече крвљу Својом.[22] У богочовечаноком — апостолском Предању: богочовечанско учење и богочовечанско управљање Црквом. У самој ствари, у Цркви је све и сва од Богочовека Господа Христа: јер је она оваплоћени Бог Логос; и она је Њиме Истина, Њиме — „стуб и тврђава

Истине".[23] И у њој је усмена и писана Библија, и све свете богочовечанске тајне свих светова.

Сва непобедивост и сва свепобедност светих Апостола је од Господа Христа; сва чудотворност и свемоћ им је такође од Њега.[24] Он им даје — „власт над свима ђаволима" и да исцељују „сваку болест и сваку немоћ по људима".[25] Превелики апостол благовести: преко Господа Христа — „примисмо благодат и апостолство, да покоримо све незнабошце вери имена његова".[26] Апостолство светих Апостола увек је — „апостолство у Господу".[27] Један и исти Господ Христос ради у свима апостолима и кроза све апостоле.[28]

Дванаесторицу Својих ученика Господ „назива апостолима": јер све је у њима од Њега.[29] Отуда живот у Цркви није друго него: пребивати „једнако у науци апостолској".[30] Бесмртна је благовест и истина: „Бог постави у Цркви прво апостоле, Друго пророке, треће учитеље".[31] Свети Апостоли непрестано наглашавају да су они: „позвани на апостолство, и послани",[32] да су они: „апостоли Исуса Христа".[33] Чудесна је и чудотворна сила Господа Христа: Он ништавност људску претвара у свемоћно богочовечанско апостолство.[34] На чудесан начин; позван у апостолство од самог Господа Христа, свети апостол Павле објављује благовест: „Павле апостол, ни од људи, ни кроз човека, него кроз Исуса Христа".[35] За све свете апостоле важи ова истина: „Тајна Христова откри се Духом Светим његовим светим апостолима", а преко њих — свима наследницима и следбеницима светих Апостола.[36]

Васцеле богочовечанске апостолности наследници су свети Оци. Све апостолске светиње су душа њихове душе, живот њиховог живота, бесмртност њихове бесмртности, вечност њихове вечности, благовест њиховог апостолског Богочовечанског Еванђеља. А кроза све то и у свему томе сав Богочовек Господ Исус Христос, са свима богатствима Свога бића; Он — Спаситељ, Он — Васкрситељ, Он — Рај, Он — Истина, Он — Правда, Он — Љубав, Он — Добро, Он — Васкрсење, Он — Црква, Он — Оснивач и Завршитељ богочовечанске вере, Он — све и сва за људско биће у свима световима. Он — исти у светим Апостолима, исти и у светим Оцима; речју: увек исти у Богочовечанском телу Свом — Цркви; Он — Богочовек Господ Исус Христос: „јуче и данас онај исти и вавек".[37]

Свети Максим Исповедник благовести: Ко свете Апостоле прима, Христа прима, Бога прима; ко њих одбацује, самога Христа одбацује. Насупрот светим Апостолима су лажни апостоли = јеретици; ко њих прима, ђавола прима.[38] Свети Иринеј сведочи: Ко није сагласан са светим Апостолима, тај одбацује самога Господа Христа, одбацује и Оца, и сам је себе осудио, противећи се свом сопственом спасењу; а то и чине сви јеретици.[39] Предање светих Апостола чува се у Црквама помоћу прејемства, наследности епископа. Епископи су наследници Апостола. Путем такве наследности дошли су до нас од Апостола Црквено Предање и проповед истине. И то је најпотпунији доказ, да се једна и иста животворна вера сачувала у Цркви од Апостола до сада и предата нам у истинском обличју.[40] Апостоли и њихови ученици учили су онако како проповеда Црква, и учећи тако били су савршени.[41] Истинско знање — γνώσις ἀληθης — јесте учење Апостола, и првобитно устројство Цркве у васцелом свету, и обележје тела Христова — character corporis Christi, које се састоји у наследности епископа, којима су Апостоли предали Цркву која је свуда; и она је у свој пуноћи дошла до нас са верно очуваним Светим Писмом.[42] Свети Иринеј још учи: Сви који су ван Цркве — ван Истине су: ἐκτος της Ἐκκλησίαςἐκτός της Αληθείας.[43] Учење Апостола, древни организам Цркве је у целоме свету; нарочита озна ка тела Христова (= Цркве) јесте наследност епископа.[44] Небеска

је, апостолска је, херувимска је мисао Светог Иринеја: Црква је устројена саобразно лику Сина Божија.[45] Свепобедни јунак православне вере, Свети Атанасије Велики благовести: Ми имамо веру од Спаситеља преко светих Апостола.[46] Обратимо пажњу на само првобитно Предање, на учење и веру васељенске Цркве, — веру коју нам је дао Господ, а Апостоли проповедали, и Оци сачували. Јер на њој је основана Црква, и ко отпадне од ње, тај не може ни бити нити се чак називати хришћанин[47][7] Од те вере васељенска Црква ништа не одузима. Таква је вера Цркве, такав је темељ Цркве, постављен Господом.[48]

Свети философ, Григорије Ниски, вели: Доказ Нашег учења о вери јесте Предање Отаца које је дошло до нас као наслеђе. Оно нам је саопштено од Апостола преко потоњих светих.[49] Исти свети Григорије саветује: Сетите се светих Отаца, којих смо се, по благодати Божјој, удостојили бити наследници. Не прекорачујте границе које поставише Оци наши, и не претпостављајте томе касније учења, него доведите себе у склад са древним правилом вере.[50]

Нема сумње, свети Апостоли су најсавршенији христоносци: они Христом живе, Христом мисле, Христом осећају, Христом говоре, Христом делају, Христом врлинују, Христом благовесте, Христом бесмртују. Њима је Господ Хрнстос ближи од њих самих: они су своји, вечно своји себи — Њиме. Равноапостолни христоносац, Свети Златоуст небројено пута понавља: „Павле је имао у себи Христа", „кроз Павла говори Христос", „Павле је имао у себи говорећег Христа".[51] То се у већој или мањој мери односи и на остале свете Апостоле. И с правом, јер свети апостол Павле тврди за себе: „Ја више не живим, него у мени живи Христос".[52] Са Господом Христом — сва је Христова Истнна у Њему, и у сваком апостолу светом.[53] Бог је постао човек, да би човек, сваки човек живео Њиме.[54] Свети Златоуст благовести: „Говори не Павле него Христос који покреће његову душу. То је само глас Павла, а мисао и учење — Христа".[55] Говорећи о Првом Васељенском Сабору, Свети Златоуст вели: Када се Христос налази међу двојицом или тројицом, сабраним у име Његово,[56] утолико пре Он се налазио, све решавао и одлучивао тамо где је било више од три стотине Отаца.[57] Свети Златоуст благовести: Када кажем Павле, ја разумем Христа, јер Он управља душом Павловом.[58] Павле апостол је: сасуд изабрани, храм Божји, уста Христова, фрула Духа Светога, учитељ васељене.[59]

О светом апостолу Павлу Златоусти равноапостол вели: Божанствени апостол свагда говори божанственим и небеским језиком, и са великом умешношћу казује еванђелску реч, изричући правила вере не од свога разума него по царској власти својој. Овај велики учитељ, по природи својој беше човек а по вољи — служитељ Божји, због чега он и говори као небеским језиком, и као да збори из самих небеса.[60]

Права богочовечанска вера има на себи печат апостолства. По богомудром Златоусту Светом, са правом вером иде и правилно разумевање истине.[61] Он наглашава да, говорећи о светом апостолу Павлу, он у исто време говори и о апостолу Петру, и о апостолу Јакову, и о апостолу Јовану, и о васцелом сабору светих Апостола Јер, као што су на једној харфи разне струне а хармонија једна, тако и у сабору Апостола, иако су разна лица, учење је ипак једно, пошто је био један уметник: Дух Свети:[62] Црквама Божјим управљају не људи, него сам Бог свуда управља црквама.[63]

Кроз свете Апостоле, и свете Оце, благодат Светога Духа учи: епископ цркве дужан је бринути се не само о цркви која му је поверена Духом Светим, него и о васцелој Цркви по васељени.[64] Свети Златоуст благовести: свети Апостоли су власт највећа, власт најдуховнија, власт највиша. Од свих духовних власти већа је власт апостолска. Притом, апостолство је не само почетак осталих

власти, него и темељ и корен. Као глава у телу, тако и апостолство је почетак и корен дарова. Сва целокупност дарова усредсређује се у апостолству, као у глави. Апостоли су старешине, рукоположене од Бога; њима свима заједно поверена је васељена. Ако би се апостолство прекинуло, онда би се све пореметило и срушило.[65] Имајући у себи Господа Христа, тог јединог Победитеља смрти и Васкрситеља: свети Апостоли су имали власти над смрћу и над животом.[66] Следећи апостолу Павлу, ми ћемо неминовно следити Христу, пошто је и он писао све следећи не сам себе већ следећи Христу.[67] Докази истинитог апостолства су: непрекидни подвизи, неисказана страдања за Господа Христа, брига за све цркве.[68] Свети Апостоли су стубови Цркве, који подупиру и носе свод вере; они су и штитови, и очи на телу Цркве, и извори добара, и ризнице, и пристаништа. Уосталом, ма како их назвали, никада се не може достојно изразити њихова величина, њихова вредност.[69] Као што је глави неопходно да је у вези са телом, тако и Цркви — са свештеником. То је апостолски закон и заповест Господња.[70]

Говорећи о апостолству апостола Павла, свети Златоуст благовести: Онај који назива себе апостолом — говори, предаје не своје учење већ наложено му од Онога који га је послао. Вредност је апостола (= посланика) у овоме: не додавати ништа од себе самог. Стога је и Господ Христос говорио: Не зовите никога учитељем на земљи, јер је у вас један учитељ — Христос.[71] Порекло свих наших догмата је с неба, од небеског Господара, мада их људи саопштавају.[72] Свети Златоуст вели: Ја знам учитеља догмата Цркве — Павла. Када спомињем Павла, тада указујем на Христа, јер Он сам говори у Павлу.[73]

За све свете Апостоле важи изјава светог апостола Павла: „Себе не проповедамо, исто Христа Исуса Господа".[74] Свети Златоуст вели о светом Јовану Богослову: Сам Бог кроз њега благовести роду људском. Еванђеље које је он написао није његова творевина већ дело божанске силе, која је делала у души његовој. Он благовести из саме дубине Духа. Он има у себи самог Господа говорећег. Очигледно је, у његовом учењу нема ничега људског. Његови су догмати јаснији од сунчевих зракова, и зато су доступни свима људима. Догмати који су дошли до нас кроз његову божанствену душу, божанствени су и небески.[75]

Свети Златоуст јавља и ову еванђелску истину: Апостолима је ниспослана велика и обилна благодат Светога Духа; и они су својим врлинама усвојили себи тај дар.[76] То јест: они су облагодатили своје врлине, и оврлинили своју благодат. То се двоје сапрожима; увек зависи једно од другог; и увек јача једно помоћу другог. По вечној истини, израженој превеликим апостолом Павлом, о бесмртној вредности и важности и благодати и врлине.[77] Узалуд је благодат без врлине, али и врлина без благодати.[78] Стога су Апостоли, наглашава Свети Златоуст, најпре животом јављали Еванђеље Спасово, па онда речима.[79] По самом животу светих Апостола, по моћи њиховој, по чудесима њиховим, и по свему њиховом — земља је већ постала небо. И њима су се људи дивили као Анђелима, јер ни најмање нису обраћали пажњу ни на потсмехе, ни на претње, ни на опасности.[80] Ми смо послани, изјављује апостол Павле, не да измишљамо теорије него да предамо оно што смо чули, ништа не додајући од себе.[81] Свети Златоуст благовести: У гласу апостола Павла присуствовао је сам Христос, и свуда је путовао с њим. Ја бих желео, чежњиво изјављује Свети Златоуст, да видим прах тих уста, помоћу којих је Господ Христос изговорио велике и неисказане тајне; да видим и прах срца Павлова, које са сигурношћу можемо назвати срцем васељене, извором безбројних блага. Штавише, то срце је било изнад небеса, пространије од васељене, светлије од сунца, ватреније од огња,

тврђе од дијаманта. Да, срце Павлово било је Христово срце, таблица Духа Светога, књига благодати.[82]

Свети Златоуст благовести: свети Апостоли ништа нису говорили од себе већ што су примили од Бога; то су и предали васељени. Тако и ми сада предлажемо не своје већ што смо примили од њих; то и објављујемо свима.[83] Због чега врата паклена нису надвладала Цркву? Због тога што Христос свагда борави с нама. Нема сумње, када Он не би био с нама. Црква не би однела победу.[84] Пошто је сав Господ Христос у Цркви, то она и побеђује свагда Њиме, те јој нико и ништа не може наудити. Све нам је у Цркви од Господа Христа: и ум и срце и живот. Свети Златоуст благовести: „Ми ум Христов имамо",[85] то јест имамо ум духовни, божански, који нема у себи ничег људског. Срце Павлово било је ваистину срце Христово, обиталиште Духа Светога и књига благодати.[86] Апостолска вера је сва богочовечанска; исто тако и „јединство вере".[87] Свети Златоуст благовести: Јединство вере значи: када сви имамо веру са светим Апостолнма, када смо сви једно; када сви верујемо подједнако.[88]

Апостолска је, светоотачка је вера: веровати по Предању свете Васељенске Цркве. Без тога се не може бити хришћанин. Свети Дамаскии објављује богочовечанску небоземну истину говорећи: Ко не верује по Предању Васељенске (= Католичанске = Саборне) Цркве — неверник је[89].

Што је од светих Апостола, од Господа је. Ко се усуђује, пита Свети Исповедник Теодор Студит, одузети или додати што апостолском Предању? Пут Еванђелски, пут Апостолски јесте царски пут. То је и пут Светих. Идући стопама њиховим, ми ћемо стићи у живот вечни у Христу Исусу Господу нашем. Апостолско учење примили смо од светих Отаца наших. То учење смо дужни чувати читаво и неповређено Духом Светим који живи у нама. Живот наш је по Предању Светих.[90] Боговођени Исповедник благовести: Ми се утврђујемо на Апостолском учењу, а исто тако и на учењу светих Отаца наших, јер и они, сагласно са Апостолима говоре једно исто.[91] Световне власти не могу бити судије у стварима божанских догмата. Светим Апостолима припада, надахњивана Духом Светим, власт у стварима божанских догмата, њихових одредаба и недоумица поводом њих. Исто тако то припада и њиховим наследницима — светим Оцима. Говорећи уопште, сви Светитељи потврђују то.[92]

Херувимски светло и дубоко доживљујући богочовечанске истине Аопостолске вере православне, Свети Симеон Нови Богослов благовести: Сваки, који истрајно упражњава врлине и добра дела, спада у ред Апостола.[93] Нема сумње, апостолска благодат је у већој или мањој мери животворно присутна у сваком члану Православне Цркве, сразмерно његовом живљењу у богочовечанским врлинама и светим тајнама. Апостолска вера је срце апостолске благодати. Ради ње се све добија од Јединог Човекољубца, а најпре Истина, и учење Истине о Истини. Свети Исидор Пелусиот, говорећи о Првом Васељенском Сабору, вели: Треба се држати учења Светог Сабора у Никеји, ништа не додајући и не одузимајући, јер је он, надахнут Богом дао истинско учење.[94]

---

[1] Гал. 2, 20.

[2] Јевр. 13, 8.

[3] Epist. XV; P. gr. t. 91, ool. 544 D: ἐμόν μέν οἰδέν *ἑρω* παντελώς, δ δε πεφά τών πατέρων έδιδάχθην, φημί .. .

[4] De fide. I, 1; P. gr. t. 94, col. 792 A.

[5] De imagin., Orat. III, 41; P. gr. t. 94, ool. 1365 CD.

[6] Недеља 7. по Ускрсу, Светих Огаца Првог Васељенског Сабора, на јутрењу, Слава на Хвалитех, Светих Отаца.

[7] Orat. XXXVII, 8; P. gr. t. 36, col. 292.

[8] Еф. 3, 6.

[9] Кол. 3, 4.

[10] Мт. 28, 20.

[11] Ср. Мт. 28, 19—20.

[12] 1 Тим. 3, 16.

[13] Јевр. 3, 1

[14] Јевр. 3, 1.

[15] Лк. 10, 1; Мт. 10, 40.

[16] Еф. 2, 20—21; Кол. 2, 19.

[17] Откр.21, 1—14.

[18] Ср. Гал. 1, 8.

[19] Ср. Гал. 1, 6—9.

[20] Ср. Д. А. 1, 25.

[21] Ср. 2 Тм. 1, 6. 12—14; 1 Тм. 4, 12—14; 6, 20; 2 Сол. 2, 15.

[22] Д. А. 20, 28.

[23] Јн. 14, 6; 1, 17; 1 Тм. 3, 15; Еф. 4, 21.

[24] Мт. 10, 1—42.

[25] Лк. 9, 1; Мт. 4, 23.

[26] Рм. 1, 5.

[27] 1 Кор. 9, 2.

[28] Ср. Гал. 2, 8.

[29] Лк. 16, 13.

[30] Д. А. 2, 42.

[31] 1 Кор. 12, 28.

[32] Рм. 1, 1; 1 Кор. 1, 1.

[33] 2 Кор. 1, 1; 1 Петр. 1, 1; 2 Петр. 1, 1.

[34] Ср. 2 Кор. 12, 9—10; Флб. 4, 13; 1 Тим. 1, 12; Кол. 1, 29.

[35] Гал. 1, 1.

[36] Ср. Еф. 3, 5—10.

[37] Јевр. 13, 8.

[38] Acta, 9. 10.; P. gr. t. 90, ool. 144 C —145 A.

[39] Contra haer. III, 1. P. gr. t. 7, col. 845 B — 846 A.

[40] тамо, III, 2. 3; col. 847 A; 851 B.

[41] тамо, III, 13; 906 C.

[42] тамо, IV, 8., col. 1077 B.

[43] Contre les heresies. Hv. IV, 33, 7; Sources Chretiennes; Paris 1969.

[44] тамо, liv. IV, 33, 9.

[45] тамо, IV, 38, 1.

[46] Epist. ad episc. Aegypti ct Lib., 20; P. gr. t. 25, col. 585 B.

[47] Epist. I ad Serap., 28, P. gr. t. 26, 593 C — 596 A.

[48] тамо; col. 596 AB.

[49] Contra Eunom., lib. IV; P. gr. t. 45, col. 653 B.

[50] Epist. III; P. gr. t. 46, col. 1024 C.

[51] Ср. 2 Кор. 13, 3. Ср. Беседе Св. Златоуста о Ап. Павлу.

[52] Гал. 2, 20.

[53] 2 Кор. 11, 10.

[54] Ср. 1 Јн. 4, 9.

[55] Contra Ioudeos II, 1; P. gr. t. 48, col. 858.

[56] Мт. 18, 20.

[57] тамо, III, 3; col. 865.

[58] тамо, III, 4; col. 866.

[59] On, In Lazar. VI, 9; P. gr. t. 48, col. 1041,

[60] De Paenit. VII, 1; P. gr. t. 49, col. 232.

[61] De Pentacoste, II, 2; P. gr. I. 50, col. 466.

[62] In S. Ignatium, 2; P. gr. 1. 50, col. 588.

[63] тамо, 4; col. 592.

[64] Св. Златоуст, In S. Eustatium, 3; P. gr. 1. 50, col. 602.

[65] De utilit. lection, 3. 4; P. gr. t. 51, col. 91. 92. 93.

[66] тамо, 5; col. 95.

[67] Он, In mulier aligata est. 1; P. gr. l. 51, col. 217.

[68] On, In Habentes cumdom spiritue, 6; P. gr. t. 51, col. 295.

[69] Он, In Faciem eiresiiti, 2; P. gr. t. 51, col. 373.

[70] Он, De recipiendo Scvoriano, 1; P. gr. t. 52, col. 423. 425.

[71] Мт. 23, 8.

[72] Толкование на прор. Исаију, глава I, 1; С. — Петербург, 1900,

[73] In guia potestate, 6; P. gr. t. 56, col. 423

[74] 2 Кор. 4, 5.

[75] In Joanem., Homil. I, 1. 2. 3; P. gr. t. 59, col. 29. 30. 30.

[76] тамо, Homil. XIII, 3; col. 142.

[77] Ср. 1 Кор. 15, 10.

[78] Ср. 2 Кор. 6, 1; 11, 23.

[79] In Acta Apost., Homil. I, 3; P. gr. t. 60, col. 18.

[80] тамо, Homil, XII, 3; col. 103.

[81] Св. Златоуст, In Epist. ad Roni., Homil. I, 3; P. gr. t. 60, col. 398.

[82] тамо, Homil. XXXII, 3; col. 679. 680.

[83] In Epist. ad Corinth, Homil. VI, 2; P. gr. t. 61, col. 54.

[84] тамо, Homil. VI, 4; col. 52.

[85] 1 Кор. 2, 6.

[86] тамо, Homil. VII, 6; col. 62.

[87] Ср. Еф. 4, 11—13.

[88] In Epist. ad Ephes. Homil. XI, 3; P. gr. t. 62, col. 83

[89] De fide, IV, 10; P. gr. t. 94, col. 1128 A.

[90] Sermon. catechetici, Sermo 47; P. gr. t. 99, col. 173. 174; Scrm. 51. col. 187.

[91] тамо, Sermo 97; col. 335.

[92] тамо, Sermo 127; col. 442. 444

[93] Λόγοι, λογ. 88; издање: Дионисија Загореа, Ενπω 1886.

[94] Стр. 3, Писмо 2; Творен. част 3; Москва, 1860.

4. Апостолност Цркве

Свети Апостоли су први богољуди по благодати. Васцелим животом својим сваки од њих, попут апостола Павла, говори о себи: „Ја више не живим, у мени живи Христос".[1] Сваки од њих је поновљени Христос; или боље: продужени Христос. Све је у њима Богочовечанско, јер је све од светих врлина: вере, љубави, наде, молитве, поста, и осталих. А то значи: све што је човечије у њима живи Богочовечијим, мислећи Богочовеком, осећајући Богочовеком, делајући Богочовеком, хотећи Богочовеком. За њих је историјски Богочовек, Господ Исус Христос, и врховна свевредност и врховно свемерило. Све је у њима од Богочовека, ради Богочовека и у Богочовеку. И то увек тако, и свуда тако. То им је бесмртност и у земаљском времену и у земаљском простору. Тиме су још на земљи везани за сву богочовечанску вечност Христову.

Ова богочовечанска апостолност је сва у потпуности продужена у земаљским наследницима христоносних апостола: у светим Оцима. Међу њима, у суштини, нема никакве разлике: у њима подједнако живи и дела и бесмртује и вечнује један и исти Богочовек Исус Христос: који је јуче и данас онај исти и вавек.[2] Кроз свете Оце продужују се свети Апостоли са свима својим богочовечанским богатствима, богочовечанским световима, богочовечанским светињама, богочовечанским тајнама, богочовечанским врлинама. Свети Оци у ствари непрестано апостолују, и као посебне обогочовечене личности, и као епископи помесних Цркава, и као чланови Светих Васељенских Сабора и Светих Помесних Сабора. За све њих је једна Истина, једна Свеистина: Богочовек Господ Исус Христос. Гле, Свети Васељенски Сабори, од првог до последњег, само једну свевредност исповедају, бране, верују, благовесте и свебудно чувају: Богочовека Господа Исуса Христа.

Главно Предање, Свепредање Православне Цркве и јесте: живи Богочовек Христос, сав у Богочовечанском телу Цркве, коме је Он бесмртна, вечна Глава. То је не само благовест већ и свеблаговест светих Апостола и светих Отаца. Они ништа не знају осим Христа распета, Христа васкрсла, Христа вазнесена. Сви они васцелим животом и учењем својим једнодушно и једногласно сведоче: Богочовек Христос је сав у Цркви Својој, као у телу Свом. Сваки од светих Отаца може с правом рећи са Светим Максимом Исповедником: „Ја ни у ком случају ништа своје не говорим, него говорим оно што сам од Отаца научио, ништа не мењајући у њиховом учењу".[3] А из бесмртне благовести Светог Јована Дамаскина брује саборна исповест свих светих богопрослављених Отаца: Све што нам је предано — πάντα τα παραδιδόμ,ενα ήμΐν — кроз Закон и Пророке и Апостоле и Еванђелисте ми примамо и знамо и веома ценимо, и преко тога ништа више не тражимо . .. Будимо тиме потпуно задовољни, и останимо у томе, не помичући вечне међе (Прич. Солом. 22, 28), нити нарушавајући божанско Предање.[4] — И онда дирљив светоотачки позив Светог Дамаскина, упућен свима православним хришћанима: Зато, браћо, стојмо на камену вере и у Предању Цркве, не помичући границе које поставише свети Оци наши, нити дајући места онима који хоће да уводе новотарије и да руше грађевину свете Божије васељенске и алостолске Цркве. Јер ако се свакоме пусти на вољу, мало по мало разориће се цело тело Цркве.[5]

Свето Предање је сво од Богочовека, сво од светих Апостола, сво од светих Отаца, сво од Цркве, у Цркви, Црквом, сво Црква. Свети Оци нису друго до само „чувари апостолских предања". Сви они, као и свети Апостоли, јесу само „сведоци" једне и једине Истине = Свеистине: Богочовека Христа. Њу они неуђутно исповедају и проповедају, они — „свезлатна уста Бога Логоса".[6]

Богочовек Господ Христос је један и јединствен и недељив. Исто тако је и Црква једна и јединствена и недељива, јер је она оваплоћење Богочовека Христа, продужено кроза све векове и кроза сву вечност. Таква по својој природи, таква и у својој земаљокој историји, Црква се не може делити. Од ње се само може отпасти. Та једносност и јединственост Цркве је богочовечанског карактера од почетка па кроза све векове и кроза сву вечност. Бесмртна мисао Светог Григорија Богослова, распевана Богом, благовести ову богочовечанску истину: Један је Христос, једна је глава Цркве.[7]

Апостолско прејемство, апостолско наслеђе је од врха до дна богочовечанске природе. Шта то свети Апостоли предају својим наследницима као наслеђе? — Самог Богочовека Господа Христа, са свима непролазним богатствима Његове чудесне Богочовечанске Личности, Христа — Главу Цркве, једину Главу њену. Не предаје ли то, апостолска наследност престаје бити апостолска, и ту у ствари више и нема апостолског предања, нема апостолске јерархије, нема апостолске Цркве.

Свето Предање, то је Еванђеље Господа Христа, и сам Господ Христос, кога сила Духа Светога преноси у сваку верујућу душу, у читаву Цркву. Све што је Христово, силом Духа Светога постаје наше, људско; и то у телу Цркве. Дух Свети — градитељ Цркве, сваког верника, као ћелијицу, уграђује у тело Цркве, чини га „сутелесником" Богочовека.[8] У ствари: Дух Свети благодаћу светих тајни и светих врлина обогочовечује сваког верника. Јер, шта је живот у Цркви? Ништа друго до благодатно обогочовечење сваког верника кроз његове личне еванђелске врлине; његово ухристовљење и охристовљење кроз уцрквењење и оцрквењење. Сав живот хришћанина је непрекидни христоцентрични Духовдан: Дух Свети кроз свете тајне и свете врлине предаје Христа Спаса свакоме вернику, чини Га живим предањем, живим животом нашим: „Христос — живот наш".[9]

Тиме и све што је Христово постаје наше, на сву вечност наше: и Његова Истина, и Његова Правда, и Његова Љубав, и Његов Живот, и сва Његова Божанска Ипостас.

Свето Предање? — Сам Господ Исус Христос Богочовек са свима богатствима Своје Божанске Ипостаси, а преко Њега и ради Њега — васцела Света Тројица. То најпотпуније дато и изражено у Светој Евхаристији, у којој се ради нас и ради спасења нашег обавља и обнавља васцели Спасов богочовечански домострој спасења. Ту сав Богочовек са свима чудесима и чудотворним даровима Својим; ту, и уопште у молитвеном, богослужбеном животу Цркве. Кроз све то непрестано брује Спасова свечовекољубива благовест: „И, ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века"[10] — сав у апостолству, и кроз апостолство са свима вернима до свршетка света. То и јесте васцело Свето Предање апостолске Цркве Православне: живот у Христу = живот у Светој Тројици: охристовљење и отројичење.[11]

Изузетно многозначајно је ово: у Православној Цркви Христовој, Свето Предање, увек живо и животворно, сачињавају: Свето Писмо, Света Литургија, сва света богослужења, све свете тајне, све свете врлине, сва Вечна Истина, сва Вечна Правда, сва Вечна Љубав, сав Вечни Живот, сав Богочовек Господ Христос, сва Света Тројица, сав богочовечански живот Цркве у свој својој богочовечанској пуноћи, са Пресветом Богородицом и свима Светима.

Личност Богочовека Господа Христа, преображена у Цркву, потопљена у молитвено, богослужбено безобално море благодати, и сва у Евхаристији, и сва у Цркви, — ето, то је Свето Предање. Ову истину благовесте и исповедају свети Апостоли, свети Оци и Свети Васељенски Сабори. Молитвом и побожношћу се чува Свето Предање од сваког демонизма и ђавољег хуманизма, и у њему сав Господ Христос, који и јесте вечно Предање Цркве. „Велика је тајна побожности: Бог се јави у телу":[12] јави се као човек, као Богочовек, као Црква, и својим свечовекољубивим подвигом спасења и обогочовечења човека, узвелича и узнесе људско биће изнад Пресветих Херувима и Свесветих Серафима. Сама апостолност Цркве је свим бићем својим од самог Господа Христа. Јер: Господ Христос је апостол и архијерej вере наше.[13] Он је апостол (= посланик) Бога Оца, апостол Свете Тројице: Он = Спаситељ, са целокупним богочовечанским домостројем спасења. Апостол и Првосвештеник који Собом свештенодејствује и извршује сву богослужбу спасења нашег, обогочовечења нашег, охристовљења нашег, отројичења нашег... Он, првоврховни Апостол, и чини апостолима све потоње апостоле; и Он — Архијерej, Вечни Архијерej, чини ахријерejима све потоње архијереје у Цркви Својој. Он Собом и испуњује и надахњује све апостоле; Он Првоапостол и јесте апостол у њима, апостолује из њих и кроз њих, и чини их апостолима „звања небескога".[14] Он у неизмерном човекољубљу Свом кроз Богочовечански подвиг изједначује Себе са њима. Зато им и говори и сведочи ову благовест и истину: „ко вас прима, мене прима".[15] У ствари, сва апостолност је од Свеапостола — Господа Христа Богочовека. И овде: све се изводи и све своди на Богочовека Господа Христа. Отуда у Цркви и богочовечанска светост, и богочовечанско јединство, и богочовечанска саборност, и богочовечанска апостолност.

Богочовек = Спаситељ, Богочовек = спасење и јесте сва садржина целокупне апостолности: и живота апостолског, и учења апостолског, и бесмртности апостолске, и свемоћи апостолске и чудотворства апостолског, и вечности апостолске, и богочовечности апостолске. У самој ствари апостолност и није друго до Спасова богочовечност са свима њеним свепобедним силама. Такви, свети Апостоли су темељ Цркве — „где је камен од угла сам Исус Христос", на

коме и расте сва Црква богочовечанским растом својим.[16] И још: свети Апостоли су, по благовести христољубљеног боговидца и тајновидца: дванаест темеља Цркве Спасове — „и на њима имена дванаест апостола Јагњетових.[17] Отуда истина вечна: уколико је Бог већи од Анђела, утолико је богочовечанско апостолство веће од Анђела.[18] У земаљском свету Апостоли су важнији и убедљивији сведоци Истине Христове, Цркве Христове неголи Анђели.[19]

По свему, апостолство је богочовечански дар од Бога, примање од Бога свих богочовечанских сила и моћи васцелог богочовечанског домостроја спасења, васцеле благодати спасења.[20] Апостоли = посланици, чији? Божији, Богочовекови. Они — послани са целокупним домостројем богочовечанског домостроја спасења, са васцелом Црквом: свима њеним светим тајнама и светим врлинама, у којима је и са којима је сав Спаситељ, сав Господ спасења — Богочовек Исус Христос. Само је она Црква апостолска, која има апостолско наслеђе, најпре: апостолску јерархију, која је верна васцелом апостолском предању.[21] Од Богочовекових апостола — епископи Духом Светим; епископи: да пасу Цркву Господа и Бога коју стече крвљу Својом.[22] У богочовечаноком — апостолском Предању: богочовечанско учење и богочовечанско управљање Црквом. У самој ствари, у Цркви је све и сва од Богочовека Господа Христа: јер је она оваплоћени Бог Логос; и она је Њиме Истина, Њиме — „стуб и тврђава Истине".[23] И у њој је усмена и писана Библија, и све свете богочовечанске тајне свих светова.

Сва непобедивост и сва свепобедност светих Апостола је од Господа Христа; сва чудотворност и свемоћ им је такође од Њега.[24] Он им даје — „власт над свима ђаволима" и да исцељују „сваку болест и сваку немоћ по људима".[25] Превелики апостол благовести: преко Господа Христа — „примисмо благодат и апостолство, да покоримо све незнабошце вери имена његова".[26] Апостолство светих Апостола увек је — „апостолство у Господу".[27] Један и исти Господ Христос ради у свима апостолима и кроза све апостоле.[28]

Дванаесторицу Својих ученика Господ „назива апостолима": јер све је у њима од Њега.[29] Отуда живот у Цркви није друго него: пребивати „једнако у науци апостолској".[30] Бесмртна је благовест и истина: „Бог постави у Цркви прво апостоле, Друго пророке, треће учитеље".[31] Свети Апостоли непрестано наглашавају да су они: „позвани на апостолство, и послани",[32] да су они: „апостоли Исуса Христа".[33] Чудесна је и чудотворна сила Господа Христа: Он ништавност људску претвара у свемоћно богочовечанско апостолство.[34] На чудесан начин; позван у апостолство од самог Господа Христа, свети апостол Павле објављује благовест: „Павле апостол, ни од људи, ни кроз човека, него кроз Исуса Христа".[35] За све свете апостоле важи ова истина: „Тајна Христова откри се Духом Светим његовим светим апостолима", а преко њих — свима наследницима и следбеницима светих Апостола.[36]

Васцеле богочовечанске апостолности наследници су свети Оци. Све апостолске светиње су душа њихове душе, живот њиховог живота, бесмртност њихове бесмртности, вечност њихове вечности, благовест њиховог апостолског Богочовечанског Еванђеља. А кроза све то и у свему томе сав Богочовек Господ Исус Христос, са свима богатствима Свога бића; Он — Спаситељ, Он — Васкрситељ, Он — Рај, Он — Истина, Он — Правда, Он — Љубав, Он — Добро, Он — Васкрсење, Он — Црква, Он — Оснивач и Завршитељ богочовечанске вере, Он — све и сва за људско биће у свима световима. Он — исти у светим Апостолима, исти и у светим Оцима; речју: увек исти у Богочовечанском телу Свом — Цркви; Он — Богочовек Господ Исус Христос: „јуче и данас онај исти и вавек".[37]

Свети Максим Исповедник благовести: Ко свете Апостоле прима, Христа прима, Бога прима; ко њих одбацује, самога Христа одбацује. Насупрот светим Апостолима су лажни апостоли = јеретици; ко њих прима, ђавола прима.[38] Свети Иринеј сведочи: Ко није сагласан са светим Апостолима, тај одбацује самога Господа Христа, одбацује и Оца, и сам је себе осудио, противећи се свом сопственом спасењу; а то и чине сви јеретици.[39] Предање светих Апостола чува се у Црквама помоћу прејемства, наследности епископа. Епископи су наследници Апостола. Путем такве наследности дошли су до нас од Апостола Црквено Предање и проповед истине. И то је најпотпунији доказ, да се једна и иста животворна вера сачувала у Цркви од Апостола до сада и предата нам у истинском обличју.[40] Апостоли и њихови ученици учили су онако како проповеда Црква, и учећи тако били су савршени.[41] Истинско знање — γνώσις ἀληθης — јесте учење Апостола, и првобитно устројство Цркве у васцелом свету, и обележје тела Христова — character corporis Christi, које се састоји у наследности епископа, којима су Апостоли предали Цркву која је свуда; и она је у свој пуноћи дошла до нас са верно очуваним Светим Писмом.[42] Свети Иринеј још учи: Сви који су ван Цркве — ван Истине су: ἐκτος της Ἐκκλησίαςἐκτός της Αληθείας.[43] Учење Апостола, древни организам Цркве је у целоме свету; нарочита озна ка тела Христова (= Цркве) јесте наследност епископа.[44] Небеска је, апостолска је, херувимска је мисао Светог Иринеја: Црква је устројена саобразно лику Сина Божија.[45] Свепобедни јунак православне вере, Свети Атанасије Велики благовести: Ми имамо веру од Спаситеља преко светих Апостола.[46] Обратимо пажњу на само првобитно Предање, на учење и веру васељенске Цркве, — веру коју нам је дао Господ, а Апостоли проповедали, и Оци сачували. Јер на њој је основана Црква, и ко отпадне од ње, тај не може ни бити нити се чак називати хришћанин[47][7] Од те вере васељенска Црква ништа не одузима. Таква је вера Цркве, такав је темељ Цркве, постављен Господом.[48]

Свети философ, Григорије Ниски, вели: Доказ Нашег учења о вери јесте Предање Отаца које је дошло до нас као наслеђе. Оно нам је саопштено од Апостола преко потоњих светих.[49] Исти свети Григорије саветује: Сетите се светих Отаца, којих смо се, по благодати Божјој, удостојили бити наследници. Не прекорачујте границе које поставише Оци наши, и не претпостављајте томе касније учења, него доведите себе у склад са древним правилом вере.[50]

Нема сумње, свети Апостоли су најсавршенији христоносци: они Христом живе, Христом мисле, Христом осећају, Христом говоре, Христом делају, Христом врлинују, Христом благовесте, Христом бесмртују. Њима је Господ Хрнстос ближи од њих самих: они су своји, вечно своји себи — Њиме. Равноапостолни христоносац, Свети Златоуст небројено пута понавља: „Павле је имао у себи Христа", „кроз Павла говори Христос", „Павле је имао у себи говорећег Христа".[51] То се у већој или мањој мери односи и на остале свете Апостоле. И с правом, јер свети апостол Павле тврди за себе: „Ја више не живим, него у мени живи Христос".[52] Са Господом Христом — сва је Христова Истнна у Њему, и у сваком апостолу светом.[53] Бог је постао човек, да би човек, сваки човек живео Њиме.[54] Свети Златоуст благовести: „Говори не Павле него Христос који покреће његову душу. То је само глас Павла, а мисао и учење — Христа".[55] Говорећи о Првом Васељенском Сабору, Свети Златоуст вели: Када се Христос налази међу двојицом или тројицом, сабраним у име Његово,[56] утолико пре Он се налазио, све решавао и одлучивао тамо где је било више од три стотине Отаца.[57] Свети Златоуст благовести: Када кажем Павле, ја разумем Христа, јер Он управља душом Павловом.[58] Павле апостол је: сасуд изабрани, храм Божји, уста Христова, фрула Духа Светога, учитељ васељене.[59]

О светом апостолу Павлу Златоусти равноапостол вели: Божанствени апостол свагда говори божанственим и небеским језиком, и са великом умешношћу казује еванђелску реч, изричући правила вере не од свога разума него по царској власти својој. Овај велики учитељ, по природи својој беше човек а по вољи — служитељ Божји, због чега он и говори као небеским језиком, и као да збори из самих небеса.[60]

Права богочовечанска вера има на себи печат апостолства. По богомудром Златоусту Светом, са правом вером иде и правилно разумевање истине.[61] Он наглашава да, говорећи о светом апостолу Павлу, он у исто време говори и о апостолу Петру, и о апостолу Јакову, и о апостолу Јовану, и о васцелом сабору светих Апостола Јер, као што су на једној харфи разне струне а хармонија једна, тако и у сабору Апостола, иако су разна лица, учење је ипак једно, пошто је био један уметник: Дух Свети:[62] Црквама Божјим управљају не људи, него сам Бог свуда управља црквама.[63]

Кроз свете Апостоле, и свете Оце, благодат Светога Духа учи: епископ цркве дужан је бринути се не само о цркви која му је поверена Духом Светим, него и о васцелој Цркви по васељени.[64] Свети Златоуст благовести: свети Апостоли су власт највећа, власт најдуховнија, власт највиша. Од свих духовних власти већа је власт апостолска. Притом, апостолство је не само почетак осталих власти, него и темељ и корен. Као глава у телу, тако и апостолство је почетак и корен дарова. Сва целокупност дарова усредсређује се у апостолству, као у глави. Апостоли су старешине, рукоположене од Бога; њима свима заједно поверена је васељена. Ако би се апостолство прекинуло, онда би се све пореметило и срушило.[65] Имајући у себи Господа Христа, тог јединог Победитеља смрти и Васкрситеља: свети Апостоли су имали власти над смрћу и над животом.[66] Следећи апостолу Павлу, ми ћемо неминовно следити Христу, пошто је и он писао све следећи не сам себе већ следећи Христу.[67] Докази истинитог апостолства су: непрекидни подвизи, неисказана страдања за Господа Христа, брига за све цркве.[68] Свети Апостоли су стубови Цркве, који подупиру и носе свод вере; они су и штитови, и очи на телу Цркве, и извори добара, и ризнице, и пристаништа. Уосталом, ма како их назвали, никада се не може достојно изразити њихова величина, њихова вредност.[69] Као што је глави неопходно да је у вези са телом, тако и Цркви — са свештеником. То је апостолски закон и заповест Господња.[70]

Говорећи о апостолству апостола Павла, свети Златоуст благовести: Онај који назива себе апостолом — говори, предаје не своје учење већ наложено му од Онога који га је послао. Вредност је апостола (= посланика) у овоме: не додавати ништа од себе самог. Стога је и Господ Христос говорио: Не зовите никога учитељем на земљи, јер је у вас један учитељ — Христос.[71] Порекло свих наших догмата је с неба, од небеског Господара, мада их људи саопштавају.[72] Свети Златоуст вели: Ја знам учитеља догмата Цркве — Павла. Када спомињем Павла, тада указујем на Христа, јер Он сам говори у Павлу.[73]

За све свете Апостоле важи изјава светог апостола Павла: „Себе не проповедамо, исто Христа Исуса Господа".[74] Свети Златоуст вели о светом Јовану Богослову: Сам Бог кроз њега благовести роду људском. Еванђеље које је он написао није његова творевина већ дело божанске силе, која је делала у души његовој. Он благовести из саме дубине Духа. Он има у себи самог Господа говорећег. Очигледно је, у његовом учењу нема ничега људског. Његови су догмати јаснији од сунчевих зракова, и зато су доступни свима људима. Догмати који су дошли до нас кроз његову божанствену душу, божанствени су и небески.[75]

Свети Златоуст јавља и ову еванђелску истину: Апостолима је ниспослана велика и обилна благодат Светога Духа; и они су својим врлинама усвојили себи тај дар.[76] То јест: они су облагодатили своје врлине, и оврлинили своју благодат. То се двоје сапрожима; увек зависи једно од другог; и увек јача једно помоћу другог. По вечној истини, израженој превеликим апостолом Павлом, о бесмртној вредности и важности и благодати и врлине.[77] Узалуд је благодат без врлине, али и врлина без благодати.[78] Стога су Апостоли, наглашава Свети Златоуст, најпре животом јављали Еванђеље Спасово, па онда речима.[79] По самом животу светих Апостола, по моћи њиховој, по чудесима њиховим, и по свему њиховом — земља је већ постала небо. И њима су се људи дивили као Анђелима, јер ни најмање нису обраћали пажњу ни на потсмехе, ни на претње, ни на опасности.[80] Ми смо послани, изјављује апостол Павле, не да измишљамо теорије него да предамо оно што смо чули, ништа не додајући од себе.[81] Свети Златоуст благовести: У гласу апостола Павла присуствовао је сам Христос, и свуда је путовао с њим. Ја бих желео, чежњиво изјављује Свети Златоуст, да видим прах тих уста, помоћу којих је Господ Христос изговорио велике и неисказане тајне; да видим и прах срца Павлова, које са сигурношћу можемо назвати срцем васељене, извором безбројних блага. Штавише, то срце је било изнад небеса, пространије од васељене, светлије од сунца, ватреније од огња, тврђе од дијаманта. Да, срце Павлово било је Христово срце, таблица Духа Светога, књига благодати.[82]

Свети Златоуст благовести: свети Апостоли ништа нису говорили од себе већ што су примили од Бога; то су и предали васељени. Тако и ми сада предлажемо не своје већ што смо примили од њих; то и објављујемо свима.[83] Због чега врата паклена нису надвладала Цркву? Због тога што Христос свагда борави с нама. Нема сумње, када Он не би био с нама. Црква не би однела победу. [84] Пошто је сав Господ Христос у Цркви, то она и побеђује свагда Њиме, те јој нико и ништа не може наудити. Све нам је у Цркви од Господа Христа: и ум и срце и живот. Свети Златоуст благовести: „Ми ум Христов имамо",[85] то јест имамо ум духовни, божански, који нема у себи ничег људског. Срце Павлово било је ваистину срце Христово, обиталиште Духа Светога и књига благодати.[86] Апостолска вера је сва богочовечанска; исто тако и „јединство вере".[87] Свети Златоуст благовести: Јединство вере значи: када сви имамо веру са светим Апостолнма, када смо сви једно; када сви верујемо подједнако.[88]

Апостолска је, светоотачка је вера: веровати по Предању свете Васељенске Цркве. Без тога се не може бити хришћанин. Свети Дамаскии објављује богочовечанску небоземну истину говорећи: Ко не верује по Предању Васељенске (= Католичанске = Саборне) Цркве — неверник је[89].

Што је од светих Апостола, од Господа је. Ко се усуђује, пита Свети Исповедник Теодор Студит, одузети или додати што апостолском Предању? Пут Еванђелски, пут Апостолски јесте царски пут. То је и пут Светих. Идући стопама њиховим, ми ћемо стићи у живот вечни у Христу Исусу Господу нашем. Апостолско учење примили смо од светих Отаца наших. То учење смо дужни чувати читаво и неповређено Духом Светим који живи у нама. Живот наш је по Предању Светих.[90] Боговођени Исповедник благовести: Ми се утврђујемо на Апостолском учењу, а исто тако и на учењу светих Отаца наших, јер и они, сагласно са Апостолима говоре једно исто.[91] Световне власти не могу бити судије у стварима божанских догмата. Светим Апостолима припада, надахњивана Духом Светим, власт у стварима божанских догмата, њихових одредаба и недоумица поводом њих. Исто тако то припада и њиховим наследницима — светим Оцима. Говорећи уопште, сви Светитељи потврђују то.[92]

Херувимски светло и дубоко доживљујући богочовечанске истине Аопостолске вере православне, Свети Симеон Нови Богослов благовести: Сваки, који истрајно упражњава врлине и добра дела, спада у ред Апостола.[93] Нема сумње, апостолска благодат је у већој или мањој мери животворно присутна у сваком члану Православне Цркве, сразмерно његовом живљењу у богочовечанским врлинама и светим тајнама. Апостолска вера је срце апостолске благодати. Ради ње се све добија од Јединог Човекољубца, а најпре Истина, и учење Истине о Истини. Свети Исидор Пелусиот, говорећи оПрвом Васељенском Сабору, вели: Треба се држати учења Светог Сабора у Никеји, ништа не додајући и не одузимајући, јер је он, надахнут Богом дао истинско учење.[94]

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 2, 20.

[2] Јевр. 13, 8.

[3] Epist. XV; P. gr. t. 91, col. 544 D: ἐμόν μέν οἰδέν ἐρω παντελώς, δ δε πεφά τών πατέρων ἐδιδάχθην, φημί .. .

[4] De fide. I, 1; P. gr. t. 94, col. 792 A.

[5] De imagin., Orat. III, 41; P. gr. t. 94, col. 1365 CD.

[6] Недеља 7. по Ускрсу, Светих Огаца Првог Васељенског Сабора, на јутрењу, Слава на Хвалитех, Светих Отаца.

[7] Orat. XXXVII, 8; P. gr. t. 36, col. 292.

[8] Еф. 3, 6.

[9] Кол. 3, 4.

[10] Мт. 28, 20.

[11] Ср. Мт. 28, 19—20.

[12] 1 Тим. 3, 16.

[13] Јевр. 3, 1

[14] Јевр. 3, 1.

[15] Лк. 10, 1; Мт. 10, 40.

[16] Еф. 2, 20—21; Кол. 2, 19.

[17] Откр.21, 1—14.

[18] Ср. Гал. 1, 8.

[19] Ср. Гал. 1, 6—9.

[20] Ср. Д. А. 1, 25.

[21] Ср. 2 Тм. 1, 6. 12—14; 1 Тм. 4, 12—14; 6, 20; 2 Сол. 2, 15.

[22] Д. А. 20, 28.

[23] Јн. 14, 6; 1, 17; 1 Тм. 3, 15; Еф. 4, 21.

[24] Мт. 10, 1—42.

[25] Лк. 9, 1; Мт. 4, 23.

[26] Рм. 1, 5.

[27] 1 Кор. 9, 2.

[28] Ср. Гал. 2, 8.

[29] Лк. 16, 13.

[30] Д. А. 2, 42.

[31] 1 Кор. 12, 28.

[32] Рм. 1, 1; 1 Кор. 1, 1.

[33] 2 Кор. 1, 1; 1 Петр. 1, 1; 2 Петр. 1, 1.

[34] Ср. 2 Кор. 12, 9—10; Флб. 4, 13; 1 Тим. 1, 12; Кол. 1, 29.

[35] Гал. 1, 1.

[36] Ср. Еф. 3, 5—10.

[37] Јевр. 13, 8.

[38] Acta, 9. 10.; P. gr. t. 90, ool. 144 C —145 A.

[39] Contra haer. III, 1. P. gr. t. 7, col. 845 B — 846 A.

[40] тамо, III, 2. 3; col. 847 A; 851 B.

[41] тамо, III, 13; 906 C.

[42] тамо, IV, 8., col. 1077 B.

[43] Contre les heresies. Hv. IV, 33, 7; Sources Chretiennes; Paris 1969.

[44] тамо, liv. IV, 33, 9.

[45] тамо, IV, 38, 1.

[46] Epist. ad episc. Aegypti ct Lib., 20; P. gr. t. 25, col. 585 B.

[47] Epist. I ad Serap., 28, P. gr. t. 26, 593 C — 596 A.

[48] тамо; col. 596 AB.

[49] Contra Eunom., lib. IV; P. gr. t. 45, col. 653 B.

[50] Epist. III; P. gr. t. 46, col. 1024 C.

[51] Ср. 2 Кор. 13, 3. Ср. Беседе Св. Златоуста о Ап. Павлу.

[52] Гал. 2, 20.

[53] 2 Кор. 11, 10.

[54] Ср. 1 Јн. 4, 9.

[55] Contra Ioudeos II, 1; P. gr. t. 48, col. 858.

[56] Мт. 18, 20.

[57] тамо, III, 3; col. 865.

[58] тамо, III, 4; col. 866.

[59] On, In Lazar. VI, 9; P. gr. t. 48, col. 1041,

[60] De Paenit. VII, 1; P. gr. t. 49, col. 232.

[61] De Pentacoste, II, 2; P. gr. I. 50, col. 466.

[62] In S. Ignatium, 2; P. gr. 1. 50, col. 588.

[63] тамо, 4; col. 592.

[64] Св. Златоуст, In S. Eustatium, 3; P. gr. 1. 50, col. 602.

[65] De utilit. lection, 3. 4; P. gr. t. 51, col. 91. 92. 93.

[66] тамо, 5; col. 95.

[67] Он, In mulier aligata est. 1; P. gr. l. 51, col. 217.

[68] On, In Habentes cumdom spiritue, 6; P. gr. t. 51, col. 295.

[69] Он, In Faciem eiresiiti, 2; P. gr. t. 51, col. 373.

[70] Он, De recipiendo Scvoriano, 1; P. gr. t. 52, col. 423. 425.

[71] Мт. 23, 8.

[72] Толкование на прор. Исаију, глава I, 1; С. — Петербург, 1900,

[73] In guia potestate, 6; P. gr. t. 56, col. 423

[74] 2 Кор. 4, 5.

[75] In Joanem., Homil. I, 1. 2. 3; P. gr. t. 59, col. 29. 30. 30.

[76] тамо, Homil. XIII, 3; col. 142.

[77] Ср. 1 Кор. 15, 10.

[78] Ср. 2 Кор. 6, 1; 11, 23.

[79] In Acta Apost., Homil. I, 3; P. gr. t. 60, col. 18.

[80] тамо, Homil, XII, 3; col. 103.

[81] Св. Златоуст, In Epist. ad Rom., Homil. I, 3; P. gr. t. 60, col. 398.

[82] тамо, Homil. XXXII, 3; col. 679. 680.

[83] In Epist. ad Corinth, Homil. VI, 2; P. gr. t. 61, col. 54.

[84] тамо, Homil. VI, 4; col. 52.

[85] 1 Кор. 2, 6.

[86] тамо, Homil. VII, 6; col. 62.

[87] Ср. Еф. 4, 11—13.

[88] In Epist. ad Ephes. Homil. XI, 3; P. gr. t. 62, col. 83

[89] De fide, IV, 10; P. gr. t. 94, col. 1128 A.

[90] Sermon. catechetici, Sermo 47; P. gr. t. 99, col. 173. 174; Serm. 51. col. 187.

[91] тамо, Sermo 97; col. 335.

[92] тамо, Sermo 127; col. 442. 444

[93] ?????, ???. 88; издање: Дионисија Загореа, Ενπω 1886.

[94] Стр. 3, Писмо 2; Творен. част 3; Москва, 1860.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Апостолност Цркве

Васељенски Сабор

Апостолност је саборна богочовечанска светиња Цркве Христове; сва је свуда у свему што сачињава богочовечанско тело Цркве, и свима својим богочовечанским силама присутна у васцелом животу небоземног бића Цркве. Без ње — Црква се Христова ни замислити не може. У богочовечанском телу Цркве и јединство Цркве је апостолско, и светост апостолска, и саборност апостолска. Четири својства Цркве су једносушна међу собом; свако је у свима, и сви у свакоме. То нам сведочи свим бићем својим и са.ма природа богочовечанске вере Христове, нарочито кроз Свете Васељенске Саборе.

Свети Оци Трећег Васељенског Сабора, по прочитању Символа Вере, доносе овакву одлуку: Не дозволити никоме да исповеда, или пише и саставља другу веру осим прописане од светих Отаца, сабраних Духом Светим у Никеји; а ко се дрзне или састављати нову веру, или исповедати, или предлагати; такви, ако су епископи и клирици, да буду одлучени — епископ од епископства, клирици од клира, а мирјани да буду подвргнути анатеми.[1] Истина није сакривена, веле исти свети Оци, ни за кога од оних који су навикли расуђивати православно.[2] Сви који имају непокварен ум старају се следити мишљења светих Отаца, јер су и сами Оци, напуњујући ум свој апостолским и еванђелским Предањем, постали светила свету.[3] Држећи се у свему црквеног поретка. Свети Васељенски Сабор (Трећи) свргнуо је Несторија.[4] Свети Оци Трећег Васељенског Сабора изјављују: У свему следимо мишљења светих Отаца, да не бисмо скренули с пута ни у ономе што је најмање. Ми ни у ком случају не можемо трпети да ико потреса веру или Символ Вере. И нипошто не дозвољавамо ни себи, нити икоме другоме, да промени макар једну реч у Символу, или измени само један слог, сећајући се речи: Не помичи вечне међе, које су поставили Оци твоји.[5] Јер су говорили не они него сам Дух Бога и Оца.[6] Отступити од правилности светих догмата није ништа друго него очигледно — заспати на смрт.[7]Од такве правилности отступамо када не следујемо Богонадахнутим Писмима и светим Апостолима, а заносимо се или предрасудама, или усрђем и наклоиошћу према онима који држе неправу веру, и тиме раслабљујемо силу нашега ума и наносимо, пре свега, штету својим душама. Стога је потребно своју веру довести у склад са вером светих Отаца Никејских, тих следбеника светих Апостола. Јер, на њиховом Сабору је заседао сам Господ Христос, који је рекао: Где су два или три сабрани у име моје, онде сам и ја међу њима.[8] Нема сумње, Господ Христос је председавао на овом Светом Васељенском Сабору. Јер на њему је постављен чврст и неразорив темељ

светог и беспрекорног исповедања вере, темељ који се распростро на сву васељену. Ту веру, изложену и опредељену на Никејском Сабору, свето су сачували потоњи свети Оци и пастири и светила Цркве и опитни стројитељи тајни.[9]

Свето апостолско Предање у васцелости својој увек је присутно у свакој садашњици Цркве Христове кроз све векове. У ствари, Црква и мисли, и живи, и бесмртује Предањем. Сведоци су тога свети Оци. Мисли светих Отаца су увек на богочовечанском путу светог апостолског Предања, на којем су тако чести извори живе воде, извори вечнога живота.[10] Свети Оци Четвртог Васељенског Сабора изјављују: „Ми расуђујемо по Предању Отаца".[11] Образлажући своје одлуке о догматима вере, исти Оци благовесте: Ми смо то поцрпли из Светога Писма и из Предања светих Отаца, апсолутно ништа не додајући вери, изложеној од стране светих Отаца у Никеји . . . По свима црквама држи се вера сагласна са Божанским Писмом и Предањима светих Отаца.[12] Ми верујемо по изложеном исповедању светих Отаца. Оне пак који не верују учењу светих Отаца ми анатемишемо и сматрамо за туђе светој Цркви. Дакле, сваки који се не слаже са учењима светих Отаца, сам себе отуђује од сваког свештеног општења и присуства Христова.[13] Ми желимо да учење о предметима вере буде правилно, и свака сумња уклоњена једномислијем, једнослављем и сагласним исповедањем и учењем свих светих Отаца. Ми држимо православну веру, предану нам од стране триста осамнаест Отаца и сто педесет Отаца, као и од осталих светих и славних Отаца, и по њој верујемо. Оци су нас научили и писаним словима изложили; више од тога ми не можемо говорити.[14] На изложење вере Првог Васељенског Сабора и Другог Васељенског Сабора Оци Трећег Васељенског Сабора ускликнуше: „То је вера православна! њоме сви верујемо; та је вера истинита; та је вера вечна; у њој смо се крстили, у њој се крштавамо. Тако сви верујемо.[15] Оци Четвртог Васељенског Сабора изјављују: Овај Сабор има апостолску власт. [16]

Свети Оци Петог Васељенског Сабора благовесте: „Ми исповедамо пред свима, да ми држимо и проповедамо ону веру која је спочетка дарована великим Богом и Спаситељем нашим Исусом Христом светим Апостолима, и од њих била проповедана у целоме свету, коју су исповедали и објаснили и предали светим црквама свети Оци, и првенствено Оци који су се сабирали на Четири Света Сабора; њима ми следујемо потпуно и у свему, и примамо их. Притом ми обзнањујемо, да смо држали и држимо све што су прописала Четири Света Сабора односно праве вере и што су, на основу канона прописали односно црквене практике".[17] Четири Света Васељенска Сабора и свети Оци су сачували и објавили једно и исто исповедање вере.[18] „Стога се у светој католичанској (= саборној = васељенској) апостолској Цркви мора чувати и проповедати то право исповедање вере. Ако пак ко удаљи себе од њега, расуђујући супротно њему, такав човек, удаљујући себе самог од праве вере и ступајући у општење са јеретицима, справом бива осуђен и анатемисан од свете Цркве Божје".[19] Стојећи свим својим христољубивим бићем за Богочовечанску Истину Цркве, свети Оци Петог Васељенског Сабора посведочавају и печатом сагласности запечаћују и ово Предање Цркве: „Треба анатемисати јеретике и после смрти".[20] Зашто? Да не би отров њихових јеретичких заблуда тровао душе људске и лишавао их Царства Небеског. Чистота вере апостолске, то је свелек за све људе. Оци Петог Васељенског Сабора благовесте: „Вера, потпуно и јасно предата нам од Апостола, не допушта ни додавање ни умањавање".[21]

Апостолност је срце богочовечанске вере Христове. Ту нам благовест громогласе, попут претходних Пет Васељенских Сабора, и свети Оци Шестог

Васељенског Сабора. Они изјављују: Наш свети и васељенски Сабор, одбацивши заблуде безбожја од пређашњих времена до сада, и непоколебљиво идући правим тгутем светих и славних Отаца, у свему се побожно придружује гласу Пет Светих и Васељенских Сабора, — обновио је без икаквих новотарија одлуке побожности и одбацио самоизмишљене догмате безбожја. И Символ, изложен Првим и Другим Сабором, који су радопримили и потврдили и остали Свети Сабори ради уништења сваке душегубне јереси, богонадахнуто је запечатио и наш Свети и Васељенски Сабор.[22] — Пошто су прочитане и потписане одлуке од Отаца присутних на Шестом Васељенском Сабору, свети Оци су ускликнули: „Сви тако верујемо; једна је вера; сви тако мислимо. Сви верујемо православно. То је вера Апостола; то је вера Отаца; то је вера православних".[23]

Апостолност је савест Цркве Христове, богочовечанске вере њене. Богоносни Оци Седмог Васељенског Сабора благовесте: „Догмати су — дело не царева него архијереја, пошто ми имамо ум Христов".[24] „Нека не буде раскола и раздељења у једној светој католичанској и апостолској Цркви, које је глава сам Христос, истинити Бог наш".[25] „Јерес одваја од Цркве свакога човека".[26] Претседник Седмог Васељенског Сабора, Свети Тарасије изјављује на Сабору: „Ми налазимо да Оци ни у чему не противрече један другоме; напротив, сви они, имајући као једну душу, једно и исто проповедају, једноме и истоме уче".[27]

Богочовечанска саборност је битна одлика апостолске вере. То сведоче сви Свети Васељенски Сабори. Оци Седмог Васељенског Сабора изјављују: „Примамо, потврђујемо и од душе поздрављамо шест Светих и Васељенских Сабора, који су се сабирали у разним местима и у разна времена, под вођством Духа Светога, против сваке јереси. Њих громогласно проповедају и православне цркве, које се налазе по целој васељени, и оснивају се на њиховом правилном и богонадахнутом учењу када примају оне које они примају, и када одбацују оне које они одбацују".[28] „Свети Оци наши су стражари Саборне (= Католичанске = Васељенске) Цркве, и они будно страже над мисленим бедемима њеним... Нека нас исправе учења богоречитих Отаца. Црпући из њих, ми смо се напојили истином; следујући њима, ми смо прогнали лаж, научени од њих, ми с љубављу примамо чесне иконе. Оци проповедају, а ми остајемо послушна чеда и хвалимо се Предањем Саборне (= Католичакске = Васељенске) Цркве. Ми следујемо древном законодавству Саборне Цркве. Ми држимо заповести Отаца. Ми анатемише.мо како оне који ишта додају, тако и оне који ишта одузимају учењу Васељенске Цркве … У свему држећи се учења богоносних Отаца наших, ми то учење проноведамо једним устима и једним срцем, ништа не додајући и ништа не одузимајући ономе што нам је предано. Ми исповедамо и учимо онако како су одредили и утврдили Шесг Васељенских Сабора.[29]

Свети Оци Седмог Васељенског Сабора благовесте: Када су се појављивале јереси, пуне жучи и горчине против Цркве, онда су се, по надахнућу Божјем, ради оповргнућа њих сабирали Шест Васељенских Сабора, и Оци Сабора потврђивали и васпостављали сво записано и усмено Предање, предано Васељенској (= Католичанској = Саборној) Цркви од самих првих времена.[30] Оно што се чува у Васељенској Цркви по Предању, не допушта ни додавање ни одузимање; а ко ишта додаје или одузима, томе прети највећа казна, јер је речено: „Проклет који помиче међе Отаца".[31] У одлукама својим Оци Седмог Васељенског Сабора вале: Ми неприкосновено чувамо сва црквена Предања, потврђена писмено или усмено. Ми гредемо царским путем, и следимо божанском учењу светих Отаца наших и Предању Васељенске (= Саборне = Католичанске) Цркве, јер знамо да у њој обитава Дух Свети.[32] У Васељенској Цркви Еванђеље наследно прелази од једнога Оца другоме.[33]

Пошто су сви присутни Оци потписали одлуке Седмог Васељенског Сабора, Свети Сабор је ускликнуо: „Сви ми тако верујемо; сви ми тако мислимо; сви смо ми у томе сагласни и потписали смо се. То је вера апостолска; то је вера православна; та је вера утврдила васељену. Који другачије поступају — нека су анатема! Који друкчије мисле — нека буду истерани из Васељенске Цркве! Ми чувамо одлуке Отаца. Оне који ишта додају учењу Васељенске Цркве, или одузимају од њега, ми предајемо анатеми! Свима јеретицима анатема! Ко ниподаштава какво било црквено Предање, било оно записано или усмено, томе анатема! Ми смо међу собом удови једнога тела, а глава наша је Христос Бог. Када смо се састали овде, руководећи се пресветлим учењем Отаца, ми смо се чврсто зауставили на једној мисли, дошли до једног убеђења, не заборављајући Мојсијеву песму која каже: питај оца твога и он ће ти казати, старце твоје и рећи ће ти.[34] Дакле, ми следујемо Предању Васељенске (= Католичанске = Саборне) Цркве и ништа нисмо ни одузели ни додали, већ по упутству апостола држимо Предања која смо добили, и допуштамо и с љубављу примамо све што је испочетка примила усмено или писмено Света Васељенска (= Католичанска = Саборна) Црква. Она пак што су одбацивали божанствени Оци наши, то одбацујемо и ми, и сматрамо то непријатељским Цркви. Прави и најправилнији суд Цркве састоји се у томе, да се у Цркви не допусте новотарије, а исто тако и да се ништа не одбацује. Дакле, следећи Отачким законима и добивши благодат од јединога Духа, ми смо све што се тиче Цркве сачували непроменљиво и без одузимања, као што су нам предали Светих Шест Васељенских Сабора; и све што су они оставили Цркви као достојно поштовања, све то ми примамо без икаквог колебања.[35]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Стр. 765; Дјејан. Вселенск. Соборов.; том I; Казањ. 1859.

[2] тамо, стр. 92, том. вториј; Казањ, 1861.

[3] Флб. 2, 15. — Тамо, стр. 83.

[4] тамо, стр. 298.

[5] Приче Солом. 22, 28.

[6] Мт. 10, 20. — Тамо, стр. 379

[7] Псал. 12, 4.

[8] Мт. 18, 20

[9] тамо, стр. 450. 451.

[10] Ср. Јн. 4, 14.

[11] Стр. 46; Дјејан. Вселенских Саборов, том III; Казањ 1863.

[12] тамо, стр. 221. 222.

[13] тамо, стр. 246. 247.

[14] тамо, стр. 509. 510.

[15] тамо, стр. 513.

[16] тамо, стр. 564.

[17] стр. 33; Дјејан. Вселенскнх Соборов, том V; Казањ 1914.

[18] тамо, стр. 24.

[19] тамо, стр. 33—34.

[20] тамо, стр. 126.

[21] тамо, стр. 155.

[22] стр. 219; Дјејан. Вселенских Соборов, том VI; Казањ 1908

[23] тамо, стр. 230.

[24] 2 Кор. 2, 14—16. — Дјејанија, том VII; Казањ 1909, стр. 22.

[25] тамо, стр. 29.

[26] тамо, стр. 47.

[27] тамо, стр. 55.

[28] тамо, стр. 102.

[29] тамо, стр. 169. 170.

[30] тамо, стр. 213.

[31] 5 Мојс. 27, 17. — Тамо, стр. 262.

[32] тамо, стр. 284.

[33] тамо, стр. 285.

[34] 5 Мојс. 32, 7.

[35] тамо, стр. 293. 294. 298. 299. 300.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Својства Цркве

Апостолност Цркве

Канони

Све је у Цркви апостолски саборно, богочовечански саборно. Саборност је у богочовечанској апостолности, и апостолност је у богочовечанској саборности. „Правила светих Апостола" наређују: Двапут у години нека бива сабор епископа,

и нека међу собом испитују догмате побожности и разрешују црквене спорове.[1] Правило 1. Четвртог Васељенског Сабора гласи: Установљујемо, да морају важити правила, која су од светих Отаца до сада на свакоме сабору изложена била.[2] Правило 19. тог истог Сабора гласи: Наређује свети Сабор, сходно правилима светих Отаца, да се у свакој епархији епископи двапут у години скупљају,... и да се доведу у ред сви послови који се истакну.[3] Правило 1. Седмог Васељенског Сабора гласи: Ми радосно примамо и у свој целини и као непомично потврђујемо оно што установљују она божанствена правила, која су издана од светих труба Духа, велеславних Апостола, затим од Шест светих Сабора Васељенских, и . . . од светих Отаца наших. Јер сви они, просвећени једним и истим Духом, установише што је корисно било. И које они анатеми предају, исте анатемишемо и ми; а које свргнуђу, исте и ми свргавамо.[4] Правилом 21. Светог Гангрског Сабора свети Оци благовесте: И да једном речју све кажемо: ми желимо да буде очувано у Цркви све што јој је Светим Писмом и Апостолским Предањем предано.[5]

Апостолска је бесмртна истина еванђелска: само се добрим средствима може остварити истинско добро. Правило 90. Светог Василија Великог гласи: „Који чини зло под изговором добра, двоструке је осуде достојан: и зато што чини оно што није добро, и што се служи добром као помоћником у извођењу зла".[6] У свом Правилу 91. исти богомудри Отац вели: „Догмати и проповеди, који су у Цркви сачувани, једне ми имамо из записане науке, а друге смо примили тајно из повереног нам Апостолског Предања; нити ће ово ико хтети порицати, који је и најмање вичан црквеним пословима".[7]

Очигледно је: свети канони су свети догмати вере, примењени у практичном животу хришћана. Притом, они су свети будитељи и подстрекачи чланова Цркве на остваривање у свакодневном животу светих догмата, тих сунцезрачних истина небеских, присутних у земаљском свету преко Богочовечанског тела Цркве Христове.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1. Правило 37; Никодим Милаш: Правила Православне Цркве, стр. 30; ср. Правило 8. Шестог Васељенског Сабора, стр. 73.

[2] тамо, стр. 57.

[3] тамо, стр. 62.

[4] тамо, стр. 104, 105.

[5] тамо, стр. 129.

[6] тамо, стр. 300.

[7] тамо, стр. 301; ср. истога Оца правило 92.; тамо, стр. 303,

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Молитвено Богословље о Цркви

Црква најречитије и најизразитије казује себе кроз свој молитвени живот. Молитва је њен став и њен језик према Тројичном Божанству, које нам је у највећој могућој мери казало себе кроз оваплоћеног Бога Логоса. А боголиком, и стога богочежњивом бићу, човеку ништа природније и потребније него да стално буде у метанијском молитвеном чезнућу за Богом, да се добровољно претвори у молитвену стрелу бесмртне христочежњивости. Зато и најлетимичније загледање у безобални океан црквене молитвености испуњује човеково биће бесмртним миомиром небеским, тим животворним ваздухом светих Херувима и Серафима. И казује нам, колико треба људској природи, тајну Цркве. А тајна Цркве, одасвуд бездана и безгранична, јер је оваплоћење Друге Личности Пресвете Тројице, никада не може сва ући у људске појмове, у људске речи, у људске изразе. У ствари, све је то муцање о Божанској Светајни. Једино вера унутар нас,верасасвимасветимтајнамаисветим врлинама — мала у души нашој чудесну тајну и лик Богочовековог тела, Цркве.

Због богочовечански бескрајне тајанствености бића Цркве, светоапостолско и светоотачко учење о Цркви је увек метанијски смиреноумио и милитвено. И у еклисиологији, и у христологији, и у сотириологији, и у свему што се тиче Богочовека Господа Христа и Његовог Богочовечанског тела — Цркве, бесмртно важи, за све и сва жива богомудра истина и благовест Светог Златоуста: „Смиреноумље је темељ наше философије",[1] философије богочовечанске, апостолске, светоотачке, православне. Дода ли се томе богонадахнута благовест Светог Максима Исповедника: „Без смиреноумља истина је слепа",[2] — добија се потпуна православна гносеологија. Притом, молитвено богословље нам открива ову бесмртну свеистину: света Евхаристија је свепуноћа Цркве; она је врх изнад свих врхова, пуноћа изнад сваке пуноће. Она је живи, свесавршени Богочовек Господ Христос, сав прнсутан Својом Богочовечаннском свепуноћом у Цркви кроза све векове. Њоме и у њој се доживљује васцели живот Богочовека Христа на земљи и на небу. У њој: Он је све и сва; Он је тај: „Који приноси и који се приноси, који прима и који се раздаје";[3] Он — и Спасигељ, и Крститељ, и Жртва, и Победитељ смрти, и Васкрситељ, и Вазнеситељ, и Бог и Човек ~ Богочовек; Он и Црква кроза све векове и кроза сву вечност. Он: „савршени Бог" и „савршеии Човек", савршени Богочовек; Он — Свеистина, Он — Свељубав, Он — Свеправда, Он — Свемудрост, Он — Сведобро, Он — Сверадост, Он — Божанство, Он — Свежртва, Он — Свеархијерej, Он — све и сва за Људско биће у свима световима. Он такав, увек такав у св. Евхаристији; увек такав за сваког причасника, и у сваком причаснику. И кроз то: Он — наше освећење, наше преображење, наше спасење, наше охристовљење, наше обожење, наше

обогочовечење, наше отројичење, наше све, све, све. И то се доживљује у Богочовечанском телу Цркве кроз причешћивање светим Евхаристичним телом и крвљу Спасовом. Доживљује и постиже. Као тело Христово — Евхаристија је Црква, и Црква је Евхаристија: јер њоме и у њој ми смо у саборном свејединству са свима светима, а најпре са Пресветом Богомајком која нам је родила тело Господа и Спаса нашег Исуса Христа, и тиме родила Цркву.

Сва остала богослужења у Цркви Спасовој су припрема за свету Евхаристију, путеви који воде свецињу људског живота: евхаристичном сједињењу са Спасом Господом Христом. И уопште, сва молитвеност Цркве служи томе. то је главно осећање сваког истинског члана Цркве. Нема сумње, у Цркви се првенствено живи молитвом; молитва је и њено срце, и њен језик, и њен живот, њен — богоживот.

НАПОМЕНЕ:

[1] Homil. ln Ilud., Sivc per ocassion, 2; P. gr. t. 51, col. 312.

[2] Alia capita, 45; P. gr. t. 90, col. 1412 A.

[3]Молитва за време Херувимске песме.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Молитвено Богословље о Цркви

Богородица - Црква

Молитвена мисао Цркве бесмртним бисерјем обасипа Пресвету Богородицу што нам је родила Бога, дала Му тело Његово. Тако нам је и Спаситељ и спасење дато Пресветом Богородицом. Зато се ни Богочовек Господ Христос, ни Црква, ни спасење што је у њима, не могу имати без Пресвете Богородице. У ствари, сав се богочовечански домосгрој обавља помоћу Пресвете Богородице. Јер Црква је њоме Црква; и спасење је њоме спасење. На то указују све молитве Њој и све стихире о Њој

Молитвена мисао Цркве благовести: Када се Господ уселио у Свету Дјеву, она је постала Црква освећена Богу.[1]Цркву чувају молитве Пресвете Богородице, када ми Њу православно славимо.[2] Пошто је Богородица обиталиште Бога Логоса и Цркве, она је и наше очистилиште од грехова.[3] Богородица је уистини Мати Творца; она и Ковчег Завета; она и ваистину света трпеза; она и очистилиште наше; она и Црква Божија одухотворена; она и свезлатни светњак.[4] Пресвета Богородица је једина радост роду људском; она измољује мир црквама Спасовим.[5]

Ево једног дирљивог молитвеног вапаја Пресветој Богородици: Дјево Мати, ми знамо тебе — Цркву Божију; штујући те, ми се усрдно молимо теби: слугама твојим, Богородице, не затвори двери милости твоје.[6] Пресвета Богородица је „свесветла Црква Божија".[7] Богу си се показала Црква освећена, Дјево, када се у тебе надумно усели Он; Њега моли да очисти прљавштину грехова наших, да бисмо постали храмови и обиталишта Духу.[8] Богородица је: Црква и свето обиталиште Бога Логоса.[9] Дјево Мати, знајући те као Цркву Божију, ми се усрдно молимо теби: не затвори слугама твојим, Богородице, врата милости твоје.[10] Уселивши се у тебе Бог, Дјево свебеспрекорна, Он те показа као освећену Цркву.[11] Родивши без семена Христа, Богородитељка је: обавила потресни домострој спасења.[12]

Пресвета Богородица је: велика ризница целе васељене; у њој се изврши спасење света— σωτήρια 'εν ώτη διεπράχθη — и отпуштење древних сагрешења.[13] Родивши Богочовека који је Црква, Пресвета Богородица се јавила сјединитељком раздвојених: Бога и човека, неба и земље, Творца и твари, јер њоме људи заиста постадоше сажитељи Анђела на небесима, и сведоче, чинови свих Светих, сада с њима певајући њен Пород у вечним песмама.[14]

НАПОМЕНЕ:

[1] У среду, на повечерју, Канон Пресв. Богородице, песма 4; Гл. 1, Осмогласник.

[2] У понедељак, на повечерју, Канон Пресв. Богород., Песма 4; Глас 2, Осмогласник.

[3] У среду, јутро, Канон Пресв. Богород., песма 3; Глас 2, Осмогласник.

[4] У понедељак, јутро, Канон умилни Господу нашем Исусу Христу и светим Мученицима Његовим, песма 6; Глас 3, Осмогласник.

[5] У суботу, на повечерју, Канон Пресв. Богород., песма 1; Гл. 5, Осмогласник.

[6] У суботу, на повечерју, Канои Пресв. Богород., песма 4; Гл. 5. Осмогласник.

[7] У среду, јутро, Канон Пресв. Богород., песма 8; Глас 7, Осмогл.

[8] У среду, на повечерју, Канон Пресв. Богород., песма 4; Глас I, Осмогласник.

[9] У среду, јутро, Канои Пресв. Богород., песма 3, Глас 2, Осмогл.

[10] У суботу, .на повечерју, Канои Пресв. Богород., песма 4; Глас 5, Осмогласник.

[11] У уторак, на повечерју, Канон Пресв. Богород., песма 4; Глас 5, Осмогласник.

[12] У понедељак, јутро, Канон светим Мученицима, песма 7; Гл. 7, Осмогласник.

[13] У недељу, јутро, на јутрењу, сједални васкрсни, Слава; Глас 8, Осмогласник.

[14] У Недељу Свих Светих, на јутрењу, Канон, песма 9; Пентикостар.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Молитвено Богословље о Цркви

Крст - Црква

Животворни Крст Христов, увек препун свих богочовечанских сила, и јесте неуништива кичма Богочовечанског тела Христовог — Цркве. Ако је ишта оличење васцелог Богочовека Господа Христа, онда је то Часни Крст Његов. Зато ђаво може узети на себе свако обличје, али никада обличје крста. Молитвено богословље Цркве је изузетно раскошно и речито у величању Крста и његове спасоносне чудотворности.

Молитвена мисао Цркве благовести: Крстом Христовим постаде од Анђела и људи једна Црква; томе се радује небо и земља.[1] Крст је црквотворна сила Спасова, сила сјединилачка, сила осаборњујућа. „Крстом Христовим постаде једно стадо од Анђела и људи, и у једном сабору весели се небо и земља, кличући: Господе, слава Теби!".[2] „Раширивши руке на крсту, Господ Христос је сабрао све народе, и тако објавио Цркву небоземну".[3] „Ваистину божанствени крст Господњи сија у Цркви као звезда на небу, опаљујући бесе а просвећујући верне".[4] „Раширивши руке Своје на крсту, Господ је сабрао све народе и објавио једну Цркву".[5] Крст је чувар целе васељенске, крст је красота Цркве, крст је помор ђавола.[6] „Крст је утврђење Цркве Христове", те њу не могу уништити ни људи ни ђаволи.[7]

Молитвена, света мисао Цркве објављује радосну истину: Крст је „дивни рај Цркве".[8] А сама Црква је — други рај: има у себи дрво живота — крст Господњи, од додира са којим ми постајемо заједничари бесмртности.[9] Раширивши на крсту руке, Господ је сабрао све народе, и показао једну Цркву

оних на земљи и оних на небу.[10] „Некада у Едему, у рају ниче између дрвета дрво знања; а Црква Твоја, Христе, исцвета крст Твој који точи живот свему свету".[11] „Крстом Христовим постаде једно стадо од Анђела и људи, и једна Црква. — Небо и земља весели се".[12] „Водом боготворном и крвљу Твојом, Боже Логосе, Црква се весело украшује као Невеста".[13]

НАПОМЕНЕ:

[1] У петак друге седмице по Ускрсу, на јутрењу на хвалит. стихире, крсне; Пентикостар.

[2] У среду, јутро, на стиховње стихире крсне; Глас 1, Осмога.

[3] У недељу, јутро, Канон васкрсан, песма 8; Глас 4, Осмогл.

[4] У уторник, вече, на Госп. возв., стихире крсне; Глас 2, Осмогл.

[5] У недељу, јутро, Канон васкрсан, песма 8; Глас 4, Осмогл.

[6] Егзапостилар у среду и петак.

[7] У петак, јутро, сједален; Глас 6, Осмогласник.

[8] Недеља Трећа св. Вел. Поста, субота вече, на Госп. возвах, стихире; Посни Триод.

[9] тамо, на јутрењу, Канон Триода, песма 5.

[10] У недељу, јутро, Канон васкрсан, песма 6; Глас 4, Осмогл.

[11] У среду, јутро, на стиховње стихире крсне; Глас 8, Осмогл.

[12] У петак друге седмице по Ускрсу, на јутрењу, на хвалит. стихире; Пентикостар.

[13] На малом вечерњу, на стиховње стих.; Крстовдан.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Молитвено Богословље о Цркви

Анђели - Црква

Својим Богочовечанским телом — Црквом, Господ Христос је на најсавршенији начин сјединио Анђеле са људима, Анђеле свео на земљу, људе уздигао на небо, и они су уистини постали међу собом бесмртна браћа.

И што је најважније: постали једно тело, богочовечанско тело Цркве. И света мисао Цркве молитвом благовести ову истину: „Ми непрестано величамо Тебе, Христе, који си на неисказан начин сјединио небеско са земаљским, и начинио једну Цркву од Анђела. и људи".[1] Саздана Господом Христом, Црква је сва христочежњива, христоцентрична: Господ је свесавршено украсио Умни свет и благоизволео да се Њему уподобљује чесна Црква".[2] „Помоћу Архангелских војски Господ чува Цркву Своју, која Га слави православним гласовима што људе избавља од смртности".[3],„Господ Христос неизрециво украшава светлошћу Анђеле, а они утврђују Цркву Његову".[4]

Црква је непобедива, не само зато што је она оваплоћени Бог Логос, већ и зато што је и Анђели бесмртни и богоносни чувају и бране. Молитвена мисао Цркве, обраћајући се светим Анђелима, благовести: „Украшавани разноврсним даровима, Архистратизи, ви заузимањем својим чувајте чврсто Цркве Христове". [5] „Велика је сила Анђела Господњих, јер они, бестелесни, проходе свет, чувајући Цркве силом која је од Бога, и моле се за васељену".[6] Исти је Господ Бог и Анђела и људи, исто Еванђеље, иста Истина, иста Правда, исте врлине. Преко светих врлина људи се уподобљавају светим Анђелима, својој небеској браћи и сабраћи. Зато се молитвено и метанијски обраћамо чудесном Спаситељу: „Цркву Твоју покажи сада Христе, као подражатељку Сабора Бестелесних преко врлина ограђујући Анђелима стадо Твоје".[7]

НАПОМЕНЕ:

[1] Служба општа св. Анђела, Канон, песма 9;Општи Минеј.

[2] У понед., јутро, Канон св. Анђелима, песма 6; Глас 3, Осмогл

[3] У понедељ., јутро, Канон св. Анђелима, песма 5, Богородичан; I ι. 4, Осмогласник.

[4] У понедељ., јутро, Канон св. Апђелима, песма 3; Глас 5, Осмогл

[5] У понедељ., јутро, Канон св. Анђелима, песма 3; Глас 8, Осмогл.

[6] У недељу, вече, на Госп. возв., стихире св. Анђелима; Глас 3, Осмогласник.

[7] У понедељ., јутро, Канон св. Анђел., песма 9; Глас 8, Осмогл.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Молитвено Богословље о Цркви

Апостоли - Црква

Свети христоносни Апостоли су и темељ Цркве, и градитељи Цркве, и благовесници Цркве, и савест Цркве. Сва делатност њихова, по свему и у свему богочовечанска, сва је од Господа Христа, или боље: сва од Оца кроз Сина у Духу Светом. Ту богочовечанску апостолност Цркве света молитвена мисао Цркве на безброј начина казује и исповеда. Христочежњива савест Цркве благовести: ..Божанствени Апостоли су се заједно узидали у темељ Цркве као драго камење, озаравају васељену богопознањем, и предстоје Светој Тројици молећи се за душе наше".[1],,Апостоли Христови су уметношћу Духа Светога саградили сву Цркву".[2] „Господ је светим Апостолима утврдио Цркву Своју".[3] „На очигледан начин боравећи после Васкрсења Свог у току четрдесет дана са мудрим и чесним Апостолима, Господ им је поверио божански домострој спасења, којим спасава свет".[4] „Небеска Црква првородних непрестано се блиста душама светих Апостола".[5] „Господ је молитвама светих Апостола оградио стадо Своје, Цркву Своју, чувајући то стадо неповређеним од искушења вражијих".[6]

Свети Апостоли, саздавши сву Цркву неимарством Светога Духа, у њој благосиљају Христа кроза све векове.[7] Свети Апостоли: предивни стубови Цркве, држе Цркву догматима вере.[8] Вишња Црква првородних непрестано се весели духовима светих Апостола.[9] Апостоли су: неразориви темељи Цркве и стубови непоколебљиви.[10] Као очевидци и сведоци Бога Логоса оваплоћеног, ученици пребогати, као непресушиве реке рајске разделивши се, напајате Цркве божанственим водама.[11] Сведрагоцени празник светих Апостола наста Цркви Христовој, који нам свима измољује спасење.[12]

Молитвена мисао Цркве објављује и ову свету истину: Божанствено Еванђеље Св. Јоваиа Богослова је богонаписано, јер језик његов постаде перо Свесветог Духа.[13] И још допуна тој истини: Св. Јован Богослов је највидовитије око Цркве.[14]

НАПОМЕНЕ:

[1] У среду вече, на Госп. возв., стихире; Глас 8, Осмогласник.

[2] У четвртак 5. седмице Вел. Поста, на јутрењу, трипјеснец, песма 8.

[3] У четвртак 3. седмице по Ускрсу, на јутрењу, сједален.

[4] У понед. 5. седмице по Ускрсу, трипјеснец, песма 8, Слава.

[5] У четвртак, јутро, Канон св. Апостолима, песма 9; Глас 7, Осмогласник.

[6] У среду вече, на Госп. возв., стихире; Глас 8, Осмогл.

[7] Велики Канон св. Андрије Критског, други трипјеснец.

[8] У четвртак, јутро, Канон св. Апост., песма 8; Глас 8, Осмогл.

[9] У четвртак, јутро, Канон св. Апост., песма 9; Глас 7, Осмогл.

[10] У четвртак, јутро, Канон св. Апост., песма 8; Глас 8, Осмогл.

[11] Вече, на Госп. возв., стихире; Служба општа Апостолима Општи Минеј.

[12] тамо, на јутрењу, по 50 псалму стихира.

[13] Престављење Св. Апост. и Еванђел. Јована Богослова, 26 септ. на јутрењу, Канон Апост., песма 3; Минеј Празнични.

[14] тамо, на хвалит. стихире.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Свети Мученици - Црква

Свети Мученици су свепобедни сведоци Цркве васкрслога Господа Христа, увек јачи од сваког људског и демонског пакла, који људи или демони могу у свом црквоборачком бесу натуткати против Цркве Васкрслога. Света молитвена мисао Цркве казује нам њихову христочежњиву душу: Божанствени сабор Мученика је темељ Цркве — они делом испунише Спасове речи; јер они затворише врата паклена, разјапљена против Цркве, и својим мученишТвом родише пуноћу Цркве.[1] Свеславни Страдалци Спасови су свештена и одабрана војска, слична светим Анђелима; у њих је рај, усред кога је дрво живота — Господ Христос; они су поданици богокрасне Цркве.[2] Свети Свештеномученици и Пастири, украсивши себе красотама првобитног доброчинства, постадоше истинске звезде и онебесише Цркву Христову, разноврсно је украсивши.[3] Мученици ... сада ваистину просвећују на небу свету Цркву првородних.[4]Свети Мученици су непоколебљиви стубови Цркве.[5] Чесна Црква увек блиста светлим подвизима Мученика.[6]

Страдања светих Мученика су апостолски моћне и убедљиве благовести које небеском радошћу заробљују срца људска и приводе их Једином Истинитом Богу и Господу — Исусу Христу. Молитвена мисао Цркве богомудрује: Распаљени Христовом љубављу, свети Мученици угасише пожар безбожја росом својих подвига, и јавише се као многосветли светилници Цркве, који вером одгоне таму недуга и мука од наших душа.[7] Свети Мученици, поставши мученичтвом синови слободног Јерусалима Небеског, просвећују Цркву првородних, прослављајући Христа вавек.[8] Свети Мученици су тврђаве Цркве, главни стубови побожности.[9] Свети Мученици: и сада просвећују свету Цркву првородних.[10] Страдалци Мученици су непоколебљиве куле Цркве.[11] Свети Мученици су красота Цркве.[12] Свети Мученици; и сада Цркву првородних просветљују веселећи се.[13] Свети Мученици као светила осветљују небо Цркве.[14] Свети Мученици су, благовести света мисао Цркве, истините вере пресјајни украси Цркве.[15] Мученици, божанствени војници Христови, као превелике звезде обасјавају увек чесно небо Цркве, и озаравају верне.[16] свештеномученици као многосветле звезде, мислено гранувши на своду Цркве, просвећују сву твар, разгонећи таму подвигом светлости и сијањем чудеса.[17] Свети Мученици, јавивши се као јарке звезде, ви обасјавате небо Цркве различним даровима и разноврсним лепотама — у правди, здравоумљу, јунаштву, памети.[18]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Недеља Свих Светих, у суботу вече, на Госп. возв., Слава.

[2] У петак, јутро, Канон часном и животворном Крсту, песма 9, Мученичан; Глас 3, Осмогласник.

[3] Недеља Свих Светих, на јутрењу, Канон Свима Светима, песма 3; Пентикостар.

[4] У понедељак, јутро, Канон умилни Господу нашем Исусу Христу и Његовим светим Мученицима, песма 9; Глас 2, Осмогл.

[5] У среду, јутро, Канон часном Крсту, песма 9, Мученичан; Глас 2, Осмогл.

[6] У суботу, јутро, Канон светим Мученицима, песма 1; Глас 4, Осмогласник.

[7] У суботу, блажени; Глас 4, Осмогл.

[8] У среду, јутро, Канон Крсту, песма 8, Мученичан; Глас 5, Осмогласник.

[9] У петак, јутро, Канон Крсту, песма 3; Глас 1, Осмогл.

[10] У среду, јутро, Канон Крсту, песма 1; Глас 2, Осмогл.

[11] У среду, јутро, Канон, Крсту, песма 9; Глас 2, Осмогл.

[12] У суботу, јутро, на хвалит. стихире; Глас 2, Осмогл.

[13] У понедељак, јутро, Канон покајни, песма 9; Глас 4, Осмогл.

[14] У суботу, јутро, Канон преминулима, песма 4; Глас 4, Осмогл.

[15] У понедељак, јутро, Канон покајни, песма 3; Глас 8, Осмогл.

[16] Служба општа Мученицима, на јутрењу, сједален; Општи Минеј.

[17] Служба општа свештеномученицима, вечерње, на стихов. стихире; Општи Минеј.

[18] Недеља Свих Светих, на јутрењу, Канон, песма 8; Пентикостар.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЕКЛИСИОЛОГИЈА - УЧЕЊЕ О ЦРКВИ
Црква, Светајна Христова - Молитвено Богословље о Цркви

Сви Свети - Црква

Синаксар Свих Светих казује нам ову еванђелску благовест: у Недељу Свих Светих празнују се сви Свети, јер је било потребно Свеце, који се празнују посебно сваки дан, сабрати у један дан, да се покаже да су се сви они подвизавали у једном Христу, и да су сви хитали једним истим попришћем врлине. И тако сви они, слуге једнога Бога бише достојно овенчани, и саставише Цркву; они и нас потстичу на исти подвиг, да сваки свим срцем, по мери својих сила, хита тим истим путем. Треба знати, данас ми празнујемо све Свете, које благодаћу освети Дух Свети. И то празнујемо: превелике и освећене Умове, девет, чинова Анђелских; Праоце и Патријархе; Пророке и свете Апостоле, Мученике и Свештеноначалнике, Свештеномученике и Преподобномученике, Преподобнике и Праведнике, и све саборе светих Жена, и све друге Светитеље чија имена не знамо. А пре свих, и у свима, и са свима — светију од свих Светих, Пресвету, и од самих Небеских Чинова несравњено бољу, Госпођу нашу Владичицу, Богородицу Марију, Увекдјеву.[1]

Светитељи су живе, ходеће свете врлине. Помоћу њих они стичу Духа Светога, стичу Бога Сина, стичу Бога Оца. Речју: отројичују се, обогочовечују се, расту „у човека савршена, у меру раста висине Христове" (Еф. 4, 13). Света, молитвена мисао Цркве благовести: Светитељи су као јарке звезде, које украшавају небо Цркве — разним даровима и разним красотама, у правди, у здравоумљу, у храбрости, у разуму.[2] Господ прослави на земљи Светитеље, јер они у телу примише ране и муке; њима украшени и божанским лепотама обдарени они су као неувенљиви цветови, као истинске звезде Цркве— као добровољне жртве.[3] Божанствени Светитељи, управљајући Црквом Христовом као лађом, сачуваше је непотопљивом усред страшних валова злих.[4]

Сваки је светитељ пун благодатно-врлинских, богочовечанских сила, помоћу којих оврлињује, освећује, обогочовечује, оцрквењује сваког верника по мери његове вере и ревности. Молитвена мисао Цркве нас учи: Претеча није био трска коју љуљају супротни ветрови већ наше бо жанско утврђење и непоколебљиво Цркве окрепљење; и он је молитвама својим чува непоколебљивом, угушујући свако искушење.[5] Само „са свима Светима" ми

јачамо у светим врлинама и обесмрћујемо себе богочовечанским православљем. Зато нас све молитвена ревност Цркве призива:

Нека нам свима заигра срце од радости придруживши се Светим Саборима Отаца, преко којих видесмо светлост Православља. Јер они су светионици који упућују све како да нађу истину.[6] Сабравши сву науку душе и расудивши заједно са Божанским Духом, чесни Оци богописано — θεουρά́φως — написаше небески и свети Си.мвол вере; у њему они, богославни и пребогати, ваистину и богомудри, следећи очигледно учењу светих Апостола, уче да је сабеспочетни Логос на најочигледнији начин свеистинито — једносуштан са Родитељем.[7] Примивши свеколико умно сијање Светога Духа, надприродно добрословље, свети Оци кратко и веома мудро, богонадахнуто — Οεοπνεύότας — изразише, као Христови проповедници, блажени представници еванђелских догмата и побожних предања, очигледно примивши се неба откривење о томе, и просветивши се изложише веру Богом дану.[8] Сабравши сву пастирску уметност — ποιμανηκήν έπιατήμην (= науку, знање, искуство), и потстакнути најоправданијим гњевом, свети Оци осветнички одагнаше тешке и пагубне вукове од црквеног народа — као неизлечиво болесне. То учинише божанствени пастири као најверније слуге Христове и најсвештенији повереници божанствене проповеди.[9] Сабор светих Отаца, који се стекао са свих крајева света, јасно предаде Цркви тајну богословља — и ми, славећи их величамо у вери, говорећи: О, божанска војско, богоречити оклопници ратника Господњих, пресјајне звезде Умнога неба — τοϋ νοητοϋ ότερεαιματος (= духовнога неба, свода, тврђаве), необориви стубови тајанственог Сиона, миомирисни цветови рајски, свезлатна уста Бога Логоса — славо Никеје, украсе васељене, усрдно се молите за нас.[10]

Свети Оци на Никејском Сабору: „безумног Арија из Католичанске (= саборне, васељенске) Цркве саборно — изгнаше".[11] Вера православља је увек апостолско-светоотачка. Зато се Православна Црква са захвалношћу моли Господу Христу: Свепрослављен си, Христе Боже наш, светила на земљи Оце наше као темељ си поставио, — и преко њих нас истинској вери научио, Многомилосрдни, слава Теби.[12]Блажени Оци, ви се заиста на земљи јависте свету као свесветли светионици истине Христове.[13] Чујмо Божију Цркву која узвишеном проповеђу гласно призива: Ко је жедан нека дође ϰ мени и пије из чаше коју држим. чаше мудрости; ово пиће истине — речју захватих, воду ... исповедања, коју пијући садашњи Израиљ види Бога који громко објављује: Видите, видите ... ја сам Бог први и ја сам последњи, и осим мене нема Бога; који се одавде причешћује наситиће се и хвалиће велику тајну побожности.[14] Свети Оци, ви постадосте познати чувари апостолских предања.[15]

Молитвена мисао Цркве благовести: Са Седам Свештених Сабора светих Отаца објаснио си, Христе, чесну Цркву, као светлошћу седам светионика одагнавши далеко таму обмане.[16] Пророк Исаија рече: Седам духова отпочинуше на Христу; а Христос са Оцем и Божанственим Духом отпочину на Седам Сабора.[17] Повинујући се закону Твоме Сабори блажених Отаца, просветивши се разноврсним врлинама, наследише обитељи небеске, Владико, радујући се.[18] Седам кула тврђава сагради Премудрост Божија — са Седам Сабора светих Отаца чува Господ Цркву Своју од сваковрсних јереси.[19]

Божанско је, неприкосновено је, неизменљиво је свето правило Цркве: Не треба ништа ни додавати, ни одузимати Светом Предању православне вере наше. А који тако нешто учине, с правом се предају проклетству.[20] Нека нам свима срца, присаједињена Светим Саборима Отаца, заиграју од радости, јер преко њих видесмо светлост Православља. Они су светионици који нас воде проналажењу правог учења.[21] Измоливши очишћење душама, постарајмо се побожно

проводити живот, да постанемо заједничари светих Отаца, у којима је богатство православног учења.[22] Цар Константин: Просвећен лучама Духа Светога, објаснио је Цркву Христову, одасвуд сабравши саборе верних.[23]

Све у свему: Црквом = Богочовеком је казана сва тајна Бога и сва тајна човека, казана кроз Богочовека. И кроз то сва тајна свих Божјих светова. Речју: казана сва тајна Богочовека — Светајна. Јер у Њему, у Његовом Богочовечанском телу = Цркви, казана је Светајна свих светова: од Пресвете Тројице па до најмање бубице. И сви путеви њихови, и све истине њихове. И све то богонадахнуго и богомудро изражено за сва времена и за сву вечност у деветом члану светог Символа Вере: Верујем „у једну, свету, саборну и апостолску Цркву". — И у том чудесном Богочовечанском бићу што се Црква зове, казана је сва истина и највеће и најмање тајне: од Свете Тројице до мајушне, али логосне и свете љубичице, и сваке најмање тварчице и бубице.

НАПОМЕНЕ:

[1] Синаксар у Недељу Свих Светих.

[2] У Недељу Свих Светих,на јутрењу,Канон Свима Светима,песма 8.

[3] тамо,на хвалите стихире Свима Светима.

[4] У суботу, јутро, Канон Светитељима, песма 7; Глас 3, Осмогл.

[5] У уторак, јутро, Канон Св. Јовану Претечи, песма 9; Гл. 5, Осмогласник.

[6] Служба општа светих Отаца, на Саборима, Канои Оцима, песма 9; Минеј Општи.

[7] Недеља седма по Ускрсу, на хвалит, стихире Отаца; Пентикостар.

[8] тамо.

[9] тамо.

[10] тамо.

[11] Недеља 7. по Ускрсу, светих 318 богоносних Огаца, на литији, Слава, Оцима.

[12] тамо, на јутрењу, Слава, тропар Отаца.

[13] тамо, сједален Оцима.

[14] Недеља 7. по Ускрсу, на јутрењу, Икос; Пентикостар.

[15] Вече, на литији стихира; Служба општа св. Отаца, на Саборима; Општи Минеј.

[16] тамо, на, јутрењу, Канон, песма 3.

[17] тамо, песма 4.

[18] У Недељу Свих Светих, на јутрењу, песма 3; Пентикостар.

[19] Служба општа Св. Отаца, па Саборима, на јутрењу, Канон, песма 6; Општи Минеј.

[20] тамо, песма 9.

[21] тамо.

[22] тамо.

[23] Служба царевима: Константину и Јелени, вечерње, на литији, стихира.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Учење о Светом Духу у Цркви

Шта је Богочовек Христос: шта је Бог у Њему а шта човек? како се познаје Бог у Богочовеку а како човек? Шта је нама људима Бог даровао у Богочовеку и са Богочовеком? Све нам то казује Дух Свети — „Дух Истине":казујенамсвуИстину о Њему — о Богу у Њему и о човеку, и шта нам је све даровано Њиме. А то? — Неизмерно превазилази све што су очи људске икада виделе, уши људске икада чуле, срце људско икада наслутило.[1]

Својим животом у телу на земљи, Богочовек је основао Богочовечанско тело Своје — Цркву, и тиме припремио земаљски свет за долазак и живљење и делатност Духа Светог у телу Цркве као душе тог тела. На дан Свете Педесетнице Дух Свети је сишао с неба у Богочовечанско тело Цркве, и занавек остао у њему као свеживотворна душа његова.[2] То видљиво Богочовечанско тело Цркве сачињавају свети Апостоли својом светом вером у Богочовека Господа Исуса као Спаситеља света, као савршеног Бога и савршеног човека. И силазак, и сва делатност Духа Светог у Богочовечанском телу Цркве бива због Богочовека и ради Богочовека.[3] „Њега ради Дух Свети уђе у свет".[4] Све у Богочовечанском домострою спасења условљено је Богочовечанском Личношћу Господа Христа; и све бива, и све се збива у категорији Богочовечности. Тако и делатност Светога Духа. Сва делатност Његова у свету неодвојива је од богочовечанског подвига спасења света Господом Христом. Педесетница је свим бесмртним дарима Тројичног Божанства, и самог Духа Светог, ограничена на Цркву светих Апостола = на свету апостолску веру = на свето апостолско Предање = на свету апостолску јерархију — на све што је Апостолско = што је Богочовечанско.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Јн. 15, 26; 16, 13; 1 Кор. 2, 4—16; Еф. 3,5.

[2] Д. А. 2, 1—47.

[3] Ср. Јн. 16, 7—13; 15, 26; 14, 26.

[4] Молитва на крају Акатиста Исусу Сладчајшем.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Све бива Духом Светим

Духовдан, који је почео на дан Свете Педесетнице, непрекидно траје у Цркви са неисказаном пуноћом свих божанских дарова и животворних сила.[1] Све у Цркви бива Духом Светим: и оно најситније, и оно најкрупније. Када свештеник пред кађење благосиља кадионицу, он моли Господа Христа да „ниспошље благодат Пресветога Духа". Када се неисказано чудо Божје — Света Педесетница, при хиротонији епископа, понавља и даје сва пуноћа благодати, тиме се најочигледније сведочи да сав живот Црве бива у Духу Светом. Нема сумње, Господ Христос је Духом Светим у Цркви; и Црква је Духом Светим у Господу Христу. Господ Христос — глава и тело Цркве; Дух Свети — душа Цркве.[2] Од самог почетка Богочовечанског домостроја спасења Дух Свети је узидао Себе у темељ Цркве = у темељ тела Христова, извршивши оваплоћење, „отеловљење Логоса у Светој Дјеви[3].

У ствари, свака света тајна и свака света врлина јесте мали Духовдан: Дух Свети преко њих силази на нас, у нас. И то силази суштаствено = οήΰκοδώς,[4] тојест истински и стварно свим Својим божанским, суштинским енергијама; Он — „богатство Божанства", Он — „благодати пучина",[5]Он — „благодат и живот сваке твари".[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Д. А. 10, 44—48; 11, 15—16; 15, 8—9; 19, 6.

[2] Ср. 1 Кор. 12, 1—28. — При томе увек имати па уму новозаветну истину; Богочовек Господ Исус као савршени човек има Своју личну човечанску душу.

[3] Осмогласник: Глас 1, В нед. утра, на полуноћници, Канон Пресветој Тројици, песма 1.

[4] Пентикостар, в вторник, на утрени, на стиховн. стихири.

[5] Еф. 5, 25—27.

[6] тамо, В вторник Пјатдесјат. недјели, Трипеснец, песма 9; в пјаток Трипеснец, песма 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Христопознање - Духом Светим

Вечна је благовест новозаветна: Господ Христос Духом Светим борави у нама и ми у Њему. То нам сведочи само присуство Духа Светога у нама. Ми Духом Светим живимо у Господу Христу, и Он у нама. И то знамо — „по Духу кога нам је дао".[1] Наш људски дух се Духом Светим оспособљује за право и правилно христопознање. Шта је у Богу, и у Богочовеку, ми знамо по Духу „који нам је дат".[2]

За познање Богочовека Христа, једног од Свете Божанске Тројице, неопходна нам је помоћ остале Свете Двојице: Бога Оца и Бога Духа Светога.[3] Дух Свети је „Дух мудрости";[4] добије ли Га, човек се испуни мудрошћу божанском. Дух Свети је и „Дух откривења".[5] Божанском мудрошћу Он у срцу верујућег открива и казује тајну Исуса Богочовека, те тако духоносац долази до истинског христопознања. Никакав дух људски није у стању никаквим напорима својим да позна тајну Христову у њеном божанском и спасоносном савршенству и потпуности. То духу људском открива једино и само Дух Свети, због чега се и назива „Духом откривења".[6] Са тих разлога духозарни апостол и благовести: Нико не може Исуса назвати Господом осим Духом Светим.[7] Дух Свети као „Дух Истине" и као „Дух откривења" уводи у сваку истину Христове Богочовечанске Личности и Његовог Богочовечанског домостроја спасења и учи нас свему Христовом.[8] То је разлог што се и целокупно Еванђеље Христово, са свима својим богочовечанским стварностима, назива Откривење. То је разлог

због којег у Цркви свако црквено чинодејство, радња, служба, тајна, дело, бива призивањем, епиклезом силе и благодати Светога Духа.

Једном речју: сав живот Цркве, у свима својим безбројним богочовечанским стварностима и појавама, води се и руководи Духом Светим, који је увек Дух Богочовека Исуса Христа.[9] Зато је и речено у Светом Еванђељу: Ко нема Духа Христова, он није Његов.[10] Херувимски погружен у богочовечанску тајну Цркве као у најмилију светајну Божију, Свети Василије Велики објављује свеистиниту благовест: Дух Свети изграђује Цркву Божију — Τό Πνεύμα *το* "Αγιον άρχιτεκτονεΐ Έκκλησίαν Θεού.[11]

Светом Педесетницом је употпуњено Боговаплоћење: при првом силаску Дух Свети извршује у Светој Дјеви оваплоћење Бога Логоса, и Бог Логос постаје и занавек остаје у Свом телу као Богочовек; при другом доласку Свом, на Педесетницу, Дух Свети силази на Богочовеково тело, и занавек остаје у том телу, које је Црква. Посреди је један недељиви домострој спасења. Дух Свети силази на васцело тело Цркве, и сав је присутан у целокупном богочовечанском бићу и животу Цркве. Као што у човековом телу ништа не бива без душе што је у њему, тако и у телу Цркве ништа не бива без Духа Светога који је душа Цркве. Тако кроза све векове и кроза сву вечност.

НАПОМЕНЕ:

[1]] 1 Јн. 3, 24.

[2] Ср. 1 Јн. 4, 13; 1 Кор. 2, 4—16.

[3] Ср. Мт. 11,27; 1 Кор. 2, 12.

[4] Еф. 1, 17.

[5] Еф. 1, 17.

[6] Еф. 1, 17; 3, 6; 1 Кор. 2, 10,

[7] 1 Кор. 12, 3.

[8] Јн. 16, 13; 14, 26; 1 Кор. 2, 6—16.

[9] Гал. 4, 6.

[10] Рм. 8, 9.

[11] In Isai. cap. 3; P. gr. t. 30, col. 289 D.

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Црква - непрекидни Духовдан

У ствари, Црква је непрекидни Духовдан. Дух Свети је стално у њој као бесмртна животворна сила. И Он непрекидно силази на хришћане: силази кроз сваку свету тајну и кроз сваку свету врлину; силази кроз свако богослужење, кроз свако „Господе, помилуј", кроз сваки христочежњиви уздах.

Духовдан је рођендан Цркве, и тиме рођендан сваког хришћанина. Ко је хришћанин? Онај који има Духа Христова. „Ко нема Духа Христива — није Његов".[1] Христос се даје Духом Светим, и познаје. А пошто је Богочовек Христос Црква, то хришћанства и нема ван Цркве и без Цркве; дакле, ни ван Духа Светога, ни без Духа Светога. Тајна над тајнама — тајна Пресвете Тројице — сва је у Цркви. У њој. све је од Оца кроз Сина у Духу Светом; Царство Оца и Сина и Светога Духа; царовање Оца Сином у Духу Светом. На Спасовдан је божански свесавршено откривена сва тајна, и сав смисао, и сав циљ човечијег тела: Богочовеком живети с десне стране Тројичног Божанства. На Свету Педесетницу пак откривена је сва тајна, и сав смисао, и сав циљ човечијег духа: осветити се, усаврши се, довршити се, обогочовечити се, стећи ум Христов. „Ми ум Христов имамо".[2] Бесмртна је благовест Свете Педесетнице: у Богочовечанском телу Цркве дух човечији се преображава у богодух, ум убогоум, душа у богодушу, савест у богосавест, воља у боговољу. Без Духа Светог ум човеков је болест, смрт, пакао; тако и душа, и савест, и воља. Једном речју: ако човек не усаврши и не довр ши себе Богом — Духом Светим, он сав постаје пакао.

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 8, 9.

[2] 1 Кор. 2, 16.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Завршни празник

У Духовданском богослужењу Света Педесетница се назива „завршни празник". Зашто? Зато што је Светом Педесетницом завршено Откривење: завршен Богочовечански домострој спасења, завршена Истина Вечна, Правда Вечна, Живот Вечни. И показана богочовечанска свеблаговест: Света Тројица је све и сва; јер преображење, охристовљење, обогочовечење, обожење, отројичење бива од Оца кроз Сина у Духу Светом. А почело се? Божићем: јаслима, детенцетом које бежи у Египат. Сав пут прећен: од Витлејема до Вазнесења, до Духовдана. Мали Исус дао нам сву Свету Тројицу; и њоме све и сва. По неисказаном човекољубљу Свом дао нам је Себе као Цркву, као Богочовечанско тело Своје, и њиме и у њему сву Свету Тројицу. Отуда иза осам чланова Символа Вере, у којима је казана божанска истина о Господу Христу и о Светој Тројици, девети члан Символа Вере благовести нам бесмртну истину о Цркви.

„Завршни празник"? Да, јер објаснио све празнике, све доживљаје из Спасовог живота: Божић, Богојављење, Благовести, Преображење, Страдање, Васкрсење, Вазнесење. Ради чега све то? Ради основања Цркве, и ради спасења света у њој кроз охристовљење, обогочовечње, одуховљење, обожење, отројичење.

Богочовек Господ Христос Собом као Црквом отворио нам је Пут кроз Истину вечну у Живот вечни: Живот у Светој Тројици. А живот у Светој Тројици није друго до благодатноврлински подвиг отројичења: помоћу светих тајни и светих врлина живи се Богочовеком Господом Христом, и њиме у Оцу и Духу Светом, и кроз то са свима члановима богочовечанског тела Цркве. По речи Спасовој: ја у Оцу своме, и ви у мени, и ја у вама.[1] При томе богочовечанска љубав је главна стваралачка сила отројичења. Она усељује у чланове Цркве најпре Господа Христа;[2] а ради Њега и са Њим Бога Оца и Бога Духа Светог,[3] те сав живот бива од Оца кроз Сина у Духу Светом.

Са подвигом отројичења истовремено се одвија подвиг охристовљења и подвиг одуховљења. Овим троједним подвигом човек се осveврлињује, твори заповести Спасове. А заповести Његове и јесу врлине: вера, нада, молитва, пост, смиреност, благост, доброта.[4] У томе главни наш Учитељ јесте Дух Свети; Он нас, због Господа Христа и ради Госпо да Христа, учи „свему" шта је Црква, и Бог у њој,ичовек у њој. Јер у Цркви све се своди на Богочовека; у њој све је од Њега, од Његовог беспримерног човекољубља. Уњој Он је Алфа и Омега.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн.14, 20.

[2] Јн.14, 21.

[3] Јн.14, 23.

[4] Јн.14, 23; 1 Јн. 5, 23—4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Благодат

Својим богочовечанским животом и радом на земљи Господ Христос је извршио спасење рода људског од греха, смрти и ђавола. Али, да би човек постао учесник у том спасењу, мора се сјединити са самим Спаситељем. Духовно пак сједињење човеково са Спаситељем захтева од човека борбу са свим оним што га удаљује од Спаситеља. А човека удаљује од безгрешног Спаситеља: грех, смрт и ђаво. Зато, да би се приближио безгрешном Спаситељу и сјединио с Њим, човек мора победити у себи све што је грешно, смртно и ђаволско. Но ову победу човек не може извојевати само својим човечанским силама без помоћи Божје. Помоћ Божја, коју човеку, због његове вере у Богочовека, даје Бог Дух Свети у облику божанске силе, назива се благодат. Човека који свесрдно верује у Господа Христа као у јединог истинитог Бога и Спаситеља испуњује Дух Свети својом благодаћу и оспособљује за победу над сваким грехом, смрћу и ђаволом.

Овакву делатност Духа Светога у спасењу човека и света Спаситељ је претсказао и обећао својим следбеницима на Тајној вечери. Он је тада објавио: да ће Дух Свети учити и научити Његове следбенике свему што је спасоносно;[1]да ће боравити у свима њима,[2] и да ће сведочити о Господу Христу као јединоm Спаситељу рода људског.[3] Још је васкрсли Спаситељ пред своје вазнесење на небо нагласио својим следбеницима да им нема спасења док се не испуне силом Светога Духа.[4]

Своје обећање да ће својим следбеницима послати Духа Светога, Спаситељ је испунио. На дан Свете Педесетнице Он је ученицима својим, Цркви својој, послао Духа Светога са свима богочовечанским даровима.ИодтадаДухСветиувекобитава у Цркви, и својом благодатном силом освећује и спасава све истинске чланове Цркве. Јер, по речима Светог Иринеја, где је Црква, онде је и Дух Свети и где је Дух Свети, онде је Црква и свака благодат; а Дух је истина.[5] Апостол Павле благовести богочовечанску истину када вели: Бог Духа Светога изли на нас обилно кроз Исуса Христа Спаситеља, да благодаћу Његовом постанемо наследници вечнога живота.[6]

Благодаћу Светога Духа, који свагда борави у Цркви, Црква освећује и спасава свакога верника. Освећује га и спасава кроз све што је њено: кроз сваку молитву, обред, богослужење, а нарочито кроз свете тајне. Зато што освећење човека, првенствено, припада Духу Светом, Дух Свети се назива Осветитељем. Разуме се, у освећењу човека учествује и Бог Отац и Бог Син, јер све у Цркви бива од Оца кроз Сина и Духу Светом. Свети Атанасије Велики о томе пише: „Благодат, давана Светом Тројицом, даје се од Оца кроз Сина у Духу Светом".[7]

Све што је Христово има богочовечански карактер. Отуда и Црква, основана Богочовеком, има богочовечанску свеукупност и богочовечански карактер. Зато што је од Богочовека, Црква је пре свега богочовечанска заједница: заједница Бога и људи. У њој је Бог увек на првом месту а човек на другом: Бог води, човек је вођен; Бог спасава, човек се спасава; Бог освећује, човек се освећује; Бог просвећује, човек се просвећује; Бог ради, човек сарађује. Један исти живот који долази од Бога, у Цркви се даје свима верницима: тако и истина, и правда, и љубав, и доброта, и све божанске силе: долазе од Бога, и Богом се дају у Цркви свима. То је тако, јер је Црква, по богонадахнутим речима светог апостола Павла, тело Христово.[8] А то значи: Црква је богочовечански организам; њега обиђује, и оживљује, и држи у постојању сам Богочовек Господ Христос. То је Он објавио када је себе назвао чокотом а своје следбенике лозама.[9] Као што лоза не може рода родити сама од себе ако не буде на чокоту, тако и следбеници Христови ако не буду у Њему. Јер без Њега не могу чинити ништа истински добро, праведно, свето, божанско, бесмртно, вечно.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 14. 26

[2] Јн. 14, 17

[3] Јн. 15, 26; 16, 13

[4] Лк. 24, 49; ср. Д. А. 1, 8.

[5] Contra haer. III, 21, 1; P. gr. t. VII, col. 966.

[6] Тит. 3, 5—7.

[7] Epist. ad Serap. I, 30; P. gr. t. 26, col. 600 C.

[8] Еф. 1, 23; Кол. 1, 24.

[9] Јн. 15, 5.

[10] Јн. 15, 1—8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Богочовечанске врлине

То показује да је живот Цркве органска заједница Бога и човека, Божјег и човечјег. Само накалемљен свим бићем на Богочовеку (а накалемљује се човек вером, љубављу, молитвом и осталим еванђелским врлинама), човек добија животворне силе од Богочовека, и тако оспособљује себе за еванђелска и божанска дела, мисли, осећања, жеље. Богочовечанске врлине: вера, љубав, нада и остале, Духом Светим сједињују следбенике Христове са самим Господом Христом, и са самим Тројичним Божанством; сједињују и спријатељују и освемоћују.[1] Христолика љубав, и остале христолике врлине, остваривање у овом грехољубивом свету, изазивају грехољупце против христоносаца, те их грехољупци гоне и муче и убијају. Зато човекољубиви Господ даје следбеницима својим „Утешитеља", Духа Светог, да их теши у њиховим мукама и страдањима за Христа.[2] Страдања могу да саблазне, и неко може помислити: Христос је слаб, немоћан, немилосрдан; нас муче, убијају, а Он?[3] Зато свебрижни Спаситељ вели својим следбеницима на Тајној вечери: боље је за вас ако ја идем; јер ако ја не идем, Утешитељ неће доћи к вама; ако ли идем, послаћу га ѫ вама.[4]

Дух Свети је сав Христов по Божанству, не зато што од њега исходи, (јер Дух Свети исходи само од Оца по Божанству), него што Му је једносуштан. Христос је Истина, а Дух Свети је Дух Истине; када дође — „упутићеваснасвакуистину" о мени „јер ће од мога узети и јавити вам". [5]Тројично Божанство најпотпуније нам казује своју тајну кроз оваплоћеног Бога Логоса, кроз Богочовечанско тело Цркве.[6] Зато је и јављање, и делатност и црквовање Светога Духа увек у категорији Богочовечјег: увек Богочовеком, ради Богочовека, у Богочовеку. Радост, једина истинска, једина вечна радост за људско биће у свима световима и јесте чудесни Господ Христос — Бог Логос који је постао човек, постао Црква, и у њој нам дао Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, Вечно Добро, Вечну Радост, и кроза све подарио нам охристовљење, обогочовечење, одуховљење, отројичење, обожење, оцрквењење, спасење.[7]

Господ Христос је постао Црква, да свему што се уцркви да живот вечни Духом Светим, и кроза Њ васцелом Светом Тројицом. Јер живот вечни и јесте познање Свете Тројице, поседовање Свете Тројице, живљење у Светој Тројици. [8] Црквом = Богочовеком све Божје постало је човечије, и све човечије Божје. Ту благовест објављује Господ Исус кроз своје речи упућене Оцу Небеском: Моје све је твоје, и твоје моје.[9] На тај начин, све што је људско освећује се у Богочовечанском телу Цркве Божје, постаје свето "примајући Духа Светога"[10] који је сав у Цркви Богочовека ради.

Сав у Цркви као душа Богочовечанског тела Цркве, Дух Свети непрекидно дела у њој: сведочи оГосподу Христу као Спаситељу и спасењу,[11] упућује на сваку истину,[12] учи свему што је Христово[13] суштински уједињује све чланове Цркве у богочовечанско јединство,[14] говори из светих апостола и истинских верника,[15] чини сва чудеса,[16] извршује свете тајне и свете врлине. Доказ? Васцело Еванђеље Господа Христа = васцели Нови Завет и васцело апостолско православно Предање.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 15, 14—16.

[2] Јн. 15, 26; 14, 16, 26.

[3] Јн. 16, 1—2.

[4] Јн. 16, 7.

[5] Јн. 16, 13. 14.

[6] 1 Тм. 3, 15—16; Еф. 4, 21; Мт. 11, 27.

[7] Јн. 15, 11; 16, 22; 17. 13.

[8] Јн. 17, 1—7.

[9] Јн. 17, 10.

[10] Св. Златоуст, In Ioannem, Homil. 82, 1; P. gr. t. 59, col. 413.

[11] Јн. 15, 26.

[12] Јн. 16, 13—14.

[13] Јн. 14, 26; 16, 13.

[14] Јн. 17, 11. 21. 22—23.

[15] Мт. 10, 20; Мк. 13, 11; Лк. 12, 12.

[16] Мт. 12, 28—32; Мк. 3, 29; Лк. 12, 10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Богочовечанско правило

Ако Дух Свети има свој земаљски животопис, своју земаљску историју, онда су то „Дела Апостолска". Јер Дела Апостолска и јесу прва историја Цркве, осниване, остваривање, вођене и руковођене Духом Светим. У њима је показано како се дух људски уживљава, и саживљава, и сарађује са Духом Светим, и како Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине расте у све богочовечанске висине. При томе основно богочовечанско правило живота јесте: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[1] Ми људи увек на другом месту, а Бог на првом. То је свеобавезно мерило свега Богочовековог, а првенствено Богочовечанског тела Његовог — Цркве: Бог па човек. Увек тако, никада обрнуто. Никада: ја па Бог.Јертојегеслосвакогдемонизмаисваког лакомисленог хуманизма.

НАПОМЕНЕ:

[1] Д. А. 15, 28.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Крштење Цркве

„Дела Апостолска" су по свему дела богочовечанска: дела, која у човеку и из човека твори Господ Христос Духом Светим. Ту је све и божански узвишено и човечански стварно. На Духовдан је извршено крштење Цркве Духом Светим: у име Оца и Сина и Светога Духа. И тако је у Цркви отворен пут отројичења сваком људском бићу, и у њој све бива од Оца кроз Сина у Духу Светом. Пут отројичења је у ствари пут обожења, пут обогочовечења. Остварује се благовест богоносног апостола Петра: нама су у Цркви дароване све божанствене сила, потребне за живот вечни и побожност, и помоћу њих имамо удела у Божјој природи.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Петр. 1, 3. 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Доживљавање догмата

Дела Апостолска" показују и доказују ову еванђелску истину: Живот Цркве је живот у Духу Светом и Духом Светим: живот у свима еванђелским догматима, а понајпре у догмату васкрсења Христова. Хришћанин је хришћанин доживљујући догмат васкрсења од врха до дна; и то благодаћу Духа Светог и ревновањем у врлинама. Еванђелски живот, апостолски живот, хришћански живот није друго до доживљавање и преживљавање светих догмата, светих истина еванђелских. Приручник таквог живота и јесу „Дела Апостолска". На наше очи врши се у Цркви Духом Светим преображај, богочовечански преображај људских бића. Најпре апостола. По сведочанству Светог Златоуста, апостоли су, примивши на дан Свете Педесетнице Светога Духа, постали сасвим други људи: .,у њима се зацарила свака савршена врлина".[1]

На Духовдан „апостоли се напунише Духа Светога"[2] занавек, за сву вечност, и постадоше непресушни извор благодати Светога Духа за Цркву кроза све векове и кроза сву вечност.[3] Отуда је искључиво — 'εξαίρετον — апостолима припадало право: преносити, давати Духа Светога другима — Πνεύμα διδύναι ἑτέροις.[4] На Духовдан Црква се напунила свих божанских „сила с висине",[5] сила: да чини најразноврснија чудеса, да побеђује разноврсне грехе, да убија сваковрсне смрти, да обезоружава ђаволе, да чини све што је људима на спасење, на освећење, на преображење, на охрисговљење, на обогочовечење, на обожење, на отројичење. А да ће апостоли Црквом бити благовесници Христовог Еванђеља сведочи то што им се показаше раздељени језици као огњени над сваким од њих.[6] Речено је „као огњени", да се не би помислило да је Дух нешто вештаствено.[7] Благодат дата Цркви на Педесетницу једна је и иста и на Педесетницу и данас.[8] У ствари, Црква је непрекидна Педесетница, непрекидни Духовдан.[9] Све божанствене силе непрекидно делају Духом Светим у Богочовечанском телу Цркве, и остварују у простору и времену нови, богочовечански живот на земљи. Да, заиста Духом Светим све постаје могуће ономе који верује у васкрслог Господа Христа. Сво је небо на земљи Црквом, и сва земља на небу — Црквом. Ваистину „с нама Бог" = Емануил: то Црква, јер то Богочовек Господ Христос: то Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине.

НАПОМЕНЕ:

[1] Омил. на Дела Апостолска, Homil. I, 1; P. gr. 1. 60, col. 15.

[2] Д. А. 2. 4; 8, 18; 9, 17; 10, 44. 47; il, 15; 19, 5.

[3] тамо, Homil, 4, 2; col. 45.

[4] тамо, Homil. 18, 3; col. 144.

[5] Лк. 24, 49; Д. А. 1, 8.

[6] Д. А. 1, 3.

[7] тамо, Homil. 4, 1; col. 43.

[8] тамо, Homil. 1, 6; col. 22.

[9] Д. А. 10, 44—48; 11, 15—16; 15, 8—9; 19, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Закон Духа

Два закона владају човековим бићем: закон греха и закон Светога Духа. Грех, ушавши у човека, одомаћио се путем слободне воље човекове у природи људској, нарочито у земљаном делу њеном — телу. Грех је лакше заробио земљано тело неголи боголику душу човекову. Кроз наследну повређеност човечје природе у њој се одомаћио закон греха,[1] и двострука смрт, духовна и телесна, овладала људском природом.

Неисказаним човекољубљем Свога очовечења Господ Христос је увео Духа Светог у богочовечанско тело Цркве, те нас је закон Духа, који дела од Оца кроз Сина у Духу Светом, ослободио од закона греха.[2] И одвија се непрекидни процес, подвиг отројичења људских бића у телу Цркве кроз њихово обогочовечење, охристовљење, обожење Духом Светим путем светих тајни и светих врлина. Свети Златоусти еванђелист благовести: Ко има у себи Духа Светога, има у себи самога Христа. Немогуће је да се Христос не налази онде где је присутан Дух Свети. Где се налази једно од Лица Пресвете Тројице, тамо присуствује сва Света Тројица: јер Она је сама у Себи нераздељива и најприснije сједињена.[3]

Закон Духа је сам Свети Дух, благовести Свети Златоуст. Јер као што је апостол назвао грех законом греха, тако и Светога Духа назива законом Духа. Закон Духа ослободио нас је закона греха и смрти. Благодат Духа, умртвивши грех, учинила је лаком борбу са грехом. Све бива, све се збива од Оца кроз Сина у Духу Светом.[4] Благодат Светога Духа, кроз веру у Христа, даровала нам је двоструку слободу: укинула је тиранску владавину греха и свргнула тиранију

смрти.[5] Они који су потпуно потчинили себе Духу Светоме, они и мисле и чине све што је духовно.[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм, 7, 23.

[2] Рм. 8, 14.

[3] In Rom. Homil. 13, 8; P. gr. t. 60, col. 519.

[4] тамо, Homil. 13, 4; col. 513.

[5] Блаж. Теодорит, Тумачење Посл. Римљ. сар. 8, vers 2; P. gr. T. 82, col. 128 C

[6] Блаж. Теофилакт, Тумач. Посл. Римљ. сар. 8, vers 5; P. gr. t. 24. col. 437 д

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Спасење Духом Светим

Црква — тело Христово, и у њој сав Богочовечански домострој спасења, сав Богочовек Господ Христос, обавља спасење људи и света Духом Светим који је сишао на њу и занавек остао у њој као душа њена. Она Духом Светим освећује све чланове своје, и тиме их спасава од греха, од смрти, од ђавола обогочовечујући их, отројичујући их. И тако сведочећи, шта? — Да је Црква = Богочовек Христос: једини Спаситељ човека, људи, света; Спаситељ који Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине продужује и свестрано обавља спасење и охристовљење рода људског. Завршивши богочовечански домострој спасења света Својим васкрсењем и вазнесењем, и тиме саградивши Цркву на Себи и у Себи, чудесни Спаситељ је све то „силно посведочио" и довршио послављи јој Духа Свог Светог. И тако „Духом светости" Бог Отац је силно посведочио Господа Исуса Христа „за Сина Божјега".[1] У ствари, Дух Свети кроз Цркву и у Цркви непрестано ради једно: свим Својим животворним и чудотворним силама сведочи о Господу Христу, и Његовој свестраној победи над грехом, смрћу и ђаволом, и осигурава свима члановима Цркве и даје Вечну Истину, Вечну Правду,

Вечну Љубав, Вечни Живот. Еванђелски је света и бесмртна истина, исказана Светим Златоустом: Господ Христос је разорио државу смрти, Духом Светим даровао освећење, спасење.[2] По васкрсењу и вазнесењу Христовом на небо, по силаску Свесветог Духа, и после разноврсних чудеса, учињених призивањем свечесног имена Христовог, сви су верници познали да Христос јесте Бог и Јединородни Син Божји.[3]

Животворни Дух Свети умртвљује у члановима Цркве Христове све што је смртно, греховно, зло, демонско, ђавочежњиво, ђавоцентрично. И они „ходе по Духу":[4] Дух Свети прожима васцело биће њихово, све боголике стварности и бескрајности њихове, и сав свакодневни живот њихов. „Дух живота у Христу Исусу" — у телу Цркве Његове — ослобађа нас од греха и смрти, од закона греха и смрти, и они више немају власти над нама.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 1, 4—7.

[2] In Rom. Homil. 1, 2; P. gr. t. 60, col. 398.

[3] Блаж. Теодорит: Тумач. Посл. Римљ., cap. 1. vers 4; P. gr. t. 82 col. 52 B.

[4] Рм. 8, 1.

[5] Рм. 8, 2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Охристовљење Духом Светим

У богочовечанском телу Цркве човек се Духом Светим охристовљује, Духом Светим живи Христом и у Христу. Само Духом Светим. „Ко нема Духа Христова, он није Његов".[1] Ми по томе дознајемо да у Христу обитавамо, и Он у нама, што нам је дао од Духа Свога.[2] А то показујемо својим безгрешним животом. Јер ако је Христос у нама, онда је тело мртво за грех а Дух жив за правду.[3] Све што је Христово, Богочовеково, у телу Цркве постаје Духом Светим наше: и Вечни Живот, и Вечна Истина. и Вечна Правда, и Вечна Љубав, и сав Живот Спасов, и сво Еванђеље Његово, и Крштење, и Васкрсење, и

Вазнесење, и небо, и земља, и сав род људски. Када смо са Христом у Цркви, у телу Његовом богочовечанском, онда је све Његово — наше, на сву вечност наше. [4]

Свети Златоуст благовести: Без Светога Духа ми не можемо припадати Христу, како треба, имати Њега у нама. Аако имамо Духа Светога, онда припадамо Христу, имамо у себи самога Христа, такмичимо се с анђелима, имамо сва блага. То и значи — умртвити тело, тојест живети вечним животом, још овде на земљи имати залог васкрсења и лако ићи стазом врлине... Живот Духом Светим не покорава се смрти, погубљује и истребљује смрт, и чува бесмртним оне што је добио... Који живи Духом, он је изнад свих страсти, опасности и невоља.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 8, 9

[2] 1 Јн. 4, 13.

[3] Рм. 8, 10

[4] Рм. 8, 11—13.

[5] тамо,Homil. 13, 8. 9; col. 519. 520.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Усиновљење Духом Светим

Неизрециво човекољубље Господа Христа врхуни у томе што је Цркви Својој дао Духа Светога који је у исто време „Дух усиновљења.[1] Он нас кроз Јединородног Сина Божјег, Господа нашег Исуса Христа, усиновљује Богу Оцу, и ми постајемо „деца Божија",[2] синови Божји; и постајући синови Божји ми постајемо „наследници Божји".[3] И самим тим постајемо „сунаследници Христови".[4] А то значи: сва божанска, и сва богочовечанска богатства Спасова постају наша: и Вечни Живот, и Вечна Истина, и Вечна Правда, и Вечна Љубав, и Вечна Радост, и Вечно Блаженство, и све оно што ум људски замислити не може ни срце наслутити.[5] Велика је драгоценост — бити створ Божји; али

несравњено већа,инесумњивонајвећа — бити син Божји. Тројични Господ је не само наш Творац већ и нешто неисказано узвишеније: наш Отац.

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 8, 15.

[2] Рм. 8, 16.

[3] Рм. 8, 17.

[4] Рм. 8, 17.

[5] ср. 1 Кор. 2, 9.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Црква = Царство Божије

Црква је, пре свега и свиме, Царство Божије: јер у њој све јесте, све бива и све се збива од Оца кроз Сина у Духу Светом.[1] У томе је њен беспочетни почетак и незавршиви завршетак. Она: царство Цара и Бога Господа Христа, а преко Њега, у Њему и Њиме царство Бога Оца и Бога Духа Светога — царство Свете Тројице. Но пошто се ово царство у нашем човечанском свету остварује у Богочовечанском телу Господа Христа Духом Светим по благовољењу Бога Оца, то је оно: „правда и мир и радост у Духу Светом".[2] Правда: јер сва савршенства Божија остварују се у њој на човечански начин; мир: јер је Богочовечанским подвигом Својим Господ Христос уклонио грех којим је род људски ратовао са безгрешним Богом; радост: јер је у Цркви Господом Христом и Духом Светим даровано роду људском спасење од греха, од смрти, од пакла, од ђавола, и тиме осигурано охристовљење, обогочовечење, одуховљење, отројичење, обожење. Јер чему нас то радује Дух Свети, нас — робље смрти, нас — сужње пакла, чему? Богочовечанском домостројy спасења, који Дух Свети остварује кроз Цркву у роду људском подвигом слободне вере човекове у Богочовека, јединог имена под небом којим се људи могу спасти.[3] Тај вечити мир између човека и Бога плод је делатности Светога Духа помоћу светих тајни и светих врлина у душама верника Христових у Цркви.[4]

На питање: Шта уводи у Царство Божије? Свети Златоуст одговара: Правда, мир, радост, врлински живот — ὁ ἐνάρετος βίος — у Духу Светом.[5] Блажени Теофилакт вели: у Царство Божије уводи правда, тојест врлина уопште, беспрекоран живот.[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Мт. 28, 18—20.

[2] Рм. 14, 17.

[3] Ср. Д. А. 4, 12; Флб. 2, 8.

[4] Гал. 5, 22; Еф. 5, 9.

[5] тамо, Бес. 26, 1; col. 638.

[6] Тумач. Посл. Римљ., cap. 14, v. 17; P. gr. t. 124, col. 529 C.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Духоносци - сведоци

Црква Христова је „сведочанство Божје", сведочанство Богочовека о Богу, о човеку и о свему што се тиче човекова бића и његова живота у свима световима, временским и вечним.[1] То „сведочанство Божије" јавља себе надчовечанском силом: божанским делима, божанским чудесима, божанским речима. Целокупни Богочовечански домострој спасења света свети апостол позива сведочанством Божјим. Јер је у њему све од Бога Оца кроз Сина у Духу Светом.[2]

Духоносци, — ето ко су сведоци Богочовека Господа Христа. Сила њиховог сведочанства је од Бога Духа Светога. Без Њега, њихово сведочанство би било штура људска реч и сушичава људска мудрост, немоћне и беспомоћне да човека спасу од најмањег греха, а камоли од свих грехова, од свих смрти, од свих ђавола. У Еванђељу спасења све је од Спаситеља, Богочовека Христа. И сам Дух Свети је ради Њега, и од Њега сишао у свет да у Богочовечанском телу Цркве продужи Његово Богочовечанско дело спасења света од греха, смрти и ђавола. Отуда је проповед Еванђеља „не у надговорљивим речима људске мудрости, него у

показивању Духа и силе — 'εν 'αποδείξει Πνεύματο; και δνάμεαως".[3] Апостолски је, богочовечански је метод проповедања Еванђеља: показивање, пројављивање Духа Светога и божанске силе. А у чему се пројављује Дух Свети? У светом животу, у светим мислима, у светим осећањима, у светим делима, у светим чудесима, у светој души, у светом срцу, у светом уму, у светој савести, у светом телу. Од светог корења — свет је и плод. Од Духа Светога у бићу човековом — свети су плодови Духа: „љубав, радост, мир, трпљење, доброта, милост, вера, кротост, уздржање, праведност, истина".[4] А кроз њих се по бићу човековом разлива божанска сила, која оспособљује човека да све Христово постепено претвара у своје: његов живот — у свој живот, његову истину — у своју истину, његову правду — у своју правду, његову љубав — у своју љубав; једном речју: његово Еванђеље — у своје Еванђеље. Свети апостод изражава опште хришћанско искуство када вели: „Еванђеље наше" је „у сили и у Духу Светом".[5] Свети Дух и света сила, света божанска енергија су нераздвојни. Сам Спаситељ силазак Светога Духа назива облачењем „у силу с висине".[6] И заиста, тек кад су се обукли у ту силу с висине, свети Апостоли су постали свемудри и свемоћни сведоци и проповедници Еванђеља Христова. Како тада, тако свагда: хришћанство је живот у Духу Светом, стога и непрекидно пројављивање Духа Светога и његове божанске силе и енергије. У томе је спасење, и освећење, и обожење, и охристовљење, јер Свети Дух својом божанском силом савлађује сваки грех, и сваку смрт, и сваког ђавола, испуњујући човека Богочовеком, „сваком пуноћом Божијом".[7] Зато су светитељи најубедљивији сведоци н најсавршенији проповедници Еванђеља Христова: свети духоносци, они непрестано пројављују силе Духа Светога кроз свој свети живот, и света дела, и свете Речи. Свето Еванђеље Божије се најуспешније проповеда светим животом. У томе је сила еванђелске проповеди, „не у надговорљивим речима мудрости људске" или у „логичким доказима" философије људске. А философија људска, првенствено грчка, од Талеса до Сократа и Платона, стојика и Плотина, Аристотела и Канта, сва је „у надговорљивим речима мудрости људске", сва — „по казивању људском, по стихијама света".[8] Зато и оставља људе и њихову мисао у безизлазној тами и у сенци смрти. Зато и не претставља за људе истинску Благовест, истинско Еванђеље, које решава основне проблеме човека и света. Абез тога човек остаје бесмртни самомучитељ и самомученик у своме демонском човекоцентричном солипсизму, усамљеништву.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 1; ср. 1, 6.

[2] Јн. 15,26—27; 17, 2—3.

[3] 1 Кор. 2, 4; ср. 4, 20; 1 Сол. 1, 5.

[4] Гал. 5, 22; Еф. 5, 9.

[5] 1 Сол. 1. 5.

[6] Лк. 24, 49.

[7] Еф. 3, 19; ср. Кол. 2, 9—10.

[8] Кол. 2, 9.

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Хришћанска философија

Хришћанска философија живота и света, и свих бића и твари, сва је у Духу Светом и у сили Божјој, јер сва у Богочовеку Господу Христу. Она се стиче вером. „А вера је: примати оно што се ни на који начин и никаквим расуђивањима постићи не може".[1] — По својој садржини, вера хришћанска је несравњено шира и дубља од сваке људске мудрости и од сваког људског знања. А по сили и по моћи, божански је силнија и моћнија од сваке људске моћи и силе, јер је сва „у сили Божјој". Њоме људи постају божански силни и моћни: „Све је могуће ономе који верује",[2] — „Богом смо јаки".[3] Бог је зато и постао човек, да као Богочовек подари човеку све божанске силе и моћи, потребне му за живот у обадва света.[4] Ту нам истину благовести христоносни апостол када изјављује: „Све могу у Исусу Христу, који ми моћ даје".[5] Стога нема греха, нема смрти, нема зла, који могу савладати Христовог човека, и он у свему томе побеђује силом Божјом.[6] Та свепобедна сила Божја тако је очигледна у светих Апостола и осталих Божјих Светитеља. Очигледна и у свих правих хришћана, по мери вере њихове. Само као свемоћно Богочовечанско тело Христово, препуно Духа Светога, Црква је могла у току две хиљаде година одолети толиким гоњењима, патњама, мукама, и доћи до нас, да и нас свепобедно спасава од греха, смрти и ђавола, освећујући нас, охристовљујући нас, отројичујући нас.

И не само то, него је вера наша и у мудрости Божијој, којом нас она испуњује кроз свете еванђелске подвиге. Та „мудрост је у савршенима".[7] Она се вером и усељује у душу и расте у души. Што већа вера, већа и мудрост божанска од ње у души. У савршених вером она је присутна сва. Стога су људи савршене вере, људи светог живота по вери, уистини божански мудраци. То су, како их Свети Макарије Велики назива: „Философи Светога Духа". Божанска мудрост која је у њима, чини их таквим философима. Шта сачињава њихову философију? — Доживљено Еванђеље. Јер свето Еванђеље и јесте философија Светога Духа. Живећи по светом Еванђељу помоћу светих тајни и светих врлина, човек се постепено испуњује божанском мудрошћу. А кад потпуно узаживи по њему, постаје философ Светога Духа.

Разлика између мудрости овога света и мудрости Божје, у чему је? У овоме: мудрост овога света је људска, пролазна, смртна; у овом свету она и настаје, и престаје, и нестаје; а мудрост Божја је сва од Бога, непролазна, бесмртна, вечна; њоме живи сам Бог и сви свети Анђели Божји[8]. До учовечења Бога Логоса ова је мудрост била „сакривена у тајни" Тросунчаног Божанства; учовечењем пак Бога Логоса она силази у наш земаљски свет, и открива себе светима. Стога

свети апостол благовести: „Ми говоримо не мудрост овога света,... него говоримо мудрост Божју у тајни сакривену, — коју Бог пре сваког времена одреди за славу нашу"[9]. — Господ Христос и јесте та „мудрост Божја" и „слава наша"[10]. У Тројичном Божанству Он је пре овога света, „пре сваког времена" одређен као вечни смисао бића људског, и слава његова. И заиста, Он је том славом прославио човека када се учовечио, постао човек, узео на Себе тело Цркве. Сву пуноћу Божанства свога Он је унео у човека[11], и тако неисказано прославио човека. Као Богочовек, као Црква, Он је увео човека у сав живот божански, у сву бесмртност божанску, у сву вечност божанску, у сву славу божанску: јер оно, Он као Човек седи с десне стране Бога Оца, тојест у вечној божанској слави. А пре тога, Он је биће човеково провео кроз своје божанско крштење, кроз своје божанско преображење, кроз своје божанско распеће, кроз своје божанско васкрсење, кроз своје божанско вазнесење. Тако, све што је Божје Богочовек Господ Христос је учинио човечјим, јер је очовечењем све што је човечје, осим греха, учинио Божјим.

Богочовек је превечни смисао и слава човека и рода људског. Човек је и саздан са богочовечанским клицама и могућностима. Оне су у боголикости бића његовог. А главна одлика боголикости је богочежњивост: чежња да све своје усаврши и заврши Богом: и душу, и тело, и срце, и живот, и савест, и вољу, и ум. Отуда појава Бога Логоса као Богочовека одговара вечним чежњама бића људског. Пресвету и превелику тајну Богочовекову открио је Дух Свети најпре светим апостолима и пророцима, јер су највише чезнули за Њим и веровали у Њега[12]. А за њима открива је свима христочежњивим душама које се вером учлањују у Богочовечанско тело Христово — Цркву[13]. Тајна пак чудесне Личности Христове, са свима њеним богочовечанским бескрајностима, сва је у Цркви: „многоразлична Мудрост Божја", која јс била „сакривена у тајни" Тројичног Божанства, обзнани се кроз Цркву не само људима на земљи него и светим Анђелима на небу[14]. Отуда њу могу знати само они који су у Цркви, никако не они који су споља, погружени у пролазности овога света[15]; а по Икуменију то су: философи, ритори, званичници[16].

Чудесни човекољубиви Господ не намеће себе никоме; Он тајну своју и мудрост своју открива и казује љубитељима светог и светима. То су људи вере. Вера је знак да је човек омрзнуо грех н прљавштину, н заволео светост и чистоту, оличене у Свесветом и Свечистом: Богу и Господу Исусу Христу. Стога свети апостол и објављује ову благо вест: „Што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно — уготови Бог онима који га љубе".[17] Да, „онима који га љубе", не онима који га мрзе, или одричу, или хуле, јер Он нити себе нити ишта своје намеће онима који га неће. А чим човек вером покаже љубав према Богу, Бог му открива и дарује оно што је Божје, од најмањег до највећег, од највидљивијег до најневидљивијег: Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа, „у коме живи сва пуноћа Божанства телесно"[18].

Да, Богочовек Христос, и све што је Он собом донео нашем човечанском свету, и јесте оно „што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође". До Христа, око људско не виде ни Бога у телу, ни дела Бога у телу. Не виде: ни вечну божанску Истину у људском телу, ни вечну божанску Правду, ни вечну божанску љубав, ни остала вечна божанска Савршенства. Не виде сву ту „мудрост Божју у тајни сакривену". Зато је божанствени Спаситељ говорио својим светим ученицима: „Благо очима које виде што ви видите. Јер вам кажем заиста да су многи пророци и праведници желели видети што ви видите, и не видеше; и чути што ви чујете, и не чуше"[19].

Потврђујући ову Спасову благовест, свети христоносац и христовидац апостол Павле, из срца богочовечанског живота Цркве сведочи: „Нама је Бог открио Духом својим; јер Дух све испитује, и дубине Божије.[20]За веру у Христа и христољубље Бог даје Духа Свог Светог, који христољубиву душу уводи у сву истину о Богочовеку Христу, и открива јој све „дубине Божије" које су у Њему. Дух Свети отвара вид човеку те види „што око не виде", и слух — те чује „што ухо не чу", и срце — те осећа и сазнаје „што у срце човеку не дође". На дан свете Педесетнице Дух Свети је открио светим Апостолима сву Христову тајну, и од тада су они ишли за Њега у све смрти, у све опасности, у све муке. Оставши заувек у Цркви, Дух Свети и надаље открива Христову тајну свакој христољубивој души[21]. Он је главни апостол Христов: Свеапостол. Он даје богољубивим душама најсавршеније знање о Господу Христу, за какво је само способно људско биће. Зато духоносни благовесник пише хришћанима: „Имате помазање од Светога, и знате све — οἴδατε πάντα"[22]; знате све што човек може знати о Богу, о свету, о човеку, о животу, овечности. Само духоносци знају Богочовекову тајну. То су, на првом месту, Светитељи. Нема сумње, сваки хришћанин кроз свете тајне постаје духопримац и духоносац. Само, Светитељи задржавају у себи Духа Светог светим еванђелским врлинама, светим еванђелским животом. Зато што имају у себи Духа Светога који им открива „дубине Божије" које су у Господу Исусу, свети Оци и јесу једини прави и веродостојни богомудри тумачи Светога Писма, а пре свега саме Личности Богочовека Господа Христа.

НАПОМЕНЕ:

[1] Св. Златоуст,Бес. на Посл. 1 Кор., Бес. 6, 3; P. gr. t. 61, cal. 52.

[2] Мк. 2, 9.

[3] Пс. 60, 12.

[4] Петр. 1, 3—4.

[5] Флб. 4, 13; ср. 2, 13; Кол. 1, 29.

[6] Ср. Рм. 8, 31—39.

[7] 1 Кор. 2, 6. — Св. Златоуст вели да свети апостол назива савршенима вернике (тамо, Бес. 6, 1; col. 55). А мудрошћу назива и Христа, и крст, и Еванђеље (тамо, Бес. 7, 3; col. 57). Блаж. Теофилакт благовести: Свети апостол назива мудрошћу: проповед о Христу, и спасење крстом. Јер највећа је мудрост — уништити смрт смрћу. Верне пак назива савршенима; јер савршени су они који се не привезују ни за шта, и узлећу ка небу (Тумач. 1 Кор. сар. 2, ν. 8; P. gr. t 124. col. 588 C).

[8] Ср. Јак. 3, 15. 17.

[9] 1 Кор. 2, 6. 7.

[10] 1 Кор. 1. 24. 30. — Икуменије вели: Апостол назива мудрошћу проповед о Христу и спасење крстом онога што је под небом (Тумач. 1 Кор., Сар. 2, vers 6—8; P. gr. t. 118, col. 660 D).

[11] Кол. 2, 9.

[12] Ср. Еф. 3, 5; Јн. 6, 63—69.

[13] Ср. Еф. 3, 6.

[14] Ср. Еф. 3, 9—10.

[15] 1 Кор. 2, 8.

[16] Тумач. 1 Кор., сар. *2,* v. 6—8; P. gr. t. 124, col. 661 A.

[17] 1 Кор. 2, 9.

[18] Икуменије вели: „онима који га љубе". Ко су ти? Они који љубе Христа и спасење извршено његовим очовечењем (Тумач. 1 Кор. сар. 2. v. 9; P. gr. t. 118, col. 664 A).

[19] Лк. 10, 23; Мτ. 13, 17. — Блаж. Теофилакт: Шта је Бог уготовио очима који Га љубе? Познање Христа, и спасење оваплоћењем. Ко су они који љубе Бога? Верници (тамо, сар. 2, ν. 9; P. cr t. 124, col 589 CD).

[20] 1 Кор. 2, 10.

[21] ср. Јн. 14, 16-17. 26; 16, 13; Еф. 1, 17; Д. А. 4, 31; 10, 47; 11, 15.

[22] 1 Јн. 2, 20.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Хришћанска гносеологија

С Богочовечанским правом богомудри христозналац благовести: „Ко од људи зна шта је у човеку — осим духа човекова који је у њему? Тако и у Богу шта је — нико не зна осим Духа Божјега"[1]. Човек је затворен свет, затворен универзум. Таквим га чине његово самоосећање и самосазнање. Без његове дозволе не може у њих продрети нико сем свезнајућег и свудаприсутног Господа. То је његова искључива и неотуђива својина. У ствари, то је и једино његово. Он себе сазнаје и зна помоћу самоосећања и самосазнања. Али, шта су у суштини самоосећање и самосазнање, то ни он сам не зна. Њихова је тајна сакривена у Богу Логосу. Као и васцела тајна човекова бића. Једино је оваплоћени, очовечени Бог Логос, Богочовек Христос, открио не само тајну Бога него и тајну човека. Отуда се Богочовеком најбоље и најсавршеније по знаје човек. Је ли човек вером

Богочовеков, знаће о себи све бесмртно и вечно што треба да зна и у овом и у оном свету. Када човек живи Богочовеком, његово се знање и о Богу и о човеку усавршава богочовечанским савршенством. Дух човеков је извор свега човековог самосазнања и знања, свега самоосећања и осећања. Он једини зна „шта је у човеку и од њега зависи да ли ће то обелоданити. Тако и у Богу нико не зна шта је осим Духа Божјега. Он једини зна шта је и у Богочовеку Христу. Човек пак само личним освећењем, одуховљењем, улази у те тајне Духа. Присаједињујући се светим животом Духу Светом, човек по мери свог освећења добија и знање о ономе „шта је у Богу", као и знање о ономе „шта је у човеку". Отуда само свети духоносци знају Бога и шта је у Богу, знају човека и шта је у човеку.

У Богочовечанском телу Цркве верницима су Духом Светим даровани сви богочовсчански светови и сва богатства њихова. Свети апостол благовести: Ми примисмо, не духа овога света, него Духа који је из Бога, да знамо шта нам је даровано од Бога[2] — Ето тајне хришћанског богопознања, христопознања. Дух Свети даје силе духу нашем да може сазнати „шта нам је даровано од Бога". Божје се познаје Божјим. Бог се познаје Богом, — то је апостолско и светоотачко правило у хришћанској теорији познања, гносеологији. Уколико више човек има у себи Духа Божјег, утолико више зна Бога и оно што је Божје. Само духоносци знају потпуно шта нам је у Христу Богочовеку даровано од Бога: каква богатства, каква савршенства, какве светиње. Као што су свети Апостоли тек Духом Светим сазнали то потпуно и јасно, тако и сваки хришћанин. То је закон који важи за сва људска бића. Отуда су духоносни Оци најбољи христозналци, и духонадахнути тумачи светог Еванђеља, јер га тумаче Духом Светим који им открива и „дубине Божије"[3].

Шта је то „дух овога света"? То је овакво схватање света: овај свет је све и сва; на њему се живи, на њему и умире; на њему се постаје, на њему и нестаје; осим овога света, не постоји други свет; осим човека, не постоји Бог; што је у овом свету, то је све, а изнад њега и око њега — ништа, ништа, ништа; човек је свим бићем изникао и израстао из овога света, у њега се сав поново враћа, рашчиња и распада. Отуда „дух овога света" не може знати Христа Бога, ни шта нам је у Њему даровано од Бога. „Дух овога света" је у самозваним владарима овога света који не познају и не признају Богочовека и Спаситеља у Христу Исусу Господу нашем. Он је и у материјалистима, и у рационалистима, и у хуманистима, и у папистима, и у свима који хоће да Христа Богочовека сведу на човека, и да хришћанство објасне као људску философију, људску науку, људску појаву, људску творевину. „Дух овога света" је, вели Икуменије, људска мудрост и образовање[4]. — И додаје: примисмо Духа који је из Бога, да знамо шта нам је даровано од Бога: све што сачињава Христов домострој спасења — τύ κατ' οἴκονομιαν γεγονοτα τοϋ Χρίστοϋ.[5]

Безбројне еванђелске богочовечанске чињенице неоспориво сведоче да је хришћанство — хришћанство Богочовеком, и да се у њему иишта не може објаснити човеком већ једино и само Богочовеком и Светим Духом Његовим. Само када се дух човеков обогочовечи, сједини са Духом Светим, може познати Богочовека и све дарове које је Он донео роду људском. Првоврховни апостол Павле је сав у тој благовести: да се очува Богочовечански дух Еванђеља, да се не упропасти свођењем на човека, на мудрост људску, на разум људски, на знање људско. Пошто је у њему све од Богочовека у Духу Светом, он и објављује: „То — ὕ и говоримо, не речима наученим од људске мудрости, него наученим од Духа Светога, духовне ствари духовно радећи – πνευματικοις πνευματικα συγκρινοντες".[6] Еванђеље има своје еванђелске методе, Божје — своје Божје путеве, Божанско — своја Божанска средства. Оно што нам је даровано од Бога,

— Богочовек Христос и његово Еванђеље, — не може се проповедати „речима људске мудрости", речима које измишља и учи људска мудрост. То се проповеда само речима које учи Дух Свети: духовно се ради на духован начин, богочовечанско на богочовечански. Дух Све даје не само садржину него и њене облике.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 11,

[2] 1 Кор. 2, 12.

[3] Тумачећи апостолове речи: „да знамо шта нам је даровано од Бога", Блаж. Теофилакт вели: „Дух Свети је светлост, и ми примисмо светлост, да бисмо, осветљени и просветљени њоме, видели оно што је досад било покривено. А то је, шта? Оно што сачињава Христов домострој спасења — τά κατά τί;ν οικονομίαν του Χρίστου: како умре за нас, како нас начини синовима Божјим, како нас у Себи узнесе и посади с десне стране Оца. Но они који немају Духа Светог, не знају то (Тумачење 1 Кор., сар. 2, vers 12; P. gr. t. 124, col. 593 B).

[4] Тумач. 1 Кор. сар. 2, Yers. 12; P. gr. t. 118, col. 664 D.

[5] Тамо.

[6] 1 Кор. 2, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Богочовечански метод познања

Истина Божја има свој божански језик, свој божански израз. Зато су и списи новозаветни написани по надахнућу Светога Духа: написали су их људи „научени од Светога Духа"[1]. У проповеди Еванђеља дословно се испуњује Спаситељево обећање светим ученицима: „Дух Свети научиће вас свему", „Дух Истине упутиће вас на сваку истину", Дух свети „говориће из вас"[2]. То је метод апостолски, метод богочовечански, занавек сачуван у светој Цркви Православној

кроз свете духоносне Оце. Увек „духовне ствари духовно радећи", Светитељи и проповедају Еванђеље „речима наученим од Духа Светога". На тај начин Црква и остаје у Богочовековој непогрешивости и свеистинитости. Дух Свети оистињује оне у којима обитава; а обитава у душама духоносаца кроз свете тајне и свете врлине. Кроз молитву, кроз пост, кроз љубав, кроз кротост и остале еванђелске врлине Он силази у душу, и остаје са њима у њој. Њега људи стичу „духовне ствари духовно радећи", божанске ствари божански радећи, богочовечанске ствари богочовечански радећи[3].

Васцелу тајну човека зна једино Богочовек. И Он, у свом богочовечанском телу Цркве, као глава Цркве, разврстава људе у две врсте: у људе телесне и људе духовне. И телесни човек и духовни човек су неизмерно сложена бића: у њима присуствују, и у њима учествују, сви видљиви и невидљиви светови Божији.

Препун Пресветог Духа Божјег, свети апостол благовести: „Телесни човек —неприма што је од Духа Божјег, јер му се чини лудост, — и не може да разуме, јер се духовно разгледа".[4] Ко је „телесни човек"? То је човек који упорно остаје при својој човечанској природи; који неће да јој дода божанску природу, да је Богом обогати, прошири, обесмрти, обожи, усаврши, доврши. То је човек који остаје само при своме духу људском, и неће да му дода Духа Божјега, Духа Светога, којим се једино дух људски може препородити, обновити, преобразити, осветити, и тако спасти свог солипсистичког пакла[5]. Другим речима: телесни човек је хуманистички човек, који хоће „чистог човека", без примесе ичега Божјег, божанског, бесмртног, вечног. То је човек „веран земљи", сав је укопан у земаљско, попут Ничеовог надчовека и Русовљевог, Толстојевог, натуралистичког „природног човека". То је човек који тврди: тело сам, и само тело; или: чуло сам, и само чуло: разум сам, и само разум; или: воља сам, и само воља, рад сам, и само рад. Једном речју, то је човек без Бога, безбожан, незнабожан. Такав човек, разуме се, „не прима оно што је од Духа Божјега"; за њега је све то — глупост, будалаштина, лудорија, лудост — μωρία. Зато он не прима Господа Христа, његово Еванђеље, и све што Он собом доноси и открива. Не прима ни Богочовечанско тело његово — Цркву, у којој Господ човекољубиви продужује себе у земаљском свету кроз све векове. Све је то за телесног човека μωρία, и од свега тога он ништа „не може да разуме". Јер Богочовека и Богочовечје мери човеком и човечјим. А Богочовек и Богочовечје је несравњено шире, дубље и бескрајније од свега човечјег: и од разума, и од духа, и од срца, и од моћи, и од природе; утолико шире, дубље и бескрајније, уколико је Бог шири, дубљи и бескрајнији од човека.

Природно је да Богочовечје, због самог присуства Богочовековог Црквом у нашем земаљском свету, има своје богочовечанско мерило и свој богочовечански орган за схватање и разумевање. А то је? — дух људски, само препорођен, преображен, охристовљен, обогочовечен Духом Богочовека Христа. Слично се познаје сличним: човечје човечјим, Богочовечје Богочовечјим, духовно Духом Светим. „Оно што нам је даровано од Бога" можемо разумети само када примимо „Духа који је из Бога"[6], јер се све то „духовно разгледа", на духован начин испитује, процењује и оцењује. Никако друкче. Не на неки рационалистички, сензуалистички, дијалектички начин. Ту је све — Дух Свети. Дух Свети у духу људском. Када се разум људски помоћу светих тајни и светих врлина сједини са светим и саборним богочовечанским разумом Цркве, онда се оспособљује за разумевање Богочовека Христа и свега његовог. Обогочовечење, охристовљење разума људског је једини пут у разумевање свега Христовог. Господ Христос се може познати само живљењем унутра у Њему, у Богочовечанском телу његовом — Цркви. За све споља Он увек остаје

непроницљива тајна. За њих — све бива „у причама". Њима није дано да знају тајне Царства небескога, јер су споља, ван њега, неће да уђу у њега. А онима који су вером у Христа ушли у њега, откривају се тајне и даје разумевање свега Христовога[7].

Класичан пример „телесног човека" јесте лењи слуга из приче о талантима. Он неће ништа Божје, ни у себи ни у свету око себе: оно што је божанско, боголико у њему, он скрива и од себе сама, „закопава" у земљу, у блато тела свог, умртвљује, да не живи, да се не осећа. И сав живот свој он проводи без Бога и Божјег, ван Бога и Божјег. Такав и одлази он из овога света у онај. Са критиком и бунтом против Бога и свега Божјег. — Лењи и бунтовни слуга је прототип свих безбожника, материјалиста, позитивиста, хуманиста, човекопоклоника, стварипоклоника, идолопоклоника. То су људи ψνχικοί; они „Духа Светога немају"[8] остали су при голом духу људском, зато су и земљани, зато и заударају на земаљско.

Насупрот телесном човеку стоји духовни човек: ὁ πνεματικός. То је човек који је примио Духа Божјег, Духа Светог[9]; преобразио себе Њиме, те Њиме и мисли, и осећа, и све испитује и разгледа. Он је духоносац и духоношен. Он Духом Светим испитује и „дубине Божије" које су у Христу Богочовеку[10], и зна шта је „ширина и дубина и висина" Христа и свега Христовог[11]. Он Духом Светим стиче оно што око људско не виде, и ухо не чу, и у срце људско не дође: обогаћује се Христом „у свему", „у свакој мудрости и разуму", „ у сваком знању и у свакој речи"[12]. Сав Духом Светим саоваплоћен Господу Христу, учлањен у Богочовсчанско тело Његово, погружен у тајну Његову, он и сам постаје тајна за оне споља, за .телесне људе, и они га не разумеју, као ни Господа његовог, јер не могу да проникну у тајну његовог бића и живота. Зато христоносни апостол и вели: духовни испитује све а њега самога нико не испитује". Јасно је: Духом Светим се постаје духовни човек. Дух Свети пак стиче се светим тајнама, а задржава у души светим врлинама. Јер свети живот је живљење у светим еванђелским врлинама: вери, љубави, нади, молитви посту, правди, кротости, трпљењу, смиреноумљу, истини, и осталима. Дух Свети сједињује духовног човека са Господом Христом, и он постаје један дух с Господом, а тело његово постаје храм у коме живи Дух Свети. По богомудрој речи духоносног апостола: „Ко се Господу присаједипио, један је дух с њим. Или не знате да је тело ваше храм Светога Духа који живи у вама, кога имате од Бога, и нисте своји?"[13]

Природно је богочовечанском природношћу. ко је један дух с Господом, он је и једног ума с Њим, једне мисли, једне душе, једног живота. Све то чини у нама Свети Дух: што је Христово преображава у наше, дарове Христове претвара у наше[14]. Он је свестваралачка сила у богочовечанском телу Цркве, и благодаћу својом нашу мисао сједињује са светом и саборном мишљу Цркве, наше срце — са светим и саборним срцем Цркве, наш ум — са светим и саборним умом Цркве. На тај начин Дух Свети изграђује у нама свеобухватно осећање и вечно убеђење да је Господ Христос заиста једини истинити Бог и Господ, заиста једини истинити Спаситељ и Искупитељ рода људског, заиста једини истинити живот наш у обадва света[15]. Духом Светим сазнајемо шта је у Христу Богу: τύ τού Θεού; Њиме васцелог Господа Христа и примамо и имамо. Све наше људско Он постепено освећује, охристовљује, обогочовечује; и све Христово преображава у наше, и самога Христа. Тако, Духом Светим ми постајемо Христови, и Он наш: оваплоћењем од Духа Светог и Деве Свете, наше тело је постало његовим телом, наша душа — његовом душом, наше срце — његовим срцем, наш ум — његовим умом, наш живот — његовим животом; да би у Цркви Духом Светим његова душа постала нашом душом, његово срце — нашим срцем, његова воља — нашом

вољом, његов живот — нашим животом, његов ум — нашим умом. Свети апостол и завршава своју благовест о духовном човеку речима: „Јер ко позна ум Господњи — да га поучи? А ми ум Христов имамо".[16] Јер смо у телу његовом Богочовечанском, коме је Он глава, а ум његов — саборни, свети, богочовечански ум Цркве. И тим умом умујемо; он је наше непогрешиво мерило. Али увек само утолико уколико смо Христови, уколико живимо у његовом Богочовечанском телу и хранимо се његовим светим силама и божанским светињама.Чиме то доказујемо? Тиме што су наше мисли — христомисли, наша осећања — христоосећања, наш живот — христоживот.[17]

Тросунчани Господ је по неисказаном човекољубљу свом створио човека да буде храм Божји, храм Свете Тројице. У томе је сав богочовечански домострој спасења Господа Христа и сав смисао Цркве његове у свету. Стога свебрижни апостол благовести хришћанима: „Не знате ли да сте храм Божји, и да Дух Божји живи у вама?".[18] У томе је божанско назначење људског бића: да га Бог испуњава, да буде његова садржина, да живи у њему као у своме храму, као у своме телу. То назначење је људско биће у потпуности постигло у Богочовеку Христу: у њему је човек сав испуњен Богом, и човек је заиста храм Божји у коме „живи сва пуноћа Божанства телесно".[19] То је Господ Христос. А хришћани су тиме хришћани што су као и Он: и они су храм Божји у коме живи Дух Божји, Дух Свети. Како се живи у храму Божјем? Богослужењем, молитвом. То је најприроднији однос човека према Творцу, Спаситељу и Промислитељу, од кога, у коме, и кроз кога је све.[20] У храму се живи молитвом. А молитва увек за собом води све еванђелске врлине, и живи кроз њих: живи кроз веру и љубав, наду и трпљење, кротост и смерност, милостивост и жалостивост, бдење и пост, и кроз све остале врлине колико их има. Јер се свака врлина молитвом усавршава, и само помоћу ње одржава, и постиже своје савршенство. У суштини својој: и љубав је од молитве, и нада, и пост, и кротост, и жалостивост, и свака врлина која хришћанина чини хришћанином. Пошто је хришћанин „храм Божји", у коме „живи Дух Божји", то његов живот није друго до стално богослужење. Свака мисао хришћанинова, свако осећање, свако дело његово учествује у богослужењу које он непрекидно врши на престолу срца свог. „Храм Божји" је пун Анђела Божјих, Светитеља Божјих, светих икона њихових. Зар се међу њима може друкчије живети а не свето, еванђелски, молитвено? Хришћанин је „храм Божји", ако је душа његова живи иконостас: Светитељ до Светитеља, Угодник до Угодника, Праведник до Праведника. А мисли Његове, а осећања његава, а дела његова — безбројна кандила која неугасиво горе пред њим А његове еванђелске врлине — златне кадионице, из којих се стално разлива миомир његових измирнски мирисних еванђелских расположења.

„Храм Божји" је дотле храм док је „дом молитве", док се у њему врши служба Богу, богослужење. Чим тога нема, он се претвара у „пећину хајдучку".[21] Онда у њему хајдукују зле мисли, ружна осећања, рђава дела, разни греси, душегубне страсти. И они харају и убијају све што је божанско и свето у човеку. И најзад се сав човек претвара у „пећину хајдучку". Разрушен је „храм Божји", уништен иконостас, полупана кандила, разбијене кадионице. А гле, човек је био саздан Богом управо као храм Божји:боголикадушасмештена у телу, да би сав живот човеков био богочежњиво молитвено служење Богу. И још настањен у рају, у свету који је сам био величанствени храм Божји. Али, чим је човек пригрлио грех, и унео га у себе и у свет око себе, прекинуло се дивно богослужење и почело ђавослужење. И човек, тај чудесни „храм Божји" претворио се у „пећину хајдучку". Тако и свет око човека. И ђаво је почео да хара

и хајдукује по њима кроз грехе, страсти и смрти. Но човекољубиви Господ постао је човек, да би преобразио човека и поново га начинио храмом Божјим. И заиста, човек се у Богочовеку показао као савршени и свесвети храм Божји. Тело Богочовеково било је уистини храм Божји,[22] у коме живи Бог, и у коме се стално служи Богу. И ми смо људи тек у Богочовеку Христу први пут јасно видели шта је у ствари прави човек, човек као „храм Божји", и прави живот човеков, живот као непрекидно богослужење. Стога и Црква Христова није друго него Богочовечанско тело његово, живи храм Божји, у коме све што је човечје живи тиме што непрестано служи Богу. А Дух Божји, Дух Свети живи као душа у богочовечанском телу Цркве од дана Свете Педесетнице. Од тада сваки човек може благодаћу Божјом постати „храм Божји", ако постане члан богочовечанског тела Цркве Христове.[23] Постане ли, онда у њему живи Дух Свети. А са Духом Светим — Отац и Син: Тројица Света и нераздељива. Тако хришћанин постаје храм Пресвете Тројице, у коме стално врши богослужење Тросунчаном Богу и Господу. То почиње од Светог крштења: Дух Свети се усељује у крштенога, и живи у њему заједно са Оцем и Сином. Стога је живот правог хришћанина непрекидно богослужење: служење Духом Светим јединоме Богу у Тројици. Духоносни апостол и пише хришћанима: „Не знате ли да су тела ваша храм Духа Светога који је у вама, кога имате од Бога? Ви сте храм Бога живога (1 Кор. 6, 19; 2 Кор. 6, 16).[24]

„Ако ко квари храм Божји, поквариће њега Бог: јер је храм Божји свет, а то сте ви".[25] — Хришћанин квари хра.м бића свог, ако у њега уноси нешто несвето и нечисто. А такав је сваки грех, свака страст, сваки порок. Квари свој храм хришћанин, ако не служи Богу свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом, свим телом својим; ако живот његов није стално богослужење. „Квари храм Божји" човек који хришћанина саблажњава, наводи на грех, на нееванђелске поступке, мисли, жеље. Живот у гресима квари храм Божји, и човека претвара у храм ђаво љи. Јер је сваки грех служење ђаволу, ђавослужење. Зато кварителима храма Божјег прети казна од самога Бога. За сваког таквог кваритеља свети апостол вели: „поквариће њега Бог", тојест допустиће Бог да га греси покваре, одвуку у пропаст, у трулеж, у духовну смрт. Јер је неопростив грех, јер је хула на Духа Светога, свесно кварити и разоравати човека, храм Божји у коме живи Дух Свети. У овоме свету хришћани су живи храмови Божји, и свети, свети Духом Светим који борави у њима: „јер је храм Божји свет", а то су хришћани. Светост, свети живот, ето чиме су хришћани „храм Божји"; ето због чега у њима борави и живи Бог. Хришћани све дотле остају „храм Божји", док у себи гаје свете мисли, света осећања, света расположења; док живе светим животом. Напусте ли то, њихов се „храм Божји" постепено квари, место добра заузима зло, место врлине — порок, место Бога — ђаво. И храм Божји постаје храм ђаволи, у коме се врши служење ђаволу, ђавослужење. Богочовечанска је истина: гресима се увек служи само ђаволу, као што се светошћу увек служи Богу. Живећи свесно и драговољно у гресима човек квари себе, упропашћује себе занавек, и одводи себе у вечно царство онога коме кроз грехе служи — у пакао.

Мисли ли другачије, човек вара себе. Основна је људска обмана: сматрати да је човек саздан ради нечег другог, а не ради тога да буде храм Божји у коме живи Дух Божји. Таква мудрост у суштини је лудост, јер одводи човека у пропаст, у погибао, одстрањујући га од назначења и циља који му је свемудрим и свемоћним Богом одређен. Све што људи у овоме свету сматрају за мудрост, а није од Богочовека и не води Богочовеку, лудост је. Људи који живе „по човеку", сматрају и Богочовека и његово свето Еванђеље за будалаштину, за глупост. По њиховом схватању, луд је сваки који верује у Христа, у његово Еванђеље. Али та

баш вера,којачовекачинилудим у очима света и човекопоклоника, и јесте права мудрост, мудрост божанска, бесмртна и вечна, која једина и чини човека божански мудрим, мудрим и пред Богом и пред Анђелима. Ту се просто може поставити правило: Буди луд, да би био мудар! Стога христомудри апостол и благовести: Нека нико не вара себе: ако ко међу вама мисли да је мудар на овоме свету, нека буде луд, да би био мудар.[26] Логика људска јс толико изопачена грехом, том логиком Сатане, да је за њу лудо и глупо оно што је у ствари једино мудро: Богочовек и све његово, — а мудро: све оно што је супротно Богочовеку и његовом Еванђељу. У хришћана се све враћа своме божанском поретку: логика се исцељује, враћа логосности; и тако се стиче здраво и сигурно мерило добра и зла, истине и лажи, Бога и ђавола. Ни сам Сатана их преварити не може: „јер знамо шта он мисли".[27]

Оваплоћење Бога Логоса од Свете Дјеве извршено је Духом Светим. Тако је Бог Логос постао човек, постао Богочовек, постао Црква. И тако на сву вечност сјединио са човеком, и човек са, и преко Њега, Светом Тројицом.[28] Саоваплоћење, саутелесничење човека Господу Христу у Богочовечанском телу Цркве врши се опет Духом Светим. То је најсавршеније сједињење човека и Бога које такође бива Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине. Отуда благовест духоносног апостола: Ко се прилепио уз Господа — један је дух с Господом.[29] А како се човек прилепљује уз Господа? Светим тајнама и светим врлинама. Најпре светом тајном крштења. Њој претходи вера. Вера и јесте прва богочежњива сила која свега човека повуче ка Господу, приводи га Њему, приљубљује уз Њега, одвојивши га претходно од свих лажних богова и варљивих вредности овога света. Вером се човек одлепљује од свега пролазнога, несветога, греховнога, смртнога, ђаволскога, и прилепљује уз Господа свечистог, свесветог, безгрешног, бесмртног, вечног. И то прилепљује помоћу светих тајни и еванђелских подвига молитве, љубави, поста, наде, смерности, кротости, трпљења, и осталих. Зар молитва не узноси дух човека ка Госпо ду и не приљубљује уз Њега? А љубав? Зар се помоћу ње хришћанин не приљубљује уз Господа свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом, свом снагом својом? Па надом, зар не узлеће сав ѫ Њему, и остаје приљубљен уз Њега? Па трпљењем, зар се толико не приљуби уз Њега, да се осећа сараспетим с Њим? А свето Причешће, зар свега човека не приљуби уз Њега, сјединивши га потпуно с Њим, те је уистини „један дух с Господом"? Да, све то несумњиво приводи Господу, приљубљује уз Господа, саоваплоћује Господу, сједињује с Господом. Другим речима: све нас то уцрквењује и оцрквењује, чини саставним деловима Богочовечанског тела Господњег, Цркве. Ми смо „један дух с Господом", ако смо „уди Христови", и као такви живимо у Богочовечанском телу његовом, Цркви: њеним животом, њеном благодаћу, њеним Духом, њеномдушом, њеним свеобухватним бићем, њеном богочовечношћу.

Грех је једина сила која одваја од Господа; толико одваја да човека са ђаволом спаја, и претвара га у духовно чедо његово.[30] А божанско Еванђеље Спасово је опет једина сила која Господу води и приводи, и са Господом сједињује и спаја. Из свега еванђелског зрачи сила која одводи извору своме: Господу Исусу. Зато Он и објави бесмртну благовест: Речи моје дух су и живот су.[31] Испуњујући еванђелске заповести Господње, човек се испуњује духом његовим, и заиста постаје „један дух с Господом". И тако, он живи у Господу и Господ у њему. Бог Логос је постао човек, потпуно се и неразлучно и вечно сјединио са људском природом, да би нам показао да је то једини прави пут, једини истински циљ, једини природан начин постојања људске природе уопште, природе разгранате у сва Људска бића свих времена. Одвојити се од Сатане; одрећи се

Сатане и свих дела његових, и поћи за Господом Христом, и сјединити се с Њим, и имати у себи Светога Духа и Његову светост — ето то је смисао и циљ Богочовековог доласка у свет и његовог целокупног домостроја спасења: Цркве. [32] То се најпре доживљује у светој тајни крштења, а затим разрађује и остварује кроз цео живот помоћу осталих светих тајни и свих светих еванђелских врлина. Свака страст, сваки грех ремети то јединство с Господом. Ода ли се хришћаним страстима, већ се одвојио од Господа, и вратио Сатани помоћу дела његових. А дела Сатане, шта су? Греси. Сваки грех је дело Сатане. И сви греси имају један исти циљ: одвојити човека од Господа, и вратити га Сатани. И сви греси неуморно раде на томе, како они највећи тако и они најмањи, и сви остали између њих. Такав грех који човека одваја од Господа и баца право у наручје Сатани јесте на првом месту блуд.

Стога боговођени апостол наређује: Бежите од блуда! Сваки грех који човек чини, осим тела је; а који блудничи, греши своме телу.[33] — Обично се сваки грех зачиње у души, и ако га подржавамо, развија се у њој тако, да се, или прелије у тело, или сав остане у души. На пример: гордост, самољубље, завист, злопамћење, мржња, могу потпуно остати у души и не појавити се посредством тела. А блуд — опогани цело тело и душу. Поглавито тело, јер је он по преимућству грех тела. Блудник човек „греши своме телу". Како то? Тако што је и тело по природи својој богоздано, свето, носилац боголике душе, свети храм њен. „Греши своме телу", јер је и „тело за Господа",[34] не за блуд, не за грех, не за зло. Оно је зато човеку дато, да се Господ оваплоти у њему, и живи у њему; а не да га грех обесвећује, прља, усмрћује, оћавољује. Уносећи грех у своје тело, човек греши своме телу, као што греши и својој души. Сваким својим грехом он огреши душу, огреши и тело. Због јединства своје личности човек сваким својим грехом „греши своме телу", греши својој души, греши својој савести, греши своме уму, греши целокупном бићу свом, васцелој природи својој. То нарочито бива кроз грех блуда. Јер ништа што је у човеку, и што сачињава човека, није за грех, па ни тело. Све је то саздано Богом и дато човеку да га чува у божанској светости и чистоти, и усавршава. Тако је тело било саздано да буде храм боголике душе, њен верни сарадник и бесмртни сапутник, да би се и једно и друго испунило Богом, и живело Њиме вечито. То нам показује и сам Господ Христос, као Бог Логос поставши тело, — његово пресвето тело, није ли савршени храм Божанства? И сав његов богочовечански домострој спасења света своди се на то, да се сав човек, и душа његова и тело, испуне Богом — обоже; обуку у Господа Христа — охристове, обогочовече; постану храм Божји — отројиче; храм, у коме кроз свете тајне и свете врлине живи Трисвето Божанство: Отац, Син и Свети Дух, Тројица једносушна и нераздељива.

Ту истиу јавља богонадахнути апостол када вели хришћанима: Или не знате да су тела ваша храм Светога Духа који живи у вама, кога имате од Бога, и нисте своји.[35] Одлика је хришћана од нехришћана: тела су им храм Светога Духа. А Дух Свети се благодаћу сјединио са њиховом душом. И постао као душа душе њихове. Тако, сав живот хришћана није друго до живот у Духу Светом и Духом Светим: непрекидно служење, непрекидно богослужење Духу Светом свим срцем, свом душом, свим умом, свим бићем. Дух Свети живи у нама на тај начин што учествује у целокупном животу њиховом: они Њиме осећају и себе, и Бога, и свет; они Њиме мисле и о Богу, и о свету, и о себи; све што чине Њиме чине: Њиме се моле, Њиме воле, Њиме верују, Њиме делају, Њиме се спасавају, Њиме освећују, Њиме бесмртују. Срце је њихово Њиме њихово, и душа је њихова Њиме њихова. и живот је њихов Њиме њихов. Од Њега им долази све: и живот, и бесмртност, н вечност, и све вредности, и све благовести, и све радости. Јер се целокупни подвиг спасења обавља Духом Светим. Он је који нам у Исусу открива

Господа; Он је који вером усељује Господа Христа у душу нашу; Он је који нас помоћу благодатних подвига сједињује с Њиме, Он је који дух наш толико сједињује с Њим да ми постајемо „један дух с Господом";[36]Он је који нам по своме свемудром божанском промислу раздељује и даје божанске дарове; Он је који нас утврђује и усавршава у тим даровима; Он је који нас у светој тајни крштења препорађа, обнавља и освећује; Он је који нас кроз све свете тајне и свете врлине ухристовљује и охристовљује; Он је који нас очишћава, освећује, спасава, обожује, обесмрћује, и на тај начин и душу нам и тело претвара у храм Божји, у обитељ Пресвете Тројице. И опет: Он је којим се у човечанском свету остварује све што је еванђелско, Христово, целокупни богочовечански домострој спасења, јер је Он као душа у богочовечанском телу Цркве. Зато је Господ Христос и објавио да се хула на Светога Духа неће опростити људима ни у овом ни у оном свету.[37] Зато је и живот Цркве, као Богочовечанског тела Христовог, почео силаском Духа Светог на њу, и продужава се из века у век Његовим боравком у њој, јер је Црква Њиме Црква. Он уводи у сваку истину спасења; Он учи спасењу; Он обавља свачије спасење. Ту све припада Њему, а кроз Њега Богу Оцу, У Богу Сину. Све своје хришћани другују Њему, стога им свети апостол и вели: .„нисте своји". Загледајте добро у себе: све што је у вама свето, узвишено, добро, божанско, бесмртно, вечно, еванђелско, — није ли од Њега, од Духа Светога? Ваше очишћено и освећено тело, — није ли Њиме очишћено и освећено, није ли Њиме у храм Божји претворено? И ваша очишћена и освећена душа, и ваша очишћена и освећена савест, — нису ли Њиме очишћене и освећене? Па ваше очишћено и освећено срце, па ваш очишћени и освећени ум, — нису ли Њиме очишћени и освећени? Све је то тако, зато што Дух Свети „живи у.вама".[38]

Но при свему томе никада не заборављати: све то хришћани имају од Духа Светог, и самог Духа Светог, због чудесног Спаситеља нашег, Господа Исуса Христа. Јер „Њега ради и Дух Свети сиђе у свет" (Акатист Исусу Сладчајшем), Њега ради и продужује у Цркви његово спасоносно богочовечанско дело. Јер да Господ Христос није дошао у наш свет и извршио свечовекољубиви подвиг спасења света, ни Дух Свети не би дошао у наш свет. Нема сумње: све што је „Једини Човекољубац" — Господ Исус учинио ради нас људи и ради нашега спасења толико је бескрајно драгоцено и безгранично човекољубиво, да се никаквим мерама људским не може измерити и никаквим размерама људским обухватити. Врхунац свега: себе дао на жртву за спасење света. Себе! А ко је Он? Јединородни Син Божји, сам Бог Логос, који више вреди него сви видљиви и невидљиви светови скупа, па још помножени са најбескрајније бескрајним броје.м. И Он такав, ваистину једина Свевредност у свима световима, спустио се у наш смрдљиви свет, постао човек, живео у нашем злосмрадном зверињаку, добровољно поднео неисказане муке за спасење света, па и саму срамну смрт на крсту, — ради чега? Само да људе, те сластољубиве и грехољубиве крпеље земаљске, спасе од греха, смрти и ђавола, и подарио нам живот вечни и блаженство вечно. Има ли ишта човекољубивије, драгоценије, вредносније од тога? По како смо скупу цену плаћени! Ми људи не располажемо са довољно ума да у потребној мери замислимо, ни са довољно срца да у потребној мери осетимо све бескрајности и предности неисказаног подвига Спаситељевог.

Свети христоносни апостол је у божанском праву када хришћанима упућује ове речи: „Купљени сте скупо. Прославите дакле Бога у телима својим и у душама својим, што је Божје".[39] Заиста смо купљени скупо. Господ благи нас је својом божанском жртвом купио за рај, за вечност, за живот божански, за блаженство божанско, за савршенства богочовечанска. Какви онда треба да су тела наша и душе наше? Зар не свети храмови у којима се непрекидно слави и

прославља чудесни Господ и Спаситељ наш Исус Христос? А како, Њега свеславног можемо прослављати ми у телима и душама нашим? Само светошћу и чистотом. Јер се само тиме прославља Свесвети и Свечисти. И тела и душе треба да су свети и чисти, како би били достојни храм Божји, у коме се непрекидно врши богослужење јединим истинитом Богу и Господу Исусу Христу. Само тако испуниће своје божанско назиачење и душе наше и тела наша, јер су и једно и друго од Господа и за Господа. „Што је Божје" треба да припада Богу, да служи Богу, да прославља Бога. Ако ико, Господ Христос је, поставши тело и узевши у себе душу људску, очигледно показао да је и тело људско и душа људска нешто „што је Божје". Зато је наша прва дужност: дати Богу „оно што је Божје", служити Му тиме, прослављати Га тиме. Тако нам постаје јасна благовест светог апостола: „нисте своји", јер све што имамо — душу и тело —није наше: од Бога је, ради Бога је, за Бога је. Ни у ком случају, и душа и тело наше, нису за грех, ни за смрт, ни за ђавола, ни за пакао. Јер и грехом и смрћу и ђаволом и паклом срамотимо не само душе своје и тела своја, него и самог Творца и Спаситеља душа и тела наших: Господа нашег Исуса Христа. А прослављамо Га достојно и у телима и у душама својим када их благодатном силом његовом очистимо од свакога греха, смрти и ђавола, и испунимо само оним што је свето, бесмртно, вечно, богочовечно.

Свети Златоуст благовести: Све је у нас Господње: и тело, и душа, и дух. И све то апостол назива Божјим[40] не само зато што их је Бог створио, већ и зато што, када су они постали туђи Њему, Он их је поново учинио својима скупоценошћу крви Сина свога. Све наше апостол приписује Христу, узводи нас на небо. Он вели: ви сте удови Христа, ви сте храм Духа; срамотећи тело, ви срамотите не своје тело, јер ово тело није ваше већ Христово. Господ Христос је из човекољубља тело наше учинио Својим, и Уједно уклонио нашу злу власт над њим. А када тело ваше није ваше, онда ви немате право скрнавити тело другога, нарочито када оно припада Господу, или скрнавити храм Духа.[41]

Оваплоћени Бог Логос дао је хришћанству тело, а Дух Свети му је дао благодат Своју као душу. Црква је тело Христово, коме је Дух Свети дао благодат Своју као душу. Оваплоћени Господ отелеснио је све божанско што се могло отелеснити: „У Њему живи сва пуноћа Божанства телесно.[42] Све духовно и небеско Он је овештаствио, материјализовао. Тело је начинио храмом Божанства. И забрујала је светом ваистину нова благовест: „Тело је за Господа, и Господ за тело":[43] материја је за Господа, вештаство је за Господа, јер је и оно од Господа н ради Господа: „све се кроза Њ и за Њ сазда".[44] Али као што је тело људско непотпуно и необјашњиво без душе, тако је и тело Цркве непотпуно и необјашњиво без Духа Светога. Дух Свети је Дух Истине, и стога уводи у сваку истину оваплоћеног Бога Логоса и Богочовечанског тела његовог — Цркве. Он открива и обелодањује Бога у Исусу. Све што знамо о Исусу као Богу и Господу, као Спасу и Промислитељу — њиме знамо.[45] Зато су и све новозаветне књиге писане Духом Светим, од духоносних светих људи.[46] Пошто се узнео на небо, Господ Христос је послао у наш свет Духа Светог, и оставио Га у телу Цркве као душу Цркве, као разум и савест и живот Цркве. Он је главни сведок о Исусу, оваплоћеном Богу и Господу;[47] Он — главни устројитељ и спроводитељ и редитељ и остваритељ међу људима Спаситељевог богочовечанског подвига спасења. Уствари, Црква је Њиме Црква: Она Њиме и живи и дела; Њиме стоји и постоји. Њиме — „всјака душа живитсја = свака душа живује"; Њиме — „чистотоју возвишаетсја = чистотом се узвишује"; Њиме — „светљејетсја тројическим јединством свјашченотајње = сија се тројичним јединством свештенотајанствено". Дух Свети утројичује и отројичује сваког члана Цркве:

спасава, ологосује, освећује, обожује, обогочовечује. Једино Њиме сваки остварује своје божанско назначење у богочовечанском телу Цркве. На свима ступњима спасења, од почетка до краја, Он води и руководи сваког, додељујући свакоме члану Цркве потребну меру благодати. Отуда су сви хришћани и духоносци и духоношени. Не може се бити хришћанин без Духа Христовог, без Духа Светог. По бићу овом, хришћанин је од Духа Светог и у Духу Светом. Од Духа Светог почиње прво осећање и прво познање Христа као Бога и Спаситеља.

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Петр. 1, 21.

[2] Јн. 14, 26; 16, 13; Мт. 10, 20.

[3] Тумачећи ову апостолову благовест, Блаж. Теофилакт вели: Ми смо утолико мудрији од јелинских мудраца уколико су они научени од људи; а оно што ми говоримо, „говоримо научени од Св. Духа (тамо, сар. 2, vers 13; col. 593 C). Нама нису потребни силогизми и логички докази Јелина (тамо, сар. 2, vers 13, col. 596 A).

[4] 1 Кор. 2, 14.

[5] Св. Златоуст благовести: Телесни човек је онај који све подвргава хладним умовањима — τονς λογα'μοϊς τοις ψΥχροϊς, и сматра да му није потребна вишња помоћ; а то је безумље. Бог нам је даровао разум, да њиме сазнајемо и примамо што је од Бога, а не да разум сматра себе довољним себи. Ето, и очи су дивне и користе, али ако би зажелеле да виде без светлости, онда им ни лепота ни властита снага не би биле од икакве користи, већ им нанеле штету. Тако и душа, ако узажели да види без Духа Светога, сама себи постаје сметња. Обрати пажњу: душа је свагда немоћна и недовољна сама себи — ούκάρκεϊέαυτη (Бес. на Посл. 1 Кор.; Бес. 7, 4. 5; P. gr. t. 61,col. 60). — Блаж. Теодорит вели: Свети апостол назива телесним човеком онога коме је довољан само његов разум, не допушта учење Духа Светога, и не може да га позна (Тумач. 1 Посл. Кор. сар. 2,Yors 14; P. gr. t. 82; col. 245A). Икуменије благовести: Телесни човек све полаже на свој ум, и ништа не прима вером, нити сматра да му је потребна помоћ с неба. Пошто умом својим не може да схвати учење Св. Духа, он сав Спаситељев домострој спасења сматра за будалаштину. — Телесан је човек који живи по телу, и ум му још није обасјан, просветљен, просвећен Духом, него има једино урођену људску памет — μόνην τήν εμφυτον άνθρωπίνην συνεξιν, коју Творац умеће у сваку људску душу (Тумач. 1 Кор. сар. 2, Yers. 14; P. gr. t. 118,col. 685 B).

[6] 1 Кор. 2, 14.

[7] Ср. Мт. 13, 10—16.

[8] Јуд. 19.

[9] Блаж. Теофилакт вели: Духован је човек онај који је у душу своју унео сјај Светога Духа, и ум му је Духом обасјан, просветљен, просвећен. (тамо, cap. 2, vers. 15; P. gr. t. 124, col. 596).

[10] 1 Кор. 2, 4—16.

[11] Ср. Еф. 3, 17—19.

[12] Еф. 1, 8; 1 Кор. 1, 5.

[13] 1 Кор. 6, 17. 19; ср. Гал. 4, 6.

[14] Ср. 1 Кор. 12, 3—11.

[15] Ср. 1 Кор. 12, 3; Д. А. 4, 11—12; Кол. 3, 3—4.

[16] По Светом Златоусту, апостолова благовест: „Ми ум Христов имамо" (1 К. 2. 16), значи: ми знамо оно што је у уму Христовом, и шта Он хоће, и шта нам је открио. Но пошто је апостол претходно рекао да нам је το Дух Свети открио, то, да не би ко одбацио Сина, додаје да нам је то и Христос открио. Говорећи тако, апостол не вели тиме да ми знамо све што зна Христос, него да све што знамо није људско, и стога подложно сумњи, већ је знање ума Христовог и духовно. Ум, који ми у том погледу имамо, јесте Христов; тојест знање, које ми имамо о предметима вере, јесте знање духовно, те стога стварно нико о нама судити не може, пошто телесни човек не може знати божанске ствари" (тамо, Бес, 7 5. 6.; col. 61. 62).

[17] Блаж. Теофилакт вели: Сви ми ум Христов имамо; то јест све што знамо, Христос нам је открио; и ум који имамо о божанским стварима, од Христа имамо; тојест, знање које имамо о духовним стварима вере, од Христа имамо (тамо, cap. 2, vers 16· P gr t 124 col. 597 B).

[18] 1 Кор. 3, 16

[19] Кол. 2, 9.

[20] Ср. 1 Кор. 8, 6; Д. А. 17, 28; Кол. 1, 16—17.

[21] Ср. Мт. 21, 13; Мк. 11, 17; Лк. 19, 46.

[22] Јн. 2, 21

[23] Ср. Еф. 2, 19—22; 3, 5—6.

[24] Блаж. Теодорит вели: св. апостол назива храмовима Божјим људе у којима обитава благодат Светога Духа (Тумач. 1 Кор. cap. 3,vers 16; P. gr. t. 82, col. 252 B). А блаж. Теофилакт вели: храмови су Божји они који су чиста живота (тамо, cap. 3, vers 17; P. gr. t. 124,col. 605 B).

[25] 1 Кор. 3, 17.

[26] 1 Кор. 3, 18.

[27] 2 Кор. 2, 11.

[28] Јн. 17, 21—23.

[29] 1 Кор. 6, 17.

[30] Ср. Јн. 8, 44; 1 Јн. 3, 8—12; Мт. 13, 38—39.

[31] Јн. 6, 63.

[32] Блажени Теофилакт благовести: Сједињење са Господом Христом снабдева нас освећењем Духа Светога (тамо, cap. 6, vers 17; P gr. t. 124 C).

[33] 1 Кор. 6, 18.

[34] 1 Кор. 6, 13.

[35] 1 Кор. 6, 19.

[36] 1 Кор. 6, 17.

[37] Мт. 12, 32; Мк. 3, 29.

[38] 1 Кор. 6, 19.

[39] 1 Кор. 6, 20.

[40] 1 Кор. 6, 20.

[41] На 1 Кор. Бес. 18, 3; P. gr. t. 61, col. 147.

[42] Кол. 2, 9.

[43] 1 Кор. 6, 13.

[44] Кол. 1, 16.

[45] Ср. 1 Кор. 2, 6—16.

[46] Ср. 2 Петр. 1, 11—12; 2 Петр. 1, 21; 2 Тм. 3, 16.

[47] Ср. Јн. 15, 26.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Охристовљење - Духом Светим

Нема сумње, као што је у души човековој прво христоосећање и прво христопознање од Духа Светог, тако и сва потоња христоосећања и христопознања извиру из Њега, и усавршавају се Њиме. Све што је Богочовек Христос донео роду људском постаје наше, људско, само помоћу Духа Светог, који као градитељ Цркве благодаћу својом устројава спасење сваког члана Цркве посебно. Мимо Духа Светог, и без Духа Светог, ништа Христово не може постати наше, људско. Као што се у Светој Дјеви оваплотио од Духа Светог, тако се Господ Христос духовно оваплоћује у нама помоћу Духа Светог, помоћу његових светих, благодатних, стваралачких, обогочовечујућих дарова. Другим речима: човек се једино Духом Светим ухристовљује и охристовљује, тојест спасава, освећује, обожује, удуховљује, одуховљује, утројичује и отројичује. У хришћанству су сви духовни дарови, од Духа Светога. Њиме се постаје духован, јер примајући Њега хришћани постају духоносци, и ове духовно доживљују као живот свога живота, и душу своје душе, и савест своје савести.[1] Хришћанин је онај који има Христа у себи. А Христа усељује и настањује у души човечјој само

Дух Свети. Хришћанин је у ствари христоносац. А то постаје и остаје само Духом Светим. Зато је Спаситељ сав свој домострој спасења света засновао на Духу Светом.[2]

Целокупна тајна Христа и хришћанства је у Духу Светом. Што је Христово, остварује се у нашем човечанском свету једино помоћу Духа Светог. Свако Христово дело, и чудо, и мисао, својој стварношћу, и оствареношћу, и остварљивошћу сведочи о Духу Светом и његовој свестваралачкој божанској делатности у земаљском свету. Божанско само Духом Светим постаје човечанско. Небеско само Духом Светим земаљско. Када је Бог Логос ушао у наш свет, ушао је оваплотивши се од Духа Светог; када је објавио своје Божанство, објавио Га је Духом Светим;[3] када је открио тајну своје чудотворне делатности и божанске свемоћи, указао је на Духа Светог;[4] када је основао Цркву, основао ју је Духом Светим, и Њега оставио у телу Цркве као устројитеља спасења људи кроза све векове.[5] Најочигледнија је еванђелска стварност: Дух Свети је све и сва у Цркви. Зато је Спаситељ јасно и одлучно објавио благовест: да се хула на Духа Светога неће опростити ни у овом ни у оном свету.[6]Имајући све то у виду, духоносни апостол и пише Кориићанима: „Што се пак тиче духовних дарова, браћо, нећу вам затајити. Знате да кад бејасте незнабошци иђасте к немим идолима, како вас вођаху. Зато вам дајем на знање да нико ко Духом Божјим говори неће рећи: проклет био Исус! и нико не може Исуса Господом иазвати осим Духом Светим".[7]

Све стварности еванђелске су од Духа Светог; Дух Свети изграђује све духовно. Иако невидљив по бићу, Дух Свети је видљив у делима својим. Ето: Дела Апостолска су сва од Духа Светог. Хришћанство се одликује од незнабоштва: Духом Светим, његовом непрекидном делатношћу у Цркви која се пројављује кроз све духовно. Незнабоштво је отсуство Духа Светог у духу људском. Присутан у човеку, Дух Свети производи оно што је духовно. А то проширује и продубљује у души и богоосећање и богопознање и богопоштовање. Духом Светим човек све јаче и јаче доживљује истинитог Бога и Господа Исуса Христа као свој живот и као бесмртну богочовечанску силу свога људског бића. Заиста, само духоносац зна Бога; ко нема Духа Светог, незнабожац је. А незнабожац носи у себи мртву душу, и служи мртвим: „немим идолима", јер без Духа Светог душа људска је мртва за све што је божанско, бесмртно, вечно, свевредносно. Незнабоштво? — Неизмеран пад душе људске. Уместо да служи свеживом и свеистинитом Богу и Господу, човек служи немим киповима, мртвим стварима као божанствима. Но то није ни чудо, јер без Духа Светог у себи дух људски је у ствари изван себе, и непрестано лута по пустињама небића и ломи се по гудурама ништавила. А долази ѫ себи тек. када се крсти Духом Светим, када се роди и препороди Њиме, јер онда пређе из смрти у живот. Крштење, — ето моста из небића у биће, из смрти у бесмртност, од небога ѫ Богу од незнабоштва хришћанству.

Када човек духовно прогледа? Када у Исусу Бога угледа, осети, види, позна. А то постиже када се освети Духом Светим, и стане свето живети, свето мислити, свето осећати, свето делати. Онда га и живот, и мисао, и осећање воде Христу, и откривају у њему Бога и Господа. Јер „нико не може Исуса Господом назвати осим Духом Светим".[8] Дух Свети „испитује све", и „дубине Божије", које су у Исусу Богочовеку.[9] Да није Духа Светога, ми не бисмо знали да је Исус — Син Божји и Бог, и да нам је донео толике дарове и божанска савршенства, какве око људско не виде, и ухо не чу, и у срце човеково не дођоше. [10] Само светима открива се Духом Светим пресвета тајна Богочовека Исуса. [11] У свему што се тиче Господа Исуса, увек важи она тајанствена благовест и

божанско обећање о Духу Светом: „Он ће вас научити свему".[12] Сам дух човеков не може се снаћи пред безграничном тајном Исусовом, јер она премаша све ђто је човечије, уколико Богочовек премаша човека. Једино када се помоћу светих тајни и светих врлина ороди и сроди са Духом Светим, дух човечији сазнаје тајну Исусову.

Дух човеков према Духу Светом, то је твар према Творцу. Твар — ограничена и несавршена, Творац — безграничан и свесавршен. Као творевина, дух човечји мора бити ограничен; Дух Свети је безграничан по свему, јер је Бог. Сви дарови његови су безгранични, бескрајни, вечни. Но у Њему, они су при свој разноликости једно: у мноштву јединство, у јединству мноштво. У људима пак, ти су дарови различни. Дух Свети сједињује различне дарове у једно божанско јединство, и тиме сједињује и имаоце тих дарова у такво јединство. Кроз своје различне дарове Он сједињује разне духове људске у једно саборно, свето, црквено јединство. Да, дарови су Духа Светога, различни, али су сви у једноме телу — Цркви, од једнога Духа.[13] Сви служе једноме циљу, и сви извиру из једнога извора. Зато се духовни људи — οι πνευματικοί — осе'ају органски сједињени међу собом. Дух Свети, као благодатна душа Цркве, сједињује све чланове Цркве у једно срце, у једну вољу, у један живот, у једно биће. Преко Духа Светог, и у Духу Светом, се осећају уједињени међу собом вечним благодатним јединством, иако су бескрајно издиференцирани као посебне личности. Света саборност јединства и јединство свете саборности од Духа су Светог.

„И службе су различне, али је Господ исти".[14] Све службе у Цркви сливају се у једну службу: богослужбу, богослужење. У телу Цркве, иза најразличнијих служби, стоји исти Господ, те све служе истом циљу. Све службе у Цркви уједињује сам Господ Исус, који је и дошао да служи. Чему? Спасењу света. Све многобројне службе његове стапају се у једну службу: спасење света. Томе је Спаситељ служио кроз целокупни живот свој на земљи: кроз сва дела, мисли, осећања, речи, страдања. Све службе спасењу у Спаситељу су једно. УЦркви, оне су расподељене, али им је и основ и циљ исти. Сви службеници у Цркви, ма колико их било, у ствари служе једном циљу, и врше једну службу: спасење света. Господ Исус је и јуче и данас и вавек исти,[15] зато су и службе у Богочовечанском телу његовом, Цркви, при свој разноликости исте.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Кор. 2, 12—15.

[2] Ср. Јн. 14, 12—17, 26.

[3] Ср. Јн. 1, 32—34.

[4] Ср. Мт. 12, 28.

[5] Ср. Д. А. 2, 1—12; 8, 15—17; 10, 4447; 11, 15; 19, 6; 15, *28;* Јн. 20, 22—23.

[6] Мт. 12, 21—32; Лк. 12, 10

[7] 1 Кор. 12, 1—2.

[8] 1 Кор. 12, 3.

[9] Ср. 1 Кор. 2, 10

[10] Ср. 1 Кор. 2, 9—12

[11] Ср. Еф. 3, 3—5

[12] Јн. 14, 26.

[13] Ср. 1 Кор. 12, 4

[14] 1 Кор. 12, 5.

[15] Ср. Јевр. 13, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Боголикост

„И делатности су различне, али је Бог исти који чини све у свима —ό ενεργών τά πάντα έν πάσιν".[1] Без Бога се ништа Божје не може ни учинити, ни добити. Што је у нама људима божанско, боголико, то смо добили од Бога при стварању. У Богочовеку пак Христу људска природа је добила целога Бога, цело Божанство. Са циљем: да се испунимо свом пуноћом Божјом.[2] А како то бива? Помоћу боголикости која је у нама ми усвајамо Богочовека Христа и све што је богочовечанско и божанско. Бог у Христу привлачи к себи оно што је боголико у нама. Ми људи смо боголикошћу људи. У њој су богочежњиве силе нашег људског бића. које нас сједињују са Богом у Христу, и помоћу којих се усавршавамо у свему божанском, богочовечанском, хришћанском. На свима ступњима свога спасења, свога обогочовечења, човек зависи од боголикости, од богостремљења што је у њему, и од Бога што је у Богочовеку. Стога „Бог чини све у свима". Без Бога се ништа божанско не ;може у човеку ни зачети, ни развити, ни усавршити. На свете и тајанствене начине Бог је Онај који чини све у свему. То нимало не умањује нашу личност и нашу личну слободу. Јер су нам и личност и слобода од Бога. У нашој боголикости је срж наше личности и срж наше слободе. Отуда присуство Бога у нама помаже, развија, усавршава и нашу личност и нашу слободу. Што више Бога у човеку, то је личност његова јача, савршенија, бесмртнија; а слобода — већа, безграничнија, светија. Јер Бог позајмљује човеку своје стваралачке божанске силе, које изграђују човека ка свему Божјем, Вечном и Богочовечном. У нама, осим греха, све је од Бога: и душа, и тело, и све особине и душе и тела.[3] Зато је свему нашем Бог потребнији од свега другог, па и од нас самих. Очигледна је истина: у Богу живимо, и мичемо се и јесмо.[4] И наше самоосећање, и наше самосазнање, воде порекло од Бога. Само оно што је греховно у нама, није од Бога, него од ђавола и од нас самих. И сама воља наша, сва је у боголикости душе наше, и стога сва од Бога. Тако и

наша способност делања. Отуда је свети апостол у праву када благовесги: Бог је који чини у вама и да хоћете и да чините што је њему угодно.[5]

Безгранична је тајна и наше слободе и наше личности, јер је безграничан Бог који нам је дао и личност и слободу.

И у њима — живот и сазнање. Зато су нам и живот и сазнање безгранично тајанствени. Тајна највећа и за нас саме. Јер шта је за мене, човека, тајанственије и загонетније од мога сазнања, од мога самоосећања, од мога ја, од моје душе, од мога тела? Заиста, на тајанствен, па ипак благовестан, начин Бог је све н сва у нама, због чега свети апостол и тврди да је Бог то „који чини све у свима". Нарочито, када људи творе вољу Божју, када чине оно што је божанско, бесмртно и вечно. Бог не учествује једино у греху људском, у злу људским. А када је реч о даровима Христовим, о даровима Духа Светога, онда несумњиво „Бог чини све у свима". Он све дарове које добијамо води кроз наше биће од самог зачетка па све до најпотпунијег божанског завршетка. И то води тако, да не само нимало не омета, не спутава, не умањава, не уништава нашу слободу, него је окриљује, увећава, усавршава, обезграничава, обогочовечује, охристовљује. И човек заиста „расте растом Божјим"[6] ка свему што је Божје, Савршено, Вечно, Богочовечно. Нема сумње, човек је највише свој кад је највише Божји. Без Бога он не може учинити ништа Божје. По слободи својој, човек увек чини без Бога, и против Бога, само једно: грех. А чинећи грех, човек је најмање свој, јер га грех одваја од онога што сачињава суштину његовог бића — од боголикости, од христоликости, од тројицеликости. И он постаје туђинац и себи и Богу, јер кроз грех робује туђој вољи — ђавољој. Грехољубив човек постепено заборавља себе, правога себе: заборавља божанско порекло свога бића, свога живота, свога сазнања, свога постојања, и проглашује себе за неко друго биће: небожанско, земаљско, животињско, ђаволско. Тако покида све везе са Богом, Творцем и Сведржитељем. И не зна ни себе, ни Бога. Грех га сурвава у други свет, супротан Божјем, свет таме, зла, богоборства. Утом свету, човек је сав туђ и себи и Богу.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 12, 6.

[2] Еф. 3, 19; Ср. 1, Кол. 2, 9—10.

[3] Ср. Јн. 1, 34; Кол. 1, 16.

[4] Д. А. 17, 28; Ср. 1 Кор. 8, 6.

[5] Флб. 2, 13.

[6] Кол. 2, 19.

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

"Једино потребно"

Шта је корисно за човека? Само оно што му је потребно у обадва света. Јер му је једино то од вечне користи. Све остало је штетно по човека. Од вечне користи је човеку само оно што је божанско и бесмртно, вечно и богочовечно. Св. Златоуст благовести: Нама је корисно оно што је врлинско — τύ της άρετης; а све остало је потпуно некорисно. Оно што је корисно по нас, то је врлина, и живот у врлинама.[1]У ствари, ми тек од Христа знамо шта је потребно, „једино потребно", за људско биће у обадва света. Шта је то? — Богочовек Христос и његово свето Еванђеље. Јер је то оно што нам ни смрт ни ђаво не могу узети ни у овом ни у оном свету.[2] На овој помраченој звезди Богочовек Христос је једино непогрешиво мерило потребно и корисно за људе. Потребно је, корисно је само оно што је богочовечанско, еванђелско. Јер само то даје човеку вечну благовест, вечну радост, вечни живот, вечно блаженство. Све што није од Христа Бога — штетно је по човека. А то је? Грех, смрт, зло, пакао. У ствари: грех. Јер је у греху и смрт и зло и пакао. У већој или у мањој мери то троје је увек од греха и увек у греху. У сваком греху увек има и смрти и зла и пакла. Никада ништа греховно није корисно по човека, већ увек штетно и убитачно. Постоји ли регистар корисног и потребног? Постоји: Еванђеље Христово. То је једина препоручљива утилитаристичка философија у овом свету. Јер је у Еванђељу само оно што служи на вечну корист човеку у обадва света. Ко не признаје свето Еванђеље, не ради ништа што је истински корисно по њега самог, и по људе уопште. Човек се неће огрешити о себе и ближњег, јер неће нашкодити ни себи ни ближњем, једино ако живи по Еванђељу. У Еванђељу је све свето и све божанско, стога и све корисно по човека. Јер само оно што је свето, уистину је и корисно за човека. Свето је увек од Светога. Првенствено, од Духа Светога. Стога свети апостол објављује благовест: „У свакоме се појављује Дух на корист".[3] Све што је од Светога Духа, то и јесте корисно за људе и у овом и у оном свету. Јер све што је од Њега, везује човека са вечним животом, и вечним Еванђељем које важи за све светове. Ако је до мудрости, Дух Свети даје мудрост човеку која му је од вечне користи у обадва света; ако је до истине, Дух Свети даје истину човеку која му је од вечне користи у обадва света; ако је до знања — исто тако; ако је до вере, до љубави, до молитве, до чудотворства, до пророштва, до праведности, до ма чега еванђелског — све то даје Дух Свети, и зато је све то од вечне користи човеку у обадва света. „Једноме се даје Духом реч мудрости",[4] зато што је Дух Свети — Дух мудрости. Ко Њега има, божански је мудар. Пример: Свети Архиђакон Сгефан: пун Духа Светога и мудрости, зато „не могаху противстати мудрости и Духу којим говораше".[5] Богомудри апостол назива Духа Светог Духом мудрости и откривења, јер казује и открива највећу тајну свих светова: Богочовека Христа и Цркву његову.[6] У Цркви, као Богочовечанском телу Христовом, „сакривене су све ризнице мудрости и знања".[7] И кроз Цркву се обзнањује „многоразлична мудрост Божја" не само људима на земљи него и светим Анђелима на небу.[8] Једино та мудрост зна смисао неба и земље, живота и света. Разливена као логосна сила у свету, та се мудрост у свој пуноћи својој

јавила у лицу Богочовека Христа, те је Он „мудрост од Бога" и „мудрост Божја". [9] Ту мудрост Божју, која зна Бога и дубине Божије, даје Дух Свети, Дух мудрости. И ми примисмо тог Духа „који је од Бога, да знамо шта нам је даровано од Бога" у Христу Исусу, даровано и у овом видљивом и у оном невидљивом свету.[10] И знање, истинско знање је дар Светога Духа; оно се и даје „по истоме Духу".[11] Уопште, дух људски је духолики одражај Духа Светога. Осим греха, све је у духу људском од Духа Светога. И сама свест. Зато је дух људски на свима ступњима свога богочежњивог усавршавања и развића устремљен Духу Светом, као идеалном савршенству духовног и светог. По суштини својој знање је од Духа Светог. Зато се Њиме и даје, од зачетка до завршетка. Али се даје за светост и ради светости. Најсветији људи су најиспуњенији Духом Светим, зато и поседују истинско, божанско, вечно знање. Помоћу светог живота дух се људски сједињује са Духом Светим, који му и даје „реч знања",[12] и само знање. Право знање се стиче и увећава светошћу, светим врлинама. Оно се зачиње од њих, и расте помоћу њих у неслућене божанске бескрајности. Без светих врлина, знање је некорисно. „Ако имам сва знања", а немам свете врлине — „ништа сам".[13] Свето, духовно знање има свој божански укус; или, како свети апостол каже, божански мирис. „Мирис знања" је у Христу Исусу, јер је у њему знање добило своју божанску вредност и драж и опојност.[14] Отуда су у Богочовечанском телу његовом, Цркви, „све ризнице знања сакривене".[15] И оне се отварају и дају за свети живот у Цркви. Живећи у Цркви, људи живе у Господу Христу, и обогаћују се „у свакој речи и у сваком знању".[16]

И вера је дар Светога Духа, зато се и даје Духом Светим.[17] Зашто је и вера дар? Зато што обухвата Богочовека Христа и његово вечно Еванђеље. А они се не могу ни познати, ни усвојити без непосредног благодатног дејства Духа Светога. Зашто? Зато што је у њима све божанско, и наднебесно, и вечно, и богочовечно, и свето, и безгранично. Њима води, и у њих уводи само Дух Свети, који је „Дух Истине", и стога нам казује сву истину о Господу Христу и његовом вечном Еванђељу.[18] Вера је „плод Духа Светога".[19]Зато се Христос вером усељује у срца људска.[20] Зачетник и свршитељ вере је сам Господ Христос.[21] Стога је еванђелско и непогрешиво мерило свега ово: „Што год није од вере — грех је".[22] А посведочена је истина и ова благовест: „Вера је наша победа која победи свет".[23]

„Дар исцељивања" од свих болести, и духовних и телесних, дар је Духа Оветога. Болести, и духовне и телесне, последица су греха. Ушавши у природу људску, грех ју је разболео сву, разболео и душу и тело. Болести духовне, кад се угнезде, изазивају смрт душе; а телесне су изазвале смрт тела. Учовечивши се, Господ Христос је исцелио људску природу од обостраних болести, и од двоструке смрти. Ко се Њему саоваплоти, исцељује се од свих болести и од свих смрти. То саоваплоћавање бива Духом Светим. Разливајући Своје благодатне силе по бићу људском, Дух Свети исцељује од ових болести духовних и телесних. „Дар исцељивања" је саставни део Еванђеља спасења. У самој ствари, у томе се и састоји спасење. Зато Спаситељ, шаљући своје апостоле на прву проповед Еванђеља, даје им овај дар: да исцељују од сваке болести и сваке немоћи.[24] Даје им оно што сам има у изобиљу, и заједно са Оцем и Духом Светим чини ради спасења света. Исцељење, то је оздрављење душе од грехољубља, од сластољубља. Шта је здравље душе? — Отсуство греха, а присуство у души божанског, бесмртног, вечног: живљење боголикошћу и ради боголикости. А болест душе, шта је? — Присуство греха, страсти, свега злог, свега ђаволског. Исцељује се душа обезгрешењем, освећењем, обогочовечењем. Здрава душа живи Богом, и ради Богу. Болесна душа живи грехом, у сластима и ради сласти. Што важи за здравље и болест душе, важи и за здравље и болести тела. Јер је и тело

људско саздано за бесмртност и живот вечни. И оно је од Господа и ради Господа, јер је и оно саздано Богом Логосом и за Бога Логоса.[25]

Чудотворство је дар Духа Светога.[26] Шта је чудотворство? То је творење воље Божје у царству нужности, неопходности, творење помоћу свемудрих и свемоћних сила божанских. Помоћу њих владати Богом у свету човечанском и вештаственом. Грех нас је толико удаљио и отуђио од Бога, да нам је непосредна делатност Бога и божанских сила у нашем свету постала нешто необично, и туђе, и надприродно, па чак и неприродно. У самој ствари, срж саме видљиве природе је надприродна; надприродност је душа природног, душа природе. Шта је норма и норматив природног? Богочовек Христос. Што год је Он био и чинио, то је у ствари природно, иако је све то у суштини надприродно. Природно је надприродно, и надприродно је природно за безгрешног. А човек је и био саздан таквим. До грехопада, до Адама није било чудо: непрестано општити с Богом, господарити природом и њеним законима, владати земљом и створовима и стварима што су на њој. Али, када је грех ушао у његово биће, и помрачио га, и одвојио од Бога, и далеко одгурнуо од човека све што је божанско, онда је постепено Бог почео да бива човеку туђ и необичан, надприродан и неприродан, док најзад непосредна делатност Божја у нашем свету није постала за наше помрачено, огреховљено, оћавољено сазнање — чудо. Еванђелским чудотворством ми се враћамо правој природности природе, њеној богозданој суштини. Чинити чуда, за Богочовека Христа је сасвим природно. За нас — надприродно; а за неверника — неприродно. Зато и одбацују чудеса. Мисле у умују „опогањеним умом",[27] и по законима огреховљене логике. Зато и не схватају тајну природе и природног. Само људи који имају „ум Христов"[28] схватају правилно и природу и надприроду, и разумеју сву чудотворну делатност Христову као природну и логичну. То еванђелско чудотворство је дар Христов роду људском, дар Христов преко Духа Христовог, Духа Светог. Њиме се наш земаљски свет изједначује са небеским светом, где у потпуности влада воља Божија: „Да буде воља твоја и на земљи као што је на небу". — То царство је царство праве слободе, јер је царство благодати, царство Духа Светога. „А где је Дух — онде је слобода":[29] не окови неопходности. Слобода: за све што је Божије и Божанско. Зато је за светитеље Божје, који су помоћу еванђелских подвига испунили себе Духом Светим, чинити чуда — сасвим природно. У ствари, то и јесте једино природно: живети и делати Богом непрестано. А то и јесте непрекидно чудотворство. Христов човек тако и живи у овом свету: сав је у Богу, сав живи Богом и по Богу. Стога му је све Божанско — природно и неопходно. А неприродно му је све што је противбожанско, нееванђелско, греховно, ђаволско. Када се дух људски „сараствори" са Духом Светим, он тек онда правилно схвати и природу, и делатност Божју у природи. И тек онда он осећа и увиђа да је Бог не само Творац природе, него и Сведржитељ и Промислитељ, који непрестано дела у природи и васцелом свету. По речи свеистинитог Бога и Спаситеља нашег, Господа Христа: „Отац мој досада дела —, и ја делам.[30]

Пророштво је дар Духа Светога.[31] Шта је пророштво? Божанско предзнање, предвиђање, претсказање о стварима и догађајима будућности. По свемудром промислу Божјем овај се дар даје светим људима. Свети живот оспособи душу и сазнање за сагледање Божанске делатности у садашњости и будућности. Тако, пророштво „не бива по своме казивању", тојест по људској памети и речи, нити по људској вољи, „него научени од Светога Духа говорише свети Божји људи".[32] Чисто, свето срце види Бога, и све што је Божије у световима, у садашњости и будућности. Иако је дар Духа Светога, пророштво се даје за светост, за свети живот у вери; зато и бива „по мери вере".[33]

„Разликовање духова" је дар Духа Светога.[34] Шта је то? То је способност којом човек распознаје и у великоме и у маломе оно што је од Бога и оно што је од ђавола, и све што је између тога. Другим речима, то је разликовање добра и зла у свему, у свакоме, у свачему, и у свету као целини. Само при том дару човек са сигурношћу и до танчина зна и распознаје и добро и зло. А овај дар се даје за велике подвиге, за истрајно живљење у еванђелским врлинама.[35] Овај дар је веома потребан, јер се у нашем човечанском свету ђаво тако вешто прикрива и маскира, да га је тешко, а каткад и немогуће распознати. Нарочито кад се претвара у анђела светла.[36] Отуда се и зло, вешто издаје за добро. Тајна зла је необично загонетна и врло лукава.[37] Зато је дар за разликовање духова неопходан у Цркви. Без њега се Црква не би могла снаћи међу толиким вештим богоборцима, лажним учитељима и лукавим јеретицима који кидишу на њу.

„Различни језици" је дар Духа Светога,[38] први дар његов Цркви на дан Свете Педесетнице. Тим даром је најпре Дух Свети објавио и посведочио своје присуство у Цркви. Различни језици су настали на земљи од вавилонског богоборства. Дух Свети је ујединитељ и објаснитељ тих језика: Он објављује једно Еванђење спасења на разним језицима, и тако све људе и народе уједињује у Господу Христу и његовом Еванђељу. То нам молитвена мисао Цркве богомудро сведочи кроз кондак Свете Педесетнице. Дар различних језика показује сву безграничну љубав Тросунчаног Господа према свима људима свих народа, како нико не би остао у тами незнања, небогопознања, незнабоштва.

„Тумачење језика" је такође дар Светога Духа.[39] Уопште, тајна говора и језика је божанског порекла. Зато се без Бога не може достојно објаснити. То и чини Бог Дух Свети, дајући силе и моћи за тумачење језика. На сваком језику Дух Свети објашњава Господа Христа: његово Еванђеље спасења, еда нико не би остао ван те силе која спасава од греха, смрти и ђавола. Духовски „огњени језици" су једино логично објашњење свих језика што у свету постоје. На свакоме од њих говори Бог „величија" своја. Ниједан језик није одбачен, није презрен, није недостојан да буде језик којим Бог говори.

„Све ово чини један и исти Дух, раздељујући свакоме посебно како хоће". [40] Сви су духовни дарови од Духа Светога. Ма како их посматрали сви су они из истога извора. Сваки од њих, узет посебно, премаша људске силе, и указује на Божанство Духа Светога као на свој извор. Иако различни, они сачињавају дивну богочовечанску целину и хармонију. Раздељујући их, Дух Свети их раздељује по својој свемудрој промишљељској вољи. Ту је све божански мудро, и праведно, и целисходно.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Cor. Homil. XXIX, 6; P. gr. t. 61, col. 248. 249.

[2] Ср. Лк. 10, 42; 12, 33—34; Мт. 6, 19—21.

[3] 1 Кор. 12, 7.

[4] 1 Кор. 12, 8.

[5] Д. А. 6, 3. 10.

[6] Ср. Еф. 1, 17—23.

[7] Кол. *2*, 3.

[8] Ср. Еф. 3, 10.

[9] Ср. 1 Кор. 1, 30. 24.

[10] Ср. 1 Кор. 2, 6. 10. 12.

[11] 1 Кор. 12, 8

[12] 1 Кор. 12, 8.

[13] 1 Кор. 13, 2.

[14] 2 Кор. 2, 14.

[15] Кол. 2, 3.

[16] Кор. 1, 5; Ср. Еф. 1, 8.

[17] Кор. 12, 9.

[18] Ср. Јн. 16, 13—14.

[19] Гал. 5, 22.

[20] Еф. 3, 17.

[21] Јевр. 12, 2.

[22] Рм 14, 23.

[23] 1 Јн. 5, 4.

[24] Мт. 10, 1.

[25] Ср. Кол. 1, 16; Јн. 1, 3—4; 1 Кор. 6, 13—17.

[26] 1 Кор. 12, 10.

[27] Тит. 1, 15.

[28] 1 Кор. 2, 16

[29] 2 Кор. 3, 17

[30] Јн. 5, 17.

[31] 1 Кор. 12, 10.

[32] *2* Петр. 2, 20. 21.

[33] Рм. 12, 6.

[34] 1 Кор. 12, 10.

[35] Ср. Јевр. 5, 14.

[36] Ср. 2 Кор. 11, 14.

[37] Ср. 2 Сол. 2, 7. 9.

[38] 1 Кор. 12, 10.

[39] 1 Кор. 12, 10.

[40] 1 Кор. 12, 11.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Боголикост слободе

Боголика слобода човекова бића је такође дар Светога Духа. И она расте Духом Божјим, вођена њиме кроз свете тајне и свете врлине. Ту богочовечанску истину благовести христомудри апостол: „Господ је Дух: а где је Дух Господњи, онде је слобода. Ми пак сви, откривеним лицем гледајући славу Господњу, преображавамо се у то исто обличје —την αήτήν εικόνα μ,εταμορφούμεθα (= преображавамо се у тај исти лик, у ту исту икону) из славе у славу, као од Господњега Духа".[1] Но „покривало на срцу" човековом стоји, засењује све што је Божије, и скрива Бога од човека. И оно се скида са срца када човек поверује у оваплоћеног Бога и Господа Христа и обрати се Њему. А шта је „покривало на срцу"? — То је мали, скучен, тескобан, загушљив свет; свет уског и тесног човековог Ја; свет себичности, усебезатворености. Ту се човек гуши у себи самом, без отвора ка вечном, ка безграничном, ка бесконачном, ка Божанском. А када поверује у Господа Христа, тада се диже покривало са срца, и он улази у нови свет, свет божански, безгранични, бескрајни — истином, љубављу, правдом, животом, и свим савршенствима. А кроза све то — свет бесконачнога богочовечанском слободом. Јер тек ту настаје слобода за наше људско срце, за наш људски ум, за наше људско биће: и наше мисли имају пред собом божанску безграничност и бесконачност и вечност, тако и наше осећање, и наша душа, и наша савест, и наша слобода. Ту нема оних тамница греха и страсти, које држе човека, и ум његов, и срце, и савест у — тами, у ропству смрти, пролазности, коначности, загушљивости. А овде? Овде је она једина истинска, једина права слобода: слобода од греха. Јер је само слобода од греха — истинска слобода. А то је слобода коју само Једини Безгрешни, Господ Христос, даје,[2] и у њој одржава и наше биће, наш ум, наше срце, наш живот. Он, и Дух његов Свети који обавља у нама дело спасења. Отуда новозаветна, искључиво новозаветна благовест: „Где је Дух Господњи, онде је слобода",[3] једина истинска слобода. А све друге, такозване, слободе нису друго до разна обличја ропства. Грех, и све што је од греха, и јесте једино стварно ропство за човека; а Христос, и све што је од Христа, и јесте једина стварна слобода за човека. Стога свети Апостол саветује хришћанима: „Стојте у слободи којом нас Христос ослободи, и не дајте се опет у јарам ропства ухватити".[4] Кроз Еванђеље ми људи смо „на слободу позвани".[5] Само да та слобода наша „не буде на жељу телесну".[6] „Робови греха"[7] — никада не могу бити истински слободни, нити знају шта је права слобода.

Наша слобода је у бесконачном богоуподобљавању, христоуподобљавању. Пред нама је вечито као идеал и узор Лик Господа Христа: „преображавамо се у тај исти лик, у то исто обличје, у ту исту икону".[8] Јер је наш крајњи, завршни циљ: уобличити у себи обличје Христово — саобразити се, сауобличити се

Христу, охристоличити се, постати христолик.[9] Још пре стварања света, у својој предвечности Бог људе унапред „одреди да буду једнаки обличју Сина његова —σύμμόρφούς της εικόνος τοΰ υιού αύτοϋ (= да буду саобразни лику Сина његова)".[10] Ради тога им је дато Еванђеље. А пре свега: ради тога је сам Бог Логос, „који је обличје Бога невидљивога — ος εστίύ εικών τοϋ Θεοϋ τοϋ άορά́τον) (= који је лик Бога невидљивога)",[11] постао видљиви човек. Да бисмо се саобразили Њему, уподобили, усличили Њему: охристоличили. Како то бива? на који се то начин „преображавамо у тај исти лик"? — Помоћу светих тајни и светих врлина. Свака од њих слика у нама живи лик Христов на темељу оне праисконске христоликосги људске природе. У тој првобитној прахристоликости наше природе и таји се Христово праеванђеље. Поставши човек, Господ Христос је објавио то наше праеванђеље у његовој потпуности и савршенству, и тако се добило Христово Еванђеље — „Вечно Еванђеље".[12] Циљ је човековог постојања да своје праеванђеље преобрази у Христово Еванђеље, и тако му да потребну божанску пуноћу, савршенство и вечност. То наше преображавање је дуг и непрекидан подвиг, јер су у Богочовеку Христу сва божанска савршенства која нам ваља достићи. Јер ми смо позвани да растемо „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[13] И на том путу ми се стално „преображавамо из славе у славу, као од Господњега Духа".[14] Јер нас Господњи Дух, Дух Свети и води и уводи у сва савршенства Христова. њиме, само Њиме људи постају христолики, и постижу божански циљ свога постојања у свима световима.

Међу свима бићима за које људска мисао зна, човек је, после Бога, најсложеније и најзагонетније и најтајанственије биће: саткано од небеског и земаљског, од духовног и вештаственог, од пролазног и непролазног, од смртног н бесмртног, од временског и вечног. А центар свих центара у човековом бићу јесте боголикост његове душе. Притом обучене у трошно, земљано тело. Са богопостављеним циљем човеку: васцелог себе преобразити у бесмртно богочовечанско биће, развијајући своје силе и моћи од боголикости до богочовечности, поставши саставни благодатно-органски део Богочовечанског тела Христовог — Цркве. И тако узрастати „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[15] Све то у Богочовечанском телу Цркве води и руководи Дух Свети, остварујући Богочовеком план Тросунчаног Божанства о човеку. Христозрачни апостол благовести:

„Знамо: када се наша земаљска кућа тела сруши, имамо зграду од Бога, кућу нерукотворену, вечну на небесима".[16]Ми хришћани јасно знамо: живећи у телу, ми живимо у земаљској, земљаној, глиненој кући, која се смрћу руши: али из ње срушене, ми преко моста вере, разапетог између земље и неба над провалијом смрти, прелазимо душом у нашу бесмртну кућу, кућу нерукотворену, вечну на небесима. Јер за живота на земљи, ми градимо своју вечну кућу на небесима, своје вечно обиталиште. Овде живимо, а тамо зидамо; овде ходимо, а тамо све време проводимо. Како, на који начин? Господ нам је казао у Беседи на гори: помоћу сваке сванђелске врлине, којом живимо на земљи, ми зидамо своју вечну кућу на небесима; делајући у нама овде, свете врлине граде наше вечно обиталиште на небу, преносе сва наша блага, све наше драгоцености тамо, где ни мољац ни рђа не квари, и где лупежи не поткопавају и не краду.[17] Наш је позив на земљи: живећи у пролазном — тећи непролазно, у смртном — бесмртно, у временском — вечно, у земаљском — небеско. Све што је у нама од Христа, од Еванђеља, од еванђелских врлина — вечно је, и узидава се у нашу вечну кућу на небесима. Док смо на земљи, ми зидамо себи у небеском царству вечно боравиште, вечни стан. Који стално живе на земљи Христом Богом, његовим светињама, његовим светим тајнама и светим врлинама, они и изграђују себи у небеском свету своје вечне

куће.То су на првом месту Светитељи. Они нас и могу примити „у вечне куће" своје кад осиромашимо.[18] Из тих вечних кућа наших никаква нас зла сила не може истерати, нити нам те вечне куће разорити, јер тамо не досеже ништа зло, ништа сатанско, ништа смртно, ништа рушилачко. По свеистинитој речи саме Истине: „Продајите што имате и дајите милостињу; начините себи торбе које неће овештати, ризницу неисцрпну, на небесима, где се лупеж не прикучује нити мољац једе".[19]

Наше тело, то је наш шатор, наша черга. И ми смо на земљи у пролазном стану, чергари земље, незадржљиви пролазници. Дошли боголиком душом с неба, ми пролазимо кроз тело, и одлазимо на небо, у вечни завичај свој. Зато, и кад живимо у шатору тела свога ми „гледамо на оно што се не види, то јест вечно", [20] и вечноме стремимо, вечноме служимо, невидљивом хрлимо, небеском кроз земаљско, невидљивом кроз видљиво, божанском кроз човечанско, бесмртном кроз смртно. Иако смо телом од земље, ми живимо боголиком бесмртном душом „у земљаним кућама".[21] Али, ове земљане куће тела наших неизмерно су важне по нас људе: јер од њих почињемо да постојимо, да сазнајемо себе као људе, да се учимо живети, да се навикавамо битисати у кућама, прво земаљским и земљаним, па онда небеским и небесним.

То осећање и то сазнање чини да се ми хришћани не бојимо смрти, ни оних који нам убијају тело а душу нам не могу убити.[22] Али се бојимо онога који нас може лишити наше вечне куће на небесима. А то је, ко? — Грех. Јер он лишава човека свега небеског и у души и у телу, а тиме и на земљи и на небу. Он нам парализује и уништава осећање и сазнање нашег небеског порекла и наше небеске завичајности. Он нам помрачава душу, те она не види себе, не зна од чега је, одакле је, ради чега је; поготову не види своје небеско обиталиште. Грехољубив човек обично мисли да је сав од земље, од тела, сав пролазан, сав смртан. Његова је омиљена мисао, слепа мисао: нема бесмртности, нема Бога; нема раја, нема ни пакла; постоји само тело, само материја, само овај свет и овај живот. У ствари, посредно и непосредно грех хоће од човека једно: да верује да не постоји ни Бог ни бесмртност. Чим то наметне човеку, онда за таквог човека и грех престаје бити грешан, па чак постаје и природна ствар, а каткад и природна неопходност. А Господ Христос је и сишао с неба, и јавио се као небеоки човек на земљи,[23] да би нама људима показао да смо и ми с неба. И пошто је живео на земљи, Он се опет узнео на небо са телом, да би нам показао да је то и паш пут, пут људи. Ми људи смо и саздани христолике душе, да бисмо били свесни да је Христов пут — наш пут, Христов живот —наш живот, Христово васкрсење — наше васкрсење, Христово вазнесење — наше вазнесење, Христова вечност — наша вечност, Христово царство небеско — наше царство. Зато је чудесни Спаситељ јасно и одлучно објавио благовест, рекавши за своје следбенике: „Од света нису, као ни ја што нисам од света".[24] — Ето нашег родослова, нашег порекла; исто као и Христово. Он Бог — ми боголики; Он Христос — ми христолики; Он Богочовек ради нас: да би нас потпуно охристовио, охристоличио, обогочовечио, обожио. Зато се Он, уистини Једини Човекољубац, и моли за своје следбенике Оцу небеском: „Оче, хоћу да и они које си ми дао буду са мном где сам ја; да виде славу моју коју си ми дао".[25] Отуда је и крајњи циљ следбеника Христових — њихово јединство у Христу Богу, и вечни живот у Тројичном Божанству: „Да сви једно буду, као ти, Оче, што си у мени и ја у теби; да и они у нама једно буду. Да буду једно као ми што смо једно. Ја у њима и ти у мени, да буду сасвим у једно". [26] — Ето и вечне куће наше и вечног живота нашег: живети у Светој Тројици. Каква чаробна вечност, какво неисказано блаженство, каква опојна красота те нерукотворене куће наше на небесима! Али то постаје наше под једним условом: ако ми за живота на земљи помоћу светих еванђелских тајни и светих

еванђелских врлина постанемо обитељ Свете Тројице.[27] Зато се о светитељима, који су у најпунијој мери испунили свете заповести Христове, обично говори у црквеним молитвама да су постали обитељ Свете Тројице.

Ми људи, земнородна бића, разапети смо између два света, између неба и земље: земљано тело вуче ка земљи, небеска душа вуче ка небу. Та распетост је нарочито страшна, откако је грех свестрано огреховио тело и све телесно, и приковао за земљу; и откако смрт царује у свету човечанском. То хришћани снажно осећају. Искушења са свих страна, и споља и изнутра: споља, од света и демона, изнутра — од наших сласти и страсти, злих навика и грешних успомена; нечистих помисли и грехољубивих жеља. И души небеској и небочежњивој тешко је и тескобно у малом и грехопотлаченом телу, и она се кроз уздахе отима ка горњем, небеском свету, ка царству Христовом, ка својој вечној кући, кући од Бога, нерукотвореној на небесима. Зато је христочежњиви апостол пун уздисајне благовести: „Стога у овоме (телу) уздишемо, желећи обући се у свој небески стан".[28] Уздишемо у овом земљаном стану нашем — телу, у овом глиненом шатору. А уздишемо и у овом земаљском свету, који је такође сав глинен, земљан, тесан, тескобан.

Тело је тешко души, нарочито тешко када је испуњено оловом греха и тучем смрти. А смрт царује у нама кроз грехе и грехољубље. Али, ма како ми волели грех, боголика и небочежњива суштина душе ипак осећа тежину од њега, уздише и тужи, само да се што пре ослободи њега. Видовити за све грехе своје, као и за грехе света и твари, хришћани — како се осећају у овом свету? Тужно н уздисајно, јер се све патње и сви болови света сливају у њихове осетљиве и саосетљиве душе, и они уздишу уздасима свих твари и бића, кажњених болестима и смрћу због људског греха. Зато свети апостол, облагодаћени свесаосетљивац, и изјављује у име свих хришћана: „Ми сами у себи уздишемо, чекајући избављења телу свом".[29] Својим грехопадом људи су увукли овај свет у такве муке, у такав пакао, да се у нама хришћанима: „сам Дух Свети моли за нас уздисањем неисказаним".[30] У таквом свету, природно, хришћани уздишу: „желећи се обући у свој небески стан", који је од Бога, и од наших уздаха и молитава, постова и милостиња, љубави и трпљења, и осталих еванђелских расположења. Тај небески стан је прави завичај небочежњиве душе људске, која је сва пореклом с неба. Све што је у хришћанину Христово, вуче га ка Господу Христу на небесима; све што је небеско, вуче га ка небу; све што је божанско, вуче га ка Богу. Кроз све то он непрестано уздише за вечним обиталиштем својим, за вечном кућом својом, нерукотвореном, од Бога, на небесима. И тело његово је уздисалиште, у коме душа његова стално уздише за оним, Христовим, небесним светом, где је њена права, вечна отаџбина.

Без тог небеског стана хришћанин се осећа го, необучен у своје вечне хаљине, које никаква смрт ни грех не може подерати, ни овештати, ни састарити. Тело, у коме је обучена душа његова на земљи, раздерано је као завеса од мољаца грехова и црва страсти. И осећа хришћанин да то није одећа достојна душе небеске и богочежњиве. У ствари, то су рите, у које је обучена небеска царица. Зар да јој не буде мука од тих рита? њој приличи само боготкана хаљина, саткана од Бога преко нашег труда помоћу небесних врлина еванђелских. У ту одећу ми се хришћани облачимо својим еванђелским подвизима. Душа, обуче ли себе у непрекидну молитву, гле, обукла се у свој небески стан: није гола, да би је искушења и страсти и демони сатирали, злостављали, рушили. Исто тако, обуче ли себе у еванђелску љубав, кротост, трпљење, смерност, пост, доброту, милостивост, свим тим она облачи себе у блиставе и бесмртне и вечне хаљине небеске, нераскидљиве и неподериве и нестариве, јер су од материје коју ни

мољци ни црви не могу нагристи, ни лупежи украсти. Једино обучен у свој небески стан, човек се не осећа на земљи го, тојест не стиди се што је човек: савладао је своје страсти и грехе, и душу и тело потчинио еванђелским законима живота, те зна куда иде, ради чега живи, и због чега се подвизава. Зато свети апостол и вели: „Само да се обучени, не голи нађемо".[31] Не обуче ли душу своју у небески стан, зар се хришћанин, и човек уопште, не осећа го, односно, зар се његова душа, та царица небеска, не осећа нага, изложена напастима свих смрдљивих страсти, грехова и смрти? Не обучемо ли себе, и тело и душу и савест у небеске врлине еванђелске, у њихове свете божанске силе, онда и тело наше и душа наша и савест наша лако постају плен нечистих мисли, прљавих осећања, убитачних искушења,уопштесвихвидљивихиневидљивихнепријатеља рода људског. Без еванђелских врлина, ми смо без штита и оклопа, без „свеоружја Божјег", и свака нас стрела зла и искушења може устрелити, ранити, па и убити. [32] А човек? Човек је сав, и телом и душом, саздан за бесмртност и живот вечни. [33] И Господ Христос је дошао да спасе целог човека, и душу и тело његово, зато је и узео на себе не само душу човечију него и тело: да обојима да бесмртност и живот вечни. Као Спаситељ целога човека, Он спасава и душу и тело од смрти и греха, зато је и васкрсао телом, и узнео се са телом; и тако осигурао спасење и бесмртност и телу и души људској. Отуда је наш хришћански циљ: да и тело и душу обучемо у Христову бесмртност. То све бива када постанемо чланови тела Христовог, Цркве. Онда се облачимо у Христа крштењем, светим Причешћем, и осталим светим тајнама и светим врлинама: облачимо тело на тело и душу на душу, смртно у бесмртно. Стога свети апостол благовести:

„Јер будући у овоме телу, уздишемо оптерећени; јер нећемо да се свучемо, него да се преобучемо (= него да земаљско обучемо у небеско), да живот прогута смртно".[34]Када то у нама „живот прогута смртно"? — Када се у Христа крстимо, када се Господом Христом причешћујемо. Тада све што је у нама смртно облачи се у бесмртно: тело се облачи у своју бесмртност, и душа се облачи, и савест се облачи. Ми се у ствари онда преоблачимо: свлачимо са себе све греховно, смртно, пролазно, и облачимо одећу непролазности и нетрулежности, одећу бесмртности и вечности. Када је она на нама, ми никада нећемо бити голи, тојест никада се наше људско неће лишити божанског, наше земаљско — небеског. Јер човек без Бога, човечја природа без Божје природе, то и јесте голотиња. При таквој голотињи, ми смо незаштићени и изложени свакој поруzи и сраму: непријатељске силе нас могу лако и осрамотити, и ранити, и везати, и поробити, и сатрти.

Наш је позив ,да на земаљско обучемо небеско", тојест све наше људско, човечанско обучемо у Христово, у богочовечанско, у божанско. А то чинимо помоћу светих еванђелских тајни и врлина: свака од њих облачи и душу и савест и тело наше у понешто божанско, бесмртно, небеско, вечно. Тако: еванђелска смиреност, усели ли се у човекову душу кроз његов лични напор, постепено потискује из душе гордост, такав грех који усмрћује у души многа осећања; и потискујући гордост, она потискује смрт и смртно, и облачи душу у смирена еванђелска осећања: преоблачи је у небеску одећу, у небески стан. И она се не осећа ни гола, ни оптерећена. Тако исто бива када се у душу људску уселе и остале еванђелске врлине: покајање, молитве, пост, љубав, милосрђе, и друге. Помоћу њих ми на земаљско облачимо небеско, постепено обесмрћујемо себе, охристовљујемо себе, обогочовечујемо себе. Јер, шта је хришћанство? То је живљење у Богочовечанском телу Христовом — Цркви, савлађивање свих смрти у себи, и постепено обесмрћивање свега себе: и душе и савести и тела. То је увек троструки подвиг и тростpана борба: борба са смртима, са гресима, са ђаволима. И увек трострука победа: над смрћу, над грехом, над ђаволом. Зато се

Спаситељев спасоносни подвиг и састојао у томе: у победи над грехом, смрћу и ђаволом. Ма шта хришћанин радио, он се у ствари непрестано хрве са ова три своја непријатеља. И нема вишег, ни другог, циља за њега осим овога: да победи грех, смрт и ђавола. Ту је циљ хришћанства, јер то циљ човечанства, пошто је човек створен за безгрешност, за бесмртност, за Бога. Аостварење тога циља могуће је само победом над грехом, смрћу и ђаволом. Ту истоциљност и једноциљност хришћанства и човечанства богомудри апостол и наглашава. Јер хришћанство својим Богочовечанством и јесте једина права човечност, право човечанство: оно даје људима богочовечанске свепобедне силе да остваре оно ради чега је човечанство и створено. Стога Свети апостол и благовести:

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 3, 17—18.

[2] Јн. 8, 32—36.

[3] 2 Кор. 3, 17.

[4] Гал. 5, 1.

[5] Гал. 5, 13.

[6] Гал. 5, 13.

[7] Рм. 6, 20.

[8] 2 Кор. 3, 18.

[9] Ср. Гал. 4, 19.

[10] Рм. 8, 29.

[11] Кол. 1, 15.

[12] Откр. 14, 6.

[13] Еф. 4, 13.

[14] 2 Кор. 3, 18.

[15] Еф. 4, 13.

[16] 2 Кор. 5, 1.

[17] Ср. Мт. 6, 19—20.

[18] Ср. Лк. 16, 9. 4

[19] Лк. 12, 39.

[20] 2 Кор. 4, 18.

[21] Јова 4, 19.

[22] Мт. 10, 28.

[23] Ср. I Кор. 15, 47—49.

[24] Јн. 17, 17. 14.

[25] Јн. 17, 24.

[26] Јн. 17, 21. 22. 23.

[27] Ср. Гл. 3, 27; 2, 20; Јн. 14, 23. 20. 21. 17.

[28] 2 Кор. 5, 2.

[29] Рм. 8, 23.

[30] Рм. 8, 26.

[31] 2 Кор. 5, 3.

[32] Ср. Еф. 6, 11—18.

[33] Ср. Прем. Сол. 2, 23.

[34] 2 Кор. 5, 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

"Залог Духа"

„А онај који нас за ово исто створи, Бог је, који нам и даде залог Духа — τον ἀρραίοήνα τοϋ Πνεύματος".[1] Бог нас створи за безгрешност, за бесмртност, за живот вечни у Богу. Да је тако, показује и сам Спаситељ, Господ Христос, који дође да нас спасе од греха, смрти и ђавола, који нас и лишавају безгрешности, бесмртности и Бога. И да нам да своје богочовечанске силе да то остваримо, и тако постигнемо циљ ради кога нас Бог и створи. Да је тако, доказ је то што нам Бог „даде залог Духа". Како, где? — У светим тајнама и светим врлинама:[2] залог безгрешног, бесмртног, божанског, богочовечанског живота, којим се непрестано савлађује све што је грешно и смртно, и осигурава безгрешност и бесмртност. Спасење је ту да нам објасни ради чега смо створени. Тек у светлости богочовечанског домостроја спасења ми јасно сазнајемо зашто смо створени. Спасење у ствари није друго него остварење циља стварања. Спасење, то је друго стварање, поновно стварање, васпостављање[3] безгрешног и бесмртног Адама, Адама допадног, рајског, боголиког. Тек у светлости Богочовековог подвига спасења света, ми видимо прави циљ и смисао овета. Стварање света објашњено нам је спасењем света.

Створени од Бога боголики, ми смо још онда добили „залог Духа", залог Тројичног Божанства. Да смо тим залогом живели, не бисмо у грех пали, и тиме залог обесценили и оништавили. Својим доласком Спаситељ доводи Духа Светог у наш пали свет, и кроз свете тајне и свете врлине даје нам „залог Духа". А у

најпунијој мери Он нам кроз свету Тајну крштења и миропомазања даје „залог Духа у срца наша".[4] Јер дух људски не може да живи, да напредује, да божански бесмртује, док га благодат Духа Светог не прожме, не обасја, не просвети, не препороди, не освети, не обожи, не одухови. Но, то је само „Залог", који треба разрадити, у промет ставити, и у наше све и сва претворити. Не даје нам се одмах, да нам Дух Свети не би био наметнут. Него најпре „залог Духа", да бисмо, окусивши како је благ Господ, сами Га од своје воље и љубави тражили, и душу Му Еванђелским подвизима отворили и чистотом Га својом привукли. По мери наше ревности нама се и дају духовни дарови, да бисмо се постепено навикавали на оно што је од Духа Светога, постепено се тиме хранили, и у природу и у живот свој претварали.

Док човек не добије „залог Духа", он и не зна ради чега је у њему дух његов, зашто му је дат. Онда су природна питања: к чему дух човечји? зашто је саздан? чиме живи? чему стреми? чиме се храни? Све то човек не зна док не добије „залог Духа" Светог у срце своје. Чим Га добије, онда му све то постаје јасно. И овда дух није „мука духу", ни свет, јер све добија своје божанско озарење и осмишљење у Духу Светом. И када се Дух Свети шири кроз дух наш, Он шири кроз нашу природу све што је свето и бесмртно, а потискује све греховно и смртно. И Њиме се у ствари ми облачимо у бесмртност, јер једино Њиме савлађујемо у себи све што је смртно и грехољубиво. И Дух Свети који је у нама, гаранција је нашег спасења, освећења, обожења, а тиме гаранција и „наследства" Божанског вечног царства и блаженства и живота.[5] Без Духа Светога дух човечји се спаруши, опатуљи, закржља, увене, и није способан низашта велико, узвишено, бесмртно, вечно, божанско. Он се сав окрпељи, и сав зарије у овај свет, у временско и пролазно; и кроз све то стално умире и изумире, али да никад не умре, јер је саздан бесмртним. Бити без Духа Светог, то и јесте смрт за дух човечји. То је духовна смрт. Без Духа Светог живот духа човечјег је стално умирање, без моћи да се умре, стално самоубијање, без моћи да се икада изврши потпуно самоубиство. Његово је стварно самоубиство када истера из себе Духа Светог, Духа Божјег, када остане само при својој природи, човечански наг, откинут од свега Божјег, затворен у себе, сатански сам и усамљен. То је онај сатански солипсизам, у коме човек прогласи себе за свој је· дини идол, за свој самоидол. А у томе се и састоји пакао, и вечне муке духа људског.

Нема сумње, хришћани су тиме хришћани што осећају и знају ову богочовечанску истину: Дух Свети, Дух Божји је и творац, и отац, и живот, и бесмртност, и рај, и блаженство духа нашег, духа људског. И живе том истином. Зато се не плаше духа људског, ни његових питања, ни његових захтева, ни његових претњи. Знају, и тако поступају, дух људски потапају у Дух Свети, и Њиме га оплођују, узрастају, усавршавају, освећују, обесконачују, обожују. И стога иду из радости у радост. И сав њихов живот постаје и јесте „радост у Духу Светом":[6] радост што смо Христови, што смо Божји, што смо бесмртни, што смо позвани у царство Божје, што смо наследници Божји, што смо сунаследници Христови, што смо деца Божја; радост што је чудесни Човекољубац Исус Христос — наш Бог и Господ, Спаситељ и Судија; радост, радост, радост што имамо Њега и у себи и око себе и над собом, свуда, свуда, свуда Он — вездје сиј и всја исполњајај (= који је свуда и све испуњава) . . . То све има у виду свети апостол када благовести: „Зато смо добре воље увек, знајући да смо,налазећисе у телу, далеко од Господа".[7] Ма каква нас зла сналазила, и нападала, ми смо „добре воље увек", јер знамо да је Господ невидљиво с нама. Али и то знамо: док смо у телу, ми смо ипак далеко од Њега који седи с десне стране Бога Оца на небесима. Но радост је наша у томе што имамо „залог Духа", који у духу нашем увек ствара христочежњива расположења. И Дух Свети нас кроз све муке и

невоље води остварењу циља због кога смо створени; води, док нас не доведе циљу над циљевима, нашој крајњој жељи — сладчајшем Господу Исусу. Иза свих ноћи и поноћи, тмина и урвина, које стоје између нас док смо утелу и Господа Исуса који је на небесима, ми знамо да смо далеко од Господа, али смо „увек добре воље" зато што знамо и свим срцем осећамо да се иза свега тога ипак налази Он — крајња мета свих наших стремљења.[8]Да, док смо у телу, ми знамо да путујемо ка Господу који нас чека иза свих видљивих светова и васиона, да нас уведе у своје невидљиве светове и васионе, који су ко зна како чудесни и грандиозни н неизбројни!

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 5, 5.

[2] Блажени Теофилакт благовести: Давши нам крштењем Духа Светог, Бог нам је дао залог бесмртности. Тиме нам је осветио и Душу и тело, и обоје учинио божанскијима —Οσιότερα, ослободивши нас греха, од кога је смрт. А пошто нам је дао Духа Светог, очигледно нас је ослободио греха. Ослободивши нас пак греха, уништио је трулежност — τήν ϕΟορά̀ν (смртност), јер од греха је трулежност, смртност. Тако дакле, Дух Свети је залог будуће бесмртности — Другим речима: Онај који нам је сада делимично дао Духа Светог, несумњиво ће нам дати васцелог — τόολον. А Даће нам васцелог Духа Светог, обесмртивши нам и душу и тело (Јн, 2 Сол. сар. 5, vers 5; P. gr. t. 124, col. 849 A. B.).

[3] = апокатастасис: Д. А. 3, 18—21.

[4] 2 Кор. I, 22.

[5] Ср. Еф. 1, 14.

[6] Рм. 11, 17.

[7] 2 Кор. 5, 6.

[8] 2 Кор. 5, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Тајна Цркве

У чему је тајна Цркве Христове, и њених чланова тих истинских слугу Божјих? — „У Духу Светом".[1] Ето васцеле тајне слугу Божјих: они служе Богу „у Духу Светом". То је очигледно на првим и најсавршенијим слугама Божјим: светим Апостолима. Јер тек кад је сишао на њих, и остао у њима, Дух Свети, кога им је Господ Христос послао од Оца, они су постали, и занавек остали „слуге Божје". Како они, тако и свети Пророци пре њих, и сви свети Мученици и Исповедници и Праведници после њих. Јер служба Богу, служба је „у Духу Светом" и Духом Светим. Нема сумње, духоносци су сви Светитељи уопште, духоносци и сви хришћани у већој и мањој мери: они говоре Духом Светим;[2] они се рађају у хришћане Духом Светим;[3] они се моле Богу Духом Светим;[4] они бораве у Духу Светом и Дух Свети борави у њима;[5] они се Духом Светим упућују у сваку истину;[6] они постају слуге Божје изливањем Духа Светог на њих;[7] они делају Духом Светим;[8] они ходе по Духу Светом;[9] они „мисле духовно по Духу Светом";[10] они су „у Духу" и „Дух Божји живи" у њима;[11] они имају „новину Духа;[12] они чудотворе Духом Светим;[13] они љубе Духом Светим;[14] они веру своју посведочавају Духом Светим;[15] они Духом Светим добивају откривење тајни Божјих;[16] они Духом Светим знају Бога и Божје дарове;[17] они су храм Божји у коме живи Дух Божји;[18] они све духовне дарове добијају од Духа Светог;[19] они се Духом Светим преображавају у обличје Господње;[20] они примају Духа Светог кроз веру;[21] они се запечаћују Духом Светим;[22] они се испуњују Духом Светим;[23] они своје спасење изграђују Духом Светим;[24] они се оправдавају и освећују Духом Светим;[25] они душе своје очишћују Духом Светим;[26] они Духа Светог имају за мерило истине и лажи.[27] Речју: у Богочовечанском телу Цркве Христове сва пуноћа богочовечанског живота одвија се и бива у Духу Светом и Духом Светим, и то кроз свете тајне и свете врлине. Увек по правилу богооткривењске истине: од Бога Оца кроз Бога Сина у Богу Духу Светом.

НАПОМЕНЕ:

[1]Кор. 6, 4—10.

[2] Мт. 10, 20; Лк. 12, 12.

[3] Јн. 3, 5.

[4] Јн. 4, 24; Рм. 8, 26. Еф. 6, 18.

[5] Јн. 14, 17; 1 Јн. 3, 24; 4, 13.

[6] Јн. 16, 13.

[7] Д. А. 2, 4. 17. 18; 10, 44—45.

[8] Д. А. 8, 29. 39; 10, 19; 11, 12; 16, 7; 20, 22. 23; 21, 4.

[9] Рм. 8, 4.

[10]] Рм. 8, 5.

[11] Рм. 8, 9.

[12] Рм. 8, 23.

[13] Рм. 15, 19.

[14] Рм. 5, 5; Кл. 1, 18.

[15] 1 Кор. 2, 4.

[16] 1 Кор. 2, 10; Еф. 3, 5.

[17] 1 Кор. 2, 12.

[18] 1 Кор. 3, 16; 6, 19.

[19] 1 Кор. 12, 4. 7—11. 13.

[20] 2 Кор. 3, 8.

[21] Гл. 3, 14.

[22] Еф. 1, 13.

[23] Еф. 5, 18.

[24] 2 Сол. 2, 13.

[25] 1 Кор. 6, 11.

[26] 1 Петр. 1, 22.

[27] 1 Јн. 4, 2.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Отројичење

Због свега тога богоносни апостол завршава своје Еванђеље бурним Коринћанима својом молитвеном, литургијском жељом: „Благодат Господа нашега Исуса Христа и љубав Бога и Оца и заједница Светога Духа са свима вама. Амин"[1] Јер у Пресветом Тројичном Божанству је све и сва за људско биће у свима световима, почевши са земаљским светом. Све бива и јесте и креће се: од Оца кроз Сина у Духу Светом, све сем греха и зла. Зато је друго Свето Лице Пресвете Тројице и сишло у наш земаљски свет и постало човек, да нас по благовољењу Оца и сарадњом Светога Духа отројичи, пошто смо кроз грех и зло главну одлику своје човечанске природе, боголику тројичност, пореметили, помрачили, унаказили, покварили. Чудесни Господ Христос, враћа нас тој првобитној светој тројичности наше природе: Њиме и кроз Њега дате су нам у Цркви све божанствене силе Пресвете Тројице, помоћу којих се сваки хришћанин отројичује, по мери своје вере и својих подвига. У сваком хришћанину делају својим божанским силама: и Бог Отац, и Бог Син, и Бог Дух Свети. Другим

речима: Света Тројица дела у Цркви благодаћу Богочовека Христа. А шта је „благодат Господа нашега Исуса Христа"? То је све оно што је Господ Христос донео свету поставши човек. А то је? — Сав Бог са свима божанским силама које изграђују спасење човеку, побеђујући све грехе, све смрти, све ђаволе, и отројичујући биће људско на сву вечност, која почиње још овде на земљи. Та „благодат Господа нашега Исуса Христа, и љубав Бога и Оца, и заједница Светога Духа" увек делају у Богочовечанском телу Цркве, преображавајући сваког хришћанина, који се подвизава смиреном вером, у биће свето, бесмртно, боголико, тројицелико.

Бити прави хришћанин значи: непрестано живети Светом Тројицом — од Оца кроз Сина у Духу Светом; и душа и савест и ум хришћанинов стално се крећу и делају од Оца кроз Сина у Духу Светом, те се тако васпоставља тројична боголикост, и из хришћанина увек зрачи тројична светлост, коју никаква тама обузети не може. А то све значи: сијати, светлети, зрачити тројичном светлошћу. Да, хришћанин обавезно сија и зрачи тројичном светлошћу. То је по преимућству дејство Духа Светога, који се даје хришћанима за њихову веру у Господа Исуса, Богочовека. Сва истина неба очовеку сабрана је и богонадахнуто изражена оним чудесним речима светог јутрењског антифона: Свјатим Духом всјака душа живитсја и чистотоју возвишајетсја, свјетљејетсја тројическим јединством свјашченотајње (= Светим Духом свака душа живује и чистотом се узвишује, светли се тројичним јединством свештенотајанствено). Да, свака душа светли се тројичним јединством свештенотајанствено. Ту је све свештено, свето и тајанствено. Благодатним подвизима Духа Светога душа човекова постепено оживљује, васкрсава из свих духовних смрти, које нису друго до греси, и чистотом се узвишује све више и више из греховне разбијености и несабраности ка Пресветом Јединству Божанске Тројице, да би вечито живела и блаженствовала у Њој и Њоме, обнављајући своје тројично јединство и боголикост. Обнови ли хришћанин душу своју непрекидним благодатним живљењем помоћу светих тајни и светих врлина од Оца кроз Сина у Духу Светом, душа се заиста и у овом и у оном свету светли боголиким тројичним јединством, и тако постиже савршену пуноћу свога боголиког бића и одговарајућу пуноћу блаженства у вечном царству једиког истинитог Бога и Господа у свима видљивим и невидљивим световима: Оца и Сина и Светога Духа.

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 13, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Богочовечанска вера

Откако је Господ Христос извршио Свој богочовечански домострој спасења, главни посао Сатане и његових анђела јесте: одвраћати људе од вере у Христа распета. Зашто? Зато што распети Господ вером у Њега дарује човеку, сваком човеку, све Своје божанске силе, помоћу којих човек побеђује сваки грех, сваку смрт, сваког ђавола. Има ли веру у распетог Господа, човек има све што је потребно људском бићу за свети, божански живот у свима световима и у свима вечностима, почевши од нашег земаљског света и од наше земаљске вечности. Да, од наше земаљске вечности, јер време нам је дато на земљи да њиме стекнемо живот вечни. И од нашег живота у времену и простору на земљи, зависи сва наша вечност на небу. У ствари, време је важно као и вечност, пошто је оно увод у вечност. Наш је позив: да време живота свога на земљи претворимо у вечност кроз — богочовечност. А то можемо учинити само вером у Богочовека Христа, јединог истинитог Бога и Господа и Спаситеља. Та богочовечанска всра даје нам сва богатства неба и све божанске дарове и силе. И то даје? Духом Светим, који ради човекољубивог крсног подвига Христовог сиђе у свет, и занавек остаде на земљи као душа у Богочовечанском телу Христовом — Цркви. И људи познају и примају Духа Свстог кроз веру у Господу Исусу.[1]

Вером у Христа добија се Дух Свети.[2] А Духом Светим Добија се све што је Христово: и Вечна Истина, и Вечна Правда, и Вечна Љубав, и Вечни Живот, и Вечна Радост, и Вечно Блаженство, и Вечно Царство Пресвете Тројице. Све божанске силе, сви божански дарови дају се једино Духом Светим.[3] У Цркви „све чини" — Дух Свети, кроз све свете тајне, кроз све свете врлине, кроз сва света чудеса.[4] Он благодаћу Својом извршује спасење у нашим душама, испуњујући наше васцело биће Спаситељем; и Спаситељ, који је Духом Светим у нама, спасава нас од свакога греха, од сваке смрти, од свакога ђавола. Духом Светим бива и наше очишћење, и наше освећење, и наше охристовљење, и наше обожење, и наше обогочовечење, и наше отројичење: све и сва што нас приводи Христу, што нам даје Христа, што држи у нама Христа, што нас чини Христовима и у овом свету и на сву вечност. Зато је за хришћане најважније: Духом Светим се непрекидно испуњавати помоћу светих тајни и светих врлина, јер се само тако може бити Христов и у овом и у оном животу.

Зашто се сав богочовечански домострој спасења Христовог назива вером,[5] а не знањем, а не законом? Зато што је Господ и Бог Исус Христос поставши човек, поставши Црква, донео људима таква божанска блага и таква богочовечанска савршенства, каква огрехољени ум људски и савест и срце ни замислити нису могли, а камоли знати их и добити их својим моћима. Победити смрт и дати човеку бесмртност и живот вечни, који је то ум људски могао сматрати за могуће и нормално и логично? Ниједан. Вера у то — вера је у немогуће. А то баш и јесте оно што је Богочовек Господ Христос учинио за род људски: једини Он учинио је оно што је по свима законима људске огрехољене логике, логике „затворене" под грех,[6] „продане под грех",[7] апсолутно

немогуће. Учинивши немогуће могућим, Он је људима дао веру, веру која обухвата све Његове богочовечанске подвиге на земљи: победу над грехом, победу над смрћу, победу над ђаволом; и све Његове богочовечанске дарове: Вечни Живот, Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, и све остало што је потребно за човеково бескрајно усавршавање у Богу и ка Богу, за човеково обожење, за човеково обогочовечење, за постигнуће онога јединог достојног циља људског постојања у овом и у свима световима: Будите савршени као што је савршен Отац ваш Небески — Бог.[8]Имајући све то у виду, Спаситељ је и рекао запрепашћеним, поводом тога, ученицима Својим: Људима је ово немогуће, а Богу је све могуће.[9] Суштина и новина новозаветне богочовечанске благовести и састоји се у томе, што Бог, поставши човек, чини у нашем човечанском свету могућим и остварљивим све што је божанско.[10] Људска немоћ и Божја свемоћ, ето то је дилема; и то је вера у Христа. Богочовек личношћу Својом уклања ту дилему, ту антиномију, и као Бог чини да у човечанском свету немогуће постане могућим, и даје људима ту силу, да и они то исто чине.[11] Отуда Свети апостол Павле и објављује реч и стварност коју нико од људи није могао без Христа Богочовека ни стећи ни изрећи: „Све могу у Христу Исусу који ми моћи даје". [12]

Старозаветни Закон, и све што је у њему, само је „сенка" онога што је остварио Господ Христос поставши човек, сишавши у наш земаљски свет и доневши Собом све стварности неба.[13] А те су стварности? Божанске стварности. Јер доневши Себе, Бога на земљу, Он је донео и свесавршену Свестварност: свестварност Вечне Истине, Вечне Правде, Вечне Љубави, Вечног Добра, Вечног Живота. И све то оваплотио у тело људско, у тело Своје, и учинио човечански реалним и опипљивим за свако људско биће. И основао на Себи и Собом — Цркву, тело Христово, у коме је сва пуноћа Божанства[14]; и Њега Бог Отац даде за главу телу Цркве.[15]На тај начин „тело Христово" је постало сместилиште и обиталиште свих небеских, божанских стварности. А када је тело тих стварности ту, на земљи, онда „сенка" њихова није ни потребна; нисмо више под Законом; Закон се са радосном смиреношћу уклања, пошто је извршио своју дужност. Закон нас је довео Христу, а Христос нас вером Својом уводи у све божанске дарове и савршенства . [16] Вера у Христадајесвакомљудскомбићусвештомујепотребнозапобожанвечниживоти у овом и у оном свету.[17] Јер у Христу се спасава, оправдава сваки који верује у Њега.[18]Пошто дође вера Христова, и у њој и са њом сав истинити Бог и Господ са свима Својим божанским савршенствима; пошто је Спаситељ, Богочовек Христос већ ту, са нама, заувек међу нама у Цркви Својој, онда нам није више потребан водитељ ка Христу — Закон Мојсијев. Од сада смо непосредно под Богом Господом Христом, под вером Његовом, нисмо више под водитељем, под Законом Мојсијевим. Бог Спаситељ и Месија није више обећање, већ наша земаљска стварност; Он није само на небу, већ је сав и на земљи у Богочовечанском телу Свом — Цркви.

Бог није више далеки, небески Господар и Законодавац, већ наш земаљски сажитељ, Бог оваплоћени, међу нама људима и сам човек — Богочовек, и мили, блиски, жалостиви Отац. Вером Христовом ми постајемо синови Божји, а до ње и без ње ми смо људи само створења Божја. Јер нас вера Христова рађа духовно као синове Божје. Изузетна милост и човекољубље Божје, показани према роду људском, састоје се управо у томе што нам у Христу Бог даје силу и моћ да постанемо синови Божј« рађајући се од Бога.[19] Који год верује да је Исус заиста Месија, заиста Спаситељ, тај је од Бога рођен.[20]

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 3, 2—14.

[2] Гал. 3, 2. 14.

[3] Ср. 1 Кор. 12, 3. 4; Гал. 3, 5.

[4] Ср. 1 Кор. 12, 11.

[5] Ср. Рм. 3, 21—31; Гал. 3, 7—25; Еф, 1, 3—14; 3, 2—21; 4, 5 и др.

[6] Ср. Гал. 3, 23.

[7] Рм. 7, 14.

[8] Мт. 5, 48; ср. Лк. 6, 36; Еф. 4, 13.

[9] Мт. 19. 26.

[10] Ср. Лк. 1, 37; 18, 27.

[11] Ср. Јн. 14. 12.

[12] Флб. 4, 13.

[13] Ср. Кол. 2, 17.

[14] Кол. 2, 9; Еф. 1, 23.

[15] Еф. 1, 22.

[16] Гал. 3, 25.

[17] Ср. 2 Петр. 1, 2—4.

[18] Ср. Д. А. 13, 39.

[19] Ср. Јн. 1, 12—13.

[20] Ср. 1 Јн. 5, 1.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Богочовечанско усиновљење

Врхунац је Божјег човекољубља то што нам је дао да Христом постанемо деца Божја, и да се назовемо деца Божја.[1] А родити се од Бога, постати син Божји, шта значи? Значи: живети животом Божјим у свету, живети Господом Христом, живети Духом Светим, живети Свегом Тројицом — од Оца кроз Сина у Духу Светом; живети Вечном Божанском Истином и Правдом и Љубављу и Животом, свим оним шти је Божје и божанско и савршено и вечно и богочовечно; сав бити вођен Духом Божјим, „јер синови су Божји они које води Дух Божји";[2] јер Дух Божји и јесте тај који нас усињује Богу;[3] Он сведочи нашем духу да смо деца Божја.[4] „А кад смо деца, и наследници смо: наследници дакле Божји, а сунаследници Христови".[5]

Све нам то даје вере у Господа Христа.[6] Зато нема веће и богатије и моћније и бесмртније силе у нашем човечанском свету. Јер шта је веће и моћније и силније и богатије за човека него постати брат Богочовеку Христу и сунаследник, и на тај начин све Његово учинити својим занавек, за сву вечност?

Тој вери и даје се Дух Свети, те се Њиме живи сав живот у Богочовечанском телу Христовом — Цркви, и збива наше охристовљење, наше обогочовечење: „јер који се год у Христа крстисте, у Христа се обукосте,[7] у једнога Христа обукосте. И на тај начин „сви једно у Христу Исусу" постадосте.[8]

Васцели богочовечански подвиг Господа Христа има један циљ: „да примимо посинаштво".[9] А са посинаштвом Богу, ми као синови Божји, примамо од Бога као од Оца свога све дарове, сва богатства, сва блага Божја. Па и несравњено више од тога: примамо највише што се може примити у свима световима, и што се може замислити и пожелети: примамо саму Пресвету Тројицу. Јер кроз Христа постајемо потпуно њени, и Она потпуно наша. Ми — деца Њена, ми — синови Њени. Сва душа наша отворена је за сва божанска савршенства, за све божанске тајне, за све божанске свете силе, за сву Божанску Свету Тројицу. Више нисмо затворени под грех, под смрт, под проклетство, да не бисмо могли примити Тросунчаног Бога и Господа у себе, у срце своје. Очишћено вером у Господа Христа, наше срце постаје храм Духа Светога; загрејани љубављу према Господу Христу и Небеском Оцу, ми отварамо синовска срца своја к Богу да се Њиме испуне. Стога богоносни и богоношени апостол благовести свима хришћанима, као синовима Божјим: „Пошто сте синови, посла Бог Духа Сина свога у срца ваша, који виче: „Ава! Оче!".[10] — Ради Сина даје се Дух Свети свима који вером у Сина кроз крштење постају синови Божји. Својим очовечењем Господ Христос је сву природу људску, која је код свих људи у основи иста, У начелу обожио, тојест као Нови Адам Својом Богочовечанском личношћу повео нашу људску природу путем обожења, путем отројичења, и тиме осветио, и тиме оспособио да постане прималиште и обиталиште Светога Духа. А Дух Свети, уселивши се у срца наша вером и љубављу и крштењем, и осталим светим тајнама и светим врлинама, разлива по целом бићу нашем осећање, сазнање и убеђење да смо синови Божји, и све се то слива у клик нашега духа, испуњеног Духом Светим: Ава! Оче!

Све наше претставе о Богу, све наше мисли оБогу, сва наша осећања Бога, стапају се у радосно, мило, усхићено осећање — свеосећање, мисао — свемисао: да је Бог — наш Отац, а ми деца Његова, синови Његови. Иза свега и сврх свега остаје једно, свеобухватно осећање и сазнање: Бог је твој Отац, а ти Његов син. Дух Свети који ради Сина Божјег, Господа Христа, обитава у нама, у нашим срцима, излива у срца наша божанску љубав и све остале свете врлине и свете силе.[11]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Јн. 3, 1—2.

[2] Рм. 8, 14.

[3] Рм. 8, 15.

[4] Рм. 8, 16.

[5] Рм. 8, 17.

[6] Гал. 4, 26.

[7] Гал. 3, 27.

[8] Гал. 3, 28.

[9] Гал. 4, 4—5.

[10] Гал. 4, 6; ср. Рм. 8, 9.

[11] Ср. Рм. 5, 5.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Наследник Божји

Хришћани Духом Светим — духовно мисле;[1] Духом Светим и осећају, и воле, и делају, и живе. Јер, дух човечји, шта је, без Духа Божјег? Привиђење, утвара, усплахирени слепи миш, плен демона, игралиште страшила. А са Духом Божјим, Духом Светим, Духом Сина Божјег Јединородног, Господа нашег Исуса Христа, дух човечји шта је? Радост над радостима, усхићење над усхићењима, савршенство над савршенствима: јер га Дух Свети води из савршенства у савршенство, водећи га из једне свете тајне у другу, из једне свете врлине у другу, док га потпуно не обожи, не обогочовечи, не отројичи, не испуни светим и светтим богомислима, богоосећањима, богоблаговестима, богорасположењима, која се непрекидно преображавају из силе у силу, из савршенства у савршенство, и тако кроз овај земаљски живот, а после њега и кроз онај у свима божанским вечностима свију Божјих светова.

Све је то истина над истинама, која се завршава новом богочовечанском истином. И ту овом: поставши син Божји, ти „више ниси роб, него си као син Божји и наследник Божји кроз Исуса Христа".[2] Наследник Божји! - има ли ишта веће, и више, и узвишеније, и вредносније, и драгоценије од тога за човека, некадањег беспомоћног роба греха, смрти и ђавола? Шта је то што би људи могли пожелети као нешто боље и узвишеније и драгоценије од онога што им Господ Христос даје очовечивши се и вером пруживши им васцелог Бога, са свима божанским савршенствима и богочовечанским богатствима? Са Богочовеком Христом човек постаје наследник свега Божјег. Еда ли постоји шта веће од тога, и шта славније, богатије, бесмртније, вечније? Ко нам то други може дати? Нико, јер нико није то што Господ Христос, те нико и нема оно што Он има и што Он даје. Нема сумње, то је једини Бог у свима световима који из неисказаног човекољубља као Једини прави Човекољубац даје човеку, роду људском све Своје: сву пуноћу Свог Божанског бића.[3] Без Христа, и до Христа, човек је био неодробљиви роб не само стихија овога света, него joui и горе, још и најгоре: неодробљиви роб страсти,неодробљивироб грехова, неодробљиви роб зала, неодробљиви роб смрти, неодробљиви роб ђавола, а тиме и самога пакла.

Човек без Христа? Ропство је његово неисказано и свеужасно, са свих страна је неодробљиво заробљен. Јер, ко је од људи могао, и може, ослободити човека тога ропства: ко од мудраца, ко од учењака, ко од војсковођа, ко од царева, ко од тирана? Нико, нико, нико! Па не само то, него и сви људи скупа, сав род људски, од Адама тја до последњег човека на земљи, када би се решио да биће људско ослободи од смрти, да ли би могао? Сигурно да не би, јер је очигледна за све земљина неумитна и језива стварност: смрт је јача, неизмерно јача од свих људи свих времена и раса. Но на супрот томе стоји ова свеочигледна богочовечанска стварност: у роду људском један је јачи од смрти, само један — Богочовек, Господ Исус Христос. А са Њим, и у Њему, и кроз Њега сви они који верују у Њега, и вером у Њега постају наследници свих Његових богочовечанских моћи и сила, па и Његове богочовечанске моћи над смрћу: победе над смрћу, над грехом, над ђаволом, над паклом. Можемо сви ми, и са нама сви хришћани, потрошити душе своје да бисмо мишљу прозрели и сагледали и обухватили она богочовечанска богатства и блага која Господ Христос даје људима, и има их за њих, и у овом и у оном свету, па ипак нећемо моћи ни издалека наслутити њихов сјај и неизмерност и сладост и радост.[4] Какво величанство постаје човек са Христом! божанско величанство! божански престолонаследник! Гле, Господ Христос — истинити човек, са истинитим човечанским телом, вазнесен на небо, седи вечито с десне стране Богу Оцу на престолу свебожанске славе! АОн је савазнео, и непрестано савазноси са Собом и држи крај Себе све оне који верују у Њега: „изабрани род, свети народ, народ добитка, народ Божји".[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Рм. 8, 5.

[2] Гал. 4., 7

[3] Ср. Кол. 2, 9—10; Еф. 3, 19.

[4] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[5] 1 Петр. 2, 9. 10; Еф. 2, 1—10.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Живљење по Духу

Нема сумње, Духом Светим се: и Христов постаје и заувек Његов остаје. Отуда благовест и заповест христоносног апостола: Духом ходите, и нећете извршивати жеље тела.[1]Сви путеви Духа Светога воде кроз истину вечну у живот вечни, кроз правду вечну у живот вечни, кроз љубав вечну у живот вечни; а све жеље тела свима путевима својим воде у смрт вечну, поробљујући нас гресима, сластима и страстима. Хришћани су хришћани Духом Светим; Њега примају у светом крштењу; Њиме се запечаћују;[2]Њиме су Христови;[3] Њиме ходе, јер који су Христови „не ходе по телу него по Духу";[4] хришћани не живе по телу него по Духу;[5] „Јер тело жели против Духа, а Дух против тела: ово се противи једно другоме".[6]

Шта, зар Дух Свети, као Треће Лице Пресвете Тројице, није и сам Творац тела човечијег, да се оно противи Њему? Ако је у човеку само душа од Бога, Духа Светог, тело онда од кога је чим је противно Духу Светом, не од ђавола ли? Но, то је бесмислица. Овде је реч не о телу које сачињава вештаствену страну човечијег бића, него о рђавим помислима, рђавим жељама, рђавим мислима, рђавим осећањима, помоћу којих се служи злу и ђаволу. Јер, шта је противно Духу Светом у човеку? Не тело, које је створено Богом као добро и безгрешно, које је створено од Господа и „за Господа",[7] него је противно оно што је несвето, нечисто, грешно, смртно, ђаволье. То је оно што се у човеку противи Духу Светом, а не тело само по себи, као вештаствена природа.

У ствари, шта је тело? Тело је само орган душе; без душе оно је неактивно: нити осећа, нити мисли, нити дела; мртво је. Душа је та која телесним оком гледа и види; душа је та која телесним ухом слуша и чује; душа је та која тело креће и телом дела, ради, хоће, мисли, осећа. Душа сачињава духовну страну човечијег бића, а тело — вештаствену. И једно и друго је од Бога, који их је створио као једну целину, која се назива човек. Само у души је извор човекова живота; тело је оруђе живота. У души је извор и свега богочежњивог *у* човеку, али и свега грехољубивог. И то у њеној слободи: она бира између добра и зла, између врлине и порока, између Бога и ђавола. Она је та која је најпре кроз Евине очи пристала на грех, заволела забрањени плод, и тек онда употребила руке тела да га откину и уста да окушају. Такав је уопште пут греха: из душе кроз тело у дело. Тако првог греха људског, тако сваког греха уопште. Хтење, жеља припада души, воља, њена

слобода, која се може и корисно употребити и злоупотребити. Зло које душа жели, и јесте оно што се противи Богу и свему Божјом, Духу Светом и свему светом. Зла воља је извор свега противљења човековог Духу Светом, као носиоцу свеколиких добара Божјих. Дух Свети је носилац, давалац и надахнитељ сваке врлине, свега светог, свега божанског, свега доброг; зато је грех, и сваки порок, и свако зло против Духа Светог. У природи је зла да се противи добру, као што је у природи добра да се противи злу. Када човек хоће да чини зло, онда против њега устаје божанско добро које је у њему; а када хоће да чини добро, онда против њега устаје зло које је у његовој грехољубивој вољи. Човеково је да бира: или добро које је од Бога Духа Светог, и зато увек божанско, чаробно, свепобедно; или зло које је од ђавола, и зато увек ружно, гадно и човекоубиствено, и свагда немоћније од Божјег добра. Ако човек душу своју добровољно потчини Духу Светом кроз свете врлине, постаће непобедив, и никакво му зло неће моћи наудити. А када човек душу своју потчини грехољубљу, онда греси и пороци толико порасту у њему, толико се сложе, сроде, сједине у једну органску целину, да просто образују читаво тело, недељиво и једно; и то тело „жели против Духа", и то тело „противи се" свему што је од Духа Светога. Иза тог тела греха и порока увек се скрива творац греха и порока — ђаво. Разгрнемо ли ма који грех и испитамо ли га до краја, на дну његовог бића увек ћемо наћи ђавола као главну стваралачку силу његову. Али исто тако, разгрнемо ли ма које добро, увек ћемо у срцу његовом пронаћи неку божанску силу као главну стваралачку моћ његову.

У Цркви Дух Свети води и уводи у таква божанска тајанства, у такве божанске бескрајности, истине, благовести, у таква божанска богатства, да је према њима сав старозаветни закон сенка, танана и сувишна, па чак и непотребна, пошто је Сунце правде, Христос, изашло небам нашег човечанског света и живота. За спасење нама је неопходан Спаситељ Христос, у коме је све и сва; Њега Дух Свети усељује и настањује у срцима нашим. помоћу светих тајни и светих врлина,[8] и хришћани: нису под Законом него под благодаћу;[9] њих води Дух Божји,[10] јер ко нема Духа Христова — није Христов, није хришћанин. Отуда благовест: Ако вас Дух Свети води, нисте под Законом.[11]

Живећи светим тајнама и светим врлинама еванђелским, хришћани испуњују законе Светога Духа, законе божанскога живота, анђелскога живота, који неизмерно превазилазе све што је у Закону старозаветном.Испуњујућиеванђелскузаповест о негневљењу, хришћанима није потребно понављати старозаветну заповест: „не убиј!", јер ко се не гневи, у корену онемогућује све оно што би могло потстаћи и повући ка убиству.[12] Ко испуњује еванђелску заповест Духа Светог о целомудрију, није потребно упозоравати га на старозаветну заповест: „не чини прељубе!", јер целомудрије је свето и бестоасно расположење душе и срца, од кога је далеко само дело прељубе.[13]

Тако дакле, ако нас Дух Свети води, бићемо далеко од телесних жеља, и увек ћемо своју христовску слободу употребити за живљење по Духу а не за живљење по телу. Живљење пак по телу, то је творење телесних дела. А „дела телесна — τα έρυα τής οαρκύς" (= дела тела) — позната су; то су: прељубочинство, блуд, нечистота, бесрамност, идолопоклонство, чарања, непријатељства, свађе, пакости, срдње, пркоси, распре, подвојености, јереси, зависти, убиства, преједања, и томе слично".[14] А сва та „дела телесна", у ствари су дела наше зле, наше грехољубиве, наше грехочежњиве воље, не дела саме природе тела. Зато је и лако ослободити их се; јер ми грешимо зато што хоћемо, а не зато што морамо. Јер кад бисмо грешили зато што морамо, не бисмо били одговорни, и никакав нас суд не би осудио, а најмање Божји. Исто тако, када

бисмо творили свете врлине зато што морамо, зато што нам то сама природа намеће као неопходно, онда не би смо заслуживали никакве награде. Међутим, у нашој је власти: да вољу своју преобразимо благодаћу Светога Духа, благодаћу која је увек неизмерно јача од свакога греха и зла; само је потребно вољу своју вером и љубављу продати благодати Христовој, да је она преобрази и преради из грехољубиве у христољубиву, из грехочежњиве у доброчежњиву, из рђаве у добру, из несвете у свету.

Сва побројана „дела телесна" повезана су међу собом у једну органску целину самом суштином зла, која је иста у свима њима, јер је сва од самог творца зла — ђавола. Сва та дела силом саме природе своје вуку човека у своје бесмртно царство зла — царство ђавола, пакао. Зато они који чине та дела, неће наследити царства Божјега.[15] Јер сама природа зла и ђавола, која је сва у злоупотреби слободне воље, неће вечна добра и вечна блага царства Божјега: као што ђаво неће Бога, тако ни зло неће добра Божјега.

Насупрот делима телесним стоје дела духовна. Дела Духа Светога су супротна делима тела. Када се Дух Свети благодаћу светих тајни усели у срца наша, онда Он облагодаћеним духом нашим и вољом нашом рађа родове духовне, оплођује људску природу нашу божанским добром, светошћу, истином. А шта је род Духа, плод Духа? Род Духа је љубав, радост, мир, дуготрпљење, благост, доброта, вера, кротост, уздржање, и све остале свете врлине еванђелске.[16]Да, свете врлине су од Духа Светога који живи у нама кроз свете тајне крштења, причешћа, покајања и др. А Дух Свети живи у нама када Му добровољно предајемо и душу своју и савест и вољу и ум и све своје кроз добровољне подвиге своје: подвиге вере, молитве, поста, кротости, смерности, љубави, трпљења . . . И када ми испуњујемо себе Духом Светим и благодаћу Његовом, и светим врлинама својим рађамо духовне, бесмртне плодове, нама онда није потребно никакво руководство старозаветног Закона.[17] Рађајући вечне родове Духа, ми показујемо да је Дух Свети животворна и делотворна сила нашега духа, који у Духу Светом има и своју вечну истину, и своју вечну правду, и своју вечну љубав, и свој вечни живот, и своје вечно царство, и све своје вечне вредности и силе. Нашта ће му онда прописи старозаветног Закона? Они му нису потребни да по њима живи, ни да по њима буде суђен и цењен.

Дух човеков уопште далеко је од своје пуноће и свога савршенства, и неспособан је да их постигне и оствари, док се не сједини са Духом Божјим, Духом Светим. Тек кад се почне испуњавати Њиме кроз свете тајне и свете врлине, он полази путем свог природног и богоназначеног усавршавања; и иде тим путем постепено, по мери свога труда у светом еванђелском животу „по Духу". Постепено испуњујући себе Духом Светим, дух човечји постепено постиже пуноћу свога бића, јер се богати непропадљивим богатствима Духа Светога. Увек се осећајући сиромашан духом,[18] хришћанин се стално труди кроз свете подвиге да себе обогати Духом Светим, јединим богатим и ваистину свебогатим Духом.

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 5, 16.

[2] Ср. Еф. 1, 13.

[3] Рм. 8, 9—10.

[4] Рм. 8, 1.

[5] Рм. 8, 4.

[6] Гл. 5, 17.

[7] 1 Кор. 6, 13.

[8] Ср. Еф. 3, 16.

[9] Рм. 6, 14.

[10] Рм. 8, 14. 9. 10.

[11] Гл. 5, 18.

[12] Ср. Мт. 5, 21—22.

[13] Ср. Мт. 5, 27—32.

[14] Гл. 5, 19—21.

[15] Гл. 5, 21

[16] Гл. 5, 22—23.

[17] Гл. 5, 23.

[18] Ср. Мт. 5. *3*.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Врлинско самораспињање

У самој ствари, хришћанин стално приноси дух свој на жртву Духу Светом, стално врши саможртвени подвиг кроз свете врлине вере, љубави, поста, молитве, уздржања, кротости, благости, доброте, радости; а Утешитељ Благи узвраћа му то стоструко и хиљадоструко, јер му за те његове несавршене подвиге и врлине даје свете, божанске, вечне врлине: божанску љубав, божанску благост, божанску доброту, божанску радост, божански мир. Јер савршена вера, савршена љубав, савршена молитва, савршени пост, савршена смерност, и свака савршена света врлина јесте дар Духа Светога,[1] род, плод Духа Светога. Божански плод и род на земаљској њиви духа човекова.

Знајући све т?, Христови људи непрестано жртвују себе за дарове Светога Духа, непрестано распињу тело са страстима и жељама. Јер страсти и жеље телесне и јесу у нама зле силе које нас вуку у свако зло, и поробљују нас сваком греху, свакој смрти, сваком ђаволу. Прави хришћанин је стално на крсту, од крштења па кроз цео живот. Јер распиње себе сваком греху и злу, умртвљује себе за грех и зло. Како? Помоћу светих врлина: помоћу вере распиње себе, умртвљујући телесно умовање и борећи се против лажних богова, који хоће да му отму јединог истинитог Бога и Господа - Исуса Христа; помоћу љубави распиње себе и умртвљује за сваку телесну, нечисту жељу и љубав и пристрасност; помоћу молитве распиње себе свему што га прикива за земљу и не да му да се вине у небеске светове, где вечне радости живе; помоћу поста распиње себе и умртвљује за свако сластољубље и телољубље; помоћу смирености распиње и умртвљује себе за сваку гордост, охолост, надувеност; помоћу уздржања распиње, умртвљује ум свој - за рђаве и нечисте помисли, срце своје - за рђаве жеље, вољу своју - за рђава хтења и дела, очи своје - за нечисто и недолично гледање, уши своје - за слушање клевета, лажи, празних разговора, тело своје за страсти, жудње и уживање у јелу. И тако редом, помоћу сваке свете врлине, он распиње и умртвљује себе за сваки грех, за свако зло, за сваку страст. Истина је нашег спасења у овој бесмртној благовести: "Који су Христови, распеше тело са страстима и жељама".[2]

Ову истину преживљавају хришћани, ако живе Духом Светим помоћу светих тајни и светих врлина. Тада у духу и телу њиховом нема места ни за грех, ни за зло, ни за ђавола, ни за смрт. Да, ако Духом Светим живимо, нема смрти у нама; све је у нама живо за сваку Божју истину и правду и добро. Но ми можемо Духом Светим живети, ако Духом Светим и ходимо. ? ходимо Њиме, ако свете заповести Његове држимо, ако свете врлине Његове творимо, ако нам све бива по светој вери, по светој љубави, по светој кротости, по светој смерности, по светом посту, по светом уздржању, по светом трпљењу, по светом покајању, и по свакој светој врлини уопште. Ми кроз овај свет ходимо Духом Светим, ако ходимо Његовим светим тајнама и светим врлинама.[3] Тада ум наш мисли - њиме, срце наше осећа - Њиме, савест наша суди - Њиме, воља наша хоће - њиме, чула наша делају - Њиме; једном речју: сав живот и духа и тела нашег бива - Њиме. У самој ствари ми хришћани нисмо своји већ Божји. ? постајемо себи своји - једино Духом Светим. Јер Он нас помоћу светих тајни и светих врлина враћа нама самима, дајући нашем боголиком бићу божанску праведност, божанску светост, божанску бесмртност, божанску вечност. И тек тада дух наш осећа да је заиста свој, вечито свој, божански свој, свето свој, радосно свој. Не треба се варати: ми не припадамо себи, све док припадамо греху. Припадамо ли њему - припадамо туђинцу; а преко њега - још свирепијем туђинцу: смрти; а преко смрти - најсвирепијем туђинцу бића људског: ђаволу, свемоћном цару и господару у царству греха и смрти - паклу.

НАПОМЕНЕ:

1. Ср. 1 Кор. 12, 1-13.
2. Гал. 5, 24.
3. Ср. Гал. 5, 25.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

"Еванђеље спасења"

Господ Христос је не само Истина него и Реч: Он је и Реч Истине којом Истина казује Себе, и Истина Речи којом Реч јесте Бог. А то и сачињава његово свето и животворно Еванђеље. Зато се оно и може чути и сазнати од Њега и у Њему. Да, само од Њега и у Њему. Јер од Спаситеља је „Еванђеље спасења", кроз благовест спасења. Нема друге стварне и истинске благовести за род људски него спасти га од греха, смрти и ђавола. Стога се једино Христово учење и Христово дело и називају „Еванђеље спасења".[1] Самим тим што је Спаситељ наш: савршени Бог и савршени човек, Њега не може ни једно људско биће умом потпуно схватити и обухватити. Сваки човек је само боголико биће, те стога и не може у своје ограничено сазнање сместити Богочовека и потпуно га рационално осазнати и схватити. Зато је вера у Богочовека једини правилан став човека према Богочовеку. Кроз веру у Богочовека расте и човеково знање о Богочовеку, расте до неслућених размера. Јер за веру у Њега Богочовек даје човеку „Духа Истине", који и уводи човека у сваку истину о Исусу Богочовеку и Спаситељу.[2] Сав живот таквога човека вере је у Духу Светом; све његово: и ум, и душа, и срце, и мисли, и осећања, и воља, носе на себи печат Духа Светога. То је сила која га чува од свега несветог, и знак по коме се он распознаје. Духоносци, хришћани су увек духолики и духоношени. Свети апостол стога и вели: у Христу „запечатисте се Свстим Духом обећања".[3] Обећања? Датог Богом преко светог пророка Јоиља,[4] и самим Господом Христом.[5]

Печатом се потврђује истинитост онога на чему печат стоји; у овом случају — истинитост вере у Христа и свега што она садржи и обећава. Јер присуство Духа Светога у души верујућег, печат Његов па бићу овога, и јесте „залог наследства нашега — ἀρραβών της κληρονομιάς ήμων",[6] залог, да ћемо потпуно успоседовати оно што нам Спаситељ Својим Еванђељем спасења нуди и обећава. Дух Свети нам враћа сва она блаженства која смо изгубили грехом и због греха. Она сачињавају наше у Христу наследство, тековину. Залог Духа и даје нам се „за откуп тековине".[7] Како драгоцен залог! — Сам Дух Свети, кога нам Господ Христос даје од Оца. Сва Пресвета Тројица ради на нашем спасењу. То сваки осећа који је вером у чудесног Господа Христа пошао путем спасења. Свети апостол благовести: „Бог нас утврди у Христу, и помаза нас, и запечати, и даде нам залог Духа у срца наша".[8] А залог Духа Светога у нама разраста се у све дарове Духа Светога, у све свете врлине.[9]

Зашто нам Господ није одмах дао све, све, него нам најпре даје само залог? пита Свети Златоуст. И одговара: Зато што ми са своје стране нисмо испунили све. Ми смо поверовали; то је само почетак, и Он је дао залог. А када веру покажемо у делима, онда ће нам уручити све — το πάν. Залог Духа „јесте део оне части која нам је од Бога обећана".[10] А пуноћа свих обећања тако је неизмерно огромна и неизразиво чаробна и сладосна, да свети апостол вели за њу да је то оно што око људско никада видело није, нити уво људско чуло, нити срце људско наслутило.[11]

Имајући у себи залог Светога Духа, хришћани доживљавају неисказану радост од тог свејединства у Христу: осећају сву славу Његову, славу Богочовека и Спаситеља, који Црквом уједињује све и сва са Тросунчаним Божанством. Они се с неисказаном радошћу осећају једно са анђелима, и са васцелом Божјом творевином; и са птицама, и са биљкама, и са животињама, и са звездама, и са васионама, и са свима уопште тварима, јер „пуноћа Онога који све испуњава у свему"[12] испуњује им и душу и срце и ум: васцео Он у њима, васцели они у Њему. Али исто тако они се са истог разлога осећају једно са сваком птичицом која тугује у гнезду свом или издише у болу свом; са сваким цветићем који невино и невољно вене и пропада пропадљивошћу коју је грех људски навео на њега и на сву твар; они се осећају једно са сваким страдалником, са сваким патником; они тугују због сваког грешника; моле се за сваког злочинца, и уздишу и вапију и ридају њега ради, и себе ради, јер се једно осећају са свима и са сваким: све што је људско њих тишти, захвата, носи и боли. Али их у исто време „залог Духа" уздиже изнад свих људских болова и мука и теши утехом неисказаном: Утешитељ Благи води их кроз муке људске и грехе људске и падове људске, да би се они што више, што вапајније, што уздисајније молили за њих, за људе, за све људе.

Духом Светим усавршавани у васцелом бићу свом, они осећају и саосећају како звезде уздишу и туже због грехова наших, како камење јеца и распада се због злочина наших, како цвеће и биље плаче и сузе рони због зала наших, како птице и животиње и сва створења Божја наричу над грехољубивим родом људским, како „сва твар уздише и тужи"[13] због бола и јада и патњи што су људи разлили по њој увевши у овај свет грех, смрт и ђавола. Али при свему томе они опште са небеским световима, са свим оним што је на небу: јер су у чудесном Господу Христу, том свечудесном свеосветилишту: у Коме је са нама људима састављено све што је на небесима; и они, сједињени са Њим, Њиме осећају, и сагледају, и доживљују живот свих бића што су на небу, свих твари небеских, њихова херувимска и серафимска славословља Једином Човекољупцу — Тросунчаном Богу и Господу ,и радују се радошћу неисказаном. Из Цркве, која је у исто време сва на земљи и сва на небу, они осећају и саосећају као своје све што је на небу и све што је на земљи, јер им је Господом Христом све то постало своје, наше људско: наслеђе наше, имање наше, тековина наша, благо наше, царство наше. Благодаћу Богочовека биће им је проширено до свебића, и они Духом Светим, чудотворним силама Његовим стално осећају себе једно са свима људама и са свима тварима: са свима тугама и мукама и патњама људским на земљи, и са свима радостима и усхићењима и блаженствима анђелским на небу. Они — христолики свеосетљивци и свесаосетљивци: срце им је — свесрце; осећа све радости свих бића као своје, и све туге као своје, и све смрти као своје, и све грехе као своје, и све муке као своје; душа им је — сведуша: проходи сва бића и све твари, и у сваком се бићу и у свакој твари осећа своја, и из свију њих се моли за све и сва; око им је — свеоко, савест — свесавест, ум — свеум, живот — свеживот: јер им све то даје, и све то у њима ствара највећи чудотворац свих светова — Црква Христова: она благодаћу Духа Светога и љубављу Господа

Христа њихов ум преображава у саборни ум Цркве, њихову душу у саборну душу Цркве , њихово око у саборно око Цркве ; и они , обесконачњенисвимабогочовечанскимбесконачностимаЦркве Спасовеживеса борним свеживотом Цркве, мисле саборним свеумом Цркве, осећају саборним свесрцем, бесмртују и вечнују саборном сведушом Цркве. А кроза све то и у свему томе они у ствари и живе и осећају и гледају и умују и делају благодаћу Тросунчаног Бога и Господа: од Оца кроз Сина у Духу Светом.

Откуда све то? Отуда што је чудесни и чудотворни Човекољубац Господ Христос саставио у Себи све што је њихово: саставио благодаћу срца њихова са свима што је на небесима и са свим што је на земљи; а пре тога, саставио их са Собом свеблагим, свемилостивим, свезнајућим свеосећајућим, свесаосећајућим Богом и Господом: обукао их уСебе кроз свето крштење и они се обукли у Њега, испунио их Собом, сваком пуноћом Божанства кроз свето Причешће и остале свете тајне и свете врлине, и они неуморно расту „растом Божјим"[14] у све богочовечанске бескрајности и безграничности Његове. Отуда, никада краја њиховом усавршавању: што је остраг заборављају, а што је напред сежу се за њим: јер им ваља достићи „у човека савршена, у меру раста висине Христове", [15] пуноће Христове, увек имајући пред свима очима своје душе и пред свима чулима свога бића крајњи циљ свих подвига хришћанских: Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески — Бог.[16] Усавршавању њиховом неће бити краја, благовести Свети Симеон Нови Богослов, јер престанак у узрастању учинио би крај Бесконачноме. Они који иду за Бесконачним, нема краја њиховом идењу. Реци ми, како они могу достићи крај Бескрајнога? То је немогуће, и сасвим неостварљиво. Таква мисао не може ни на ум пасти светима, ни овде на земљи док су у телу, ни тамо кад се преставе у Богу. Јер они, покривајући се светлошћу Божанске славе, озаравани њоме и сијајући њоме, и наслађујући се њоме, са потпуном и савршеном убеђеношћу насигурно знају да ће њихово усавршавање бити бесконачно и напредовање у слави вечно.[17]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Еф. 1, 13.

[2] Ср. Јн. 16, 13; 14, 26.

[3] Еф. 1, 13.

[4] Јоиљ 2, 28; Д. А. 2, 16—21.

[5] Лк. 24—49; Д. А. 1, 4.

[6] Еф. 1, 14.

[7] Еф. 1, 14.

[8] 2 Кор. 1, 22.

[9] Ср. 1 Кор. 12, 4—11.

[10] Св. Иринеј, Contra haeres. V, 8; P. gr. t. VII.

[11] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[12] Еф. 1, 23.

[13] Рм. 8, 22.

[14] Кол. 2, 19.

[15] Еф. 4, 13.

[16] Мт. 5, 48; ср. Кол. 2, 9, 10; Еф. 3, 19.

[17] Божествен. Гимни, Гимн XVII, стр. 122; перевод с греческаго; Сергиев Посад, 1917.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Истинско христопознање

Сва неисказана богатства што су у Господу Христу, ми људи можемо познати и добити само Духом Божјим, Духом Светим: када дух наш људски испунимо Њиме, обасјамо Њиме, просветимо Њиме, водимо Њиме, руководимо Њиме.[1] И само примивши Духа Светога који је од Бога, ми можемо знати шта нам је у Христу даровано од Бога.[2]

Зато се духоносни апостол и моли за ефеске хришћане, а преко њих и за све нас: „Да Бог Господа нашега Исуса Христа, Отац славе, даде вама Духа мудрости и откривења да га познате".[3] — Свети апостол вели: „Бог Господа нашега Исуса Христа". Зар Господ Христос није Бог, већ има над Собом Бога? Нема сумње, Он је Бог, у свему раван Богу Оцу по Божанству. Али Он — Бог постао је човек, и Њему као човеку Бог Отац је Бог. За познање Њега, једног од Свете Божанске Тројице, потребна нам је помоћ остале Свете Двојице: Бога Оца и Бога Духа Светога. Бог Дух Свети је Дух мудрости; добије ли Га, човек се испуни мудрошћу божанском. Дух Свети је још и Дух откривења. Божанском мудрошћу он у срцу верујућег открива и казује тајну Исуса Богочовека, те тако духоносац долази до истинског Христопознања. Да, само духаносац је христозналац. „Дух Свети сведочи нашему духу" о свему Христовом и „помаже нам у нашим слабостима", те изграђујемо истинско и савршено знање о Спаситељу и спасењу.[4] Никакав дух људски није у стању никаквим напорима својим да позна тајну Христову у њеном божанском и спасоносном савршенству и потпуности. То духу људском открива једино и само Дух Свети, због чега се и назива „Дух откривења".[5] Са тих разлога духозарни апостол и блатовести: „Нико не може Исуса назвати Господом осим Духом Светим".[6] Дух Свети као „Дух откривења" уводи у сваку истину Христове богочовечанске Истине и Његовог богочовечанског подвига спасења, и Он нас учи свему Христовом.[7] То је разлог што се и целокупно Еванђеље Христово, сав Нови Завет назива Откривењем.

Разуме се, при томе дух људски није аутомат, није мртво оруђе којим Дух Свети рукује и дела, већ живи и добровољни сарадник Духу Светом. Под утицајем Духа Светог он се сав претвори у делатност, јер помоћу светих врлина претвара благодатне силе Духа Светога у своје: уноси их у све састојке бића свог, разлнва их свуда по себи, и оне учествују у свима његовим мислима, и осећањима, и хтењима, и делима, и речима. Једном речју: у васцелом животу његовом. При томе, благодаћу Светога Духа човек чисти од греха, обнавља, освећује, преображава, усавршава све органе свога духа, органе сазнања и осећања: срце, ум, душу. вољу, те они могу, неометани тамом греха и неукочени парализом страсти, и сагледати сва божанска богатства која нам човекољубиви Господ Христос нуди и даје. Ту нам тајну открива многобрижни апостол молећи у Бога за хришћане чисто срце, срце очишћено, освећено и просвећено благодаћу Духа Светога: „и бистре очи срца вашега = πεφωπομένονς οφθαλμούς της καρδίας ύμwν (= просветљене, просвећене очи срца вашега), да бисте могли видети каква је нада звања његова, и какво богатсво славе наследства његова у светима, и каква неизмерна величина моћи његове на нама који верујемо по чињењу превелике силе његове".[8]

„Очи срца"? — То је вера. Јер вера постаје вид душе наше, вид који види „Невидљивог" и „невидљиво":[9] види невидљивог Бога у видљивом човеку Исусу, види Његове безбројне „невидљиве" благодатне силе, које Црквом изграђују спасење људи, света, твари: спасење и моје, и твоје, и свих грешника, и свих праведника. Зато ми, и кроз овај земаљски свет и кроз све светове уопште „вером ходимо, а не гледањем",[10] вером, која је вид наше душе облагодаћене и освећене и преображене. У нас хришћана вера — то је једно бесмртно и свевидеће око душе наше облагодаћене, а љубав — друго, а молитва — треће, а нада — четврто, а пост — пето, а смерност — шесто, а кротост — седмо, а трпљење — осмо, а свето Причешће — девето, а свето покајање— десето, и тако редом: све свете тајне и све свете врлине — безброј очију наших, и то очију — свевидећих, боговидећих, небовидећих, истиновидећих. И ове свете очи наше виде — „каква је нада звања" Христова, нада наша: усиновљење Богу кроз Господа Христа и наслеђе Царства небеског, живот вечни у блаженству вечном Тросунчаног Бога и Господа. И још ове свете очи наше виде — „какво је богатство славе наследства Христова", наследства нашег у Христу: божански живот вечни и слава вечна кроз све саме Истине Вечне, Правде Вечне, Љубави Вечне, Радости Вечне, Блаженства Вечног. И још наше свете очи виде — „каква је неизмерна величина моћи Христове на нама који верујемо по чињењу превелике силе Његове": Сила Његова божанска вером нашом побеђује све грехе у нама, све смрти, све паклове, и дарује нам спасење, освећење, облагодаћење, обожење, охристовљење, отројичење, рај, рај, сверај ...

Од нас је вера, од Господа је сила вере. Кроз свете тајне и свете врлине вера наша расте из силе у силу, из бесмртности у бесмртност, из раја у рај, из радости у радост, из истине у истину, из правде у правду, из добра у добро, из мудрости у мудрост, расте ка свима богатствима Царства Христова, гледајући их бистрим очима срца. На том путу вере безбројне су препреке, и страдања, и невоље, и муке. Али што веће муке Христа ради, то већи прилив божанске силе у срца верујућег. Тако се једино и могу објаснити трпљење и радост светих Мученика и Исповедиика вере у страшним мукама и страдањима за Христа. Тако се једино могу објаснити и разумети: сви надчовечански подвизи еванђелски светих апостола, и сви претешки подвизи светих пустињака, и све добровољне и невољне муке и патње н страдања свих правих хришћана, свих христочежњивих трудбеника, свих добровољних самомученика, свих неуморних благовесника, свих покајаних грешника, свих покајаних разбојника, покајаних блудника, покајаних

среброљубаца, покајаних сладострасника, покајаних гордељиваца, покајаних самољубаца, покајаних саможиваца, покајаних тврдица, покајаних убица, покајаних лупежа, покајаних развратника, покајаних пијаница, покајаних очајника.

Све то показује да вера наша, вера свију нас, и највећих н најмањих, и најученијих и најпростијих, и царева и просјака, и мудраца и чобана, бива „по чињењу превелике силе" Божје, по дејству и деловању те силе у душама нашим, у савестима нашим, у световима нашим. Она чини те се у нама све земљотресно испретура, али и свемудро неимарски изгради у нове светове, божанске и вечне. И ми jour овде на земљи почињемо да живимо вечним животом, земља се под нашим ногама претвара у непролазно небо, и где стане вера наша, ту је већ Господ наш, и у Њему рај наш, радост наша, вечност наша. Да, да: вера је наша — „у сили Божјој", „у показивању Духа и силе".[11]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 17—23.

[2] Ср. 1 Кор. 2, 10-12

[3] Еф. 1, 17.

[4] Рм. 8, 16—26.

[5] Еф. 1, 17.

[6] 1 Кор. 12, 3.

[7] Ср. Јн. 16, 13; 14, 26.

[8] Еф.1, 18—19.

[9] 2 Кор. 4, 18.

[10] 2 Кор. 5, 7.

[11] 1 Кор. 2, 5. 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Јединство хришћана

Јединство хришћана ствара и даје Дух Свети: све душе њихове Он благодаћу сједињује у једну душу, сва срца — у једно срце.[1] Да би се одржали у том спасоносном јединству, хришћанима су потребни лични напори, лични подвизи: старање о животу у светим тајнама и светим врлинама. Јер хришћанин откида себе од тог јединства у Духу Светом када живи несвето, порочно, грехољубиво. Само оно што сједињује са Духом Светим одржава хришћане и у међусобном јединству. А то су врлине Духа: љубав, радост, мир, трпљење, доброта, милост, вера, кротост, уздржање.[2] Старањем за њих одржава се „јединство Духа у свези мира".[3] То значи: јединство зависи од нашег труда, од нашег напора. А најпре од наше еванђелске љубави.[4] Јер је еванђелска љубав сјединилачка сила, која прво сједињује човека са Богом, па затим и са људима који су у Богу. У њој је и „свеза мира",[5] миром повезује све људе у Богу. А тај мир је „мир Божји", и његова је стваралачка сила божанска љубав. Божанска пак љубав јесте „свеза савршенства"[6] која сједињује све што је савршено у хришћанима, сједињујући их на тај начин у једну душу, у једно тело — тело Цркве.[7] Та божанска љубав Духа Светога, и остале врлине у њој, и јесте оно што држи и одржава јединство Цркве, тела Цркве, духа Цркве, живота Цркве.[8]

Хришћанину ваља бити херувимски видовитим, да би сагледао себе и своју сабраћу у свима гресима, у свима смртима, у свима пакловима, и онда их с љубављу спашавао Христом, најпре себе из свакога греха, из сваке смрти, из сваког пакла. А то може? Ако дух свој држи у јединству са Духом Христовим, Духом Светим. Помоћу? Светих тајни и светих врлина. Тада се дух његов ослобађа грехова и њихових окова, смрти и њених окова, и мир божански проходи васцело биће његово: мир који превазилази сваки ум.[9]Зато, старати се држати јединство духа свог свезом мира, које Господ даје за свети живот у светим врлинама кроз свете тајне. Шта је то што уједињује дух човеков у човеку? Тројично боголико јединство, усавршено благодаћу светих тајни и светих врлина у Цркви Христовој. Без тога: дух је човеков разбијен гресима, растрган и искидан смртима, расејан и развејан ђаволима. Једино, ако дух човеков Духом Светим живује и очишћава себе, он тајанствено светли и блиста тројичним јединством — свјетлејетсја тројическим јединством свјашченотајње. Само је ту, само у томе — свето и божанско и блажено јединство духа човекова. А изван Свете Тројице — Божанске Јединице, човек је сав расут, разбијен, разатомљен, измолекулен, дезинтегриран, и никако да се сабере; а у сваком делићу његове грехом разбијене и разједињене душе — по безброј мука. Онда је човек увек и само — легион. Такав човек, како му је име? Авај — легион. А ми знамо, из Божје књиге знамо: само крај ногу Исусових човек се може исцелити од легиона што је у њему, од легионизираности своје душе што је у њему од греха и зла. Јер грех и зло носе у природи својој силу која разбија, разједињује, ситни, дроби душу у безброј разломака и одломака, а сваки од њих боли, боли, боли. И болу човековом име — легион.

Свети Златоуст благовести: Шта је јединство духа? Као што у телу душа све обухвата и држи у јединству оно што постоји у разним деловима тела, тако и овде. Но душа је дата још и зато, да уједини људе разне по пореклу и по на чину живота. Јер старац и младић, сиромах и богат, дете и момак, муж и жена, и свако биће обдарено душом сачињава извесно јединство; и ово јединство је веће него јединство тела. Духовно сродство је веће од телесног; духовно јединство је

савршеније. Као што огањ, павши на сува дрва, све их претвори у једну ватру, а када падне на влажна нити их запали нити сједини, тако бива и овде: хладноћа душевна не доприноси сједињењу,неготоплотадушевнавећиномсвакогапривлачи ѫ себи. Отуда се рађа и топлота љубави. Апостол хоће да нас све уједини везама љубави. Он хоће да ми будемо повезани међу собом не само миром, не само љубављу, него да у свима буде једна душа. На тај начин ми се сједињујемо и међу собом и са Богом. Ово јединство не може нарушити ни растојање, ни небо, ни земља, ни смрт, нити ишта друго; оно је боље и јаче од свега. Проистичући из јединства душе, оно може у једно исто време обухватити многе.[10]

Света мисао блаженог Теофилакта овако богомудрује: Као што је у телу дух тај који све везује и уједињује, иако су удови различни; тако и у верујућима Дух Свети је тај који уједињује све, иако се ми разликујемо један од другога и пореклом и наравима и занимањима, и овим Светим Духом ми постајемо једно тело. Стога да се трудимо чувати ово јединство путем међусобног мира. Ако не будемо имали свезу љубави и међусобни мир, изгубићемо јединство које нам је даровао Дух Свети. Тада ће се с нама десити што и са руком или ногом, ако би се одвојила од осталог тела и прекинула везе са другим удовима, — и ми онда нећемо бити држани једним Духом. Треба нам дакле много старања и труда, да бисмо имали мир који нас међусобно везује.[11] Као што је у нашим телима дух наш тај који ради у свима удовима и везује све, тако нам је дат и Дух Свети који нас уједињује и чини једним телом.[12] Бесмртна је апостолска благовест: Једно тело, један дух, један Господ, једна вера, једно крштење, један Бог и Отац свију, који је над свима, и кроза све, и у свима нама.[13] Све ради, све сарађује, све води отројичењу кроз светотајинско и световрлинско обогочовечење и одуховљење.

Драгоцена је по наше спасење благовест и заповест христоносног апостола: „Не ожалошћавајте Светога Духа Божјега, којим сте запечаћени за дан избављења — (= искупљења, откупа)".[14] — Чиме људи ожалошћавају Светог Духа Божјег? Чинећи оно што је нечисто, несвето, рђаво, демонско. Речју: својим гресима = својим злом. Хришћани су у светој тајни крштења „запечаћени" Духом Светим. „Запечаћени" Духом Светим, да ништа од духа несветог не би улазило у њих. Печат Светога Духа је на њиховој души, на њиховом срцу, на њиховим чулима, као знак спасења и искупљења. Тај печат треба да стоји на души свакога хришћанина све до Страшнога суда, до тог дана коначног искупљења. А дотле — чувати га, ограђивати га божанскихм силама светих врлина, да га греси и страсти не би разломили, или окрњили, или покварили.[15]

Свети апостол проширује своју благовест заповешћу: „Свака горчина и гњев и љутина и вика и хула, нека је далеко од вас, са сваком злоћом".[16] — Ето, свети апостол нам набраја грехе помоћу којих хришћани ожалошћују Светог Духа Божјег. Сваки од њих је рушилачка сила, и изазива у души неред, лом, хаос, читаво лудило. Јер шта је гњев, шта љутина, ако не привремено лудило душе? А остану ли у души као трајна расположења, постану ли страст душе, онда је то стални бес душе, стално лудило срца. Сва ова побројана зла и јесу преварљиве жеље у којима се распада стари човек.[17] Њима нема места у хришћаниновој души, ако се он искрено држи Цркве, — њенога духа, њене љубави, њенога живота. „Нека је далеко од вас" — свака злоћа, јер злоћа и јесте тиме злоћа што ратује са Богом Духом Светим, том свепуноћом сваког божанског добра. А ништа жалосније и луђе од човека који ратује са Богом. Зато свако људско зло, које је увек посредно и непосредно пород злоће, ожалошћује Духа Светога. Свако пак људско добро радује Га. Живот правих хришћана и није друго до „правда и мир и радост у Духу Светом".[18]

Свеспасоносна је еванђелска заповест: „Испуњавајте се Духом".[19] Како? Рађајући плодове Духа: љубав, радост, мир, трпљење, доброту, милост, веру, кротост, уздржање.[20] Упражњавајући врлине Духа, човек се испуњује Духом, Богом. Први дар Духа, „залог Духа" даје се светом тајном крштења и миропомазања. Јер крштење није друго него рођење Духом Светим.[21] Ко се роди Духом, он затим треба и да расте Духом, тојест да се све више испуњује Духом. Томе испуњавању себе Духом, томе подвигу одуховљења себе нема мере, јер „Бог Духа не даје на меру".[22] Живећи тако, хришћанин постаје храм Божји, у коме живи Дух Божји. Свети апостол пише хришћанима: „Ви сте храм Божји, и Дух Божји живи у вама".[23] Хришћанство и није друго него живот у Духу Светом. По учењу светих Отаца, задобијање Духа Светога помоћу светих тајни и светих врлина и јесте циљ хришћанског живота. Где се налази, и где задобија Дух Свети? У Цркви, једино у Цркви. Доказ? — Света Педесетница: сав Дух Свети, са свима светим даровима, сишао на Цркву, и занавек остао у њој као душа њена — душа у Богочовечанском телу њеном. Тада се испунила Спаситељева реч: реке воде живе потекле су животом и бићем људским.[24] Отуда се само у Цркви човек и може испуњавати Духом Светим, и живети Њиме: бити у Духу, и Дух у њему. Човекољубиви Спас благовести Својим светим ученицима: „Дух Свети у вама обитава — μένει — и у вама ће бити".[25] Пуноћом Свога Божанства Дух Свети живи у Цркви; отуда у њој сви дарови Духа.[26] И сав чудесни и чудотворни живот Цркве креће се, бива и јесте у Духу Светом. Ту „све чини — *πάντα* ενεογεῖ· Дух Свети по Својој свемудрој божанској власти и вољи.[27]

Златоусти Духоносац благовести: Апостол вели: „Испуњавајте се Духом". Је ли то у нашој власти? Да, у нашој. Јер када лаж, када љутина, када блуд, када нечистоту, када грамжљивост отерамо из своје душе; када постанемо благи, жалостиви, душебрижљиви; када не буде у нас лакрдијања; када себе начинимо достојнима, — шта ће онда спречити Духа Светога да нам приступи и долази? И Он ће нам не просто приступити, него ће испунити срце наше. А када унутра у нама буде таква светлост, онда нам никаква врлина неће бити тешка, него лака и природна.[28]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Д. А. 4, 32.

[2] Гал. 5, 22.

[3] Еф. 4, 3.

[4] Еф. 4, 2.

[5] Еф. 4, 3.

[6] Кол. 3, 14.

[7] Ср. Кол. 3, 14—15.

[8] Ср. Еф. 4, 15—16.

[9] Флб. 4, 7.

[10] In Ephes. hom.il. IX, 3; P. gr. t. 62; col. 72—73.

[11] In Ephes. Cap. 4, v. 3; P. gr. t. 124, ool. 1080 D—1081 A.

[12] Икуменије, Comment. In Ephes, ad loc.; P. gr. t. 118, col. 1213.

[13] Еф. 4, 4. 5—6.

[14] Еф. 4, 30.

[15] Ср. Ис. 63, 10; 1 Сол. 5, 19; Рм. 8, 23.

[16] Еф. 4, 31.

[17] Ср. Еф. 4, 22.

[18] Рм. 14, 17; *ср*. Кол. 3, 8; Тит. 3, *2—3;* 1 Петр. 2, 1.

[19] Еф. 5, 18.

[20] Гал.5, 22—23.

[21] Јн. 3, 5.

[22] Јн. 3, 34.

[23] 1 Кор. 3, 16; ср. Рм. 8, 9.

[24] Ср. Јн. 7, 38—39.

[25] Јн, 14, 17.

[26] Ср. 1 Кор. 12, 3—13.

[27] 1 Кор. 12, 11.

[28] Св. Златоуст, тамо, 2; col. 129.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Удуховљење и одуховљење

Пошто је живот хришћана у ствари живот у Духу Светом, јер „ко нема Духа Христова, тај није Његов",[1] то сав живот хришћанинов треба да проходи у Духочежњивом расположењу. Зато је живот хришћана непрекидни подвиг удуховљења и одуховљења помоћу светих божанских врлина, које преводи и у свако савршенство одводи молитва. Хришћани се и испуњују Духом Светим живећи и васпитавајући себе и један другога молитвом: „говорећи међу собом у псалмима и славопојима и песмама духовним, певајући и припевајући у срцима својим Господу".[2] Непрекидно молитвено расположење најбољи је знак да човек живи у Духу Светом. Такав човек за све и сва има разумевања;исвазбивањаусебииусветуокосебе он пропраћа молитвом Јер он свим

бићем осећа и зна да се сви конци свих збивања иалазе у рукама свемоћног и свемилостивог Господа. И зато хришћани и захваљују Господу „свагда за све":[3] захваљују Му што је створио овако чудесан свет; што је створио човека боголиким и дао му способности и средства за богоподобно самоусавршавање; захваљују Му „свагда" што имају Анђеле и Арханђеле за своју свету браћу, што имају Свету Тројицу за Бога; захваљују Му „свагда" што је овај видљиви свет као храм, и људи у њему као свештенослужитељи;[4] захваљују Му „свагда" што је род људски спасао Господом Христом од греха, смрти и ђавола; захваљују Му „свагда" нарочито и силно за тако незаменљивог и свеблагог и свемилог Спаситеља као што је Господ Христос, за Његов чудесни домострој спасења, за Цркву, за Духа Светог који Црквом и у Цркви извршује непрекидно спасење света, људи, остварује богочовечански домострој спасења кроз векове и векове, и то остварује преко светих тајни и светих врлина, необично лаких и приступачних за све људе свих времена; и тако нигде краја њиховом захваљивању — „свагда за све", „свагда за све", „свагда за све". Но изнад свега ми хришћани не престајемо свим бићем захваљивати Богу и Оцу што нам је дао тако свесавршеног, тако свеидеалног, тако свечудесног Спаситеља — Господа и Богочовека Христа, каквог земаљски свет ни замислити није могао. Све што је род људски могао замислити као најидеалнијег и најсавршенијег Бога и Спаситеља, све нам је то дато у лику Господа Христа, и то несравњено савршеније, љупкије и милије. Гледаш Га, и никад да Га се нагледаш! заиста — „што око људско не виде", то нам је Бог дао у чудесном Господу Христу.[5] Слушаш Га, и никад да Га се наслушаш! заиста — „што ухо људско не чу", то нам је Бог Отац подарио у сладчајшем Господу Исусу.[6] Осећаш Га, волиш Га, и никад да Га се довољно наосећаш и наволиш! заиста — „што у срце човеку не дође", то нам је Бог Отац даровао у свемилостивом и свежалостивом Господу Исусу.[7] Но хришћани су нарочито тиме хришћани што захваљују „свагда" и за сваку муку, и за сваку невољу и за сваку беду, јер гле, њих је баш чудотворни Спас наш и начинио средствима нашег спасења, нашег очишћења, нашег освећења, нашег обожења, нашег охристовљења. А њих је тако много у овоме свету, и зато је свакоме од нас тако лако спасти се помоћу њих. Јер када је Једини Човекољубац крст Свој дао нама као свесилу, благословио као врховно средство освећења и свепобедно оруђе спасења, онда нам је — добро дошла свака мука, свака невоља јер, нам је крстом Спасовим и лака и мила и спасоносна.[8] Хришћанима је добро дошла и свака смрт, коју они доживљују Господа Христа ради, правде Његове ради, Еванђеља Његовог ради, Цркве Његове ради, спасења свога ради, спасења браће своје ради. Притом „захваљујући свагда" Господу свечудесном што је Богочовечанском смрћу Својом највећег непријатеља нашег — смрт претворио у нашег највећег пријатеља: јер нас смрћу — спасава од смрти!

Раскриктана чудесном благовешћу Спасовом, христочежњива душа светог Златоуста благовести: Свети апостол вели: „захваљујући свагда за све".[9] Шта — зар треба захваљивати за све што се деси? Да, да! макар то била болест, макар то било сиромаштво. Захваљуј, макар и не схватио разлог нечега; у томе се баш и састоји захвалност. Ништа велико, ништа особито, ако захваљујеш када си у добру, када си здрав, када си напредан и срећан. Но од тебе се тражи да захваљујеш када си у невољама и жалостима. Немој говорити ништа сем речи: Хвала Ти, Господе! Но шта ја говорим о невољама које бивају овде на земљи! За сам пакао треба захваљивати Богу, за казне у паклу, за муке у паклу. Јер ако будемо пажљиво размишљали, — несумњиво ће нам много користити и ова ствар: страх од мука у паклу зауздаће срце наше... Да, када нас постижу болести,

несреће, беде, онда баш и треба силно захваљивати Богу. И то захваљивати не речима, не језиком, него поступцима, делима, мислима и срцем. Од све душе треба Му захвалити. Јер нас он љуби већма него наши родитељи; и љубав Божја се толико разликује од љубави наших родитеља, колико добро од зла.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 8, 9.

[2] Еф. 5, 19.

[3] Еф. 5, 20.

[4] Ср. Кол. 1, 16—20.

[5] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[6] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[7] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[8] Ср. Д. А. 5, 41; 2 Кор. 6,10; 12, 10; Кол. 1, 24; Јевр. 10, 34; Јн. 16, 38.

[9] Еф. 5, 20.

[10] тамо; col. 129. 130.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Свеоружје Божје

Против хришћана ђаволи ратују сваковрсним гресима, страстима, пороцима. Но Црква наоружава хришћане свеоружјем Божјим, н они њиме увек односе победу над сваким ђаволом и над свима ђаволима, само ако то свеоружје ревносно и мудро употребљавају. У томе им је главни војсковођа и врховна сила Дух Свети. Отуда и света ратна заповест хришћанима: „Узмите и мач Духа, који је реч Божја".[1] — Реч Божја, ето мача којим Дух Свети војује, а са Њим и за Њим сви духоносци, сви хришћани. У нашем духовном рату и мач нам је духован. А шта ће

нам мач духовни? Да њиме посечемо сваку неистину, сваку лаж, свако искушење, сваки грех, сваку страст, свако зло, сваког духа зла. „Реч је твоја истина",[2] вели Спас Сво ме небеском Оцу. Зато је свака реч Божја — мач духовни, који силом божанске истине сатире сваку лаж. Таква је свака реч Спаситељева. Јер Он за Своје речи вели: „Речи које вам говорим дух су и живот су".[3] Њих никаква смрт не може умртвити, нити икаква сила зла уништити. „Реч Божја је жива, и јака, и оштрија од свакога мача оштра с обе стране, и пролази тја до растављања душе и духа, и зглавака и мозга, и суди мислима и помислима срца".[4] То значи: реч Божја својом силом одваја, разлучује од душе, од духа, од срца, од мисли, од помисли свако зло, па и оно најтананије и најнеприметније, и уништава га до краја, потпуно, неповратно. А христољубљени тајновидац, свети Воанергес, види Господа Христа на небеском божанском престолу — „из уста његових излажаше мач оштар с обе стране".[5] Тим мачем Господ ће посећи и самог Антихриста, јер свети апостол благовести да ће Антихириста „Господ убити дахом уста својих".[6]

Једнога духа са светим апостолом Павлом, свети Златоуст благовести: Нама је потребно узети не само штит и шлем него и мач Духа, да бисмо се не само осигурали од стрела, пуштених на нас ђаволом, него да и самог ђавола погубимо. Јер душа, поседујући свој мач, и притом још заклоњена од распаљених стрела, маже са великом смелошћу стати против непријатеља, овим мачем расећи његов оклоп, убити змаја и одсећи му главу. И сам апостол Павле тим мачем разори и заплени ђаволове намере. — „Који је реч Божја". Речју Божјом апостол овде назива заповест или учење, које Исус Христос завешта апостолима и које они проповедаху свуда. чинећи у име Његово чудеса. Тако и ми да у свему држимо заповести Божје; јер вршењем заповести ми ћемо срушити и умртвити ђавола — ту лукаву змију.[7]

Мачем Духа апостол назива делатност Духа —την τοῦ Πνεύματος Ηνεμγείαν, а делатношћу Духа назива реч Божју. И то значи да Свесвети Дух извршује наше спасење као речју. Јер духовни човек грди ђавола, и овај бежи од њега.[8]

Свеоружје Божје хришћанин ће богомудро употребити, и однети победу над свима духовима зла, само ако се буде непрестано молио Богу и стражио: сваком молитвом и мољењем Богу се у свако доба молећи у Духу, и ради тога стражећи са сваком истрајношћу и молитвом за све свете.[9] У духовном рату борбени и победнички дух се одржава — непрестаном молитвом, непрестаним призивањем Божје помоћи. Јер се тај рат од почетка до краја води Богом. Молитва држи у будном стању све врлине душе; не да им да малакшу, да клону, да задремају. Она је и стражар, и будитељ, и чувар сваке врлине. Она их води и руководи у рату са свима гресима, пороцима, искушењима. Свети Оци уче да је молитва — хоровођа у хору врлина. Она их разврстава, распоређује, усклађује; она и управља. Има ли непрекидну молитву у срцу, хришћанин никад неће у борби са гресима и искушењима пасти, никад пропасти. А за то је потребно: бити одлучан и приморавати себе на молитву. Јер ономе који приморава себе па молитву, Бог и даје молитву. Даје све дотле док се молитва не претвори у непрекидну молитву. А непрекидна молитва наша, то је једино божанско еванђелско јемство да ћемо непрекидно побеђивати у нашем ратовању са духовима зла и греха. Молитва хришћанинова увек се грана и у молитве „за све свете", тојест за све хришћане, јер су и они у непрекидном рату са духовима зла испод неба. А као такви, они су иаши саборци и савезници. Је ли човек хришћанин, сваки је ђаво стално у рату са њим; сваки изводи сву силу своју против њега: демон гњева — гњев, демон блуда — блуд, демон гордости — гордост, демон пакости — пакост. демон зависти —

завист, демон очаја — очајање; и тако редом, име им је легион, а њиховим саблазнима и страстима — ни броја се не зна.

Но ма колико их било, увек је наше „свеоружје Божје" јаче од њих, способно да их разјури и победи на свима бојиштима у свима биткама. Нарочито када нас у том ратовању воде и предводе челници светих благодатних врлина: молитва и пост. Пред њима се не може одржати ни један зли дух; од њиховог огња они се дају у безобзирно бекство. Ма колико се духови зла окомили на хришћанина из спољњег света, или чак продрли у њега, и укопали се, и ушанчили се у његовој души, и настанили се, и претворили срце његово у дом свој, ипак нема места страху: треба само извести против њих молитву и пост, а у резерви држати љубав, милосрђе, кротост, смиреност, веру, истину, правду, трпљење, — и ступити у борбу, и ратовати истрајно и неустрашиво, и са безмерном надом, па ће несумњиво победити све духове зла, и оне у себи и оне око себе. Јер су уста Свеистинитога и Свепобедноra изрекла ову благовест: „Овај се род изгони само молитвом и постом":[10] тојест род свих нечистих духова, и оних најгорих и оних најопаснијих.[11] Молитва и пост су божански свелек од свакога зла, од свакога ђавола. Молећи се и постећи се, хришћанин постаје непобедиви победник: непобедив не само од људи, него и од саме смрти, и од грехова, и од ђавола. Јер и греси и ђаволи сачињавају један „род". А свемилостиви Господ је зато дошао у наш свет, поставши Богочовек, да нам да победу над њима, и лек од њих. Да, лек од греха, лек од смрти, лек. од ђавола.

Та свепобедна молитва је увек „у Духу Светом":[12] Он јој даје силе да траје, да непрестано траје и гори и пламти у нашем срцу. У питању је све наше: сва вечност наша, јер ђаволи то и раде што нам гресима и страстима краду вечност, и рај, и небо, и царство небеско, па и самог нам Бога и Господа краду. Стога се треба свагда молити Богу, и не дати да дотужи.[13] Разуме се, молитва извире из наше вере у Господа свеблагог, који је због тога са благовешћу о молитви и посту изрекао и благовест о вери објавивши: „Све што узиштете у молитви верујући, добићете".[14]

Христовом човеку, све што му се догађа, служи на спасење. Нико се сам не спасава. Сваки се спасава помоћу ближњих, — то је учење светих Отаца. Спасење се никада не даје човеку без помоћи ближњих. То је прва половина благовести спасења. Али, то није све, и није довољно. То је одавде, са земље, помоћ људска. Потребна је још помоћ одозго, с неба, помоћ Духа Светога, помоћ Тројичног Божанства.[15] Јер душа људска је тако огромна и толико важна, да у њеном спасењу учествује и небо и земља, и људи и Анђели. и сва Пресвета Тројица.

Ради Богочовека Господа Христа и у оквиру Богочовечанског домостроја спасења људи се спасавају у Богочовечанском телу Христове Цркве служећи Трисветом Богу Духом Светим.[16] АДухом Светим служи се Богу када се свето и беспрекорно живи у светим заповестима Божјим, и тако очисти и душа и срце од свакога греха и зла. Пример тога: свети Апостоли, и сви прави хришћани од њих па до данашњега дана. Сав живот њихов бива у Духу Светом, од почетка до краја. Јер без Светога Духа човек не може ни познати ни признати Христа за Бога и Спаситеља, а камоли живети у Њему као Богу и Спаситељу.[17] НоДухСветинасспасаваСпаситељемХристомИсусомиЊеговимБогочовечанским домостројем спасења = Црквом. Стога се ми „и хвалимо Христом Исусом":[18] јер нам је од Њега и због Њега — све: и Дух Свети и спасење, и сви дарови које је свебогати Бог доброте и човекољубља могао да дарује роду људском. [19]Хвалимо се Њиме, јер нас је не само спасао од греха, смрти и ђавола, него

нам је и живот вечни подарио, и сва вечна божанска блага. Хвалимо се Њиме, јер нам је божански савршено и човечански приступачно решио сва питања живота и света, која одискони муче дух људски.

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Еф. 6, 17.

[2] Јн. 17, 17.

[3] Јн. 6, 63.

[4] Јевр. 4, 12.

[5] Откр. 1, 16; ср. 2, 12.

[6] 2 Сол. 2, 8.

[7] тамо, 3; col. 171 — 172.

[8] Блажени Теодорит, тамо, ad loc; col. 556 A. B.

[9] Еф. 6, 18.

[10] Мт. 17, 21.

[11] Мт, 17, 15—17.

[12] Еф. 6, 18.

[13] Лк. 18, 1.

[14] Мт. 21, 22; ср. Мк. 11, 24

[15] Флб. 1, 19.

[16] Флб. 3, 1

[17] Ср. 1 Кор. 12, 3—11; Рм. 8, 9; Јн. 16, 13.

[18] Флб. 3, 3.

[19] Рм. 8, 32.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Љубав Духа Светога

У Богочовечанском телу Христовом — Црква, па стога и у хришћана, све је богочовечанско, ништа чисто човечанско, јер је све човечанско нераздељиво сједињено са Божанским. То нарочито важи за љубав хришћанску. Она је од Духа Светог, и сва у Духу Светом, и то због Господа Христа и ради Господа Христа. Ми дајемо срце, а љубав нам даје Дух Свети. „Љубав Божја" се излива „у срца наша Духом Светим који је дат нама",[1] дат кроз свете тајне и свете врлине. Зато је љубав хришћанска јединствена по свему у нашем човечанском свету: сва је света, сва бестрасна, сва бесмртна, сва богочовечанска.[2] Будући таква — „она је изнад сваке друге љубави; као нека царица влада над својима; њу ништа земаљско не рађа: нинавика, ни доброчинство, ни природа, ни време, већ она силази одозго, с неба. И што те чуди, ако јој за постојање није потребно доброчинство, и што она и у злопаћењима не пропада? Љубав духовна се ничим не затире, јер је такав њен састав. Ни време, ни дуг живот, ни злопаћење, ни непријатности, ни гњев, ни увреда, нити ишта друго продире у ту љубав, нити је шта може уништити".[3]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Рм. 5, 5.

[2] Ср. Кол. 1, 8; Рм. 15, 30.

[3] Св. Златоуст, In Coloss., Homil. I, 3; P. gr. t, 62, col. 303.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Еванђеље - Сам Господ Христос

Еванђеље Христово као књига не би могло извршити спасење света, те се стога не би ни могло ни смело називати Еванђељем = Благовешћу. Оно је благовест само Богочове· ком Христом, Спаситељем света, јер само Спаситељ спасава својом Богочовечанском Личношћу и Својом божанском силом. И оно је Благовест само уколико свака реч његова садржи у себи од Спасове Богочовечанске спасилачке силе. Али, никаква реч људска не може сместити и изразити Богочовека Господа Христа са Његовим безбројним божанским савршенствима и бескрајностима. Зато је сву истину о томе казао први свети Богослов — Еванђелист Јован, када је своје чудесно и по богонадахнутости ненадмашно Еванђеље о Господу Христу завршио речима: А има и много друго што учини Исус, што када би се редом написало, ни у сами свет, мислим, не би могле стати написане књиге.[1]

Шта је Еванђеље Христово? — Сам Богочовек Христос са васцелим богочовечанским подвигом спасења. Проповедало речима, оно спасава само када су те речи испуњене и праћене богочовечанском силом Христовом која и извршује спасење у онима који верују. А када су те речи лишене те богочовечанске силе онда оне не спасавају. Зато Еванђеље није у надговорљивим речима мудрости људске, него у јављању силе Божије.[2] Па и то није све, јер је за спасење духа људског од свега греховног, од свега смртног, од свега ђаволјег, неопходан Дух Свети: да се сав сједини са духом човечијим. Јер само Свесвети Дух светошћу Својом освећује човека, потискујући из њега све што је несвето, нечисто, прљаво, рђаво, грешно, зло, демонско, и освећујући сву душу његову, сво срце, сву савест, сву вољу, све тело. Ништа човечије није туђе Духу Светом сем греха. Јер је човек и саздан духоликим, да би био обиталиште Духа Светог. И он то постаје вером у Господа Христа, због које му Спас и даје Духа Свог Светог, са свима Његовим свесветим и свеосвећујућим силама, које и спасавају од сваког греха и од свега греховног. Својим Еванђељем чудесни Господ то и жели: да нам због вере наше да и божанске силе Духа Светог, које и изграђују у нама ново биће, подобно Господу Христу и Духу Светом својом чистотом, светошћу и праведношћу. Као што смо грехом постали туђи Богу, тако спасењем постајемо своји Њему. Као што нам је због греховности наше све Божје постало туђе, а и ми, Богу, тако нам је кроз очовечење Господа Христа све Божје постало наше: и Вечна Истина, и Вечна Правда, и Вечна Љубав, и Вечни живот, и Вечно блаженство. Зато и Еванђеље, које је у свему и по свему Богочовеково, постаје наше кроз Његово човекољубље и кроз наше христољубље. Отуда свети христоносни апостол Павле и благовести Солуњанима: „Еванђеље наше не би ѫвама само у речи, него и у сили и у Духу Светом".[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн, 21, 25.

[2] Ср. 1 Кор. 2, 4—5.

[3] 1 Сол. 1, 5; ср. 1 Кор. 2, 4; 2 Сол. 1, 11; 2 Тим. 1, 7; Јевр. 6, 4—5.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Савршени образац човека

Богочовек је савршени образац човека у коме је савршено остварено божанско добро на човечански начин, и тиме људима дат савршени образац светог човека, узор савршене светости. И Он нас свим бићем Својим, и свом науко.м Својом, и свим животом Својим, и крстом Својим, и васкрсењем Својим, и вазнесењем Својим позива тој светости. И хришћани, ако су заиста Христови, дужни су живети по Христу, и бити свети у свему живљењу; јер је свима заповеђено од Бога: „Будите свети, јер сам ја свет".[1] За свети живот нама се дарују божанска блага, каква око људско не виде, и ухо не чу, и срце не наслути.[2]И више од тога: нама се дарује свесладчајши Господ Исус — Једини истинити Бог, и са Њиме све што Он као Бог има, а што ми људи не можемо ни наслутити, а камоли замислити. Доказ томе — васцело Еванђеље Његово и Црква Његова.

Који то одбацује, не одбацује човека него Бога: јер је Он као Једини истинити Бог и .могао то дати људима. Само Он — Богочовек; а никада човек, никакав човек, па ма ко он био, и ма где, и ма кад. Сведоци су тога — Солунски хришћани, јер је Он и њима „дао Светог Духа Свог"[3] кроз свето крштење најпре, а затим Га стално даје кроз остале свете тајне и свете врлине.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Петр. 1, 15—16.

[2] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[3] 1 Сол. 4, 8.

[4] Ср. 1 Сол. 4, 2. 3. 7. 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

"Духа не гасите"

Хришћанин се постаје, и хришћанин се остаје, када се дух човеков испуни Духом Светим кроз свету тајну крштења, па потом и надаље допуњује себе Духом Светим кроз остале свете тајне и свете врлине. Ту све зависи од човекове ревности. Дух Свети се усељује у душу човекову кроз свете дарове: они су као огањ, који се запаљује вером, а распаљује и одржава неугасив кроз остале свете врлине и свете тајне. Када се света божанска љубав Духом Светим излије у срце човеку,[1] она се разгорева и распламћује помоћу молитве, смирености, кротости, и осталих светих врлина; помоћу светог Причешћа, свете исповести, и осталих светих тајни. Такође се и вера разгорева помоћу светих тајни и светих врлина; и смиреност, и кротост, и молитва, и трпљење, и свака еванђелска врлина уопште. Све су оне као огањ, свети огањ: горе у души, загревају је, обасјавају је, просветљују је, просвећују је. Жижак душе непрестано гори, ако му се стално долива уље светих врлина еванђелских и светих тајни. Без тог уља жижак се гаси, као у лудих девојака,[2] и душа луди у тами греха и непокајања.

Када се у души хришћаниновој погасе огњеви дарова Духа Светога, човек остане при своме обезбоженом духу који луди у свом беспомоћном самољубљу и саможивости и самодовољности. Као што се тело човеково одржава у животу уносећи у себе храну из спољњег вештаственог света, тако се и дух човеков одржава у животу узимајући у себе храну из спољњег духовног света, најпре — храну Духа Светога. А та храна јесу дарови Светога Духа: Вечна Божанска Истина, Вечна Божанска Правда, Љубав, Мудрост, Добро, Вечни Живот. Кроз све то дух човеков се разгорева у неугасиви огањ Вечне Истине и Правде и Мудрости и Вечнога Живота. А када дух човеков љубављу својом према лажи, неправди, греху, злу, потисне и протера из себе Вечну Истину Божју и Правду и Мудрост и Добро, онда лаж и неправда и грех и зло погасе у њему све светиљке, навуку безбројне духовне смрти, које испуне дух његов неизбројним тминама и помрачинама

Све што је у човеку од Светога Духа, гаси се нечистим животом: гаси самољубљем, гаси себичношћу, гаси мржњом, пакошћу, злобом, похотом, сребролюбљем, гордошћу, лењошћу, и сваким другим грехом. Лењошћу и грехољубивим животом гасећи у себи веру, и љубав, и правду, и истину, и доброту, и смиреност, и молитву, ми у ствари гасимо дарове Духа Светога, а тиме самог Духа Светог. Отуда Еванђелска заповест: „Духа не гасите",[3] — јер гасећи Њега, ви гасите једину истиниту Светлост свога духа, једину истиниту Правду, и Истину, и Љубав, и Мудрост, и Вечни Живот. И онда? — Онда тело човеково постаје лудница за обезбожени и обездуховљени дух његов: и дух себе гризе и једе, и уподобљава се ђаволу, који у својој потпуној откинутости од Бога, и у себезатворености, и самодовољности, проводи страшни живот свој, који није други до пакао, вечити пакао. Јер, шта је пакао? Пакао је свесно и добровољно живљење без Бога и против Бога, без Истине Божје и против Истине Божје, без Правде Божје и против Правде Божје, без Мудрости Божје и против Мудрости Божје, без Љубави Божје и против Љубави Божје. А шта је рај за дух човеков?

Рај је: испунити себе Духом Светим, испунити себе васцелим Богом и Господом Исусом Христом, и живети стално, бесмртно и вечито — васцелом Божанском Истином, васцелом Божанском Правдом, васцелом Божанском Љубављу, васцелом Божанском Мудрошћу, васцелом Божанском Пуноћом.[4] Само тако, и једино тако дух људски достиже своје божанско савршенство, које и није друго до непрекидно и бесконачно и вечито живљење у свима богочовечанским савршенствима, живљење љубављу и благодаћу Јединог Човекољупца у свима световима — Господа нашег Исуса Христа, који свим блаженствима испуњује сваку христољубиву душу, живећи у њој свима Својим чудесним савршенствима кроза све бесконачне векове векова.

НАПОМЕНЕ:

[1] ср. Рм. 5, 5.

[2] Ср.Мт.25,3—12.

[3] 1 Сол.5, 19.

[4] Ср. Кол. 2, 9—10; 1, 19; Еф. 1, 23; 3, 19; *2*, 22; Јн. 14, 23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Спасење - освећење Духом

Тросунчани Бог љубави подарио нам је спасење у Спаситељу, Богочовеку Исусу Христу. А како оно постаје наше, моје, твоје? — „Светошћу Духа и вером истине — (= кроз освећење Духом, у светости Духа и у вери истине).[1]Освећење нам се даје благодаћу Ду ха Светога кроз свете тајне и свете врлине; а ми у то уносимо подвиг вере, у коме се клицно садрже сви остали еванђелски подвизи спасења. Грехом је извршено обесвећење људске природе, грехом који је пореклом сав од духа несветог, од духа зла — ђавола. Духом Светим се врши освећење људске природе, јер Дух Свети благодаћу Својом изгони и уништава грех у човеку. Васцелим Својим Еванђељем спасења Господ нас позива у светост.[2] Јавивши се као Спаситељ рода људског, Господ Христос нам је постао „од Бога освећење".[3] Видећи какву славу Господ Христос нуди људској природи, ми треба да уде своје

дајемо за слуге правди на посвећење, као што смо их раније давали за робове нечистоти и безакоњу.[4]

У богочовечанском подвигу спасења: освећење је од Духа Светога, а вера од нас. И то: „вера истине", истине која је сва од Вечне Истине = Богочовека Христа. У њој нема ничег пролазног, људског, лажног, измишљеног. У њој је све богочовечанска стварност: оно што је у њој човечанско, увек је осигурано божанским, и осуштињено, и овечњено, и освећено, и обесмрћено. Та „вера Истине" је животни подвиг: том вером се уистињује и оистињује ум наш, и срце наше, и савест наша, и тело наше, и васцело биће наше. Христос = Истина — Свеистина једини даје роду људском веру Истине: тако од Њега једино и знамо за јединог истинитог Бога, и распознајемо све лажне и самозване богове. Све што није од те вере — лаж је, грех је, смрт је.'[5] Разуме се, вером се човек хришћанин освећује; и освећујући се, његова вера расте све више и више. То је двоједан подвиг: у вери је освећење, у освећењу је вера. Једно другим расте и живи и креће се и бива. Увек је ту посреди сарадња благодати Божје и слободе наше: слобода наша се освећује благодаћу, благодаћу и обожује, благодаћу и обесконачује, благодаћу и овечнује; али исто тако: благодат постаје наша — слободном вером нашом, која је на свима ступњевима и благодатна и слободна: благодатно — слободна, слободно — благодатна. Нашом слободном вером у Истину ми се облагодаћујемо, освећујемо; а благодат, облагодаћењем природе ума нашег и срца и воље и савести, увећава веру нашу до свих њених богочовечанских бескрајности.

„Вера Истине" је од Господа Истине, и од .Духа Истине". Она је једносушна са „љубављу Истине".[6] Шта је Еванђеље Господа Христа? Позив на спасење од ђавола Богом, од греха Јединим Безгрешним, од смрти Једнним Бесмртним. Свака реч Еванђеља Спасова је позив на узбуну, на побуну, на устанак против грехаштоје у нама, против смрти што је у нама, против ђавола што се скрива у нама кроз грехе наше. Ако је човек грехољубљем заспао на смрт, Еванђеље га буди покајањем, запаљује му душу огњем вере, који пламтећи жуди да сагори у њему све смртно, све греховно, све ђаволье. То је онај огањ који је Спаситељ дошао да запали на земљи;[7] и запалио га Духом Светим на дан Свете Педесетнице, и ето га вечито гори у Цркви Христовој, и запаљује свако срце, сваку душу, сваку савест, чим прију Цркви као дому спасења. Нема смрти, нема греха, нема страсти, из којих човека не може пробудити и васкрснути Еванђеље Спасово, јер је оно сила Божја на спасење свакоме који жели себи спасење од греха, смрти и ђавола.[8]Еванђеље Спасово и јесте позив који Господ Бог упућује лично свакоме човеку, којим нас позива на спасење Богочовеком, Његовом светом Црквом, светим тајнама и светим врлинама, које су у Цркви дате Духом Светим, и дају се непрестано свакоме, свакоме, свакоме, који себи жели спасење. [9]

У чему је слава човека? У спасењу од греха, јер је грех срам и стид човека; у спасењу од смрти, јер је смрт — срам и стид босмртне и боголике душе човекове; у спасењу од ђавола, јер је ђаво — стид и срам пред Богом и боголиком природом човековом. Спаситељ спасава човека од греха — светошћу Своје Божанске Истине, Своје Божанске Правде, Своје Божанске Љубави, Свога Божанског Живота, зато је слава човека, вечна слава човека, у Вечној Божанској Истини Христовој, у Вечној Божанској Правди Христовој, у Вечној Божанској Љубави Христовој, у Вечном Божанском Животу Христовом. Једном речју: слава човека је Богочовек Господ Христос, и све што Он има и даје човеку. Слава је човека у спасењу Богочовеком: јер му то спасење даје све оно што је Спасово, даје му и самог Спаситеља испуњујући га Њиме, те хришћанин живи Њиме и ради Њега и у

Њему; зато је сав у вечној слави, која за хришћанина почиње још овде на земљи. [10]

Вера приводи човека Христу, зато је почетак славе човекове у његовој вери; од вере се рађа молитва, од молитве љубав, од љубави смиреност, од смирености кротост, од кротости пост, од поста трпљење, од трпљења умилење, од умилења жалостивост, зато је у свима овим светим подвизима слава човекова. Она кроз њих расте и грана се у своје богочовечанске бесконачности. Спасавајући себе богочовечанским подвизима спасења, човек са спасењем добија у Христу и вечну славу,[11] јер добија са Њим Вечни Живот, Вечну Истину, Вечну Љубав, Вечну Радост, Вечно Блаженство, Вечно Царство Пресвете Тројице. А у томе се и састоји божанско величанство човека и божанска слава Господа Христа, коју Он обећава свима следбеницима Својим, који задобијају спасење кроз освећење Духом Светим помоћу светих тајни и светих врлина, те се на тај начин духовно-благодатно сједињују са Својим Спаситељем, Господом Христом, и тако сједињени са Њим, биће вечито онде где и Он, учествујући у Његовој слави.[12]

Због свега тога, свети апостол наређује Солунским хришћанима: „стојте чврсто и држите предања — τας παραδόσεις — којима се научисте или речју или посланицом нашом".[13] — Шта су „предања наша"? Све оно што нам је Господ Христос сам и преко Духа Свог Светог заповедио да држимо, и да по томе живимо; све оно што је оставио у Цркви Својој, у којој стално обитава Он са Духом Својим Светим.[14] „Предања наша", то је сав благодатни живот наш у Христу Богу и Духу Светом, живот нас хришћана који је почео у Цркви Христовој преко апостола силаском Духа Светога. Сав тај живот наш, није од нас већ од Господа Исуса благодаћу Светога Духа. Или тачније: сав тај живот наш је од Оца кроз Сина у Духу Светом. Зато је он сав изаткан од светости и бесмртности и вечности. А настао је свом пуноћом својом у Цркви Спасовој, која је тело оваплоћеног Бога и Господа Христа, силаском Светога Духа, који кроз све Своје божанске свете дарове и силе, свете тајне и свете врлине, борави и живи вечито у Цркви Христовој. Тако, „предања наша", то је нови благодатни живот у Духу Светом: живот у Вечној Истини Божјој, у Вечној Правди Божјој, у Вечној Љубави Божјој, у Вечном Животу Божјем. Ту човек ништа не ствара, нити може стварати Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, Вечни Живот, већ све то може усвајати, примати, у своје претварати. А све се то у Господу Христу и у Цркви Његовој даје њему благодаћу Духа Светога, даје и предаје. Ту се од човека тражи једно: да та предања прими и по њима живи. А прима их, како? Вером која га уводи у Цркву, и помоћу светих тајни и светих врлина води кроз нови благодатни живот у Духу Светом.

Све што је светим апостолима предато од Господа Христа и Духа Светога и јесте предање, свето Предање: ту спада свеколико Спасово учење, и све животворне силе за остварење тог учења у животу људском. Све то и свети апостоли предају или речју својом или посланицама својим. Нешто је записано, а више усмено; но све то заједно сачињава Божанско Откривење: Еванђеље Господа Христа, Еванђеље спасења предато Цркви Христом Господом у Духу Светом. Зато оно и јесте предање Божје у свој опширности својој. Записано Еванђеље допуњује се неписаним Еванђељем Цркве; њиме се и тумачи дејством благодати Духа Светога који обитава у њој. У ствари, то је у Цркви све једна целина, једно живо духовно тело: записано и усмено предање. Зато, постоји ли Предање Цркве — „више ништа не тражи": [15]јерњемујесвештојепотребнозаспасењељудиизањиховживоту овом и у оном свету.

НАПОМЕНЕ:

[1] *2* Сол. 2, 13

[2] 1 Сол. 4, 3.

[3] 1 Кор. 1, 30.

[4] Рм. 6, 19.

[5] Ср. Рм. 14, 23.

[6] 2 Сол. 2, 10.

[7] Ср. Лк. 12, 4.

[8] Ср. Рм. 1, 16; 1 Кор. 1, 18.

[9] Ср. 2 Сол. 2, 14.

[10] Ср. 2 Сол. 2, 14.

[11] Ср. 2 Тм. 2, 10.

[12] Ср. Јн. 17, 17—24.

[13] 2 Сол. *2,* 15.

[14] Ср. Мт. 28, 19—20.

[15] Св. Златоуст: In 2 Thess., ad locum; P. gr. t. 62, col. 488.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Најсавршенија христодикеја

Светом Педесетницом, силаском Духа Светога у Богочовечанско тело Цркве, и остајањем заувек у њему, омогућена је, остварена је, дата је најсавршенија христодикеја. Тиме је по прв пут у историји рода људског дата и најсавршенија теодикеја, и најсавршенија антроподикеја, и у њима најсавршенија космодикеја. Све је то од почетка до краја у Богочовечанском домостројy спасења: и савршени Бог и савршени човек = Богочовек Господ Исус Христос. А у Богочовеку и сама

радионица спасења: Црква, тело Христово, тело свеблагодатно, свеживотворно, свемоћно, бесмртно, боговечно.

У Богочовеку = Цркви су све тајне свих светова: и тајна Бога, и тајна човека, и тајна целокупне творевине. Човек оправдан Богом, Бог оправдан човеком. И један и други оправдани Духом Светим: објашњени, облаговешћени; и Бог и човек изузетне благовести. А свеблаговест — Богочовек — Црква: и у Њему и кроз Њега и ради Њега, дат нама, Дух Свети.[1] Савршени човек, прави човек је Богочовек Христос. Стога је у Њему једина логична и стварна антроподикеја: јер у Њему је остварен и дат савршени човек, човек без греха, сав — Вечна Правда, сав — Вечна Љубав, сав — Вечни Живот.[2] И тог савршеног човека ми, сутелесници Христови,[3] доживљујемо као себе у Богочовечанском телу Цркве, растући Њиме кроз свете тајне и свете врлине.[4] А све то бива у Духу Светом и Духом Светим, којим Црква живи и дела.[5]

Све то и јесте благовест духоносног и христоносног апостола: „Велика је тајна побожности: Бог се јави у телу, оправда се у духу.[6] Сав Богочавечански домострој спасења има своју христодикеју у Духу Светом, у васцелој Његовој божанској делатности у Цркви. Духом Светим оправдан је целокупни Богочовечански домострој спасења, дат и остварен и остваривaн Богочовеком Христом.

Света Педесетница: у њој сва благовест о Цркви. Духом Светим рађа се Црква = тело Христово на дан Свете Педесетнице, као што се тело Христово Цркве рађа на Божић од Духа Светог и Свете Дјеве Марије. Посреди је двоједна благовест о Цркви као телу Христовом. Духом Светим силно је посведочено, и непрестано се посведочује, васкрсење Христово, а са њим и за њим и све Богочовеково пре Васкрсења и по Васкрсењу: сав Христос, сва Црква Његова.[7] Духом Светим Богочовек казује Себе васцелог, изграђује Богочовечанско тело Цркве Своје, и води кроза њ крвоток богочовечанских сила Својих. Живљењем Својим у Богочовечанском телу Цркве, Дух Свети посведочава божански свеистинито и свеубедљиво: да је Богочовек Својим Богочовечанским домостројем спасења оправдао Бога пред човеком и оправдао човека пред Богом.

Шта је највећа вредност — Свевредност; шта најдрагоценије благо — Свеблаго у нашем земаљском свету и у свима световима у којима се креће људска мисао и људско биће? Несумњиво Богочовек Господ Христос = Његово Богочовечанско тело: Црква. И у њој*:* све богочовечанске истине, све богочовечанске светиње, сви Богочовечански дарови, Богочовечанско Еванђеље, богочовечанска вера, богочовечанска љубав, све богочовечанске свете тајне, све богочовечанске свете врлине, свети богочовечански живот, света богочовечанска бесмртност, света богочовечанска вечност, света богочовечанска богочовечност. И кроза све то и у свему томе: Тросунчани Бог и Господ = Пресвета Тројица: Отац, Син и Дух Свети. То стећи, то имати, то сачувати, тиме живети, тиме бесмртовати, тиме вечновати — и сачињава многоструки подвиг човекова спасења, охристовљења, обогочовечења, обожења, отројичења.

Отуда благовест и заповест светог апостола Павла светом апостолу Тимотеју, и преко њега свима хришћанима: „Добри аманет — поверено благо = предање, сачувај Духом Светим који живи у нама".[8]

Шта је аманет, предано благо, предање, врховна Свевредност? Пре свега и изнад свега: сам Господ Христос — Богочовек и Спаситељ. И са Њим, и у Њему, и од Њега васцело Еванђеље Његово, препуно Вечне Истине, Вечне Правде, Вечне Љубави, Вечног Живота, и свих богочовечанских вредносги и

богочовечанских вечних стварности. Једном речју: предање, врховна свевредност јесте Црква: Богочовечанско тело Христово, и Он — глава њена.

Аманет? = спасење људи, и богочовсчанска средства спасења и обожења: благодат светих тајни и светих врлина, на челу са светом вером и светим крштењем.[9] А спасење, а обожење? Победа над смрћу и сваким грехом и сваким ђаволом, и бесмртно живљење васкрслим Господом у Богочовечанском телу Цркве Његове. Богочовечаиски аманет је бесмртан и вечан: прати сваког хришћанина у целокупном постојању његавом: од земаљског живота у времену, па кроз сву вечност.[10]

Духом Светим, који је Дух Богочовека Христа,[11] чува се све што је Богочовеково, а најпре сам Богочовек, који је Црква. А Дух Свети постаје наш, сједињује се са нашим духом преко светих тајни и светих врлина и васкрсава нас из свих смрти када ревнујемо у христочежњивом живљењу.

Свети Златоуст благовести: Шта је предање? Вера, проповед. И свети апостол чини све да би се то предање, то свескупоцено благо сачувало у целости, неизмењено и не упропашћено...[12] „Добри аманет сачувај". Како? „Духом Светим који живи у нама". Људска душа и људска моћ нису у стању да сами по себи сачувају таква блага каква су нам поверена. Зашто? Зато што је око нас много разбојника, густа помрачина, ђаво стоји и плете замке, и ми не знамо у који ће час, у које време он напасти на нас. Како можемо ми сачувати та блага? Духом Светим, тојест ако будемо имали у себи Духа Светога. А Он ће бити присутан у нама, ако ми не одбацимо благодат Његову. Он је тврђава наша, Он — прибежиште. Ако Он живи у нама и сам нас чува, нашто онда пуке? На то, да Га задржавамо у себи, да Га чувамо, и не одгонимо од себе рђавим делима.[13]

Блажени Теофилакт богомудрује: „сачувај аманет Духом Светим" значи: сачувај оно што ти је заповеђено односно вере, и односно живота по вери. Како сачувати? Не људском силом, него Духом Светим који обитава у нама кроз крштење. Ако ми држимо Њега у себи и не одгонимо Га својим нехатом и рђавошћу,тоћеиОнсачувати у нама све што имамо од Бога. Дакле: постарај се сачувати Духа Светога, и Он ће сачувати у теби оно што ти је предано, у аманет остављено.[14]

Грех је безумље душе, лудило душе; он својим саблажњивим жељама и заводљивим сластима залуди човека, и он хита из порока у порок, грешећи и небу и земљи, и себи и ближњима, и на тај начин убијајући и себе и ближње.[15] А човек је створен боголиким, да би боголиком мудрошћу живео божански мудро и разумно. Но грех? Сваки грех је по природи ђаволик, и на сваком греху ђаво потајно одсликава себе, те тако сваки грех увек носи лик ђавола у себи. И грехољубив човек неминовно постаје убитачно ђаволик. А сваки грех, обезумљујући боголики ум човеков, чини те човек и живи ђаволим животом, срљајући из греха у грех.

У греховном безумљусвомчовекизмишљасебимногобројнебогове и постаје незнабожни многобожац, проглашавајући за богове: људе, животиње, стихије, демоне, страсти, сласти, идеје, науку, културу, цивилизацију . . .

Чим је у питању душа људска — пред нама се пружа безобални океан језиве и божанствене бесконачности. А кад је у питању грех, ту се мајушпо људско сазнање претвара у грч од несагледности и његове тајне и силе. Душа људска, самим својим постојањем, стално се прелива преко свих граница нашег видљивог света, и тоне у оностране бескрајности. Но исто тако и грех. И једно и друго као да нису од овога света већ од онога. И стварно тако и јесте: душа је од Бога, грех

од ђавола. Када се душа преда Богу, и живи по његовим законима, онда се живог њен постепено претвара у рај. А када се душа пода греху, њен се живот постепено претвара у пакао. То нам речито показују христоносни светитељи и непокајани грешници.

Грех је једина неприродност у природи и човека и космоса. Туђинац, странац, уљез, злочинац, мучитељ, убица, — ето, то је грех у свакоме од нас. Али, по разорности својој, грех је у суштини ђаво. По ненадмашној дефиницији ненадмашног благовесника, Светог Јована Златоуста: „Грех је ђаво". Ето, у томе је сва тајна греха, и сва сила греха, и сав ужас греха, и сав пакао греха. Нема ђавола без греха, ни греха без ђавола. И у најмањем греху крије се ђаво. Свакако мали, али ипак ђаво. А ђаво не зна за милост према човеку. Када грех сазри, рађа смрт. Ето коначне страшилности греха: смрт. Искуство рода људског потврђује: грех и смрт су личне ђаволове силе. Помоћу њих ђаво држи грехољубиве људе у свом одвратном загрљају. Докле? Док се не покају.

У нашем земаљском свету огромна је „тајна безакоња", тајна греха, тајна зла. Насупрот тајни добра, које усидрено у савести човека, увек је својим жнвотним нервом везано за извор свакога добра — Бога. И то Бога и Господа Исуса Христа. Њиме се храни, одржава себе у животу и у својој бесмртности. Као Бог свакога добра Он је и дошао у наш земаљски свет да нам да лек за сваки грех, за свако зло, јер нема зла изван греха. Као Једини Човекољубац Он нам је дао не само лек већ свелек, који непогрешиво исцељује сваки грех у људској природи. А тај свелек јесте покајање. Одбаци ли човек тај једини лек, једини свелек, људско се биће неминовно отискује у демонизам, у сатанизам, у само бесмртно царство зла: пакао.

Кроз грех човек се сваћа са Богом, ратује са Њиме, непријатељује. Као главна ђаволља сила, грех не подноси ни Бога, нити ишта Божије. Зато, настани ли се у души човековој, он постепено убија у њој свако добро: најпре веру, па молитву, па љубав, па пост, па милостивост. Грехољубљем својим човек постепено врши самоубиство. Нема страшнијег убице од греха. Он је у ствари човеков свеубица. Зато је главна брига пробуђеног човека: убити грех У себи, и преко њега и самог ђавола, који нас и убија грехом. Но како убити грех, како убити ђавола? То може учинити само Богочовек. Господ Христос, који је ради тога и постао човек. И Он то чини нашом вером у Њега, нашом љубављу за Њега, нашим покајањем пред Њим, нашом молитвом к Њему. Животни пут човеков, још на земљи, протеже се од пакла до раја, од ђавола до Бога. У томе је човекова бесмртност и вечност. Непокајани грех још овде на земљи постаје за човека неподпошљива мука: пакао, и његов безброј. Гњев — један пакао, гордост — други, завист — трећи, сребролубље, похота, злоба — пакао, пакао, пакао. Јер у сваком греху таји се по ђаво, и у њему по пакао. То увек бива када човековом душом овлада грех, ма који грех. Спасење душе од тих паклених мука је једно, само једно: вером и покајањем својим увести у душу своју чудесног и свемилостивог Господа Христа, који и разлије по души вечни рајски мир и бесмртну радост. Тако човек једино и нађе себе правог, себе боголиког, себе бесмртног, себе вечног.

Само Еванђеље Богочовека Христа зна у потпуности тајну греха, природу греха, и све што он крије у себи. Еванђелски Блудни син је савршени пример покајаног грешника. Кроз његову слободну вољу у његовом животу учествује и земља и небо, и ђаво и Бог, и рај и пакао. Грех постепено осиромаши човека од свега Божијег што је у њему; паралише у њему све што је божанско и богочежњиво, док га најзад не баци у смрдљиви загрљај ђаволу. И он тада чува свиње свога газде — ђавола. А свиње су страсти, увек гладне и ненасите. И такав

живот није ништа друго до лудило, вансебност, распамећеност. Јер у потресној причи Господ рече за Блуднога сина: „А кад дође к себи". Како? Покајањем. Да, човек грехом лудује. Сваки грех, па и онај најмањи, увек је лудило душе, вансебност душе. Покајањем човек се опамећује, долази к себи. И дошавши к себи, одмах вапије ка Богу, трчи к Њему, виче ка небу: „Оче, сагреших небу и теби " . А Отац небески ? Увек безмерно човекољубив,угледавшисинагдепокајничкихита к Њему — сажали се, потрча, загрли га и целива. И нареди небеским слугама својим, светим Анђелима: Изнесите најлепшу. хаљину и обуците га, и подајте му прстен на руку и обућу на ноге. И доведите теле угојено и закољите, да једемо и да се веселимо. Јер овај мој син беше мртав, и оживе; и изгубљен беше и нађе се. И стадоше се веселити.[16] Тако бива са сваким, и ради сваког, покајаног грешника: гозба на небу свечовекољубивог Господа Бога и свих светих Анђела с Њим. Покајање одводи покајаног грешника у загрљај Богу, и вечно царство љубави нашег Небеског Оца. Непокајани пак грех рађа у души човековој пакао, да га затим сурва у вечни ђаволов пакао.

И све то тако до Христа Спаса. Сагледајући све то, бо гомудри апостол као да чини исповест у име рода људског незнабожног и многобожног и изјављује: „И ми бесмо негда безумни — ανόητοι — и непокорни, и преварени, служећи различним жељама и сластима, живећи у злоћи и зависти, мрски будући и мрзећи један на другога".[17]

Са Господом и Богом Спаситељем нашим све се мења: по бескрајном човскољубљу Свом и неизмерној милости Својој Он нас спасе бањом препорода путем обновљења Духом Светим, кога обилно изли на нас кроз Исуса Христа, Спаситеља нашег, да би, оправдани благодаћу Његовом, постали наследници живота вечнога.[18]

Богочовечански домострој спасења спасава нас благодаћу светих тајни и светих врлина, почев од свете тајне крштења, па кроз остале свете тајне, и почев од свете првоврлине — вере, па кроз остале свете врлине. Тако се врши васцели препород човекова бића, и потпуно обновљење људске личности. Дух Свети је срце сваке свете тајне и сваке свете врлине. Њиме се кроз Цркву у роду људском и остварује Богочовечански домострој спасења. А Он се богато изли на Цркву, на Богочовечанско тело Христово, ради и због Спаситеља нашег Господа Исуса Христа. Дух Свети, и Његово свеобухватно перихорисно (περιχαρηόις) учешће у спасењу сваког члана Цркве, опосредовани су Господом Исусом Христом, Спаситељем нашим, и Његовим Богочовечанским домостројем спасења.[19] Без тога — нема нам Духа Светога; без тога нема нам ни Свете Тројице, јер је учешће Свете Тројице у Богочовечанском домостроју спасења = у Цркви, опосредовано оваплоћеним Богом Логосом. Нема сумње, спасење наше бива: од Оца кроз Сина у Духу Светом, — и то бива Спаситељем нашим Господом Христом, због Њега и ради Њега. Зато је Он — Свечовекољубиви — једино име и једино биће под небом којим се ми људи спасавамо од људождерске тројице: греха, смрти и ђавола, и стичемо живот Вечни кроз Истину Вечну која је Богочовек Господ Исус Христос.[20] Свеистинита је светоотачка благовест: Господ Христос нам је посредник и виновник свих добара.[21]

Свети Златоуст благовести: Авај, ми смо тако дубоко били огрезли у злу, да нисмо били у стању очистити себе, већ нам је био потребан препород, тојест истински ново биће. Као што развалени дом нико не подупире, већ га руши до темеља, и онда изнова зида и сграђује, тако је поступио и Спаситељ: није нас делимично исправио, него нас изнова пресаздао. То значе речи: „путем

обновљења Духом Светим". Он нас је потпуно начинио новима. На који начин? Духом Светим.[22]

Богочовеком Господом Христом дат је роду људском најсавршенији и најчовекољубивији домострој спасења и обожења: Црква. Све човеково спасава се и обожује се, охристовљује се, обогочовечује се, отројичује се, усавршује се до „у човека савршена, у меру раста висине Христове",[23]кроз благодатно — врлинско сједињење човека са Богом. У том Богочовечанском домострају спасења = обожења учествује Богочовеком и због Богочовека сва Света Тројица. Учествује и дејствује кроз све божанствене силе, које су потребне људима за њихову побожност и вечни живот у обадва света.[24] То Богочовек Господ Христос нарочито чини „раздељивањем Духа Светога по својој вољи".[25] Нема сумње, за нас земнородне најглавније биће у свима нашим световима јесте Богочовек Господ Христос; и преко Њега Света Тројица, која Црквом остварује сав Богочовечански домострој спасења. При томе, Црква нам се Њиме и ради њега даје на сву вечност.

Блажени Теодорит благовести: У Новом Завету чинио је чудеса не само Господ него су их чинили и божанствени ученици Његови, и наследници њихови. Нови Завет блиста и духовним даровима. Јер у Старом Завету једино су пророци имали духовне дарове, а сада се сви верници удостојавају ове благодати. То и значе речи: „раздељивањем Духа Светога по својој вољи".[26]

У Цркви кроз свете тајне и свете врлине ми постајемо не само „сутелесници" Богочовека Господа Христа него и заједничари Духа Светога,[27] и тиме „заједничари Божје природе — θείας κοινωνοί φύσεω" (учесници у Божјој природи): обожујемо се, обогочовечујемо се, одуховљујемо се, отројичујемо се. Јер, на крају свих крајева, у нашем Богочовечанском подвигу спасења све и сва припада Светој Тројици кроз Богочовека Христа у Духу Светом.

Због свега тога: велике муке заслужује непокајани грешник који упорним грехољубљем својим тако чудесног Спаситеља погази и Духа благодати наружи. [28] Упорно пак непокајано грехољубље у ствари је ђаволољубље. Јер живећи у гресима, и љубећи грехе и сласти греховне, човек је у загрљају првобитног проналазача греха и зла — ђавола. А његово је царство — царство греха, царство зла, царство ужаса — пакао, који почиње на земљи упорним и непокајаним грехољубљем човековим, и продужује се кроз сву ђаволу вечност. А ђаволља вечност је у добровољном непрекидном богоборству и противљењу свему Божјем у световима видљивим и невидљивим.

Једна иста Истина важи и за Анђеле на небу и за лзуде на земљи, једна иста Правда, једна иста Љубав, једно исто Добро, један исти Бог и Господ, једно исто Еванђеље. То је небоземни закон. Ми га на земљи имамо од Богочовека Господа Христа и од Духа Светога; имамо и знамо. Од Господа Христа имамо, а од Духа Светога знамо. Нарочито: од Духа Светог у потпуности знамо, и силом Његовом извршујемо. То нам сведочи света Педесетница. Она објављује и остварује благовест: Духом Светим проповеда се Еванђеље.[29] И Дух Свети даје нам силе да на земљи живимо небом, небеском Истином, и да са Анђелима будемо небоземна браћа у Богочовечанском телу Цркве Христове. Такво на.м сродство даје Богочовек Господ Христос: изједначује Анђеле с људима. У Цркви смо ми људи удостојени неисказане славе: „тајанствено представљамо херувиме", а херувими — небеске људе.[30]

Живећи небеском божанском Истином, ми чистимо душе своје од сваке нечистоте и прљавштине. Анечистота и прљавштина су у нашим гресима и

страстима. Само потпуно предавање Богочовечанској Истини — Господу Христу Који је Истина, и Духу Светом који је Дух Истине, и послушношћу њој, душе се наше очишћују и освећују.[31]Свети Никодим Светогорац благовести: Хришћани, који предају себе у послушност Истини Еванђеља, треба да чувају себе чисте и неоскврњене од свих нечистих дела, и речи, и помисли уз помоћ Светога Духа.[32]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Тм. 3, 15—16.

[2] Ср. Еф. 4, 12—13.

[3] Еф. 3, 6.

[4] Ср. Еф. 4, 13—16.

[5] Ср. 1 Кор. 12, 3—28.

[6] 1 Тм. 3, 16.

[7] Ср. Рм. 1, 4.

[8] 2 Тм. 1. 14.

[9] Ср. 2 Тм. 1, 9.

[10] Ср. 2 Тм. 1, 12.

[11] Ср. Гл. 4, 6; Рм. 8, 9.

[12] In 2 Timoth. homil. II, 2; P. gr. t. 62, col. 609.

[13] тамо, homil. III, 1; col. 613.

[14] In Epist. 2 Timoth., cap. 1, vers 14; P. gr. t. 125, col. 97 BC.

[15] Ср. Тит. 3, 3.

[16] Лк. 15, 11—24.

[17] Тит. 3, 3.

[18] Ср. Тит. 3, 4—7.

[19] Ср. Јн. 16, 7. 13—14. Тит. 3, 6.

[20] Д. А. 4, 11—12; Флб. 2, 9; Лк. *2,* 30—32; Тит. 3, 3—7.

[21] Блаж. Теофилакт, Exp. in Tit. cap. 3, vrs 5; P. gr. 1.125, col. 168 A.

[22] тамо, Homil. V, 3; P. gr. t. 62, 692.

[23] Ср. Еф. 4, 13.

[24] Ср. 2 Петр. 1, 3.

[25] Јевр. 2, 34; ср. 1 Кор. 12, 7.

[26] Interp. Epist. ad Hebr.; c. 2, v. 4; P. gr. t. 82, 689 C.

[27] Јевр. 6, 4—5; Еф. 3, 6.

[28] Јевр. 10, 29.

[29] 1 Петр. 1, 12.

[30] ср. 1 Кор. 15, 47—49; 2 Кор. 3, 18.

[31] 1 Петр. 1, 22.

[32] Тумачење на седам Саборних посланица (на грчком), стр. 89, Атина 1806.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Подвиг отројичења

Свака света врлина је небеско око душе, којим човек гледа и види Истину свих светова, види — „оно што се не види", „оно што је вечно".[1] Јер Истина и јесте Богочовек: невидљиви Бог у видљивом човеку, који чини Себе видљивим кроз богочовечанска дела, речи, живот, врлине, чудеса. „Бог је љубав".[2] Као богочовечанска врлина, љубав изводи у душу Бога, те: Бог обитава у човеку, и човек у Богу.[3] Тако и кроз сваку свету врлину. Господ обитава у човеку, и човек у Господу. Јер је Господ благодатном силом Својом присутан у свакој еванђелској врлини, у свакој еванђелској заповести. Прн томе се увек одржава еванђелско начело богочовечанске сарадње: Богочовек сарађује човеку, а човек остаје самостална слободна личност, иако је свим бићем у Господу Христу, иако „обитава у Њему". Тако исто и Господ обитава у човеку, не губећи ништа од пуноће Своје Богочовечанске Личности. Но то живљење човека у Христу Богу и Христа Бога у човеку,[4]та богочовечанска симбиоза бива Духом Светим и у Духу Светом. Јер Дух Свети и даје човеку благодатне силе за тај богочовечански живот. Господ Христос је Духом Светим присутан у човеку кроз свете тајне и свете врлине. Стога свети Богослов благовести: По томе познајемо да Господ обитава у нама и ми у Њему, по Духу кога нам је дао.[5] А то значи: хришћанин никад није сам; он је увек обиталиште и радионица Трисветог Божанства. У томе је Богочовечански домострој спасења. Држање еванђелских заповести, еванђелских врлина утројичује човека, јер га ухристовљује и удуховљује. Нема сумње, сав хришћанинов живот јесте непрекидан недељиви подвиг охристовљења. одуховљења, обожења; једном речју: отројичења.

Свети Никодим Светогорац благовести: Божанство обитава у нама Духом Светим, тојест благодат Божанства и енергија (ενέργεια = сила, дејство, делатност), сједињена вечито са Божанством, тојест са божанском природом, и никада се не одвајајући од ње. Божанством пак назива се од стране светих Отаца не само божанска природа него и нестворена енергија — άκτιστος ένέργεια —

и благодат божанске природе, која обожује и чини синовима Божјим оне који је примају.[6]

У нашем земаљском свету људи живе, у главноме, на два начина: живе или по човеку или по Богочовеку, тојест или по телесним, греховним жељама, или по Христу. Свети Никодим Светогорац богомудрује: Ко живи по човеку, тај нема Духа Христова. Онај пак који нема Духа Христова, тојест који не живи по Христу тај није Христов, као што вели свети апостол: А ако ко нема Духа Христова, он није Његов.[7]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 2 Кор. 4, 18

[2] 1 Јн. 4, 16.

[3] Ср. 1 Јн. 3, 24; 4, 12—13.

[4] Ср.1 Јн. 4, 9.

[5] 1 Јн. 3, 24; 4, 13; ср. 1 Кор. 2, 12.

[6] тамо, стр. 260.

[7] Рм. 8, 9. — Тамо, сгр. 262—263.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Непогрешиво мерило свега

Сва историја рода људског сведочи: у свима човечанским световима Богочовек Господ Христос је једино непогрешиво мерило свега Божјег и човечјег. А преко Њега и због Њега и сва Свега Тројица. Богочовек је провера свих људских бића и свих духовних бића. Ко то признаје, прима, верује, од Бога је; а ко то не признаје, не прима, не верује, од ђавола је, од Антихриста је.[1] Тек од Богочовека Господа Христа ми људи знамо шта је Бог и ко је Бог, и шта је човек и ко је човек. Ту нам тајну открива и казује Богочовек Господ Христос Духом Својим Светим.

У ствари, од силаска Духа Светога на дан свете Педесетнице и Његове непрекидне животворне и црквотворне делатности у Богочовечанском телу Цркве кроза сво време и кроза сву вечност, људима је најочигледније показан Дух

Божји, шта је и какав је. И на тај начин дата им могућност и мерило за правилно сналажење у свету духовног. Од свете Педесетнице ми знамо шта је Дух Божји. Знајући то, ми у исто време знамо и шта није Дух Божји: све што није као Он, што не личи на Њега већ има супротне особине, тај дух није од Бога. Јер Дух Божји, Дух Свети сав је у сведочењу да је Исус — Син Божји, Бог и Господ, Спаситељ света. Сва Његова спасоносна делатност у свету своди се на свеистинито сведочанство: Исус је Богочовек. Дух Свети то најубедљивије сведочи свима Својим појавама, делима, чудесима, знамењима, благодатним силама. И то у Цркви преко духоносних људи. Нарочито преко светости њиховог живота.

Наш земаљски свет је обиталиште духова, разноврсних и многих. За хришћанско сазнање он је просто пребивалиште, кушалиште духова. И врло је тешко снаћи се. Јер разликовање духова у исто време је и дар Светога Духа и подвиг човеков. То је читава посебна наука. Дух Свети даје човеку дар — „да разликује духове".[2] И то даје за веру и остале свете врлине, које сачињавају један недељив еванђелски подвиг. Тај подвиг је истовремено н дело благодати Божје и дело слободног труда човековог. Он дуго траје и постепено се усавршава. И само савршени подвижници имају дар за разликовање духова, за јасно знање и сагледање добра и зла у њиховој суштини и бескрајно сложеним појавама. Зато духоносни апостол благовести: Савршених је тврда храна, који имају осећања — чула,чувства другим вежбањем обучена —γεγυμναόμκνα (= извежбана) за разликовање добра и зла.[3]

То значи: способност за разликовање добра и зла, добрих и злих духова стиче се духовним вежбањем, духовном „гимнастиком", духовним подвигом. То је, пре свега, благодатно-врлинска пракса; њоме се постиже благодатна богочовечанска мудрост која једина и уме да се правилно снађе у човечанском свету духова, и да тачно разликује духове јесу ли од Бога или нису. Зато свети Богослов са много љубави и бриге саветује хришћанима: Љубљени, не верујте свакоме духу него кушајте духове —δοκιμάζετε τά πνεύματα (= пробајте духове) јесу ли од Бога, јер многи лажни пророци изиђоше на свет.[4] — Благодатно-врлинским подвизима извежбана чула, и она унутрашња и она спољашња, могу са сигурношћу одредити је ли неки дух од Бога или није. Τά αισθητήρια се вежбајупомоћусвихблагодатнихеванђелскихврлина, као што су: молитва, пост, смиреност, љубав и остале свете врлине. Неизвежбана, необлагодаћена, неоврлињена чула лако заведу и саблазне и упропасте лажни пророци и учитељи.

У ствари, сви се духови своде на две врсте: на оне од Бога и оне од ђавола. Од Бога су они који верују, признају, исповедају да је Исус — оваплоћени Бог Логос, Господ и Спаситељ; а од ђавола су они који то не верују, не признају, не исповедају. Ђаволова философија је сва у овоме: не признати Бога у свету; не признавати Његово присуство у свету; не признавати Његово оваплоћење у свету; тврдити и проповедати: Нема Бога ни у свету ни у човеку; нема Бога ни у Богочовеку; бесмислица је веровати да се Бог оваплотио у човека, и да може живети у њему; човек је биће у коме нема ни Бога, нити ишта Божјег, бесмртног, вечног; човек је сав пролазан, сав смртан; по свему он припада животињском свету, и скоро се ни по чему не разликује од животиња. Зато је и природно да живи као животиње, које су му једини законити претци и прапретци и природна сабраћа.

Таква је у ствари и философија Антихриста, који по сваку цену хоће да замени Христа, да заузме Његово место у свету и у човеку. Свети Богослов јасно исказује ту истину. По овоме познајете Духа Божјега: сваки дух који признаје да

је Исус Христос у телу дошао, од Бога је. А сваки дух који не признаје да је Исус Христос у телу дошао, није од Бога: и овај је Антихристов. за кога чусте да ће доћи, и сад је већ на свету.[5] — „Сваки дух": дух може бити личност, или учење, или идеја, или мисао. Свако учење, свака личност, свака идеја, свака мисао, свака философија, свака култура, свака наука, која не признаје да је Исус — Бог и Спаситељ, оваплоћени Бог, Богочовек, води порекло од Антихриста, антихристовска је. А таквих је и личности, и учења, и идеја било од саме појаве Христове у свету. Зато свети Тајновидац н вели за Антихриста: „и сада је у свету". Исто тако, сваки човек, свака идеја у свету која одриче Цркву Христову — тело Христово, од Антихриста је. Сваке антихришћанске идеологије творац је Антихрист, посредно или непосредно. У ствари, све се идеологије могу свести на две врсте: оне за Христа и оне за Антихриста. И човек је у овом свету да реши један проблем = свепроблем: да ли је за Христа или против Христа? И сваки човек, хтео или не, само тај проблем и решава. На крају свих крајева: он је или христољубац или христоборац; или христопоклоник или христохулитељ. Ова је истина нарочито јасна када човек погледа и себе сагледа са ивице гроба.

Тек од Богочовека и Богочовеком истински знамо шта је Бог шта човек; шта је свет шта надсвет; шта је истина шта лаж; шта је добро шта зло; шта је врлина шта грех; шта је живот шта смрт; шта је рај шта пакао; шта Бог шта ђаво. И то све знамо препорођујући се, освећујући се, охристовљујући се у Цркви Богочовековој Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине. Благовест је христољубљеног Благовесника: „Сваки који је рођен од Бога побеђује свет; и вера је наша победа која победи свет. Ко је који свет побеђује осим онога који верује да је Исус — Син Божји?"***[6]***— Свет као роб греха, смрти и ђавола, као „држава ђавола", као „држава смрти",[7] и јесте нешто противбожје, нешто што стално ратује против Бога. Нема сумње, савез греха ,смрти и ђавола је страшна сила. јача од свега људског: јача од сваког човека посебно, и од свих људи укупно. У нашем човечанском свету само се Богочовек Христос показао јачи од овог трајног савеза, јер је само Он разорио „државу смрти", сатро ђавола, уништио грех. Ту свепобедну богочовечанску силу Он и даје свакоме који верује у Њега као Бога и Спаситеља, те побеђује „државу смрти", греха и ђавола: свет. Тако је у ствари само хришћанин је· дини прави победник у свету. Јер побеђује највећег непријатеља рода људског, троглавог непријатеља: грех, смрт и ђавола. Без Господа Исуса и Његових следбеника овај свет би био и занавек остао — „држава смрти", у којој влада најљудождерскија диктатура греха, смрти и ђавола. А овај свет то и јесте за све који ме верују у Христа, као јединог истинитог Бога и јединог истинитог Спаситеља рода људског. Свеистинита је благовест христољубљеног Благовесника: "Ово је Исус Христос што дође водом и крвљу и Духом, не само водом него водом и крвљу; и Дух је који сведочи, јер Дух је истина".[8] Да, иако човек, Господ Исус посведочује водом, крвљу и Духом да је Син Божји. Уједно човек и Син Божји. Он је ујединио у Себи најглавније на небу са најглавнијим на земљи: Духа Истине са водом и крвљу. И тако је постао Спаситељ: небеским је осветио земаљско, Божјим — људско; и на тај начин спасао род људски од греха, смрти и ђавола. Вода је најраспрострањенија стихија у свету; осветивши њу, Спас је осветио најглавнију стихију тела људског; показавши њу непокварљивом, кад се освети Духом Светим у име Његово, показао је тиме да то важи и за тело људско. Крв је символ живота, и сама сила живота; сматра се да је у крви и сама душа. Поставши човек, то јест крв и тело, Спас је осветио ту главну стихију живота, учинио је крвљу Божјом, крвљу Господњом, нарочито у светој тајни Евхаристије, и тако показао да је и тело „за Господа",[9] за бесмртност за живот вечни. А када се узнео са Својим светим васкрслим телом на небо да вечито буде с десне стране Оца славе, Он је то

коначно посведочио и остварио. Све је то Господ Христос учинио Духом Својим, Духом Светим, Духом Истине. Њиме Он то непрестано посведочава у животу Цркве, јер је Дух Свети — душа Цркве.

Истина је над истинама: Дух Свети је носилац главног сведочанства о Исусу као Сину Божјем и Спаситељем, јер Он непрестано, кроза све векове, спасава у Цркви све који верују у Господа Христа. Он, Дух Истине, открива нам, посведочава нам сву истину о Исусу — Богочовеку и Спаситељу. Да је Дух Свети — Дух Истине, и сама Истина, и сам Бог и Господ животворни, показује Својом осветитељском силом: освећује мртву стихију воде и чини је некварљивом; и у светој Евхаристији претвара вино у крв Господа Христа. А камоли да неће, или не може, осветити човека — живу душу, боголико створење.

О Исусу = Истини сведочи сама Истина: Дух Свети. Јер су и Друго и Треће Лице Пресвете Тројице подједнако Истина, једна и иста вечна Истина, оличена у два вечна Лица Божанска. Та истина и чини истинитима сва сведочанства сведока Исусових на земљи, јер се она сва и састоје „у показивању Духа и силе — ἐν αποδείξει Πνεύματος και δννάμεως (= у обелодањивању Духа и силе").[10] Стога духоносни апостоли изјављују: Ми смо његови (тј. Исусови) сведоци и Дух Свети кога Бог даде онима који се Њему покоравају.[11] „Сам Дух сведочи нашем духу".[12]

У Богочовечанском домостројy спасења све се своди на Пресвету Тројицу: Ода, Сина и Светога Духа. Богомудри апостол благовести: „Троје је што сведочи на небу: Отац, Логос и Свети Дух: и ови тројица су једно".[13] — Ето васцеле истине о Тројичном Божанству, иако разумски недокучиве, али емпириски дате. Божанска стварност је безгранично и дубља и шира и виша од свих људских способности мишљења, сазнања и осећања. То је и природно, кад је и сама вештаствена стварност овог земаљског, материјалног света несхватљиво шира и дубља и пространија од људског сазнања. Сам живот, иако најнепосреднија стварност коју ми жива људска бића доживљујемо, много је и шири и дубљи и виши од људске логике и разума, мада је то наша најнепосреднија и најстварнија стварност. Од огромног, свестварног океана живота тек нешто — нешто залази у људске сићушне капиларе сазнања. А сам океан се прелива и разлива кроз ко зна какве бескрајности и бесконачности. Ово у највећој мери важи за живот и божанске стварности Пресветог Тројичног Божанства. О томе знамо колико нам је конкретно, емпирски дано. А дано нам је врло много оваплоћењем Бога Логоса и непрекидним живљењем Духа Светога у Богочовечанском телу Цркве.ДанонамјеодТросунчаногБожанствасвештотреба о Њему да знамо, и од Њега да имамо, како бисмо своје људско биће спасли греха, смрти и ђавола, и кроз свете тајне и свете врлине одвели га богочовечанском савршенству: охристовљењу, одуховљењу, обожењу; једном речју: отрајичењу. Да је Бог Троличностно, триипостасно Биће, то је стварност коју људи непрестано доживљавају у Цркви, јер непрестано живе од Оца кроз Сина у Духу Светом. Та је истина свестрано у Богочовеку откривена, а у Цркви потпуно остварена. О томе сведочи сав благодатни, али увек стварни живот Цркве. И то сведочи материјалним, опипљивим, очигледним чињеницама, које су земаљски стварне и логички неоспориве. Њима благовести свети Благовесник: „И троје је што сведочи на земљи: дух и вода и крв; и троје је у једно".[14] То је троје постало савршено једно најпре у Богочовеку: Бог, вечни Дух, постао је човек, сјединио се са телом и крвљу; и показао да је прави човек, савршен човек само у потпуном сједињењу са Богом. То је Господ Христос не само за Себе био, него ради васцелог рода људског: претворивши Себе у Цркву, Он је дао свима људима све

потребне силе помоћу којих могу, ако хоће, да себе постепено преображавају у савршена људска бића живећи Богочовеком и у Богочовеку, нарочито у светој тајни Причешћа. Јер свето Причешће и није друго до света тајна у којој се Бог очигледно и стварно оваплоћује у човека. На тај начин човек добија најстварније и најубедљивије сведочаство: да је човек — прави човек једино кроз сједињење са Богом, кроз живљење у Богу, кроз стално оваплоћавање у себи светих, божанских, благодатних сила Божјих.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Јн. 4, 1—3.

[2] 1 Кор. 12, 10.

[3] Јевр. 5, 14.

[4] 1 Јн. 4, 1

[5] 1 Јн. 4, 2—3.

[6] 1 Јн. 5, 4—5.

[7] Јевр. 2, 14.

[8] 1 Јн. 5, 6.

[9] 1 Кор. 6, 13

[10] 1 Кор. 2, 4.

[11] Д. А. 5, 32.

[12] Рм. 8, 16.

[13] 1 Јн. 5, 7.

[14] 1 Јн. 5, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Молитва - уметност христочежњиве душе

У Богочовечанском домостројy спасења све се обавља и збива Духом Светим: свака света тајна и свака врлина: сав Богочовечански живот у Богочовечанском телу Цркве. На првом месту молитва. Она је најдрагоценији подвиг и најмилија уметност христочежњиве душе. Као богочовечански уметник она мала у души живе иконе свих светих врлина еванђелских. Нема сумње, све свете врлине живе, расту, усавршавају се, бесмртују, вечнују молитвом. Зато је њој, за њено богочовечанско узрастање, увек потребан Дух Свети, Његове благодатне силе. А оне се њој дају за веру.

Вера и молитва су једносушне врлине и нераздвојне: први знак богочовечанске вере јесте богочовечанска молитва.[1] Вера живи молитвом; молитва је бесмртно чедо вере. Човек се у Цркви изграђује богочовечанском вером у христоликог човека; вера молитвом ораћа у човеку све богочовечанске силе спасења: свете врлине, од прве до последње. И христочежњив човек помоћу њих изграђује себе у биће вечно, биће богочовечно. А свете врлине су све у светим тајнама, и рађају се од њих: од вере и крштења рађају се свете тајне и свете врлине. А кроза све њих, и у свима њима: главни архитект, главни неимар нашег спасења = нашег обогочовечења = нашег отројичења јесте Утешитељ, Благи — Дух Свети.

У благодатно-врлинском подвигу изграђивања себе помоћу светих тајни и светих врлина јесте главни подвиг молитва. Њој нас учи сам Дух Свети; по речима светог апостола: Дух Свети помаже нам у нашим слабостима: јер не знамо за што ћемо се молити као што треба, него сам Дух моли се за нас уздисањем неисказаним.[2] А Дух Свети обитава у нама и учи нас свему Богочовечанском и спасоносном, ако се подвизавамо у светим врлинама. Но Духа Светог немају они који живе „по својим жељама и безбожностима"; Духа Светог губе они који не живе у светим тајнама и светим врлинама, који отпадају од вере богочовечанске.[3] Отуда свима хришћанима благовест и заповест светог апостола: А ви, љубљени, изграђујте себе својом свесветом вером, молећи се Богу Духом Светим.[4]

Изграђујући себе светим тајнама и светим врлинама, хришћанин гради у души својој бесмртни иконостас: свака света тајна —· икона; свака света врлина — икона. Акроза све њих, и у свима њима — наша бесмртност, наша богочовечност, наша христоблажена вечност. У њима пак и над њима Утешитељ Благи који по души нашој разлива непролазне радости над радосгима и блаженства над блаженствима чудеснога Царства Тројичног Божанства. И наша свесрдна молитва усхићено муца: „Господе, научи нас заповестима Твојим, јер не знамо како треба да се молимо ако нас Ти не упутиш Духом Твојим Светим".[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Д. А. 9, 11.

[2] Рм. 8, 26.

[3] Ср. Јуд. 18—19.

[4] Јуд. 20.

[5] Светилничне молитве, на јутрењу· Молитва 7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Стицање Духа Светога врлиновањем

Дух Свети се даје онима који Га ишту богочовечанском вером, молитвом, љубављу, смиреношћу, сваком богочовечанском врлином уопште. Сва историја Цркве сведочи: врлиновањем се стиче Дух Свети. Свака богочовечанска врлина богати душу човекову Духом Светим. Отуда стицање Духа Светога помоћу светих врлина је читава наука, животворно разрађена од светих Отаца, нарочито од Светог Серафима Саровског. Са врлинама увек иду, или испред њих или иза њих или упоредо с њима, и све свете тајне. Иштемо ли Духа Светог светим тајнама н светим врлинама, Он нам се у изобиљу и даје.[1] Ту нема ни мере ни границе; логосне. богочовечанске бескрајности бићаљудскогсу тако неисказано велике, да их скоро никада не можемо испунити благодаћу Духа Светога. Стога их стално треба искати. Отуда и благовест чудесног Благовесника: Бог не даје Духа на меру.[2] А Његова мера је безмерје. Јер душа људска, дух људски је увек гладан Духа Светога. У човечанском свету савршена пуноћа Духа Светога и Његове благодати је Богочовек Господ Христос, Његово Богочовечанско тело — Црква, и у њој свете тајне и свете врлине.[3] Отуда: из бића духопримца и духоносца теку реке воде живе, то јест благодат Духа Светога и сви Његови безбројни дарови, потребни бићу људском за вечни живот у обадва света. Разуме се: Дух Свети се прима вером у Богочовека и ради вере у Богочовека = вером у Цркву и ради вере у Цркву.[4]

Сав врло сложени подвиг удуховљења и одуховљења, утројичења и отројичења даје се Богочовечанским домостројем спасења, извршеним Богочовечанском Личношћу и животом Господа Исуса на земљи, то јест Њиме као Црквом. Ту благовест, ту Свеблаговест објављује васкрсли Господ пре Свог вазнесења својим ученицима и наследницима, говорећи: Даде ми се свака власт на небу и на земљи. Идите дакле и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа. Учећи их да држе све што сам вам заповедио. И, ево, ја сам с вама усве дане, до свршетка века. Амин.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. Лк. 11, 13.

[2] Јн. 3, 34.

[3] ср. 1 Јн. 1, 16; Еф. 1, 6—8.

[4] Јн. 7, 38—39.

[5] Мт. 28, 18—20.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Крштење - отројичење

Богочовек Господ Христос Собом, као Црквом, обухвата у једно тело, Богочовечанско тело, и небо и земљу; обухвата и све народе, спасавајући их Својим Еванђељем: првом светом тајном — крштењем и осталим светим тајнама, и првом светом врлином — вером и осталим светим врлинама. А да се апостоли не би уплашили од тако огромног подвига, Он им објављује ову радосну благовест: „И, ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века". Свети Златоуст вели: Васкрсли Господ наређује својим ученицима да проповедају по целом свету Његово учење, које им је скраћено уручио са заповешћу о крштењу. Али пошто им је заповедио огромно дело, Он им је, храбрећи срце њихово, рекао: „Ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века". То је знак силе Његове и снисходљивости Његове. Он им објављује да ће бити не само са њима већ и са свима онима који после њих буду веровали. Апостоли нису могли остати „до свршетка", него Господ ово говори свима верницима као једном телу. Не говорите ми, вели Он, о сметњама и тешкоћама: с вама сам ја, који све чиним лаким.[1]

Својом заповешћу о светој тајни крштења у име Оца и Сина и Светога Духа, човекољубиви Спас показује да је сва Света Тројица у Цркви, живи у њој, дела у њој: отројичује све њене чланове = спасава их, охристовљује их, одуховљује их. Крштење = отројичење, обогочовечење, обожење = спасење. Све силе Пресвете Тројице дају се крштењем: да се помоћу светих тајни и светих врлина добровољно разрађују и доживљују кроза све векове и кроза сву вечност.[2]

Богочовек се крштава у Јордану, и тиме Црква се крштава, и њој се даје сва богочовечанска сила свете тајне крштења.[3] Богочовек = Црква: крштава Духом

Светим и огњем — и тако спасава, јер у Његовом Духу и огњу спаљује све грехе, све смрти, све ђаволе.[4]

У Богочовечанском телу Цркве Христове: све је богочовечанско и све тројично, све увек од Оца кроз Сина у Духу Светом. Тако и велика тајна, света тајна опроштења грехова. Она је сва од Господа Христа и Светог Духа Његовог, којега Он и даје ради спасења света. Пре Педесетнице Господ даје својим ученицима тај залог: залог Духа Светога — отпуштати грехе. Грех је извор свакога зла у свету човечанском, зато њега опраштa и отпушта Дух Свети — сва Света Тројица. А остале дарове Господ Христос такође даје својим ученицима и Цркви на дан Свете Педесетнице, непосредно шаљући Духа Светога васцелог. И против ове страшне, смртоносне и оћавољујуће силе греха Господ Христос даје самог Духа Светог — Бога, који је и једино јачи од овога свезла, и има силе да га спали, сажеже, уништи, обезбиђи. И тиме пропути пут спасењу од греха, од зла, од смрти, од ђавола, и обожењу, и охристовљењу, и отројичењу. Зато васкрсли Спас, јављајући се по Васкрсењу ученицима својим, дуну на њих, и рече им: Примите Духа Светога. Којима опростите грехе, опростиће им се; и којима задржите, задржаће се.[5] Свети Златоуст благовести: Овом приликом апостоли су примили извесну духовну власт и благодат, само не — васкрсавати мртве и чинити чудеса, него отпуштати грехе, пошто су дарови Духа различити. Стога је Господ Христос и додао: „којима отпустите, отпустиће им се". А касније, након четрдесет дана, они су добили силу чудотворства. Зато им Господ и говори: „Примиће силу када сиђе Дух Свети на вас; и бићете ми сведоци у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији, и тја до краја земље".[6] А они су постали сведоци помоћу чудеса. Ваистину је неисказана благодат Духа и разноврсни су дарови Његови. Дарове пак Духа даје Господ Христос, да би ти знао да је у Оца и Сина и Светога Духа један дар и једна власт. У самој ствари, оно што, наизглед, припада Оцу, то исто показује се да припада и Сину и Светоме Духу. Речено је: нико не долази к Сину, ако га не привуче Отац.[7] Но то исто, очигледно припада и Сину: Ја сам, говори Господ Христос, пут: нико неће доћи кОцу до кроза ме.[8] Али, то исто се приписује и Духу: Нико не може Исуса назвати Господом осим Духом Светим.[9] Управо тако и за апостоле се показује да су даровани Цркви или од Оца, или од Сина, или од Духа Светога. И раздељивање дарова, као што видимо, приписује се и Оцу, и Сину, и Светоме Духу.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] In Matth. homil. 90, 2; P. gr. t. 58, col. 789.

[2] Ср. Јн. 3, 3—5.

[3] Ср. Мт. 3, 13—17.

[4] Мт. 3, 11—12; Мк. 1, 8; Лк. 3, 21—22; Јн. 1, 33—34.

[5] Јн. 20, 22—23.

[6] Д. А. 1, 8.

[7] Јн. 6, 44. 65.

[8] Јн. 14, 6.

[9] 1 Кор. 12, 3.

[10] In 1 Cor., homil. XXIX, 1; P. gr. t. 61; col. 239.

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Силазак Св. Духа

Први животопис Духа Светога у роду људском дат је у Делима Апостолским. Дат у Богочовечанском телу Цркве Христове. Почиње у пуноћи својој на дан Свете Педесетнице; почиње, и од тада непрекидно траје, и трајаће кроз сва времена и кроза сву вечност. Сав богочовечански живот Цркве, у свима његовим небоземним сразмерама, води и руководи Дух Свети. У Еванђељу Господа Христа све се своди на? — „Обећање Очево".[1] А „обећање" је? — Силазак Духа Светога на Цркву, на Богочовечанско тело Христово: и сва Његова свечудесна делатност, почев од светог крштења па кроз све свете тајне и свете врлине: крштења = обожења, охристовљења, обогочовечења, отројичења, спасења.[2] У крштењу Духом Светим човеку се као бесмртном боголиком бићу даје све потребно за вечни живот у земаљском и небеском свету: даје му се и вечни програм вечнога живота и све силе, потребне човеку за његово бескрајно богочовечанско усавршавање у времену и у вечности.[3] Дух Свети и јесте та свемоћна, свеубедљнва, свеусавршавајућа н свепобедна сила Богочовека Христа, која сишавши у тело Цркве као душа, оживотворава богочовечанском вечношћу васцело тело Цркве.[4] Свети Златоуст благовести: Еванђеље нам казује шта је Господ Христос урадио и рекао, а Дела Апостолска — шта је Дух Свети рекао и урадио.[5]

Спаситељево Еванђеље спасења Дух Свети остварује у свакоме члану Цркве кроз свете тајне и свете врлине. Делатност Духа Светог у телу Цркве је природни продужетак Богочовекове делатности. Јер, по речима Блаженог Теофилакта, Дух Свети, као једноприродан са Господом Христом, и дела и саприсуствује у телу Цркве.[6] Зато је делање Духа Светог разнолико и многострано.[7] Духом Светим научисмо се савршеном богопознању, ради тога и би силазак Светога Духа.[8] Дух Свети „напуни сву кућу",[9] по светим Оцима то значи: Дух Свети испуни васцело тело Цркве, би дат васцелом телу Цркве.[10]

Силазак Светога Духа „као дување силнога ветра" и у виду огњених језика[11] показује да је Дух Свети неухватљив и необухватљив: испуњује васцело биће човеково, и у исто време је сав у свему и сав изван свега. Њега нико не може ни распети, ни убити. Свети Златоуст благовести: Речи: „као дување силнога ветра" показују: да ништа неће бити у стању противити се апостолима, него да ће они развејати као прах своје противнике.[12]

У БогочовечанскомтелуЦркведухСветивршипомоћусветихтајниисветихврлина у сваком члану Цркве охристовљење, одуховљење, обогочовечење, обожење, отројичење = спасење по мери личне ревности;[13] врши, и свакога води у сразмерно усавршавање, из силе у силу, из врлине у врлину: да достигне „у човек савршена, у меру раста висине Христове".[14] Свети Златоуст сведочи: Силаском Светога Духа апостоли су се изменили и уздигли се изнад свега телеснога, јер где се јавља Дух Свети, тамо се и блато претвара у злато.[15] Опет Св. Златоуст сведочи: Силаском Светога Духа на апостоле — апостоли су одједном постали други људи, стали су презирати богатство, постали су неосетљиви за славу, недоступни ни гњеву, ни пожуди, и обрели се изнад свега; стекли су велику једномисленост, и међу њима никада више није било, као што је то бивало раније, ни зависти, ни препирке око првенства, већ напротив, у њима се зацарила свака савршена врлина.[16]

То што се на дан Свете Педесетнице десило са апостолима, дешава се, у већој или мањој мери, са свима члановима Цркве. Они се преображавају из силе у силу, из благодати у благодат, из врлине у врлину, јер је: „благодат и о Педесетници и сада — једна и иста".[17]

Апостоли су, силаском Светога Духа на њих, постали први благодатни богољуди и потпуно схватили шта је Исус Христос, и стали Га неустрашиво проповедати целоме свету: као јединог Спаситеља рода људског под небом, као јединог Искупитеља, као јединог Победитеља смрти, као јединог Васкрситеља, као јединог Вазнеситеља, као јединог Обожитеља, као јединог Обогочовечитеља, као јединог Отројичитеља, као Јединог, ваистину Јединог Човекољупца. Њихова је бесмртна, и сведоказана, и свепоказана благовест и стварност: нема ни у једноме другоме, осим у Господу Исусу, спасења. Јер нема другога имена под небом данога људима којим би се ми могли спасти.[18] Све божанско, сво богочовечанско, све надприродно — са васкрслим Господом Христом постаје природно: и то — Црквом, Духом Светим, Тројицом Пресветом. Сво је небо на земљи — Црквом, и сва је земља на небу — Црквом. Сав је Бог на земљи — Црквом, и сав је човек на небу — Црквом. Бесмртна је истина за све светове: Црква је Емануил = с нама Бог, с нама Богочовек.[19] Нова, Богочовечанска стварност Црквом је на земљи. Немогуће Црквом постаје могуће кроз чудесног Господа Исуса Христа Богочовека и Његовог Духа Светог „Све је могуће ономе који верује". У тој Богочовечанској истини, у тој Богочовечанској стварности је највећи и најсавршенији преврат и преображење рода људског на овој оћавољеној звезди Божјој. Нови живот, нове силе: Бог на земљи међу људима и са људима; Бог у човеку и у људима. То и јесте Богочовек Господ Христос, а то и Црква Његова Духом Светим. У Цркви: све Божије постаје човечије — Богочовеком, и Његовим богочовечанским светим тајнама и богочовечанским светим врлинама, које Он засађује и негује, води и руководи, и узраста Духом Својим Светим. Да, да да: све вечне истине извиру из једне Свеистине; и опет:свевечнеистинеувиру у једну Свеистину. А та Свеистина јесте Пресвета Тројица: Бог Отац, Бог Син, Бог Дух Свети.

Пуни Духа Светога, апостоли чине неисказана чудеса вером у Богочовека Господа Исуса: владају смрћу, васкрсавају мртве, непрекидно чудотворе, и сама Петрова сенка и Павлови убрушчићи исцељују болеснике.[20] Таквим чудотворним силама они васкрсавају из мртвих све душе које они приводе вери у васкрслог Господа Исуса. Сви они воде небоземни богочовечански живот: у свему њиховом Бог је увек на првом месту, а човек на другом, увек на другом. И за служење око трпеза они постављају „људе пуне Духа Светога".[21] На Сабору

у Јерусалиму објављено је, прописано је богочовечанско начело, богочовечанско мерило саборности Цркве: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[22] Дух Свети и осаборњује срца свих верних у једно срце — саборно срце Цркве, и у једну душу — саборну душу Цркве.[23] Дух Свети и владике поставља у Цркви Христовој да пасу Цркву БоЖију коју Господ Христос стече крвљу Својом.[24] Нема сумње, у Делима Апостолским је очигледна ова божанска истина: свуда и у свему у Богочовечанском телу Цркве Христове влада богочовечански поредак, вођен и руковођен Духом Светим, Духом Богочовека Господа Исуса. А то значи: све у Цркви бива од Оца кроз Сина уДуху Светом.

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Д А. 1, 4.

[2] Ср. Д. А. 1, 5; Јн. 14, 16. 26.; 15, 26; 16, 7.

[3] Ср. Д. А. 1, 8; Лк. 24, 49; 2 Петр. 1, 3.

[4] Ср. Д. А. 1, 4. 5. 8. 22; 2, 22; 3, 15; 4, 33. 41. 42; 13, 31; 22, 15;26, 16.

[5] In Acta Apost., homil. 1, 5; col. 1.

[6] Expos. in Acta Apost. cap. 1, vers. 2; P. gr. t. 125, col. 504 C.

[7] тамо, cap. 1, vers 3, 4; col. 508 D — 509 A — C.

[8] тамо, cap. 2, vers 1—4; col. 529 A — B.

[9] Д. А. 2, 2.

[10] тамо, col. 532 B.

[11] Д. А. 2, 2—4.

[12] тамо, homil. 4, 2; P. gr. t. 60, col. 45.

[13] Св. Златоуст вели: Апостол Павле добио је велику благодат Духа за ревност и велико усрђе (тамо, homil. XX, 1; P. gr. t. 60, col. 157).

[14] Еф. 4, 13.

[15] тамо, homil. IV, 3; co). 46.

[16] тамо, homil. I, 1; col. 15.

[17] тамо, homil. I, 6; col. 22

[18] Д. А. 4, 7—12.

[19] Мт. 1, 23.

[20] Д. А. 9, 37-41; 5, 32—33; 5, 15—16; 19, 12.

[21] Д. А. 6, 3.

[22] Д. А. 15, 28

[23] Д. А. 4, 32.

[24] Д. А. 20, 28.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Оци - Духоносци

Благовест светих Отаца о Духу Светом у телу Цркве? Дух Свети преводи Еванђеље Спасово у свакодневни живот сваког члана Цркве по мери његове вере; оживотворава свете врлина еванђелске помоћу светих тајни; остварује богочовечански живот у душама верника. Једино Духом Светим сав Богочовек је оваплотљив у телу Цркве, и у свакој ћелији његовој. Он је тај који врши ухристовљење и охристовљење сваког члана Цркве, а тиме и отројичење и обожење; речју: васцело богочовечанско спасење, и у њему богочовечанско преображење, богочовечанско васкрсење, богочовечанско вазнесење = вечно у Христу живљење.

Свети Оци су Духоносци, и тиме Хркстоносци, и тиме Богоносци: сво апостолско богочовечанско Предање они поседују, чувају, продужују, предају. А оно? Сам Богочовек Господ Христос, и сва богочовечански живот Његов, остваривaн у сваком члану Цркве Духом Светим преко светих тајни и светих врлина. У томе православност, богочовечанска православност Свете Цркве Православне; у томе „православље светих Апостола", у томе „православље Свете Тројице".[1]

То све и јесте једна иста Благовест, једно исто Еванђеље, једна иста Истина, једна иста Правда, један исти Бог и Господ = све исто са Апостолима и од Апостола, исто Предање од врха до дна: исти Богочовек Господ Христос, исти живот у свима богочовсчанским бескрајностима, иста љубав, иста вера, иста нада, исте свете тајне, исте свете врлине, иста Света Тројица: и вечни живот од Ње,и у Њој.

Све Богочовеково Духом Светим постало је апостолски; све апостолско Духом Светим постало је светоотачко; све свеотачко Духом Светим постало је Црквино; и све Црквино Духом Светим, Духом Светим кроз свете тајне и свете врлине, постаје наше, моје, твоје, сваког члана Цркве — по мери наше вере и ревности у вери.

У Цркви је вечна благовест и вечна стварност: „Исус Христос је исти јуче и данас и вавек".[2] И у Њему и Њиме вечито исте све богочовечанске благодати Његове, сва Богочовечанска блага Његова, све богочовечанске стварности Његове, какве: око људско не виде, и ухо људско не чу, и срце људско не наслути. [3]

Отуда је и у свих светих Отаца: исти Богочовек — Господ Исус, иста богочовечанска Истина, иста Правда, иста Љубав, иста вера, исти Дух Свети, иста Света Тројица, иста Благовест, само доживљавани на свој лични начин. И све то органски сједињено у Богочовечанском телу Цркве Христове, сједињено и сједињавано Духом Светим: у једно срце — саборно срце Цркве, и у једну душу — саборну душу Цркве.[4] Отуда: свети Апостоли. свети Оци — сваки је у свима, и сви у свакоме, и то Духом Светим. Њихово Свето Предање је богочовечански једно и богочовечански недељиво; и Дух Свети кроз све и кроз свакога благовесги исту Истину Спасову.Свакиодњихприводи свима и сви свакоме. И то Духом Светим, који је богочовечанска обогочовечујућа и осаборљујућа сила. Молитвено општење са Светима сведочи и показује да Дух Свети живи и дела и ради једном и истом свеобухватном Истином — Богочовечанском Истином, једним и истим свеобухватним Животом — Богочовечанским Животом. Чудесни Спас: увек исти и увек један са свима Својим Богочовечанским стварностима, бесконачностима, бесмртностима. То сведоче сви Светитељи Божји, од првог до последњег.

То богонадахнуто сведочи неустрашиви исповедник Богочовекове Свеистине, Свети свештеномученик Иринеј Лионски.

НАПОМЕНЕ:

[1] У служби Св. Јовану Богослову (26 септ., Вечерње, на Госп. возв., Слава), велича се Свети Богослов, јер нам је показао „Православље Свете Тројице". У служби пак Св. равноапостолним Конст. и Јелени, велича се њихово „Православље светих Апостола".

[2] Јевр. 13, 8.

[3] 1 Кр. 2, 9.

[4] Ср. Д. А. 4, 32.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Иринеј Лионски

Он благовести из срца Цркве: Сви који се боје Бога и верују у долазак Сина Божија, и кроз веру настањују у срцима својим Духа Божија, такви се с правом

називају чисти, духовни, и живе за Бога, јер имају Духа Очева који човека очишћује и уздиже у живот Божји.[1] Без Духа Божија ми се не можемо спасти. Зато нас Апостол саветује: вером и чистим животом држати у себи Духа Божија, да не бисмо, лишивши себе Светога Духа, изгубили Царство Небеско.[2] Човек вером уводи у себе и прима Духа Светога, и доживљује изливање Духа Светога на себе.[3] Човек се спасава општећи са Светим Духом.[4] Човека вере Дух Свети обухвата изнутра и споља, свагда борави у њему и никада не оставља.[5] Изнад свега је Бог Отац, и Он је глава Христу; кроза све је Логос Христос, и Он је глава Цркви, а у свима нама је Дух Свети, и Он је „вода жива", коју Господ доставља онима који правилно верују у Њега и љубе Га, и знају да је: „Један Бог и Отац свију, који је над свима, и кроза све, и у свима нама".[6]

Спасење наше је у нашој вери, вели Св. Иринеј. Примивши је од Цркве, ми је чувамо, и она свагда Духом Светим, као скупоцено благо у прекрасном сасуду, очувава своју свежину, и чини свежим сами сасуд (тј. човека) у коме се држи. Тај дар Божји поверен је Цркви; Духом Светим се оживотворујемо; ми Духом Светим општимо са Христом;[7] Дух Свети је залог бесмртности, и лествица за узлажење к Богу. Јер у Цркви Бог је поставио апостоле, пророке, учитеље и сва остала средства делања Светога Духа,[8] кога немају они који нису сагласни са Црквом, него лишавају себе живота рђавим учењем и рђавим живљењем. Јер где је Црква, тамо је и Дух Божји; и где је Дух Божји, тамо је и Црква (Ubi enim Ecclesia, ibi et Spiritus Dei; et ubi Spiritus Dei, ibi et Ecclesia) и свака благодат, а Дух је истина.[9] У Цркви Божјој Дух Свети је тај који прожима све.[10] Савршени су они у којима борави Дух Свети, и који чувају беспрекорнима и душе и тела своја, држећи веру у Бога и праведно се понашају према ближњем.[11]

НАПОМЕНЕ:

[1] Contra haeres liv. V, cap. 9. 2; P. gr. t. VII col. 1144.

[2] тамо, cap. V, cap. 9, 3; col. 1145.

[3] тамо, cap. 10, 2; col. 1148.

[4] тамо, cap. 11, 1; col. 1150.

[5] тамо, cap. 12, 2; col. 1153.

[6] тамо, cap. 18, 2; col. 1173.

[7] lib. III, cap. 24, 1; col. 960.

[8] 1 Кор. 12, 28.

[9] тамо, lib. III, cap. 24, 1; col. 960.

[10] тамо, lib. IV, cap. 36, 7; col. 1098.

[11] тамо, lib. V, cap. 6, 1; col. 1038.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Атанасије Велики

Нема сумње, Богочовек Господ Христос је Алфа и Омега, Почетак и Свршетак у васцелом Богочовечанском домостројy спасења света. Па и сам Силазак Светога Духа на Богочовечанско тело Цркве условљен је оваплоћењем Бога Логоса. Због Богочовека, и ради Богочовека, Дух Свети силази у Богочовечанско тело Цркве, да би чланови Цркве могли Њиме остваривати, и остварити, спасење кроз обожење. То је Богочовечански услов силаска Светога Духа и Његове целокупне делатности у телу Цркве, увек сабесмртан Цркви и савечан. Ту истину сведочи нам богоносни и богоношени „Отац Православља", Св. Атанасије Велики, ваистину „Тринаести Апостол" Цркве Христове, ваистину раван Апостолима у овоме као и у свему осталоме. Он богонадахнуто благовести:

„Логос постаде тело",[1] да би и тело било принесено за све, и ми, поставши заједничари Духа Његова, могли бити обожени, што ми не бисмо постигли на други начин да се Он није обукао у наше тварно тело. Јер на тај начин ми смо се већ стали називати људима Божјим и људима у Христу. Али као што ми, примивши Духа, не губимо своју сопствену суштину; тако и Господ, ради нас поставши човек и поневши на Себи тело, остаде и надаље Бог; јер Он не умањи Себе облачењем у тело, већ напротив Он и тело обожи и учини бесмртним.[2]

Где је Господ Христос, ту је неминовно и Дух Свети. А Господ Христос је свагда сав у телу Свом — Цркви. Стога је у Њој и сам Дух Свети. А Његова је главна делатност и благовест: сведочити у свима световима о Богочовеку Господу Христу и о Његовом домостројy спасења. Сведочанства су Његова богочовечански истинита и стварна, и увек у категорији Богочовечности. Свети Атанасије сведочи апостолски непогрешиво: Када се Господ, као човек, крсти у Јордану, ми се у Њему и Њиме омивамо; и када Он прима Духа, ми кроз Њега постајемо духопримци.[3] Логос је давалац Духа Светога; а на Јордану освећује се тело Његово, пошто је Он постао човек. Освећење, извршено над Господом као над човеком, извршило се Њиме над свима људима. Логос даје Духа Светога достојнима.[4] Нема сумње, Бог Логос је у Старом Завету, до Свог очовечења, давао светима Духа Светога; а поставши човек освећује све Духом Светим, и говори ученицима: Примите Духа Светога.[5] Он и даје и прима Духа Светога: даје као Бог Логос, прима као човек.[6]

За нас људе све тајне и све благовести живота и света, Бога и човека, оличене су и дате и објашњене у небоземној Светајни — чудесном Богочовеку Господу Исусу. Па и тајна Духа Светога.[7] Свети Атанасије благовести: Киме и преко кога треба да се даје Дух Свети, ако не преко Сина, по што је Он Дух Сина?

Зар би ми могли икада примити Духа, да Логос није постао човек? Због Сина и Сином ми нисмо у телу него у Духу; јер Дух Божји живи у нама.[8] Бића створена освећују се Духом преко заједничарења са Сином.[9] Кроз охристовљење бива и одуховљење; све су врлине и све свете тајне органски повезане и једносушне.

Апостолска је благовест: Духом Светим ми обитавамо у Богу и Бог у нама.[10] Да, по даној нам благодати Духа ми обитавамо у Богу и Бог у нама. И пошто Дух који обитава у нама јесте Божији, то и ми, имајући у себи Духа, с правом се сматра да обитавамо у Богу и да Бог обитава у нама. Међутим, без Духа Светог ми смо туђи Богу и далеко од Њега. Кроз општење пак са Духом Светим, ми се сједињујемо са Божанством. Стога, бити нам у Оцу није наше него налазећег се и обитавајућег у нама Духа Светог док Га чувамо у нама исповедањем вере. А од Духа Светог отпада се због порока.[11] Они који погрешно —— (рђаво, неправилно) расуђују о Духу Светом, не расуђују правилно καλώς— (здраво, како треба) ни о Сину. А када би правилно — (православно, истинито) расуђивали о Логосу,ондабиздраво — расуђивали и о Духу, који од Оца исходи, и својствен је Сину, и од Сина се даје ученицима и свима који верују у Њега. Погрешно учећи о Духу Светом, јеретици немају здраву веру ни у Оца. Јер који се противе Духу Светом, одричу и Сина;[12] а који год одриче Сина ни Оца нема (1 Јн. 2, 23).[13]

На крају свих крајева, у Богочовечанском домострој спасења све се своди на подвиг отројичења, јер се све збива од Оца кроз Сина у Духу Светом. То је основна мисао — богомисао Светог Атанасија Великог: Духом Светим Отац кроз Сина приводи све савршенству и обновљењу.[14] Апостолска је вера: света и блажена Тројица је нераздељива, и јесте једна Сама са Собом. Када се спомене Отац, Њему су сапостојећи Његов Логос (= Син),и у Сину Дух. И ако се спомене Син, онда у Сину је Отац, и Дух није ван Логоса. Јер једна се благодат испуњује од, Оца кроз Сина у Духу Светом. И једно Божанство: „Један Бог који је над свима, и кроза све, и у свима".[15]

Свети Атанасије благовести: Када се просвећујемо Духом, тада нас Христос просвећује Њиме. Јер је речено: Беше светлост истинита која обасјава свакога човека који долази на свет.[16] Једно је освећење: оно бива од Оца кроз Сина у Духу Светом.[17] Ми се постепено охристовљујемо — „док обличје Христово не постане у нама".[18] Кроз свете тајне и свете врлине ми постајемо „заједничари Божје природе".[19]У ствари, сва твар постаје заједничар Бога Логоса у Духу Светом. И ради Духа Светога сви се ми називамо заједничари Божији — μετοχοι τοϋ Οεοϋ.[20] Господ Христос, Син Божји сједињује нас са Оцем Духом Светим који је у Њему.[21] Они у којима обитава Дух Свети постижу обожење Духом Светим. И Дух Свети нас чини боговима — Οεοποιεϊ. Отац све твари и обнавља Логосом у Духу Светом. Логос у Духу Светом удостојава славе твар, обожујући је и усиновљујући приводи је Оцу.[22]

Нема сумње, по апостолској благовести Светог Атанасија Великог, сав богочовечански живот чланова Цркве није ништа друго до троједан подвиг: охристовљења, обожења, отројичења кроз свете тајне и свете врлине, увек препуне Пресветом Тројицом, увек вођене и руковођене Оцем кроз Сина у Духу Светом. Својим отројиченим умом Свети Атанасије благовести: Света Тројица увек је слична Себи, нераздељива по природи, и једна је Њена делатност. Јер Отац све твори Логосом у Духу Светом. Тако се очувава јединство Свете Тројице. Тако се проповеда у Цркви: један Бог који је над свима, и кроза све, и у свима,[23] — над свима, као Отац, почетак и извор; кроза све — Логосом; а у свима — у Духу

Светом. Блажени Павле, учећи о јединству Свете Тројице, пише Коринћанима α духовним даровима, и све их возглављује —— Богом Оцем, говорећи: Дарови су различни, али је Дух један. И различне су службе, али је један Господ. И различне су силе, али је један Бог који чини све у свему.[24] Јер оно што Дух Свакоме додељује, то се даје од Оца Логосом, јер све што припада Оцу припада и Сину. Стога и оно што Син даје у Духу јесте дар Оца. И када је у нама Дух, тада је у нама Логос који даје Духа, а у Логосу и Отац. На тај начин се испуњује реч: доћи ћемо ја и Отац, и у њега. ћемо се настанити.[25] Давана од Свете Тројице благодат и дар даје се од Оца кроз Сина у Духу Светом, јер као што благодат, дарована Сином јесте од Оца,такодавањедарованамабива у Духу Светом. На тај начин, и тиме, показује се једна делатност Свете Тројице. Јер ништа не долази у биће и не збива се друкчије него само кроз Сина у Духу Светом. Када у некоме обитава Дух Свети, то показује да је у њему и Логос који даје Духа Светога. Тако, када је на Свету Дјеву Марију сишао Логос, тада је сишао и Дух Свети, и Логос је у Духу Светом образовао и начинио Себи тело, желећи сјединити са Собом и принети Оцу твар и примирити са Собом све што је на небу и што је на земљи.[26]

Отац твори све Логосом у Духу; јер где је Логос, тамо је и Дух. И оно што Логос твори — има силу бића од Духа кроз Логос. Јер Дух није изван Логоса, него, обитавајући у Логосу, преко Њега обитава у Богу, те се тако дарови дају у Светој Тројици. Бог је тај који чини све у свима.[27] Јер сам Отац дела и даје све кроз Логоса у Духу.[28]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 14.

[2] Посланица о одлукама Никејског Сабора, 14; P. gr. t. 25. col. 440 CD.

[3] Contra arian., Orat. I, 47; P. gr. t. 26, col. 109 A.

[4] тамо, col. 109 C.

[5] Јн. 20, 22.

[6] тамо, I, 48; col. 112 C.

[7] 1 Тм. 3, 16.

[8] Рм. 8, 9.

[9] Contra arian., Orat. III, 1; P. gr. ι. 26. col. 324 C.

[10] 1 Јн. 4, 13.

[11] тамо. III, 24. 25; col. 372 A. B; col. 376 C.

[12] Д. А. 7, 51.

[13] Св. Атанасије Велики, Ad Serap. Epist. I, 2; P. gr. t. 26, cx>1. 533. P. gr. t. 26, col. 533 B.

[14] тамо, I, 9; col. 553 B.

[15] Еф. 4, 6. — Тамо 1, 14; col. 565 A. B.

[16] Јн 1, 9.

[17] тамо I, 19. 20; col. 573 B; col. 577 C.

[18] Гал. 4, 19.

[19] 2 Петр. 1, 4.

[20] 1 Кор. 3, 16. 17.

[21] 1 Јн. 4, 13

[22] тамо. I. 23. 24. 25; col. 585 B; 588 A; 589 B.

[23] Еф. 4, 6.

[24] 1 Кор. 12, 4—6.

[25] Јн. 14, 23.

[26] тамо, I, 28. 29. 31; col. 596 A; 600 A. B. C; 601 A; 604 A.

[27] 1 Кор. 12, 4—6.

[28] тамо, III, 5; col. 632 B; 633 A.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Василије Велики

Духоносац богочовечанских сразмера, Свети Василије Велики, богонадахнуто нам описује обитавање и свеспасоносну делатност Светога Духа у тајанственом телу Цркве. Он благовести: Дух Свети обитава у свима, но нарочито обелодањује силу своју у онима који су чисти од страсти, али не у онима у којих је боголикост душе помрачена греховним нечистотама.[1] Дух Свети је наш стражар. Када душа доноси рода достојног вечних житница, Дух борави с њом, чува је и одбија замке нечастивога. Али када она производи отровне родове, тада је Дух напушта и њу сатиру греховне помисли и скотске жеље.[2] Ко ступа у борбу са искушењима, њему је, ради озарења Духом, неопходно подвижништво, упражњавање светих врлина.[3] Обитавање Духа јесте обитавање Христа.[4] Причешћујући се Духом Светим, твар се обнавља, пошто је, лишена Духа, остарила.[5] Дух Свети свагда коначно завршава све што происходи од Бога Оца кроз Сина.[6] Све што говори Отац, говори кроз Сина у Духу Светом.[7] Дух Свети је даровао Себе свему мноштву Небеских Сила, и свему мноштву праведника. Све живи васцелом силом Његовом. И сваки од Светаца кроз Њега је бог; јер је речено њима од Бога: Рекох: богови сте и синови Вишњега сви.[8] Бог Свеце назива боговима (Пс. 49, 1; 83, 8).[9]

Овог Духа Светог изобилно је излио па нас Бог кроз Исуса Христа. Овај Божји Дух обилато обитава у разумној души, ако не жели да по нехату одступи од саме себе. А душа, која се приближава к Њему и на неки начин сједини себе са Њим чује: Ко се Господа држи, један је Дух с Господом (1 Кор. 6, 17).[10] Дух Свети је неприступан по природи, и лако сместив по доброти; иако све испуњава Својом силом. ипак се даје само достојнима, и то не свима подједнако, него Своју силу раздељује свакоме по мери његове вере. Дух Свети је једноставан по суштини, многоврстан у силама; сав присуствује у свакоме, и сав је свуда. Кроз Духа Светог бива узлажење срца, руководство немоћних, усавршавање напредујућих. Дух обасипајући светлошћу очишћене од сваке прљавштине, кроз општење са Собом чини их духовнима. И као што блистава и прозрачна тела, када на њих падне зрак светлости, сама постају светозарна, и из себе иззрачују нови зрак, тако духоносне душе, озарене Духом Светим, саме постају духовне, и изливају благодат на друге. Отуда — предзнање будућности, разумевање тајни, постигнуће сакривенога, раздавање дарова, небеско живљење, молитвено славословљење са Анђелима, бескрајно весеље, живљење у Богу, и крајњи циљ свих жеља: обожење.[11]

Свети Василије благовести: Сав Богочовечански домострој спасења, извршен великим Богом и Спаситељем нашим Исусом Христом, препун је Духа Светога. Дух Свети је саприсутан и саделатан свему Спаситељевом. Исто тако, управљање Црквом очигледно се и несумњиво води Духом Светим. Јер је речено: Бог постави у Цркви прво Апостоле, друго Пророке, треће Учитеље, а потом Чудотворце, онда дарове исцељивања, помагања, управљања, различне језике.[12] Јер овај поредак установљен је са раздељивањем дарова Духа Светога. Силе Небеске утврдиле су се Духом Светим. Јер од Духа Светог даровано је Силама и општење са Богом, и несклоност ка греху, и живљење у блаженству. Долазак Христов — и Дух претходи. Бог у телу — и Дух је неодвојив. Све силе, дарови, исцељења — од Духа Светога. Демони се изгоне Духом. И све тако редом у Богочовечанском домострою спасења.[13] Уопште, нема дара који би без Светога Духа сишао к твари, јер смо од Господа и Спаса нашег научени у Еванђељу да ни једну једину реч у заштиту вере Христове није могуће изрећи без суделовања Духа Светога (Мт. 10, 20).[14]

По апостолској благовести Светог Василија Великог духовним се назива ко живи не по телу него је руковођен Духом Божјим и назива се сином Божјим, и постаје налик на лик Сина Божјег. И као што је сила вида у здравом оку, тако је и делање Духа Светог у очишћеној души. Ни иако Дух Свети свагда обитава у достојнима, ипак Он дела само у случају потребе, или у пророштвима, или у исцељењима, или у другим делатностима сила. Дух Свети је ваистину место светаца, и светац је властито место Духа, и обиталиште и храм. Ми добијамо помоћ од Духа Светог по мери наше чистоте од греха.[15]

Нама се даје живот од Бога кроз Христа у Духу Светом. Бог живи у нама кроз Духа. Усавршене у врлини називамо боговима; та се усавршеност постиже кроз Духа Светог. Обитавање Духа Светог јесте обитавање Христа.[16] Врховно начело свете саборности црквене дато је на сву вечност кроз Богочовечност од Првог Светог Сабора Апостолског. Равноапостолни Свети Василије Велики благовести: Апостоли говоре: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[17] Они то говоре не стављајући себе у исти ред са влашћу Апостола, него подчињавајући себе Духу, као Њиме тада научени. То они изражавају изјављујући да је у њих једно знање, једна мисао, једна власт са Духом. Тако и речи: „нађе за добро Дух" јесте дато од Господа озакоњење Цркви, проглашен службено од Апостола закон.[18]

О очигледној и чудотворној свудаприсутности и сведелатности Светога Духа, Свети Василије богонадахнуто сведочи: Дух Свети испуњује Анђеле, испуњује Арханђеле, освећује Силе, оживљава све и сва. Он, раздељиван свакој тварн, бива приман од сваке твари по њеној мери, не смањује се од мноштва удеоничара. Дух Свети свима даје Своју благодат, но Сам остаје неумањив и недељив. Он све просвећује на познање Бога, надахњује пророке, умудрује законодавце, посвећује свештенике, окрепљује цареве, усавршава праведнике, украшава поштене, додељује дар исцељивања, оживљава мртве, ослобаћа сужње,. усињује туђинце. То Он чини кроз рођење одозго. Ако узме цариника верујућег, Он га начини Еванђелистом.[19] Ако буде у рибару, Он га учини Богословом. Ако нађе кајућег се гонитеља, Он га начини Апостолом незнабожаца, проповедником вере, сасудом изабраним.[20] Њиме слаби постају јаки, сиромаси се обогаћују. Њиме неуки људи постају мудрији од мудраца. Павле је слаб, али присуством Духа Светога „чалме и убрушчићи знојави од тела његова" исцељиваху од болести.[21]И сам Петар беше одевен слабим телом, али, благодаћу Духа која је обитавала у њему, сенка тела његова исцељиваше болеснике осењиване њоме.[22] Сиромаси беху Петар и Јован, јер не имаћаху сребра и злата, него даваху здравље које је драгоценије од многога злата.[23] Јован није знао световну мудрост, али је јављао благовести у које не може проницати никаква мудрост. Дух Свети и на небу обитава, и земљу испуњава; свуда присуствује, и ничим се не обухвата. Сав у свакоме обитава, и сав је са Богом.[24]

Чудотворни духоносац Свети Василије благовести: Дух Свети се даје свакоме по мери вере његове.[25] Док не станемо држати све заповести Господње, немојмо очекивати да ћемо се удостојити Духа Светога.[26] Син и Дух Свети су извор светиње; од Духа Светога освећује се свака разумна твар, по мери њене врлине.[27] Освећује, оживљује, просвећује, теши, и све слично производи подједнако Отац и Син и Дух Свети. И нико нека не приписује власт освећења искључиво делатности Духа Светога. У достојнима бива подједнако од Оца и Сина и Светога Духа све: свака благодат и сила, путовођство, живот, утеха, обесмрћење, ослобођење, и свако друго добро које силази на нас.[28]

НАПОМЕНЕ:

[1] Тумач. на прор. Исаију, Предговор, стр. 6; Творении Св. Василия Вел., част втора; Москва, 1853.

[2] тамо стр. 31—32; ср. стр

[3] тамо стр. 56. 35

[4] Он, Против Евномија, књ. V, стр. 191; Творен. част трет.

[5] тамо стр. 192.

[6] тамо стр. 193.

[7] тамо стр. 224.

[8] Пс. 81, 6.

[9] тамо стр. 227. 228.

[10] тамо стр. 229. 230.

[11] О Светоме Духу — Светом Амфилохију, глава 9; Творения част трет. стр. 265 266. 267; Москва, 1853.

[12] 1 Кор. 12, 28.

[13] тамо, гл. 16, стр. 291. 292; гл. 19. стр. 306.

[14] тамо, гл. 24. стр. 318.

[15] тамо, гл. 26, стр. 325. 326. 328. 329.

[16] Рм. 8, 9. 10.

[17] Д. А. 15, 28.

[18] Св. Василије Вел., Против Евномија, гл. 3, стр. 138. 139. 191; гл. 5, стр. 203. 204

[19] Мт. 9, 9,

[20] Д. А. 9, 15.

[21] Д. А. 19, 12

[22] Д. А. 5, 15.

[23] Д. А. 3, 6—8.

[24] De fide. 3; col. 469 B. C. D; col. 472 A.; P. gr. t. 31.

[25] Правила опширно изложена, питање 7, 2; P. gr. t. 31, col. 932 A.

[26] Ср. Јн. 14. 15—17. — Правила кратко изложеиа, питање 204; P. gr. t. 31, col. 1218 B.

[27] Св. Василије, Писма; 8 Писмо Кесаријским монасима; 18; Творении Св. Вас. В., част, шест; Москва, 1847.

[28] Писмо 181; Евстатију; стр. 22—23; Творен. част. сед. стр. 22—23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Григорије Богослов

Богоумни Свети Григорије Богослов, сав у Богу, казује нам света тајанства Божија. Благовестећи вечну истину Богочовечанског домостроја спасења, он вели: Дух Свети, иако је један, ипак дарови нису једнаки, јер нису једнаки примаоци Духа. Дарови се дају по мери вере — κατά την άναλογίαν της

πίστεως.[1] Говорећи на празник Педесетнице, Свети Богослов благовести: Ми празнујемо силазак Светога Духа — коначно остварење обећања, испуњење наде, тајанство огромно и узвишено. Завршавају се телесна дела Христова, или боље рећи дела Његова која се односе на Његов боравак у телу на земљи, а настају дела Светога Духа.[2] Дух Свети делао је најпре у Анђелским и Небеским Силама, — у њима који су први после Бога и око Бога: јер њихово савршенство и сјај, и ненагињање или непокретност ка злу, нису ни од кога другог до од Светога Духа. Затим је Дух Свети делао у Оцима и Пророцима, од којих су неки преко виђења видели и познали Бога, а други и предсказали будућност, уколико је то Дух Свети насликавао у уму њиховом, те су они оно што се имало догодити у будућности гледали као да се већ збива на њихове очи. Јер таква је сила Духа Светога. После тога, Дух Свети је делао у Христовим ученицима. И то трократно, у колико су они били у стању примити, и у три различита времена: до прослављења Христова страдањем, по прослављењу Васкрсењем, и по Вазнесењу на небо; такође и по извршењу домостроја спасења давањем њима Духа Светога удахнућем,[3] и најзад данашњим раздељивањем огњених језика, које и празнујемо. Но прво је било нејасно, друго је јасније, а данашње савршеније: јер је Дух Свети присутан не само делањем — као раније, већ суштаствено присуствује, и такорећи саборави и заједно живи.

Јер као што је Син разговарао с нама посредством тела тако је и Духу Светоме доликовало да се јави у телесном облику и када је Христос узишао у славу Своју, тада је Дух Свети сишао к нама.[4] Дух Свети јавља се у виду језика по сродству са Речју = Логосом; у виду огњених језика. Јер Бог је наш огањ који спаљује[5] безбожје.[6]Дух Свети се излива, по речи пророка, на. свако тело, тојест на сваког верника. Дух Свети вечно саборави са достојнима, и сада — у временском животу, и после — са онима који су се удостојили небеских блага, ако потпуно сачувамо Њега у себи својим добрим живљењем, а не будемо Га удаљавали од себе у оној мери којој грешимо.[7]

НАПОМЕНЕ:

[1] Orat. 32, 11; P. gr. t. 36, col, 188 AB

[2] col. 436 AB.

[3] Јн. 20, 22.

[4] Orat. 41, 11; P. gr. t. 36, col. 444 A—C.

[5] Јевр. 12, 29.

[6] тамо, col. 445 A.

[7] тамо, col. 445 D; 448 A..

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Григорије Ниски

Духозарни Свети Григорије Ниски, у светим дубинама својих богочовечанских мисли о Духу Светом у телу Цркве Христове благовести: Благодат Спаситеља нашег дарује познање истине као спасоносни лек душама; и светлост истине води ϰ Богу и спасењу. Ко побожну веру учини својим руковођом, треба да се ода врлинама. У коме је побожна вера и беспрекоран живот, у њему је присутна и сила Христова; а у коме је присутна сила Христова, од њега бежи зло. Крштењем се стиче велика благодат. Свима пак који искрено примају благодат, Дух Свети, по мери вере свакога од њих, јесте помоћник и сажитељ, помажући души у делима вере. Сваки је дужан да помоћу врлина расте ,,у човека савршена, у меру раста висине Христове".[1] При томе, напредак и красота душе, који се дају благодаћу Светога Духа по мери старања нашег о томе, зависе од наше воље; јер докле се протежу подвизи побожне вере, дотле се протеже и величина душе. И вечни живот и неисказану радост на небесима даје благодат Светога Духа. Дух Свети даје смелости за испуњење заповести Божјих. Души, која жели да постане невеста Христова, неопходно је да се уподобљава красоти Христовој по могућности . Она мора изагнати из себе сваки грех и сав потајни рој порока.[2]

Свети Григорије благовести: Оно што нас спасава јесте Сила, коју верујемо под именом Оца и Сина и Светога Духа. Савршена храна за нашу природу јесте Дух Свети, у коме је живот. На дан Свете Педесетнице дарована је неисказана благодат. Поново је дао Себе људима Дух Свети, који се био удаљио од наше природе, пошто је човек грехољубљем својим постао „тело".[3] И када „хуком с неба" бише прогнане из ваздуха и развејане духовне силе злоће и сви погани демони, тада се силаском Светога Духа у виду огња испунише божанске силе сви у „горници"[4] —сва ондашња Црква. Раздавање дарова Духа Светога бива по мери вере: мало — онима који су мале вере; много — онима који имају велику просторност вере.[5] Дух Свети је давалац свих добара и, пре свега самог живота. Он је свуда постојећи, и свакоме присутан —ἑκάστῳ παρόν, и испуњује земљу, и на небу борави, разлива се по Вишњим Силама, све испуњује по заслузи свакога, и Сам остаје пун; Он је са свима достојнима, и не одваја се од Свете Тројице. Све што год је лепо, и све што год је добро од Оца кроз Јединородног — збива се у Духу Светом који обавља све у свима.[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 13.

[2] De instit. christ.; P. gr. t. 46, col. 288 A. B.; col. 289 A. B. C. D.

[3] 1 Мојс. 6, 3.

[4] Д. А. 1, 13; 2, 14. — Orat. Dc Spiril. Sancto; P. gr. t. 46, col. 697. A. B. C.

[5] Он, De vita S. Marinae; P. gr. ι. 46, col. 1000 AB. P. gr. t. 46. col. 1000 AB.

[6] Он, Sermo de Spiritu Sancto adver. pneumat. Maced., 22. 23; P. gr. t. 45, col. 1328 D; 1329 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Кирил Јерусалимски

Омолитвљеним умом својим сав урођен у „дубине Божје",[1] свети Кирил Јерусалимски казује нам спасоносне истине Богочовечанског домостроја спасења. У делу спасења свакога од нас учествује Тројични Господ неизмерним човекољубљем Својим и сам човек трудом својим. Св. Кирил благовести: Општење Светога Духа дарује се по мери вере свакога. Ако се мало трудиш, мало ћеш добити; а ако се трудиш много, онда је и награда велика.[2] На свету Педесетницу Спаситељ је Духом Светим и огњем крстио Апостоле.[3] Ако човек има нелицемерну веру, онда и на њега силази Дух Свети.[4] Дух Свети је највећа сила, биће Божанско и непостижно. Јер Он је биће живо, умно и осветљује све што је од Бога кроз Христа створено. Он просвећује душе праведних; Он је и у Пророцима, Он и у Апостолима, у Новом Завету.[5] Ваистину је Свети и благи Дух неоцењиво драгоцен. У Њему ми имамо великог од Бога Заштитника и Заступника, великога Цркве Учитеља, великога Покровитеља. Зато се крштени не боје злих духова, ни самог ђавола. Јер Он, обилазећи свуда, иште достојне, да им подели дарове Своје.[6]

Свети Кирил благовести: Силом Светога Духа Мученици обављају мученички подвиг. Јер немогуће је обавити мученички подвиг за Христа, ако га човек не обавља уз помоћ Светога Духа. Јер када нико не може Исуса назвати Господом осим Духом Светим,[7] ко онда може дати живот свој за Исуса без помоћи Духа Светога.[8] Све дарује Отац кроз Сина заједно са Светим Духом.[9] Дух Свети не раздељује се већ само благодат која се кроз Њега шаље.[10] На Педесетницу Апостоли су се обукли „у силу с висине"[11] и крстили се савршено Духом Светим. При крштењу: вода омива спољашњост, а Дух Свети крштава све што је унутра у души. Апостоли су се крстили свим бићем, обукли се душом и телом у Божанствену и спасоносну одећу. Примили су они огањ не који опаљује него спасоносан; огањ који трње грехова спаљује а душу просвећује. Овај огањ примају сви који се крштавају.[12]

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 10.

[2] Cathech. I, 5.

[3] Д. А. 2, 34. — Тамо, III, 6.

[4] тамо, III, 10.

[5] тамо, XVI, 3.

[6] тамо, XVI, 19.

[7] 1 Кор. 12, 3.

[8] тамо, XVI, 21.

[9] тамо, XVI, 24.

[10] тамо, XVII, 12.

[11] Лк. 24, 49; ср. Д. А. 1, 8.

[12] тамо, XVII, 14.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Јефрем Сирин

Милозвучна харфа Духа Светога Свети Јефрем Сирин са бесмртном радошћу сведочи о свеживотворној делатности Духа Светога у Богочовечанском телу Цркве Христове. Он сваком хришћанину благовести: Свом снагом ревнуј у врлинама, да би се у тебе уселио Дух Свети.[1] У смиреноумљу човековом обитава Дух Свети.[2] Неопростив је грех — грех противу Светога Духа. А то је грех сваког јеретика, зато што су јеретици хулили, и хуле Духа Светога. Њима нема опроштаја „ни у овоме свету ни у ономе",[3] јер су се успротивили самоме Богу, од кога је спасење ... Сваки непокајани грех јесте грех ϰ смрти.[4]Један је циљ побожности: по вери и великој ревности за све врлине удостојити се испуњења Духом Светим, и стећи савршено ослобођење од страсти.тојест очишћење срца, које се у душама верних и побожних врши освећујућим Духом.

[5] У чистом срцу Дух Свети постаје свештеником. Срце твоје — свети жртвеник. У теби свештенодејствује Дух Свети. Не дај приступ смрдљивом греху, да се од тебе не би удаљио Дух Свети. Нека се не настањује у теби грех, јер грех удаљује од тебе Духа Светога.[6] Ниједан грешник није остављен од свемилостивог Господа. Свети Јефрем Сирин благовести: Дух Свети чека пред вратима срца човекова, да би ушао,настаниосе уњему и осветио га. Пази, Он обилази сва врата тражећи себи улаз.[7]

НАПОМЕНЕ:

[1] Творении Св. Ефрема Сирина, част. первая, стр. 383; Москва, 1848.

[2] тамо, част. трет. стр. 197.

[3] Мт. 12, 32.

[4] тамо, част четверт. стр. 86. 87.

[5] тамо, част пјатаја, стр. 59.

[6] тамо, част пјатаја, стр. 421. 422.

[7] тамо, част шестаја, стр. 331.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Макарије Велики

Сав у Духу Светом: сав Духом Светим освећена ума, и срца, и душе, и савести, и воље, Свети Макарије Велики као ретко ко од светих Учитеља Цркве осећа благодатну сведелатност Духа Светог у Богочовечанском телу Цркве, и казује нам о томе многе благовести, бесмртне и вечне, пуне богочовечанске силе и тајанствености. Тако, Свети Макарије богомудрује: Душа, удостојена Духа Светога и Његове светлости, постаје сва—светлост, сва—лице, сва—око; сва је препуна духовних очију, и нема у њој ништа помрачено, јер је сишла на њу, и обитава у њој, неисказана красота славе Светлости = Христа. Душа, потпуно обасјана неисказаном красотом славе светлости од лица Христова и у савршеној заједници са Духом Светим, постаје сва—око, сва—светлост, сва—лице, сва—слава, сва—дух.[1]Као што се месо без соли уцрвља и усмрди, тако и свака

душа,неосољенаСветим Духом, том небеском сољу, трули и испуњује се великим смрадом рђавих помисли. Стога се лице Божије одвраћа од страшнога смрада таштих помисли таме и живећих у таквој души страсти; у њу се крадом увлаче зли и страшни црви, тојест зли дуси и мрачне силе, хране се њоме, гнезде се у њој, гамижу по њој, једу је и обешчашћују. Али, чим душа прибегне Богу, поверује и измоли себи со живота — благог и човекољубивог Духа, тада сишавша со небеска потамани страшне црве, уништи штетно злосмрадије, и очишћује душу дејством силе своје. И када права со учини душу здравом и неповредљивом, она поново стане служити Небеском Господу.[2] Бог створивши тело, одредио му је да све потребно за живот позајмљује из спољњег света, и тело не може живети без онога што изван њега постоји, тојест без хране, без пића, без одеће. Ако се пак тело ограничи само на оно што се налази у његовој природи, не позајмљујући ништа из спољњег света, онда се оно распада и пропада. Тако и душа, створена по лику Божјем, да би живела, узима духовну храну, и духовно пиће, и небеску одећу, не из своје властите природе него од Божанства Његова, од властитог Духа Његовог, од сопствене светлости Његове, што и сачињава истински живот душе. у томе се и састоји небески живот душе. Тешко телу када се оно ограничава на своју природу, јер оно тада и умире. Тешко и души ако се ограничи на своју природу, и узда само у своја дела, немајући заједницу, општење са Божјим Духом, јер умире, не удостојивши се вечног живота Божанског.[3]Духозарни Свети Макарије казује нам ову бесмртну истину: Ми хришћани „имамо нерукотворену кућу на небесима".[4] А та кућа је сила Духа Светога која обитава у нама. Стога је сваки дужан подвизавати се и старати се да ту кућу стекне вршењем свих врлина, и да верује да се та кућа стиче овде на земљи. Јер се вером и ревношћу у врлинама постаје заједничар Светога Духа.[5] Душе које имају пламену и ненаситу љубав према Господу, удостојавају се избављења од страсти, и у пуноћи благодати примају озарење и заједницу Светога Духа и неисказаног тајанственог општења. Душа истински богољубива и христољубива живи у врлинама, чезне да се удостоји заједнице са Господом Христом у светињи Духа, чврсто верује да ће Духом Светим примити потпуно избављење од греха и таме страсти, поставши још овде на земљи чисто обиталиште Светога Духа; и тако достићи савршену меру бестрашћа — της άπανείας.[6]

Свети Макарије благовести: Божји људи — хришћани треба да припреме себе за борбу и подвиг. Они су дужни подносити невоље, и спољашње и унутрашње борбе, да би, примајући ударце, побеђивали трпљењем. Такав је пут хришћанства. Где је Дух Свети, тамо — као сенка следују гоњење и борба. Тако, Пророци, мада је у њима делао Дух Свети, свагда су били гоњени. Тако и Господ, који је пут и истина и живот, био је гоњен од Својих сународника. Његов народ — Израиљци, и гонили су Га и распели Га. Слично се десило и са Апостолима, јер са Крстом Спасовим дошао је Дух Утешитељ, и преселио се у хришћане: нико од Јевреја није био гоњен, једини су хришћани били мученици. Но томе се не треба чудити; истини је неизбежно да буде гоњена.[7]Душа, која је лишена Духа Светога и живи у страшној сиромаштини греха, пре приопштености Духу Светом, не може, макар и желела, стварно родити род правде. Сваки треба да приморава себе на молитву Господу, да га удостоји пронаћи и добити небеску ризницу — Духа Светога, еда би без муке и лако вршио све заповести Господње, које раније није могао испуњавати ни при највећем напрезању. Међутим душа, која је искањем Духа Светога, вером и великим трпљењем обрела Господа, — ту истинску ризницу небеску, рађа плодове Духа Светога без муке, и све заповести испуњује Духом Светим чисто, савршено и беспрекорно.[8]

Свети Макарије богогласи: Они који су се удостојили постати чеда Божија и родити се одозго од Духа Светога, имају у себи Христа који их просвећује. Њих

на разноврсне и различите начине води Дух Свети и благодат невидљиво дела у срцу њиховом. Понекад они плачу и тугују због васцелог рода људског, и молећи се за све људе проливају сузе и ридају обузети духовном љубављу према роду људском. Понекад их Дух Свети распаљује таквом радошћу и љубављу, да би они, када би било могуће сместили сваког човека у срцу свом, не разликујући злог од доброг. Понекад они у смиреноумљу духа толико понижавају себе пред сваким чо веком, да сматрају себе за најпоследње и најмање од свију. Када душа усходи ка савршенству Духа Светога, потпуно очистивши себе од свих страсти, она се тако сједињује с Духом Светим да постаје једно с Њим. Тада она сва постаје светлост, сва — око, сва — дух, сва — радост, сва — блаженство, сва — љубав, сва — милосрђе, сва — благост и доброта. Такви људи, сапрожимани Духом Светим, уподобљавају се Христу, пуни су врлина, и свагда и у свему сијају у њима плодови Духа Светога.[9]

Свети Макарије благовести из свог богатог Богочовечанског Еванђеља: Ко хоће да приступи Господу, да се удостоји вечног живота, да се испуни Светога Духа, да рађа плодове Светога Духа, да беспрекорно испуњује заповести Христове, он је дужан, због живећег у њему греха, примо равати себе на свако добро дело, на испуњавање свих заповести Господњих. Тада Господ, видећи такву његову ревност, милостиво га ослобађа од живећег у њему греха, испуњујући га Духа Светога. И тада он, без приморавања и тешкоће твори све заповести Господње, или боље рећи: сам Господ твори у њему заповести Своје, и он чисто рађа плодове Духа Светога.[10] Стога, ко хоће истински угађати Богу, примити од Њега небеску благодат Светога Духа, узрастати и усавршавати се у Духу Светом, дужан је приморавати себе на испуњавање свих заповести Божјих и покоравати срце чак и против воље његове. Када на тај начин испунимо све заповести Господње Духом Божјим који једини зна вољу Господњу; и када Дух усаврши нас у Себи, и савршен буде у нама, очишћенима од сваке прљавштине и греховне нечистоте, — тада ће Дух Свети душе наше, слично прекрасним невестама, привести Христу чисте и беспрекорне; и ми ћемо блаженствовати у Богу, и Царству Његовом; и Бог ће радооно живети у нама.[11]

О Богочовечанском домострој спасења, и о улози Светог Духа у њему, Свети Макарије благовести: Господ наш Исус Христос извршио је сав домострој спасења. И сав труд, и сва ревност Његова имали су један циљ: родити из Себе, из Своје природе чеда Духа Светога. Сви Анђели и Свете Силе радују се души рођеној од Духа Светога. Тело људско је подобије —ομοίωμα (сличност, прилика), а душа је лик Духа —είκών τον Πνεύματος (слика, лик, икона Духа). И као што је тело без душе мртво и не може ништа радити, тако без небеске душе, без Духа Божјег, и душа је мртва за Царство, и без Духа Светог не може чинити оно што је Божје. Као што је у овом свету душа живот телу, тако и у вечном и небеском свету живот души је Дух Божји. Стога, ко се стара да поверује и приђе Господу, њему је потребно молити се, да би још овде примио Духа Божјег, јер је Он живот душе. И долазак Господа Христа ради тога је био: да још овде на земљи да души живот — Духа Светога.[12]

Боговођени ум Светог Макарија Великог овако расуђује: Као што птица не може летети ако има једно крило, тако и човечија природа, ако би остала сама по себи и у себи, и неприопштила се природи небеској, она не би могла чинити ништа добро. Јер и сама душа названа је храмом и обиталиштем Божјим, и невестом Царском. Бог је показао према човеку изузетну љубав: сишао је са светих небеса, узео на себе човекову разумну природу, и земљано тело присајединио Божанском Духу Свом, да би иловачни човек примио у себе небеску душу. И када душа човекова буде у заједници с Духом Светим, и небеска

душа уђе у душу његову, онда је такав човек савршен у Богу и наследник, и син. [13]

Духоносни Свети Макарије Велики казује и ову небоземну благовест: Господ наш Исус Христос ради тога је и дошао, да измени, преобрази, и обнови људску природу, и да душу, због грехопада подчињену страстима, пресазда — , сјединивши је са Својим сопственим Божанственим Духом. Он је дошао да верујуће у Њега начини новим умом, новом душом, новим очима, новим језиком духовним; једном речју: да их начини новим људима, или новим меховима, помазавши их светлошћу Свога познања, да би улио у њих вино ново, тојест Духа Свога. Јер Он каже да вино ваља левати у мехове нове.[14] Као што је враг, грехом подчинивши себи човека, испунио човека пагубним страстима, улио у њега вино сваког безакоња и рђавих учења; тако је и Господ, избавивши човека од врага, начинио човека новим, и помазавши га Духом Светим, улио у њега вино живота, ново учење Светога Духа. Јер милостиви и моћни Господ може душу, опустошену и подивљалу од греха, претворити у Своју благост, кротост и мир — Светим и благим Духом обећања.[15]

Свети Макарије благовести: Све је могуће Богу, као што сведочи доживљај разбојников: у трен ока он се вером изменио и у рај уведен био. Господ је дошао ради тога, да душе наше измени, пресазда, и начини их заједничарима Божје природе,[16] и да у душу нашу стави душу небеску, тојест Божанственога Духа, који нас води ка свакој врлини, да бисмо могли живети вечним животом. Стога смо дужни свим срцем веровати неисказаним обећањима Његовим. Тре ба нам заволети Господа, и на све могуће начине напредовати у свима врлинама, и неуморно и непрестано молити, да потпуно и савршено примимо обећање Духа Његова, да оживе душе наше док смо још у телу. Јер ако душа још у овом свету не прими у себе светињу Духа за велику веру и за молитве, и не постане заједничар Божје природе, сједињујући се с благодаћу, уз помоћ које може беспрекорно и чисто испунити сваку заповест, — онда је она неприпремна за Царство небеско.[17]

По понорној тајанствености својој, осећање у човековом бићу такмичи се са најзагонетнијим тајнама у световима Божјим. Руководити њиме теже је него руководити безбројним васионама које тутње око наше мајушне планете. Мученички осећајући то, Свети Макарије благовести: Дух Свети подупире хришћане, подржавајући и руководећи душу у осећању.[18] Нема сумње, међу бићима душа човекова је најзагонетније биће после Бога. Отуда богомудри Светитељ благовести: Ни мудри својом мудрошћу, ни паметни својом памећу нису могли докучити финоћу душе — λεπτότητα, или рећи о души шта је она; једино се помоћу Духа Светог открива и стиче појам и тачно знање о души.[19]

Циљ је побожности: чистота душе и усељење у њу Духа Светога помоћу упражњавања врлина. Усрдна молитва богати нас многим, и самог Духа Светог усељује у душу.[20]Када човек достигне у савршенство Духа, сасвим очистивши себе од свих страсти, и потпуно се сјединивши са Духом Утешитељем, тада се душа удостојава постати Дух, те је сва— светлост, сва — радост, сва — љубав, сва — милосрђе, сва — благост, сва — доброта. Људи, савршено сједињени са Духом Божјим, уподобљавају се Христу, имајући у себи непроменљиве врлине Духа. Дух Свети их је начинио унутрашње беспрекорнима и чистима, и у њима свагда и у свему сијају плодави Духа.[21]

Свети Макарије благовести: Једино је Духу Светом позната сва воља Божија. Речено је: Шта је у Богу нико не зна осим Духа Божјег.[22] На дан Свете Педесетнице, када је Утешитељ сишао, и сила благога Духа уселила се у душе Апостола, с њих је скинут покривач греха, страсти се онеспособиле за делатност,

и у њих су се отвориле очи срца. Тада су они, испунивши се премудрости, Духом Светим учињени савршени, и научени испуњавати вољу Божију.[23] Од Христова доласка отворила су се врата благодати истински верујућима, и њима се даје Божија сила и делатност Духа — ενέργεια Πνεύματος. Христос, та прва и природна доброта, ниспослао је божанственим ученицима дар Духа; и од тога времена та Божја сила, закриљујући све верне и обитавајући у душама њиховим, стала их је исцељивати од грехов· них страсти, избављати од таме и обамрлости, јер до овог времена душе су биле изранављене, закључане у тамницу и поседнуте духовним мраком. Разуме се, и сада се налази у тами душа која се још није удостојила да у њој обитава Господ и да је сила благога Духа закриљује стварно — ενεργητικώς (= делатно, доживљајно, активно), свом силом и сигурношћу. у онима пак које је благодат Божанскога Духа посетила, уселивши се у саме дубине ума њихова, Господ као да постаје душа. Јер божанствени Апостол каже: Ко се Господа држи један је дух с Господом.[24] Каква доброта! Какво благоволење природи људској толико пороцима униженој! Но воља човека освећеног Духом сједињује се са вољом Божјом. Јер душа тада заиста постаје као душа Господа, зато што се сва драговољно и свим бићем предаје сили благога Духа, да би она царовала њој, и душа више не ходила по својој вољи. Јер је речено: Ко ће нас раставити од љубави Божије?;[25] тојест, ко ће раставити душу сједињену са Духом Светим.[26]

НАПОМЕНЕ:

[1] Homil. I, 2; P. gr. t. 34, col. 452 A. B.

[2] тамо, I, 5; col. 452 B.

[3] тамо, I, 10. 11; col. 460 C. D. 461 A. B.

[4] 2 Кор. 5, 1.

[5] тамо,homil. V, 6. 7; col. 542 C. D.

[6]] тамо, homil. X, 4. 5; col. 541 D.

[7] тамо, homil. XV, 11; col. 584 A. B;

[8] тамо, homil, XVIII, 2. 3; col. 636 C. D.

[9] тамо, homil. XУIII, 7. 8. 10. col. 640 A. B. C; col. 641 A

[10] тамо, homil. XIX, 1. 2; col. 641 D; 644 A. B. C.

[11] тамо, homil. XIX, 7. 9; col. 648 B; 649 A. B.

[12] тамо, homil. XXX, 2. 3. 5. 6; col. 721 C; col 724 A. D., col. 725 A

[13] тамо, homil. XXXII, 6; col. 737 B. C.

[14] Мат. 9, 17.

[15] тамо, homil. XLIV, 1. 2. col. 780 A. B.

[16] 2 Петр. 1, 4.

[17] тамо, homil. XLIV, 9; col 785 A. B.

[18] тамо, homil. LXУII, 11; col. 804 A

[19] тамо, homil. XLIX, 4; col. 816 B.

[20] Он, Epist. II; P. gr. t. 34, col. 433 A. B.

[21] Он, De charitate, 7; P. gr. t. 34, col. 913 C. D.

[22] 1 Кор. 2, 10.

[23] тамо, De charit. 11; col. 917 B. C.

[24] 1 Кор. 6, 17.

[25] Рм. 8, 35.

[26] Он, De libert. mentis 11. 12; P. gr. t. 34, col. 944 B. C. D.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Златоуст

Сав у Духу Светом, Свети Златоуст је један од најбогонадахнутијих и најбогоречитијих сведока свудаприсутности и сведелатности Духа Светога у васцелом Богочовечанском телу Цркве. Павловски осетљив за све што је Христово, он снажно осећа присуство и делатност Духа Светога и у најтананијем трепету и дрхтају тела Христова = Цркве Христове. И ми са Њим осећамо да је Дух Свети заиста као душа Цркве свудаприсутан у свему црквеном: у свему најмањем и у свему највећем. Кроз Светог Златоуста се и осећа и сазнаје и види и доживљује истина: да је Црква Христова заиста Благовест над благовестима и Потреба над потребама за људско биће у свима световима. У њој, једино у њој је и спасење и охристовљење и обогочовечење и отројичење и обожење људскога бића; и то увек и само у Тројичном Божанству: од Оца кроз Сина у Духу Светом. То важи како за срце Цркве тако и за најмању ћелијицу у Богочовечанском телу Цркве.

Свети Златоуст сведочи о Еванђељу у Цркви: Ми говоримо не своје већ оно што нам нашаптава благодат Духа Светога. А благодат Духа никада не бива мала и оскудна већ велика, чудесна и достојна милосрђа Дародавчева.[1]Еванђелисти говоре од Духа Светога; а који говори од Духа Светога, не говори ништа узалуд и без разлога.[2] Да није дарова Светога Духа, не би било ни светог крштења, ни опроштаја грехова, ни оправдања, ни освећења, ни усиновљења; не бисмо били причасници светих тајни, јер без благодати Светога Духа не би могло бити свете Тајне тела и крви Спасове; не бисмо имали ни свештенике, јер без силаска Светога Духа не може бити рукоположења.[3]

На дан свете Педесетнице Свети Златоуст благовести: Данас је Дух Свети сишао на нашу природу; Господ је узнео наше тело, и низвео Духа Светога. Домострој спасења о нама разделили су међу собом Отац, Син и Свети Дух. Још није прошло десетак дана како се узнео Господ Христос, и већ нам је Он ниспослао духовне дарове, дарове измирења. Да нико не би сумњао и двоумио да је Христос по Вазнесењу измирио са нама Оца и умилостивио Га, и да би показао да је стварно измирио Оца са нашом природом, Он нам је одмах послао дарове измирења. Тако, када се непријатељи измире, они размењују дарове између себе. Ето, ми смо послали веру — и отуда добили дарове; послали смо послушност — и добили оправдање.[4]

Свети Златоуст благовести: Господ нас је крстом Својим измирио са Оцем. А зашто Дух Свети није био дарован пре распећа? Зато што је васељена била у гресима, у злоћи, у непријатељству и срамоти, пошто још није било принесено на жртву Јагње, које је узело на Себе грехе света. Дакле: док Господ Христос још није био распет, дотле није било ни измирења; а док није било измирења, дотле, по правди, није био ниспослан ни Дух. Нема сумње, ниспослање Духа је знак измирења. А где је сада Дух Свети? у оно време Дух Свети је показивао Себе кроз знамења и чудеса: мртви су васкрсавали, губави се очишћавали ... А сада, чиме ћемо доказати да је Дух Свети с нама? Несумњиво, Дух Свети јс с нама и у нама. Ето, Он нас спасава бањом спасења и обновљења.[5] Он нас очишћује, освећује, просвећује, ослобађа од свих порока.[6] Да није Духа Светога, не бисмо могли Исуса назвати Господом.[7] Да није Духа Светога, онда у Цркви не би било премудрости и разума.[8] Када не би било Светога Духа, онда у Цркви не би било пастира и учитеља, јер се и они постављају Духом Светим.[9] Преко епископа и свештеника благодат Духа Оветога извршује тајанствену жртву — Свету Евхаристију. Мада присуствује човек, али преко њега дела Бог. На светом престолу не збива се ништа људско. Када не би присуствовао Дух, онда не би постојала Црква. Но пошто Црква постоји, онда очигледно присуствује Дух.[10]

Нема сумње, Дух Свети је у телу Цркве остваритељ богочовечанског спасења сваког људског бића које то узажели. Он је несумњиво Спаситељ наш. Без Њега нема спасења. Свети Златауст о светом празнику Педесетнице благовести: Данас су нам од човекољубивог Бога ниспослани велики и људском речју неизразиви дарови. Данас смо најзад стигли на сам врх добара, ушли у саму престоницу свих празника, пришли самом плоду обећања Господњег. Господ Христос, који се узнео на небо и седи на царском престолу с десне стране Оца, данас нам дарује силазак Светога Духа, и преко Њега шаље нам с неба безбројна блага. Несумњиво, све што се односи на наше спасење, уређено је Духом Светим. Њиме се ми ослобађамо ропства, призивамо у слободу, уводимо у усиновљење, наново изграђујемо, скидамо са себе тешко и смрдљиво бреме грехова; Духом Светим ми видимо поворке свештеника, имамо пукове учитеља; од тог су извора и дарови Откривења и дарови исцељења; и свим осталим, што обично украшава њу, Црква се снабдева отуда. Преко Духа Светога ми смо добили отпуштење грехова; преко Њега смо омили сваку нечистоту; по Његавом дару, ми који смо притекли к благодати, постали смо од људи анђели, не изменивши своју природу, него што је далеко дивније, остајући при својој људској природи, ми водимо живот анђелски. Таква је сила Духа Светога.[11]

Свет Богочовечанске вере је Тросунчано Божанство и човек. Човека деле од Пресвете Тројице безбројне бесконачнсти. Да би овладали њима вери је потребан Дух Свети. Свети Златоуст благовести: Вери је потребна помоћ и присуство Духа Светога, да би она остала непоколебљива. А помоћ Духа обично се даје за чист живот и добро владање. Стога, ако желимо имати тврду веру, дужни смо водити

чист живот, који и орасположује Духа Светога да обитава у нама и да подржава силу вере. Немогуће је, заиста немогуће, да се онај који води нечист живот не колеба и у вери.[12]

Свети Златоуст херувимски благовести: Достојна је дивљења ова ствар. Спаситељ дође на земљу и, долазећи, донесе Духа Светога, а улазећи на небо, узнесе тело свето, да би дао свету залог спасења, силу Духа Светога. А као други залог спасења света хришћанин је дужан сматрати свето тело Христово. Говорећи тако ја имам у виду и тебе, и свако лице хришћанско. Ја сам хришћанин и Божји. На каком основу? Ја имам Духа Светога који је с неба сишао. Хоћеш ли други доказ? Ја сам добио с неба Духа Божијег, ја имам сигуран залог спасења. Какав залог? Горе — тело Његово, доле — Духа Светога у нама. Ти сумњаш да смо ми Божији. Бог и људи сјединили су се у један род. По оваплоћењу Господа Христа — преко Његовог тела — сва Црква постала је род Христу: и Павле је рођак Христу, и Петар, и сваки верник, сви ми, сваки побожни. Стога и вели свети апостол Павле: Ми смо род Божји.[13] И на другом месту Он вели: Ми смо тело Христово и уди међу собом; ми смо уди тела његова.[14] Другим речима, по телу, које је Христос примио, ми смо сродници Његови. Тако дакле, имамо залог Његов — на небу тело Његово, од нас позајмљено, и на земљи — Духа Светога кји обитава с нама. Небо добило свето тело, и земља примила Светога Духа. Дошао Христос — и донео Светога Духа, узишао — и узнео наше тело.[15]

Једно је Еванђеље Пресвете Тројице. Отуда свако Лице Њено на свој ипостасни начин благовести Свето Еванђеље. О томе Златоусти светитељ говори: Као што је Спаситељ, дошавши на земљу, постао допуна Закона и Пророка, тако је и Свети Дух допуна Еванђеља. Христос, дошавши, допунио је Собом оно што је било речено Оцем у Закону и устима Пророка. Стога апостол Павле вели: Христос је свршетак закона.[16] Свети Дух, дошавши, допунио је оно што је еванђелско. Што је у Закону, то допуњује Христос; а што је у учењу Христовом, то допуњује Свети Дух, не зато што је Отац несавршен, него као што се јавио Христос потврђујући оно што је Очево, тако се јавио и Свети Дух потврђујући оно што је Синовље.[17]

Свети Златоуст благовести: На телу и у телу оваплоћеног Бога Господа Христа почива васцела благодат Светога Духа, а у људима само делић, само капља те благодати. О Педесетници пак сва је васељена добила од Светога Духа дар. Дар је почео од Палестине, и раширио се на Египат, Финикију, Сирију... на све земље. По свакој земљи коју озарава сунце ширила се та благодат, та капља, тај делић Духа Светога, и испунио богопознањем сву васељену. Том благодаћу чињена су знамења, разрешавани су греси свима. Та капља, та свепуноћа благодати Духа Светога довољна је на ову васељену, на све векове. И притом она се не смањује и не истрошује, него све испуњава благодатним богатством, а сама ни најмање не осиромашује.[18]

У васцелом Богочовечанском домостроју спасења, и у личном спасењу сваког члана Цркве, неминовно учествује божанском делатношћу Својом сам Дух Свети кроз свете тајне и свете врлине. Златоусти богомудрац благовести: Господ Христос за нас, у духу и телу Свом, прима Духа премудрости и разума, знања и побожности, показујући нам у Себи самом пример да су нама нужни такви дарови Духа Божија. Као Господ Он се не нуждава овог примања Духа, него се Дух јавља у Њему, да би се доброчинства Његова открила нама. Он се оваплотио и учовечио не по некој нужди Својој него једино за то да људе начини синовима Божјим. Исто тако Он је примио Духа Светог не од неке невоље него једино за то да Духа Светог изобилно дарује онима којима је нужан.[19] Било је неопходно да се Дух Свети јави над оваплоћеним Богом,[20] да би се благодат Духа утврдила у

нама преко тела Христова.[21] Господ прима моје тело, да бих ја сместио Њега — Бога Логоса; и Он, примивши моје тело, даје ми Светога Духа, да би, и дајући и примајући, подарио мени ризницу живота. Он прима моје тело, да би ме ооветио; даје ми Светога Духа, да би ме спасао.[22]

Човек располаже силом која низводи у душу. Бога — Духа Светога. Та сила је вера. Међу врлинама, она је — свеврлина. Из ње се роје све врлине, и живе њоме, и бесмртују њоме. Свети Златоуст благовести: Верник је не онај који верује свему него који верује Богу. Остави испитивање и прими веру. Вера просвећује све, вера освећује све, вера чини човека достојним Духа Светога. Вера је пуна свете силе. Где је вера, тамо је и сила; а где је неверје, тамо је и немоћ. Вера — почетак добара; вера — извор добара.[23]

у Богочовечанском домостројy спасења свеспасоносна сила Духа Светога, звана благодат, има разне називе. Свети Златоуст благовести: Благодат Светога Духа у Св. Писму назива се некад огњем, некад водом. И то показује да такви називи изражавају не Његово биће већ само Његово дејство, делатност, енергију, јер се Дух Свети, као биће невидљиво и једнородно, не састоји из разних суштина. Назива се Дух Свети огњем — за означење топлоте благодати, коју Он изазива, и истребљења грехова; а водом — да се изрази чистота и обновљење које Он даје душама које Га примају.[24]

Дух Свети се даје за делотворну христочежњивост и посведочену христољубивоост. Свети Златоуст благовести: Апостоли су најпре оставили све што су имали. Стога они о Педесетници добијају Светога Духа, када су већ обелоданили своју врлину. Са силаском Светога Духа на њих, Апостоли су се изменили и уздигли изнад свега телеснога; јер где се јавља Дух Свети, тамо се и блато претвара у злато.[25]

Саборност у Цркви је закон, прописан Духом Светим и остваривaн Њиме. Доказ? Први Апостолски Сабор у Јерусалиму. У његовој се одлуци вели: „нађе за добро Дух Свети и ми".[26] Свети Златоуст благовести: Вели се: „Дух Свети и ми", да не би помислили да је то учење људско. Не, то је закон Духа Светога.[27]

Изузетну љубав Своју према нама Бог је показао давши нам Духа Светога. Свети Златоуст благовести: Бог нам је даровао највеће благо, даровао не небо, не земљу, не море, већ оно што је драгоценије од свега тога, — Он је људе учинио анђелима, синовима Божјим, браћом Христовом. А које је то благо? Дух Свети. Притом, сила љубави Божије открива се нарочито у томе што нам је Бог то благо даровао не полако и не мало по мало, него нам је одједном излио сав извор блага, и то пре наших подвига.[28] Нада је узрок свих блага. Она се даје од Духа Светога. Али се она даје Њиме, ако и ми учинимо нешто са своје стране. А то нешто јесте вера.[29] Надом и вером ми ћемо и Духа Светог привући. И када Он дође, сачуваће сва блата. Као што се живот наш подржава храном, а храна ствара живот, тако, ако имамо добра дела, имаћемо и Духа Светога; а ако имамо Духа Светога, имаћемо и добра дела. ,И обратно: ако немамо добрих дела, Дух Свети одлеће од нас; а ако се лишимо Духа Светога, онда ћемо бити хроми и за добра дела.[30] Потребна је не само вера него и духовни живот, да бисмо могли задржати у себи Духа Светога, данога нам једном. За нас Дух Свети је све и сва — Πνεύμα πάντα παρ' ημίν. Господ Христос чини силом Духа Светога знаке и чудеса преко светих апостола. Једном речју: све што апостоли благовесте, чине, чудотворе, све то врши Христос, све то врши Дух Свети.[31]

Нема сумње, прворазредна је истина Светог Откривења: Дух Свети је главна стваралачка и ујединилачка сила у Богочовечанском телу Цркве Христове. Свети Златоуст богонадахнуто благовести: Као што тело и глава сачињавају једнога

човека, тако и Црква и Христос јесу једно. Као што наше тело јесте нешто једно, тако и Црква и Христос јесу једно. Као што наше тело јесте нешто једно, мада се састоји из многих удова, тако и у Цркви сви ми сачињавамо нешто једно, иако се она састоји из многих чланова, но они многи јесу једно тело. На који начин? Духом Светим. Јер једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело, били Јевреји, или незнабошци, или робови, слободни.[32] То значи: један Дух саставио је од нас једно тело и препородио нас, јер није једним Духом крштен један а другим други. Јер није само Дух који нас је крстио један, него и оно у што нас је крстио, тојест ради чега нас је крстио јесте једно, пошто смо се ми крстили не ради тога да сачињавамо разна тела, већ да бисмо сви ми потпуно сачињавали једно тело међу собом, тојест крстили смо се да бисмо сви ми били једно тело. И ти си тело као ја, и ја сам тело као ти, и сви ми имамо једну и исту Главу — Господа Христа, и родили смо се истоветним крштењем, стога и сачињавамо једно и исто тело. Са тог разлога сви се ми и напојисмо једним и истим Духом, удостојисмо се једне и исте благодати.[33] Нови Завет нам је не само даровао живот, него нам је подарио и Духа Светога који даје живот, што је важније и од самог живота. у ствари, Нови Завет је „служба Духа Светога — ἡ διακονία τοῦ Πνεύματος (= служење Духа Светога).[34]

Богочовечански домострој спасења даје нам се од Свете Тројице: сав је од Ње, и сав у Њој. Господ Христос га је извршио на земљи. Дух Свети га остварује у свакоме вернику посебно, и у свима верницима саборно; и то у Богочовечанском телу Христовом — Цркви, по мери свачије христочежњиве ревности у богочовечанском живљењу, живљењу у Христу и Христом. Свети Златоуст благовести: Богомудри апостол Павле назива Духа Светога залогом нашега спасења.[35]Залог се даје као јемство да ће све исплатити. Господ Христос нам је купио спасење, и засада дан нам је само залог. А зашто није дао све одмах? Зато што ми са своје стране нисмо испунили све. Ми смо поверовали, — то је само почетак, и Он нам је даровао залог. А када веру покажемо у делима, тада ће нам Он дати све. Бог нам је даровао Свога Сина — залог мира и измирења, и из Њега Светога Духа. Не потврђујемо ли веру делима, ми самим тим, искључујемо себе из речи обећања. Када бисмо се присајединили Духу Светом, како треба, онда бисмо и небо видели и своје будуће спасење тамо.[36]

Према безграничном и свебогатом Духу Божјем наш људски дух је пуки сиромашак. То је изузетно очигледно када је у питању познање Бога, Његових тајни. Ту је нашем убогом духу људском увек потребна помоћ Светога Духа. Богомудри духоносац Свети Златоуст благовести: Тајне Божије могу схватити само они који су се присајединили Светоме Духу и удостојили се велике благодати. Дух Свети открива све и разјашњава саме тајне Божије. Знање тајни Божијих припада једино Духу Светом, који „испитује дубине Божије".[37] И ни анђео, ни арханђео, нити икаква створена сила неће нам дати тај дар. То је плод Откривења, и ту су излишна сва умовања. И ми, ако бисмо познали Бога како треба; ако бисмо Га познали од Онога од кога Га треба познавати — од самога Духа Светога, онда ми не бисмо више ни у шта сумњали.[38]

Све што је у Цркви од Свете Тројице, све је то Свето Предање, бесмртно и вечно, и све је то ради спасења нашег, ради обогочовечења нашег, ради отројичења нашег. И то бесцен благо чува се свебудним чуварем и остваритељем спасења нашег — Светим Духом Христовим. И само Светим Духом Спасовим сам свеблаги Господ Христос постаје наш, у свима световима бесмртно и вечито наш. По светом Златоусту, све се то чува Светим Духом „који живи у нама". [39]Људска душа и људска сила нису у стању саме по себи сачувати таква блага поверена нам. Зашто? Зато што је око нас много разбојника, дубока тама, ђаво

вреба и сплеткари, и ми не знамо у који ће час у које време он напасти на нас. Како их можемо сачувати? Духом Светим, тојест ако будемо имали у себи Духа. А Он ће бити с нама, ако не одбацимо благодати Његове. Он је наш бедем, Он — наша ограда, Он — наше уточиште. Но да бисмо Га задржали у себи, не треба да Га одгонимо од себе рђавим делима.[40]

У личности Господа Христа све људско дошло је до свога божанског, до свога богочовечанско савршенства. И сва творевина Божја кренула је еванђелским путем ка богочовечанском савршенству кроз богочовечанска средства. Свети Златоуст благовести: Према Старом Завету у дан Педесетнице био је дат Закон, према новој благодати — била је дата посета Светога Духа; у овај дан Мојсије је примио таблице Закона; — у овај дан хор Апостола је примио силазак Светога Духа. На Синају Бог је био видљив као огањ; када се Дух Свети јавио Апостолима, — јавио се у виду огња, раздељеног на огњене језике. Дух Свети не дели се по Својој природи већ раздељује Своја дејства, Своје енергије, Своје силе, Своје дарове. Не дели се Дух Свети, него Он дели дарове, као што сведочи свети Апостол.[41] Дух Свети јавља се у виду огњених језика. Зашто језика? Зато што су Апостоли имали испунити сву васељену проповеђу у којој је имао делати Дух Свети. Зашто огњени? Зато што је трње незнабожја било по свој васељени, и Спаситељ шаље огњене језике који сагоревају трње незнабожја.[42] Вазнесење Господа на небо служи као залог силаска Светога Духа. Онима који су примили Исуса требало је да приме и силазак Светога Духа, да би учење богопознања ишло по најсавршенијем путу. Примивши људску природу и својствено људима обличје, Господ Исус је припремио људе за примање Светога Духа.[43] И Дух Свети је сишао, када се наша природа узнела на небо, или боље рећи — на царски престо.[44]Дарование Светога Духа било је највеће од свих чудеса, и сва остала су ради тога једино и била устројена.[45]

НАПОМЕНЕ:

[1] О статуама, Беседа I, 7; P. gr. t. 49, col. 17.

[2] О издајству Јуде, II, 2; P. gr. t. 49, col. 422.

[3] О васкрсењу мртвих, 8; P. gr. t. 50, col. 430.

[4] На св. Педесетницу, Беседа I, 2; P. gr. t. 50, col. 456

[5] Тит. 3, 3—5.

[6] 1 Кор. 6, 9—11.

[7] 1 Кор. 12, 3.

[8] 1 Кор. 12, 8.

[9] Д. А. 20, 28.

[10] тамо, Беседа I, 3. 4; col. 456. 547. 458. 459.

[11] тамо, Беседа II, 1; col. 463. 464. 465.

[12] Беседа на речи Апостола: „Имајући онај исти дух вере", 9; P. gr. t. 51, col. 280.

[13] Д. А. 17, 29

[14] 1 Кор. 12, 27; Еф. 5, 30

[15] Беседа на Вазнесење, 16; P. gr. t. 52, col. 789.

[16] Ср. Рм. 10, 4.

[17] Беседа о Св. Духу, 10; P. gr. t. 52, col. 825.

[18] Беседа на Псалме, Бес. 44, 2. 3; P. gr. t. 55, col. 186.

[19] Толковање на Пророка Исаију, гл. XI, 2; том шестој, књ.прваја, С. — Петербург, 1900.

[20] Ср. Јн. 31—34.

[21] тамо, гл. LXI; стр. 364.

[22] Св. Златоуст, Реч на дан Рођења Христова; P. gr. t. 56 col. 389. P· gr. t. 56, col. 421.

[23] Он, Беседа на речи: Каквом влашћу то чиниш? (Мт. 21, 23);

[24] Беседе на Еванђеље Св. Јована Богослова, Беседа 32, 1; P. gr. t. *59,* col. 183.

[25] Беседе на Дела Апостолска, Беседа IV, 2, 3; P. gr. t. 60, col. 44. 46.

[26] Д. А. 15, 28.

[27] тамо, Беседа XXXIII, 3; col. 342.

[28] Беседе на Послан. Римљанима, Беседа IX, 3; P. gr. t. 60. col. 470.

[29] Ср. Рм. 15, 13.

[30] тамо, Беседа XXVIII, 2; col. 651.

[31] тамо, Беседа XXIX, 2; col. 655. 656.

[32] 1 Кор. 12, 13.

[33] Беседе на 1 Кор., Беседа XXX, 1. 2; P. gr. t. 61, col. 250. 252.

[34] Беседе на 2 Кор., Беседа VII, 2; P. gr. t. 61, col. 443.

[35] Еф. 1, 14.

[36] Беседа на Ефесц., II, 2; P. gr. t. 62, col. 18. 19.

[37] 1 Кор. 2, 10.

[38] Беседа III, 1; col. 24.

[39] *2* Тм. 1, 14.

[40] Беседа на 2 Тим., III, 1; col. 613.

[41] 1 Кор. 12, 11.

[42] Беседа на Св. Педесетницу; P. gr. t. 64, 933. 934. 935.

[43] Беседа на Св. Педесетницу; P. gr. t. 64, col. 417.

[44] Беседа на Ев. Мат., I, 1; P. gr. t. 57, col. 15.

[45] тамо,Беседа XI, 6; ool. 199.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Исидор Пелусиот

Као свети сутелесници Богочовечанског тела Цркве Христове, свети Оци ум Христов имају.[1] Они и мисле умом Христовим; зато су им и мисли свете, и пуне богочовечанске истине и бесмртности и вредности. Таква је и следећа мисао Светога Исидора Пелусиота: Својим рђавим делима ми одгонимо од себе Духа Светога кога смо примили.[2] Смрћу бесмртне душе назива се одлазак Духа Светога од ње. Као што је тело живо када је душа у њему, тако је и душа жива када је у њој Дух Божји. И као што по растанку са душом тело остаје мртво, тако и по одласку Духа Светог душа губи блажени живот, не претварајући се у ништа него продужујући живети животом који је гори од сваке смрти.[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Кор. 2, 16.

[2] Творения Св. Исидора Пелусиота част первa, стр. 151, Писмо, 250 Епископу Евсевију; Москва, 1859.

[3] тамо, част втора стр. 278—279, Писмо Свјетлејшему Доротеју.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Максим Исповедник

Свети Максим Исповедник богонадахнуто осећа сву свету саборну делатност Духа Светога у телу Цркве. И прати је свесношћу сваког члана Цркве. И објашњава богочовечански о смишљену сарадњу слободних људских бића у Цркви, тој благодатној радионици спасења и обожења људи. Свети Максим благовести: Као човек. Христос је глава Цркве, а као Бог, имајући по природи Духа Светога, дарује Цркви силе Духа Светога — τάς ένερ?έιας τοϋ Πνεύματος (= дарове, енергије, делатности). Бог Логос, поставши човек, извршује васцело спасење; кроз оно што је људско Он нам дарује оно што је Његово по природи, због чега је и постао човек.[1] Божанске дарове Духа Светога сваки добија по мери своје вере.[2] Свакоме се по мери његове вере даје пројава Светога Духа. Човек сразмерно својој вери прима силу Светога Духа — τοϋ Πνεύματος την ένβρ?ειαν. Величина те силе одговара вршењу заповести Господњих. Исто тако и љубав се даје сразмерно вери — κατά την άναλο?ίαντής πίστεως. Исто тако сваки дар Духа Светога даје се због држања заповести.[3] Сваки од нас по мери своје вере испољава силу Светога Духа. Божанска добра се деле по мери свачије вере. Благодат се свакоме даје по мери његове вере.[4] Очишћење својих душа, које достојни обављају помоћу врлина, бива Духом Светим. Кроз то дарује се достојнима обожење.[5] За ревносно подвизавање у врлинама Дух Свети даје очишћење ума од страсти.[6] Дух Свети тка хитон врлина.[7] Речи у **Оче нашу:** „да дође Царство Твоје" значе:да дође Дух Свети.[8] Хула на Светога Духа јесте неверје и безбожност; а то је оно што се не опрашта ни у овом ни у оном свету.[9] Слепу веру има онај који не извршује заповести Господње.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] Quaest. ad Thalas., Quaest. 63; P. gr. t. 90, col. 672 B. C.

[2] тамо, Quaest. 28, col. 365 B. C.

[3] Он, Capit. Centur. I, 96; P. gr. t. 90, col. 1220 B. C.

[4] тамо, Cent. III, 34. 35; col. 1373 C. D.

[5] тамо, Cent. IV, 79; col. 1340 A.

[6] тамо, Cent. V, 17; col. 1356 A.

[7] Он, Epist. 29; P. gr. t. 91, col. 621 A.

[8] Он, Тумачење Молитве Господње; P. gr. t. 90, col. 885 B.

[9] Он, Quaest. et Dubia, 26; P. gr. t. 90, col. 808 A.

[10] On, Centur. III, 45; P. gr. t. 90, col. 1280 A.

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Симеон Нови Богослов

Ако је ико богочовечански Духоносац, у најпунијем смислу речи, онда је то Свети Симеон Нови Богослов. Он апостолски богомудро зна путеве душе људске ка тами и светлости, ка смрти и бесмртности, ка рају и паклу, ка добру и злу, ка Богу и ђаволу. Њему је, као ретко коме откривена тајна времена и вечности, тајна човека и анђела, тајна душе и тела, тајна Бога и ђавола. А кроза све то откривена еванђелска светајна Тросунчаног Божанства, и Његова сведелатност у Богочовечанском телу Цркве која се збива у времену и вечности благоволењем Бога Оца кроз Богочовека Сина у Богу Духу Светом Утешитељу. Свети Симеон Нови Богослов благовести: Као што тело умире када се душа одвоји од тела, тако и душа умире када се Дух Свети одвоји од душе. Жаока смрти је грех, јер су смрт и трулежност пород греха. Душа је кроз грех умрла за вечни живот, одвојивши се од Духа Светог и од Царства Његовог. За душом пошло је и тело путем смрти. Но као што се у мртвом телу легу црви, тако се у души, лишеној божанске благодати, легу као црви: завист, злоћа, лаж, мржња, непријатељство, злопамтљивост, неправда, клевета, гњев, јарост, освета, гордост, сујета, немилостивост, похота, славољубље, бесрамност, и свако друго зло. И док човек не постане заједничар Господа Христа кроз свето крштење и причешће и не прими благодат Светога Духа, не може ни помислити, ни учинити ишта достојно Царства Божјег; не може испунити ни једну заповест Христову. Јер Бог ради тога постаде човек, да у Њега, као у Бога, сиђе Бог Дух Свети, и да борави у Њему, да би се затим Божанство сјединило са сваким човеком. То и јесте васкрсење душе у овом животу. Јер кроз причешће, усвајање и заједничарење са Богочовеком Исусом, душа оживљује и прима првобитну своју нетрулежност силом и благодаћу Светога Духа, Кога примамо општећи са Господом Исусом. Као што тело када је живо пројављује силе, дејствовања душе, тако и душа, када је жива, пројављује силе, дејствовања, енергије Светога Духа, тојест: доброту, веру, кротост, уздржање и остале врлине.[1]

Када се душа разболи, вели Свети Симеон, њу лечи само један лек, не многи. А тај лек је? — Дух Свети, благодат Господа нашег Исуса Христа. Сваки хришћанин треба да се свом снагом труди: да путем покајања, милостиње и сваке друге врлине задобије не шта друго него благодат Пресветога Духа, помоћу којег ће водити живот по Христу. Јер нема другог начина, и другог средства и метода да хришћанин живи по Христу, сем да претходно прими силу с висине, тојест благодат Исуса Христа.[2] Без Светога Духа нико не може ни грех избегавати, ни заповести Божје испуњавати, нити одбијати власт и силу коју демони имају над нама.[3]

Испуњујући себе силама Духа Светога помоћу светих тајни и светих врлина, човек очишћује себе од сваке прљавштине греха и страсти, обожује све стваралачке силе у себи, и води себе из савршенства у савршенство. Сав у Духу

Светом, Свети Симеон Нови Богослов благовести: Ко љуби Бога и држи заповести Његове, облачи се у силазећу с висине силу Светога Духа, који се не јавља на чулно приметан начин, у виду огња, и не долази са великом хуком и олујним дувањем (ово се збило само са Апостолима — због неверујућих), него се види умно — νοερως. као умна светлост, и долази са сваком тихошћу и радошћу. Ова светлост је одсјај Прве, Вечне Светлости, и одсјај вечног блаженства. Чим ова светлост засија у души, одмах ишчезава свака нечиста помисао, и свака телесна немоћ добија своје исцељење. Тада се очишћују очи срца, тојест ум и разум — и виде Бога, као што је написано у Еванђељу о блаженствима. Тада душа види као у огледалу чак и најмање своје погрешке, и улази у највеће смирење; а размишљајући о величини оне Славе, испуњује се сваком радошћу и добродушношћу, и дивећи се неочекивано виђеном чуду том, лије обилне сузе. Тако се најзад мења цео човек, и зна Бога, сам бивши претходно познан од Бога.[4]

По Светом Симеону Новом Богослову: циљ целокупног Богочовечанског домостроја спасења, извршеног на земљи Господом Христом јесте — да приме Духа Светога у душе своје они који верују у Христа као Бога и човека, једнога Христа у двема природама, Божанској и човечанској, нераздељивих и несливених; и да овај Дух Свети буде као душа у души верујућих, и да се они стога називају хришћани. И још: да се они на неки начин Духом Светим претопљују, пресаздају, обнављају и освећују по уму — по савести — и по свима чулима.[5]

Свети Симеон открива зеницу светих тајни: Лик Оца (εἴκών τοϋ Πατρός) јесте Син;[6] лик Сина јесте Дух Свети (εἴκών τοΰ ? ίοΰ είναι το Πνεϋ?α το Ά? ιον), Који виде Сина — виде Оца; и Који виде Духа Светога — виде Сина. Свети апостол вели: Господ је Дух.[7] Дух виче: Ава, Оче!,[8] не зато што је Дух Син, — далеко била од нас таква хула! — него зато што се Син Божји види и созерцава Духом Светим; и нити се Син икада открива икоме без Духа, нити Дух без Сина, него заједно са Духом открива се Син.[9] Тајне Божије откривају се само Духом Светим. И то онима који су очистили ум свој најузвишенијом философијом и подвижништвом, и имају осећања душе истински извежбана.[10] Тајне Божије се откривају помоћу умног созерцања — διά της νοεράς θεωρίας, које се обавља дејством Божанскога Духа, у онима, којима је дано и свагда се даје сазнавати их божанском благодаћу. Знање ових тајни јесте имовина оних људи, чији се ум свакодневно просвећује Духом Светим због чистоте њихових душа; људи, којима је Духом Светим дана реч знања и реч мудрости; људи, који чувају савест и страх Божји помоћу љубави, мира, доброте, милосрђа, уздржања и вере. Да, таквим људима припада познање Божјих тајни.[11]

Нема сумње, у небеско Еванђеље спада следећа благовест Светог Симеона Новог Богослова; Бог говори: Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети.[12] А срце чине чистим не једна, не две, не десет врлина, него све заједно, сливши се, тако рећи, у једну врлину, која је достигла последње степене савршенства. Но, и у том случају врлине нису у стању учинити срце чистим без дејства и присуства Духа Светога — Χωρίς τήν ένέρ?ειαν και παρο?σίαν τοϋ 'Α?ίο? Πνεύματος. (= без делања и помоћи Духа Светога). Јер ковач, ма како вешто умео руковати алатом, ништа не може урадити без помоћи огња; тако и човек, макар учинио све са своје стране за очишћење срца, користећи ради тог циља врлине као алат, без помоћи огња Духа Светога, сав рад његов остаје бесплодан и некористан, пошто сам његов рад нема снаге да очисти душу од нечистоте и прљавштине.[13]

НАПОМЕНЕ:

[1] Логос IV. 1. 2. Препод. оца нашег Симеона Новог Богослова, Дела (на грчком), издање Дионисија Загореа, у Сиросу 1886.

[2] Логос XIII, 1.

[3] Логос XVIII, 1.

[4] Логос. XIX, 2.

[5] Логос, XXXVIII, 2

[6] Ср. Јевр. 1, 3

[7] 2 Кор. 3, 17

[8] Рм. 8, 17. 26

[9] Логос, LII, 1

[10] Ср. Јевр. 5, 14

[11] Логос, LXXX, 1.

[12] Мт. 5, 8.

[13] тамо, κεφάλαια πρακτικά κα? ?????????, 82; стр. 538.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Григорије Палама

Вечно здравље и богочовечанско савршенство даје се души Духом Светим за држање заповести Господњих. Из срца те истине благовести Свети Григорије Палама: Господ Христос је једини лекар душа људских; љубављу према Њему и држањем заповести Његових постиже се здравље душе и савршенство. Спасоносно савршенство у области познања и учења састоји се у сагласном мишљењу са Пророцима, Апостолима и са свима уопште светим Оцима, преко којих говори Дух Свети о Богу и Његовим тварима. Ствари пак које је Дух Свети изоставио и други су их открили, некорисне су за спасење душе.[1]

Свети Палама, објашњавајући како се Дух Свети излио на Апостоле, позива се на Светог Василија Великог и на Светог Златоуста, и вели: Василије Велики

каже да што је Син излио на нас јесте нестворено —άκτιστον. А Св. Златоуст, слично Св. Василију Великом, вели да се излио не Бог него благодат.[2]

А пре Светог Златоуста пророк Јоил, или боље Бог преко пророка говори, и не каже: „излићу Духа свога", него: „излићу од — άπύ — Духа Свога. Значи: Дух Свети се не дели у ситне делове; овде је реч о благодати и енергији (= дејству, сили) — χάρις τε και ένέργια —, која је и енергија суштине Духа —της ουσίας του Πνεύματος. Дух кога Бог излива на нас није створен. Благодат је дакле нестворена — άκτιστος ή χάρις; и то је оно што Син даје и шаље и дарује ученицима, а не самога Духа. И овај дар, ова енергија, ова сила је не само нестворена, него и неодвојива — αχώριστος — од Пресветога Духа.[3]

у Беседи на Духовдан Свети Григорије Палама благовести: На дан Свете Педесетнице Дух Свети сиђе с неба и испуни кућу у којој сеђаху Апостоли, и начини је духовном крстионицом; обећање се Господње испуни: Апостоли се крстише Духом Светим; хуком с неба Апостоли постадоше синови громова; јавивши се у виду огњених језика, Дух Свети показује да је то сасвим природно Логосу = Речи Божјој, јер речи није ништа сродније од језика. „И седе по један на свакога од њих, и напунише се сви Духа Светога": јер Дух Свети, раздељујући се према својим разним силама и енергијама — δυνάμεις τε και ενεργείας (= дејствима, делатностима), кроз сваку своју енергију сав је присутан и дејствује — όλον παρέστι κάι ενεργεί дељен недељиво — άμερίοίταις μεριζύμενον, и сав савцит заједничарен ολοσχερώς μετεχύμενον, слично сунчаном зраку.[4]

Размишљајући тако о тајни Светог Духа, откривеног и дариваног Цркви на дан Педесетнице, Свети Григорије благовести да су његови дарови, који прожимају и изграђују целокупни живот Цркве, неизбројни и неизмериви. Својим богонадахнутим прозрењем о откривеној тајни Светога Духа, светитељ Солунски као да украшава круном дрво светоотачке мисли, изводећи из ње мудре закључке о присутности у Цркви животворне силе Духа Светога, али и о истовременој скривености и неприступности његове суштине, заједничке Оцу и Сину. Пошто, по његовом учењу, творевина по својој природи не може сместити у себе и додирнути суштину Тројичног Бога, то јој се дарује и излива на њу оно што је њој доступно и у њу сместиво: сила и енергија животворне Тројице. То даривање увек бива Духом Светим и у Духу Светом. Свети Дух, који је „вечна радост Оца и Сина", постаје и радост ових светова кроз то своје даривање и откривање да је он треће лице Свете Тројице. Апостоли, дакле, постају на дан Педесетнице заједничари не ипостаси или непричасне природе Светога Духа, него само онога за што је пријемчива и способна њихова тварна природа: нестворене силе и вечне енергије Духа Светога. И тако се одиграло, и стално се одиграва у Цркви и свету, мило чудо Божје: нераздељиви Бог се раздељује у виду огњених језика, сједињујући неразоривим јединством раздељена бића и твари и све небоземне светове. И из тога настаје Црква, тело Богочовека, обиталиште Пресвете Тројице.

Нераздељиви Дух Свети, богословствује даље Свети Григорије, дели се у Цркви свакоме по мери његовог узраста, и сваком створењу према његовом достојанству. Но ипак, он је у сваком свом „делу", у свакој сили и енергији својој — цео присутан, Он један и исти Дух Оца и Сина, и у њему и кроз њега цела Света Тројица. Тако, вечан је и нестворен Дух Свети по природи својој, вечна је и нестворена и та сила његова и благодат која се нераздељиво дели и дарује светима. Отуда, с правом каже Светитељ, онај који ту светотројичну силу и енергију назива творевином, унижава и пориче Духа Светога.[5] Када размишљамо, додаје он, особственом достојанству Духа, онда га сазерцавамо са

Оцем и Сином; када се пак сетимо дејствујуће благодати и њеног присуства у онима који су се удостојили њеног заједничарења, онда кажемо да је Дух у нама, изливан на нас а не стваран, нама даван а не у нама креиран, дариван нам као нестворена сила а не као створење.[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Triade, II, 1,42; Jean Mayendorf, Defence des saints hesychates; Louvain 1959.

[2] тамо, Triade, III, 8. Св. Василије, Contra Evnom. 5. P. gr. t. 29, 772 D. Св. Златоуст, Ad Tit. homil. VI. P. gr. t. 62, 696..

[3] тамо, Triade III, 8.

[4] Беседа на Педесетницу, P. gr. t. 151, col. 312 BC. 313 AB.

[5] Свети Григорије Палама, Сабрана дела (на грчком), том III, Солун 1970, стр. 315.

[6] исто,том I, стр. 645—6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Св. Серафим Саровски

Овај делимичан и летимичан преглед учења светих Отаца о Духу Светом у животу Богочовечанског тела Цркве Христове, завршићемо беспримерно драгоценим сведочанством о то ме савременог светог Оца Цркве — Светог Серафима Саровског (+1833). Њега чудесна благовест о Духу Светом потврђује у наше доба васцело учење претходних светих Отаца о томе. Велики светитељ експериментално показује и доказује да је циљ хришћанског живота: стицање Духа Светог, и живот у Њему и Њиме у времену и у вечности. Ту бесмртну богочовечанску благовест саопштио нам је Николај Александрович Мотовилов, човек веома образован, и притом човек велике духовности.[1] Мотовилова је од ране младости мучило питање, шта је циљ хришћанског живота. Одговори које је он добијао од својих професора на универзитету, а и од других духовних и мисаоних људи, нису га задовољавали. После свог чудесног исцељења старцем

Серафимом од неизлечивих болести својих, Мотовилов је постао врло чест посетилац манастира Светог Серафима.[2]

После свог чудесног исцељења, за време своје посете светоме старцу крајем новембра 1831 године, Мотовилов је молитвама Светог Серафима био удостојен дивотне богочовечанске благовести: доживео је преко Светог Серафима јављење Духа Светога у неизрецивом божанском раскошју, и то доживео човечански стварно и земаљски очигледно и опитљиво.

У својим Забелешкама о томе Мотовилов овако описује тај богочовечански доживљај свој:

Био је четвртак; дан облачан. Падао је крупан и густ снег. Бањушка отац Серафим постави ме да седнем поред њега на једно дебело стабло, у његовој пустињици, на домаку реке Саровке. „Господ ми је открио, рече ми велики старац, да сте ви у детињству свом свесрдно желели да сазнате у чему се састоји циљ хришћанског живота, и о томе питали велике духовне особе".

Морам рећи, — вели поводом овога Мотовилов —, мене је од дванаесте године стално мучила та мисао, и ја сам се стварно обраћао многим духовним лицима са тим питањем. Али ме одговори њихови нису задовољавали. Старац то није знао.

„Но нико, — продужи отац Серафим —, није вам јасно казао то. Говорили су вам: иди у цркву, моли се Богу, држи заповести Господње, чини добро, — ето, то је циљ хришћанског живота. Међутим, такви одговори нису могли да Вас задовоље. И ево ја, убоги Серафим, објаснићу вам сада у чему се стварно састоји тај циљ. Молитва, пост, бдење и сви остали хришћански подвизи, ма колико добри сами по себи, нису циљ хришћанског живота; они су неопходна средства за постигнуће циља. Прави циљ хришћанског живота састоји се у стицању Духа Светога. Морате знати да нам плодове Светога Духа доноси само оно добро дело које се чини ради Христа. Међутим, све што се чини не ради Христа, макар и добро, не припрема нам награду у будућем животу, нити нам даје благодати Божје у овом животу. Зато је Господ Исус Христос и рекао: Који са мном не сабира, просипа.[3] Према томе, у стицању Духа Божјега и састоји се прави циљ нашег живота хришћанског, а молитва, бдење, пост, милостиња и друге ради Христа упражњаване врлине само су средства за стицање Духа Божјега".

У ком смислу ви говорите да треба стећи Духа Светога, запитах оца Серафима; ја то добро не разумем.

„Стећи значи зарадити, — рече ми он. — Ви сигурно знате шта значи стећи новац. То исто важи и за Светога Духа. Циљ земаљског живота за обичног човека је да заради новац, или да стекне почасти, одликовања, награде. Свети Дух је такође капитал, но само благодатни и вечни капитал. Врлине, чињене ради Христа, достављају нам благодат Светога Духа, без Кога и спасења никоме нема нити га може бити. Свака врлина, чињена ради Христа, даје благодат Светога Духа. Но највише ту благодат даје молитва, јер је она оруђе којим увек располажемо. Може се догодити, да бисте хтели отићи до цркве, али цркве нема у близини, или је служба свршена. Или имате жељу да уделите просјаку, али просјака нема, или немате шта да му дате. Или вам се хоће да очувате невиност своју, али немате снаге за то. Или сте пожелели да се Христа ради подвизавате у некој другој врлини, али немате прилике и одлучности да то урадите. Међутим молитва, за њу увек имамо могућности; она је доступна како богатоме тако и убогоме, како ученоме тако и простоме, јакоме као и слабоме, здравоме као и болесноме, праведноме као и грешноме. Сила молитве је огромна и, више него све друго, она даје Духа Светога, и њу је свакоме најлакше обављати".

— Оче, ви сво време само о молитви говорите, а како се држати према другим врлинама, које се чине Христа ради за стицање благодати Духа Светога?

„Стичите благодат Духа Светога и свима осталим Христа ради врлинама; упражњавајте оне врлине које вам до носе велики добитак. На пример: више благодати Божје даје вам молитва и бдење, онда — бдите и молите се; много вам Духа Светога даје пост, — постите се; више вам даје милостиња, — чините милостињу. И тако расуђујте о свакој, Христа ради чињеној врлини".

Оче, рекох ја, Ви све време говорите о стицању благодати као о циљу хришћанског живота; али како и где могу ја видети благодат? Добра су дела видљива; а зар Дух Свети може бити видљив? Како могу ја знати да ли је Дух Свети са мном или није?

„Благодат Светога Духа, која нам је дата приликом крштења, сија у нашем срцу упркос нашим гресима и тами која нас окружује. Она се појављује у неисказаној светлости онима преко којих Господ најављује своју присутност. Апостоли су опипљиво осетили присутност Духа Божјега, нарочито када је Господ после Васкрсења Свог дунуо на њих и рекао им: „примите Духа Светога", и на дан Свете Педесетнице када је у виду огњених језика сишао на свакога од њих, и ушао у њих, и испунио их силом огњелике Божанствене благодати. И ту баш исту огњедухновену благодат Духа Светога ми сви примамо при светом крштењу, када нам света Црква даје: „печат дара Духа Светога".

Ја упитах оца Серафима: Како бих ја лично могао сазнати да се налазим у благодати Духа Светога? — Тада отац Серафим обави руку око мене и рече ми: „Пријатељу, ми смо сада обојица у Духу Божјем, ти и ја. А зашто не гледаш у мене?" — Ја одговорих: Оче, не могу да гледам, јер из очију ваших севају муње. Лице ваше постало је светлије од сунца, и мене очи боле. — Отац Серафим рече: „Не плашите се ваше Богољубље, јер сте и ви сада постали светли као и ја. И ви сте сада испуњени Духом Светим, иначе било би вам немогуће да ме видите таквим".

И нагнувши се према мени, отац Серафим ми благо шапну на уво: „Благодарите Господа Бога за неисказану милост Његову према вама. Ви сте приметили да се ја чак ни прекрстио нисам, већ сам се само у срцу помолио Господу Богу: „Господе, удостој га да јасно и телесним очима види овај силазак Духа Твога, којега Ти удостојаваш слуге Твоје, када благоволиш јављати се у светлости величанствене славе Твоје". И ето, пријателзу, Господ је испунио смирену молбу убогог Серафима .. . Што ме, пријатељу, не гледате у очи? Не бојте се ничега, Господ је с нама!"

После ових речи ја погледах у лице његово, и сав претрнух. Замислите: у средини сунца, при његовом најсјајнијем блистању подневног лучезарја видите лице човека који са вама разговара. Видите покрете његових усана, израз његових очију, чујете његов глас, осећате да једна његова рука лежи на вашем рамену, али не видите ни ту руку ни то лице, не видите ни самог себе, већ једино заслепљујућу светлост која се распростире свуда око вас, и која својим сјајем обасјава снежни покривач, којим је покривен пропланак, као и снежне пахуљице које падају попут белог праха.

„Шта осећате сада?" упита ме отац Серафим.

Ја одговорих: Осећам такву тишину и мир у души, да никаквим речима изразити не могу.

„Ваше Богољубље, — рече отац Серафим —, то је онај мир, за који је Господ рекао ученицима Својим: Мир вам остављам, мир свој дајем вам: не дајем

вам га као што свет даје, да се не плаши срце ваше и да се не боји.[4] То је тај мир који ви сада у себи осећате: мир Божји који превазилази сваки ум.[5]

„Шта још осећате?" упита ме отац Серафим.

Необичну пријатност, — одговорих ја. Старац продужи: „Та свештена пријатност испуњује сада васцело биће наше, и разлива се по свнма жилама нашим као неизрецива сладост. Од те сладости срца наша као да се топе, и ми смо обојица испуњени таквим блаженством, које се никаквим језиком изразити не може … А шта још осећате?" продужи питати отац Серафим.

Неисказану радост у васцелом срцу мом, — одговорих ја. Отац Серафим настави: „Када Дух Свети долази ϰ човеку, и осењује га пуноћом Свога надахнућа, тада се душа човекова преиспуњује неизрецивом радошћу, јер Дух Свети испуњује радошћу све чега се год дотакне. То је она радост коју нико не може узети од следбеника Христових.[6] Међутим, ма како била утешна радост ова коју ви сада осећате у срцу свом, ипак је она ништавна упоређена са оном, за коју је Господ устима Свога светог апостола рекао, да ту радост: ни око не виде, ни ухо не чу, ни срце човеково не наслути, што уготови Бог онима који га љубе.[7] Нама су дати само наговештаји ове радости. Али, шта казати о правој радости, припремљеној нам на небесима? ... Шта још осећате, Ваше Богољубље?"

Необичну топлоту, — одговорих ја.

„Како, пријатељу, топлоту? — узврати старац. Та ми у шуми седимо ; сада је зима, и свуда је снег око нас, и на нас је нападао за читавих пет сантиметара, и ево још пада .. . Каква онда може бити то топлота коју ви осећате?! — Као када бих се купао у топлој води у купатилу, одговорих ја. — А мирис осећате ли? упита он мене. — Да, осећам такође мирис какав на земљи не постоји. — На то отац Серафим смешећи се рече: Знам, знам, ја вас хотимично питам. Сушта је истина, Ваше Богољубље, да се никакав мирис на земљи не може сравнити са овим мирисом. Овај миомирис који осећате јесте миомир Светога Духа Божјег. Обратите пажњу, Ви рекосте да је око нас топло као у купатилу, но погледајте, снег се не топи ни на Вама, ни на мени, ни над нама. Значи, ова топлота није у ваздуху већ у нама самима. Загрејани њоме, пустињаци се нису бојали зиме, јер су били одевени благодатном хаљином, изатканом им од Светога Духа. И та им је благодатна хаљина замењивала одело. Тако се остварују речи Спасове: Царство је Божије унутра у вама.[8] Под Царством Божјим Господ подразумева благодат Духа Светога. И то Царство Божије се сада и налази унутра у нама, а благодат Духа Светога нас и од споља обасјава и загрева, преиспуњујући различним миомирисима ваздух око нас, наслађује наша чувства наднебескмм блаженством, напајајући срца наша радошћу неисказаном. Стање у коме смо сада доказ је за то. Ето шта значи бити испуњен Духом Светим, бити у пуноћи Духа Светога".

Ја упитах, — вели Мотовилов —, да ли ћу се сећати ове милости која нас је данас посетила? — „Верујем, одговори свети старац, да ће вам Господ помоћи да сачувате ово у свом срцу, јер то није дато само ради вас једнога већ преко вас целоме свету. Идите с миром, и нека Господ и Његова Пресвета Мајка буду с вама".

Када сам напустио светог старца, — завршава Мотовилов —, виђење није престајало; старац је био у истом положају који је имао у почетку разговора, и неисказана светлост коју сам својим очима видео, продужавала је да га и даље обасјава".[9]

Овим богочовечанским доживљајем Светог Серафима и Мотовилова показана је, доказана је, посведочена је најочигледније, најстварније,

најземаљскије, најчовечанскије, најубедљивије богочовечанска благовест светог Апостола, благовест која све еванђелске, све апостолске, све светоотачке, све светопредањске благовести о Духу Светом у богочовечанском животу Цркве Христове сабира у једну Свеблаговест која гласи: Вера наша је у показивању Духа Светога и силе — έν αποδείξει Πνεύμα?ος και δυνάμεως.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] О овом догађају и богочовечанском доживљају Мотовилов је оставио Забелешке. Оне се чувају у архиви Дивјејевског манастира, основаног Светим Серафимом. Те Забелешке је са дозволом и благо словом игуманије Марије објавио писац С. А. Нилус јула месеца 1903 године у „Московским Вједомостима".

[2] Николај Александрович Мотовилов, великопоседник, чиновник Вишег суда, допутовао је у Саров септембра 1831 године као безнадежно тежак болесник, и на молитве Светог Серафима био чудесно исцељен у својим Белешкама о томе, које се чувају у архиви Дивјејевског манастира, Мотовилов овако пише о овоме исцељењу:

„Велики старац Серафим исцели ме од тешких и невероватних, великих реуматичних и других болести; цело тело ми је било раслабљено, ноге одузете, згрчене, колена отечена; притом тело у многобројним ранама, од којих сам неизлечиво патио више од три године. То исцељење се збило на следећи начин. Наредио сам да мене, тешког болесника, одвезу са мог Лукојановског имања у Нижегојродској губернији к бањушки оцу Серафиму. 5. септембра 1831 ја сам био довезен у Саровску пустињу 7. септембра и 8. — на дан Рождества Божије Матере — био сам удостојен имати два разговора са бањушком оцем Серафимом: први лре ручка, и други после ручка у манастирској келији његовој; али исцељење још нисам добио. А сутрадан, 9. септембра, мене су однели к њему у његову оближњу пустињицу, близу његовог извора. Тада су ме четири човека носила ,на својим рукама, а пети ми је придржавао главу; и тако ме принели ϰ старцу, који се налазио у разговору с народом, који је са свих страна долазио ϰ њему. Тада и мене сместише поред великог и веома дебелог бора, на ливадици. На моју молбу да ми помогне и исцели ме, старац рече: „Па ја нисам доктор; за лечење од разних болести треба ићи докторима". Ја му онда подробно испричах о мојим патњама, и да сам испробао све начине лечења, али нисам нашао лека болестима мојим. Једино што ме може спасти и исцелити од болести мојих јесте благодат Божја. Али пошто сам грешан и немам смелости да сам молим Господа Бога, то молим његове свете молитве, да би ме Господ исцелио. Старац ме онда упита: „А верујете ли Ви у Господа Исуса Христа да је Он Богочовек, и у Пречисту Божију Матер Његову да је Она Приснодјева (Увек дјева)?" Ја одговорих: Верујем. — „А верујеш ли, продужи он питати ме, да Господ, као што је пређе исцељивао за трен ока и једном речју Својом или додиром Својим све болести по људима, тако и сада може лако и за трен ока исцељивати болеснике једном речју Својом, и да је молитвено

заузимање Божије Матере пред Њим за нас свемоћно, и да на ово Њено молитвено заузимање за нас Господ Исус Христос може и сада за трен ока и једном речју потпуно исцелити Вас?" — Ја одговорих да свему томе истински верујем свом душом својом и свим срцем својим; а да нисам веровао, ја не бих наредио да ме довезу к вама. — „Ако варујете, закључи он, ви сте већ здрави"! — Како здрав, упитах ја, када ме моји људи и Ви држите на рукама! — „Не! рече он мени, ви сте васцелим телом својим већ потпуно здрави!" — И он нареди мојим људима, који су ме држали на својим рукама, да одступе од мене, а сам ме ухвати за рамена, подиже ме са земље, постави ме на моје ноге и рече ми: „Чврсто стојте, сигурније се ослоните ногама на земљу; не плашите се; Ви сте сада потпуно здрави". И затим, радосно гледајући у мене, додаде: „Ето, видите ли како ви сада добро стојите". — Ја одговорих: Хтео не хтео ја добро стојим, јер ме ви добро и чврсто држите. — А он, одвојивши руке своје од мене, рече: „Ето сад вас и ја више не држим; ви и без мене чврсто стојите. Хајде, ходајте смело, пријатељу мој; Господ Вас је исцелио, ступајте и крећите се смело с места". — Онда ме једном руком својом узе за руку, а другу ми стави на леђа, и подгуркујући ме поведе мепотравиипонеравнојземљиоко великог бора, говорећи: „Гле, Ваше Богољубље, како се ви добро крећете!" — Ја одговорих: да, зато што ме Ви добро водите! — „Не, рече он мени, уклонивши руку своју с мене; сам Господ благоизволео је да Вас потпуно исцели, и сама Мати Божја умолила Га је на то. Ви ћете сада и без мене кренути, и свагда ћете добро ходати; крените, дакле"... И стаде ме гуркати, да бих ја ходао. — „Та тако ћу пасти и повредити се" ... приметих ја. — „Не, одврати он мени, нећеш се повредити него ћеш чврсто корачати". — И када ја осетих у себи неку вишњу силу која ме осени, ја се мало ослободих и чврсто кренух, а свети старац ме одједном заустави и рече: „Доста је за сада". И упита ме: „Ну —јестелисесадауверили да сте се стварно исцелили у свему, и то потпуно? Господ је узео безакоња ваша и очистио грехе ваше. Видите ли какво је чудо Господ учинио с вама сада? Варујте онда; верујте свагда несумњиво у Њега, Христа Спаситеља нашег, и чврсто се уздајте у милосрђе Његово према вама; свим срцем заволите Њега и приљубите се Њему свом душом својом, и непоколебљиво се свагда надајте у Њега, и благодарите Царицу Небеску за Њену велику милост према Вама. Но пошто вас је трогодишње страдање Ваше веома изнурило, то ви сада немојте нагло много ходати, него постепено: мало по мало привикавајте се на хођење и чувајте здравље своје као драгоцени дар Божји" ... И пошто је још доста поразговарао са мном, свети старац ме отпусти потпуно здравог. А моји људи, који су ме дотле носили, вратише се из пустиње у манастир благодарећи Бога што ме Господ на њихове очи исцели. А ја се у кочијама вратих у манастир сам, не придржаван ни од кога. И многи богомољци, који беху присутни мом чудесном исцељењу,беху се пре мене вратили у манастир, казујући свима о великом чуду овом" („Житие старца Серафима Саровскои Обители стр. 170—173; Москва, 1901. Види и наша Житија Светих за Јануар,изд. Ман. Келије код Ваљева,Београд 1972, стр. 105—6

[3] Лк. 11, 23.

[4] Јн. 14, 27.

[5] Флб. 4, 7.

[6] Ср. Јн. 22. 24; 17, 13.

[7] 1 Кор. 2, 9.

[8] Лк. 17, 21.

[9] В. Н. Иљин Преподобнии Серафим Саровски, стр. 111—151; третие издание; New York, 1971. год. — Види и Житија Светих за Јануар, изд. Ман. Ћелије код Ваљева, Београд 1972, стр. 106—108.

[10] 1 Кор. 2, 4.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Пневматологија молитвеног богословља

Васцело молитвено богословље Цркве је у ствари благовест Светога Духа о Богочовеку Господу Исусу Христу и о Његовом Богочовечанском домостројy спасења — о Цркви. У Цркви је ради Богочовека Господа Христа све од Духа, као што је то „све" и од Бога Оца ради Богочовека Господа Христа и Духа Светога. Једном речју, у Цркви све бива: од Оца кроз Сина у Духу Светом. То најбоље показује молитвено богословље Цркве, у свима својим благовестима, од најмањих до највећих. Очигледна је новозаветна стварност: Црква је продужена Света Педесетница кроза све векове и кроза сву вечност.

Дух Свети је у Деви Светој саздао тело Бога Логоса, и тиме ставио Себе у темељ Цркве, у тело Цркве, у тело Богочовека Господа Христа.[1] У „Цркви се Светим Духом точи свака премудрост; отуда благодат Апостолима, страдалнички венци Мученицима и видилаштва Пророцима.[2]Светим Духом даје се сваки добри дар; у Њему све живи и креће се.[3] Светим Духом сагледава се свака светиња, премудрост, јер Он обиђује, осуштињује сваку твар οὐσιοί πάόαν γάϱ κτίσιν = осушчествует бо всjакуjу твар.[4] Светим Духом бива свако богатство славе; од Њега је благодат и живот свакој твари.[5] Светим Духом свака душа живује — = живитсја, и чистотом се узвишује, сија Тројичним јединством свештенотајанствено — свјетљеjетсја Троическим јединством свјашченотајње.[6] Светоме Духу припада животоузрочна вредност; од Њега се свако створење оживотворава, одушетворава, као у Оцу, а уједно и Логосу.[7] Светим Духом држи се све, видљиво и невидљиво.[8]

Као што у телу човековом ништа не бива без душе његове тако и у телу Цркве ништа не бива без животворне душе њене — Духа Светога. Молитвена мисао Цркве богомудро благовести: Светим Духом — богатство богопознања, созерцања и премудрости, јер све светоотачке догмате, сва светоотачка учења Логос открива Духом Светим = всjа бо в сем отеческаjа вељенија Слово откривает.[9] Бог Логос је перихорисисом сав у Духу Светом и у Оцу; Отац је сав у Сину и у Духу Светом; Дух Свети је сав у Оцу и у Богу Логосу; зато нас молитвена богонадахнута мисао Цркве позива: Богословећи рецимо Светоме

Духу: Ти си Бог, живот, љубав, светлост, ум, Ти благост, Ти царујеш вавек. [10]Дух Свети, као Дух Сина — Господа Христа,[11] свима и свему у Цркви је свеопасоносни узрок — всеспасительнаја вина — πανόωσηκή αίτια.[12] у Цркви се Духом Светим расте „у човека савршена, у меру раста висине Христове": Духом Светим — обожење свима, благовољење, разум, мир, благослов, отројичење, јер је Он равноделатан са Оцем и Логосом.[13]

Свети Дух је срце сваког бића. Ту истину неуморно благовести молитвена мисао Цркве: Светим Духом све и сва има своје биће: јер је Бог пре свега, Господство свега, Светлост Неприступна, Живот свесвега.[14] Светога Духа моћ је над свима: Њему се клањају Вишње Војске са сваким дахом доњих (= со всјаким диханијем долњим).[15] Светим Духом лију се потоци благодати, који налајају сваку твар ка оживљењу (= ко оживљенију).[16]

Дух Свети даје се вернима ради васкрслога Господа Христа и Његовог неизмерног човекољубља, показаног у васцелом богочовечанском домостројy спасења. Доказ томе је сав живот Цркве кроз векове. Молитвена благовест објављује богочовечанску истину: Господ Христос, васкрснувши Својом властитом силом, даде свима вернима сијање Духа, који одозго тајанствено осењује.[17] Светим Духом свака се твар обнавља (тојест очишћује од греха, обезгрешује), опет хрлећи на првобитно —εἰς τό πρώτον.[18] Светоме Духу припада животодавство и част — живоначалие и част; јер Он, све што је створено, као Бог силом Својом чува у Оцу Сином.[19] Све и сва има живот од Духа Светога.[20] Све знање, савршено и непогрешиво знање о Богу, даје нам се у Цркви Господом Христом преко Духа Светога: Светим Духом богословље, Јединица Трисвета.[21]

НАПОМЕНЕ:

[1] В недјељу утра Полуношчница (Глас 1, Октоих): ... Дух Свјатиј иже в Дјевје создавшиј воплошчение— τον Λογον κτιϛαν την ϛαρκωϛιν.

[2] В недјељу на утрени, Антифон 3, Слава (Глас 2, Октоих).

[3] В недјељу на утрени, Антифон 1, Слава (Глас 3. Октоих).

[4] В недјељу на утрени, Антифон 2, Слава (Глас 3, Октоих).

[5] тамо, Антифон 3, Слава.

[6] В недјељу утра, Антифон 1, Слава (Глас 4, Октоих).

[7] Недјеља,на утрени,Антифон 3, Слава (Глас 5, Октоих).

[8] тамо, Антиф. 1, Слава.

[9] В недјељу утра, Антифон 3, Слава (Глас 4, Октоих).

[10] Недјеља, на утрени, Антифон 2, Слава (Глас 5, Октоих).

[11] Гал. 4, 6.

[12] Недјеља, на утрени, Антифон 1, Слава (Глас 5, Октоих).

[13] тамо, Антифон 2, Слава.

[14] Недјеља, на угрени, Антифон 2, Слава (Глас 7, Октоих).

[15] В недјељу, на утрени, Антифон 3, Слава (Глас 6, Октоих).

[16] В недјељу утра, Антифон 2, Слава (Глас 4, Октоих).

[17] В недјељу, на утрени, Канон воскресен, пјесн 3, (Глас 5,Октоих).

[18] Недјеља, на утрени, Антифон 2, Слава (Глас 1, Октоих).

[19] В недјељу на утрени, Антифон 2, Слава (Глас 2, Октоих).

[20] В недјељу утра, Антифон 1, Слава (Глас 8, Октоих).

[21] тамо, Антифон 3, Слава.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - НЕПРЕКИДНА ПЕДЕСЕТНИЦА
Пневматологија - Учење о Светом Духу у Цркви

Пентикостар

Извршивши Богочовечански домострој спасења, Господ Христос обећава Својим ученицима послати им силу Духа Светога, којом ће они и сви њихови следбеници кроз векове усвајати то спасење. Молитвена мисао Цркве благовести: Диван васкрснувши из гроба, украшен славом Божанства, јавио си се Господе, Апостолима Твојим обећавајући послати им силу Светога Духа — τήν τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν (моћ, делатност, дејство, делотворност, деловање).[1]Нови, богочовечански живот спасења, обавља се Духом Светим. Сведоци тога су прво свети Апостоли, а за њима сви остали верници. Молитвена мисао Цркве благовести нам бесмртну истину о томе: Научивши се од Христа новом и чистом живљењу, изузетно се сви марљиво потрудимо, да то живљење до краја сачувамо, еда бисмо уживали долазак Светога Духа.[2] Духом Светим, Христе, просветио си збор Апостола; и преко њих омиј, Боже, греховну прљавштину нашу, и помилуј нас.[3] Ти сам, као Бог севши с десне стране Величанства, послао си нам Духа Светога да води и спасава душе наше.[4] Господ се узнео: и сео с десне стране Оца, испуњујући Божанством све и сва, и послао ученицима Духа Светога, који просвећује, и утврђује, и освећује душе наше.[5]О, светозарна чеда Цркве, примите откупно очишћење грехова, огањлијућу росу Духа: јер сада од Сиона изиђе закон, језико-огњелика благодат Духа.[6]

У светим Апостолима, у светим богоносним Оцима, и у васцелом светом Предању је једна иста Истина, једна иста Света Тројица, један исти Богочовек Господ Исус Христос, једно исто Еванђеље, једна иста Црква, једно исто охристовљење, једно исто обогочовечење, једно исто отројичење, једно исто обожење, једно исто спасење. Молитвена мисао Цркве громогласи: Богоносни Оци су трубе Духа Светога.[7] Они су верни чувари Апостолских Предања —

άπγότολικαν παραδόσεων.[8] Педесетницу празнујемо, и Духа Светога долазак,... и испуњење наде. О, колика тајна! како велика и драгоцена! Стога Ти кличемо: Творитељу свега Господе, слава Теби!.[9] Све даје Дух Свети: точи пророштва, производи свештенике, неуке учи мудрости, рибаре преображава у богослове, саставља сву законску установу Цркве.[10] Видесмо Светлост Истиниту, примисмо Духа небескога, нађосмо веру истиниту, нераздељивој Тројицп клањамо се, јер нас је Она спасла.[11] у Пророцима си нам објавио пут спасења, и у Апостолима нам засија благодат Духа Твог, Спасе наш.[12]Певамо Пресветога Духа који просвећује и освећује душе наше.[13] Свети бесмртни Утешитељни Дух од Оца исходи и у Сину обитава.[14]

Тек са Црквом и у Цркви Дух Свети казује Себе свету. Казује Себе као божански савршено Треће Лице Пресвете Тројице. Црква Њиме спасава своје верне, Њиме их охристовљује, Њиме обогочовечује, Њиме освећује, Њиме просвећује, Њиме отројичује, Њиме обожује. Молитвена мудрост Цркве благовести: Царе Небесни, Утешитељу, Душе Истине, који си свуда и све испуњујеш, Ризнице добара и Даваоче живота, дођи и настани се у нама, и очисти нас од сваке нечистоте, и спаси, Добри, душе наше.[15] — Благословен је Христос Бог, који Апостоле показа као премудре ловце, ниспославши им Духа Светога, и преко њих улови васељену.[16] И тиме се испуни Спасово пророштво: [17] човекољубиви Спас учини Апостоле ловцима људи, који спасавају људе из мора смрти = из мора греха = из мора ђаволизма.

Педесетница = Духовдан = Духови: рођендан Цркве. Јер Устројитељ нашега спасења = нашега обожења, чудесни Господ Христос: шаље Духа Светог у Богочовечанско тело Цркве, да Он ухристовљује и охристовљује у телу Цркве све верне,свекојиверују у Богочовека Христа — јединог Спаситеља људи у свима световима. И охристовљујући — спасава, обогочовечује, отројичује вернике, дарујући им сва непролазна Божанска блага и богатства: каква око људско не виде, и ухо не чу, и срце људско не наслути.[18] — Таквим благовестима кипти сво молитвено богословље Духовдана и, уопште, свеколико богословље молитвено. Тако, духовданско молитвено богословље радосно благовести: Верни, празнујемо попразнични и завршни празник, то је Педесетница: испуњење обећања и рока; јер у овај празник сиђе на земљу Утешитељев огањ у виду језика, и просвети ученике, и показа их као неботајнике — και τούτους ούρανομύσταςανέδειξε. Светлост Утешитељева дође и просвети свет.[19] Извор Духа, сишавши на земљу, раздељујући се мислено — νοητάς — на огњене реке, орошаше апостоле просвећујући; и постаде им облак који лије огањ, просвећујући њих и даждећи пламен, преко њих ми примисмо благодат, и огњем и водом. Дође светлост Утешитеља, и просвети свет.[20] Оно што су у старини унапред објављивали Закон и Пророци — испуни се: јер се данас свима вернима изли благодат Божанскога Духа.[21] Божанскога Духа сишавши сила — уразумљује верне познањем Свете Тројице, у којој се утврдисмо.[22] Као добротвор, Христос дела на надприродан начин, дајући сву благодат Духа.[23] Од Духа Свога Господ је богато излио на свако тело, као што је рекао, и све и сва се испуни познања Господњега.[24] Дух Свети — светлост, и живот, и живи извор умни, Дух премудрости, Дух разума — : добар, прави, умни — νοερόν, владајући, очишћује сагрешења, Бог и боготворећ (Θεός καί θεοποιούν): Он говори, дела, раздељује дарове; Њиме бише овенчани сви Пророци, и божанствени Апостоли и Мученици; као огањ се раздељује дајући дарове.[25]

Изузетно су богонадахнуте и препуне Богочовечанских благовести Духовске коленопреклоне молитве које се читају на вечерњу Свете Педесетнице. у њима се обраћамо Богу Оцу: „Многомилостиви Човекољупче, услиши нас кад

год Те призивамо, нарочито пак у овај дан Педесетнице, у који, по вазнесењу Господа нашега Исуса Христа на небо и седању с десне стране Тебе Бога и Оца, посла Духа Светога на Своје свете ученике и Апостоле, који и стаде на свакога од њих, и напунише се сви неисцрпиве благодати Његове, и говораху на другим језицима велика дела Твоја; и прорицаху". — И надаље се богоречито наглашава делатност Светога Духа, и сво непрекидно деловање Свете Тројице, које вазда бива: од Оца кроз Сина у Духу Светом. Разуме се, ипостасна својства су различита, и сходно њима ипостасни карактер учешћа сваког Лица у једној и јединственој природној делатности: сав Син у Оцу и Духу, сав Дух Свети у Оцу и Сину,савОтадуСинуиДуху.

И ми се коленопреклоно молимо Једином Човекољупцу — Богочовеку Господу Христу са изузетном благодарношћу: Господе Христе Боже наш, Ти си дао људима мир Твој и дар Пресветога Духа, и, будући с нама у животу, још увек дајеш вернима у неотуђиво наслеђе. Ти си ову благодат на најочигледнији начин послао данас Тнојим ученицима и Апостолима, и њихова уста огњеним језицима обогатио, од њих сав род људски, богопознање на свом језику слухом уха примивши, светлошћу се Духа просветисмо, и прелести као таме ослободисмо, и раздељиваљем видљивих и огњених језика и надприродним дејством научисмо вери у Тебе, и бисмо озарени да славимо као Бога Тебе са Оцем и Светим Духом у једноме Божанству и сили и власти.

На чудесни празник Педесетницу: Утешитељни Дух изли се на свако тело — јер почевши од сабора Апостола, од њих заједничарењем распростре вернима благодат, и посведочава свој моћни наилазак, у огњеном виду раздајући ученицима језике на песмопој и славу Божију. Стога ми, просвећивани у срцима умно — νοερως (мислено, умно), утврдивши се у вери Духом Светим, молимо се да се спасу душе наше.[26] Сада се Апостоли облаче у силу Христову с висине: јер их обнавља Утешитељ, у њима обнављајући се тајанственом обновљеношћу знања.[27] Дух Свети освећује и очишћује разум људски, отуда молитва Њему: Утешитељу, као добар очистивши нечистоту мога разума, покажи га испуњена твоје светости.[28] Дођи ѫ нама, Душе Свети, чинећи нас причасницима (= заједничарима, учесницима) Твоје светости, и незалазне светлости, и божанског живота, и најмирисавијег раздавања. Јер Ти си река Божанства, из Оца Сином происходећи.[29]

Синаксар у понедеоник Светога Духа човекољубиво расипа бисерје небеске Истине, благовестећи: у овај дан Педесетнице Свесвети Дух суштаствено сиђе — сушчествење наиде — у виду огњених језика на свете Апостоле, седавши посебно на свакога од њих у горници у којој борављаху . . . И у виду огњених језика Дух Свети јави се на свакоме од њих посебно, не само на Дванаесторици већ и на Седамдесеторици. И говораху дотле непознатим им језицима, тојест сваки од Апостола говораше народима на свима језицима ... Пошто се Дух Свети изли на свако тело, свет се испуни свима даровима. И Њиме сви народи бише приведени богопознању, и би прогнан сваки недуг и сваки помор. Јер од Христа ученицмма би троструко дат Дух Свети: пре страдања — не сасвим очигледно: по Васкрсењу — дувањем јасније;[30] а сада ниспосла Њега суштаствено — сушчествено; штавише сам Савршени сиђе, просвећујући и освећујући их, и преко њих опет крајеве васељене приводећи, доласком Светога Духа.

Ум људски, помрачен греховношћу, просветљује се и просвећује се божанском светлошћу. Духовођена молитвена мисао Цркве благовести: Богоизворним божанским сјајем просветивши ум, ученици Бога Логоса примише Духа Светога суштаствено — ονσιωδώς.[31] Одозго сишавши к нама Утешитељу, као негда Апостолима, освети и спаси оне који Тебе Бога

проповедају.[32] Данас сиђе Пресветог Духа Твог сила —ή ένέρyоіέ (= дејствие, дејство, енергија, делатност, делање, делотворност), Господе, на Апостоле Твоје, и богопознањем учинивши их премудрима, гле, испуни их блаженим учењем Твојим. Стога славимо твој спасоносни домострој спасења, свемоћни Исусе, Спаситељу душа наших.[33]Сила Божанствсногa Утешитеља изненада с неба учини све Апостоле свемудрима и богословима — всемудри и боголовци показа. [34] Богатство Божанства, непролазно и необухватно, Дух Свети раздаје очигледно Апостолима у огњеним језицима.[35] Дух Свети од Оца исходи, а ради Сина се богато даје твари.[36] Истинског обећања рок се испуни: светлоносна благодат Педесетнице дође.[37] Недокучљив је Дух Свесвети, превазилази сваки ум и разум.[38] Дух Свети је благодати пучина, и богатство неисказано.[39]

Врхунац свудаприсутносги и сведелатности Духа Светога у телу Цркве јесте: претварање на светој Литургији Духом Светим евхаристијских дарова у тело и крв Господа Христа. На тај начии Дух Свети нам осигурава и дарује васцелог Господа Христа, и са Њнм све дарове које нам Он као Богочовек, као Црква, доноси и раздаје. Нама се кроз Свето Причешће најсигурније и најстварније осигурава спасење = охристовљење = обогочовечење = обожење = отро јичење, по мери наше вере и ревности у светим тајнама и светим врлинама. Увек је свежива и свеважећа светоотачка истина богочовечанска: „Дух Свети изграђује Цркву".[40] Он уцрквењује и оцрквењује верне помоћу светих тајни и светих врлина. Другим речима: Он — освећује, Он — облагодаћује, Он — охристовљује, Он — обогочовечује, Он — отројичује, Он — спасава. Без Њега не бива ништа у Цркви Спасовој: Он је свуда, и у свему, и кроза све. Јер где је Господ Христос, онде је и Дух Свети. Ау Богочовечанском телу Цркве је сав Господ Христос, и са Њим и због Њега и сав Дух Свети, са Својом несагледивом, неописивом и необухватљивом Ипостаси као Треће Лице Пресвете Тројице.

НАПОМЕНЕ:

[1] Среда 4. нед. по Пасције на утрени Канон, пјесн 8 {Пентикостар).

[2] тамо, пјесн 9.

[3] Среда 5. нед. по Пасције, вечер. на стнховње.

[4] Среда 6. нед. по Пасције, на Литији стихири.

[5] тамо.

[6] Четвртак 6. нед. по Пасце, Канон, пјесн 5 (Пентикостар).

[7] Нед. 7. по Пасције, на велнцјеј вечерни, на Госп. воззв. стихири.

[8] тамо, на Литији, Слава, Отцем.

[9] Недјеља свјатаја Пентикостии, на велицјеј вечер., на Госп. воззвах, стихири.

[10] тамо.

[11] тамо.

[12] тамо.

[13] тамо.

[14] тамо, Слава.

[15] тамо, на Литији сгихири.

[16] тамо, тропар

[17] Мт. 4, 19.

[18] 1 Кор. 2, 9.

[19] Нед. Педесетнице, на утрени, сједален.

[20] тамо.

[21] тамо, Канон, пјесн 1.

[22] тамо, пјесн 3.

[23] тамо, пјесн 4.

[24] тамо, пјесн 6.

[25] тамо, на хвалитех, стихири.

[26] В недјељу вечера св. Пјатдесјатници, на стиховње стихири.

[27] тамо.

[28] тамо, На повечерии Канон Свјатому Духу, пјесан 1.

[29] тамо, пјесн 6.

[30] Јн. 20, 21—22.

[31] Во вторник св. Пјатдесјат., на утрени, на стиховње стихири.

[32] тамо.

[33] тамо, во вторник всчера, на стиховње стихири.

[34] тамо, среда, на утрени, па стиховње стихири.

[35] Во вторник Пјатдесјатнија недјељи, трипјеснец, пјесн 9

[36] тамо.

[37] В четвер. Пјатдесјатнија недјељи, трипјссиец, пјесн 4

[38] тамо.

[39] В пјаток Пјатдесјатнија недјељи, трипјеснец, пјесн 8.

[40] Св. Василије Велики: In Isai, cap. III; P. gr. t. 30, col. 202 A.B.

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква на свом Богочовечанском путу

Богочовек је Црква; Црква је Богочовек. То је једина свеистина - када је реч о Цркви у нашим човечанским световима. По свему и у свему Богочовек је врховна свевредност и врховно свемерило човека и рода људског у свима небоземним световима. Јер једино Он као Богочовечанска Личност, која је уједно и Црква, божански и човечански савршено решава све вековечне проблеме човекова духа, и свемилостиво води и премудро руководи човека својим богочовечанским путем у чаробне небеске светове, и проводи га кроз његове неисказане божанске милине. При свему томе човек осећа себе као свету и милу тајну Божију, којој се и Анђели Божији радују и диве. И још: раздрагано славослове чудесног Господа Исуса Богочовека што иловачно створење, какав је човек, преображава у дивно богочовечанско биће.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Вера Истине

Таква је вера Православна о Богочовеку Господу Христу и Његовој Цркви, јер таква вера Апостолска, јер таква вера Светоотачка, јер таква вера Светопредањска. То је вера Истине, вера Свеистине: обухвата васцелу Богочовечанску Истину = Богочовека Господа Христа и све што је Његово. Зато се и назива „вера истине".[1] Нема еванђелске истине да није у њој. у њој је сва истина о Богу, сва о човеку, сва о Богочовеку, сва о Цркви, сва о богочовечанском домостројy спасења, сва о богочовечанском животу, сва о свету, сва о времену, сва о вечности. у православној богочовечанској вери све је од чудесног Богочовека Господа Христа. Он је: „Оснивач и Завршитељ вере".[2] Зато се у Светом Еванђељу она и назива: „Вера Исуса Христа".[3]Она је сва: „вера — Њиме: η πίστις βι αύτοΰ".[4]

Богочовечанска вера има и зна Цркву као оваплоћеног Бога, као Богочовека; и Богочовека има и зна као Цркву. Због својих безбројних бесмртних драгоцености Црква је предмет вере, а не предмет површинског знања: рационалистичког, схоластичког, сензуалистичког, мистичког, дијалектичког,

позитивистичког, и уопште хуманистичко-хоминистичког. у богочовечанској вери Христовој ништа није „по човеку",[5] већ све по Богочовеку. Једино таквом вером Црква је Црква. Ту истину богонадахнуто благовести Свети Максим Исповедник: „Васељенска (καθολική = католичанска, саборна) Црква је православно и спасоносно исповедање вере".[6] Ову истину небеском светлошћу залива Свети Дамаскин: „Онај који верује не по Предању Васељенске (της καθολικής = католичанске) Цркве ... неверник је".[7]

Сав на богочовечанском путу Цркве Васељенске Свети Иринеј изјављује: Сва Црква у целоме свету има једну и исту веру. Примивши ту веру и њено учење, иако расејана по целоме свету, ревносно их чува, као да обитава у једноме дому; подједнако верује, као да има једну душу и једно срце; и све то сагласно проповеда, учи и предаје, као да има једна уста. у свету постоје разни језици, али је сила Предања једна и иста. Јер, пошто је вера једна и иста, то ни онај који много каже о њој, не додаје јој ништа, и онај који мало каже о њој, не умањује је тиме.[8] Црква широм целога света, имајући чврст почетак од Апостола, остаје при једном и истом учењу.[9] Апостоли и њихови ученици учили су онако како проповеда Црква, и постали су савршени — perfecti.[10] Који су ван Цркве, ван истине су — εκτός τής αληθείας.[11]

Нико није донео човеку и земљи оно што јс донео Господ Христос: донео је и дао човеку Себе, Бога Истинитог, и сва блага која има у Себи оваплотио у Цркви. Свети Иринеј пита: Шта је ново донео Господ доласком Својим? и одговара: Донео је све саму новину — omnem novitatem — тиме што је донео Себе сама. Јер од светих Пророка је и било претсказано баш то, да ће доћи Ново, које ће обновити и оживотворити човека. И Господ, доневши људима Себе самога, даровао им је добра — bona — у која Анђели желе завирити. Доласком Својим Господ је испунио сва обећања, и још их испуњује у Цркви.[12] А Црква у целости чува „небеску веру" и истину, предате јој од Господа Христа преко светих Апостола.[13] И то Црква — „велико и славно тело Христово".[14]

Бог Логос је свом Својом Божанском Истином постао тело, постао човек. Тако се човек по први пут обрео сједињен са васцелом Истином Божјом. А претварањем тела Свог у тело Цркве Господ Христос је отворио пут спасења сваком бићу људском путем вере у Њега. Ту истину исповеднички благовести „Тринаести Апостол" Цркве Православне — Свети Атанасије Велики, говорећи: Ми се спасавамо као сутелесници — тела Христова, Цркве. Јер у том телу Господ постаје наш вођ у Небеско царство и ка Оцу Своме изјављујући: Ја сам пут[15] и врата, и кроз Мене треба сви да улазе (Јн. 10, 9).[16]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Сол. 2, 12.

[2] Јевр. 12, 2.

[3] Д. А. 3, 22; ср. 3, 26; Гал. 2, 16; 3, 22. 26; Јак. 2, 1.

[4] Д. А. 3, 16.

[5] Ср. Гал. 1, 11—12; ср. 1 Кор. 3, 21; 2 Кор. 10, 17; Кол. 2, 8—10.

[6] Ἡ ὀρθή καί σωτήριος τής πίοτεως: ὁμολογία.— P. gr. t. 90 c. 93 D.

[7] De fide, X; P. gr. t. 94, 1128 A.

[8] Contra haers., I, 10, 3; I, 10, 2; P. gr. t. 7, col. 560 A; col. 552A—553A.

[9] тамо, III, 12, 7; col. 901 C.

[10] тамо, III, 12, 13; col. 906 C.

[11] тамо, IV, 33, 7; col. 1076 B.

[12] тамо, IV, 34, 1. 2; col. 1083 C. 1084 A. B.

[13] тамо, V, Praclat.col. 1119 A. 1120 A.

[14] тамо, IV, 33, 7; col. 1076 A—B.

[15] Јн. 14, 6.

[16] Contra arian., II, 61; P. gr. t. 26, col. 277 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква Свете Тројице. Једна и недељива вера

Црква као тело Христово, првенствено је Црква оваплоћеног Бога Логоса. Али, самим тим она је и Црква Свете Тројице, пошто је Бог Логос вечито и неизменљиво Један од Свете Тројице, увек једносуштан са Богом Оцем и Богом Духом Светим, и увек свесавршена, вечна Друга Ипостас Пресвете Тројице. На крају свих крајева, сва делатност Бога Логоса као Цркве своди се на Свету Тројицу: све и сва у Цркви бива, и збива се, од Оца кроз Сина у Духу Светом. То је једногласно сведочанство светих Апостола и светих Отаца. Ту истину богонадахнуто благовести "Отац Православља", свети Атанасије Велики:

Сврх свега, ми смо дужни држати првобитно Предање, учење и веру Васељенске Цркве, веру какву нам је предао Господ, проповедали Апостоли, сачували Оци. Јер на тој вери је основана Црква — ἡ Ἐκκλησία, τεθεμελίαιται, и ко отпадне од ње, тај не може бити и звати се хришћанин. Дакле, постоји Света и савршена Тројица, која се познаје у Оцу и Сину и Светоме Духу. Она је увек равна Себи, недељива по природи, и једно је њено дејство —ἡ ενέργεια. Јер Отац ради све Логосом у Духу Светом. И тако се одржава јединство Свете Тројице; и тако се проповеда у Цркви: „Један Бог, који је над свима, и кроза све, и у свима": [1] „над свима" као Отац, почетак и извор, „кроза све" Логосом, а „у свима" у Духу Светом. И Васељенска Црква ништа не одузима овоме учењу. А да је таква

вера Цркве, ево доказа: шаљући Апостоле, Господ управо то поставља као темељ Цркви — Οεμέλιον τή Εκκλησία, јер им наређује: Идите и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа.[2] Апостоли су тако и поступили; и таква је њихова проповед у свој Цркви под небом. Ова преда на нам вера у Свету Тројицу јесте једна и недељива. Као што је недељиво јединство Свете Тројице, тако је и вера у Њу једна и недељива. Благодат и дарови који нам се у Цркви дарују од Свете Тројице, дарују нам се од Оца кроз Сина у Духу Светом. Јер ништа не бива, и ништа се не збива, другачије него од Оца кроз Сина у Духу Светом. у ствари, учење Светих своди се на учење о Светој нераздељивој Тројици. И то је једна и једина вера Васељенске Цркве. — А ја сам, додаје Свети Атанасије, изложио ово сагласно са преданом нам од Отаца Апостолском вером, ништа не измисливши са своје стране, него чему сам се научио то сам и ставио на хартију.[3] Таква је вера Васељенске Цркве. Господ ју је основао и укоренио у Светој Тројици.[4]

По светом осећању и светом сазнању светих Отаца Црква је, као тело Бога Логоса, за род људски све и сва у свима световима. Отуда изјава Светог Василија Великог: Преда мном је један циљ: Све и сва устремљивати на сазидање Цркве.[5] Човеков ум, обесвећен и састарен грехом, освећује се и подмлађује се у Цркви Духом Светим, и то у свакоме који је члан тела Цркве Христове.[6] И сваки члан Цркве испуњује се богочовечанским силама, јер ма шта замислио умом, ма куда кренуо духом, налази да је све испуњено Богом, налази да је свуда распростртa Ипостас Сина, Ипостас Бога Логоса.[7] И у богочовечанском телу Цркве Своје свеблаги Господ свакоме додељује место према његовој заслузи.[8]

Херувимски задубљен у бездану тајну Цркве Спасове, учитељ васељене, Свети Василије Велики благовести: Речено је Цркви Божијој: „Ви сте тело Христово, и уди међу собом[9]. Зашто? Зато што у Цркви држи и сједињује сваки члан у једнодушности са другима једна и ваистину јединствена Глава Цркве — Господ Христос. Ако пак међу члановима Цркве нема једнодушности, нема мира, не царује кротост у духу, него влада подвојеност, неслога и завист, онда би била велика дрскост такве чланове називати Христовима и рећи да су они под Христовом управом. у таквом случају може се смело тврдити да ту господари и царује телесно мудричење. Јер, по речи Апостола, када су међу вама зависти и свађе и неслоге, нисте ли телесни, и не живите ли по човеку?.[10] Нема сумње, телесно мудричење је непријатељство Богу.[11] Стога је сасвим неопходно да васцела Црква Божија ревносно чува јединство духа у свези мира, да би се испунило речено у књизи Дела Апостолских: а у народа који верова беше једно срце и једна душа.[12] Ато значи: нека се нико не држи своје воље, него нека сви заједнички у једноме Духу Светом иштемо вољу Господа Исуса Христа који је рекао: Сиђох с неба не да творим вољу своју, него вољу Оца који ме посла.[13] Јасно је из тога, да је за целокупну Цркву Божију неопходна једнодушност по вољи Христовој у Духу Светом. Када се тога будемо држали у нашем духовном друштву, онда смо уистини „тело Христово, и уди међу собом",[14] и међу нама је дивна слога и спокојно духовно уједињење међу собом.[15]

У Богочовечакском телу Цркве свима нам је вера једна, живот један, срце једно, душа једна, те стога сваки живи у свима и кроза све, али и сви живе у свакоме и кроза сваког. Ту свету тајну саборности богочовечанског живота у Цркви Христовој дубоко осећа Свети Василије, и води нас кроз њу са побожним страхом: Господ наш Исус Христос благоволео је сву Цркву Божију назвати телом Својим, и све нас, сваког посебно, начинити члановима међусобним, и свима нам даровао да будемо са свима у савезу, слично члановима сагласним међу собом. Стога смо ми, иако по месту живљења удаљени један од

другога,посили овог савеза блиски један другоме. Јер као што глава не може рећи ногама: не требате ми, тако и ви нећете нас одбацити, него ћете показати састрадалнуљубавпреманамакојисмоуневољамаистрадамоштосе држимо Отачких предања.[16]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 6.

[2] Мт. 28, 19.

[3] Ad Serap. I, 28. 30. 32. 33; P. gr. t. 26, col. 593, 596, 597, 605.

[4] Ad Serap. III, 6; P. gr. t. 26, col. 633 C.

[5] На Шестод. Бес. 7, стр. 116; Твор. Св. Василија Вел., I; 1900 год.

[6] Он, На Псалм. Бес. 9; тамо, стр. 216.

[7] Он, Беседа на речи: ,,у почетку беше Логос"; част 6; стр. 271; 1846 г.

[8] Он, Тумач, на Пророка Исаију, гл. 13; Част 2; стр. 368; — Москва 1853.

[9] 1 Кор. 12, 27.

[10] 1 Кор. 3, 3.

[11] Рм. 8, 7.

[12] Д. А. 4, 8.

[13] Јн. 6, 38.

[14] 1 Кор. 12, 27.

[15] Он, О подвижништву, стр. 12. 13; — Москва 1858. — тамо, Подвижнички Устали, стр. 462.

[16] Он, Писма, Писмо 235 (243); Част 7, стр. 189. — Москва 1848.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Човек - Божанско величанство

У Цркви, једино у Цркви, човек је вистину Божанско величанство. Јер се удостојио, чега? Да му чудесни, и сведивни, и свемоћни,исвемилостивиБоги Господ Исус Христос буде вечна Глава и управља њиме кроз сав живот на земљи и кроза сву вечност на небу. Та мисао блиста у души Светог Григорија Богослова, и он благовести: Као што у телу једно старешинује и као председава, а друго стоји под старешинством и управом; тако и у Цркви Бог је установио како је за кога корисније: да једни буду паства и подчињени, а други, према својим врлинама и близости к Богу, да буду Пастири и Учитељи на сазидање Цркве. Пастири и Учитељи имају се односити према пастви као душа према телу и ум према души, и да сједињени Духом Светим сачињавају једно тело, савршено и истински достојно самога Христа — Главе наше.[1]

Свети Григорије, Богослов Истине, казује нам истину о поретку у Цркви: Од самог Господа Христа поредак је у Цркви овакав: једни су паства, а други су пастири; једни управљају, а друга су под управом; неко сачињава као главу, неко — ноге, неко руке, неко очи, неко — неки други од делова тела — ради устројства и користи целине. И у телу делови нису одвојени један од другога, него цело тело је једно, сложено из разних делова; и у свих делова није један начин делања, иако су сви подједнако потребни један другоме ради сложеног и узајамног делања. Тако, око не ходи него указује пут; нога не гледа него корача и преноси с једнога места на друго; језик не прима звуке, јер је то посао слуха; уво не говори, јер је то посао језика; нос осећа мирисе; рука је орган који даје и прима; а ум је вођ свега: од њега је способност осећања,и к њему се враћа свако осећање. То исто је и у нас — у заједничком телу Христовом, Цркви. Јер сви смо једно тело у Христу, а по себи смо уди Христу и један другоме.[2] Један старешинује и председава, а други се води и управља; оба делају не подједнако, него оба постају једно у једном Христу, састављани и слагани истим Духом Светим. Иако је Дух један, дарови нису подједнаки, јер нису подједнаки примаоци дарова.[3] Дарови су различни, раздељују се по мери вере. — Овај се поредак има поштовати и држати. Нека један буде слух, други — језик, неко — рука или што друго; нека један учи, друга нека се учи; нека неко ради својим рукама, да би могао дати потребитоме и невољноме.[4]

Свака помесна Црква има свог посебног Анђела Чувара, као што о томе сведочи свети тајновидац Јован Богослов (ср. Откр. 2, 1.8. 12. 19; 3, 1. 7. 14),[5] Природно да тело Бога Логоса — Цркву, напада свако зло, сваки грех, сваки ђаво. Њу брани сам Господ Христос, и ту преко Својих небеских и земаљских верника: Анђела и људи. — Неустрашиви борац и бранитељ Цркве, Св. Григорије Богослов изјављује: Не бојим се ја никаквих напада на Цркву, макар претили огњем, мачем, звериње, урвинама, провалијама, и свим другим најстрашнијим мучитељским оружјима и казнама.

За све то ја имам један лек, један пут у победу: смрт за Христа.[6] Ништа страшније него бојати се ма чега више неголи Бога, и из тог страха постати издајица вере и истине.[7]

НАПОМЕНЕ:

[1]Orat. Apulog. P. gr. t. 35, col. 409 B.

[2] Рм. 12, 5.

[3] 1 Кор. 12, 8—12. 28.

[4] Orat. XXXII, 11. 12; P. gr. t. 36, col 185 D — 188 B.

[5] Он, Orat. XLII, 9, P. gr. t. 36, col. 469 A.

[6]] Он, Orat. II, 87; P. gr. t. 35, col. 492 A.

[7] Он, Orat. VI, 20; P. gr. 1. 35, col. 748 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Стубови Цркве

У Цркви Христовој све је велико, и све највеће, зато што је у њој сав Богочовек Господ Христос, и зато што је она сам Богочовек Христос. Та мисао као бесмртна муња проходи и обасјава све наше људске тмине и помрачине. Том муњом Истине осветљује и просветљује нас философ Духа Светога — Свети Григорије Ниски: Не ретко Црква се од стране св. апостола Павла назива Христом. А служигеље ове Божанске тајне св. Апостол назива стубовима Цркве. Тако се једним и истим именима називају Апостолн, Учитељи и Пророци. Јер нису стубови Цркве само Петар, Јован и Јаков; и не само Јован Крститељ „беше светило које гораше и светљаше";[1] него и сви који послужише утврђивању Цркве, и делима својим постадоше светила, називају се и стубовима и светилима. „Ви сте светлост света",[2] говори Господ Апостолима. А божанствени Апостол и другима наређује да буду стубови, говорећи: „будите тврди, не дајте се помакнути".[3] Исто тако, Апостол је и Тимотеја начинио прекрасним стубом и тврђавом истине Цркве (1 Тм. 3, 15).[4]

Нема сумње, у нашем земаљском свету тело човечије је најчудеснија радионица и лабораторија Божја. Зато је Бог Логос и постао тело. Зато је тело Бога Логоса и постало Црква. И у њој уризничена сва непролазна богатства неба. И још више, несравњено више од тога: сва богатства Једиког Истинитог Бога. Над том светом тајном молитвено бди и богонадахнуто збори Свети Григорије Ниски: Сва Црква је „једно тело" Христово, и у једном телу уди су многи, али сви уди немају један посао.[5] Напротив, Бог је саздао у телу Цркве једнога оком, другога увом, некога руком, некога ногом, те се у општем саставу тела Цркве могу наћи уста, зуби, језик, груди, трбух . . . Очи су у телу најглавнија чула. Њима припада највећа похвала: јер оне примају у себе светлост; помоћу њих распознајемо пријатеље и непријатеље, разликујемо своје и туђе; оне су нам наставници и учитељи у сваком пословању; оне су нам природни путеводитељи у

непогрешивом гредењу. Исто тако, прва похвала у телу Цркве припада оним члановима који у њему заузимају место очију. То су у Старом Завету Пророци: у Новом — Светитељи. Но такође, по сили божанског значаја место очију у телу Цркве заузимају епископи. у правом смислу они се називају очима Цркве, ако непрестано гледају на Сунце правде, никада не кварећи вид мрачним делима. Посао је очију — распознавати пријатељско и непријатељско, те свим срцем и свом душом и свом снагом љубити истинског пријатеља, и потпуно мрзети врага живота. Као наставник и учитељ, епископ учи свему потребном и корисном, и руководи нас у нашем путовању ка Богу и узвишеном животу, и тако обавља посао чистог и здравог ока. Примивши власт у Цркви, епископ има успеха у духовном животу, ако се бави духовним стварима. Атакав живот се изграђује благодаћу Светога Духа. Стога овим очима Цркве — епископима припада највећа похвала, ако је њихов живот у складу са благодаћу Светога Духа.[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 5, 35.

[2] Мт. 5, 14.

[3] 1 Кор. 15, 58.

[4] De Vita Moysis, P. gr. t. 44, col. 385.

[5]] Рм. 12, 4. 5.

[6] Он, In Cantic, Homil. VII; P. gr. t. 44, col. 917. 920

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Лице Цркве

У свима световима Божјим нема веће тајне од Цркве Христове. Ни за боговидне и богозрачне умове светих Анђела на небу и у наднебесју нема веће, и тајанственије, и бесконачније, и несхватљивије тајне, од пресвете Богочовечанске тајне Цркве Христове. Она као тело Његово преставља и за њих највећу тајну у свима световима. То је оно чему се они непрестано диве, и никада

довољно надиве. О томе богославни мудрац, свети Григорије Ниски, благовести: Описујући велики домострој спасења, извршен оваплоћењем Бога Логоса, божанствени Апостол каже да је не само род људски био научен Божанским тајнама Богооваплоћења, него је и Поглаварствима и Властима Небеским постала позната многоразлична премудрост Божија, објављена Христовим домостројем спасења међу људима.[1] И стварно, Црквом се казује Наднебеским Силама многоразлична премудрост Божија која чини велика чудеса кроз супротности: живот произлази од смрти, правда од греха, благослов од проклетства, слава од срамоте, сила од немоћи. у временима, која су претходила томе, Надсветске Силе знале су једну просту, једнолику премудрост Божију, која чини чудеса сагласно природи. И никакве разноликости није било у ономе што су оне гледале: природа Божја јесте сила која са влашћу свршује сваку твар, сваким покретом воље приводећи у постојање природу бића, и Својом добротом твори све „веома добро". [2] Многоразличној пак премудрости, исплетеној од супротности, сада су Небеске Силе јасно научене Црквом; научене су: како Бог постаје тело, како се живот меша са смрћу, како Бог Логос Својом раном исцељује нашу рану, како немоћ крста побеђује силу вражију, како се Невидљиво јавља у телу и како откупљује заробљенике, Он Сам — купац, и Сам служи телом за откуп, јер је Себе Сама дао за нас као откупну цену смрти. Он Себе и смрти предаје, али не оставља живот; Он и роб постаје, али и Цар остаје. Јер све то, и остало слично томе, дела су многоразличне премудрости; и небески пријатељи Женикови дознали су све то од Цркве. И они су помоћу Невесте (= Цркве) угледали лепоту Женика, и удивили се ономе што је за бића невидљиво и непојмљиво. Јер Онај Кога „нико никада видео није",[3] „нити може видети",[4] учини Цркву телом Својим, и умножавањем спасаваних изграђује је у љубави „док достигнемо сви у човека савршена, у меру раста висине Христове".[5] Стога, ако Црква јесте тело Христово, а Христос глава телу, и Својим посебним цртама Он образује лице Цркве, онда пријатељи Женикови, помоћу једног видећи другог, приљубљују се Њему срцем, јер у Цркви јасније виде Невидљивог. Као што људи који нису у стању гледати у само сунце, гледају његов лик у води; тако н ови, гледајући у лице Цркве као у чисто огледало, виде Сунце правде и схватају Га по ономе што виде.[6]

Сва Црква стоји и постоји на Богочовеку Господу Христу: од Њега је све, у Њему је све, кроз Њега је све. У самој Богочовечанској Личности Његовој, богослови Свети Григорије Ниски, једно је нестворено а друго створено: нестворен је Бог Логас, створено је тело које је Он посгао ради нас људи. Оно што је нестворено у Господу Христу јесте предвечно и вечно, и за створена бића потпуно несхватљиво и неизразиво; а створено тело Његово може донекле ући у наше знање. Тело Своје, Цркву, Господ храни светим тајнама. А вернике, чланове тела Свог Цркве, распоређује у телу Свом складно: једне као очи, друге као уста, као руке и као остале састојке. То чини те се чланови не сукобљавају са целином тела. У Цркви је Господ дао Апостоле, Пророке, Еванђелисте, учитеље и пастире ради сазидања тела Христова, да би помоћу њих узрасли у Христу који је глава Цркве.[7] Стога, ко у Цркву гледа, тај у самога Христа гледа, Који умножавањем спасаваних сазидава и узрастава Себе Самога. У састав Цркве улази и сва творевина; у њој се прави ново небо,[8] припрема се нова земља, изграђује се нови, боголики човек. Тај нови свет који се саздаје у Цркви дело је Господа Христа. Свим тим сва Црква начињена је телом Женика; и све то сачињава лепоту тела Цркве.[9]Свети Григорије Ниски још благовести: Господ Христос је васцелом телу Цркве подарио учење о сакривеним и непрозирним тајнама. Тело Цркве дужно је делати и истином и делотворном силом. Јер ни созерцање истине само по себи не усавршава душу, нити делотворна философија довољно користи

ако њеном делотворношћу не управља истинска побожност. Стога, ко је Богом постављен у телу Цркве уместо очију, ваља му се омити водом од сваке порочне нечистоте. Свака врлина је извор такве очистителне воде. Колико врлина — толико таквих извора. На пример: здравоумље (целомудрије) је извор очистителне воде; други такав извор је смиреноумље (ταπεινοφροσύνη), истина, правда, храброст, жељење добра, удаљавања од зла. Воде ових врлина очишћују очи од сваке страсне нечистоте.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1]] Еф. 3, 10-12

[2] 1 Мојс. 1, 31.

[3] Јн. 4, 42.

[4] Тм. 6, 16.

[5] Еф. 4, 13.

[6] тамо, homil. VIII; col. 948-949.

[7] Еф. 4, 11. 15. 16.

[8] Ис. 65, 17.

[9] тамо, homil. XIII; col. 1045. 1048. 1052.

[10] тамо, homil, XIII; col. 1056. 1057. 1060.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Однос Главе Цркве према телу Цркве

Благодарећи Глави Цркве — Господу Христу —, све њене светиње, све њене божанске и човечанске особине преносе се путем перихорисиса и на тело њено због ипостасног сједињења двеју природа у Личности Богочовека Господа Христа, освећујући га, охристовљујући га, обо гочовечујући га. О томе Свети Григорије Ниски богомудрује: Ко зна да је Христос „глава Цркве",[1] нека најпре размисли о томе да је свака глава једне природе и једне суштине — са

потчињеним јој телом, и да као неко сродство сједињује оделите чланове у једну целину, производећи саосећање и слогу целине са деловима.

Уколико се пак нешто налази изван тела, онда је свакако туђе и глави. Овом благовешћу Свето Писмо нас учи, да оно чиме је по природи Глава, то треба да буду и посебни чланови, да би били сродници Глави. А ми смо чланови који сачињавамо тело Христово. Ако неко узме члана Христовог и начини га чланом блуднице,[2] он ће необузданом страшћу похотљивости, као мачем, одвојити тог члана од Главе. Тако и остале страсти, као мачеви, одсецају чланове од тела коме припадају, и сви се они одвајају од Главе = Христа. Тако дакле, да би тело остало цело по својој природи, неопходно је да и оделити чланови буду сједињени са Главом, пошто су у суштини исто што и Глава.

Ако Главу сматрамо бесмртном, онда се на сваки начин и чланови имају сматрати бесмртнима.

Тако и друге појмове које приписујемо Глави: мир, освећење, истину, и томе слично, дужни смо приписивати и члановима. Јер се све то преко Сина јавља у члановима, пошто Апостол сведочи да они имају природну везу са Главом, говорећи: Он је Глава: из Њега све тело складно састављано и склапано оним што сваки зглавак помаже, радећи према мери свакога члана, и чини да тело расте на сазидање самога себе у љубави.[3] Чланови су дужни да следују путевођству Главе.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 5, 23.

[2] 1 Кор. 6, 15.

[3] Еф. 4, 15,16

[4] De perfectione, P. gr. T. 46, col. 272, 273

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква - рај

У човечанским световима насупрот паклу стоји Црква Христова, која богочовечанским силама својим разара грех, разара, смрт, разара пакао, разара и самог ђавола стварајући рај. А све то она чини дајући собом људима Господа Христа, Јединог Човекољубца, који и јесте једини рај за људско биће у свима световима. И не само рај, него је Он и Творац раја, и сам Бог са свима Својим савршенствима и свима Својим блаженствима. И Он у Богочовечанском телу Свом, Цркви, помоћу светих тајни и светих врлина обавља спасење, охристовљење, обогочовечење, обожење верних. Омолитвљена душа Светог Јефрема Сирина осећа то свим бићем и благовести: Црква је духовни рај, у њој је дрво живота — свети жртвеник измирења, која точи живот вернима који су заволели живот.[1] Јер Господ је основао на земљи свету Цркву по лику Небескога Царства.[2] Несхватљиво је али истинито ово: Господ Христос као Глава Цркве чини чланове Цркве саобразнима савршенству Своме.[3] Господ васељене је усред смртника оснивао Небеско Царство, и у смртницима показао наликост небеских Анђела. Наликост Анђела носе на себи свети у Цркви, и као небески грађани служе Богу усред земнородних. И у неуморној борби савлађују они телесне пожуде, и тело своје, по вољи Господа свог, израђују у сасуд светиње.И постају они обитељ Бога, и Он обитава у њима.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] О покајанију 1; стр. 345, Твор. Св. Ефрема Сирина, част V; Москва, 1850.

[2] тамо, О покајанију 62; стр. 383.

[3] тамо, Надгробнња пјеснопјен. 69; стр. 163, част VI; Москва, 1851.

[4] тамо, Надгроб. пјесноп. 14; стр. 35—56, част VI.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Богочовечанска речитост о Цркви

На најраскошнији еванђелски начин Свети Златоуст доживљује чудесно Богочовечанско биће Цркве. Сунце богочовечанске речитости блиста из свега

што он благовести о Цркви Христвој, о њеној пресветој тајни. Сав саоваплоћен Господу Христу помоћу светих тајни и свстих врлина, он најживотворније и најсвестраније доживљује све богочовечанске светиње Цркве Његове, све њене богочовечанске бескрајности и безданости и стварности и савршенства и чудотворности. У томе је он најревноснији и најбогонадахнутији ученик Светог Апостола Павла. Тог ненадмашно највећег у роду људском Црквовидца и Црквозналца.[1] Нема сумње, својим богомудрим учењем о Цркви Свети Златоуст је учитељ и Анђела, и Арханђела, и Херувима, и Серафима, и свих Небеских Поглаварстава и Власти.[2] Сву свевредност, и свемудрост, и свеспасоностност Цркве он ваистину богочовечански свестрано осећа и благовести; Он — свезлатна уста Христова, Он — богоречити језик Бога Речи.

Савршену богочовечанску истину о Цркви благовесги Свети Златоуст говорећи: Оваплоћењем Својим Господ Христос је „узео на Себе тело Цркве[3]. Узео, и занавек Божанском Личношћу Својом сјединио Цркву са васцелим Божанством. Тако је Црква постала Богочовек Христос, и све Његово постало је Њено: и Мудрост, и Сила, и Бесмртност, и Вечност, и Истина, и Љубав, и Доброта, и Правда. Зато Цркви ништа Божанско није туђе, а и ништа човечанско, осим греха. Кроз свете тајне и свете врлине у Богочовечанском бићу Цркве све Спасово, по неизмерном Човекољубљу Његовом, постаје наше, људско, човечанско. И сваки човек, по мери своје ревности у светим тајнама и светим врлинама, постепено расте „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[4]

у Цркви је Богочовек све и сва; у њој све је од Њега, у Њему, и ради Њега. И тим самим и за човека и ради човека. Јер Црква поседује све и сва што је човеку потребно за вечни живот и на земљи и на небу. У њој сваки може наћи све што треба његовом боголиком бићу у свима Божјим световима. Свети Златоуст објављује бесмртну благовест и нстину када вели: Нема ништа моћније од Цркве. Када ратујеш са човеком, ти или побеђујеш или биваш побеђен. А када ратујеш са Црквом, немогуће ти је победити, јер је Бог моћнији од свих. Црква је моћнија од неба: „небо и земља проћи ће, али речи моје неће проћи".[5] Које речи? — „Сазидаћу Цркву своју, и врата паклена неће је надвладати.[6] Но, ако не верујеш речима, веруј делима. Колико је било тирана, који су хтели да униште Цркву. Колико мучилишта, колико мучитеља, колико средстава за мучење! И нису је уништили. Сви су они умукли, сви заборављени. А где је Црква? Она блиста јаче од сунца. Дела црквогонитеља су ишчезла, а дела Цркве су бесмртна. „Небо и земља проћи ће, али речи моје неће проћи". И сасвим је тако: јер Богу је Црква милија од неба. Јер Он није тело неба узео на Себе, већ је узео тело Цркве. Небо је ради Цркве, а није Црква ради неба... Никаква сила не може победити Цркву. Црква је Божија, а Бог је моћнији од свега. Црква је виша од земље; она превазилази и само небо. Својим блеском Црква је превазишла блесак сунца.[7]

Зато што је Црква — Богочовек Христос, на њу напада свако зло и сва зла, сваки ђаво и сви ђаволи. И збива се пророштво Спасово: „Ако мене изгнаше. и вас ће гонити".[8]Али, у свима борбама са Црквом, исход је увек један исти: победа Цркве над свима црквоборцима, у свако време, на свима бојиштима. Све тако — до Страшнога Суда. Јер је Црква — смрт греху, свакоме греху; смрт смрти, свакој смрти; смрт ђаволу, свакоме ђаволу. Историја сведочи истинитост Спасове истине: „У свету ћете имати невоље; али не бојте се, јер ја победих свет".[9] Та победа, та свепобеда Цркве јесте сва од Господа Христа, а од нас људи: вера. Свети Воанергес богогласи: „Вера је наша победа која победи свет".[10] И то вера у Богочовска Христа, који је кроз ту веру у нама, и побеђује свет.[11] Побеђује кроз нас, а пре свега кроз свете Апостоле и Мученике и Праведнике и

све хришћане. Свети Златоуст наводи Спасову благовест: „На овоме камену сазидаћу Цркву Своју, и врата паклена неће је надвладати".[12] И вели: ма како разгледао ову реч, истинитост је њена очигледна као сунце. Није чудесно само то што је Господ Христос основао Цркву Своју у целој васељени, већ и то што ју је учинио непобеднвом; и то непобедивом и онда када непријатељи нападају на њу са свих страна. Речи: „Врата паклена неће је надвладати", означавају опасности које сурвавају у пакао. Ове су речи сјајно оправдане делима. у овим речима је непобедива сила која извршује све. Само су три речи: „сазидаћу Цркву Своју", али је у њима огромно дело: напунити сву васељену црквама, обратити толика племена, убедити народе, уништити предачке обичаје, искоренити, укорењену навику, свргнути владавину сладострашћа и развејати силу безбожја као прах; жртвенике, идолишта, идоле и њихове службе, непристојне светковине и нечиста жртвоприношења растерати као дим; и подигнути цркве и олтаре истинитоме Богу свуда, широм целе земље. Ваистину огромно дело, ваистину доказ силе Божанске: отргнути васељену од порочних навика; одбацити оно што је из давних времена било примљено од отаца. дедова, прадедова и прастарих предака, од философа и уче· њака, и примити друге нове обичаје, нове подвиге. Господ Христос је изгонио раскош, заводио пост; изгонио грамзивост, заводио сиромаштвољубље; изгонио неумереност, заводио здравоумље; изгонио гњев, заводио кротост; изгонио завист, заводно дружељубље; одвраћао од пута широког и изводио па пут тесан, мучан и тежак. И Он је узео не неке друге људе, изван земље, и без споменутих навика, него је те исте људе, искварене у овом свету и заглибљене у блату неваљалства, узео и наредио им да иду путем тесним и мучним, тегобним и напорним и убедио их. И колико њих убедио? Не једног, не десет, не двадесет, не сто, него све што живе под сунцем. И убедио их преко кога? Преко дванаест људи неуких, простих, незнатних, сиромашних, који нису знали језике, који нису имали отаџбине, ни богатства, ни светске моћи, ни славе, ни знамените претке, ни силу речи, ни уметност красноречивости, ни преимућства учености; него су били прости рибари, занатлије. И преко њих је Господ устројио Своју Цркву, раширену с краја до накрај васељене! Притом, њих су гонили са свих страна. Гонили их: цареви, владари, простаци, слободњаци, робови, народи, градови. И гонили не само њих, него и оне који су примили њихово учење. Био је општи рат, и против ученика и против учитеља, пошто је то учење изгледало противно и царским наредбама, и отачким обичајима и навикама. Па ипак они су таком проповеђу устројили Цркву. Како и на који начин? Силом Онога који им је то наредио; Он сам био им је руководитељ; Сам је Он све тешко чини лаким. Да Божанска сила није сарађивала, ово дело не би имало ни свога почетка. И како би се оно могло извести? Али Онај који рече: нека буде небо! — и би тако; Који рече: нека постане земља, — и она стварно постаде; Који нареди: нека сине сунце! — и појави се светило; Који је све створио речју Својом, Тај је и установио Цркву; и Његова реч: „сазидаћу Цркву Своју", — извршила је све то. Такве су речи Божје, оне чине дела, дивна и чудесна. Некада је Он рекао: нека пусти земља из себе траву, биље,[13] — и одједном све постаде врт; послушавши наредбу, земља се покри луговима и безбројним биљкама. Тако и сада Он рече: „сазидаћу Цркву Своју", — и то се збн са великом лакоћом.[14]

Црква је тело — богочовечанско тело; у том телу је једно срце — богочовечанско срце, једна душа — богочовечанска душа, једна савест — богочовечанска савест, једна вера — богочовечанска вера, једна љубав — богочовечанска љубав, један живот — богочовечански живот. Ради чега? — Да би сваки саосећао свима, и сви свакоме; да би сваки живео у свима, и сви у свакоме. Нема човеку ближег сродства од оног у Цркви: „једно срце и једна душа".[15] У Цркви је саборно све: и живот, и бесмртност, и вечност, и

богочовечност. И сваки члан Цркве учествује у том саборном богочовечанском животу Цркве, по мери своје добре воље, оплемењене и освећене светим тајнама и светим врлинама. О томе Свети Златоуст благовести: Црква је тело; оно има очи, има и главу. Када пету убоде трн, око се спушта доле, јер је члан тела, и не говори: ја заседам на висини и не марим за нижи члан; напротив, око се спушта, не напуштајући своју висину. Јер, шта је ниже од пете, или висинскије од ока? — Ипак се та неједнакост исправља састрадалношћу, и све се уједињује љубављу.Такопоступајити: ако си окретан и вредан, али имаш брата који не може да те сустопице прати, онда нека се твоје ѹхо савије к пети и покаже сажаљење према члану који рамље, да он не би због спорости и твоје брзине остао без помоћи. Ти си богат?

Радујем се и усхићен сам; но твој брат је сиромах; нека не остане необогаћен твојим богатством.[16]

У Цркви Христовој сви смо ми међусобно повезани једним богочовечанским животом као саставни делови једнога тела, богочовечанског тела Цркве: свститељи са грешницима, праведници са неправедницима, покајници са непокајницима, служећи једни другима. Свети Златоуст благовести: Мученици су страдали, а ми се радујемо; они су се подвизавали, а ми се веселимо; њихов је венац и слава општа, или боље: слава целе Цркве. Јер Мученици су наши органски делови и чланови. Крунише се глава — и цело се тело Цркве радује. Ми смо ноге, а Мученици су глава; но глава не може рећи ногама: не требате нам.[17] Прослављени су чланови, али их сјај славе њихове не отуђује од везе са осталим деловима тела: чланови су нарочито онда славни када се не одвраћају од везе са нама; тако и око, иако је светлије од свега осталог тела, очувава у најпунијој мери своју славу када се не одваја од осталога тела. Но, што ја говорим о Мученицима? Та сам се Господ није постидео да буде наша Глава; утолико пре Мученици се не стиде да буду наши чланови. наши органски делови, јер је у њих укорењена љубав, а љубав обично сједињује и повезује оно што је раздвојено, и не води много рачуна о заслугама. И као што Мученици састрадавају нама у гресима нашим, тако се и ми радујемо с њима њиховим подвизима. То нам и свети Апостол наређује, говорећи: Радујте се с радоснима и плачите с плачнима.[18]

Богочовечанске тајне Личности Спасове у исто време су и тајне Цркве Његове. Нарочито тајна смрти Спасове. Пети Еванђелист, Свети Златоуст благовести: Када је Христос био узнесен на крст, прикован и умро, тада: један од војника прободе му ребра копљем, и изиђе крв и вода,[19] и из те крви и воде постаде сва Црква. Сам Господ сведочи о томе када говори: Ако се ѹо не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божје.[20] Крв Он назива духом. Ми се рађамо водом крштења, а хранимо се крвљу. Стога смо ми, по речи светог Апостола: уди тела његова, од меса Његова, и од костију Његових.[21] И као што је у време сна Адамова била саздана жена, тако се и у време смрти Христове образовала Црква из ребра Његова.[22]

Свети Златоуст богонадахнуто благовести: Црквом ја називам не само место него и нарави, не зидове цркве него законе Цркве. Када иштеш уточишта у Цркви, ти га не ишти у зидинама него у расположењу душе, јер Црква — није зид и кров, већ — вера и живот. Не напуштај Цркве. Напустиш ли је, Црква није крива већ твоја малодушност. Ништа нема равнога Цркви. Не говори ми о зидовима и оружју; са временом зидови овештају, а Црква никада не стари; зидине разрушују варвари, а Цркву не побеђују ни ђаволи. Ове речи нису хвалисавост; о томе сведоче дела. Колико је било оних који су нападали Цркву, па су сами изгинули! А Црква се уздигла изнад небеса. Таква је величина Цркве: када нападају на њу, она побеђује; када јој раде о глави, она надвлађује; добија ране —

и не изнемогава; усред бесних валова — не тоне; у најсиловитој бури — не трпи бродолом; у борби је непобедива, у битци непоразива.[23]

Не удаљуј се од Цркве, саветује Златоусти исповедник, јер ништа није јаче од Цркве. Твоја нада је Црква, твоје спасење — Црква, твоје уточиште — Црква. Она је виша од неба, огромнија од земље. Она никада не стари већ увек цвета.[24] Човече, нема ништа моћније од Цркве. Обустави рат твој против ње, да не би разрушио своје моћи; не преноси рат у небо.[25]

Колико је непријатеља устајало против Цркве, вели Свети Златоуст, па ипак она никада није била побеђена. Колико властодржаца! Колико војсковођа! Колико царева! Устајали су против ње учењаци, устајали силници, и то од самог почетка њеног, и нису је искоренили. Сви су они предани забораву, а Црква се уздигла изнад неба. Иако се налази на земљи, Црква живи на небу. Откуда се то види? Од самих дела. Рат је вођен против једанаест ученика; сва је васељена ратовала против њих; но победили су они против којих се ратовало; овце су победиле вукове. А то је учинио Христос Господ, да би нам показао да се то збива не на природан начин већ на надприродан. Црква је утврђена чвршће од неба. Лакше је сунцу угасити се неголи Цркви бити уништена. То објављује Онај који ју је основао: Небо и земља проћи ће, али речи моје неће проћи.[26] И Он је то не само рекао него и испунио. А зашто је Он основао Цркву тврђом од неба? Зато што је Црква скупоценија од неба. Ради чега је небо? Ради Цркве, а не Црква ради неба. Небо је ради човека, а не човек ради неба. То се види и из тога што је Господ сам учинио: примио је на Себе не небеско тело већ човечије.[27]

Црква као Богочовечански организам, и стога као Богочовечанска организација, представља, и јесте најсавршеније људско друштво у небозе.мном свету. Све наше, осим греха, Господ Христос је учинио Својим, и све Његово, по неизмерном човекољубљу Свом, Он је учинио нашим, у Богочовечанском телу Свом — Цркви. Свети Златоуст благо вести: Ми смо једно тело, и удови и органски делови један другоме.[28] Нека нико не иште своје; а иштући своје, нека сваки има у виду ближње; што је наше, то је и њихово. Не будимо раздвојени међу собом. Нека нико не говори: тај и тај ми није пријатељ, није рођак, није сусед; ја немам ничег заједничког с њим. Но иако ти он није ни рођак, ни пријатељ, ипак је он човек, једне природе с тобом, имате једнога Господа; он је сароб, сажитељ твој, пошто живи у једном свету с тобом. А ако је он још и једне вере с тобом, онда је он и члан твој, део бића твог. Које то пријатељство може произвести такво уједињење као сродство по вери? Ми смо дужни показивати не такву близост, имати међу собом не такво општење, као што показују и имају пријатељи с пријатељима већ као органски делови један са другим. Узвишеније од тога пријатељство и дружбу нико никада наћи неће. Ти исто тако не можеш говорити: откуда мени блискост и веза с тим и тим, као што не можеш рећи то о своме брату, јер би то било смешно. Јер је речено: „Сви се ми крстисмо у једно тело".[29] Због чега: „у једно тело"? Због тога, да се не бисмо раздељивали, већ да бисмо међусобном слогом и пријатељством чували везу целога тела. Зато, немојмо презирати један другог, да не бисмо пренебрегли саме себе, јер је речено: Нико не омрзну кад на своје тело, него га храни и греје.[30] Ради тога нам је Бог дао један дом — овај свет; расподелио је све подједнако: запалио је једно сунце за све; распростро је један кров — небо; поставио једну трпезу — земљу; дао је и другу трпезу, далеко важнију од ове, но такође једну; учесници светих тајни знају о чему говорим; даровао је свима један духовни начин рођења; у свих нас је једна отаџбина на небесима: сви се причешћујемо из једне исте чаше. Бог нити је богаташу дао нешто веће и драгоценије, нити сиромаху нешто мање и безвредније, него их је све подједнако призвао, и свима како телесна тако и

духовна блага подједнако предао. Али, откуда толико неједнакости у животу? Од грамжљивости и надувености богаташа. Но, браћо, нека тако више не буде, Пошто је у нас заједничко оно што је најнеопходније, и што нас сједињује у једно, онда се немојмо делити због земаљских и ништавних ствари, мислим; због богатства, сиромаштва, порекла, непријатељства, пријатељства. Све је то сенка, и ништавније од сенке, за оне који се уједињују везама најузвишеније љубави. Будемо ли чували те везе нераскидљивима, онда никакав зао дух неће моћи продрети у нас, да би разрушио такво јединство. Стога, нека у свима нама буде то јединство благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.[31]

То богочовечанско јединство међу собом ми постижемо у Богочовечанском телу Христовом — Цркви. Зато, благовести Свети Златоуст, да бисмо, не само љубављу него самом стварношћу, постали удови, живи органски делови тела Христова, треба нам причешћивати се тим телом. А то бива преко хране (тојест преко светог Причешћа) коју нам је Господ Христос даровао, да би изразио своју велику љубав према нама. Ради тога је Он сјединио Себе са нама и растворио тело Своје у нама, да бисмо ми образовали нешто једно, као тело, сједињено са главом. И то је знак силне љубави. Господ Христос је, да би нас увео у присно пријатељство са Собом и показао Своју љубав к нама, дао онима који желе не само да виде Њега, него и да Га опипају, и једу, и зубима се дотичу тела Његова, и сједињују се с Њим, и засићују Њиме сваку жељу. А од ове трпезе треба да одлазимо као лавови, дишући огњем, страшни за ђавола, стално мислећи о нашој Глави и о оној љубави какву је Он показао према нама. Родитељи често дају своју децу на одгој другима; а ја, вели Спаситељ, не радим тако, него вас храним Својим телом, предлажем вам Себе сама, желећи да сви будете племенити, и дајући вам наде на будућност. Онај који је даровао себе вама овде, утолико ће пре то исто учинити вама и тамо. Ја сам узажелео постати ваш брат; ја сам вас ради узео на Себе тело и крв; и то тело и крв, преко којих сам се ородио с вама, ја вам опет дајем. Та крв вам даје изглед цвећни и царски; рађа красоту неисказану; не допушта племенитости душе да увене, непрестано је напајајући и хранећи. Наша крв се образује од хране, и не постаје одједанпут крвљу, него постепено то постаје; а ова крв одмах храни душу и предаје јој неку велику силу. Ова крв, када се достојно прима, уклања и далеко одгони од нас демоне, а дозива нам анђеле и Господара анђела. Демони беже оданде где виде крв Господњу, а анђели се стичу туда. Та крв, проливена на крсту, омила је сву васељену. Та крв је спасење душа наших. Њоме се душа омива; њоме се украшује: њоме се запаљује. Она чини наш ум светлијим од огња. Она чини нашу душу чистијом од злата. Та се крв пролила и учинила небо доступним за нас.

Ваистину су страшне тајне Цркве; ваистину је страшан жртвеник. Из раја је текао извор, из кога су се изливале вештаственe реке; а из ове трпезе истиче извор, који производи духовне реке. Крај овог извора су посађене не врбе неродне, већ дрвета која досежу до самога неба и доносе увек род зрео и неувенљнв. Ако кога мучи жега, нека прибегне овом извору и расхлади себе, јер овај извор освежује све што је опаљено огњеним стрелама ђавола. Овај извор је с неба, и отуда се он напаја. Он има многе потоке. које изводи Утешитељ. а при томе посредник бива Син, стварајући у нама расположење. Овај извор је извор светлости, и излива зраке истине. К њему се слежу и Небеске Силе, да посматрају красоту његових потока, јер оне јасније виде и силу предложених дарова и њихово неприступно блистање. Када би могуће било ставити своју руку или језик у растопљено злато, они би се тог часа позлатили. Сасвим тако исто, и још много веће дејство производи и света тајна Причешћа. Силније од огња буја и јури ова река, али не спаљује већ само очишћује све чега се косне. Та крв је драгоценост васељене; њоме је Христос купио Цркву; њоме ју је сву украсио.

Христос нас је и купио крвљу, и украсио крвљу. Они који се причешћују том крвљу стоје заједно са Анђелима, Арханђелима и Небеским Силама, обучени у царску одећу Христову и наоружани духовним оружјем. Но тиме ја још нисам рекао ништа велико; они бивају обучени у самога Цара.[32] И још: у свакој Цркви и у свакој души свуда се налази сав Христос, и нигде не постоји само делић Његов. у свакој души је један и исти Христос.[33]

На Крсту се збила највећа тајна: „одмах изиђе крв и вода".[34] Ови су извори потекли не без важности и не случајно, већ зато што је из једнога и из другога образована Црква. То знају они који су посвећени у тајну: водом се они препорађају, а крвљу и телом се хране. у ствари, одавде добијају свој почетак свете тајне. И стога, када приступаш страшној Чаши, приступај тако као да пијеш из самог ребра. Еванђелист објављује благовест: Онај који то виде, посведочи. и сведочанство је његово истинито,[35] тојест: ја нисам чуо од других, него сам сам био присутан томе и видео, и сведочанство је његово истинито.[36]

У Богочовечанском телу Цркве сваки се члан осаборњује, умножава себе, обогочовечује себе, живи у свима и кроза све, никада није сам већ увек „са свима светима",[37] са свима члановима Цркве, постепено испуњујући себе „сваком пуноћом Божијом",[38] осветрлинујући себе кроз свете тајне, и непрестано јачајући у Господу и у сили јачине Његове.[39] Свети Златоуст благовести: Ништа се не може упоредити са једномишљеношћу и слогом; при томе и један човек постаје раван многима. На пример: ако два или десет њих буду једнодушни, онда један већ није један него сваки од њих бива десет пута већи, и ти ћеш у десеторици наћи једнога, и у једном — десеторицу. Ако они имају непријатеља, онда непријатељ напада не једнога, и бива побеђен као да је напао десеторицу, јер доживљује пораз не од једнога већ од десеторице. Ако је један осиромашио, он ипак није сиромах, јер има иметак у деветорици. И он не гледа само својим очима већ и очима осталих; не хода само својим ногама већ и ногама осталих; не ради само својим рукама већ и рукама осталих. Он има и десет душа, пошто се брине не само сам о себи већ се и други брину о њему. Када би њих било и сто, — опет бива то исто, моћ ће се још увећати.

То све ради еванђелска љубав; она једнога чини непобедивим и многобројним. При њој и један може бити у многим местима: један и исти човек и у Персији и у Риму. Што не може да учини природа, то може љубав. Једним делом ће он бити овде, а другим тамо; или тачније: он је сав овде, и сав — тамо.Акопак он има хиљаду пријатеља или две хиљаде; помисли колико пута ће се онда увећати његова сила. Видиш ли какво повећање производи љубав? У самој ствари, необично је то што љубав од једнога прави хиљаду! Љубав је боља од власти и сваког богатства; она је скупоценија од здравља и од саме светлости; она је — основ добродушности.[40] Ми смо један другоме не само браћа него и живи чланови, удови, једно тело. Ако ми ценимо име брат, утолико више треба да ценимо име — живи члан, органски члан.[41]

Спасења нема ван Спаситеља, а Христа Спаситеља нема ван Богочовечанског тела Његовог — Цркве. Зато нема спасења ван Цркве. Ненадмашни Златоусти благовестник благовести: Спасење је у Христу; Христос је у дому Божјем — Цркви, која је по свој васељени. Многобројне цркве, које се налазе по градовима и разним земљама, сачињавају само једну Цркву: у њима је свуда један Христос, савршен и недељив. Апостол Павле вели да сви ми и сачињавамо једно у Христу што је „један Господ и једна вера".[42]У Христу, у жртви Његовој, ми имамо спасење. И све што је било пре Његовог доласка сачињавало је припрему за Његов долазак, и ствар спасења васцелог човечанства постављена је била тако, као да се пред очима свих сво време обављала жртва

Христова, приношена за све. Но као што нам је познато, то спасење припада једино и само Цркви, и нико не може ван Цркве бити заједничар Христу, нити се спасти. Знајући то, ми знамо да се спасење свега света обавља у Христу, и за безбожне јереси нема никакве наде, пошто немају заједнице са Христом, него узалуд прикривају себе спасоносним именима, називима, еда би завеле оне који више обраћају пажњу на назив и спољашњост него на истину. Стога, нека нико не мисли да се ико може спасти без Христа. А оне који у наше време преиначавају и изврћу истину, оне који се ките сујетном и лажном сличношћу Цркви, сличношћу туђом Христу и истини, њих нека нико не назива хришћанима и не општи са њима.[43]

Пошто смо у Цркви сви једно тело, под једном Богочовечанском Главом, то смо сви одговорни за свакога, и сваки за све. Живо осећајући то, Свети Златоуст благовести: Ми сачињавамо једну Цркву, складно састављене удове, органске делове једне Главе; сви смо ми једно тело; ако један члан буде занемарен, онда се сво тело занемарује. Тако, непристојним понашањем једнога нарушава се побожна уредност свих. у цркви сви ми стојимо заједно са анђелима. С њима певамо, с њима хвале узносимо. А ти стојиш непобожно. Па се и смејеш? Није ли чудновато што удар муње не пада не само на такве него и на нас? Стварно. то је достојно удара муње.[44]

Због своје Богочовечанске особености Црква је увек једна и јединствена, саборна, васељенска и недељива. Све Богочовечанске силе њене: свете Богочовечанске силе њене: свете тајне и свете врлине, и јесу увек уједињујуће и осаборњујуће силе њене, које увек неуморно и животворно делују у њеном небоземном телу под свемудром Главом сладчајшег Господа. Сав уцрквењен и оцрквењен, Свети Златоуст благовести из самог Богочовечанског срца Цркве: Црква се назива Божјом зато што у њој треба да буде јединство, јер ако је Божја, онда је сједињена и једна, не само у Коринту, него и у целој васељени. Име Цркве је не име раздељења него сједињења и слоге . Црква треба да буде свуда једна, и ако се налази у разним местима. Место раздељује, но Господ их сједињује, као заједнички свима. Због различитости места Цркве не губе слогу, јер их један Господ сједињује.[45] Христос је темељ. Зидајмо на том темељу и држимо се на њему, као лоза на чокоту, и не одвајајмо се од Христа, јер одвојимо ли се од Њега, одмах ћемо пропасти. Лоза упија у себе сок, јер је сједињена са чокотом; и зграда стоји, јер је на темељу, а оно што се откине пропада, јер се ни на чему не држи. Стога, држимо се Христа не просто већ приљубљујући се уз Њега; одвојимо ли се од Њега, пропашћемо. Приљубљујмо се уз Њега делима. Многим упоређењима Господ нам препоручује сједињење с Њим. Ето: Он је глава,. ми тело; између главе и тела може ли бити каквог растојања? Он је темељ ми зграда; Он је чокот, ми лозе; Он је женик, ми невеста; Он је пастир, ми овце; Он је пут, ми пугници; ми смо храм, Он обитавалац; Он је првенац, ми браћа; Он је наследник, ми сунаследници; Он је живот, ми живи; Он је васкрсење, ми васкрсавамо Њиме; Он је светлост, ми просветљавани Њиме. Све то означава сједињење, и не допушта никакво одвајање, чак ни најмање, пошто онај који се одвоји малчице, тај ће се потом одвојити и много. Тако тело, нанесе ли му се мачем макар и мала рана, квари се; зграда, напукне ли макар мало, сруши се; и грана, одломивши се од корена макар мало, није низашта. На тај начин, то мало већ и није мало, него је скоро све. Стога, када ми погрешимо у нечему мало, или се разлењимо мало, одмах обратимо пажњу на то мало; а не обратимо ли пажњу, то мало ће убрзо постати велико. Не обраћамо ли пажњу на своје мале грехе, ми ћемо упасти у велике. Грех је бездна, која одвлачи удубине и угушује.[46]

НАПОМЕНЕ:

[1] Најубедљивији сведок тога у новије време јесте јеромонах Др Атанасије Јевтић са својом светоотачки надахнутом студијом: Еклисиологија апостола Павла по Св. Златоусту (на грчком); Атина 1967.

[2] ср. Еф. 3, 8—10. 15; 1 Петр. 1, 12.

[3] Беседа пред прогонство, 2; P. gr. t. 52, col. 429.

[4] Еф. 4, 13

[5] Мт. 24, 35.

[6] Мт. 16, 18.

[7] Беседа по повратку из прогонства: P. gr. t. 52, col. 433.

[8] Јн. 15, 20.

[9] Јн. 16, 33.

[10] 1 Јн. 5, 4.

[11] Ср. 1 Јн. 5, 5; 4, 2—4

[12] Мт. 16, 18.

[13] 1 Мојс. 1, 11.

[14] Против Јевреја и незнабожаца, 12. 13; P. gr. t. 48, col. 829. 830, 831; ср. Против Јевреја, V, 2; P. gr. t. 48; col. 885—6.

[15] Ср. Д. А. 4, 32.

[16] О Лазару, VI, 4; P. gr. t. 48, col. 1032

[17] 1 Кор. 12, 21.

[18] Рим. 12, 15. О свештеномуч. Роману, Похвална реч, I, 1; P. gr. t. 50, col. 605. 606. 607.

[19] Јн. 19, 34.

[20] Јн. 3, 5.

[21] Еф. 5, 30.

[22] Похвала Максиму, 3; P. gr. t. 51, col. 229.

[23] О Евтропију, Н, 1; P. gr. t. 52, col. 397.

[24] тамо, II, 6; col. 402.

[25] Пред одаслање у прогонство, 1; P. gr. t. 52, col. 429.

[26] Мт. 24, 35.

[27] Беседа на речи пророка Исаије, IУ; стр. 407; Творенија Св. J. Златоуста, том VI, книга перваја; С. Петербург, 1900.

[28] Рим. 12, 5.

[29] 1 Кор. 12, 13.

[30] Еф. 5, 29.

[31] Беседе на Јованово Еванђеље, Беседа XV, 3; P. gr. t. 59, col. 101. 102.

[32] тамо, Беседа 46, 3. 4; P. gr. t. 59, col. 260. 261. 262.

[33] На Св. Пасху, V, 2; P. gr. t. 59, col. 734.

[34] Јн. 19, 34.

[35] Јн. 19, 35.

[36] Бес. на Ев. Јов. 85, 3; P. gr. t. 59, col. 463.

[37] Еф. 3, 18.

[38] Еф. 2, 19.

[39] Еф. 6, 10.

[40] тамо, Беседа 78, 4; P. gr. t. 59, col. 425.

[41] тамо, Беседа 79, 4; P. gr. t. 59, col. 430.

[42] Еф. 4, 5.

[43] На Св. Пасху, I; P. gr. t. 59, col. 724. 725.

[44] Беседе на Дела Апостолска, Беседа 24, 4; P. gr. t. 60, col. 190.

[45] Беседе на 1 Кор., Беседа I, 1; P. gr. t. 61, col. 13.

[46] тамо,Беседа УIII, 4; col. 72. 73.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Моје и твоје

Једино у Богочовечанском организму Цркве човек сазнаје сву тајну свога бића, и сву тајну своје сабраће — људи, и сву тајну свега што човек има, и сву тајну свих твари, и сву тајну Богочовека Христа, Његовог места у земаљском свету, и у свима световима. И тајна Бога и тајна човека доживљују се у Цркви на најсавршенији и најживотворнији начин; а кроз то и тајна свеколике творевине. Свети Златоуст, молитвено сав погружен у те свете тајне, благовести: Све смо добили од Христа; од Њега имамо и само биће, и живот, и дисање, и светлост, и ваздух и земљу. Ако би нас Он лишио ма чега од тога, ми бисмо пропали и иструлели, пошто смо дошљаци и странци. Изрази: моје и твоје — само су празне речи, а у ствари није тако. На пример: ако ти назовеш кућу својом, — то је празна реч, не одговара стварности, пошто Творцу припада и ваздух, и земља, и

материјал, и ти сам који си сазидао кућу, и све остало. Ако је кућа у твоме поседу, — но и то није тачно, не само због смрти која ти претстоји већ и пре смрти — због пролазности ствари. Свесни тога, будимо мудри и стекнимо две важне одлике: будимо благодарни и када добијамо и када губимо, и немојмо робовати стварима пролазним и које не припадају нама. Лишава ли нас Бог имовине, Он узима Своје; лишава ли те части, славе, тела, душе, или сина, Он узима не твога сина већ Свога слугу, јер га ти ниси створио већ Он. И када ми сами нисмо своји, како онда остало може бити наше? у ствари, све је Божје. Душа твоја — није твоја; како је онда имовина — твоја? И како ти оно што није твоје тражиш на оно што не треба? Зар не знаш да ћемо ми бити осуђени што рђаво употребљавамо оно што нам је дано? Што није наше већ Господње треба да употребљавамо на сличне нама слуге. Зато је и богаташ био осуђен што није тако поступао, и они који нису нахранили Господа. Немој говорити: ја трошим своје и уживам своје. Али то није твоје већ туђе. Бог жели да оно што је уручено теби за брању, постане твоје; туђе постаје твојим када га ти употребиш на друге; а када неумерено употребљаваш за себе, онда твоје постаје туђим. Све твоје јесте заједничко — за тебе и за твог ближњег, као што је заједничко — сунце, и ваздух, и земља, и све остало.[1]У нас је све — Божје: и тело, и душа, и дух. Божје, не само зато што их је Бог створио, већ и зато што их је Бог, када су постали туђи Њему, поново вратио Себи скупоценом крвљу Сина Свога. Господ Христос је тело наше учинио Својим, и ми немамо право да срамотимо тело другога, нарочито када оно припада Господу.[2] Тело је наше члан, органски део Христов, а Христос је васкрсао; значи: тело ће наше несумњиво следовати за Главом. Ти си се сјединио са Христом, — какав је крај томе? Велики и диван: будуће васкрсење, славно и неописиво.[3] Ако смо ми „тело Христово и уди међу собом",[4] а Он наша Глава, онда Он не може бити Глава оних који не сачињавају тело Његово и нису постали органски делови Његови.[5] Ми сачињавамо само тело Христово. у Евхаристији шта је хлеб? Тело Христово. Шта постају причасници? Постају тело Христово, не многа тела него једно тело. Као што хлеб, састојећи се из много зрневља постаје један, и зрна, иако су у њему, не виде се, и разлика се њихова не примећује због њиховог сједињења, тако се и ми сједињујемо један са другим и са Христом. Ми се хранимо не један једним а друга другим, већ сви једним и истим хлебом.[6]

Свети Златоуст апостолски богонадахнуто благовести: Црква је тело Христово. Као што тело и глава сачињавају једнога човека, тако су Црква и Христос једно. Као што је наше тело нешто једно — εντι мада се састоји из многих састојака, тако и у Цркви сви мн сачињавамо нешто једно — εν τι. Јер иако се Црква састоји из многих чланова, но сви су они једно тело. То је дело Духа Светога. Благовест је еванђелска: Јер једним Духом ми се сви крстисмо у једно тело, било Јевреји, или незнабошци, или робови, или слободни.[7] То значи: један Дух начинио је од нас једно тело и препородио нас; јер није крштен једним Духом један, а другим други. И није само Дух који нас је крстио један, већ је једно и оно у шта нас је Он крстио, тојест ради чега нас је крстио. Јер ми смо се крстили не да постанемо разна тела, него да бисмо сви ми на најсавршенији начин сачињавали једно тело међу собом; тојест: крстили смо се ради тога, да бисмо сви били једно тело. Рекавши: ми се сви крстисмо у једно тело[8] свети Апостол је укључио и себе сама. И он као да вели: и ја, апостол немам никаквог преимућства у том погледу; и ти си тело онако као ја, и ја онако као ти, и сви ми имамо једну исту Главу и родили смо се подједнаким крштењем, стога и сачињавамо једно и исто тело. Но не само Јевреје већ и незнабошце, који су били тако далеко од нас, Бог је увео у састав једног истог тела.[9]Тело човечије је најчудеснија лабораторија за коју зна људска свест; а то још више важи за Богочовечанско

тело Цркве Христове. у том Богочовечанском телу је све божански узвишено и тајанствено, али и човечански приступачно и стварно. Кроз те загонетне тајне богомудро ходи и проходи христочежњива душа превеликог Златоуста са неугасивим херувимским буктињама божанске светлости. Христомудри Апостол благовести хришћанима: „Ви сте тело Христово, и уди међу собом'".[10] Тело човечије по природи је онакво какво је, а наша усавршавања у телу Цркве зависе од наше слободне воље. И ми смо по слободној вољи својој дужни бити сложни онако како су то састојци тела људског сложни међу собом по природи. И ако у телу нашем не треба да буде неслоге, онда далеко више не треба да је буде у телу Христовом, нарочито стога што је благодат јача од природе. Пошто смо „уди међу собом", то смо ми не само тело него и органски делови међу собом. Сви ми сачињавамо нешто једно — εν τι, по примеру тела, и то једно састоји се из многога и налази се у многоме, а много се садржи у њему и добија могућност да буде много. Апостол је рекао: „тело"; али пошто сво тело сачињава не Коринтска Црква него васељенска, он је и додао: „Међу собом"; тојест: ваша Црква је део Цркве васељенске, тело које сачињавају све Цркве, стога сте дужни бити у миру не само један са другим, већ и са целом васељенском Црквом, ако сте истински удови, органски делови целога тела.[11]

у Богочовечанском саборном животу Цркве сви чланови Цркве учествују кроз свете тајне и свете врлине. у томе је и богочовечанска сила њихова. Свети Златоуст благовести: Велика је сила Цркве, нарочито молитвеног сабора Цркве. Гле, молитва Цркве ослободила је апостола Петра окова и тамнице. Свештенослужитељи и народ, сви се подједнако удостојавамо светих тајни. Свима се предлаже једно Тело и једна Чаша. И у молитвама суделује народ. При самом вршењу светих Тајни свештеник се моли за народ, а народ се моли за свештеника, јер речи: „и са духом твојим" означавају управо то. И шта је необично, ако се заједно са свештеником моли и народ, када он узноси свештене песме заједно са самим Херувимима и Небеским силама. То сведочи: сви смо ми једно тело, и разликујемо се један од другога колико се један органски део разликује од другог. И још ово: не треба све преносити на свештеника, него смо дужни и сами бринути се за сву Цркву као за заједничко нам свима тело — κοινού όώμ,ατος. Ато ће нас учврстити, и побудити на веће ревновање у врлинама ... У Цркви нема ни надувености претпостављених, ни робовске покорности потчињених; у њој постоји власт духовна, која сматра за своју највећу добит: трудити се и бринути о верницима, а не — тражити велике почасти. у Цркви треба живети као у једном дому; као они који сачињавају једно тело: сви су дужни бити расположени један према другоме. уколико је и крштење једно, и трпеза једна, и извор један, и биће једно, и Отац један.[12]

Богочовеком Господом Христом Црква је увек нова, и зато је у њој све ново; и зато је сваки члан њен — нови човек, богочовечански човек, јер живи Вечном Истином, која је вечношћу својом увек млада; јер живи Вечним Добром, Вечном Љубављу, и осталим вечним врлинама божанским, које су вечношћу својом увек младе, и стога увек нове. „Нови човек" је сав од Христове Истине, од Христове Правде, од Христових богочовечанских врлина.[13] Помоћу њих он је сав урастао у Христа, у Његово Богочовечанско тело, ухристовио се и охристовио се; и помоћу њих живи и у себи и са људима око себе. Јер у телу Истине Христове — Цркви, ми смо „уди један другоме".[14] Сачињавајући једно тело, ми и живимо једним духом, једним срцем, једном истином, једним животом. Све нам је саборно и заједничко: и бол и радост, и туга и жалост, и вера и љубав, и молитва и нада. Сваки живи у свима и ради свих; али и сви у свакоме и ради свакога. Припадајући Цркви, сваки припада свима и сви свакоме, јер смо сви једно тело, једна душа, једно срце. Зато је сваки дужан пазити на себе и на сваку своју

мисао и реч и дело, и сав живот свој водити и руководити саборним духом Цркве и саборном савешћу Цркве.[15]

Света и боговођена мисао Светог Златоуста овако о томе расуђује: Казавши Ефесцима укратко шта је стари човек, свети Апостол га затим описује подробно. И шта каже? „Зато одбаците сваку лаж". Какву лаж? Не подразумева ли он ту идоле? Не. Јер мада су и идоли лаж, но овде није реч о њима, пошто Ефесци нису имали никакве везе са идолима. Он им говори о лажи једног према другом, тојест о лукавству и обманама: „говорите истину сваки са својим ближњим",[16] — и наводи потресни разлог за то: „јер смо уди један другоме".[17] Стога нека нико не обмањује ближњег свог. Ништа, заиста ништа толико не ствара непријатељство као лаж и обмана! Обрати пажњу како их свети Апостол свуда постиђује указујући им на узајамну верност удова у телу. Око, вели он, не обмањује ноге, нити нога око. Ако око угледа змију или звера, да ли ће обманути ногу? Неће ли је одмах обавестити о томе, да би она, дознавши то од њега, ступала опрезно? Исто тако, када ни око ни нога немају средства да распознаду смртоносни отров, већ све буде зависило од чула мириса, зар ће оно слагати уста? Нипошто. А зашто? Зато што би оно у таком случају погубило и себе. Напротив, како се чулу мириса буде показало, тако ће и саопштити. А језик, зар ће обманути стомак? Не избацује ли он оно што му је одвратно, и не гута ли оно што му је пријатно? Ето каква је узајамна размена услуга међу удовима тела. Притом обрати пажњу како се верно и свесрдно обавља та узајамна предострожност. Тако и ми, немојмо лагати ако смо удови једнога тела. То ће бити доказ нашег пријатељства, а супротно томе — непријатељства.[18] У Цркви свак дугује Господу Христу = Глави Цркве не само живот већ и саму везу са њом. Сва Црква, док има Главу, расте, и то „расте растом Божјим".[19] И то није проналазак људског разума већ дело Бога.[20] Ако је брат твој стекао себи добар углед или речитошћу својом, или мудрим понашањем, или поступцима својим, ти узми удела у том његовом добром угледу, покажи да је он органски део тво га бића. И реци: он је органски део бића мог, углед његов преноси се и на цело тело Цркве. Но допустиш ли себи завист према брату, ти идеш против Цркве, устајеш против Бога, јер са добрим угледом брата твога повезана је корист саме Цркве, и ти неподаштавајући његов углед у ствари разараш и Цркву; и тако радећи на штету тела Христова, ти вршиш сатанско дело.[21]

Нема сумње, Црква је стуб и тврђава Истине[22] но исто тако, благовести Свети Златоуст: Истина је стуб и тврђава Цркве. И ми исповедамо: „Велика је тајна побожности: Бог се јави у телу, оправда се у духу".[23] Тојест: домострој нашега спасења — ἡ οἰκονομία η ὑπϱϱ ημών. — Црква је стуб васељене. Размишљај о тајни, и захватиће те језа: тајна побожности је велика и неопорецива, није подложна истраживању —οὐ ἰητογμένως, јер је изнад сваке сумње. Благовест је: оваплоћени Бог „показа се анђелима".[24] То значи: и анђели заједно с нама угледаше Сина Божјег, а пре тога Га не беху видели. Ваистину — велика тајна. Достојно је пажње: домострој нашега спасења Апостол свуда назива тајном. И с правом, јер она није била позната свима људима; или тачније рећи: чак ни анђелима није била откривена. Да није тако, зар би се рекло да је она откривена анђелима преко Цркве?[25] И заиста је она велика, јер Бог постаде човек и човек Бог; јави се човек безгрешни, човек се узнесе, би проповедан у свету; и с нама Га видеше анђели. Следствено, то је тајна. Стога, немојмо откривати тајну, немојмо трубити о њој свуда; живимо достојно — ἀξίώς; — ове тајне.[26]

У телу Цркве, благовести Свети Златоуст, ми смо органски делови један другога; спасење ближњега тиче се не само њега него целога тела; и несрећа

ближњега не ограничава се само на њега него се муком својом протеже на цело тело.

Ако смо грађевина Божја,[27] онда, када штета снађе један део, оштећује се и сва грађевина; а када је он чврст, онда се може држати и све остало. Тако и у Цркви. Показао си презрење према брату? Тиме си себе сама оштетио. Како? Тако, јер је твој органски део претрпео не малу штету. Јер када се онај који не удељује ближњему од свога иметка баца у пакао, онда се утолико више подвргава казни онај који види ближњега у великој опасности и не пружа му по моћ. Самољубив човек у ствари и не љуби себе; ко је пак братољубив, тај и љуби себе далеко више.[28] Црква не зна за разлику између господара и роба; она разликује и једног и другог по врлинама и пороцима: у Христу Исусу нема роба ни господара, већ су сви једно.[29] И тиме изнад греха и смрти, и јачи од греха и смрти. Вером у Јединог Истинитог Бога — Господа Христа ми постајемо „заједничари Христу — κοινωνοί".[30] Сва је саткана од бесмртне истине Златоустовска мисао: Вером смо постали заједничари Христу; ми и Он постали смо једно; Он — Глава, а ми тело Његово, сунаследници и сутелесници; ми — једно тело с Њим, од меса Његова и од костију Његових. Вером ми постојимо, и рођени смо, и постали смо, тако рећи, једно биће са Њим.[31]Јер Господ Христос, који нас је толико заволео, удостојио нас је таких блага, да нас је учинио Својим телом. Помислите само, чега смо се удостојили: ми и Христос смо једно. Ми смо „зајдничари Христу", јер имамо удела у ономе што припада Христу.[32] И ми сада идемо оним путем којим је Господ Христос прошао,[33] тојест доживљујемо све што је Спаситељево као своје спасење.

Црква је небоземно биће због своје богочовечанске стварности: у њој Бог постаје човек и човек Бог, небо постаје земља и земља небо. Доживљујући то, Свети Златоуст благовести: Црква је небеска, и није друго до небо.[34] У светој Евхаристији Богочовекова крв се меша са самим бићем душе наше, чинећи је крепком и чистом и доводећи је до неописиве красоте. Наша су свештенодејства небеска и на небесима, иако се извршују на земљи. Тако и анђели бивају на земљи, али се називају небеским; и херувими су се јављали на земљи, али су небески. И — „наше живљење је на небесима",[35] иако ми живимо овде, на земљи. Ми амо небески; то омо достојанство добили. Бојмо се остати на земљи. Но и сада ко хоће, може не бити на земљи. Јер бити или не бити на земљи зависи од наше воље и начина живота. На пример, о Богу говоре да обитава на небу. То говоре не зато што је Он ограничен неким местом, и не зато што је земља лишена Његовог присуства, већ због блискости анђелима. Стога, ако смо и ми блиски Богу, онда смо и ми на небу. Но, шта је мени до неба када ја созерцавам Господара неба, када сам постајем небо. „К њему ћемо доћи, говори Господ, и у њему ћемо се настанити".[36] Стога, начинимо душу своју небом. Небо има сунце; и ми имамо Сунце правде. Рекох: могуће је начинити себе небом. Томе додајем: могуће је начинити себе бољим од неба. На који начин? Ако будемо имали Господара неба. Небо је свуда чисто и светло и не мења се ни у време буре ни у време ноћи; тако и ми не треба да се подвргавамо томе ни у време невоља ни у време искушења ђавољих, него да останемо чисти и светли. Небо је високо и далеко од земље; будимо и ми такви: одрешимо се од земље и узнесимо се на ту висину. А како се можемо одрешити од земље? Ако будемо размишљали о небеском. Будимо небо; узиђимо на небеску висину. А на ту висину се најлакше улази помоћу врлина. Треба само хтети, па ћемо све постигнути. Ту се не може рећи: не могу. То би значило окривљавати Творца: јер ако нас је Он ство рио немоћнима, а захтева да творимо врлине, онда кривица пада на Њега. Рећи ћеш: зашто онда многи не могу? Зато што не желе. А због чега не желе? Због лењости; а ако зажеле, разуме се, моћи ће. Јер нама сарађује и помаже Бог; наше

је само да се одлучимо, само да приступимо делу, само да уложимо труд, само да имамо душевно расположење, — и све ће се успети.[37]

На чему је сазидана Црква Христова? На Личности Богочовека Христа: сва у њој, сва на њој, сва ради ње. Само као таква, она је божански и човечански свеистинита, божански и човечански свеправедна, божански и човечански свебезгрешна, божански и човечански свеобухватна, божански и човечански свемоћна, божански и човечански свепобедна. То је Богочовекова благовест о Цркви. То и Његов одговор на питање: Ко је Син Човечији? Ко? — Он је: Син Бога живога, Исус Христос = Богочовек, Богочовек = Црква. На тој Истини, и на вери у ту Истину, основана је и сазидана Црква: „и врата паклена неће је надвладати — οὐ κατιόχύσούσιν αύτης.[38] Само као таква, Црква Христова је јача од свих богопротивних сила у свима световима и у свима временима. И од самих „врата паклених", која чувају најстрашнији и најбогоборнији демони. И они такви, не могу је надвладати ни сами, ни преко својих неизбројних црквоборних сарадника кроз векове и векове . То намнајубедљивијесведочинајречитијиисповедникиблаговестникистинеСпасове о Цркви, и саме Цркве, Свети Златоуст. Наводећи Спаситељеве речи: "на овоме камену сазидаћу Цркву своју, и врата паклена неће је надвладати",[39] Свети Златоуст благовести: Ето стене, ето ограде, ето утврђења, ето пристаништа и прибежишта! Неразбивљивост ове стене види се из следећег. Господ Христос није рекао да стену (= Цркву) само напади људи неће надвладати него и саме злоћудности пакла — „врата паклена". Није Господ рекао: неће нападати на њу, него: „неће је надвладати", — нападаће, али је неће победити. А шта значе речи: „врата паклена"? Да би нам то било јасно, упоредимо „врата паклена" са вратима града. Вратима града, капијом града се назива улазак у град; према томе и „врата паклена" означавају опасност која води у пакао. Тако је смисао ових Спаситељевих речи овај: макар јуришале и напале такве опасности које су у стању да нас одвуку у сами пакао, Црква ће остати непоколебљива. Господ је могао не допустити да се Црква подвргава опасностима. А зашто је допустио? Зато што је далеко важније допустити искушења, па учинити да она не нанесу никакво зло, него ли не допустити их. А Господ је допустио сва искушења, да би Цркву учинио искуснијом, јер „невоља трпљење гради, а трпљење искуство".[40] Да би пак очигледније показао Своју силу, Он Цркву отима од самих врата смрти. Ради тога је Он и допустио да бива бура, али није допустио да лађа потоне. Допустивши да Црква броди по васељени као лађа по мору, Господ није уништио олује и буре него је Цркву избављао усред њих, није утишао море него је обезбедио лађу; и то онда када су на све стране устајали народи као помамни валови, и зли дуси нападали на Цркву као силовити ветрови, и одасвуд урлала бура — Господ је снабдевао Цркву великом тишином; и што је ваистину чудесно, бура не само што није потопила лађу него је лађа укротила буру; непрестана гоњења не само нису потопила Цркву него су се сама сломила о Цркву. Како? на који начин? због чега? — Због самих речи изговорених Господом: „врата паклена неће је надвладати". Незнабошци су се силно патили да обезсиле ове речи и одузму им моћ, али нису успели. Зашто? Зато што су то — речи Божје. Какве све злоумишљаје и грозоте нису чинили незнабошци против ових речи Божјих! Наваљивале су војске, употребљавана сваковрсна оружја, наоружавали се цареви, бунили се народи, устајали градови, љутиле се судије, измишљале се свакојаке смртне казне, није пропуштена ниједна врста мучења; и огањ, и гвожђе, и зуби зверова, и бацање са стена, и потопљење, и пучина, и дрвље, и камење, и крст, и пећ, и остало што се замислити може као средство мучења. Употребљавано је неизразиво мноштво претњи, безбројна обећања почасти, да би помоћу првих заплашили, а помоћу других раслабили и саблазнили. Није пропуштена ниједна

врста преваре и насиља. Очеви су издавали децу, и нарушавали су се закони природе. Но темељи Цркве нису се ни тада поколебали; иако се рат водио од стране најближих, ипак се није коснуо темеља Цркве, благодареħи речима Господњим: „врата паклена неће је надвладати". Бог је речју Сво јом утврдио небеса и речју основао земљу на водама,[41] уредивши тако, да се вештаство тврдо и тешко држи на лаком и житком; и море, незадрживо у јарости и бурама, Он је речју оградио са свих страна слабим зидом — песком. Зашто се онда чудити што је Онај који је речју утврдио небо, основао земљу и поставио границу мору, том истом речју оградио Цркву, која је драгоценија и од неба, и од земље, и од мора.[42]

Богочовечански је истинита и бесмртна благовест Светог Златоуста: Црква не престаје трпети нападе и побеђивати, подвргавати се сплеткама и надвлађивати. Што је више нападају, она се све више множи; валови се разбијају, а камен стоји непокретно. Велика је корист од искушења. Као што киша, падајући на земљу, пробуђује семење; тако и искушења, улазећи у душу, побуђују усрђе. По речи Божјој — Црква је непоколебива: „врата паклена неће је надвладати.[43] Ко напада на њу, тај убија самога себе, а Црква се показује свемоћна; ко напада на њу, тај разара своје властите силе, а наш ратни плен чини најсјајнијим. Славан је био Јов и раније, али је после страдања постао још славнији; није тако он био славан када је имао тело здраво, као што је постао славан када је био окиħен гнојем рана. Никада се не треба бојати искушења, ако је душа припремљена за њих. Невоља не шкоди већ „гради трпљење".[44] Као што огањ не квари злато, тако и невоља не шкоди врлини. Шта чини огањ са златом? Очишћава га. Шта производи невоља у ономе који је подноси? Трпљење. Она га узвишује, одгони лењост, усредсређује душу, чини ум обазривијим. Непријатељи су подигли гоњење да би разјурили овце, а десило се супротно: оно је довело пастира. Не треба се никада бојати искушења. Ти си — камен? Онда се не бој валова, пошто ћу на ово ме камену, рекао је Господ, сазидати Цркву Своју, и врата паклена неће је надвладати.[45] Бивају ратови некада споља некада унутра; но ништа неће потопити ову лађу.[46]

Црква је циљ и смисао сваке твари и целокупне творевине. Свети Златоуст благовести: Бог је постао човек и примио тело, да би васељену начинио Црквом. Богу је веома мила Црква, ограђивана вером. Ради Цркве утврђено је небо, разливено море, распростр ваздух, основана земља, засаħен рај, дат закон, слати пророци, вршена чудеса, растављало се и сједињавало море, падала с неба мана и изненада постављана трпеза. Ради Цркве су се јављали пророци, ради ње и апостоли. И нашто много говорити о томе? Ради Цркве је Јединородни Син Божји постао човек, као што о томе говори апостол Павле: Бог „не поштеде Сина Свога".[47]Бог не поштеде Сина Свог, да би поштедио Цркву. Ради ње Он је пролио крв Сина Свог. Та крв орошава Цркву, стога саднице њене не могу увенути и не губе своје лишће. Благодат Светога Духа обрађује Цркву, стога је она неразрушива. Но није чудо што је она неразрушива, него је чудо што је она неразрушива иако мноштво непријатеља напада на њу. Од искони силно је мноштво непријатеља који нападају на њу. Ко то гаји наду да ће надвладати Цркву? Јасно је да то није у стању учинити нико. Господ Христос је објавио: „врата паклена неће је надвладати".[48] Лакше је уништити небо и погубити земљу него ли учинити да настрада Црква. Сам Господ Христос каже: небо и земља проħи ће, али речи моје неће проħи.[49] И природно, јер је реч Божија моħнија од самога неба. Гле, небо је дело — речи. Бог рече: нека постане небо, — и Његова реч постаде дело. Живот природе је потекао и ништа јој није сметало, пошто је Господ природе Бог, који је могао и да је створи такву, и да је створену измени. Бог који је утврдио небеса, створио је природу. Али Бог Логос

није ради небеса примио тело, да би људи схватили, да је Црква — драгоценија и од неба, и он анђела, и од сваке твари. Стога: „небо и земља проћи ће, али речи моје неће проћи". Које речи? Ове: „Ти си Петар, и на овоме камену сазидаћу цркву своју".[50] Није Господ рекао: на Петру, јер је Он саздао Цркву Своју не на човеку, него на вери. Каквој вери? — „Ти си Христос, Син Бога живога".[51] Цркву је Господ назвао стеном; њу запљускују валови, али се она не колеба. Црква доживљује искушења, али је она не побеђују. Шта, дакле, значи: „на камену"? Значи: исповедање вере састоји се у речима. То исповедање не могу да надвладају ни демони. Отоме сведоче Мученици, који нису изгубили своју веру, иако су им ребра стругали ножевима. О, невиђених и чудесних дела! Тело се руши, па ипак се вера не умртвљује. Усред најсвирепијих непријатељских напада Црква побеђује. Она ће и надаље побеђивати, и никада неће бити побеђена.[52]

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо,Беседа X, 3; col. 85. 86.

[2] тамо, Беседа 18, 2; col. 147.

[3] тамо, Беседа 12, 2; col. 144.

[4] 1 Кор. 12, 27.

[5] тамо, Беседа 26, 2; col. 214.

[6] тамо, Беседа 24, 2; col. 200.

[7] 1 Кор. 12, 13.

[8] 1 Кор. 12, 13.

[9] тамо, Беседа 30, 1. 2; col. 250. 251.

[10] 1 Кор. 12, 27.

[11] тамо, Беседа 32, 1; col. 263. 264.

[12] тамо, Беседе на 2 Кор., Беседа 18, 3; P. gr. t. 61, col. 527. 528.

[13] Ср. Еф. 22—24; Кол. 3, 9—12.

[14] Еф. 4, 25.

[15] Ср. Еф. 4, 22—25; Рим. 12, 5; 1 Кор. 12, 27.

[16] Еф. 4, 25

[17] Еф. 4, 25

[18] Беседе на Ефесцима, Беседа XIV, 1; P. gr. t. 62, col. 99. 100.

[19] Кол. 2, 19.

[20] Беседе на Колошанима, Беседа УII, 1; P. gr. t. 62, col. 344.

[21] тамо,Беседа XI, 3. 4.; col. 378. 379. 380.

[22] 1 Тим. 3, 15.

[23] 1 Тим. 3, 16.

[24] 1 Тим. 3, 16.

[25] Ср. Еф. 3, 10. 15; Кол. 3. 16; 1 Петр. 1, 12.

[26] Беседе на 1 Тим., Беседа XI, 1; P. gr. t. 62, col. 554. 555.

[27] Ср. 1 Кор. 3, 9; Еф. 2, 21.

[28] Беседе на 2 Тим., Беседа VII, 1; P. gr. t. 62, col. 637.

[29] Гал. 3, 28. — Тумачење Послан. Филимону, Беседа I, 1; P. gr. t.62,col. 705.

[30] Јевр. 3, 14; ср. 2 Петр. 1, 4.

[31] Св. Златоуст, Тумач. Посланице Јеврејима, Беседа VI, 2; P. gr. t.63. col. 56.

[32] тамо,Беседа VI, 3; col. 58.

[33] тамо,Беседа VII, 2; col. 63.

[34] тамо,Беседа XIV, 2; col. 112.

[35] Флб. 3, 20.

[36] Јн. 14, 23.

[37] тамо,Беседа ХУI, 2. 3. 4; col. 125. 126. 127.

[38] Мт. 16, 18.

[39] Мт. 16, 18.

[40] Рим. 5, 3. 4.

[41] Пс. 37, 6; 103, 5.

[42] О надпису Дела Апостолских,Беседа, 1; P. gr. t. 51, col. 77. 78. 79.

[43] Мт. 16, 18.

[44] Рм. 5, 3.

[45] Мт. 16, 18.

[46] О жени Хананејки, Беседа, 1; P. gr. t. 52, col. 449. 450.

[47] Рм. 8, 32.

[48] Мт. 16, 18.

[49] Мт. 24, 35

[50] Мт. 16, 18.

[51] Мт. 16, 16.

[52] На Педесетницу, I; P. gr. t. 52, col. 806. 807.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Рат против Цркве

Сва ратовања против Цркве Христове увек су се завршавала, и завршавају се, поразом гонитеља. Свети Златоуст благовести: Гонећи Цркву, гонитељи су увек доживљавали пораз од гоњених страдалника, који су на сва гоњења одговарали трпљењем и страдањем. У томе се и састоји чудесни начин њене победе, могућ не за људе већ једино за Бога. у Цркви је достојно дивљења не само то што је она побеђивала, него и то што је на такав начин побеђивала. Гоњена, вијана, кидана на безброј начина, она се не само није смањивала него је расла; и само трпљење њено побеђивало је оне који су јој причињавали страдања. Такво је држање дијаманта према гвожђу: самим тим што дијамант добија ударе, он уништава силу онога који га удара.[1]

Црква је лађа на земљином безобалном мору смрти; она прима људе,преображаваих у бесмртнике, и искрцава на плаве небеске обале чудесног Царства Небеског. Свети Златоуст благовести: наша лађа — Црква — начињена је не од дасака него од божанских светих Писама; њу не руководе звезде с висине него Сунце управља њеним пловљењем; и ми седимо крај крме очекујући не дување ветра већ тихо лахорење Духа Светога.[2] Нојев ковчег је праслика Цркве: ковчег је — Црква, Ноје — Христос, голуб — Дух Свети, маслинова гранчица — човекољубље Божије. Као што је Нојев ковчег спасао сва створења што су била у њему, тако и Црква спасава све заблуделе. Но ковчег је само спасавао, а Црква чини нешто више. На пример: ковчег је примио у себе бесловесна створења, и спасао их као бесловесне; Црква прима неразумне људе, и не само их спасава него их и преображава; ковчег је примио гаврана, и испустио гаврана; Црква прима гаврана, а испушта га као голуба; прима вука, а испушта га као овцу. Када у Цркву уђе човек грабљив, користољубив, и послушно прими божанско учење, онда он мења начин мишљења, мења дух свој, и од вука постаје овца.[3]

У Цркви Христовој: апостоли су апостоли Богочовеком Господом Христом: Он је за њих све и сва, Он у њима све и сва; све што осећају, мисле, раде, све је од Њега и ради Њега. Откуда то? Отуда што је васкрсли Богочовек Господ Христос сав у њима, сав са свима Својим Богочовечанским силама и моћима, какве земаљски свет не виде пре њих. Свети Златоуст благовести: Откуда у светих Апостола такво богатство и власт и сила? Све је то дала њима она Спаситељева реч коју је Господ рекао њима шаљући их на проповед: „Ево ја сам с вама".[4] Он сам иде испред њих и уклања препреке; сам поравњује све и тешко чини лаким. Апре тога све је дисало ратом, свуда кршеви и провалије, и нигде да се стави нога ни да се предахне; Сва су пристаништа била затворена, сви домови закључани, уши свих запушене; но чим су Апостоли изашли на проповед и почели благовестити, они су разрушили све препреке непријатеља, и слушаоци су предавали њима душе своје, и због тога подвргли себе безбројним опасностима.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] На пророка Исаију, Глава 2, 2; стр. 26. 27; Творенија Св. Ј. Златоуста, том VI, книга 1.; С. Петербург, 1900.

[2] Против аномејаца, Реч VII, 1; P. gr. t. 48, col. 757.

[3] О Лазару,Реч VI, 7; P. gr. t. 48, col. 1037. 1038; ср. Беседа о свештеномученику Фоки, 2; P. gr. t. 50, col. 702. 703.

[4] Мт. 28, 20.

[5] Беседе на Псалме, Беседа на Псалам 46, 3; P. gr. t. 55, col. 213

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Мрзети грех - волети грешника

Основна је еванђелска благовест и јединствена у земаљском свету новина, којом је Нови Завет и на земљи и на небу бесмртно нов: Не убијати грешника због греха; осуђивати грех а волети грешника спасавајући га од греха. Као боголико биће човек је увек несравњено већи од сваког свог греха, па и оног највећег. Пример и доказ? Спаситељев суд о жени грешници, ухваћеној у прељуби: „ни ја те не осуђујем, иди, и одсада више не греши".[1] Поред свих својих грехова, ти си ипак у суштини боголико биће; иди, и одсада више не греши: јер у боголикој души човековој увек има божанске и богочежњиве силе која покајањем може убити сваки грех и осигурати човеку бесмртност и живот вечни. Свети Златоуст благовести: Јеретичка учења, несагласна са вером Цркве Христове, треба анатемисати и бежбожне догмате изобличавати, али људе неопходно је на сваки начин штедети и молити се за њихово спасење.[2] Сила Истине не треба никакве помоћи; и, макар је хиљаде њих гасили, она неће ишчезнути, него ће управо преко њих самих, који се старају да јој науде, промолити се још блиставија и узвишенија, подсмевајући се њиховом безумљу и узалудном труду. Хришћанима није допуштено обарати заблуду приморавањем и насиљем, него убеђивањем, речју и кротошћу обављати спасење људи.[3] Бог допушта да се Његова истинита и апостолска вера подвргава многим нападима, а јересима и идолопоклонству допушта да уживају спокојство. Због чега? Због тога, да би ти познао њихову

слабост, када они, и неузнемиравани, пропадају сами од себе; и да би се ти уверио у силу вере која подноси нападе, и множи се преко самих противника.[4]

Наш рат против јеретика, вели Свети Златоуст, и није рат који живе претвара у мртве, већ који мртве изводи у живот. Ја гоним не вештаственим оружјем већ речју; гоним не јеретика већ јерес; мрзим не човека већ заблуду, и хоћу да привучем себи заблуделог; ја водим рат не са створењем, јер је створење — дело Божије, него хоћу да исправим ум који је покварен ђаволом. Као што лекар, лечећи болесника, ратује не против тела већ уклања повреду тела, — тако и ја када се борим са јеретицима, борим се не са самим људима већ хоћу да истребим заблуду и очистим трулеж. Ја сам научен да трпим гоњење а не да гоним, да будем прогањан а не да прогањам. Тако је и Господ Христос побеђивао, не распињући него распет, не задајући ударце него примајући ударце.[5]

О општењу са јеретицима Свети Златоуст вели православним хришћанима: Често сам вам пута говорио о безбожним јеретицима, и сада вас преклињем: немојте са њима имати општење ни у чему: ни у храни, ни у пићу; не заводите са њима ни познанство, ни пријатељство, ни љубав. Ако пак неко чини тако нешто, онда он отуђује себе од васељенске Цркве.[6] Спасење је у Христу. Но то спасење припада једино Цркви, и нико не може ван Цркве и вере бити заједничар Христу, нити се спасти. Свесни тога, ми знамо да безбожне јереси немају никакве наде на спасење, јер немају ни најмањег општења са Христом.[7]

Животне силе у телу Цркве добијају се од Главе Цркве — Господа Христа. Од Њега је и нравствено учење, од Њега и догматско учење; од Њега и сва животворна сила њихова. Свети Златоуст благовести: Нравствено учење представља собом као тело, а сједињено с њим познавање догмата заузима место побожно уређене душе. И као што су органи тела, када су одвојени од душе, бескорисни, тако је и красота нравствености мртва, ако је не оживотворава сила догмата. Каква је корист од чедног начина живљења, када чедност не зна добро Судију чедности? Каква је добит од милостиње, када Судија милостиње негодује као одбаченик. Сва тековина врлине остаје бескорисна, ако у корену своме нема праве догмате. Плодови врлина треба да происходе из корена, а нерви се размрежују из главе. Држећи се те главе, и сачињавајући с њом органе добрих дела, ми и сачињавамо сво тело побожности, обухватајући главу тела — Христа, јер је Он, — каже се, — глава телу Цркве.[8] Ту главу нису се удостојили имати јеретици.[9]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 8, 11.

[2] О анатеми, 4; P. gr. t. 4S, col. 757.

[3] О Светом Вавили, 2. 3; P. gr. t. 50, col. 537.

[4] Похвала Светом Евстатију, 3; P. gr. t. 50, col. 603.

[5] Беседа о Светом свештеномученику Фоки, 2, P. gr. t. 50, col. 701.

[6] Реч о лажним пророцима и о јеретицима, 9; P. gr. t. 59, col. 563.

[7] Реч на Пасху, I; P. gr. t. 59, col. 725.

[8] Кол. 1, 18.

[9] Против јеретика; P. gr. t. 60, col. 745.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црквена гносеологија

Откако је Богочовек Господ Христос у земаљском свету као Црква, Он је за род људски постао, и занавек остао, непогрешиво мерило живота, истине, добра, вере, љубави, бесмртности, вечности, знања, савести, човека, Бога, душе, тела, земље, неба; речју свега видљивог и невидљивог. Новозаветна богочовечанска гносеологија, и тиме црквена гносеологија је сва у Њему и сва од Њега. Насупрот њој стоји незнабожачко-хуманистичка гносеологија: „човек је мера свих ствари". Стоји човек према Богочовеку. Човек, сав беспомоћан у свима својим тамама и помрчинама, без икаквог излаза из њих, све — док не поверује у васкрслог Богочовека и уђе у Његове чаробне светове, какве око људско не виде, и уво људско не чу, и срце људско не наслути.[1] Свети Златоуст благовести: Ми смо научени веровати, не испитивати; верујући се просвећујемо; не подајући се радозналости, примамо крштење. Код јеретика крштење није — просвећење; они примају крштење телом, а душом се не просвећују. Безумље је јеретика: они умртвљују веру и уводе испитивање, и тиме умртвљују богословље, а у нас царује живи Господ Христос и ми Му се клањамо како треба. Јеретици се држе аристотелизма, претпостављају Платона Еванђељу. Одбацили су проповед вере, и увели неверујуће испитивање. Заиста је умрла истина у безбожних јеретика, и завладало аристотеловско учење.[2]

На питање: треба ли мрзети непријатеље и незнабошце? Свети Златоуст одговара: разуме се, треба мрзети, али не њих него њихово учење; мрзети не човека него порочну делатност и покварену вољу. Човек је — дело Божије, а заблуда — дело ђавола. Међутим, ако треба мрзети непријатеље Божије, онда треба мрзети не само безбожнике него и грешнике; а у таком случају ми ћемо бити гори и од зверова, гнушајући се свих и надимајући се гордошћу, као фарисеј.[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 1 Кор. 2, 9.

[2] На речи: „у почетку беше Логос" (Јн. 1, 4), 2; P. gr. t. 63, col. 547. 548.

[3] О љубави; P. gr. t. 62, col. 578.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Богочовечанско јединство Цркве. Епископство једно и нераздељиво

Органско, бесмртно, небоземно јединство Цркве као Богочовечанског тела, богочовечанског организма, богочовечанске организације налази се у самој Личности Богочовека Господа Исуса Христа. То јединство је сво присутно у богочовечанској апостолности светих апостола и њихових наследника — епископа; сво присутно и у богочовечанској светости свегих апостола и њихових наследника — епископа; сво присутно и у богочовечанској саборности светих апостола и њихових наследника — епископа. Таква је Богочовечанска Црква Христова од почетка до данас; таква ће бити кроз сву историју земље и неба: једна, света, саборна и апостолска; Она = бесмртни и вечни Богочовек Господ Христос кроза све божанске вечности. Ту истину свом душом осећа и свим срцем зна и богомудро казује свети Кипријан Картагенски:

Ко се не држи јединства Цркве, нема ни веру Цркве. Ко се противи и поступа насупрот Цркви, не налази се у Цркви. Расуђујући отоме, божански апостол Павле казује тајну тог јединства говорећи: једно тело, један дух, један Господ, једна вера, једно крштење, један Бог.[1] Овог јединства ваља да се држимо сви и да га бранимо, нарочито епископи, који првенствују у Цркви, да би показали да је и само епископство једно и нераздељиво. Епископство је једно, и сваки епископ целостно учествује у њему. Исто тако и Црква је једна, иако се умножава и шири прираштајем. Гле, и сунце има многе зраке, али је светлост једна; много је грана на дрвету, али је стабло једно чврсто се држећи на корену. Одвој сунчев зрак од његовог извора, — јединство неће допустити да постоји одвојена светлост; одломи грану од дрвета, — одломљена грана изгубиће способност да расте. Тако и Црква, озарена светлошћу Господњом, распростире зраке своје по целоме свету; али светлост, разливајући се свуда, једна је, и јединство тела остало је нераздељиво. По свој земљи Црква шири гране своје, обремењене родовима; обилни потоци њени теку по огромном пространству: но

при свему томе глава остаје једна, један извор, једна мати, богата духовном чељади. Од ње се ми рађамо, њеним се млеком хранимо, њеним се духом напајамо. Она нас чува за Бога, припрема за Царство небеско своју чељад. Сваки који се одваја од Цркве, постаје туђ њених обећања; који напусти Цркву Христову, лишава се награда припремљених Христом: он је за њу туђ, непотребан, непријатељ њен.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 4—6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Ван Цркве - нема спасења

Не може Бога имати за Оца онај коме Црква није мајка (Habere non potest Deum Patrem qui Ecclesiam non habet matrem). Ко је ван Цркве не може се спасти, као што се нико није спасао ко је био ван Нојевог ковчега. Господ говори за поуку нама: Који није са мном против мене је; и који не сабира са мном, просипа.[1] Који сабира на другом месту а не у Цркви, расипа Цркву Христову. Тај није на путу спасења.[2]

Апостолска је и светоотачка вера, апостолска је и светоотачка догма, апостолска је и светоотачка истина богочовечанска: ван Цркве нема спасења, јер ван Цркве нема Христа, нема Спаситеља, у коме је и васцело спасење. Блажени Теодорит Кирски благовести: Нама се спасење предаје Црквом; а ко је ван Цркве, тај неће добити живот вечни.[3] Цркву Божију сналазе искушења од стране људи и демона, зато се промишља о њој. Сем тога, сва Црква Божија састоји се не само од савршених чланова него се у њој налазе и они који живе немарно и воле лењствовање, као и они који воле распусан живот. И пошто је тело Цркве једно, оно обухвата и једне и друге.[4] Грешници су болесни чланови у телу Цркве; а такве чланове старамо се лечити на доличан начин.[5] Лице Цркве у правом смислу јесте сам Господ Христос, јер је Он глава телу Цркве.[6] На целој земљи Црква је једна. Но и она се дели по градовима, насељима и селима. Као што сваки град има у себи много засебних домова, али се ипак назива један град: тако је и безброј цркава на острвима и копну; али све заједно, сједињаване држањем

истинитих догмата, сачињавају једну Цркву.[7] У Цркви постоји овај „савршени устав побожности: они који верују у Бога, дужни су и живети по Богу".[8] Цркве по свој земљи и на мору, називају се телом Господа Христа и од Њега примају изворе освећења.[9] О Педесетници на свештене Апостоле је ниспослана животворна роса Свесветога Духа, од које сви верници примају вечно спасење. [10] Хришћани су се удостојили називати се телом Господа Христа, те су стога органски делови један другоме, и дужни су састрадавати један другоме: плакати с плачнима и радовати се с радоснима.[11] Благодат учитељства, дарована светим Апостолима, није престала са њима него је прешла и просветила њихове наследнике, те тако и до данашњега дана у црквама Божјим тече извор Свесветога Духа и раздељује људима богодане дарове.[12] Верници су једно тело, и сваки од нас испуњује дужност органског дела.[13] Пошто сачињавамо једно тело Господа Христа ми треба да смо једномишлени.[14] На одвојене и одлучене од тела Цркве, напада ђаво пошто су лишени благодати.[15] У Посланици Коринћанима[16] свети Апостол назива Христом заједничко тело Цркве, зато што је глава овога тела Господ Христос. Са тог разлога Апостол наређује размотрити тело и познати да је оно, иако сложено из разних делова, ипак једно тело, и назива се једно; и помоћу тога дознати да и Црква, мада се назива телом Господа Христа, ипак има многе и разне чланове, од којих су једни важнији од других, већи по части од других, али су сви неопходни и корисни.[17] Све верујуће свети Апостол назива једним човеком, јер је у свих једна глава — Господ Христос, а тело сачињавају еви који су се удостојили спасења.[18] Као што глава свима деловима тела доставља осећајну силу, јер је мозак извор осећајне силе, тако и Господ Христос, сачињавајући главу, раздељује духовне дарове, састављајући делове тела у једну складну целину.[19] Тело Цркве садржи у себи све, и мужеве и жене, и очеве и децу, и старешине и потчињене.[20] У телу Цркве Христос је глава наша по човечјости. А глава је једносушна са телом. Тако је и Он једне суштине с нама као човек.[21] Свети Апостол у преносном смислу назива Господа Христа главом, а састав Цркве — телом. Јер као што у човечјем телу мозак главе јесте корен дамара, и тело преко дамара добија осећаје, тако тело Цркве прима од Господа Христа и изворе учења и стихије спасења.[22]

Ретко је ко тако свестрано и свеобухватно доживео Богочовечаиску истину Цркве и Богочовечанску истину оЦркви, и тако је херувимски неустрашиво и богомудро исповедао као Свети Максим Исповедник. Све дубине боголиког бића човековог он је пророчки и апостолски видовито сагледао и испитао у богочовечанским дубинама Богочовечанског бића Цркве. Исто тако он је кроз Богочовечанско биће Цркве открио тајанствену логосност и логичност свих видљивих и невидљивих светова Божјих. И тако се јавио као изузетни сведок и премудри исповедник ове основне истине новозаветне: „тајна Христова" је тајна Цркве Христове, и у њој сва тајна човека и свих видљивих и невидљивих светова Божјих, јер су све тајне свих бића и свих твари дане и разјашњене Богочовеком Христом у Његовом Богочовечанском телу - Цркви.

НАПОМЕНЕ:

[1] Мт. 12, 30.

[2] О јединству Цркве, 6.

[3] Тумачење Књиге Исуса Навина, 2; стр. 273; Твор. Блаж. Теодорита Кир. част I; Москва, 1855.

[4] тамо, Објашњење Псалма 39, 12. 13; стр. 227. 228; Твор., част II

[5] тамо, Тумачење 2 Солуњ. 3, 14; стр. 554; Твор. част VII.

[6] тамо, Објашњење Псалма 44, 13; стр. 255; Твор. част II.

[7] тамо, Објашњ. Псалма 47, 4; стр. 268; част II.

[8] тамо, Објашњ. Псалма 127; стр. 361; част III.

[9] тамо, Објашњ. Псалма 131, 18; стр. 375; част III.

[10] тамо, Објашњ. Псалма 133, 3; стр. 377; част III.

[11] Рм. 12, 15. — Тумачење пророка Данила, 8; стр. 164; част IV.

[12] Тумачење на дванаест Пророка, Предг.; стр. 244; част IV.

[13] Тумачење Посланице Римљанима, 12, 4; стр. 134; част VII.

[14] Тумачење 1 Кор. 1, 2; стр. 171; част VII.

[15] тамо, 5, 4; стр. 199

[16] 1 Кор. 12, 12.

[17] тамо, 12, 12; стр. 257.

[18] Тумачење Посланице Ефесцима, 2,15—16; стр. 427—428; част VII.

[19] тамо, 4, 16; стр. 438.

[20] тамо, 6, 5; стр. 449.

[21] Тумачење Послан. Колошанима, 1, 18; стр. 492; част VII

[22] тамо, 2. 19; стр. 503—504.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Васељенска Црква - правилно исповедање Вере

У Цркви је оваплоћени Син Божји, Богочовек Христос све и сва. Стога Свети Максим благовести: Господ назива васељенском, саборном, католичанском Црквом — правилно и спасоносно исповедање вере у Богочовека.[1] На тој вери Господ је сазидао, и непрекидно зида Цркву Своју.

„Истински жива вера, вера делатна и делотворна је она, по којој се Логос Божји показује у творцима врлина, оваплоћаван кроз заповести, помоћу којих Он као Логос узводи делотворце ка Оцу, у коме је Он по природи".[2] Бог Логос, као Богочовек, судиће свој твари, пошто је Творац твари, и као такав, творац сваког закона, установе и поретка у видљивим тварима, чији је Он почетак, средина и крај, као Логос Творац.[3]

НАПОМЕНЕ:

[1] Мт. 16, 15—18. — Живот Св. Максима Исповедника,24; ... καθολικήν Ἐκκλησίαν, τήν ὀρθήν και σωτήριον τής πίστεως ὁμολογίαν είναι; P. gr. t. 90, col. 93 D.

[2] Св. Максим Исповедник, Питања Таласију, Питање 25; P. gr. t. 90, col. 336 D.

[3] тамо, Питање 19; P. gr. t. 90, col. 308 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Тајна Христова - Црква

Реч Светога Писма, вели Св. Максим, назива тајну Христову Христом. То јасно сведочи велики Апостол говорећи: Тајна која је била сакривена од векова и нараштаја, сада се објави,[1] тојест Апостол поистовећује тајну по Христу са Христом. Ова пак тајна очигледно јесте неизрециво и незамисливо сједињење по ипостаси Божанства и човечанства у Богочовеку Христу. Ово сједињење доводи човечанску природу у потпуно поистовећење са Божанском по начелу Ипостаси, и од обадвога чини једну сложену Ипостас —τήν ὑηόϋταοιν σύνθετον, не наносећи никакво уопште ума њене при њиховој по природи суштинској разлици. На тај начин, и Ипостас им је постала једна и природна разлика је остала неповређена, те се при тој разлици и после сједињења очувава неумањена природна величина сједињених природа. Јер тамо, где при сједињењу није дошло ни до какве промене или поремећаја у сједињеним природама, остао је целостан суштински принцип — λόγος — сваке од сједињених природа. Код ствари пак, код којих суштински принцип остаје целостан после сједињења, њихове природе остају потпуно неповређене, пошто ниједна од њих није ни на који начин при

сједињењу одбацила своја својства. Творцу пак свега доликовало је, кад је постао природно по домостројy спасења оно што није био, да сачува непроменљивим и Себе што беше по природи и оно што постаде природно по домо строју спасења. Свакако је немогуће да у Богу постоји промена, пошто се у Њему уопште не да замислити никакав покрет, по коме у бићима која се крећу долази до промене.

То је та велика и сакривена тајна. То је тај блажени циљ, ради кога је све постало. То је божански циљ, који је предзамишљен пре стварања бића, који циљ дефинишемо овако: предзамишљени циљ, ради којега је све а он ни ради чега.[2] У тај циљ гледајући, Бог је произвео суштине бића. То је несумњиво врхунац самог промишљања и онога о чему Бог промишља, врхунац по коме ће бити возглављење — ἀνακεφαλαίωσις — у Богу створења која је Он створио. То је тајна која садржи у себи све векове и објављује надбескрајни — ὑπερά̓πειρον — Велики Савет Божји, који неограничено и бескрајно постоји пре векова. Овог Савета постаде Весник сам по суштини Логос Божји, поставши човек и објавивши најунутрашњију дубину Очеве доброте, и у Себи показавши циљ —τό τέλος— ради којег су очигледно створења добила почетак постојања. Јер ради Христа, тојест ради тајне Христове, сви векови, и оно што је у тим вековима, добили су у Христу почетак бића и крајњи циљ. Јер је замишљено пре векова сједињење ограничења и неограничености, мере и безмерја, краја и бескраја, Творца и твари, стајања и кретања, које сједињење настаде у Христу, јављеном у последња времена, и оно даде собом испуњење предзнања Божјег, да би се тако зауставила бића по природи покретна око Бога који је по суштини непокретан, и на тај начин потпуно престала бића од покрета према себи и другима, и опитно добила истинско познање Онога у којем су се удостојила стати, које познање је непроменљиво и исто и даје бићима наслађивање Оним кога су познали.[3]

Ова тајна Христова, тајна Цркве, би предзнана пре свих векова Оцем и Сином и Духом Светим: Оцем по благоволењу, Сином по личном остварењу, Духом по сарадњи. Јер је једно знање Оца и Сина и Светога Духа, пошто је и једна суштина и сила. Јер оваплоћење Сина није било непознато Оцу или Духу Светоме, пошто у васцелом Сину, који кроз оваплоћење лично остварује тајну нашег спасења, беше васцео по суштини Отац, не оваплоћаван већ благоволећи Синовљем оваплоћењу, и у васцелом Сину васцео по. суштини Дух Свети беше, не оваплоћаван него сарађујући Сину у неизрецивом ради нас оваплоћењу.

О овоме, дакле, назвали ми то Христом или тајном Христовом, има по природи предзнање једино Света Тројица: Отац, Син и Дух Свети. Притом нека се нико не чуди како Христос, будући један од Свете Тројице, бива предзнан од Ње. Треба знати: Христос је предзнан не као Бог него као човек, тојест предзнано је Његово по домостројy спасења оваплоћење ради човека. Јер о Њему, који свагда јесте и који је надузрочно и надразумно из свагда постојећег Оца, никада не бива предзнање. Јер предзнање бива о ономе што има узрок за почетак свога бића. Дакле: Христос је предзнан не оним што беше по природи за Себе него оним што је по домостројy спасења постао ради нас.

Заиста је требало да Онај који је по природи Творац суштине бића, буде и лични остваритељ — αντονργός — благодатног обожења посталих бића, да би се Давалац бића показао и као Дародавац вечног добробића.[4]

НАПОМЕНЕ:

[1] Кол. 1, 26.

[2] Ον ένεκεν πάντα, αντός δε ούδενός ένεκα = ради Богочовека је све, а не Он ради ичега.

[3] тамо, Питање 60; P. gr. t. 90, col. 620 C —621 C

[4] тамо, Питање 60; P. gr. t. 90, col. 624 B—D

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Господ Христос даје Цркви енергије = дарове Св. Духа

Бог Логос као Глава васцелог тела Цркве дарује Цркви енергије Духа Светога, тојест дарове Духа. Јер се вели у Светом Писму: На њему ће почивати Дух Господњи, дух мудрости и разума, дух савета и силе, дух знања и побожности; испуниће га дуг страха Божјег.[1] Имајући у виду човечанску природу Господа Христа, Он је глава Цркве. Дакле, Он Цркви даде енергије, силе Духа Светога као Бог, Он који Духа Светога има по природи. Јер ради мене — човека, Бог Логос постаде човек, и ради мене остварује васцело спасење, узвративши ми преко мога оно што је Његово по природи. Ради мене Он и човек постаде, и као примајући ради мене дарове Светога Духа Он у ствари пројављује Своје сопствене, и у безмерном човекољубљу Свом сматра Својом благодат која је мени намењена. Он приписује мени силу Својих добара коју Он има по природи, мени ради којега се вели да Он сада добија Духа који Му је по природи својствен беспочетно и надразумно. Јер Дух Свети, као што природно по суштини — φύόει κατ' ούбίαν— је Бога Оца, тако је и Сина природно по суштини, пошто од Оца суштински — кроз Сина рођеног, неизрециво исходи — , и светиљци, тојест Цркви као светиљке дарује сопствене енергије. Јер попут светиљке која разгони таму, свака енергија Духа Светога изгони из Цркве и развејава многоструко настајање греха. Тако: мудрост као дар Духа Светога уништава безумље, разум прогони неразумност, савет искорењује нерасудљивост, моћ изгони немоћ, знање развејава незнање, побожност затире незнабожност и лукавство њених дејстава, а страх разара окорелу охолост. Јер су светлост не само заповести Духа него и његова дејства.[2]

Пут Богочовека Христа јесте пут који свако људско биће треба да прође. Јер идући за Господом Христом кроз свете тајне и свете врлине човек постиже

богопрописани циљ људскоме бићу: обогочовечење = охристовљење = обожење. Свети Максим благовести: Ако је Бог Логос, Син Бога Оца зато постао човек да људе начини боговима и синовима Божјим, верујмо да ће се то са нама десити тамо где је сада сам Христос као Глава васцелог тела Цркве и где је постао ради нас претеча ка Оцу телом Својим човечанским. Јер на сабору богова, тојест спасаваних, стајаће Бог у средини, раздајући блага тамошњег блаженства, не будући просторно удаљен од достојних.[3]

Називамо се тело Христово, вели Свети Максим, по ономе: Ми смо тело Христово, и уди међу собом,[4] не на тај начин што постајемо Његово тело губљењем нашег тела, нити пак Господ Христос по Ипостаси прелази у нас, или се постепено сецка, него по подобију — καθ' ομοιότητα — тела Господњег одбацивањем трулежности греха. Јер као што Христос по природи и телом и душом, по којима се сматра човеком, беше безгрешан, тако и ми који смо поверовали у Њега и кроз Духа се обукли у Њега, можемо бити по слободној вољи без греха у Њему — κατά προαίρεσιν έν αύτω χωρίς αμαρτίας είναι δύνάμεθα.[5]

По Светом Максиму, епископ треба да тајну архијерејства украшава хитоном врлина, изатканом Духом Светим, хитоном који никада не могу раздрати демони који нас распињу мноштвом искушења. Епископ треба да се стара да расејану децу Божију сабере у једно, јер је то својство божанске доброте, и да као глава чесног тела свете Цркве Божије удове складно слаже међусобно неимарством Духа Светога — διά της άρχιτεκτονία; τοϋ Πνεύματος, и да као проповедник божанских поука громким гласом сазива оне близу и оне далеко, и да их себи привезује неразрешивом везом љубави Духа.[6]

Објашњавајући на који је начин Света Црква слика и обличје Божје, Свети Максим благовести: Света Црква је обличје и слика Божја — τύπος και εικών Θεοϋ, пошто по подражавању и обличју има са Богом једно исто дејство — τήν αύτην ένέργειαν. Јер као што Бог, који је све безграничном силом саздао и привео у биће, држи и сабира и обухвата то све, и промислитељски тесно повезује и међусобно и са Собом, тојест и духовне и вештаствене твари, и одржава око Себе, као узрока и почетка и краја, све што је по природи међусобно раздвојено, и чини да стреми једно другоме по једној сили односа њиховог према Њему као свом почетку, по којој сили бива вођено све и сва у истоветност неразорног и несливеног покрета и постојања, те се на тај начин ниједно од бића не противи и не одваја од другога по некој претходној природној разлици или покрету. Тако сва бића бивају међусобно несливено сједињена по једном и истом неразоривом односу и одржавању од стране њиховог јединог почетка и узрока — Бога. А тај Божји однос према бићима прекида и прекрива све и свакојаке посебне односе, који се опажају у природи сваког од тих бића, али не као да их тај однос разара и уништава и чини да и не постоје, него побеђујући их и превазилазећи их, као целина делове, или још показујући се над том целином као њен узрок. А по том узроку та целина и ти делови целине показују се и постоје имајући изнад себе узрок свој који их надсијава, те као што сунце надмаша и природу и силу звезда, тако и њихов Узрок препокрива постајање њих као Њиме проузроковане. Чињеница је: из целине делови и из Узрока проузрокаване ствари имају у главном и биће и познају се, и њихово својство престаје када, захваћени повратком ка своме узроку, бивају њиме потпуно оквалификовани по једној истој сили односа према њему. Будући све у свему Бог, који је безмерним мерама изнад свега, јединствено — μονωτάτος — ће бити виђен од стране чистих умом, када ум созерцајно — θεωρητικάως — сабравши логосе бића достигне до самог Бога, као

узрока почетка и краја стварања и постања свега и безмерне дубине која обухвата све и сва.

На исти начин и Света Божја Црква ради са нама оно исто што и Бог са бићима попут слике у односу на свој оригинал. Пошто се у Цркви налазе многи и скоро бројем безбројни људи, и жене, и деца, који су међусобно раздељени родом и врстом, народношћу и језицима, живљењима и узрастима, схватањима и занимањима, наравима и обичајима, занатима и знањима, положајима и судбинама, карактерима и навикама, и који су због свега тога међу собом веома различити, а од Цркве препорађани и пресаздавани Духом, она свима њима подједнако даје и дарује божански лик — θείαν μορφήν — и назив: да од Христа јесу и називају се. Исто тако Црква им даје један и исти прост и недељив и нераздвојан однос по вери, који многе и безбројне разлике које сваки од њих има чак и не допушта да се примети да постоје, благодарећи саборном односу и окупљању свих ка њој и у њој. По том односу према њој, нико од њих ни по чему није сам одељен од заједничког тела, јер су сви међусобно спојени и сједињени по једној истој простој и нераздељивој благодати и сили вере. Јер се каже: У свих бејаше једно срце и једна душа.[7] На тај начин из многих удова једно тело и постоји и види се, и ваистину је достојно самога Христа, истинске главе наше. Отоме говори божанствени Апостол: У Христу Исусу нема ни мушкога рода ни женскога, ни Јевреjина ни Грка, ни обрезања ни необрезања, ни дивљака ни Скита, ни роба ни слободњака, него све и у свему Христос.[8] Он по једној истој простој и бескрајно мудрој сили доброте све Собом обухвата, као што центар садржи радијусе који излазе из њега по једном истом, простом и јединственом узроку и сили. Христос као такав не допушта да се почетци бића удаље заједно са крајевима, обухватајући кружно њихова простирања и приводећи к Себи све разноликости бића која је Он саздао, да не би нипошто била међусобно туђа и непријатељски раоположена створења и саздања једнога Бога; тојест, да не би, немајући чиме да покажу међусобну љубав, мир и истоветност, довела себе до опасности да им и само биће падне у небиће одвојивши се од Бога.[9]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Ис. 11, 2—3.

[2] тамо, Питање 63; P. gr. t. 90, col. 672 B. C. D

[3] О богословљу и оваплоћењу Сина Божјег, Centur II; 25; P. gr. t. 90, col. 1136 BC.

[4] 1 Кор. 12, 27.

[5] тамо, Centur. II, 84; P. gr. t. 90, col. 1164 BC.

[6] Epist. 28; P. gr. t. 91, col. 621 A.

[7] Д. А. 4, 32.

[8] Гал. 3, 28; Кол. 3, 11.

[9] Мистагогија, I; P. gr. t. 91, col. 664 D — 668 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ

ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква - обличје и слика света

Света Божја Црква је обличје и слика — τύπος και εἰκων — васцелог света који постоји од видљивих и невидљивих суштина, јер се на њу може применити исто сједињење и разликовање. Као што је Црква по грађевини један дом, она по форми и облику овог положаја и својства показује и разлику, делећи се на место које припада једино свештеницима и осталим црквеним служитељима, које место називамо светилиште, и на место приступачно свима верним људима, које место називамо храмом. Но при свему томе Црква је по бићу ипак једна, не делећи се заједно са својим деловима, који су различити међусобно, него она и те своје делове њиховим односом према њој као једној целини ослобађа и саме те разлике по називу, и показује их као истоветне међу собом. Она показује да свако од ово двоје, тојест и светилиште и храм, може бити оно друго: храм може бити, по сили, светилиште, посвећиван својим односом ка крајњем циљу мистагогије (тј. литургије); и обратно: светилиште може бити храм по дејству, имајући храм за почетак своје мистагогије. Тако Црква кроз обоје једна иста остаје. На исти начин и васцели свет бића који је од Бога постао, делећи се на свет духовни који сачињавају духовне и бестелесне суштине, и на овај вештаствени и телесни свет, који је савршено мудро састављен од многих врста и природа, јесте на неки начин друга нерукотворена Црква.

Тако се кроз рукотворени храм постепено обелодањује свет, имајући за светилиште горњи свет, који је додељен Вишњим Силама, а за храм — доњи свет који је дат вештаственим живим бићима. Но при свем том свет је један, не раздељујући се заједно са својим деловима. Напротив, он обухвата и природну разлику тих својих делова кроз њихов однос према себи једноме као нераздељивој целини. Те своје делове, тојест духовни и материјални свет, овај целосни свет показује да су узајамно несливено истоветни сваки са собом и са оним другим, и да сваки од њих васцело наскроз прожима онај други део, и да оба та дела сачињавају један целостан свет као делови Његови, а и он њих као целина своје делове једнообразно и свецело испуњава. Јер сав духовни свет мистички се показује онима који могу да виде да је утиснут симболичким облицима у васцелом материјалном свету. И с друге стране, сав материјални свет, показује се сазнајно по уму, да простирући се логосима својим улази у васцели духовни свет. Јер у оном, тојест у духовном свету, овај свет присутан је преко својих логоса — λόγοις —; а онај у овоме — отисцима, одразима. А дело им је једно: као точак у точку, у визији чудесног видиоца узвишених ствари, пророка Језекиља, што се односи на обадва света. А то исто говори и божанствени Апостол када каже: Јер

што се на њему не може видети, од постања света могло се познати и видети на створењима.[1]

Света Црква Божја је слика — εἴκών — и самог видљивог света, узетог посебно, његов символ: божанско светилиште јој је небо, а красота храма је земља. Исто тако, и свет је Црква: небо личи на светилиште, а красота земље на храм.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 3, 28; Кол. 3, 11

[2] Мистагогија, I; P. gr. t. 91, col. 664 D — 668 B

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква је слика и прилика човека

Света Црква Божја симболички изображава човека, и она од њега бива изображавана као човек. Стога Црква Божја је човек: светилиште јој је душа, божански жртвеник јој је ум, а храм — тело. На тај начин Црква је слика и прилика човека сазданог по слици и прилици Божјој — τοϋ κατ' εικόνα Θεοϋ καί όμοίωοίν; кроз храм као кроз тело она излаже моралну философију; кроз светилиште, као кроз душу, духовно тумачи природно созерцање; кроз божански жртвеник, као кроз ум, ступа у мистичку теологију. И обратно: човек је мистичка Црква, врлински обасјавајући кроз тело као кроз храм делатни део душе вршењем заповести, по етичкој философији; кроз душу пак као кроз светилиште приносећи Богу преко ума чулне логосе — τοϋς κατ' αισθησιν λόγους — чисто у душу обрезане од материје, по физичком созерцању; а умом, као преко жртвеника, призивајући, кроз некакво своје говорљиво и многоречиво ћутање, сакривено, многохваљено, невидљиво, непознато, громогласно ћутање Божанства, и тако, по мистичкој теологији, сједињујући се с Њим уколико је то могуће човеку, и постајући онакав какав приличи да је онај који се удостојио посете Божје и који је обасјан Његовим свесветлим обасјањима.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо, Мистаг. IV. P. gr. t. 91, col. 672 A—C,

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква Божија - слика и обличје душе

Сва Црква Божја је слика и обличје душе, замишљене саме по себи. Света Црква није само слика целог човека, постојећег спојеношћу душе и тела, него је и слика (εἴκάν=: икона) са ме душе, посматране умом посебно.

Пошто је душа уопште састављена од умне и животне силе, од којих се умна сила самостално по својој вољи креће, а животна сила остаје као што јесте по природи — ванвољна — ἀπροαιρέπως. И опет: умна сила има созерцатељни и делатни део: созерцатељни део назива се умом, а делатни — логос = разум. Умну силу покреће ум, а о животној промишља логос = разум. Ум јесте и назива се мудрошћу, када на сваки начин очувава непромењеним своја кретања ка Богу; а такође логос = разум јесте и назива се разумношћу, када целомудрено животну силу, којом он управља и о којој промишља, покаже непристрасном, присаједиливши је уму делатностима, и тако је покаже да и она као и ум носи на себи једну исту и истоветну ознаку Божију кроз врлину — δι αρετής.

Ова пак ознака Божја природно се раздељује и на ум и на разум, те се тако душа још више показује да је претходно сачињена од ума и разума, тојест да је умна и разумна.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо, Мистаг. V. P. gr. t. 91, col. 672 C — 673 A.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Све тајне свих светова у Богочовеку

Све тајне човекова бића, и свих видљивих и невидљивих бића што су у њему и око њега, у времену и у вечности, казују себе човеку једино кроз учовеченог Бога Логоса — Богочовека Господа Исуса Христа. Казују и показују да су оне и временско и вечно блаженство за биће људско једино доживљаване човеком у Богочовечанском телу Цркве Христове кроз свете тајне и свете врлине богочовечанске. Свети Максим богомудро благовести: Ми смо удови и тело и пуноћа Христа Бога —πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ— који све испуњава у свему, возглављивани по, пре свих векова скривеном циљу у Богу и Оцу, кроз Сина Његовог и Господа Исуса Христа Бога нашега. Јер тајна, сакривена од векова и нараштаја, сада се јави кроз истинско и савршено очовечење Сина и Бога, који је по Ипостаси присајединио Себи нераздељиво и несливено нашу природу, и нас Себи приљубио кроз наше и од нас узето Своје свето, умно и логосно и одухотворено — ἐψϋχωμένης (= душеносно, душеимано) тело, као кроз првину, и удостојио нас да једно и исто будемо с Њим по Његовом човечанству. Јер смо на то предодређени пре векова да будемо удови тела Његова, и Он нас сауслађује Себи и повезује са Собом у Духу попут душе с телом, и води нас у меру духовног узраста Његове пуноће. Тиме Он показа да смо ми ради тога саздани, као и предвечни свеблаги циљ Божји о нама. При томе овај циљ није претрпео никакво преиначење у себи, а испуњен је међутим увођењем једног другог новијег начина. Јер је требало, с једне стране, да Бог који нас је створио Себи сличнима (поседовањем у себи тачних обележја Његове доброте кроз заједничарење). и који нас је пре векова назначио да у Њему будемо и дао нам средство које нас води том свеблаженом циљу кроз добру употребу природних сила, а пошто је, с друге стране, човек добровољно одбацио ово средство злоупотребом природних сила, те да он не би био далеко отуђен од Бога, требало је уместо овога средства применити друго средство, чудесније и богоприличније, и то утолико уколико је надприродно више од природног. То јесте тајна најтајанственијег доласка Божјег к људима, као што сви верујемо. Јер божанствени Апостол вели: да је први Завет био без мане, не би се другоме тражило места.[1] Нема сумње, свима је јасно да је тајна, која се у Христу збила на крају века сигуран и очигледан доказ и испуњење онога што је у почетку века промашено у прародитељу.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јевр. 8, 7.

[2] О тешким местима — Περί διαφ.άπορίων; P. gr. t. 91,col. 1097A—D.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Људи - богови по Христу и Христом

Објашњавајући речи Светог Григорија Богослова из његове проповеди на Богојављење: „Закони природе се новотворе; требало је испунити горњи, небески свет" — вели: Ако је Христос у односу на Бога Оца као човек првина наше природе и у неку руку квасац васцелог теста, а у односу на Бога Оца, имајући у виду Његову човечанску природу, Он као Логос никада није одступио од сталног борављења у Оцу, немојмо онда да не верујемо да ће се испунити оно што је Он молио од Оца, да ћемо ми бити тамо где је Он — првина нашег рода. Јер као што је Он постао доле, на земљи, непроменљиво ради нас човек по нама изузев једино греха и разрешио надприродно законе природе, тако ћемо и ми, по истом току ствари, бити горе, на небу, ради Њега и богови по Њему — θεοί κατ' αυτόν — тајном благодати, не мењајући ништа од своје природе. Тако се ето испуњује горњи, небески свет, по речима мудрог учитеља, Светог Григорија Богослова, пошто се удови тела скупе по достојанству ка Глави.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Архитектоника Светог Духа и врлина

Сваки уд ће складно добити кроз архитектонику Духа одговарајуће му место по близини Богу врлином, и испуњавајући тело Онога који све испуњава у свему, тело које све испуњава и од ових се испуњава.

Тако дакле, као што смо рекли, горњи, небески свет ће се у сваком испунити, по речи Светог Григорије Богослова, и то: било по духовном препороду оних који се по Христу рађају; било по испуњењу у Христу и кроз Христа мистичких бројева из Еванђеља: о божанственој стотини разумних оваца, о мистичкој десетини духовних драхми, и очесној двојици синова; било пак по окупљању удова тела ка сопственој Глави и теста ка својој Првини. Овај горњи, небески ће се, по светом учитељу, на сваки начин испунити, и већ је испуњен у Христу; а у онима који су по Христу испуниће се касније, када постану учесници васкрсења Његовог они који су већ постали учесници подобија смрти Његове кроз истоветна страдања.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] О тешким местима; P. gr. t. 91, col. 1280 C—1281 B.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Изграђивање себе по Христу

Сви почетци сваког живота по Христу, и њихово развијање до свих богочовечанских савршенстава, одвијају се у свеживотворном телу Цркве Христове. И то кроз свете тајне и свете врлине. Свети Максим благовести:

Немојмо се одвраћати од Свете Цркве Божије, која садржи у себи толике тајне нашег спасења, које се врше по светом поретку божанских симвoла, и преко којих она свакога од нас, који се особито добро подвизава, разборито себе изграђује по Христу, и дани нам кроз свето крштење у Духу Светом дар усиновљења обелодањује да је по Христу доживљаван. Стога свом снагом и ревношћу треба да се покажемо достојни божанских дарова, угађајући притом Богу кроз добра дела. Тако живећи моћи ћемо стићи до краја божанских обећања са добром надом, испунити вољу Његову коју смо познали, и у овакој мудрости и разумности духовној плодотворити и узрастати у познању Господњем; сваком силом окрепљавани по моћи славе Његове, на свако изграђивање и

дуготрпељивост са радошћу, благодареће Оцу који нас је удостојио удела у наслеђу светих у светлости.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] Мистаг. XXIV; P. gr. t. 91, col. 712 A — 712 B. D.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Доживљавање Христа врлинама

Кроз света богочовечанска тајанства Цркве и кроз свете еванђелске врлине ми Духом Светим учествујемо, по мери своје ревности, у васцелом животу Спаситеља Христа који је сав у Цркви Својој. Свети Максим благовести: Ако се Логос Божји распео за нас по немоћи а васкрсао по сили Божјој, очигледно је да Он духовно ради нас свагда то и чини и доживљује, пошто је свима постао све, да спасе све. Стога је божанствени Апостол добро рекао Коринћанима који беху слаби, да ништа не зна међу њима осим Исуса Христа, и Њега распета.[1] Ефесцима пак, као савршенима, пише: Бог нас саваскрсе и сапосади на небесима у Христу Исусу.[2]Према томе, распиње се Христос онима који су још почетници у делима побожности, прикивајући на крст њихова страсна дејства божанским страхом. Васкрсава пак и улази на небо онима који су свукли са себе васцелог старог човека који се распада у демонским страстима, и обукли свецело новог који се изграђује Духом Светим по слици Божјој; и још онима који су се уздигли ка Оцу благодати што је у њима, уздигли: изнад сваког Поглаварства и Власти и Силе и Господства и сваког имена што се може назвати било у овом свету, било у будућем.[3] Јер све што је после Бога: и ствари и имена и Достојанства биће испод онога који буде благодаћу у Богу.[4]

Наш живот у Богочовечанском телу Цркве Христове, због Ипостасног јединства наше човечанске природе са Божанском природом у Њему, одсликава на себи, према мери наше благодатно-врлинске охристовљености, све богочовечанске одлике Његове; а исто тако, по неизмерном човекољубљу Свом, сладчајши Господ одсликава на Себи и наше људске слабости и недостатке. И тако нас исцељује од њих. Свети Максим благовести: Уколико сам ја несавршен и непокоран, не слушајући Бога кроз вршење заповести и не постајући савршен

умом по знању, утолико се Христос ради мене по мени сматра несавршен и непокоран, јер Га ја умањујем и скраћујем, не растући заједно с Њим по духу, пошто сам тело Његово и уди понаособ.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 2

[2] Еф. 2, 6

[3] Еф. 1, 21.

[4] О богословљу и оваплоћењу Сина Божјег, Centur. II, 27; P. gr. t. 90, col. 1137 AB.

[5] 1 Кор. 12, 27. — Тамо, Centur. II, 30; P. gr. t. 90, col. 1137 — 1140 A.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Сваки члан Цркве - потенцијални богочовек

У Богочовечанском бићу Цркве све извире из Богочовека и увире у Богочовека. То важи за сваког члана Цркве, од најсветијег до најгрешнијег. Што светији човек, осећа и сазнаје то све више и више, све дубље и дубље, све свестраније и потпуније. Уживљавање у Богочовечански живот Цркве, и доживљавање њених богочовечанских светиња и истина, зависи од нашег добровољног учешћа у светим богочовечанским тајнама и светим богочовечанским врлинама. При томе све бива и све се збива богочовечански саборно, увек под вођством и руководством Богочовечанске Главе Цркве — Господа Исуса Христа Богочовека. Стога је сваки члан Цркве увек потенцијални богочовек, блатодатно-врлински богочовек, позван да у саборном телу Цркве саборно „са свима светима" расте „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[1] Свети Теодор Студит благовести: Ми сачињавамо тело Христово, и уди смо међу собом.[2] И још: Спаситељ је чокот, а ми лозе. Очигледно, лозе припадају чокоту и живе њиме.[3] Вазнесењем Својим на небо Господ Христос је нашу убогу и ништавну природу људску узвео на царски престо, и њој се клањају све Небеске Силе. Помишљајући на то, имајмо страха и побожно поштујмо величину дара, и водимо живот

достојан Главе наше, као удови Христови, као сутелесници и саучесници и сунаследници Његови: „у чистоти, у знању, у дуготрпељивости, у доброти, у Духу Светом, у љубави истинитој".[4] У сваком послушању и смиреноумљу, у свакој ревности и стражењу, ништа не радећи против заповести. Стога, ко оскврнављује тело већ није орган Христов, злопамтило није орган Христов, ко је подложан ма којој страсти није орган Христов, и зато је недостојан Светог Причешћа. Тога ради, освештајмо себе и очистимо себе, да бисмо се достојно називали органима, удима Христовим.[5]

Свети Теодор Студит апостолски благовести: Многи смо једно тело, а по себи смо уди један другоме:[6] један заузима место ока, други — ува, онај — носа, овај — језика; неко — руке, а неко — ноге. Но ако удови не буду обављали што им је својствено већ буду то оспоравали један другоме, те око хоће да — чује, уво да — мирише, нос да — говори, језик да — пипа, рука да — ходи; зар онда неће пропасти и разрушити се васцело тело? Пошто је то тако, онда нека сваки врши своју службу, и какав је дар примио од Бога, нека њиме и служи на општу корист, имајући у мислима то, да све што нама припада, налази се у руци Божјој.[7]

У телу Цркве, вели Свети Теодор Студит, ми смо дужни слушати један другога, помагати један другоме, да бисмо сачували између себе однос удова. Јер ако око не буде водило руку, сама рука неће подржавати другу, нога неће служити целоме телу за кретање, него ће сваки уд чинити што му се хоће; због тога и он сам неће остати здрав, и својом пропашћу повући ће и друге удове у распадање и слом. Стога онај који се мучи више од других, ко зебе, ко кисне на киши, пече се на сунцу, итд., нека се и радује више. А ко ништа не ради, нека плаче и нека се кида, јер виси на телу као неспособни уд, и као сулуд и нерадан, те заслужује једно: да буде одсечен.[8]

Еванђелску истину казује Свети Теодор говорећи: Ко у Цркви заузима место главе, нека се брине о целом телу, Они који обављају дужност уста, нека буду света уста; нека говоре што хоће Бог, а не лакомислено и неумесно. Који раде, то су руке моје.[9] Радите, руке моје, и не престајте напрезати се на дужности својој, јер ће вас рука Господња подржавати и у духовним и у телесним трудовима вашим. Зато што ви својим радом задовољавате потребе васцелог тела, не допуштајте себи устајати против других својих удова. Ви надзорници, ви сте очи моје; стога будно мотрите и упозоравајте на опасност оне који падају, да бисте се сами показали достојни божанског надзора. Ја имам и ноге. Ноге моје, стојте на правом путу заповести Господњих. То су они који јуначки и храбро носе бремена остале братије.[10] Ако они остану такви, биће пренесени у вечни покој. Сви до једнога, радите све благообразно, угледајући се на најбоље међу вама. Сви улазите у положај један другога, и указујте узајамну помоћ. Чеда моја, по божанској речи, ви сте тело Христово и уди међу собом.[11] И ја тако верујем, зато што је глава наша — Христос. Апошто је Он — наша глава, кога вам се онда бојати?[12]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 3, 18; 4, 13.

[2] Ср. 1 Кор. 12, 27.

[3] Стр. 176, Твореније догматическија; Твор. Теодора Студита, том први; С. — Петербург, 1907.

[4] 2 Кор. 6, 6—7.

[5] Он, стр. 246, Малое оглашение, Оглаш. 8; Творении, том. перви

[6] Рм. 12, 5.

[7] тамо, стр. 439, Малое оглашен., Оглаш. 225; Твор. том перв.

[8] стр. 462, Великое оглаш., Оглашение 3; Твор. том први.

[9] Ово Св. Теодор говори као игуман знаменитог у Цариграду Студитског манастира.По њему, сва братија сачињавају,попут Цркве, једно тело. То је мисао и Светог Василија Великог.

[10] Ср. Гал. 6, 2.

[11] 1 Кор. 12, 27.

[12] Пс. 26, 1. — Тамо, стр. 468. 469, Велик. оглаш., Оглаш. 5; Твор., том први.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Манастир - Црква у маломе

Потресно је објашњење Св. Теодора Студита манастира и братије као једнога тела, тела мале Цркве, по угледу на тело Васељенске Цркве. Он благовести: Чеда моја и Оци, немојмо тежити да стекнемо на земљи удобан и безболан живот. Напротив, радујте се онда када страдате; ликујте када се трудите; трпите оскудицу, тегобе и немање разних потребних ствари: новца, смештаја, хране, вина, обуће, одеће итд. Јер у томе се састоји наше мучеништво, и на тај начин се прославља онај који се подвизава у послушању као свакодневни страдалник. Вршећи послушања искрено, ви живите славно, по анђелски, имајући ослонац на руку Господњу и подршку Светога Духа и помоћ од стране светих ангела и свих богоблажених мученика и преподобника. Уједињени међу собом чврстом љубављу, помажите један другоме. Очигледно је, сваки од вас улази у положај другога, као да раздељује себе и слива се са својим ближњим: сељак се сједињује у једну душу, у једно срце и у једно тело са грађанином, јаки са слабим, ревносни са мање усрдним, онај што послује дома са оним што ради у пољу; и ја, ваш

бедни и грешни отац, делим себе међу свима и допуњујем себе помоћу свих вас.[1]Чеда моја, ја као да се разливам и раздељујем свакоме од вас понаособ, и састрадавам свакоме од вас у његовом телесном и, нарочито, у духовном труду. Један је Бог у свих нас, један и ја, ништавни, у вас отац; и ви сте, са своје стране, у свему стекли међу собом једно срце, — постаните такође за мене једно цело и истинско тело самога Христа, истинитог Бога нашег.[2] Ви сте сви као једно моје око, једно моје срце и једно тело. Но с друге стране, ви удови, ви органи, превазилазите у мене један другог, или се показујете угледнији један од другога, као што ми видимо у телу. Стојмо свакодневно у својим послушањима. Имајући то у виду, подчињавајте се сви мени, да буде у свих нас једна душа, чак и једно срце, као и једна воља, да би у нас био савршен поредак у свему.[3] Речју: имајући Господа Христа за своју главу, будите сви у Њему једна душа, једно срце и једна воља.[4] У самој ствари, ми сви сачињавамо једну душу, једну вољу.[5]

Моје тело, вели Свети Теодор Студит,сачињаваонајкојијеокретанивредан у своме послушању; моја сила, јунаштво и крепост је онај који је силан, смирен и богобојажљив; он је душа моја, и срце, и расудак.[6] Апостолска је заповест: бринути један о другоме као о органским деловима једнога тела.[7] Сви ми имамо сва преимућства, уколико сачињавамо једно тело.[8] Ми смо сви — једна целина; ви у мени и ја у вама; ваши и моји успеси су узајамни.[9] Будите у мени и ја у вама; а сви заједно, не гледајући на растојање које нас дели, — у Христу Исусу, Господу нашем.[10] Сво тело ваше нека буде свето тело и удови његови — удови Христови.[11] Нека у нас не буде личних прохтева и посебних жеља, јер је све то рђаво, него нека буде општа, уједињујућа сва нас једна воља и исто тако једна жеља,пројављиванекао у једном и једним телом. Јер у томе се и састоји суштина општежића, цркве, и једино на такав начин ми можемо показати да је глава у нас — Христос.[12]

Црква је једно тело, благовести овај Свети Исповедник, иако има много душа, много срдаца, много умова. Но при свему томе, то је тело једномислено и једнодушно, не ради неког злог дела већ ради испуњења воље Божије и служења Светој Тројици. То тело не може разорити и убити не само неки необичан човек него ни световна власт — велможе и цареви, па чак ни сам старешина демона. Наш узвишени начин живота је исто тако славан као и велика чудеса. Но, осим тога, ако ми узажелимо водити строг живот, то ће се и у нас јавити дивна дела.Зарсе у нас, на пример, не изгоне демони? То бива скоро сваки дан; и то не само у ретким случајевима. То бива када сваки од нас почиње чудотворити и изгонити из себе час демона блуда, час демона мрзоволье, час демона гњева, час демона злопамћења, час демона клевете, час демона роптања, или других страсти. Тада демони плачу, дрече и ужасно кукају. Као што видите, и ви, ако хоћете, можете тако исто бити чудотворци.[13]

У огромном Богочовечанском организму Цркве сваки има своје место, своје достојанство, своју вредност. Свети Теодор Студит благовести: Свакоме треба признавати његово достојанство, пошто смо сви удови једнога тела, иако разум захтева не подједнако поштовање за све делове. Јер друкчије се цени око, које је, слично светиљки, постављено на врху тела, а друкчије — рука, као извршилац посебног посла, још друкчије — нога, као ослонац на коме лежи тежина свих делова тела. Уво чује, нос мирише, грло оцењује укус хране; и уопште, сваки посебни орган, вршећи овој сопствени посао, уноси свој удео у општу корист. И ти се органи не распадају међу собом, него сложно узајамно дејствују како је свакоме одредио Бог. То се исто може видети и посматрати и на нама: јер ми смо

тело Христово и Његови органи, који се усклађују и уједињују међу собом заједничарењем Светога Духа.[14]

Свети Теодор Студит још благовести: Ми сви, сачињавајући једно тело, својом делатношћу указујемо љубав један другоме, и услуге једнога лица другоме прелазе на све, као што се то може видети на органима тела. Уста, зато што производе звук, говоре и наређују, нису због тога против ногу што ове заузимају у трупу тела најниже место и обављају посао хођења. Исто тако и око, зато што види и смештено је на врху тела, не горди се над рукама што оне служе само за работу; и уопште, виши органи не горде се над нижим органима, него дају један другоме оно што сваки заслужује и како треба, — и сво тело при томе остаје једна целина, готово на сваки потребан рад. Потпуно исто гако и ми смо дужни замишљати у односу на нас, и Цркву Божи ју. У њој не треба да буде никаквог деловања из личних рачуна и по самовољи: гле, уво и нос нису сами по својој вољи заузели своје место, исто што су тако саздани Богом Саздатељем. И као што је слава главе у исто време и слава очију, и слава руку је такође и слава ногу; и уопште, сваки орган има своју славу са другим; тако и у братству — у свих је подједнака част и слава, и сада, и у будућем веку. Стога, ако сам ја — рука, нисам због тога лишен учешћа у слави ока; исто тако, ако сам ја — нога, нисам због тога искључен из части, одређеној устима. Јер, ја сам у — свему, и имам удела узаједничкој части и сраму. Томе уче Свети Оци наши.[15]

НАПОМЕНЕ:

[1] стр. 485, Велик. оглаш., Оглаш. 11; Твор. том пер

[2] стр. 487, Велик. оглаш., Оглаш. 12; Твор. том пер.

[3] стр. 490. 492, Велик. оглаш., Оглаш. 12. 13. 14; Твор. том. пер.

[4] стр. 516, Велик. оглаш., Оглаш. 24; Твор. том пер.

[5] стр. 590, Велик. оглаш., Оглаш. 55; Твор. том пер.

[6] стр. 614, Велик. оглаш., Оглаш. 63; Твор. том пер.

[7] стр. 603, Велик. оглаш., Оглаш. 59; Твор. том пер.

[8] стр. 608, Велик. оглаш., Оглаш. 60; Твор. том пер.

[9] стр. 689, Велик. оглаш., част втораја, Оглаш. 1; Твор. том пер.

[10] стр. 810, Велик. оглаш., част вт., Оглаш. 64; Твор. том пер.

[11] стр. 814, Велик. оглаш., част вт., Оглаш. 65; Твор. том пер

[12] стр. 827, Велик. оглаш., част вт., Оглаш. 18; Твор. том пер.

[13] стр. 505, Велик. оглаш., част вт., Оглаш. 18; Твор. том пер.

[14] стр. 883, Велик. оглаш., част вт,, Оглаш. 93; Твор. том пер.

[15] стр. 951, Велик. оглаш., част вт., Оглаш. 117; Твор. том пер.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Сви смо ми тело Христово. Црква је - Свеистина

Сви смо ми тело Христово, изјављује још овај богославни Исповедник Православља, и призивамо једнога Оца, благог Бога нашег, те смо тако сви браћа међу собом и сутелесници, и саучесници, и сунаследници.[1]

Истински хришћанин није друго до подобије и печат Христа; и треба да буде у тако блиском односу с Њим, у каквом је сваки телесни орган са главом и лоза са чокотом.[2] Као што је један Господ, једна вера, један Бог, тако је, разуме се, и једна Црква.[3]

Црква зна Истину = Свеистину; Црква има Истину = Свеистину; Црква је Истина = Свеистина. Зато је она врховно и непогрешиво мерило свега: и неба и земље, и анђела и људи, и правде и неправде, и истине и лажи, и добра и зла, и Бога и ђавола. Ништа пуније и савршеније од ње, јер је сва пуна Бога Логоса, а кроза Њ Светом Тројицом. Она — оваплоћење Бога Логоса, и Он Глава њена, а она тело Његово. Стога је Црква врховни и непогрешиви судија у нашем земаљском свету, и у свима световима у којима се креће људско биће. То је благовест и богочовечанска истина објављена Главом Цркве, свеблагим и свеистинитим Господом Христом: „кажи Цркви", њен суд је непогрешива богочовечанска пресуда у свима људским односима према Богу и свима осталим бићима и тварима.[4]Ко не слуша Цркве, незнабожац је и цариник, тојест окорели непокајани грешник. Јер ван Цркве, ван њеног Богочовечанског бића су: незнабошци и непокајани грешници.

Васцелим бићем својим и историјом својом Црква најочигледније посведочава ову небоземну благовест: Богочовек је Истина = Црква је Истина, стога је Истина увек иста, за све светове иста, за сва бића иста, и за анђеле и за људе иста. Црквом као Богочовеком Истина је Истина, и добро — Добро, и правда — Правда, и Бог — Бог, и бесмртност — Бесмртност, и вечност — Вечност, и рај — Рај, и човек — Човек. зато је у Цркви Истина увек органски свецела и недељива.

НАПОМЕНЕ:

[1] стр. 480, Писма разним лицима, Писмо 115; Твор. том втор

[2] стр. 437, Писма, Писмо 121; Твор. том втор.

[3] стр. 765, Писма, Писмо 192; Твор. том втор.

[4] Мт. 18, 17.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

На рачун Цркве - никаква уступања и одступања: ακρίβεια

На рачун Цркве, и њених богочовечанских светиња и истина, не могу се правити никакви компромиси, никаква уступања и одступања. Апостолска, светоотачка верност свему њеном, то је врховно правило у нашем односу према Цркви и свему њеном: верност = άκρβεια = тачност = васцелост. Никакви се греси не смеју благосиљати, никакве ствари чинити које би ма чим нарушавале Истину — Свеистину Цркве, Богочовечанско биће Цркве. У Цркви је све богочовечанско: и биће, и живот, и средства, и циљ, и бесмртност, и вечност. Ту нема места никаквој „економији", чисто људској, хуманистичкој, хоминистичкој, јер би то било одступање од богочовечанске Истине Цркве: од њене богочовечанске апостолности, од њене богочовечанске светости, од њеног богочовечанског јединства, од њене богочовечанске саборности.

Ту свету богочовечанску истину и стварност апостолски богомудро исповеда свети Теодор Студит. Он изјављује: Ми православни одбацујемо сваку јерес и примамо све признате Васељенске и Помесне саборе, као и прописана од њих канонска правила. Јер није потпуно, већ упола православан, онај који сматра да држи праву веру а не руководи се божанственим правилима.[1] Постоје божанствени закони и правила, који руководе сваког побожног човека; њима се не сме ништа ни додати ни одузети.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] стр. 248—249, Писма, Писмо 25; Твор. том втор

[2] стр. 252, Писма, Писмо 27; Твор. том вториј.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

"Економија"

Бранећи своју исповедничку борбу, Св. Теодор Студит пише: Ми нисмо отпадници од Цркве Божије. Иако смо одговорни за многе друге грехе, ми ипак сачињавамо једно тело с њом, и отхрањени смо божанским догматима, и старамо се држати њена правила и прописе.[1] Ми смо православни у свему; одбацујемо сваку јерес и примамо сваки признати сабор васељенски и помесни, а тако исто чврсто држимо и прописана од њих свештена и канонска правила. Јер не држи сасвим тачно реч истине онај који сматра да држи праву веру а не руководи се божанским правилима. Осим тога ми примамо и закониту, повремено употребљавану од стране светих, економију.[2] Цар је склопио незаконити, прељубочински брак. Они који се не покоравају Господу назвали су то нарушење закона и Еванђеља спасоносном за Цркву Божију економијом.[3] Одобравати незаконит брак царев, и ту прељубу правдати економијом, није друго до — изопачење истине називати економијом.[4] Претпостављати вољу царева вољи Божијој, то је нарушити Стари и Нови Завет. Тиме се спроводи антихристовско разрушење свега, и стога оно што је у њих Сатана назвао економијом с правом се може назвати претечом Антихриста.[5] Нема разлике између божанских правила и Еванђеља Христова; они су једно исто. Стога Св. Василије Велики, и њему равни светитељи, примали су ова правила као апостолска, и следовали им, ни најмање их не мењајући, него их допуњујући према потреби.[6] Анарушиоци тих божанских правила сматрају нарушење њихово — светом економијом.[7] Није допуштено ни нашој Помесној цркви, ни другој, да ишта ради супротно прописаним законима и правилима.[8]

НАПОМЕНЕ:

[1] стр. 254, Писма, Писмо 28; Твор. том втор.

[2] стр. 259, Писма, Писмо 30; Твор. том втор.

[3] стр. 268, Писма, Писмо 34; Твор. том втор.

[4] стр. 339, Писма, Част втор., Писмо 10; Твор. том втор.

[5] стр. 269—270, Писма, Писмо 34; Твор. том втор.

[6] стр. 276, Писма, Писмо 36; Твор. том втор.

[7] стр. 274, Писма, Писмо 36; Твор. том втор.

[8] стр. 247, Писма, Писмо 24; Твор. том втор.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Црква = тројица православних

Свети Теодор богомудро сматра и исповеда: Црква је у Истини, и у живљењу том Истином, и у проповедању и у исповедању те Истине. Стога и тврди: Црква Божија се може састојати и из тројице православних.[1]

Херувимски огњене богочовечанске вере, Свети Теодор је у свему остао веран до смрти њеној Богочовечанској Истини: „и никада ни у чему није одступао од строге верности њој, од ακρίβεια.[2]

Сав предан Господу Христу, он се никада није повијао према временским приликама, нити је уступао властима овога света ни у најмањим стварима.[3] Неустрашиви Исповедник говори цару прељубочинцу: „Царе, ти треба да се покајеш за учињени грех и да не остављаш зло без лека".[4] Цару иконоборцу он апостолски неустрашиво збори: Царе, како си се усудио узнемиравати и потресати Цркву Божију која борави у миру? . . . Црквени послови припадају свештеницима и учитељима, а цару припада управљање спољашњим, грађанским пословима.[5]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] стр. 284, Писма, Писмо 39; Твор. том втор.

[2] стр. 26, Живот и подвизи Преп. Теодора; Творен. том перв.

[3] тамо.

[4] тамо, стр. 29.

[5] тамо, стр. 35. 39.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Молите се за јеретике

Црква је оваплоћење и оличење Свеистине = Бога Логоса. То је њена основна благовест = Свеблаговест. „Еванђеље — није по човеку"[1] већ по Богочовеку. То исповедати кроз свете тајне и свете врлине, тиме и ради тога живети бесмртно и вечно, и јесте права вера, вера апостолска, вера светоотачка, вера богочовечанска, вера православна. Све што ту богочовечанску веру квари, искривљује, унакажује, уништава јесте јерес. Сав у тој вери, Свети Теодор Студит исповеднички изјављује: Ми, утврђујући се на апостолском учењу, а такође и на учењу светих Отаца наших, — јер и они, сложно са Апостолима, говоре то исто —, уздржавајмо се од општења са јеретицима и заведеним од њих издајницима, и држимо се тачног исповедања вере, у коме стојимо, и хвалимо се надањем славе Божије,[2] извршујући правила и сва друга усавршавања, да будемо: савршени и цели без икакве мане,[3] и мир Божји, који превазилази сваки ум, да сачува срца наша у Христу Исусу Господу нашем.[4] Сваки православни у свему, делатношћу својом, ако не речју, анатемише сваког јеретика.[5] Храм, оскврнављен од јеретика, није свети храм Божији, него обичан дом, како вели Свети Василије Велики, пошто је налазећи се у њему анђео, присутан свакој цркви, одступио од њега. Стога и жртва, која се врши у њему, не прима се од Бога.[6] Господ Христос забрањује ратове, крвопролића, и убиства; зато ни јеретике не треба убијати. И не само није дозвољено убијати јеретике, него нам чак није допуштено желети им зла. Напротив, треба се молити за њих, као што је то сам Господ показао у време крсног страдања Свог рекавши Оцу Своме: Опрости им грехе, јер не знају шта раде.[7] Црква се не свети мачем.[8] Да, Цркви Божјој није својствено светити се за себе бичевањима, прогонствима и тамницама. Црквени закон никоме не прети ни ножем, ни мачем, ни бичем.[9] Хлеб јеретички није тело Христово.[10] За хришћане је неопходно зближити се љубављу, нарочито када се тело Христово (тј. Црква) сече од ђавола мачем јереси.[11]

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 1, 11.

[2] Рм. 5, 2.

[3] Јак. 1, 4.

[4] Флб. 4, 7. — стр. 390, Малое оглаш., Оглашен. 97; Твор. том перв.

[5] стр. 306, Писма, Писмо 49; Твор. том втор.

[6] стр. 440 — 1, Писма, Писмо 80; Твор. том втор.

[7] Лк. 23, 34. — стр. 533. 534, Писма, Писмо 253; Твор. том втор.

[8] стр. 535, Писма, Писмо 255; Твор. том втор.

[9] стр. 650, Писма, Част втор., Писмо 23; Твор. том втор.

[10] стр. 596, Писма, Писмо 298; Твор. том втор.

[11] стр. 791, Писма, Част втор., Писмо 240; Твор. том втор.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Вера - светајна и сневрлина

Као Богочовек, Господ Христос је први и једини у роду људском показао и доказао шта је прави и савршени човек. И божански мудро и човечански стварно занавек решио проблем човека. Са Њим и Њиме једино ми људи и знамо шта је човек у свима својим световима и просторима. И све то знамо и све то имамо у Богочовеку као Цркви. УЦркви Он нам је дао Себе — васцелог Бога, и у Себи све силе и сва средства помоћу којих сваки човек може прерадити себе из бића смртног у биће бесмртно, из бића грешног у биће безгрешно, из бића ђавољубивог у биће христољубиво, из бића ђаволиког у биће боголико. Те силе и та средства су за све људе иста и свима људима приступачна; то су: свете тајне и свете врлине. На челу свију њих налази се вера, та богочовечанска светајна, та богочовечанска сневрлина. Из ње се роје, и њоме живе, бесмртују и вечнују свесвете богочавечанске тајне еванђелске и све свете богочовечанске врлине еванђелске. То је свети наук и опит еванђелски, свети наук и опит апостолски, свети наук и опит светоотачки, свети наук и опит православни. То је васцело Предање Богочовечанско: и оно писано и оно усмено. На томе стоји и кроз то постоји и сва Црква Христова: и у њој сав Богочовек Господ Исус Христос: „исти јуче и данас и вавек".[1] Он — са васцелом Богочовечанском Личношћу Својом и свима безбројним сутелесницима Својим.[2]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јевр. 13, 8.

[2] Еф. 3, 6.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Човековом усавршавању- нема краја

Да, посреди је тајна над тајнама, светајна; и у њој светајна најзагонетнијег после Бога бића у свима Божјим световима: човека. И кроза све то благовест сверадосна и свеблажена: човековом усавршавању у Бого човечанском телу Цркве Христове нема краја. Јер бескрајност Божија нема краја. Отуда: човековом благодатно — врлинском охристовљењу, обожењу, обогачовечењу, отројичењу нема краја. То је најрадоснија и најблаженија благовест о бићу човековом у свима временима и у свима световима, у свима бесмртностима и у свима вечностима. Ту благовест громогласе својим учењем свети Оци, нарочито Свети Симеон Нови Богослов. Он благовести:

Што је болест у телу, то је грех у души. Када тело оболи, болесник се не брине ни о чему другом: ни о богатству, ни о слави, ни о задовољствима, већ му је једина брига како повратити здравље телу. Тако и када душа оболи од греха, треба сву бригу усредсредити не на што друго: ни на богатство, ни на славу, ни на задовољство, већ једино на излечење душе од њене болести — греха, и тиме јој повратити здравље. А да то човек постигне, потребна му је надприродна и надсуштаствена сила. А та сила јесте Господ наш Исус Христос — Богочовек, који је, да би излечио слично сличним, благоволео примити на себе здраву човечанску природу. И када се човек вером приљуби Христу, тада се Христос сједињује са њим и Својим Божанством и Својом здравом човечанском природом, и кроз такво сједињење васпоставља у њему првобитно истинско здравље. Јер целокупно Божанско Писмо, и Старог и Новог Завета, руководи оболелу природу људску ка Исусу Христу, који је једини лекар душа и тела наших. Ко не постане заједничар Његове божанске благодати, тај остаје и неизлечен; а ко заједничари у Његовој благодати, душа му се излечује од болести. Бог је зато постао човек, да

би преко Њега душа могла примити здравље своје. Према томе, у кога душа није здрава, тај још није постао прави хришћанин. Душа пак постаје здрава божанском силом и светлошћу благодати, која се Христом дарује нама преко наше вере.[1]

Хришћани су они, вели Св. Симеон Нови Богослов, који у самоме Христу живе, и крећу се, и јесу.[2] Сви се Светитељи сједињују са Христом, постају једно са Њим. На који начин? Сви Светитељи су уистини органски делови, удови, чланова Христа Бога, и као такви спојени са Њим, и сједињени са телом Његовим, те им је Христос Глава, а Светитељи — органски делови Његови, и сви они скупа сачињавају једно тело Христово, такорећи једнога човека. Једни од њих врше дужност руку, радећи непрекидно и творећи пресвету вољу Христову кроз преображавање недостојних у достојне и привођење њих опет Господу Христу. Други од њих заузимају место рамена у телу Христовом, и носе бремена један другога; или на раменима доносе Христу изгубљену овцу, и тако испуњују закон Христов. Неки од њих претстављају груди: они за гладне и жедне правде Божије лију из себе најбистрију воду речи премудрости и знања, тј. уче их речи Божјој, и дају им мислени хлеб — τόν άρτον τόν νοητόν, који свети Анђели једу, наиме: истинско богословље, као премили љубимци Христови. Понеки пак од њих јесу на месту срца: они с љубављу пригрљују све људе, примају у душу своју дух спасења, и служе као чуварница неисказаних и надумних Тајни Христових. Други пак претстављају кости и ноге: они показују јунаштво и трпљење у искушењима, као Јов, непоколебљиво стоје у добру, и не малаксавају ни у каквим тешкоћама. Ето, на такав начин се складно саставља тело Цркве Христове из Светитеља Његових од памтивека, и бива здраво и целостно, да би сви синови Божји били једно. У телу Цркве сваки добија место које му Господ Христос додељује према његовој заслузи.[3]

Кроз причешће Пречистим Тајнама Господ нас чини једно са самим Собом, благовести Св. Симеон Нови Богослов. Ово сједињење са Господом бива богодолично, као што доликује Богу при сједињењу са Црквом. А то је и несхватљиво и неизрециво. И опет: Црква се сједињује са љубљеним јој Богом, и јесте тесно спојена са Њим, као што је тесно спојено тело са својом главом. И као што тело не може ни у ком случају живети без главе, тако исто и Црква, скуп верних, тојест синова Божјих, не може да буде здраво и васцело тело Божје без главе своје — Христа Бога нашег, нити може да живи истинитим и вечнвм животом ако се свакодневно не храни од Њега насушним хлебом — Светим Причешћем, кроз који хлеб примају од Господа Христа истинити живот сви који Га љубе и расту у човека савршена, у меру раста висине Његове.[4]

Ради чега је васцели Богочовечански домострој спасења — όλη ή ενσαρκος οικονομία? Св. Симеон Нови Богослов одговара: Ради тога да нас Богочовек Господ Христос начини заједничарима и наследницима Свога Божанства и Свога Царства, и то помоћу вере у Њега и држањем заповести Његових.[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Λόγοι, λογ. 6, 3, стр. 52. 54; Издање Дионисија Загореоса, έν Σνρφ, 1886,

[2] тамо, λογ. 22, 3; стр. 124.

[3] тамо, λόγος 45, 6; стр. 215. 216. 217.

[4] тамо,стр.218.

[5] тамо,λόγος 52, 2; стр.265.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Сваки човек - потенцијални Христос. Сваки верник - сав Христос

Христоликом природом бића свог, сваки је човек потенцијални Христос, и то благодатно-врлински Христос. У томе је бесмртно божанско величанство сваког човека. Бог Логос је зато и сишао у овај свет и постао Богочовек, постао Црква, да би сав био у сваком човеку помоћу светих тајни и светих врлина. Св. Симеон Нови Богослов апостолски благовести: Ми смо хришћани дужни гледати на све хришћане као на једног, и сматрати да је у свакоме од њих Христос, и имати такву љубав к њему да смо готови положити за њега живот свој. Стога не треба уопште говорити или мислити да је неко рђав, него гледати на ове као на добре. Приметиш ли да некога узнемиравају страсти, ти мрзи, не брата него страсти које га узнемиравају. А када видиш човека кога раздире похота и рђава навика, сажали се што више на њега, да не би и ти сам био искушан слично њему, пошто си биће подложно променама.[1]

Спасење је у Спаситељу: у Богочовеку Господу Христу — у Богочовечанском телу Његовом = у Цркви. У ствари, спасење није друго до оцрквењење. Спасти се и није друго до: постати сутелесник Богочовечанског тела Христовог = Цркве. То је једини пут спасења бићу људском у земаљском свету, и у свету који иде. Зато је немогуће спасење непокајаним грешницима, који кроз веру и покајање не оцрквене себе у овоме свету. Без тога онај свет им не може донети спасење. Свети Симеон Нови Богослов благовести:

Бог постаде човек, уједини се с људима, узе удела у човечанству, даде Себе свима који верују у Њега и показују веру из дела заједничарењем у Божанству Његовом — Θεότητος αύτοϋ της μετούσίας. Према томе, спашће се само они који узимају удела у Његовом Божанству, као што Он, Творац свеколике твари, узе удела у нашој природи. Апостол Павле сведочи да је Црква Христова — тело Господње и Божје без мане и недостатка, и без икакве мрље, какви треба да буду верни; а глава је тела Христос[2]... Господ Христос се зато и назива Спаситељ што даје спасење овима са којима се сједини. Спасење пак јесте избављење од свих зала и вечно обретење у Спаситељу свих блага. То спасење дарује место смрти живот, место таме светлост, место робовања страстима и срамним делима — савршену слободу. Дарује све то свима који су се сјединили са Христом —

Спаситељем свих. И они тада стичу сваку неодузимљиву радост, свако весеље и свако радовање.[3]

За Светог Симеона Новог Богослова благодатно — органско охристовљење, обогочовечење је најнепосреднија и најочигледнија стварност и најличнији доживљај. Хришћани помоћу светих тајни и светих врлина доживљавају Господа Христа у свима Његовим богочовечанским стварностима и размерама. Хришћани постају по благодати оно што је Богочовек Христос по природи. Сваки хришћанин, по мери творења светих врлина, доживљује апостолско-еванђелску истину: „Ја више не живим, него живи у мени Христос".[4] Свети Симеон Нови Богослов благовести:

Ми постајемо органски делови Христа — μέλη Χρίστού, а Христос — органски делови наши: μέλη ημών. И рука мене свекукавног Христос, и нога Христос; а ја кукавац — и рука Христова и нога Христова. Покрећем руку, и рука је моја сав Христос — Χρίστος όλος, јер Божанствено Божанство је недељиво; покрећем ногу, и гле, она блиста као и Он. Не реци да ја богохулствујем, него прими ову стварност, и поклони се Христу који те чини таквим. Јер и ти, ако усхтеднеш, постаћеш органски део Његов — μέλος αύτοϋ. И на тај начин, сви органски делови свакога од нас постаће органски делови Христови, и Христос — органски делови наши; и све неприличне делове Он ће начинити приличнима, украшавајући их лепотом и славом Свога Божанства; и ми, живећи заједно са Богом, постаћемо богови, не примећујући уопште неприличност у телу нашем, него васцелим телом нашим поставши слични Христу, сваки део тела нашег биће васцели Христос — όλος Χριστός. Јер постајући многи делови, Он остаје један и недељив; а сваки део посебно јесте сам васцели Христос . . . Он. ваистину васцели Бог, постаде васцели човек; Он један, нераздељив, ваистину савршен човек. но и Он исти јесте Бог, сав у свима деловима

Тако је било и сада у последња времена бива. Ето, Свети Симеон Побожни, Студит,[5] имађаше васцелог Христа, и сам сав беше Христос, и све своје органске делове и делове сваког другог посебно и свих скупа, он свагда посматраше као Христа, и остајаше чврст, неповредив и бестрастан; и пошто сам беше васцели Христос, то он гледаше као Христа ове крштене и у васцелог Христа обучене.[6]

Спасење се састоји у органском благодатно-врлинском сједињењу човековом са Спаситељем, Богочовеком Господом Христом. А преко Њега са васцелом Светом Тројицом. Тиме пак дарује се човеку све најбоље и најсавршеније што постоји у свима световима Божјим, а најпре у самом Тросунчаном Божанству. Свети Симеон Нови Богослов благовести:

Господ се неизменљиво и неисказано оваплотио и произашао од Свете Дјеве ради спасења свих нас. А спасење се наше састоји у овоме: Јавила се Велика Светлост, на земљу је сишло Царство Небеско; или боље рећи: дошао је Цар свих, јер је пожелео усличити се нама, да бисмо ми, ујединивши се с Њим као са Светлошћу, јавили се као друге светлости, сличне Првој Светлости, и поставши заједничари Царства Небеског, били заједничари славе Његове и уједно наследници вечних блага, која нико никада видео није. А та блага, уверен сам, верујем, и говорим јесу: Отац, Син и Дух Свети — Тројица Света. То је извор блага; то живот свега постојећег; то утеха и спокојство; то одећа и слава; то радост неизразива и спасење свих који су постали заједничари Његовог сјаја и осећају да имају општење с Њим. Не ма сумње, Он се зато и назива Спаситељ што даје спасење свима са којима се сједини. Спасење пак јесте избављење од

свих зала и вечни проналазак у Њему свих блага; оно нам место смрти дарује живот, место таме светлост, место робовања страстима и срамним делима савршену слободу; и то дарује свима који су се сјединили са Христом — Спаситељем свих, који стичу тада сваку неодузимљиву радост, свако весеље и свако радовање.[7]

У Богочовечанском телу Цркве Свети Симеон Нови Богослов доживљује себе као богочовечанско биће кроз богочовечанске свете тајне и богочовечанске свете врлине. Све човечанско прожето је божанским; све човечанско налази своје савршенство у божанском. А збивањем свега тога увек је у категорији богочовечанског, стога увек надумно и надизразиво. Ту човеку преостаје једино муцање. И кроз такво свето муцање Свети Симеон благовести:

О, како је неизмерно милосрђе Твоје, Спаситељу! Како си Ти удостојио мене да постанем члан Твој, органски део Твој — мене нечистог, пропалог и блудног ? и какосиобукаоменеупресветуодећукојаблистаблескомбесмртностиипретвара усветлост све моје органе? Јер пречисто и Божанствено тело Твоје сво блиста огњем Божанства Твога, растворивши се у Њему и неизрециво помешавши се с Њим. И тако, Ти си и мени даровао њега, Боже мој, јер ово трулежно обиталиште моје, тело моје, сјединио си са пречистим телом Твојим, и крв моја помешала се с крвљу Твојом; знам да сам се ја сјединио и са Божанством Твојим, и постао тело Твоје свечисто, члан Твој свеблистав, члан ваистину свет, члан светао, прозрачан и светозаран. Ја видим красоту Твоју, видим блистање као у огледалу, видим светлост благодати Твоје, и дивим се неисказаној светлости, и запрепашћен сам видећи себе од каквог сам постао овакав.[8] Који Тебе има, Господе, ваистину има у Теби све и сва.[9] Сав Богочовечански домострој спасења има за циљ: начинити човека Богом.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо, Κεφάλαια прак. ????????? , 61; стр. 535.

[2] Еф, 5, 27.

[3] Еф, 5, 27.

[4] Гал. *2*, 20.

[5] Духовни отац Св. Симеона Новог Богослова.

[6] Химне, Химна 15, стр. 288. 290. 294; Sources Chretien., 156; Paris 1969.

[7] Химне, Химна 14, стр. 24; μέρος II.

[8] Химне, Химна 18; стр. 123—124; Сергіевь Посад, 1917

[9] тамо, Химна 45; стр. 210.

[10] тамо, Химна 59; стр. 266.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Свето Причешће нас обоготворава

Новозаветни савез Бога са људима остварен је на овај начин: Бог Логос узео је на Себе тело и подарио Божанство.[1] И то само свечисто тело које је Он примио од Пречисте Марије Богородице, и у коме се од Ње родио, Он нам даје у Светој тајни Евхаристије, и једући га ми имамо унутра у себи, сразмерно достојности свакога од нас причасника васцелог оваплоћеног Бога — όλον τόν σαρκοθέντα Θεόν — и Господа нашег Исуса Христа. По речи Његовој: Који једе моје тело и пије моју крв, борави у мени и ја у њему.[2] Усељујући се у нас, Он се на неисказан начин сједињује са нашим бићем и природом, и обоготворава нас — μας θεοποιεί —, пошто ми постајемо сутелесници Његови, и јесмо тело од тела Његова и кости од костију Његових.[3]

Највише што је Бог могао даровати свету, даровао је: Себе — Богочовека, Себе — Цркву, Себе — Спаситеља, Себе — Обожитеља, Себе — Васкрситеља, Себе — Вечно Добро, Себе — Вечну Истину, Себе — Вечну Љубав, Себе — Вечну Правду, Себе — Вечни Живот. Све бесмртне животворне силе лију се непрекидно из Њега, и дају нам Њега васцелог. Дају нам Га у свему и кроза све што припада Цркви. И у најмањем делићу Богочовечанског тела Цркве, гле — васцели Господ Христос са свима Својим безбројним и бескрајним Божанским истинама. И најмањи проблем Цркве решава се увек, посредно и непосредно, васцелим Богочовечанским Господом Христом. Јер и сама Црква, и само Свето Откривење, и само Свето Писмо, и само Свето Предање није друго до — Богочовек Христос, који у Себи носи сва решења свих људских проблема у свима световима, решења — Богом и у Богу, очовеченим Богом и у очовеченом Богу. Увек — решења Цркве, у свему и по свему Богочовечанске, Главе њене чудесне и свечудотворне: свесладчајшег Господа Исуса Христа, Богочовека, коме се с правом клањају сва бића у свима световима небеским, земаљским и преисподњим.[4] Свети Симеон Нови Богослов, сав у том Богочовечанском осећању и сазнању Цркве, благовести Вечну Истину Цркве Христове говорећи:

Господ наш и Бог, желећи научити нас да се Богу треба приближавати помоћу неког посредника и јемца, сам нам је показао пример и образац тиме што је сам постао први посредник и заступник људске природе, и принео то у Себи Оцу Своме и Богу. Затим је за слуге овога посредништва и заступништва поставио Своје свете Апостоле који су и приводили Господу Христу све поверовавше у Њега. Апостоли су опет из средине ових избирали најдостојније и њих рукополагали за наследнике себи, да буду служитељи тог посредништва. Ови су опет избирали и рукополагали друге, а ови оне који су им следовали. И на тај начин ово се чува до сада путем наслеђа —κατα διαδοχήν. И Бог неће да ми преступамо и газимо такву Његову заповест и предање, већ жели да живимо по

закону и предању које нам је Он прописао. Стога Господ говори: Нико не може доћи к мени ако га не привуче Отац који ме посла;[5] и опет: Нико неће доћи к Оцу до кроза ме.[6] Исто тако, нико не долази к вери у свету и једносушну Тројицу, ако не буде неким учитељем научен догматима вере; такође, нико не бива крштен, и нико се не причешћује Божанским Тајнама сам без свештеника. А ко се не крсти и не причешћује Пречистим Тајнама, тај, по речи Господњој, неће добити живот вечни.[7] Тако дакле, без светог крштења и без причешћивања Божанским Тајнама ниједан се хришћанин не може удостојити вечнога живота. Ове пак тајне предају се нама не преко светих Апостола и не преко светих Отаца што су били после Апостола, него се предају преко освећених лица која постоје и живе међу нама. Стога је очигледно да ми не можемо и не треба да се туђимо њиховог посредништва у делу нашега спасења. Оно што су Оци који су живели у ранија времена предавали верницима, то исто предају и нама наши духовни оци: свети Оци су крстили водом и Духом, то исто чине и ови оци сада; они су предавали тело и крв Христову, то исто предају нама и ови. Оно што су Апостоли у своје време чинили за верне и чему су их учили, то исто чине и за нас сада оци наши духовни — архијереји и јереји: учећи нас потпуно свему ономе чему су и свети Апостоли учили. И пошто се они у овом погледу ничим не разликују од Апостола, то су они несумњиво синови Апостола и Апостоли за нас. И они који њих не примају, и речи њихове не слушају, нека чују шта таквим лицима говори Господ наш Исус Христос: Заиста вам кажем: лакше ће бити земљи Содомској и Гоморској у дан Страшнога суда неголи вама.[8] Господ је рекао Својим Апостолима: Који вас прима, мене прима;[9]ко вас слуша, мене слуша; и ко се вас одриче, мене се одриче; а ко се мене одриче, одриче се Онога који је мене послао.[10] Ове се Спасове речи односе и на сличне њима, наследнике њихове, и на оне који сада живе, и на оне, сличне њима, који ће живети касније. Разуме се, они који њих не примају и не слушају их, него их одбацују — не примају и не слушају самога Христа Господа него Га одбацују. Аодбацујући Њега, они одбацују Бога Оца који Га је послао. Црква Божја, каква је била у древна времена, таква је и сада. И као што је онда Бог одредио за њу најпре Апостоле, друго Пророке, треће Учитеље, и остале набројане светим Павлом,[11] тако и сада они бораве у лицу наследника својих, старешина црквених, да би сваки примао неке као Апостоле, неке као Пророке, неке као Учитеље.[12]

НАПОМЕНЕ:

[1] ?όγος 45, 9; стр. 221.

[2] Јн. 6, 56.

[3] тамо, λόγος 45, 9; стр. 222.

[4] Ср. Флб. 2, 10.

[5] Јн. 6, 44.

[6] Јн. 14, 6.

[7] Мк. 16, 16; Јн. 6, 53.

[8] Мт. 10, 15; 11, 22.

[9] Мт. 10, 40.

[10] Лк. 10, 16.

[11] Еф. 4, 11; 1 Кор. 12, 28.

[12] тамо, λό??? 11; стр. 77. 78.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Човек - бог по благодати. Бескрајно усавршавање човека кроза сву вечност

Човек је саздан од Бога боголиким бићем. Са једним божанским циљем: да се у васцелом животу свом уподобљава Богу, живећи Богом, мислећи Богом, хотећи Богом, радећи Богом. А то значи: да се непрекидно и бескрајно усавршава Богом.

Зато је Бог и Господ постао човек, и јавио се и остао Црквом у свету као Богочовек. Са циљем? Да обожи човека, да га начини богом по благодати, богочовеком по благодати. Како? Учинивши човека сутелесником Својим у Своме Богочовечанском телу — Цркви: и на тај начин испуњујући га свим Својим богочовечанским силама, оживљујући га, обесмрћујући га, обогочовечујући га, дајући му васцелог Себе кроз свете тајне и свете врлине. И тиме оспособљујући човека: да у Богочовечанском телу Цркве непрекидно расте растом Божјим „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[1]И то непрекидно рашћење, то христолико усавршавање почиње на земљи, али се продужује у оном свету бескрајно, кроз сву вечност која није друго до Христова Богочовечност. Да, богочовечанско усавршавање човека Христом Богом нема краја. Бог је сав бескрајан на свима тачкама Свога бића. И човек је боголикошћу својом бескрајан у христоликом усавршавању свом. У Христу Богу човек се увек, и у овом и у оном свету, у васцелом бићу свом осећа боголико бескрајним. Нема сумње, у Богочовеку Христу, у Богочовечанском телу Цркве Христове човек увек доживљује све нова и нова блаженства, све нове и нове благовести, јер доживљује Бога и Господа Христа, чије су божанске бескрајности неизмерно бескрајније од наших боголиких бескрајности. И зато никада и нигде краја Божјим бескрајностима, па стога никада и нигде краја човековом христоликом усавршавању. То је животно искуство и опитна благовест свих светитеља Божјих. Нарочито Светог Симеона Новог Богослова. њиме је свеубедљиво посведочена еванђелска истина: човековом усавршавању Христом Богом нема краја у вечности. Он богомудро благовести:

О чудеснога дела! о дивног дара доброте! — људи бивају у обличју Бога, и у њима се уобличује Онај који је за све несместив: Бог по природи неизменљив и

непроменљив, који благоволи обитавати у свима достојнима, да би сваки имао унутра у себи Цара свега, и само Царство, и све што се односи на Царство, и блистао јаче од светлости видљивога сунца, као што је заблистао васкрсли Бог наш. И стојећи пред Оним који их је тако прославио, они ће боравити у дивљењу од преизобилне славе и непрекидног узрастања у њима Божанске светлости. Јер напредовању вавек неће бити краја — ουδε γαρ τελος εδεται προκοπής είς αιώνας, пошто ће заустављање у узрастању учинити крај Бескрајноме, потпуно Несхватљивог учинити схватљивим, и Несместивог свима учинити предметом засићености. Но пуноћа и слава светлости Његове биће бездан усавршавања и почетак без краја Као што светитељи,имајући Бога унутар себе уобличена, стоје пред самим Њим који блиста неприступном светлошћу; тако у њих крај означава почетак славе, или јасније: у крају они ће имати почетак и у почетку крај. Савршено Пуни нема потребе за допуном, и они који иду за Бескрајним не достижу краја — τό τέλος μή φθάνειν. Јер ако човек пређе ово видљиво небо и земљу и све што је на земљи, може ли пронаћи место где би нашао крај вештаственом свету или бар умом обухватити невештаствени свет? Но све је то бескрајии бездан, са свих страна подједнако бескрајан; и све је то испуњено Божанственим Божанством. Према томе, они који постају заједничари Његови и у Њему обитавају, како могу Њега васцелог обухватити, да би се чак заситили Њиме? Или, како они могу достићи крај Бескрајнога? — То је немогуће и потпуно неостваривo. Таква мисао апсолутно не може ни на ум пасти светима, било онима што су на земљи у телу или онима што су се преселили ка Господу. Јер поплављени светлошћу Божанске славе, сијајући и блистајући, и наслађујући се њоме, они са потпуном и савршеном убеђеношћу ваистину знају, да ће усавршавање њихово бити бескрајно и напредовање њихово у слави вечно — άτέλεστος ή τούτων τελειότης και ή της δόξης προκοπή άένναος. Но настаје питање: где ће стајати они што су отпали од Бога и далеко се налазе од Онога који се налази свуда? — Нема сумње, и они ће се налазити унутар „свега", али свакако изван Божанске светлости и ван Бога. Јер као што слепци, иако са свих страна обасјавани сунцем, уствари су изван светлости, пошто су од ње удаљени чувством и видом, — тако и божанска светлост Свете Тројице јесте у „свему", али грешници, закључани у тами, и усред светлости не виде светлост и уопште немају божаноког познања и чувства; и они, паљени и осуђивани својом савешћу, имаће неисказано мучење и неизразиву тугу вавек.[2]

Будући узрок свему, вели Свети Симеон Нови Богослов, Господ је свуда у свему, и сав испуњује ове по суштини и по природи; исто тако и по Ипостаси Бог је свуда, као живот и давалац живота. Нема сумње, Он је и усред свега и изван свега; нема сумње, пошто је Сам светлост, куда би се Он сакрио испуњавајући све? А ако Га ти не видиш, по томе познај да си ти слеп и усред светлости сав испуњен тамом. Јер Он бива видљив за достојне, а види се не потпуно, него се види невидљиво, као један зрак сунца; зрак видљив, Сунце невидљиво.[3]

Живот у Цркви је увек живот у Богочовеку Христу, живот у Богочовечанском телу Његовом, телу коме је Он Глава. Све Његово постаје наше кроз овете тајне и свете врлине, јер се саоваплоћујемо Њему, постајемо Његови „сутелесници[4] Тиме учествујемо у Његовом оваплоћењу, у пресветој и превеликој тајни Његовог Богооваплоћења. А оваплоћење Бога је најважнији догађај за људска бића у свима световима и у свима временима, као и у свима бесмртностима и у свима вечностима. Саоваплоћавањем оваплоћеном Богу ми стичемо богочовечанске светиње и силе: богочовечански живот и богочовечанско богопознање. По Светом Григорију Палами, нема другог средства да се позна свеистинити Бог него: накалемити себе новим рођењем — крштењем на Телу оваплоћеног Бога Логоса, Уствари, свети су „они који су рођени од Бога Логосом

по благодати у Духу и који чувају боголикост и сличност Богу, чувају помоћу боготворећих сила што су у телу Цркве".[5]То нарочито бива кроз свету Евхаристију. Призивајући светом Причешћу своју паству, свети Архиепископ Солунски подсећа их да су они дужни бити са Христом не само Један Дух него исто тако и једно Тело. Притом их упозорава да су они „тело од тела Његова и кост од костију Његових", и да је такво сједињење које нам Господ Христос нуди преко

Евхаристијског Хлеба. Узевши на Себе наше тело и нашу крв Он се изједначио с нама. Он нас је везао за Себе и прилагодио Себи постајући једно тело с нама, кроз причешће Евхаристијском Крвљу. Ходите, вели Господ Христос, једите Тело моје, пијте Крв моју, да бисте не само били слика Божија, него да бисте постали богови и цареви, вечити и небески, облачећи се у мене, Цара и Бога.[6]

По светом Григорију Палами: Црква је заједница стварна и видљива. Крштење нас обавезује не само да видимо Христа у нама самима, него исто тако и у нашој браћи. Носећи Христа у себи, сваки хришћанин носи у себи сву своју браћу: када се чини добро једном хришћанину, чини се Христу и васцелој Цркви; јер ко ће раздвојити оне који су једно, — сагласно молитви Спаситељевој,[7] сједињени са Богом јединим помоћу Логоса јединог у Духу једином. Црква = заједница је чувар откривене Истине: Бог жели да ми који смо рођени од Њега благодаћу останемо нераздвојно с Њим и једни са другима. Сваки од нас који се називамо хришћани јесте члан целе Цркве, нека казује оно што је стварност и што је истина, иначе он није друго до варалица и непријатељ, и није члан Цркве. [8]

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Еф. 4, 13; Кол. 2, 19; ср. Мт. 5, 48.

[2] тамо, λόγος 27, стр. 40. 41; μέρος II, ср. тамо, λόγ. 41, стр. 63.

[3] тамо, λόγος 41, стр. 62; μέρος II.

[4] Еф. 3, 6.

[5] Јован Мајендорф. Introd, a l'etude de Greg. Palamas, стр. 244; Editions du Seuil, Paris 1959.

[6] тамо стр. 247—248.

[7] Јн. 17, 21.

[8] тамо, стр. 249. 250.

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

Непогрешивост Цркве. Антитројица: грех, смрт и ђаво

Свети Григорије Палама апостолски благовести: Грех нас несумњиво одваја од Цркве, и једино нас покајање измирује са њом; и грех против истине је тежак свима. Па и сами епископи, овлашћени учитељи истине, не изузимају се од овог правила: ако остану верни Предању и раде у сагласности са васцелом Црквом, ако остају у својим епархијама, тада су они у истини. Но одвоје ли се од учитељства, они губе не само своје учитељство него и само својство хришћанина, и њихове анатеме немају никакву вредност. Не само епископи, него и читаве помесне Цркве могу се одвојити од истине, тако се Црква латинска није још вратила Православљу. Црква, стуб и тврђава истине, није мање непоколебљива и чврста, ослањајући се темељно на оне који држе истину. И заиста они који припадају Цркви Христовој јесу сви у истини, а они који су једном засвагда напустили истину, самим тим су напустили Цркву. Чудо непогрешивости Цркве остварује се у телу васцеле Цркве. То значи: непогрешивост Цркве остаје коначно искључиво привилегија Христа, право Христа, Главе Цркве, који дајући људима дарове Духа — нарочито апостолско учитељство — којега се сви могу показати недостојни, продужује да живи и да се пројављује у Његовом Телу као целини. Црква, Тело Христово обухвата подједнако анђеле и праведнике свих времена.[1]

Ми у земаљском свету знамо, од Богочовека знамо: Истина је Богочовек; Истина је оваплоћени Бог Логос; Истина је тело Богочовека Христа = Црква. Ту благовест објавио је сам Свеистинити Бог и Господ Христос, и показао је Собом остварену у земаљоком свету, који се давио у безобалном мору лажи: „Ја сам Истина".[2] И то Истина која је једини Пут у Живот Вечни, а и сам Живот Вечни са свима божанским светињама и красотама, какве око људско не виде, и ухо не чу, и срце човеково не наслути.[3] Све што је Богочовеково, са свих страна је бескрајно и безгранично. И Богочовек — Истина ослобађа људско биће од свих убиствених ограничења. А то су: грех, смрт и ђаво. Они се свим силама труде да човекове боголике бескрајности и богочежњиве безграничности ограниче, раслабе, опатуље, заробе, парализу, униште, сведу на небиће, и тако човека потопе у свој страшилни богоборачки пакао, у коме нема краја ни мукама, ни ужасима, ни страхотама, ни злоћама. Ослобођење од тога? Једино Господ Христос, и Богочовечанска слобода што је у Њему. Зато је Он, једини у свима човечанским световима, објавио благовест: „И познаћете Истину, и Истина ће вас ослободити".[4] Чега? — греха, смрти и ђавола.

И заиста, свемилостиви Господ Христос је ослободио род људски свеужасне тројице, антитројице: греха, смрти и ђавола. И непрекидно ослобађа свакога човека који то хоће. Отуда у светог Апостола благовест и заповест: „Стојте у слободи којом нас Христос ослободи, и не дајте се опет у јарам ропства ухватити".[5] А то је могуће свакоме који верује. По обећању Свемилостивога и Свеистинитога: „Све је могуће ономе који верује".[6]

НАПОМЕНЕ:

[1] тамо, стр. 250. 251.

[2] Јн. 14, 6.

[3] Јн. 14, 6; 1 Кор. 2, 9—12.

[4] Јн. 8, 32.

[5] Гал. 5, 1.

[6] Мк. 9, 23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БОГОЧОВЕЧАНСКО ПРЕДАЊЕ
Црква на свом Богочовечанском путу

У стварима вере - нема компромиса!

У Богочовеку Господу Христу Истина и Живот су једносушни. Живљењем у Истини и живљење Истином даје нам тачно богопознање = христопознање = црквопознање. Ко се саоваплоти Богочовеку = Цркви, тај има Истину и зна Истину, јер живи њоме и њеним богочовечанским силама. А то саоваплоћавање бива вером и осталим светим врлинама, које су увек од вере и увек безизлазно у вери, и њеним бескрајностима. „Јер вером ходимо а не видом".[1] Са људске стране, једино еванђелска, богочовечанска вера усељује Господа Христа у срца наша, и нас у Њега.[2] И онда сваки од нас, по мери вере своје, доживљује свету еванђелску истину: „Ја више не живим, него живи у мени Христос".[3]Све богочовечанске бескрајности боголиког бића људског живе Богочовеком = Црквом, и обухватају васцелог Богочовека Господа Христа, те је Он за нас хришћане све и сва у свима световима и у свима вечностима. Зато је од свега у човеку најважнија вера у Богочовека, јер она и јесте богочовечанска сила која обогочовечује све у човеку: и ум, и срце, и вољу, и савест, па и само тело припремајући га за васкрсење из мртвих и за живот вечни у Христовој Вечности = Богочовечности. Отуда и благовест у светом Еванђељу Богочовековом: „Све што није од вере грех је".[4]

Са свих тих богочовечанских разлога, у стварима вере нема компромиса. То је основни догмат апостолско — светоотачке православне христологије =

сотериологије — еклисиологије = алитиологије. Нема никакве гносеолошке, ни никакве онтолошке везе између Истине и лажи. Знамо, од оваплоћеног Бога знамо: Истина је Бог. А лаж? Лаж је ђаво.

Следећи свим срцем, свом душом, свим умом, свом снагом светим Апостолима и светим Оцима и светим Васељенским саборима, богоносни Отац наш Свети Марко Ефески, Исповедник, не допушта никакав компромис у стварима вере, никакво одступање и уступање. Када су на Флорентинском сабору православне присталице Уније с латинима викали к њему, апостолски богомудром и одлучном противнику Уније: „Нађи нам излаз, икономију", он је одговарао: „Ствари вере не допуштају икономију. То је исто као и рећи: одруби себи главу, па иди куда хоћеш. — Између истине и лажи нема ничег средњег. Оно што се односи на Цркву (τά εκκλησιάστηκα) никада се не решава путем компромиса. Нека нико не господари у нашој вери*:* ни цар, ни архијерej, ни псевдо-Сабор, нити ико други, него сам једини Бог, који нам је предао њу и Сам и преко Својих Ученика".[5]

Свети Марко благовести: Сви Учитељи Цркве, сви Сабори и сво Божанско Свето Писмо саветују нам да бежимо од оних који неправославно мисле и одступају од општења с нама. Канон Другог Антиохијског сабора наређује: „Који општи са одлученима од општења, Нека и сам буде одлучен од општења". Св. Василије Велики вели: Ако неки уображавају да исповедају здраву веру, но притом опште са неправославнима, ако и после савета не престану тако поступати, онда треба и њих саме не само сматрати за одлучене, него их ни браћом не називати.[6]

Свети Исповедник Ефески пише: „Ми у свему следујемо свештеним Учитељима и древним Апостолским предањима". А патријарху Цариградском, који такође учествује на Флорентиском сабору, Свети Марко пише: треба да се боримо Не плашећи се ничега и не стидећи се ничега: ни спољњих непријатеља, нити међу нама православнима налазећих се псевдохришћана, нити непријатгља Духа; и да са великом смелошћу исповедамо до послгдњег даха драгоцени залог светих Отаца: Исповедање Вере, познато нам из детињства, и са којим ћемо, на крају, и отићи одавде, односећи ако ништа друго онда — Православље, Православну Веру, која ни у чему нема ни најмањег недостатка.[7]

Свети Исповедник Марко благовести: Молим, да сачувамо истиниту и од Отаца предану нам Веру нашу као добар залог, ништа не додајући и ништа не одузимајући; јер до сада ми смо имали Веру без икаквих недостатака, и не осећамо потребу за Сабором или Актом Уније, да бисмо се научили чему новијем, ми који смо синови и ученици Васељенеких сабора и Отаца који су заблистали на њима и после њих. Хвала наша је Вера наша, добро наслеђе Отаца наших. Са њом ми се надамо предстати Богу и добити опроштај грехова; а без ње не знам каква ће нас праведност ослободити вечних мука. Онај пак који ради на томе да ми одбацимо нашу Веру и заведемо другу, новију веру, макар он био и Анђео с неба, проклет да буде,[8] и нека нестане и сваки спомен о њему и пред Богом и пред људима. Нека нико не господари у вери нашој: ни цар, ни архијерej, ни псевдо-Сабор, нити ико други већ само — једини Бог, који нам је предао њу и Сам и преко Својих Ученика.[9]

Што је Свети Атанасије Велики — „Тринаести Апостол", „Отац Православља" за Православну Цркву у четвртом веку, то је Свети Марко Ефески Исповедник за њу у петнаестом веку. И као што је у Светом Атанасију била сва истина Православља, а не у многобројним аријанствујућим и полуаријанствујућим епископима, тако је и у Светом Марку Ефеском била сва

истина Православља а не у осталим латинствујућим учесницима псевдо-Сабора Флорентиског. Богомудри и неустрашиви Исповедиик Ефески и на самртном часу оставља пред сведоцима исповедничко завештање: да му ни Цариградски патријарх нити ико од његових присталица, који је потписао и примио Унију са латинима у Флоренцији, не долази на погреб нити учествује у погребним богослужењима. Он изјављује: Ја говорим и сведочим пред многима овде присутним и угледним људима: ја нипошто нећу и не примам општење с Патријархом и онима што су с њим ни у овом мом животу, ни после смрти, пошто не примам ни Унију са латинима, ни латинске догмате, које је примио он и његови једномишљеници. Ја сам потпуно уверен да што даље стојим од њега и сличних њему, утолико бивам ближе Богу и свима Светима; и уколико одвајам себе од њих, утолико сам сједињенији са Истином и са Светим Оцима, Богословима Цркве. Исто тако сам убеђен да њихове присталице далеко стоје од Истине и блажених Учитеља Цркве. Стога и говорим: као што сам у току целог живота свог био одвојен од њих, тако и у време одласка свог, па и после моје смрти, ја се одричем општења и уједињења с њима и проклињући заповедам: да се нико од њих не приближи ни моме погребу ни моме гробу.[10]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 5, 7.

[2] ср. Еф. 3, 17. 12; Јевр. 4, 16.

[3] Гал. 2, 20.

[4] Рм. 14, 23.

[5] Архим. Амвросиј, Свјатиј Марко Ефескиј и Флорентијскаја Унија, стр. 226. 227. 340. — Holy Trinity Monastery, Jordanville, N. Y. 1963. г.

[6] тамо, стр. 282.

[7] тамо, стр. 347. 352. 353.

[8] Ср. Гал. 1, 9

[9] тамо, стр. 354.

[10] тамо, стр. 369.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Благодат

Све божанствене стварности, оваплоћене у Богочовеку Христу, непрекидно лију из себе неизбројне и неизмериве божанствене силе, енергије, неопходне људскоме бићу за спасење, за обожење, за охристовљење, за уцрковљење, за одуховљење, за отројичење, за обогочовечење, и називају се једном речју: Благодат = χάρις. Све те божанске силе свестрано су богочовечанских својстава и карактера. И тиме свим бићем у богочовечанском телу Цркве, од њега и кроз њега. У Цркви је све Богочовечанско, јер све Богочовеково. Нема ничег у Цркви што је ван категорије Богочовечјег и Богочовечанског. Наше спасење = наше обогочовечење није ништа друго до наше непрекидно облагодаћење. У Цркви и Црквом благодат је безобални океан божанских, богочовечанских обогочовечујућих, охристовљујућих, отројичујућих сила, енергија, које непрекидно делају и делују у Богочовечанском организму. Богочовеком Христом, који је Црква, нама су дароване све Божанске силе које су потребне људима за живот и побожност у обадва света.[1]

Према Богочовеку, и као Личности и као Цркви, стоји човек са својом боголиком природом. Створен Боголиким, човек поседује боголику слободу. Та слобода је огромних неизмерних размера. По својој слободној вољи човек може чак и Бога одбацити и ђавола пригрлити. И још: човек може постати и „Бог по благодати", али и ђаво по слободном хтењу. Нормално и богомудро употребљена, слободна воља приводи човека Богу и сједињује са Богом; злоупотребљена, она приводи човека ђаволу и сједињује са ђаволом. Историја рода људског је речити сведок тога. Бог је зато и постао човек да као Богочовек, у Богочовечанској Личности Својој, покаже човеку и научи човека како може богомудро руководити својом слободном вољом, и из себе благодаћу изградити благодатног, христоликог човека, и до потпуности усавршити боголикост овога бића. А да би за постигнуће тога циља дао потребне божанске силе човеку, Он је на Себи, Богочовеку, основао Цркву, са њеним светим тајнама и светим врлинама. Постајући „сутелесник" Богочовечанског тела, Цркве,[2] помоћу светих тајни и светих врлина, човек и постиже Богом му постављени циљ: постаје „Бог по благодати". Сва се спасоносна мудрост и богомудрост човека хришћанина састоји у томе, да он сву своју слободну вољу добровољно потчињава божанској вољи Господа Христа, по угледу на самог Господа Христа, који је у Својој Богочовечанској Личности Своју човечанску вољу добровољно потчињавао Својој Божанској вољи. Тај богочовечански однос: између воље Божанске и човечанске важи као најсавршенији закон и најнеопходније правило у Богочовечанском телу Христовом — Цркви: своју човечанску вољу добровољно потчињавати Божанској вољи Господа Христа. и тако помоћу благодати светих тајни и светих врлина осигурати себи спасење, обожење, обогочовечење и живот у Царству љубави Христове.

У Богочовечанском телу Цркве дата је сва благодат Тројичног Божанства, благодат која спасава од греха, смрти и ђавола, препорођујући нас, преображавајући нас, освећујући нас, охристовљујући нас, обожујући нас, отројичујући нас. Али свакоме од нас даје се та благодат „по мери дара Христова".[3] А Господ Христос одмерава благодат свакоме по труду његовом:[4] по труду у вери, у љубави, у милосрђу, у молитви, у посту, у бдењу, у кротости, у

покајању, у смерности, у трпљењу, и у осталим светим врлинама и светим тајнама еванђелским. Предвиђајући Својим божанским свезнањем како ће се који од нас користити благодаћу Његовом, дарима Његовим, Господ Христос тако и раздељује дарове Своје: „свакоме према његовој моћи".[5] Међутим, од нашег личног труда и умножавања божанских дарова Христових зависи наше место у животворном Богочовечанском телу Христовом — Цркви, која се као једно и недељиво небоземно Богочовечанско биће протеже од земље до уврх изнад свих небеса над небесима. Уколико човек више живи пуноћом Христове благодати, утолико је и више дарова у њему, и утолико се више разливају по њему, као по сутелеснику Христовом, богочовечанске силе Цркве Христове, тела Христова, силе које нас очишћују од свакога греха, освећују, обожују, обогочовечују. При томе сваки од нас живи у свима и ради свих, јер смо једно тело сви. Зато се и радује сваки даравима своје браће, нарочито када су већи од његових.

Сва благодат Тројичног Божанства, са свима богатствима својим, сишла је у наш земаљски свет Богочовеком Господом Христом. И то у таком изобиљу, да је свети Еванђелист објавио свестварну благовест: благодат постаде од Исуса Христа.[6] Као да до Њега није било благодати у нашем земаљском свету. Оваплоћењем Господа Христа сва се Света Тројица отворила према земаљском свету, јавила себе, дала себе роду људском. То су, по светим Оцима, божански „изласци" — προόδοι, божанске енергије, које се дају свету и људима. Речју: све и сва Тројичног Божанства дато, и казано, и објављено, и оваплоћено у телу Христовом — Цркви. Зато је у њој све и сва од Свете Тројице и о Светој Тројици. Зато је у њој: и Спаситељ и спасење, и Богочовек и обогочовечење, и Света Тројица и отројичење. Све у свему: Бог постаје човек, и човек постаје Бог по благодати. То су ова Еванђеља Свете Тројице за род људски; то сва Благовест и Свеблаговест Цркве.

Бог Логос, поставши тело, и тиме поставши човек, усели се у нас, пун благодати и истине; и од пуноће његове ми сви, као чланови тела његовог — Цркве, примисмо благодат на благодат.[7] Сав Господ Христос је благодат. Отуда је и Еванђеље његово — „Еванђеље благодати Божје".[8] И живећи у Христу који је благодат, ми се у свему богочовечанском обогаћујемо кроза Њ.[9] Подвиг спасења у ствари је подвиг облагодаћења.[10] Све и сва Господ Христос нам дарује благодаћу; а за све то ми дајемо од себе веру: „благодаћу сте спасени кроз веру".[11] Богочовечанским телом Цркве Господ Христос је „Бог сваке благодати".[12] Наше је: трудити се, подвизавати се у врлинама; Спасово је: давати нам благодат спасења и обожења; јер врлинама ми упијамо у себе животворне и боготворне силе благодати; без тога благодат је узалуд у нама.[13] Очигледна је еванђелска благовест и заповест: труд умножава благодат, благодат умножава труд.[14]Богочовечанску стварност еванђелске благодати опитно сведоче и радосно благовесте како свети Апостоли тако и свети Оци. Свети Атанасије Велики благовести: Једна се благодат лије од Оца кроз Сина у Духу Светом.[15] Давана у светај Тројици, благодат се даје од Оца кроз Сина у Духу Светом.[16] Благодат дарована нам Спаситељем, јавила се и дарована нам је са доласком Спаситеља.[17] Једна и иста благодат даје се од Оца у Сину ... Отац дарује благодат кроз Сина.[18] Благодат је једна: даје се од Оца у Сину.[19]

Облагодаћени ум Оветог Макарија Великог благовести: Благодат постепено делује и овлађује душом, испитујући вољу човекову. И ако је душа сагласна са благодаћу, благодат продире у најдубље дубине њене, док најзад потпуно не овлада њоме.[20] Нема сумње, главна одлика човекова бића јесте човекова слободна воља, њена неприкосновеност. Ни сам ђаво не може приморати човека

на зло; он му може само предлагати разна зла. Исто тако Бог не приморава на добро боголику слободну вољу човекову. Човек располаже огромном слободном вољом, и он слободно бира између Бога и ђавола, између добра и зла, између живота и смрти. Св. Макарије Велики учи: Људи, код којих се благодат Божја усели у саме дубине ума, Господ постане као њихова душа — Јер, по речима светог Апостола: Ко се приљуби уз Господа, пастане један дух с Господом.[21] Тада душа ваистину постаје као душа Господа — ὡς ψνχή τον Κνρίον, јер добровољно и свим хтењем својим она се предаје сили Светога Духа, да би царовала у њој; и већ не ходи по својој вољи.[22] Ко је пришао Господу Христу, дужан је у почетку на силу — προς σίαν — приводити себе добру, макар се и не хтело његовом срцу. Јер свеистинити Господ каже: Царство се небеско с напором узима — διάζεται, и подвижници га задобијају.[23] Стога макар нам се и не хтело, треба приморавати себе на врлину: приморавати себе на љубав, ако љубави немамо; приморавати себе на кротост, ако нам кротост недостаје; приморавати себе на састрадалност и човекољубље; уопште, приморавати себе на сваку врлину. И када Бог то види, даће нам то, и испуниће нас свима плодовима Духа. И тада се све врлине претварају за човека као у природу —, јер Господ долази и обитава у њему, и Сам извршује у њему Своје заповести.[24]

Сав у бескрајностима и тајнама богочовечанске благодати, живећи њима и у њима, Свети Јефрем Сирин говори о томе са свештеним страхом и трепетом. Свим бићем он осећа и зна: да је наше спасење и обожење од Спасове свеспасавајуће благодати и њених светотројичних сила. Бесмртним сведочанствима он сведочи да је у богочовечанској благодати наше отројичење: Од Оца кроз Сина у Духу Светом. Та благодат нам се даје не на силу, већ се она даје нашој слободној и неизнуђеној вери у чудесног Господа Христа, ваистину јединог истинитог Бога у свима световима. Свети Јефрем благовести: По мери вере и благодат обитава у души.[25] Благодат често посећује срца наша, и ако је срце чисто она улази у њега и обитава у њему; но ако је срце нечисто одмах одступа од њега. Међутим, милостивост благодати побуђује њу да опет и опет силази к нама и посећује нас грешне, јер смо сви ми променљиви по својој слободној вољи но не по природи.[26] Бог захтева од нас једино потпуну одлучност, па нам Сам даје силе, и дарује победу.[27] Ти само жели спасти се, и Господ одмах притиче у помоћ.[28] Благодат никада не одбацује ни једнога човека који жели спасења.[29] Спасење бива Божјом благодаћу по мери вере и љубави.[30] У човеку су два закона: закон греха који вуче на своју страну, и закон благодати који вуче ка небеском.[31]

Херувимски видовито пратећи човека на свима путевима Богочовечанске вере Христове, Свети Златоуст богомудро и богоречито казује вечне истине о благодати и човеку и свеспасоносном облагодаћењу васцелог бића човековог. Свети Златоуст благовести: Бог никада не води к Себи силом и приморавањем; не, Он хоће да се сви спасу, но никога не приморава . .. Бог је готов спасти човека, не принудно, не против воље, већ по његовој доброј вољи и расположењу.[32] Благодат Светога Духа, чим угледа у човеку пламену жељу и разбуђени ум, излива даре своје изобилно.[33] Такав је Господ наш: чим угледа да душа силно и усрдно чезне за духовним стварима, Он јој даје благодат и богате даре Своје.[34] Благодат Божја је готова, и иште ко би је примио свесрдно.[35] Наше је, — усрдно чинити оно што зависи од нас, а благодат је готова, и иште ко би је примио у изобиљу.[36]Благодат Духа шаље се у изобиљу тамо где је здравоумље, честитост и друге врлине.[37] Ако желимо добити помоћ с неба, онда упражњавајмо врлине. На тај начин ми ћемо привући благодат Светога Духа, и овај живот провести без јада и наследити вечна блага.[38] Где је молитва и

благодарност, тамо долази благодат Св. Духа; одатле се прогоне демони, и све вражије силе одступају и дају се у бегство.[38]

У свету богочовечанске вере две огромне силе стоје једна према другој: благодат Божија и слобода човекова. Сједињене вером, оне дају светог човека; разједињене и посвађане, оне омогућују пад човека до рашчовека. Свети Златоуст благовести: Благодат долази само онима који желе и брину се да је стакну.[39] Богу припада — даровати благодат, а човеку — показати веру.[40] Ми постајемо свети не само уздржавањем од греха, него и стицањем виших савршевстава.[41]Нама је даровано не само отпуштење грехова, него и оправдање, и освећење, и усиновљење, и благодат Духа лучезарна и преизобилна.[42] Огањ, који смо добили по благодати Духа, ако зажелимо, можемо појачати; ако не зажелимо, одмах ћемо га угасити.[43] Привуцимо себи, кроз вршење заповести Божјих, необориву помоћ Духу — и ми ћемо бити ни по чему мањи од анђела.[44] Човек добија благодат сразмерно вери својој.[45] Благодат и на Педесетницу и сада једна је и иста.[46] Благодат, иако је уистини благодат (Χαρις = милост, дар), ипак спасава оне који желе, а не оне који не желе и одвраћају се од ње, устају на њу и противе јој се.[47] Велика благодат Духа често одлеће од човека када он пада у тешке грехе.[48]Благодат нас не спасава ако водимо нечист живот.[49]

Благодат је и по бићу и по појавама сва светотројична, иако нам је у највећој пуноћи дата преко Сина Божјег, Господа Исуса Христа Богочовека. Та бесмртна истина и јесте једна од главних благовести чудесног благовесника Св. Јована Златоуста. Он благовести: Све што припада Светој Тројици неразделиво је — αδιαίρετα. И где је заједница духа, тамо је и заједница Сина; и где је благодат Сина, тамо је благодат Оца и Светога Духа.[50] Благодат се свакоме даје према вери.[51] Нечист живот гаси благодат Светога Духа.[52] Као што огањ захтева дрва, тако и благодат захтева нашу ревност, да би се она разбуктала.[53] Благодат Господња подвизава се заједно с тобом и сарађује теби; али и ти са великом усрдношћу и ревношћу врши своје дело.[54] А како можемо привући себи благодат? Чинећи оно што је Богу угодно, у свему покоравајући се Њему.[55] Све је од Бога, али не на начин да се нарушава наша слобода. Све ту зависи и од нас и од Њега; треба прво да ми изаберемо оно што је добро; а када ми изаберемо, онда нам и Он указује Своју сарадњу. Наше је дело: унапред изабрати и узажелети; а дело је Божије: извршити и довршити.[56] Када благодат бива с нама? Бива с нама када је не вређамо, не занемарујемо; када је задржавамо у себи добрим делима; када нас руководи Дух Свети.[57]

Свети Симеон Нови Богослов, пун искуства о свеспасоносној делатности Богочовечанске благодати у телу Цркве Христове, и у сваком члану њеном, објављује бесмртне благовести о томе. Он благовести: Циљ васцелог Богочовечанског домостроја спасења, ради кога се Син Божји, Бог Логос оваплотио и постао човек јесте: да они, који верују у Њега као Богочовека, приме у душе своје благодат Светога Духа као душу — и да се на тај начин препороде, пресаздаду и обнове, освећујући се благодаћу Светога Духа у уму, у савести, и у свима осећањима.[58] Један је лек за све болеснике људске душе: Дух Свети, благодат Господа нашег Исуса Христа. Сваки хришћанин треба да се подвизава покајањем, милостињом и сваком другом врлином, да стекне благодат Светога Духа, и да помоћу ње живи истинским животом по Христу.[59] Божанска светлост и јесте свеоружје Божје, помоћу којег се хришћанин може одржати у рату против лукавстава ђаволових, и сатрти сву силу ђаволу.[60] Пре сваке друге врлине благодат Божја долази преко вере. Јер вера је темељ сваке врлине. Са благодаћу долази и свака врлина, и остаје у срцу, и дела ... Благодат долази од Бога за веру, и на њој се као на темељу зидају добра дела, и благодат им даје сву вредност. Јер дела која бивају без благодати Свесветога Духа Бог ни у шта не сматра. Добро

које се не чини на добар начин - καλως није добро – ουκ εστι καλον. И немогуће је без благодати Христове учинити добро на добар начин. Да је то било могуће, Бог не би дошао на земљу и постао човек, и на тај начин даровао људима таку благодат, помоћу које се једино свако добро може учинити на добар начин – να γενη καλως καθε εργον καλον.[61]

Свестрано облагодаћени Свети Симеон Нови Богослов благовести: Ко љуби Бога и држи заповести Божије, облачи се у силазећу с висине силу Духа Светога, која се не јавља вештаствено, већ као умна светлост — έν εϊδει φωτός νοητού. И чим ова светлост засија у духу, одмах ишчезава свака нечиста помисао, и свака страст душевна. Тада се очишћују очи срца: ум и разум — ο νους και η βιανοια - и виде Бога, као што је написано у Еванђељу о блаженствима. Тада душа, као у огледалу, види чак и најмања сагрешења своја и погружава се у највеће смирење. Тако се човек постепено измењује потпуно, и зна Бога, претходно сам бивши познат од Бога. Ова благодат Светога Духа чини човека пријатељем Божјим и Богом, уколико је то могуће за човека.[62] Ко верује у Христа како треба, има живот вечни. А живот вечни јесте благодат Господа нашег Исуса Христа. Као што се живот вечни, тојест божанска благодат познаје по вери, тако се и вера познаје по вечноме животу.[63] Без благодати Светога Духа никоме није могуће не грешити, никоме није могуће приступати вршењу светих заповести Христових, и испуњавати их, и свргнути са себе власт и насиље, које су над нама задобили демони.[64] Благодат Божја је безгранична — άπειρος, увек се преизобилно излива, и нигде јој краја. У ономе који се подвизава, она се умножава; а у лењога она се смањује. Потраје ли лењост, она таквога сасвим напусти.[65]

Из своје пребогате ризнице Св. Симеон износи и ово богочовечанско бисерје: Заповести Христове су као лековито биље. Када благодат Свесветога Духа дође у човека, она искорењује и уништава страсти једну за другом, док не ослободи сву душу од њих. На тај начин благодат обнавља човека и по души и по телу. И човек, напредујући у врлинама, расте, „у меру раста висине Христове". [66] И уколико више успева у вршењу заповести Божјих, он се утолико више очишћује, просветљује, просвећује, и удостојава видети откривења великих тајни. Просвећиван Духом Светим, такав човек стиче нове очи, и нове уши, и на све гледа духовно. Такав човек види Бога, уколико је то могуће за људску природу, и уколико је то благоугодно Богу.[67] Благодат Светога Духа чини човека пријатељем Божјим и Богом по благодати — Οεόν κατά χάριν.[68] Ми говоримо не оно што не знамо него оно што знамо, и то сведочимо. Светлост већ светли у тами, и у ноћи, и у дану, и у срцима нашим, и у уму нашем и обасјава нас, говори, дела, живи, оживотворава, и чини светлошћу оне који се њоме просветљују. Бог је светлост, и они који су Га примили, примили су Га као светлост. Јер светлост славе Његове иде испред лица Његова, и без светлости Њему је немогуће јавити Себе. Они који нису видели светлост Његову, нису видели ни Њега, јер је Бог светлост; и они који нису примили светлост Његаву, нису још примили благодат, јер који примају благодат, примају светлост Божију и Бога. Као што рече сама Светлост — Господ Христос: уселићу се у њих, и живећу у њима (2 Кор. 6, 16). [69]

Благодат је обожујућа, боготворећа сила Тројичног Божанства; њоме се остварује крајњи циљ, свециљ Богочовечанског домостроја спасења: обожење, обогочовечење, охристовљење, отројичење; њоме човек постаје Бог по благодати.

Сав зрачећи том истином, Свети Симеон Ниви Богослов благовести: У истинским слугама Својим Бог обитава у душама њиховим помоћу енергија (= сила, делотворности, делатно сти) и обасјања Пресветога Духа . .. Очигледно је:

као што је у Оцу, Сину и Светоме Духу један Бог, без сливања трију Лица и без раздељивања једне суштине и природе, тако и чивек постаје и душом и телом по благодати Бог у Богу — ката χάριν Λεός έν Θεφ, без сливања и раздељивања, те се ни тело не претвара у душу, ни душа измењује у тело; притом се ни Бог не слива са душом, нити душа претвара у Божанство, него Бог остаје као што јесте Бог, и душа такође остаје као што јесте природа њена, и тело како је саздано — прах. И сам Бог који је дивно спојио ово двоје: душу и тело, сједињује се са ово двоје без сливања, — и ја човек по стајем по слици и прилици Божјој ... Отац, Син и Дух Свети — један Бог, коме ми служимо и поклањамо се. Бог, душа и тело — човек, створен по слици и прилици Божјој, и који се удостојио постати Бог по благодати ... Човек постаје Бог по благодати што се њему дарује Дух Свети.[70] Уколико се очишћује срце, утолико оно прима божанску благодат; и опет, уколико оно прима благодат утолико се и очишћује. И када се то обави, тада човек сав постане Бог по благодати. Благодат пак чува се у души држањем заповести Господњих.[71]

Ову нестворену и вечну благодат Божју бранио је целим својим животом и делом, заједно са свима Оцима Цркве пре и после њега, и богомудри Григорије Палама, с правом опеван као „проповедник благодати". Следујући Оцима пре њега Солунски светитељ благовести: Створена енергија најављује и открива створену природу, а нестворена је својство и откривење нестворене природе. Јер, каже он: „оно што је природно, треба да буде сагласно са природом".[72] Човек упознаје Бога преко Божје творевине, преко створене природе као Божјег дара, као што упознаје уметника преко његовог дела, али се лично сусреће са Богом кроз заједеничарење у Његовом нестворeном дару, тј. кроз задобијање вечне светотројичне благодати. Та нестворена благодат је светлост Свете Тројице, која обасјава душе људске и настањује се у њима; она је Христос који „стоји на дверима и куца"; то је Дух Сина Божјег који виче у срцима нашим: Ава, Оче![73] Вечна благодат Божја је истоветна са славом Преображења и светлошћу која је обасјала Апостоле на Гори Тавору, она је сила Духа Божјега која се у виду огњених језика излила на Апостоле на дан Педесетнице.

Шта нам је, пита Светитељ, даровао Бог и шта је излио на нас кроз Сина свог Јединородног? — Суштину или благодатну енергију Светога Духа? И одговара: Свакако боготворну благодат, као што и Златоусти богослов Јован каже да се на Апостоле „излио не Бог (по суштини) него благодат. Преко ње се и нестворена природа Духа Светога упознаје и показује као апсолутно необјављива сама по себи".[74] И док човек постаје нестворен не по својој природи, него по нествореној благодати коју прима и која обожује његову природу, што значи да му је нествореност дар, дотле је та благодат коју добија — суштинска енергија вечнога Бога, и као таква нестворена и вечна. Примајући њу у себе, о чуда неизрецивог! — пролазни и трулежни човек, и сам постаје благодатно нестворен; тако тај дар „чини оне који по природи имају почетак — беспочетним но благодати и бескрајним".[75] Човек, по природи прах и пепео, стицањем благодати задобија достојанство Бога, остајући човек: заиста постаје Бог, иако не по суштини већ по благодати. Тиме се и граница усавршавања човековог по природи ограниченог бића помера у безграничје; ограничени човек се помоћу вечне благодати продужује у Божју бесконачност.[76]

Богомудри Григорије, да би, с једне стране, одбранио људско достојанство и обрадовао човека његовом „једином надом", тј. могућношћу задобијања вечне силе Божје, а с друге стране, да би сачувао неприступном непојамну светињу суштине и бића Божјег, богодолично разликује суштину Тројичног Божанства од светотројичне енергије, разнолико дариване и доступне створеним бићима. Молитвено погружен у дубине божанског Откровења, он у њему сусреће две на

изглед противуречне тврдње: По једној, „Бога нико није видео никада",[77] а по другој — „блажеии су чисти срцем, јер ће Бога видети".[78] На основу искуства и опита Пророка, Апостола и свих светих Боговидаца, а и сам озарен благодатном светлошћу Духа Светога, Свети Григорије благовести да су обе тврдње истините: једна се односи на неприступну суштину Божју а друга на благодатну силу и енергију Божју. Надимена и безимена и неизрецива суштина Божја, то остаје једном за свагда у односу на сва створена бића; оно што је доступно створењима, то је њој својствена вечна енергија, која се излива на ове постојеће, дарујући биће ономе што бићује, и живот ономе што је живо, и разум разумнима и мудрост мудрима. Свудапристуни, по суштини неприступни Бог, постаје доступан достојнима на тајанствен начин, благодатно им се дарујући и у њима се настањујући![79]Зато је и дошао Господ Христос на земљу да оне који се тога удостоје, учини заједничарима свога Божанства и своје божанске благодати. Ако би та благодат била творевина, онда би и само Божанство из кога се она излива било тварно, онда би и човек био немоћан да се сједини са Богом и да дође са Њим у општење.[80] Онда би узалудна била и вера наша и нада наша, а ми вечито робље оковано неразрешивим оковима трулежности и распадљивости.

Овај дивни боговидац и тајновидац даље благовести: преко те вечне благодати своје Бог се настањује у нама по обећању, јавља нам се и открива; она, а не непричасна суштина Божја, наслеђе је праведника. Та природна енергија Божја и благодат исто је што и обећано Царство Божје: иако није сама природа Божја, она природно принадлежи Богу у Тројици, и нераздељиво од Њега, вечно се око Њега созерцава, даривана у времену за наслеђе вернима.[81] Боготворна благодат је неодељива енергија триипостасног Божанства које је дарује; она је нека неизрецива свеза и натприродно сједињење с Богом оних који су се удостојили да постану један Дух са Њим. Она се дарује души, а преко душе и телу: благодатна светлост прво просветљује ум, а преко њега постаје божанственије и тело присаједињено души.[82] Тако цео човек постаје заједничар божанског дара и просветљења. Јер као што је божанство оваплоћеног Логоса Божјег заједничко и души и телу Христовом, обоживши тело посредством душе, тако се и благодат Божја дарује целом човеку, предавана преко душе телу.[83]

И молитвена мисао Цркве препуна је бесмртних истина о благодати, о њеној животворности, спасоносности, боготворности. Молитвена мисао Цркве на безброј начина свеубедљиво сведочи: свете тајне су тајне — благодаћу; свете врлине су врлине — благодаћу; свети Апостоли су Апостоли — благодаћу: свети Оци су Оци — благодаћу; свети Пророци су Пророци — благодаћу; свети Мученици су Мученици — благодаћу; свети Исповедници су Исповедници— благодаћу; свети Испосници су Испосници — благодаћу; уопште: сваки хришћанин је хришћанин — благодаћу. Нема сумње: ове у Богочовечанском телу Цркве бива благодаћу; све се у њој стиче благодаћу: и освећење, и преображење, и охристовљење, и обогочовечење, и отројичење. Једном речју: њоме се стиче спасење = обожење; њоме хришћанин постиже свој врховни циљ, свој свециљ: постаје „Бог по благодати". А то значи: благодаћу се постиже циљ Богочовечанског домостроја спасења, извршеног и извршаваног чудесним Господом и Богом Исусом Христом. И то најпотпуније и најсавршеније: Светом Евхаристијом, Светим Причешћем, светим благодатно-врлинским живљењем у Господу Христу.[84]

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 2 Петр. 1, 3—4; 1 Кор. 1, 24; 2, 4—5.

[2] Еф. 3, 6.

[3] Еф. 4, 7.

[4] 1 Кор. 3, 8. 15, 10; 2 Кор. 6, 1; 11, 23.

[5] Мт. 25, 15.

[6] Јн. 1, 17.

[7] Јн. 1, 14—16.

[8] Д. А. 20, 24.

[9] Ср. 1 Кор. 1, 4—5; 8, 9; 2 Кор. 13, 13.

[10] Ср. Еф. 1, 6; 2, 5.

[11] Еф. 2, 8.

[12] Петр. 5, 10.

[13] Ср. 1 Кор. 6, 1—10; Јевр. 20, 29.

[14] Ср. 1 Кор. 15, 10; 2 Кор. 11, 23—30.

[15] Ad Serap. I. 14; P. gr. t. 26, col. 565 B.

[16] тамо, I, 30, col. 600 C.

[17] Contra arian. II, 75; P. gr. t. 26, col. 305 B.

[18] Contra arian. III, 11; col. 345 A.

[19] Contra arian. II. 42; P. gr. t. 26, col. 236 B.

[20] Homil. XLI. 2; P. gr. t. 34, col. 768 D. — 769 A.

[21] 1 Кор. 6, 17.

[22] De libert. mentis, 12; P. gr. t. 34, col. C. D.

[23] Мт. 11, 12.

[24] тамо, 18. 19; col. 249 C. 252 B; ср. Homil. XIX, 3—9; P. gr. t. 34, col. 645 C — 649 B.

[25] стр. 172. В подраженије Притчам; Творенија Св. Јефрема Сирина; Москва, 1848.

[26] тамо, Слово умилителњоје, 1; стр .279.

[27] тамо, Увјешчаније К Богочестију, стр. 193; част II; Москва, 1849.

[28] тамо, Поученије 10, стр. 206; част втор.

[29] тамо, О жење грјешницје, стр. 111; част III; Москва, 1849.

[30] тамо, Настављеније монахам; стр. 29; част V; Москва, 1850.

[31] тамо, Слово душеполезноје, стр. 95.

[32] De ferend reprehension, 6; P. gr. t. 51, 144.

[33] Homil. Genes. III, 1; P. gr. t. 53, col. 33.

[34] тамо, Homil. IV, 1; col. 39.

[35] тамо, Homil. IX, 1; col. 76.

[36] тамо, Homil. XVI, 1; col. 126.

[37] тамо, Homil. XLIV, 6;) P. gr.t. 54, col. 413.

[38] тамо, Homil. LXVIII, 5; col. 579.

[39] Homil. in Joan., Homil. X, 2; P. gr. t. 61, col. 76

[40] тамо, Homil. X, 3; col. 76.

[41] тамо, Homil. XIV, 2; col. 93.

[42] тамо, Homil. XIV, 2; col. 94.

[43] тамо, Homil. L, 3; col. 282.

[44] тамо, Homil. LXXVI, 5; col. 409.

[45] Св. Златоуст, Беседа о слепом; P. gr. t. 59, col. 757.

[46] Св. Златоуст, In Acta Apostol. Homil. I, 6; P .gr. t. 60, col. 22.

[47] Св. Златоуст, In Epist. ad Rom., Homil. XVIIT, 5; P. gr. t. 60, col. 579

[48] Св. Златоуст, In Epist. I ad Cor. Homil. XVI. 3; P. gr. t. 61,col. 359.

[49] Св. Златоуст, In Epist. II ad Cor. Homil. XII 1; P. gr. t. 61 col. 482.

[50] тамо, Homil. XXX, 2; col. 608.

[51] Св. Златоуст, Беседа о презвитеру; P. gr. t. 61, col. 783.

[52] Св. Златоуст, In Epist. 2 ad Thessal. Homil. XI, 1; P. gr. t. 62, col. 461.

[53] Св. Златоуст, In Epist. 2 ad Timoth., Homil. I, 2; P. gr. t. 62. col. 603.

[54] тамо, Homil. IV, 1; col. 619.

[55] тамо, Homil. X, 3; col. 660.

[56] Св. Златоуст, In Epist ad Hebr., Homil. XII, 3; P. gr. t. 63, col. 99

[57] тамо, Homil. XXXIV, 2; col. 234, 235.

[58] Св. Симеон Нови Богослов, Λόγος 8, 3; стр. 60. Издање Дионисија Загореоса, έν Σύρω 1886.

[59] тамо, Λόγος 13, 1; стр. 84.

[60] тамо, Λόγος 14, 5; стр. 89.

[61] тамо, Λόγος 18, 2; стр. 105.

[62] тамо, Λόγος 19, 2; стр. 108

[63] тамо, Λόγος 23; стр. 129.

[64] тамо, Λόγος 30; стр. 151.

[65] тамо, Λόγος 51; стр. 258.

[66] Еф. 4, 13.

[67] тамо, Логос 65; стр. 339. 340. 341,

[68] тамо, Логос 72; стр. 386.

[69] тамо, Логос 79, 2; стр. 431.

[70] тамо, Логос 83, 4; стр. 465. 466.

[71] Св. Симеон Нови Богослов, Κεφάλαια 94; тамо, стр. 540

[72] Свети Григорије Палама, Сабрана дела, том 2, изд. П. Христу, Солун, 1966 г. стр. 115.

[73] Исто, О обожујућем општењу, 19, стр. 153—154. Ср. Јн. 14, 23; Откр. 3, 20, Гал. 4, 6.

[74] Св. Григорије Палама, Сабрана дела, том I, Солун 1962, Треће писмо Акиндину, 16, стр. 308.

[75] Исто, 16—17, стр. 308—308. Ср. исто, Списак погрешних закључака философа Варлама, 8, стр. 686.

[76] Исто. Ср. Преп. Максим Исповедник. P. gr. t. 91, 1144 C.

[77] Јн. 1, 18; 1 Јн. 4, 11; 1 Тим. 6, 16.

[78] Мт,. 5, 6.

[79] Св. Григорије Палама, исто, О Божјим енергијама, 49. стр. 134.

[80] Исто, Разговор православног с варламитом, 9. стр. 171.

[81] Исто, О Божанским енергијама, 28, стр. 116.

[82] Исто, писмо Арсенију, 1, стр. 316. Ср. том I, О свештеним тиховатељима. 1, 3, 33, стр. 444.

[83] Исто, том, I, О свештеним тиховатељима, 2, 2, 12, стр. 518.

[84] Кол. 3, 1-4; Флб. 3, 20; 4, 7; 1 Сол. 5, 9—10; Рм. 14, 7—9.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Све тајне Божије су свете. Све што је постало, постало је свесветим Богом Логосом. А све од Бога Логоса је логосно и свето. Без Бога Логоса ништа није постало што је постало.[1] У свима световима Божјим све је свето осим греха; а грех је злоупотребљена слобода код створених бића. Пример: ђаво и човек. Слобода се злоупотреби када се употреби против Бога. Грех учињен рађа смрт. Ђаво има две главне силе: грех и смрт. Помоћу њих он осваја људе, и влада над њима. Царство греха и смрти и јесте пакао за боголико биће какав је човек.

Творац свега, Бог Логос постаје човек, да човека ослободи греха и смрти, и тиме га ослободи ђавола и пакла. Бог Логос то извршује као Богочовек целокупним Својим богочовечанским подвигом на земљи: од оваплоћења до

вазнесења. Свим тим Он оснива Цркву Собом и на Себи, у којој Он обавља спасење људи помоћу светих тајни и светих врлина Духа Светога. Он, Богочовек Господ Исус Христос, Он = Црква, и јесте Пресвета Светајна, у којој и од које су све свете тајне, почевши од свете тајне крштења.[2]

Све је у Цркви, света тајна, све: од најмањег до највећег, јер је све потопљено у неизрециву светост безгрешног Богочовека, Господа Христа. Као Црква, Богочовек обухвата све светове, јер су сви светови Његова творевина: јер се све кроза њ и за њ сазда.[3] Он је и Творац свих створења, свих твари: „Он је глава телу Цркве";[4] и још: Црква је „тело Његово, пуноћа Онога који све испуњава у свему".[5] Због тога је у Њему свеобухватном: и спасење, и обожење, и обогочовечење, и охристовљење, и све најсавршеније што је потребно људском бићу у свима световима и у свима животима. Томе служе свете тајне Цркве Његове, и све свете врлине. А на првом месту: света тајна крштења, света тајна миропомазања, света тајна Евхаристије, света тајна покајања, света тајна свештенства, света тајна брака, и света тајна јелеосвећења.

Свете тајне су свештенорадње, кроз које се верницима на видљив начин даје невидљива благодат Божија. Пошто је човек психофизичко биће: видљиво по телу, невидљиво по души, то и свака света тајна има две стране: видљиву и невидљиву. Видљиву страну сачињавају: свештеникова радња, речи, молитва и материја која се употребљује, а невидљиву: благодат Божија. Свете тајне се налазе у Цркви, и оне су неопходне за чланове Цркве. То је Црква изразила у десетом члану Символа вере који гласи: Исповедам једно крштење за опроштај грехова. — Иако се у овом члану спомиње само тајна крштења, ипак се ту подразумевају и остале тајне. У Символу вере се помиње само света тајна крштења зато што се њоме улази у Цркву и постаје члан Цркве која чува и обавља остале свете тајне. Када се човек крсти, он тиме стиче право на све остале свете тајне. Но постоји још један разлог због кога је у Символу вере, споменуто само крштење. Тај је разлог у томе што је у прва времена хришћанства постојала сумња да ли треба поново крштавати оне који су привремено отпали од вере у неку јерес, па се поново врате правој вери. Црква је решила да их не треба поново крштавати, и то истакла у Символу вере речима: Исповедам једно крштење.

Светим крштењем се облачимо у Господа Христа, а светим Причешћем примамо васцелог Господа Христа — ради нашег спасења кроз обожење, кроз охристовљење, кроз обогочовечење. Јер свеблаги Господ се и јавио у нашем земаљском свету као Богочовек, и остао Црквом у њему као Богочовек. И у Њему таквом „обитава сва пуноћа Божанства телесно",[6] са једним циљем: да се сви испунимо том пуноћом Божанства:[7] да се сви обожимо, обогочовечимо, охристовимо, отројичимо: да сви постанемо „Богови по благодати", Богољуди по благодати.

Богочовек је „велика тајна побожности",[8] велика тајна вере богочовечанске, а у Богочовеку је сва тајна Цркве. Једна иста свебожанствена Ипостасна тајна Другог Лица Пресвете Тројице проходи и прожима све тајне Цркве; и све што је у њој, и од ње. Свака света тајна и извире и увире у свету тајну Цркве: у свету тајну Боговаплоћења, Богочовека, Богочовечности. У самој ствари, свака света тајна је васцела у Цркви, но исто тако је и сва Црква у свакој светој тајни.

Све је у Цркви света тајна. Свака свештенорадња је света тајна. И она мала, и она најмања? — Да. Свака је од њих огромна као и сама тајна Цркве. Јер и најмања од њих у Богочовечанском организму Цркве је у органској животној вези са васцелом тајнам Цркве — самим Богочовеком Господом Христом. Само један пример: Чин малог освећења воде. Мали чин, а какво огромно свето чудо,

огромно као и сама Црква. То мило чудо, некварљивост освећвне воде, већ две хиљаде година проходи милионе и милионе православних хришћана, очишћује их, освећује их, оздрављује их, обесмрћује их, и не престаје, и неће престати док траје земље и неба. А света водица је само једна од многобројних светих тајни које непрекидно чудотворе у Православној Цркви Христовој. Но и свака света врлина у души православног хришћанина јесте света тајна. Јер свака је од њих у органској, генетичкој вези са светом тајном крштења, а кроз њу и са васцелом богочовечанском тајном Цркве. Тако: вера је света врлина, и самим тим света тајна, којом православни хришћанин живи непрестано. А света вера силом светости своје рађа у његовој души и остале свете врлине: молитву, љубав, наду, пост, милостивост, смиреност, кротост ... И свака од њих је опет света тајна. Све се оне једна другом хране, и живе, и бесмртују, и вечнују. И све што је од њих — свето је. Зато нема броја светим тајнама у Цркви Христовој, у тој свеобухватној небоземној светој светајни Христовој. Уњој и свако „Господе помилуј" јесте света тајна, и свака покајничка суза, и сваки молитвени уздах, и сваки ридајни вапај.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 1, 3; Кол. 1, 16; Јевр. 2, 10.

[2] Ср. 1 Тм. 3, 16; Еф. 5, 32.

[3] Кол. 1, 16—20.

[4] Кол. 1, 18.

[5] Еф. 1, 23.

[6] Кол. 2, 9.

[7] Кол. 2, 10.

[8] 1 Тим. 3, 16.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Крштења

Крштење је света тајна охристовљења, обогочовечења, и кроз то отројичења: крштавани се васцелим бићем својим облачи у Господа Христа, доживљујући Његову смрт и васкрсење: сав се предаје Господу Христу. и прима васцелог Господа Христа, постаје сутелесник Христов, уцкрвењује се и оцрквењује се, и све Богочовеково Црквом постаје његово.[1] Боголико биће човеково у светом крштењу добија сав бесмртни програм свога живота: живети у Господу Христу и вечно доживљавати себе као христолико биће, и непрекидно испуњавати себе божанским силама Богочовековим. Од тренутка крштења почиње хришћанинов живот у Цркви, живот уцрковљења и оцрковљења, живот благодатно добровољног охристовљења себе помоћу светих тајни и светих врлина. Сав потоњи живот хришћанинов је умножавање таланата, добијених у светом крштењу. Крштењем се постаје живи храм Пресвете Тројице; сав живот се одвија од Оца кроз Сина у Духу Светом. У хришћанину раде све благодатно-врлинске силе, које охристовљују, отројичују, оцрквењују његово биће, те човек, тај богоздани потенцијални богочовек постаје кроз Богочовека у Цркви благодатни богочовек. Све и у свему Христос, то је циљ и програм хришћанинова живота и у времену и у вечности.[2]

Крштење је света тајна у којој се човек кроз троструко погружење у воду у име Оца и Сина и Светога Духа очишћава од свих грехова, умире за грех и грешни живот и поново рађа у духовни, свети живот ради охристовљења и отројичења. Крштењем се људско биће осутелесничује Богочовечанском телу Цркве и постаје хришћанин.[3] По речи Спаситељевој: Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије.[4] У светој води крштења човек се очишћује од свега грешног и препорађа Духом Светим. Ако је дете, очишћује се од прародитељског греха; ако је пак одрастао, очишћује се и од личних грехова.

Тајну крштења установио је сам Спаситељ када је по васкрсењу Свом дао апостолима заповест: Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа.[5] Он је примером Својим осветио крштење, примивши га од Јована. Тајна крштења се може извршити над сваким који има веру а каје се за своје грехе. То се види из речи самога Спаситеља и светог апостола Петра. Спаситељ вели: Који узверује и крсти се, спашће се,[6] а апостол Петар: Покајте се, и да се крстите сваки од вас у име Исуса Христа за опроштење грехова: и примићете дар Светога Духа.[7] Зато одрастао исповеда при крштењу своју веру читањем Символа вере. А када се крштавају деца која нису у стању да исповеде своју веру, онда то уместо њих, и за њих чини кум читајући Символ вере. Зато кум и прима на себе обавезу да своје кумче, када одрасте, научи истинама вере и побожном животу.

У обреду тајне крштења најважнија је радња троструко погружавање у воду онога који се крштава, при чему свештеник изговара речи: Крштава се слуга Божји (каже се име које је кум наменио) у име Оца — амин, и Сина — амин, и Светога Духа — амин. Ово погружавање означава сахрањивање старог и васкрсавање новог човека, јер претставља Спаситељеву смрт и васкрсење.[8]

Крштење се не понавља, јер је оно духовно рођење; и као што се човек једанпут рађа, тако се једанпут и крсти. Зато је и речено у Символу вере: Исповедам једно крштење.

Право да врше свету тајну крштења имају епископи и свештеници, као наследници светих Апостола. У крајњој нужди крштење могу обавити ђакони па и лаици. Утаквом случају, крштавани се трипут погружава у воду, при чему се изговарају речи: Крштава се слуга Божји (име) у име Оца — амин, и Сина —

амин, и Светога Духа — амин. Ако овако крштена личност остане у животу, свештеник допуни крштење вршећи цео обред крштења сем троструког погружавања.

НАПОМЕНЕ:

[1] Гал. 3, 27; 4, 19; Рм. 6, 3—23; 13, 14; 8, 29; Кол. 3, 10—11

[2] Кол. 3, 11.

[3] Еф. 3, 6.

[4]] Јн. 3, 5.

[5]] Мт. 28, 19.

[6] Мк. 16, 16.

[7] Д. А. 2, 38.

[8] ср. Рм. 6, 3—23.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Миропомазања

Миропомазање, иако се даје ради Богочовечанског подвига Јединог Човекољубца — Господа Христа, оно је по преимућству тајна Светога Духа. У ствари, света тајна крштења и света тајна миропомазања су двоједна тајна. Учлањен светим крштењем у Богочовека Христа, у тело Његово — Цркву, хришћанин у светој тајни миропомазања прима „печат дара Духа Светога", тојест божанско освећење и помазање и укрепљење благодаћу Духа Светога. Јер у светом крштењу, по речима богомудрог Кавасиле, хришћанин добија своје ново биће и уопште постојање по Христу — το είναι και δλως ύποότηναι,[1] а у светом миропомазању њему се дарују све охристовљујуће благодатне силе и дарови и енергије Светога Духа за нови живот у Христу, живот богочовечансжи. У светом

(миропомазању човечја личност бива помазана Духом Светим по обличју и подобију Божанског Помазаника — Богочовека Христа. У овој светој тајни продужује се Света Педесетница, која у Цркви Христовој никад не престаје.

Миропомазање је света тајна у којој се кроз помазивање светим миром извесних делова тела у име Светога Духа дају крштеноме нарочити дарови Светога Духа, који га крепе, просветљују и усавршавају у духовном животу. Ови дарови Светога Духа испуњују сву душу, просветљују је и оспособљавају за правилно разумевање главних истина вере и за живљење у њима. О томе Свети апостол Јован вели хришћанима: Ви имате помазање од Светога и знате све. Не писах вам као да не знате истине, него што је знате, и знате да ниједна лаж није од истине.[2]

У светој тајни миропамазања хришћанин се испуњује силом Светога Духа и запечаћује у новом духовном животу. Зато апостол Павле и вели: Бог нас утврди у Христу, и помаза нас, и запечати, и даде залог Духа у срца наша.[3] Отуда смо ми: запечаћени Светим Духом.[4] На то указују речи које се изговарају при вршењу тајне миропомазања: „Печат дара Духа Светога".

У овој светој тајни помазује се: чело — ради освећења и просветљења ума: прса — ради освећења и просветљења чула; руке и ноге — ради освећења и просветљења целокупне делатности и владања хришћаниновог.

Помазање се врши светим миром. То је густа течност, састављена из чистог јелеја, вина и многих миришљавих састојака, и освећена од епископа. Право освећења мира припада само епископима, а право вршења свете тајне миропомазања припада епископима и свештеницима.

НАПОМЕНЕ:

[1]] De vita in Christo, lib. I; Migne, P. gr. t. 150, col. 504 A.

[2] 1 Јн. 2, 19—20.

[3] 2 Кор. 1, 21—22.

[4] Еф. 1, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Евхаристије - Литургија

Свети програм и свети подвиг свете тајне крштења остварује се најсавршеније у светој тајни Евхаристије: потпуно охристовљење, обогочовечење. Ту се благодатно доживљује сав Богочовечански домострој спасења: од оваплоћења до Вазнесења, као живот живота нашег и као душа душе наше. Света Литургија је, по богомудрој речи Светог Теодора Студита: понављање целокупног Богочовечанског домостроја спасења.[1] То се нарочито наглашава на крају Литургије Светог Василија Великог, где се вели: Испуни се и изврши се, Христе Боже наш, тајна Твога домостроја спасења.[2] Срж је свете Евхаристије, светоотачки речено: „Бог постаје човек, да би човек постао бог". И смерни причасник пред свето Причешће исповеда: „Божанско тело и обожује ме и храни; обожује дух, а ум храни на необичан начин". Посреди је страшна, изузетно превелика тајна; причасник сав трепти од ужаса, и говори себи, и сваком причаснику: „Гледајући боготворећу крв, човече, нека те спопадне ужас". И причасник доживљује јединствену благовест свих човечанских светова: испуњује се свакам пуноћом Божјом.[3]

Света Литургија је врхунац богочовечанског реализма. Од оваплоћења Бога Логоса Богочовек Господ Христос је постао најочигледнија и најбесмртнија и највечнија стварност свих светова. Поготову наших човечанских светова. С нама Христос: „с нама Бог = Емануил", вечито „с нама Бог".[4] Томе најубедљивији сведок Црква, Богочовечанско тело Христово. Црква — тело Христово; Евхаристија — тело Христово. Суштинска истоветност: Црква у Евхаристији, Евхаристија у Цркви. Где нема Богочовека — нема Цркве; а где нема Цркве — нема Евхаристије. Све ван тога је — јерес, нецрква, антицрква, псевдоцрква. Као тело Христово, Црква је саборно јединство, али исто тако и јединство саборности. То важи и за Евхаристију као тело Христово: једно смо тело многи, јер је један хлеб; јер сви у једноме хлебу имамо заједницу.[5] Да, једно смо тело многи, и то под једном главом: Богочовеком Христом. Зато је и у Евхаристији и у Цркви Богочовек Христос све и сва: „И Он је пре свега, и све је у Њему".[6]

Јединствена је благовест роду људском: Причешће је света тајна у којој хришћанин, под обликом хлеба и вина. прима само тело и крв Господа Христа, сједињује се с Њим, добија опроштај грехова и залог вечнога живота.

Ову свету тајну установио је сам Спаситељ на Тајној вечери. Узео је хлеб, благословио га, преломио и дао својим ученицима, рекавши: Узмите, једите — ово је тело моје, које се за вас ломи. Затим је узео чашу, захвалио Богу, и дао им говорећи: Пијте из ње сви, јер је ово крв моја новога завета, која се пролива за многе ради отпуштења грехова.[7]Ово чините у мој спомен.[8]

Ова света тајна, због своје неизмерне важности, сачињава суштину најглавнијег хришћанског богослужења, свете Литургије. На њој се принесени хлеб и вино призивом (епиклезом) и дејством Светога Духа освећују и претварају у тело и крв Господа Христа.

Светој тајни причешћа може приступити сваки члан Цркве Христове Православне, сваки православни хришћанин: од одојчета до старца. Јер се у њој људско биће сједитњује са самим Спаситељем. Сједињен с Њим, човек живи Њиме и Његовим вечним животом. По речи самога Спаситеља: Који једе моје тело и пије моју крв, има живот вечни. Који једе мене, живеће мноме.[9] Имајући у виду свето Причешће, Спаситељ назива себе: хлебом Божјим који силази с неба

и даје живот свету,[10] хлебом живота од кога се никад не гладни,[11] хлебом небеским који причаснику даје бесмртност и живот вечни.[12]

Пошто у светој тајни Причешћа причасник прима само пресвето Тело и саму пречасну Крв Господа Христа, неопходно је потребно да се причасник припреми за ову свету тајну. Припрема се врши постом и молитвом, јер пост и молитва очишћују душу од сваког греха и нечистоте. При томе је човек дужан да испитује себе и да савест своју очисти од грехова покајањем. Само тако припремљен, човек се може достојно причестити. Приступи ли светом Причешћу неприпремљен, човек навлачи иа себе страховиту осуду. О томе говори свети апостол Павле: Човек да испитује себе, па онда од хлеба да једе и из чаше да пије; јер који недостојно једе и пије— суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњега.[13]

Божанска крв Господа Христа је богочовечанска сила која освећује, која очишћава, која преображава, која охристовљује, која оцрквењује, која обогочовечује, која отројичује, која спасава. Зато је Нови Завет — Завет у крви Богочовека Христа. И тај се Завет Евхаристички продужује у Богочовечанском телу Цркве, сједињујући Богочовечанском крвљу нас људе са Богом и међу собом. Јер уједињујући човека са Богочовеком, та пресвета крв нас преко Њега уједињује и са овима људима. Очигледна је историјска чињеница: право, истинско, бесмртно јединство човека са људима бива преко Богочовека: Бог је ближи свакоме човеку но што је сам човек себи, ближи и свима људима по што су они сами себи. Зато нема човеку јединства са самим собом и са људима око њега без Бога, без Богочовека, без крвног орођења и сједињења с Њим. Ато се крвно орођење и сједињење човека са људима, обавља у Богочовечанском телу Христовом — Цркви. И то стварно и доживљајно: у светој Евхаристији, светом Причешћу тела и крви Христове.

Крв Богочовека сједињује човека са Богом, како на Голготском крсту,такои у Богочовечанском телу Цркве кроз животворну и боготворну крв свете тајне Причешћа на светој Литургији. И још пошто је то крв Богочовека Христа, а Црква је тело Његово, то она и јесте сјединилачка сила која све чланове Цркве сједињује у једно тело, у један живот, у једну душу, у једно срце, у једну богочовечанску заједницу, и једно богочавечанско друштво —κοινωνίαν. „Чашу благослова коју благосиљамо, није ли заједница — κοινωνία — крви Христове? Хлеб који ломимо, није ли заједница — κοινωνία — тела Христовог? Јер је један хлеб, једно смо тело многи; јер сви у једноме хлебу имамо заједницу.[14] — Ове богочовечанске речи христоносног апостола казују нам саму тајну Цркве, њену евхаристијску тајну и евхаристијску природу. Света Евхаристија, свето Причешће нас не само сједињује са њим, Незаменљивим, него и нас међу собом. Једући његово свето Тело, ми сви постајемо „једно тело многи". Сједињујући се са њим, ми се светим јединством сједињујемо и одећу собом. То је свето јединство људи у Христу, богочовечанско јединство. Једино истинско и једино вечито јединство људи. Јер у Богочовеку Господу Христу ми смо не само вечито живи, него и вечито једно: и то једно као што је тело једно. Савршени израз те богочовечанске стварности и јесте света Евхаристија, света Литургија, свето Причешће. А чудотворни, и увек исторични Богочовек је најпре оваплоћењем својим ујединио у Себи Бога и човека вечним јединством. И то све пренео, и непрекидно преноси, на нас људе. Пренео, и преноси, на богочовечански начин. Јер је Цркву основао на Богочовечанском телу свом, на земаљској стварности богочовечанског живота и присуства свог у нашем свету. Оваплотио се Свеблаги, да би нас Себи саоваплотио,[15] и тако обожио, охристовио, обогочовечио, и тако нам све своје даровао. А Он то чини првенствено светим Причешћем у светој

Евхаристији Цркве. „Једно смо тело многи", јер нико од нас не сачињава цело тело, него је сваки само делић тела, да бисмо увек осећали и знали колико зависимо један од другога: сви од свакога, и сваки од свију. И колико смо неопходни један другоме: сви свакоме и сваки свима; и још: сваки свакоме. Наша сила, и моћ, и живот, и бесмртност, и блаженство, и вечност, само су у томе јединству које нам даје тело Христово, тело Божије. Чудесни Господ Христос је наше истинито јело, наше истинито пиће.[16] Он је тај „један хлеб" којим се хранимо, и Њиме „сви у једноме хлебу имамо заједницу". Он је и сама заједница, и сила те свете заједнице, свете саборности Цркве. Причешћујући се светим хлебом и светом крвљу Господа Христа, ми се причешћујемо његовим светим Телом, које је увек једно, и свуда једно. „Тако смо многи једно тело у Христу, а по себи смо уди један другоме".[17]

То је благовест светог Апостола. Њу богомудро продужује пети Еванђелист — Свети Златоуст: Назвавши свето Причешће „заједницом тела Христова", Апостол је хтео рећи још блискије, па је зато додао: „Јер је један хлеб, једно смо тело многи". Та шта ја говорим: „заједница"? Ми смо само то тело. Јер шта је хлеб? Тело Христово. А шта постају они који се причешћују? Тело Христово; не многа тела, него једно тело. Као што хлеб, начињен од многих зрна постаје један, те се зрневље не види због њиховог сједињења, тако се и ми сједињујемо и са Христом и међу собом.[18]

О тој богочовечанској стварности богомудри Кавасила благовести: Црква показује себе у светим тајнама (тела и крви Христове), не као у симболима, него као удови у срцу, и као гране у корену дрвета, и, по речи Господњој, као лозе у чокоту.[19] Јер овде није само општост — κοινώνία — имена или аналогија по сличности, него истоветност — ταντότης. Јер су све тајне — тело и крв Христова, а то и јесте истинита храна и пиће Цркви Христовој; и она, причешћујући се Њима, не претвара их у људско тело, као што бива са људском храном, него се она сама (тојест Црква) претвара у то тело и крв Христову ... И ако би неко могао да види Цркву по томе колико се она сјединила с њим причешћујући се његовим телом, он не би ништа друго видео него само Господње тело. Са тог разлога и пише Павле: Ви сте тело Христово, и уди међу собом.[20] Ако је Христос један, вели Свети Григорије Богослов, онда је једна глава Цркве, и једно тело.[21] На тај начин ми смо Христом и у Христу „једно тело и међу собом удови" са свима светим апостолима, и пророцима, и мученицима, и исповедницима, и свима светима. А од ове у Христу заједнице „са свима светима[22]нема за људско биће, ништа светлије, ништа блаженије, ништа вечније, ништа милије у свима световима познатим и замисливим. Радост је над радостима: бити „са свима светима" — „једно тело", и то — „тело Христово".

Ако би се све тајне Новог Завета, Завета Богочовековог, и све тајне Цркве Христове, Цркве Богочовекове, могле свести на једну тајну, онда је та тајна — света тајна Причешћа, света тајна Евхаристије. Она нам и показује и даје васцелог Господа Христа у овом чудесном раскошју Његове Богочовечанске Личности и Његовог Богочовечанског тела, које је Црква. Јер свето Причешће, света Евхаристија, то је само Божанско тело Његово, то сама Божанска крв Његова, то — сав Он са Црквом Његовом у неисказаној пуноћи свога Божанства и свога Човечанства — свога Богочовечанства. Нови Завет је заиста на јединствен и изузетан начин нов: Завет у Божјој крви, Завет у Божјем телу. И такав Богочовечански савез Бога и човека остварен је на сву вечност чудесним Богочовеком и Господом Христом и Његовом Богочовечанском Црквом.

НАПОМЕНЕ:

[1] По светом Теодору Студиту: Света Евхаристија је — „центар целокупног домостроја спасења". Стр. 126, Творенија преп. Теодора Студита, том 1; С. Петербург, 1907.

[2] На посреднији начин то је изражено и на крају Литургије Св. J Златоуста.

[3] Еф. 3, 19; Ср. Кол. 2, 10.

[4] Мт. 1, 23.

[5] 1 Кор. 1, 17.

[6] Кол. 1, 17; Ср. Откр. 1, 8. 10. 17; 21, 6.

[7] Мт. 26, 26—28.

[8] Лк. 22, 19; ср. 1 Кор. 11, 24—25.

[9] Јн. 6, 55. 54. 57

[10] Јн. 6, 33.

[11] Јн. 6, 35.

[12] Јн. 6, 50-51.

[13] 1 Кор. 11, 28—29.

[14] 1 Кор. 10, 16—17.

[15] Еф. 3, 6.

[16] ср. Јн. 6, 55—56. 48.

[17] Рм. 12, 5; ср. 1 Кор. 12, 27.

[18] In Epist. 1 ad Corint. Homil. 24, 2; P. gr. t. 61, col. 200.

[19] Јн. 15, 1—5.

[20] Тумачење Литургије, сар. 38; P. gr. t. 150, col. 452 C — 453 A.

[21] Orat. 37, 8; P. gr. t. 36, col. 292 B.

[22] Ср. Еф. 3, 18; 4, 11—16.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Покајања

Света тајна покајања је свемоћни васкрситељ и свемоћни победитељ: васкрсава душу из смрти побеђујући грехе који и производе смрт душе одвајајући је од Бога. Покајање је лек за сваки грех; а тиме и лек од сваке духовне смрти. Нема греха којега се не може ослободити човек покајањем и покајничком исповешћу. Покајање ослобађа и од највећег, и од најсвеобухватнијег греха, па и од самог свегреха: блудни син. И сви покајници: и они највећи, и они најмањи.

Својом светом силом покајање руши пакао у човековој души и преводи је у рај. Сведок: покајани на крсту разбојник. Богочовечанском силом Господа Христа света тајна покајања осигурава покајнику победу над свима гресима, и над свима смртима, и над свима ђаволима: руши пакао, узноси у небо, Царство небеско. Нема сумње, човек је свемоћни гооподар себе и свега свога: јер од њега самог зависни његов рај и његов пакао, и његова смрт и његово васкрсење.

Покајање је света тајна у којој хришћанин исповеда своје грехе пред свештеником, и преко њега добија невидљиви опроштај грехова од самога Господа Христа, од саме Цркве, јер је сваки грех — грех против Бога, против Цркве, против људи.

Ову свету тајну установио је сам Спаситељ ради опроштаја грехова, учињених после крштења. Установио ју је после свог васкрсења, када је рекао својим ученицима: Примите Духа Светога! Којима отпустите грехе, отпустиће им се; и којима задржите, задржаће се.[1] Власт отпуштати грехе има само Бог.[2] Ту власт Спаситељ је дао својим ученицима дајући им Духа Светога. А ту власт Он им је био обећао пре свога васкрсења када им је рекао: Што год свежете на земљи, биће свезано на небу, и што год раздрешите на земљи, биће раздрешено на небу.[3]

Да би стварно добио опроштај грехова кроз ову свету тајну, хришћанин је дужан да се искрено и скрушено каје за грехе своје, да их смирено исповеди свештенику, да има одлучну намеру да се поправи и да буде уверен у безмерно милосрђе Спаситељево. Пост и молитва су одлична средства еванђелска која помажу и утврђују човека у покајничком расположењу. Притом ваља имати на уму светоотачку благовест и заповест: „Самоосуда је почетак спасења".

Покајничко се расположење нарочито изражава у искреном исповедању својих грехова свештенику, у мржњи према гресима, у одрицању од њих и у чињењу еванђелских дела. Исповедање грехова својих свештенику неопходно је, да би свештеник знао какве грехе има да опрости и какве лекове има да препоручи за излечење од њих. Ако је покајник учинио неке тешке грехе, онда се на њега налаже епитимија. Епитимија је грчка речи значи: лек, подвиг. Епитимија се налаже, да би грешник искоренио свој тешки грех и исправио свој живот. Отуда врста овог духовног лека зависи од врсте греха. На пример, ако човек пати од среброљубља, на њега се налаже чињење милостиње; ако је учинио неки тежак грех, одлучује се од светог Причешћа на извесно време, итд.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 20, 22—23.

[2] Мк. 2, 7. 10.

[3] Мт. 18, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света тајна Свештенства

Свештенство је света тајна у којој Дух Свети кроз молитву и полагање руку од стране епископа за време свете Литургије даје правилно изабраноме лицу благодат за вршење светих тајни и руковођење стада Христовог у вери и побожности.

О таквој природи тајне свештенства сведочи свети апостол Павле када пастирима цркве Ефеске каже: Пазите на себе и на све стадо, у коме вас Духом Светим постави владикама, да пасете Цркву Господа и Бога коју стече крвљу својом.[1] И још: Тако да нас држе људи као слуге Христове и вршитеље тајни Божјих.[2] Постоје три главна степена свештенства: епископски, презвитерски и ђаконски. Епископски чин је најглавнији, јер епископ има пуноћу благодати свештенства Он не само има право да врши све свете тајне, и да освећује свето миро, него има власт да путем рукоположења даје и другима благодат за вршење светих тајни. Епископ је у својој области (епархији) врховни учитељ вере и врховни старешина над свима хришћанима.

Презвитерски или свештенички чин је нижи од епископског и у потпуној зависности од овог. Свештеник добија од епископа право и власт да врши свете тајне и да духовно руководи паству. Свештеник не може вршити ни тајну свештенства, ни освећење мира, ни освећење антиминса.

Ђаконски чин је најнижи. Ђакон је само помоћник епископу и свештенику при вршењу светих тајни и богослужења.

Овласти епископа говори свети апостол: Зато те оставих на Криту, да довршиш што је недовршено и да поставиш свештенике по свима градовима.[3] И још: Руку брзо не мећи ни на кога.[4] Дела Апостолска сведоче да су свети

апостоли сами изабрали и рукоположили првих седам ђакона и презвитера у свакој цркви (Д. А. 6, 1—7; 14, 23).[5]

НАПОМЕНЕ:

[1] Д. А. 20, 28.

[2] 1 Кор. 4, 1

[3] Тит. 1, 5

[4] 1 Тм. 5, 22.

[5] О светој тајни свештенства видети још ниже у поглављу о црквеној јерархији.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Брака

Брак је света тајна у којој се од стране свештенослужитеља благосиља добровољна брачна веза двоје супруга и даје благодат Божја која освећује њихов брачни живот ради узајамне помоћи у њиховом еванђелском животу и ради законитог рађања и хришћанског васпитања деце.

Брак има за циљ да помоћу благодати Божје учини да живот супружника у својој духовности, чистоти и узвишености личи на однос Спаситеља према Цркви. Отој светој тајанствености брака говори свети апостол Павле: Оставиће човек оца свог и матер, и прилепиће се жени својој; и биће двоје једно тело. Тајна је ово велика, и ја говорим за Христа и за Цркву.[1]

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 5, 31—22

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Тајне

Света Тајна Јелеосвећења

Јелеосвећење или свештање масла јесте света тајна у којој се хришћанину, помазивањем извесних делова тела освећеним јелејем, невидљиво даје благодат Божја, која исцељује душевне немоћи — грехе, а понекад и телесне болести.

Ова света тајна води порекло од самог Спаситеља, јер су Његови ученици, по Његовој заповести, „мазали уљем многе болеснике и исцељивали их".[1] Црква је употребљавала ову свету тајну од најранијих времена. То се види из речи светог апостола Јакова који каже: Болује ли ко међу вама, нека дозове старешине црквене, те нека читају молитву над њим, и нека га помажу уљем у име Господње. И молитва вере помоћи ће болеснику, и подигнуће га Господ, и ако је грехе учинио, опростиће му се.[2]

У овој светој тајни читају се седам Апостола и седам Еванђеља; после сваког Еванђеља свештеници помазују болеснике јелејем који је помешан са вином, и то помазују чело, ноздрве, образе, уста, прса, и руке на обе стране, при чему се изговара молитва.

Ову свету тајну врше седам свештеника, у недостатку три, а у случају нужде и један.

*

Нема сумње, у Цркви је све света тајна: и водоосвећење, и монашење, и освећење храма, и икона, и освећење дома, и освећење бунара, и освећење сваке ствари, и уопште сав живот и благодатна делатност Цркве.

НАПОМЕНЕ:

[1] Мк. 6, 13.

[2] Јак. 5, 14—15.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Свете Врлине

До оваплоћења Бога Логоса, до Богочовека Господа Христа у нашем земаљском свету врлине су биле нестварни привиди, неостварљиве замисли, безживотне идеје. Такве су оне у свима нехришћанским религијама, у свима небогочовечанским философијама, етикама, социологијама, културама, цивилизацијама. Богочовек Господ Христос је прво оличење свих врлина, и њихово савршено остварење на земљи. Врлине и Господ Христос су једно. Ту истину благовести Свети Максим Исповедник: „Сам Господ наш Исус Христос јесте суштина свих врлина".[1] У нашем земаљском свету тек је Господ Христос дао тело врлинама, као и Цркви. Но пошто је Господ Христос сав у Цркви, она — тело Његово, а Он — глава њена, то и све врлине Његове живе у Цркви. И чланови Цркве, живећи у Њој, живе у тим светим врлинама, и по мери ревности своје постижу своје спасење, охристовљење, обожење, обогочовечење.

У Цркви се кроз свете тајне и свете врлине Богочовек Христос усељује у нас,живи у нама. Светим крштењем човек се ухристовљује; а затим се целог живота свог охристовљује, обогочовечује кроз остале свете тајне и свете врлине. Свака је света врлина врло разгранат подвиг. На челу светих врлина стоји вера. Из ње се роје све свете врлине: молитва, љубав, покајање, смиреност, пост, кротост, милостивост, и друге. Ту истину и благовести свети Апостол говорећи хришћанима: „употребите све старање и покажите у вери својој врлину";[2] — или боље: свеврлину = Господа Христа, јер сте дужни животом својим по вери објављивати све врлине — τάς άρετάς — Господа Христа.[3] Свака врлина је неопходна човеку за спасење. Да би постигао спасење, човеку је неопходно да се подвизава и подвигом вере, и подвигом љубави, и подвигом молитве, и подвигом поста, и подвигом сваке свете врлине еванђелске. Без вере нема спасења, јер: „без вере није могуће угодити Богу".[4] Али исто тако нема спасења ни без љубави, ни без молитве, ни без поста, ни без милостивости, ни без осталих светих врлина. То је тако очигледно из Спасовог Светог Еванђеља, објављеног Њиме лично и преко Његових светих Благовесника: Апостола и Отаца. Зато богомудри подвижник право славни Никита Ститат, ученик Св. Симеона Новог Богослова, у свом „Исповедању вере" благовести: Верујем и у неопходност чистог и врлинског живота, који је заједно са правом вером неопходан за спасење.[5]

"Бог је свесавршена врлина. – η παντελης αρετη[6]. То је апостолско — светоотачко учење и свето Предање Цркве Христове. „Божја природа је извор

сваке врлине".[7] „Циљ је врлинског живота — уподобљење Богу: ἡ προς τό θείον όμοίωσις".[8] „У врлине је једна граница савршенства — немати никаквих граница".[9]

Са свих тих разлога, без светих врлина нема човеку спасења, обожења, охристовљења, раја, Царства небеског. Свете тајне су, нема сумње, свете догме вере наше, спасења нашег. Без светог крштења нема спасења. То је непроменљива догма спасења у Богочовечанској Цркви Спасовој. Али и без вере, и без љубави, нема спасења. Зато су и вера и љубав такође неизменљиве догме спасења. Свака света тај на је догма; и свака света еванђелска врлина је догма. И свете тајне и свете врлине сачињавају један недељив органски подвиг спасења, богочовечански подвиг спасења.

Заповести Господње у Еванђељу нису ништа друго до етичке догме. На пример: свако блаженство у Беседи на Гори јесте догма. Без првог блаженства нема спасења, јер без смирења — нема спасења. Исто тако: без молитве, без поста, без љубави — нема спасења. Све су то еванђелске етичке догме, увек неопходне, увек неизменљиве, увек обавезне за све. Свака света врлина и јесте догма; и то света догма хришћанског живота. А пре свега — „вера која кроз љубав дела".[10] Све врлине = све заповести еванђелске израстају, извиру, исцветавају из вере. Богочовечанска је истина: све етичке догме неопходне су за спасење, за обожење, за обогочовечење. Оне и јесу благодатне, животворне божанске силе, којима се човек спасава обожујући се помоћу њих. Оне јачају и постају свемоћне помоћу светих тајни: покајања, исповести, причешћа...

Еванђелске врлине су свете богочовечанске силе, које извиру из Богачовека Христа, и поседују богочовечанску моћ. Као такве, оне су у исто време боготворење силе, обожујуће силе: човека хришћанина преображавају, обогочовечују, обожују, освемоћују. И он радосно доживљује исти нитост чудесне и чудотворне благовести христомоћног Апостола: „Све могу у Христу Исусу који ми моћи даје".[11]

У томе је основна разлика између еванђелских богочовечанских врлина и свих ванхришћанских врлина, па било оне философске, религијске, научне, културне, цивилизацијске, политичке. У свакој еванђелској богочовечанској врлини увек упоредо дела и Бог и човек. Богочовечански синергизам, богочовечанска сарадња је основни закон сва· ке еванђелске врлине. По бесмртној благовести светог Апостола: Ми смо Богу сарадници — Θεού έσμέν συνεργοι. [12]

Боголика слобода човекова бића осигурава човеку боголику сарадњу са Богом. Свака је богочовечанска врлина благодатно — добровољни подвиг човеков. При томе, богочовечанску равнотежу у врлинским подвизима човековим одржава сам Господ Христос као глава Цркве и свих чланова њених, те Божје не иде на рачун човечјег, нити човечије на рачун Божјег.

У подвигу спасења човека Бог казује себе помоћу спасавајућих сила кроз свете тајне; и човек у подвигу свога спасења казује себе кроз свете врлине. Међу светим врлинама вера је прва и по пореклу и по броју. Из ње се роје све друге врлине: љубав, молитва, нада, пост, смиреност, кротост, милостивост, покајање, и остале. У свему томе њима помажу и сарађују свете божанске силе светих тајни. У подвигу спасења свете тајне и свете врлине сачињавају једну богочовечанску целину. Сарадња благодати Божије и боголике слободе човекове у спасењу човека одвија се по законима Богочовечанске Личности Христове, који владају и у Богочовечанском телу Христовом — Цркви, и обавезно важе за сваког члана Цркве. И благодат Божја и боголика слобода човекова увек су равнотежно

делатне. Јер Бог никога на силу не спасава. Ако човек неће врлину: веру, и остале свете врлине, — нема му спасења, мртав је, леш је. Исто тако: ако неће свете тајне, — нема му спасења, мртав је за Бога, леш је. „Вера није свију".[13]

Молитвена мисао Цркве неуђутно благовести: Бог је — „Бог милости", „Бог доброте", „Бог човекољубља". Једном речју: Бог је — Бог сваке врлине. Такав Бог у нашој земаљској, човечанској, историјској стварности јесте једино Богочовек Христос. Он је оличење свих светих врлина, и узор, и образац. Као љубав, Он је савршена љубав; као доброта, Он је савршена доброта; као човекољубље, Он је савршено човекољубље. Речју: Он је богочовечанско савршенство сваке врлине. Може се свеубеђено тврдити: Богочовек је свеврлина. Зато је свети животни задатак сваког хришћанина: освеврлинити се, охристовити се, обогочовечити се, отројичити се. Да, отројичити се; јер где је Син, тамо је и Отац, тамо и Дух Свети: васцело нераздељиво Триипостасно Божанство.

У Богочовеку Христу свака је врлина божански савршена, и то на човечански начин савршена, и зато човеку приступачна и остварљива. Човек, створен боголиким, тојест христоликим, у самој природи те своје христоликости има христолике клице светих божанских врлина. И Господ Христос, Бог, поставши човек, показује нам у Себи и Сво ме животу све те врлине у њиховој богочовечанској пуноћи и савршенству. И сваки човек, вођен и руковођен Богочовеком Христом, може те врлине у својој христоликој природи развити до савршенства. Да човек није створен боголиким, божанске врлине биле би за његову природу неприродне, противприродне, наметнуте, механичке. Овако, божанске врлине су за боголику природу човекову природне и остварљиве, и потпуно својствене и своје људскоме бићу. Бог, поставши човек, показао је као Богочовек у нашој земаљској стварности на човечански очигледан и убедљив начин ову истину: Богочовек је врлина = Богочовек је свеврлина; у Њему, само у Њему и Њиме човек, као боголико биће, може својим добровољним трудом, уз сарадњу благодати светих тајни, постићи сваку врлину и живети свеврлином. У богочовечанском телу Христовом, Цркви, све што је Христово постаје наше, па и сва Његова врлина, и сама свеврлина. У томе је сав Богочовечански морал, сва Богочовечанска етика еванђелска, наравственост еванђелска.

Сведоци, бесмртни сведоци тога су сви Светитељи Божји, од првог до последњег. Сваки од њих је оличење светих врлина на свој посебни начин. Богочовечанско учење о светим врлинама сво је присутно у њима, присутно и као учење и као живот . То посведочаваилетимичанпогледнараскошнобогатствоблаговестинекиходњих о томе.

Свети Иринеј благовести: Човек је створен од Бога слободним, те има слободу и власт добровољно испуњавати вољу Божију, а не под морањем од Бога. Јер у Бога нема насиља; Њему је свагда својствена блага воља... Човек има власти не покоравати се Богу и не чинити добро, али му то причињава штету и зло.[14]

Свети Атанасије Велики благовести: За правилно разумевање Светог Писма потребан је врлински живот, чиста душа и христолика врлина — της κατά Χριότον άρεπης, да би ум био у стању достићи оно што жели... Јер без чистог ума, и без подражавања живота светих, нико не може разумети учење светих.[15] Врлина није изван нас већ у нама. Врлини је потребна само наша воља; јер врлина је у нама, и од нас се образује. Она се образује у души, у којој разумне силе делају сагласно са њеном природом. А то постиже душа када живи онако како је створена; а она је створена добром и веома праведном ευθης — (правом). А души бити правом, праведном значи — да разумна сила њена живи по онаквој природи

њеној каквом је она створена. Када пак душа скрене и живи у раскорак са њеном природом, тада се то назива порок душе, зло душе — κακία ψυχής. Тако дакле, врлина није тешка ствар. Ако останемо онакви какви смо створени, онда смо врлински људи.[16]Душа стиче смирење када се храни врлинама које јој приличе. А врлине и пороци сачињавају исхрану душе... Душа се храни или врлином или грехом.[17] Удаљење од врлине открива приступ у душу духу нечистоме.[18]

Господ Христос је свесавршено оличење свих светих врлина. Имајући ту истину у виду, Свети Атанасије Велики благовести: Ми се облачимо у Христа када волимо врлину, противимо се пороку, предајемо се уздржљивости, претпостављамо правду неправди, ценимо умереност, утврђујемо се у добрим намерама, збрињавамо сиротињу...[19] људи свети и истински предани врлини умртвљују уде своје што су на земљи: блуд, нечистоту, страст, злу жељу, и лакомство[20]и живе у чистоти и светости. А живот у Христу и јесте прави живот.[21] Хришћани се не само на земљи хране телом и крвљу Господа Христа, него ћемо се и на небу хранити таквом храном, јер Господ је исхрана виших духова и Анђела. Он је и извор блаженства, свих небеских Сила. Он је све за све, и свакога милује по своме човекољубљу.[22] Човек који живи у Христу, кад се бори са противницима противставља јарости кротост, безочности смиреност, пороку врлину, и тако односи коначну победу, говорећи: све могу у Христу Исусу који ми моћи даје (Флб. 4, 13).[23] Непрекидно упражњавање врлине неопходно је ради тога, да праведник ни у чему не би имао недостатке него био готов на свако добро дело.[24]

У погледу врлина не може се замислити ни њихово савршеније оличење од Господа Христа, ни савршеније учење од Његовог о њима. Свети Атанасије Велики благовести:Немогућејенаћисавршенијеучење о врлинама од онога које је оличено у самом Господу Христу. И трпљење, и човекољубље, и благост, и храброст, и милосрђе, и правду — све ћеш наћи у Господу. И онај који разматра човечанско живљење Господа Христа не може наћи никаквог недостатка у Његовим врлинама. Знајући то, свети апостол Павле је рекао: Угледајте се на мене, као и ја на Христа (1 Кор. 11, I).[25] Најслађи плод побожности јесте упражњавање врлина.[26]

Благодат светих тајни и благодат светих врлина једносушне су. Оне се извијају једна из друге, расте једна кроз другу, усавршавају се једна другом. Охристовљење, обожење, отрајичење је плод њихове богочовечанске делатности и сарадње. И све тако — док обличје Христово не постане у нама, и не достигнемо „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[27] Сав у том молитвено-подвижничком искуству, свети Јефрем Сирин благовести: Човек је дужан призвати благодат, да би она обитавала у њему. А при благодати, човек ће успети у свакој врлини.[28] Почетак пак сваке врлине јесте вера.[29] По мери вере и обитава благодат у души.[30] Немогуће је спасти се друкчије него подражавањем у свему Господу.[31] При упражњавању врлине — не падати у чамотињу од трудова, јер без трудова не може се познати врлина.[32] Једино савршену одлучност Бог захтева од нас, и Сам нам даје снаге и дарује победу.[33] Но знај и то: у којој се мери будеш подвизавао и трпео радећи Господу, у такој ће се и очишћавати ум твој и помисли твоје. Жели само спасти се, јер Господ љуби оне који упорно желе добити спасење и помаже им.[34] По мери приморавања себе на дело Господње — тело постаје моћно, и душа се просветљује.[35]

Као што киша чини те расте усев, тако богослужење учвршћује душу у врлинама.[36]

Христолике врлине су наши најоданији и најмоћнији пријатељи и чувари и у овом и у оном свету. Свети Јефрем Сирин благовести: Нико нам неће помоћи у дан Судни: ни пријатељ, ни сродник, једино покајање принесено овде на земљи и помоћне му врлине: истинска љубав, смиреноумље, послушност, уздржљивост. Наше врлине поћи ће с нама из овог живота; оне ће противстати вражјим силама које хоће да овладају нама у време нашег исхода из овог живота; оне ће нас привести Спаситељу Христу да се поклонимо Њему и славимо Њега заједно са Оцем и Светим Духом.[37] Хоћеш ли да будеш у борби и да се обретеш савршен? Буди свагда обучен у врлину као у одећу. Обукао си се у врлину? Онда се свим силама непрестано труди да је не свучеш.[38] Све су врлине повезане међу собом, и држе се једна друге. Као неки духовни ланац, све оне једна од друге зависе: љубав од радости, радост од кротости, кротост од смирености, смиреност од услужности, услужност од наде, нада од вере, вера од послушности, послушност од простоте. Но главно у сваком добром ревновању и врхунац добрих дела јесте непрестано борављење у молитви, помоћу које можемо свакодневно измољавати од Бога и стицати и остале врлине.[39] Но ако молитву нашу не буду красили: смиреноумље, љубав, простота и доброта, онда нам таква молитва неће донети никакве користи, јер таква молитва је маска молитве.[40]

Светопредањска је бесмртна истина: светим врлинама се стиче Дух Свети, и тиме сва блаженства за христочежњиво људско биће. Свети Јефрем благовести: Један је циљ побожности за све: удостојити се испуњења Духом Светим по вери и великој ревности за све врлине, и стећи потпуно ослобођење од страсти, тојест очишћење срца, остваривано освећујућим Духом у душама верних и побожних.[41] Делатношћу Духа Светога и светошћу врлина могу бити развејане нечисте страсти и искушења злобе.[42]

Судбина нашег људског бића и у овом и у оном свету зависи од наших врлина и од наших порока. Свети Јефрем благовести: У час изласка нашег из овог живота, при разлучењу душе од тела, збива се велика тајна. Души приступају добри Анђели и мноштво небеске војске. Исто тако приступају и све супротне силе и кнезови таме. И једни и други хоће да узму душу и да јој одреде место. Стога, ако је душа овде, на земљи, стекла добре особине, водила честит живот и била врлинска, онда се и у дан изласка њеног, врлине, које је стекла овде, претварају у добре Анђеле, окружују је, и не допуштају да је се дотакне никаква супротна сила. И свети Анђели с радошћу и весељем узимају душу и односе је Христу, Господу и Цару славе. И најзад душа бива одведена у место блаженства, у неисказану радост, у вечну светлост, где нема жалости, ни уздисања, ни суза, ни брига, но где је бесмртни живот и вечно весеље у небеском царству, у коме су сви остали који су угодили Богу. Међутим, ако је душа у овоме свету живела срамно, предајући се срамним страстима и одајући се телесним уживањима и таштини овога света, онда се у дан њеног изласка из овог живота те сласти и уживања претварају у зле демоне, опкољавају је бедну, и не допуштају да јој се Анђели Божји приближе. И онда је заједно са супротним силама и кнезовима таме узимају бедну и уплакану, и одводе у места тамна, мрачна и кукавна, где се чувају сви грешници за дан Суда и вечнога мучења, куда је стрмоглављен ђаво са анђелима својим.

Са тог разлога, наставља Свети Јефрем, ваља нам сву бригу и старање употребити на стицање врлина које нас имају пратити по изласку из овог живота и посредовати за нас у час невоље. А које су то врлине што се претварају у Анђеле и противе се демонима, тојест нашим страстима? То су — љубав, смиреноумље, великодушност, уздржљивост, трпљење, разборитост, покорност, молитвено тиховање, храброст, правичност, здравоумље, скрушеност и томе

слично. Ове врлине заузеће се за нас у онај час, и нико им неће моћи противстати. Страсти пак које се претварају у демоне јесу ове: мржња, гордост, суровост, мрзовоља, празнословље, напраситост, свадљивост, уображеност, завист, гордост, сујета, злопамћење, лењост, немарност, раздражљивост, гнев, нехат, лукавство, похотљивост, расејаност, размаженост, стомакоугађање, поквареност, и сврх свега сребroљубље. Просто речено: свако сатанско дело. Ето те страсти, у дан изласка нашег, претварајући се у демоне, узеће душе.[43]

Један је циљ свих светих врлина: охристовити човеково биће у васцелој његовој психофизичкој стварности, и тако га потпуно охристоличити. Свети Јефрем благовести: Хришћанство је подражавање Христа по мери сила. Стога смо дужни подвизавати се, сваки по мери сила, да не бисмо остали духовно бесплодни. Останемо ли бесплодни, нас ће постићи вечно мучење. Као што је у нашој вољи грешити, уколико Бог допушта то нашој слободи; тако је и у нашој вољи чинити правду, уколико нам Бог помаже у тој нашој намери. Стога дајмо хтење, дајмо своју добру вољу, и добићемо све; дајмо ревност, и добићемо силу. [44] Сам назив врлина — αρετή — долази од глагола = избирати. То значи: врлина је добровољна, и ми чинимо добро по сопственом избору и слободној вољи, а не против воље и принудно.[45] Без врлина: вере, наде, и љубави — нема спасења.[46]

Ако се грешник не буде молио, благодат га исцелити неће. Иди путем покајања, да би те срело човекољубље Божје.[47]Врата благодати отварају се свакоме који куца на њих.[48]Наша зла воља узрок је свих невоља.[49]

Помоћу светих врлина искоренити у себи грехе и засадити вечна богочовечанска добра, и преко њих ући у Истину Вечну, у Правду Вечну, у Љубав Вечну, у Доброту Вечну, у Живот Вечни, и у све Божанско кроз Богочовечанско, и јесте задатак задан сваком човеку од Бога Творца и Спаситеља. У свима тим данонoћним борбама херувимски будно прати човека изузетни философ Духа Светог, Свети Макарије Велики. Ваистину Велики у свима истинама и искуствима и мислима о човеку и његовом вечном назначењу. Учествују и Бог и Сатана, а бојно поље — слободна човекова воља. Свети Макарије Велики крвљу подвижничких опита својих благовести:

Сатана и душа људска равномоћни су међу собом и имају подједнаку силу: Сатана — наговарати душу и удварањем придобијати је за своју вољу, а душа опет — противречити му и ниучему га не послушати; јер обе силе могу само потстицати а не приморавати на зло и добро. Таквој слободној вољи даје се Божја помоћ, а она може борећи се добити оружје с неба, и њиме искоренити и победити грех, јер душа се може противити греху, али не може без Бога победити или искоренити зло.[50] Бог даје благодат не без разлога већ за веру и добровољно ревновање у врлинама.[51] У томе воља људска је битни услов. Ако нема воље, сам Бог ништа не чини, мада и може по слободи Својој. Јасно је: Бог захтева од нас једино вољу.[52] И онда Дух Свети води нас свакој врлини, да бисмо могли живети вечним животом. При томе, наше је да се на све могуће начине старамо успевати у свима врлинама.[53]

Заиста је, вели Свети Макарије, душа људска велико и чудесно дело Божије. При стварању њеном Бог ју је створио таквом да у њену природу није ставио порок; напротив,створиојујепообразуврлинаДуха— κατά τήν εικόνα των άρετων τοϋ Πνεύματος. Он је ставио у њу законе врлина —νόμούς αρετών: разборитост, знање, мудрост, веру, љубав и остале врлине, по образу Духа — κατά τήν εικόνα τοϋ Πνεύματος. Још је Бог ставио у душу разум, помисли, вољу, руководећи ум; зацарио је у њој и друге велике тананости; учинио ју је необично покретном и

брзолетом, неуморном; даровао јој је способност за трен ока долетети и одлетети, и мишљу служити Њему када хоће Дух.[54]

Треба стално боравити у молитви, благовести Свети Макарије, јер је молитва хоровођа у хору врлина. Преко ње измољујемо од Бога и остале врлине. Ко је стално у молитви, он је у заједници са Богом и сједињује се с Њим тајанственом светошћу и неком духовном делатношћу и неисказаним расположењем срца. Јер још овде, примивши Духа за путовођу и саборца, запаљује се он љубављу према Господу и гори жељом, не налазећи ситости у молитви већ непрестано се распаљујући љубављу ка благоме Господу и напајајући душу ревношћу.[55] Усрдна молитва обогаћује нас многим, и самог Духа Светог усељује у душе наше. Притом сам Господ даје онима који ишту силу да се моле како треба, по реченоме: Господ даје молитву ономе који се моли.[56] Плодови искрене молитве су: простота, љубав, смиреноумље, постојанство, благост и све томе слично. Ако пак ових плодова нема, онда је узалудан труд.[57] Све су врлине међусобно повезане и држе се једна другом. Оне претстављају Један овештени духовни ланац, и зависе једна од друге; молитва од љубави, љубав од радости, радост од кротости, кротост од смирености, смиреност од служења, служење од наде, нада од вере, вера од послушности, послушност од простоте. Глава пак сваке врлине и врхунац добрих дела јесте стално борављење у молитви: преко ње измољујући од Бога можемо свакодневно стицати и остале врлине.[58]

После Бога човек је највећа тајна у свима, нама људима, познатим световима и безбројним створењима. И једна и друга тајна најсавршеније су објашњене чудесним Богочовеком Господом Христом. На првом месту: тајанствени однос између Бога и човека у времену и вечности. Посебно, тајанствени однос између човекове боголике слободе и Божјег свебића. Свети Макарије благовести: Вражија сила само подстиче, а не приморава; тако и благодат Божија подстиче нашу слободу. Благодат нимало не окива човекову вољу принудном силом, и не чини човека неизменљивим у добру, па хтео он то или не. Напротив, и присутна у човеку Божија сила даје место слободи, да би се обелоданила воља човекова, уважава ли он или не уважава душу, слаже ли се или не слаже с благодаћу. Човек треба стално да приморава себе на свако добро, на вршење свих заповести Господњих, макар се то и не хтело срцу због греха што је у њему. На пример: приморавати себе на смиреност пред свима људима; принудно обучавати себе милостивости, снисходљивости, човекољубљу, доброти, сталном пребивању у молитвама, и у свако време просити са вером да Господ дође, настани се у њему, усаврши га и укрепи у свима заповестима својим, да би душа његова постала обиталиште Господа Христа. Видећи то човеково приморавање себе на сваку врлину. Господ ће се смиловати, избавити га од врагова његових и од живећег у њему греха, испуњујући га Духом Светим. При таквом подвизавању, врлине се претварају у човеку као у његову природу. Најзад Господ долази и обитава у њему, и сам твори у њему заповести Своје без труда, испуњујући га духовним плодовима.[59]

По благодати и Божанскоме дару Духа Светога сваки од нас стиче спасење; вером пак и љубављу, при напору слободне воље, сваки може достићи савршену меру врлине, да би, колико по благодати толико и по правди, наследио живот вечни. Тако се, сарадњом благодати Божје и слободе човекове, стиже у савршену меру слободе и чистоте. Јер, ако Господ не сагради дом, узалуд се муче који га граде; ако Господ не чува град, узалуд не спава чувар (Пс. 126, 1).[60]

Врлине су плодови Духа Светога; живећи у њима, ми живимо у Духу Светом.[61] На томе путу, по Св. Макарију, душа се постепено очишћује од страсти. И када се човек потпуно очисти од страсти, он постиже савршенство

помоћу благодати сјединивши се душом са Утешитељем, Духом Светим; и тада се све у њој претвара у — светлост, све у — радост, све у — спокојство, све у — веселье, све у — љубав, ове у — милосрђе, све у — благост, све у — доброту, и душа се сва погружава у благодатне силе Духа Светога, слично камену одасвуд обузетом водама у морској дубини. Сјединивши се на тај начин са Божјим Духом, човек се уподобљава — самоме Христу, имајући у себи непроменљиве врлине Духа и њихове плодове.[62] И стиче опитно и опипљиво познање небеских тајни Св. Духа.[63] Благодат не чини вољу човекову непроменљивом и не везује је за себе силом, него боравећи у човеку, она даје место и слободи, да би се видело да ли је његова воља наклоњена врлини или пороку.[64] Нема сумње, треба на силу приморавати себе на сваку врлину. И када то види Господ, Он ће је испунити свима плодовима Духа, и у нама ће обитавати васцела благородна врлина. И тада ће се све врлине претворити као у нашу природу.[65] У сваком добром подвигу главно је — усрдно пребивање у молитви. њоме, измољујући од Господа, можемо свакодневно стицати и остале врлине.[66] По великом човекољубљу и милосрђу Свом Господ неће никога оставити без награде за добро дело, него свакога од малих врлина узводи ка већима, и за чашу студене воде неће лишити награде. Само нека се рађено ради по Богу а не ради славе.[67]

Личност, сва изграђена од светих врлина, Свети Златоуст, најречитије нам говори из срца светих врлина, и казује нам њихову небоземну богочовечанску тајну. Нема сумње, та тајна свим бићем свајим извире из свете тајне богооваплоћења. Тек од оваплоћења Бога Логоса, од Богочовека Господа Христа, свете божанске врлине постају оваплотљиве у нашем временском богочовечанском животу и у нашој богочовечаиској вечности. И све то у нама бива, и све се то у нама збива кроз наше живљење у светом Богочовечанском телу Цркве Христове. Свети Златоуст благовести:

Потребно је само једно: благородна и добра ревност. Када тога има, онда ништа не смета достигнути савршенство у врлини.[68] љубав је глава, корен, извор и мајка свих добара. Ученици Господа Христа познају се не по чудесима већ по љубави.[69] Када постоји љубав, онда онај који је је стекао њу нема недостатка ни у ком делу еванђелске философије живота, већ поседује сву, свесавршену и потпуну врлину.[70] Почетак и крај сваке врлине јесте љубав.[71] Ми смо дужни јасно знати ово: нема зла осим једино у греху, и нема добра осим једино у врлини и угађању Богу у свему.[72] Наду спасења треба полагати најпре на човекољубље Божје, па онда на своја добра дела.[73] Немогуће је човеку бити безгрешан. Нема праведника без греха; нема ни грешника без некога добра.[74]

Свети Златоуст саветује: Оградимо себе са свих страна врлином, учинимо удове тела нашег оруђем правде; научимо и очи, и уста, и руке, и ноге, и срце, и језик, и сво тело да служе врлини. Радећи тако, ми ћемо полако — лако стићи на сам врх врлине[75] Господ Христос заповеда не нешто ново или нешто што превазилази нашу природу., него оно што је одискони ставио у нашу савест. Знање о врлини Бог је ставио у нашу природу, а привођење у дело и извршење препустио је нашој слободи.[76] Врлина чини човека анђелом, и душу као на крилима узноси ка небу. Таква је сила врлине.[77] Једина сметња ка врлини јесте порочност душе и раслабљевост ума, и ништа друго осим тога.[78] Молитва и служење Богу јесте знак сваке праведности. Без молитве савршено је немогуће навикнути се на врлину. Човек не може упражњавати врлину, не приступајући и не метанишући пред њеним Вођом и Даваоцем.[79] Божанствена молитва је заиста небеско свеоружје, и једино она може успешно чувати оне који су се предали Богу. Молитва је најважније од добара; она је и основ и корен плодотворног живота.[80]Молитва је узрок сваке врлине и правичности. Душу

неојачану молитвама ђаво лако поробљује себи, и без муке задржава сваком врстом греха.[81]

Господ Христос је дошао да људе научи свакој врлини, благовести Св. Златоуст.[82] Смиреноумље је темељ наше философије,[83] темељ целокупног нашег еванђелског живота. Достојанство човека састоји се у испуњавању учења еванђелског и у врлинском животу.[84] Врлине душе и сачињавају достојанство човека.[85] Не подносећи врлине тријy праведних Младића, огањ се из пећи устремио на Халдејце око пећи и спалио.[86] Ништа се не може упоредити са врлином.

Она ће нас и у будућем животу избавити од пакла и отворити нам пут у царство небеско. И у овом животу она нас чини јачима не само од људи него и од самих демона и непријатеља нашег спасења, тојест ђавола.[87] Наду спасења треба полагати у вршење врлина. Притом се не превазносити добрим делима него знати да је највећа од свих врлина смиреност.[88]Као што врлина служи средством спасења за оне који се у њој подвизавају, тако и порок бива узроком погибли.[89] Сила врлине је таква да она и усред гоњења постиже велику славу. Стварно, ништа јаче, ништа моћније од врлине, не зато што она сама по себи има такву силу, већ зато што онај који је стекне користи се и вишњом помоћи. А са таквом помоћи, и са таквом подршком он је моћнији од свих; он је непобедив; он је неуловљив не само за клевете људске него и за смицалице демонске.[90]

Боголика природа људска у самој боголикости својој има врлине и њихове боголичне особине. Свети Златоуст благовести: Сваки од нас има у самој природи урођено зна ње о врлини; и ко не жели нехатом својим погубити благородство природе своје, никада се неће лишити њега.[91] Праведним човеком ми називамо онога који има сву врлину.[92]Порок, макар имао на својој страни сву васељену, слабији је од свега; а врлина, макар остала осамљена, јача је од свега — имајући на својој страни Бога.[93] Све људско је ништавније од сенке; у нас људи ништа није наша сопственост осим врлине, а све друго је слично лишћу. Ма куда пошли, ми врлину носимо са собом, а остало не. У ствари, врлина је једино имање наше, а све остало туђе.[94] За спасење је нужна не само благост, него и вера, а са вером и врлина.[95] Крајња граница врлине и достигнуће самог врхунца савршенства састоји се у уподобљењу Богу, уколико је то могуће за нас.[96]

Због боголикости своје људска природа је, свесно и несвесно, увек богочежњива, увек ненасита у добру, зато и чезне за божанском бескрајношћу врлина. О томе Свети Златоуст благовести: Једино врлина нема никаквог краја.[97]И рече Бог: Да створимо човека по обличју своме.[98] То значи: Бог хоће да ми будемо подражаваоци Њему у врлини. Шта значи: по обличју? Значи: Бог је свет; ако смо ми свети, онда смо ми — по обличју Божјем, по образу Божјем. Бог је праведан; ако ми поступамо по правди, онда смо ми — образ Божји. Ако смо ми човекољубиви, милостиви, онда смо ми — образ Божји. „Будите милостиви, вели Спаситељ, као што је ваш Отац милостив".[99] Јасно је: речи „по образу нашем" односе се на врлине.[100] Свето Писмо назива праведником човека који има све врлине; а праведношћу — укупност врлина.[101] Спас благовести: Све што хоћете да чине вама људи, чините и ви њима; јер је то закон и пророци.[102] Из овога се јасно види да нам је врлина природна и ми сви сами по себи знамо шта нам ваља чинити, те се стога никада не можемо извињавати незнањем.[103] Подвизима и благодаћу сви су апостоли постали савршени у свима врлинама.[104]Наду спасења, после благодати Божје, треба полагати не на што друго, већ само на сопствена савршенства. Нама је нужна вера и чист живот. Само нас то може спасти.[105]

Без богочовечанске сарадње слободне воље човекове са благодаћу Божјом нема човеку ни преображења, ни охристовљења, ни обожења, ни отројичења. Охристовљени ум Светог Златоуста благовести: Бог никада не чини људе добрима путем насиља и принуде; и Он изабира призване не насилно већ привољевањем. Очигледно је: у нашој вољи је и спасење и погибао.[106] Нама је само једно потребно: врлина душе. Она ће бити у стању спасти нас и избавити од вечнога огња. Она нас води у царство небеско.[107] Душа, обузета многим страстима, постаје мртва за врлине.[108] Свети апостол Павле призива исцељењу од страсти кроз охристовљење: Угледајте се на мене, као и ја на Христа.[109] Господ Христос је ради тога и примио тело једнако с нашим, да би нас преко њега научио врлини.[110] Господ Христос је дошао не само ради тога да јави Себе, него и ради тога да нас научи неисказаној врлини.[111] Бог је створио човека по слици и прилици Својој; дао му је Свој лик: не телесни изглед већ особито достојанство; способност мислити и помоћу својих врлина уподобити се Створитељу. И тако се јавио човек као слика и прилика Божја; при томе прилика, подобије Божје са могућношћу да се развија до бесконачности.[112]

Свете врлине, свесавршено оличене у Господу Христу, самим тим су свим бићем својим од Пресвете Тројице, особито од Духа Светога. Свети Златоуст благовести: Апостоли, бојажљиви и немудри, силаском Светога Духа одједном су постали други људи, у њима се зацарила васцела врлина, и нарочито стала сијати љубав.[113] Таква је врлина: добивши почетак она иде напред и нигде се не зауставља.[114]

Савршена је врлина: не давати људима повода за грех, и старати се бити беспрекоран пред Богом.[115] Бог је створио човека снабдевши га силама да избира врлину и да избегава зло.[116] Ко живи за Бога постиже сваку врлину, јер има за помоћника самог Господа Христа.[117] Почетак и крај врлине јесте љубав; она је и корен и неопходни услов, и врхунац врлине.[118] Бог је и створио човека са слободном вољом, да он не би кривио Бога како га је оковао неопходношћу. [119]

Треба знати: зла воља јесте корен зала.[120] За нас је важно он што је врлинско; а без тога све остало је бескорисно.[121]Свака врлина има такву силу — да ствара другу врлину, и сама се изграђује од ње, подржава другу и сама бива подржавана од ње.[122] Благодат нас не спасава при нечистом животу.[123] Никакво зло не може никада бити узрок добра.[124] У ствари, нема ни једнога греха који би проистицао из неопходности; сви греси зависе од искварене воље. [125] Речи св. Апостола: „да се испуните сваком пуноћом Божијом",[126] по Светом Златоусту значе: да се испуните таквим врлинама каквима је испуњен Бог,[127] Смиреноумље је темељ сваке врлине.[128]

У спасењу и обожењу све је од Спаситеља Господа Христа, и то кроз Цркву и у Цркви. Све Његово постаје наше, али само под једним условом: да добровољно и по слободној вољи својој изаберемо првоврлину и свеврлину: веру у чудесног Господа Христа, нашег Јединог Васкрситеља, нашег Јединог Вазноситеља, нашег Јединог Обожитеља, нашег Јединог Сиаситеља, ваистину Јединог у свима световима у којима се људско биће креће и постоји. Имајући све то у виду, богомудри познавалац људског бића Свети Златоуст благовести: Врлина је од љубави, а љубав од врлине. Јер ко љуби има сва својства врлине. На то указује Господ када вели: кад се умноже безакоња, охладнеће љубав многих. [129] А да је врлина од љубави, о томе говори свети Апостол: који љуби другога закон испуни.[130] Да би се добило Царство небеско, није доста ослободити се од греха, него је нужно много се упражњавати и у врлинама. Од порочних дела

нужно је уздржавати се, да би се ослободили пакла; а да би наследили Царство небеско, неопходно је стећи врлину.[131]

Врлина садржи у себи две стране: уклањање од зла и чињење добра.[132] Једино је врлина у стању да нас прати у онај свет; једино врлина прелази у будући живот.[133] У поређењу са врлином сво богатство васељене је ништавније од блата, мање од сламчице. Врлина је руководитељка по путу који води небу, велика и дивна школа, безопасно пристаниште.[134]Свети Златоуст саветује: Почнимо упражњавати се у врлинама док има времена, и то с разделом: једног месеца савладајмо у себи наклоност ка оговарању, дрскост, неправичан гнев; другог месеца — поучимо себе трпљењу; трећег месеца — навикнимо себе на неку нову врлину. После тога — чинимо милостињу. Затим: прелазимо од врлине ка врлини. Довољно је само хтети, па ће се све постићи.[135] Путеви врлине су многи, приводе к једноме путу, о коме је речено: Ја сам пут.[136]

Свете мисли су род на дрвету душе људске који се храни светим врлинама. Срце христоликог живота су христолике врлине које охристовљују душу људску чинећи је божански лепом и бесмртном. Богомисли су природни израз обитавајућег у човеку кроз свете тајне и свете врлине Богочовека Господа Христа. Свети сведок тога је Свети Григорије Богослов. Он благовести: Благородство душе је у њеној боголикости, у њеном образу Божјем, а уподобљење Првообразу—ἡ προς τό ἀρχέτυπον ἐξομοίωσις—бива врлином.[137] Немогуће је достићи мудрост не живећи мудро.[138] Такав мудрац је Свети Атанасије Велики. У похвалу њему Свети Григорије вели: Хвалећи Атанасија ја хвалим врлину; јер једно је и исто — рећи Атанасије и хвалити врлину, зато што је он имао у себи све врлине скупа. Хвалећи пак врлину, ја ћу хвалити самога Бога, од кога у људима јесте врлина.[139] Зближење с Богом и савршенство постиже се помоћу врлина.[140] Свети Василије Велики био је за све закон врлине.[141] Врлина није само дар великога Бога којим је Он по частвовао свој образ у човеку, него је нужан и човеков труд.[142] Врлина — то једино и сачињава живот.[143] Ништа одвратније од порока; а врлина је једино савршенство.[144] Награда је врлине — постати бог, обасјати се најчистијом светлошћу, постојећом у Тројичној Јединици, од које сада имамо једва неколико зракова. Зато к томе греди, у томе напредуј, окриљуј се мишљу, хватај се за живот вечни. Ни на чему не заустављај своје наде, док не достигнеш жуђени и блажени врх.[145]

Тајна светих врлина може се сазнати једино искуством. Такво искуство имају свети Апостоли и свети Оци, и сви њихови светопредањски следбеници. Тог светог искуства је пун и препун Свети Григорије Ниски. Његова христочежњива душа сва је изаткана од светих врлина. Из таквог искуства он благовести истину о оветим врлинама. По њему: врлина расте вером и добром савешћу.[146] Господ Христос је свесавршена врлина — ἡ παντελής αρετή.[147] У Молитви Господњој „Оче наш", „да буде воља Твоја", реч „воља" обухвата собом све уопште врлине.[148] Крај врлинског живота јесте блаженство.[149] Човеково блаженство јесте уподобљење Божанству — ἡ προς το θείον όμοιωοις.[150] Крај врлинског живота јесте уподобљење Божанству.[151] Врлине су грађа од које се у душама нашим зида храм Божји.[152] Створивши човека по образу Своме, Бог је ставио у нашу природу семе ових добара, те добро не улази у нас споља већ је у нашој вољи; и ми узимамо из наше природе као из ризнице свако добро. Стога Спаситељ и вели: Царство је Божије уиутра у вама.[153] Сваки грех смрди, а врлина је Христов миомирис.[154]

Истинска врлина, добро без трунке зла, јесте само Бог Логос, — врлина која је, по речима пророка Авакума покрила небеса.[155] Врлина је миро, јер је она удаљена од злосмрадија греха.[156]

Савршена боголикост човекове природе дата је у Бого човеку Господу Христу. Све човечије у Богочовеку бесмртно је и вечно кроз Богочовечност. Сви проблеми човека нашли су своје савршено решење у Богочовеку. Сваки човек то може осетити и сазнати ако упражњава богочовечанске врлине. Свети Григорије Ниски благовести: Где нема места зло, тамо нема никакве границе добру.[157] Душа, узрастајући у добру, не зауставља се у узрастању.[158] Врлина не зна над собом властелина, добровољна је и слободна од сваке неопходности.[159] Нема врлине изван Божанства.[160] Бог је истинска врлина.[161] Божја природа је извор сваке врлине.[162] Чистота и слобода од сваке страсти и од свакога зла називају се врлинама. Због заједничарења са Христом хришћани су и добили назив: хришћани.[163] Хришћанство је подражавање Божанске природе,[164] хришћанство је подражавање Бога. Господ Христос је зато и рекао: Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески.[165]Ове речи Спасове значе: не изравњивати човечанску природу са Божанском природом него добрим делима подражавати, уколико је могуће, Бога у животу. Пита се: која су то наша добра дела подобна делима Божјим? То су: удаљавати се од свакога зла, уколико је могуће, делом речју и помишљу, старајући се бити чистим од скрнављења себе њима. У томе се састоји истинско подражавање божанског и својственог небескоме Богу савршенства.[166] Својства правог хришћанина су сва она која налазимо у Христу; она од њих која су доступна за нас, ми подражавамо; а она чије подражавање није доступно нашој природи, ми поштујемо и клањамо им се.[167] Господ Христос је „обличје Бога невидљивога";[168] из човекољубља Свог Он је постао човек, узео обличје слуге, да би Собом поново обукао тебе у красоту Прволика, коју си имао у почетку. На тај начин, сваки је живописац свога живота; слободна воља је уметник дела живота, а врлине су боје за израду обличја.[169] Истинско савршенство састоји се у овоме: никада се не заустављати у узрастању ка бољем и не ограничавати усавршавање никаквим границама.[170] Немогуће је рећи која је врлина најсавршенија, јер оне подједнако зависе једна од друге, и једна помоћу друге воде висини савршенства. Тако, простота одводи послушности, послушност вери, вера нади, нада правди, правда смирености, смиреност кротости, кротост радости, радост љубави, љубав молитви. Но више свега ваља нам ревновати у молитви, јер је она хоровођа у хору врлина. Приљежност у молитви уводи нас у сједињење са Богом.[171]Врлине су нераздвојне међу собом, и немогуће је стећи тачан појам о ма којој врлини не додирнувши и остале. Тако, у коме се рађа једна врлина, за њом неминовно следе и остале.[172] Нека нико не лечи зло злом.[173] Човјек је створен боголиким и блаженим, јер је удостојен слободне воље. А слобода воље и јесте подобије Богу, сличност Богу, једначење с Богом.[174] Свете врлине су златне неуништиве лествице од земље до неба. Побеђујући у души човековој свако зло, оне осигуравају блаженство и срцу, и уму, и савести, и васцелом бићу човековом. Нема зла изван греха. Свеколико искуство рода људског сведочи: сваки грех је мали пакао; свака врлина је мали рај. Свете врлине упражњавати, — ето бесмртног раја за бесмртно биће људско. Јер живљење у богочовечанским врлинама јесте живљење у Господу Христу, доживљавање Његовог небоземног живота, по увек свеистинитој благовести Светог Бванђеља: „наше је живљење на небесима".[175] Рајска Лествица светих врлина протеже се од земље до небеског раја. Узлажење људског бића у рај помоћу светих врлина богонадахнуто описује Свети Јован Лествичник у својој светој књизи: „Рајска Лествица".

Свети Лествичник благовести: Свете врлине личе на Јаковљеву лествицу, а грешне страсти на окове. Јер свете врлине, повезане једна с другом, узносе до неба онога који жели да доспе на небо, а страсти, потискујући једна другу, све заједно вуку у пропаст.[176] Страшћу називамо порок који се током дужег времена страсно угнездио у души, и који је кроз навику постао као њено природно својство, тако да душа већ сама, хотимично, хрли к њему.[177] Све што је видљиво, осветљено је сунцем. Све што се чини по духовном разуму, утврђује смиреност. Нема светлости — све је у мраку! Нема смиреноумља — све наше увене! .. . Смиреност је једина врлина коју демони не могу подражавати.[178]Ако је гордост неке анђеле претворила у демоне, без сумње и смиреност може од демона начинити анђеле.[179] Све страсти уклања смиреноумље. Они који су стекли ту врлину, победили су све страсти.[180] У човеку нема зла или страсти по природи. Бог није творац страсти. Насупрот томе, Бог је нашој природи даровао многе врлине, од којих су нарочито јасне: милосрђе — јер и паганци имају самилости; љубав — јер и животиње често засузе када их раздвајају; вера — јер њу сами од себе рађамо; нада — зато што ми и узајмљујемо, и тргујемо, и сејемо — надајући се да ћемо се обогатити ... Врлине уопште нису далеко од наше природе. Зато, нека се застиде они који се позивају на своју тобожњу неспособност да чине добро.[181] Врлина има безграничну границу — άπέραντον τό πέρας.[182] По својој каквоћи молитва је сапостојање и сједињење човека са Богом. Молитва је грудобран који штити од сваке муке. Молитва је — бесконачни подвиг, извор врлина, узрочник благодатних дарова, невидљиво напредовање, храна за душу, озарење ума, секира за очајање, потврда наде, ослобођење од туге, смањивање гнева, огледало духовног напретка, показатељ духовних мера, откривач духовног стања... Молитва је света царица врлина.[183] Ако без прекида дозиваш у помоћ Бога кад год ти се непријатељи твоји приближе, буди спокојан, нећеш се много намучити: они ће сами од себе сместа одступити од тебе. Јер нечисти дуси не желе да виде како путем молитве добијаш победнички венац за борбу с њима. Уз то, они ће морати да побегну и зато што их молитва пече као огањ. Буди увек храбар, и сам ће те Бог учити како да се молиш. Немогуће је путем речи научити се гледању, јер вид је природан дар. Тако се ни лепота молитве не може схватити само на основу онога што нам други говоре о њој. Јер она у себи самој има учитеља — Бога који учи човека знању[184] и даје молитву ономе који се моли — εύχήν τω εύχομένω, и који благосиља године праведника.[185]

Дијамантски стуб, сграђен од светих врлина, — то је неизмерно христочежњиви подвижник Свети Исак Сирин. Сав свет за њега је мајушно зрно песка, а Господ Христос једина свевредност људског бића у свима видљивим и невидљивим световима, у световима вештаственим и духовним. Јер Он — Богочовек једини има и даје човеку Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, Вечни Живот, Вечну Радост. А тиме човек побеђује у себи све грехе, све страсти, све смрти, и осигурава себи најдрагоценију бесмртност и вечност кроз благодатно —врлинску богочовечност. Из те своје еванђелске вечности Свети Исак благовести:

Страсти делају у свакоме који носи на себи тело, хтео то он или не хтео. Страсти се побеђују врлинама. Божанско просветлење ума, чистота ума стиче се живљењем у врлинама. Врлине су здравље душе, јер су природне души; а страсти су болест душе, јер су неприродне души.[186] Удостоји ли се човек непрестано се молити, значи: узишао је на висину свих врлина, и већ постао обиталиште Светога Духа.[187]

Добро је да човек приморава себе на све што је корисно за њега.[188] Сви смо ми грешници, те ни једна врлина није виша од покајања, јер дело покајања никада не може бити завршено. Покајање доликује свима грешницима и праведницима који желе добити спасење. И нема граница усавршавању јер је савршенство и најсавршенијих беокрајно. То је разлог што се покајање до саме смрти не ограничава ни временом ни делима.[189] Једино се врлинама могу победити страсти.[190] Свака врлина је мајка друге врлине.[191]

Вера у јединог истинитог Бога — Господа Исуса Христа Богочовека, и јесте свеврлина свих правих хришћана, првенствено свих светих Исповедника. У тој врлини су клицно све остале врлине. Стога је она међу свима светим врлинама — свеврлина. Таква, она води и руководи хришћанина кроз све подвиге свих светих врлина. То се веома силно осећа у животу и учењу Светог Максима Исповедника. Он благовести: Код људи вера је почетак добара; ништа није испред ње, ништа равно њој.[192] Господ нам је подарио начин спасења, и дао нам вечну силу да постанемо деца Божија;[193] у нашој вољи је спасење наше. Дајмо васцело биће своје Господу, да Њега васцелог добијемо. Постанимо Богови ради Њега; јер Он, по природи Бог и Господ, ради тога постаде човек.[194] Бог је узрок врлина.[195] Врлина је вечна; време није старије од ње; Бог је једини њен Творац.[196] Никада није било када није било врлине и доброте и светости и бесмртности... Сваког живота и бесмртности и светости и врлине створиteљ јесте Бог.[197] Као што је грех властито дело непослушности, тако је врлина властито дело послушности.[198] У Христу, који је Бог и Логос Очев, обитава сва пуноћа Божанства телесно; у нама пак обитава пуноћа Божанства по благодати, — τό πλήρωμα της Θεότητας κατά χάριν, када гомиламо у себи врлине и мудрост.[199] Господ преко врлина обитава у човеку — ενδημεί διύ των αρετών; но не обитава у ономе који не упражњава врлине.[200] Истинско је и Богу пријатно богослужење: брижљиво ревновање душе у врлинама.[201] Без врлине нико не може постићи спасење.[202] Човек не може служити Богу, не очистивши душу врлинама.[203]

Хранећи своје биће светим врлинама, човек долази и до правилног богопознања и до правилног човекопознања. Гносеолошки значај светих врлина неизмеран је. Свети Максим благовести: Упражњавањем врлина стиче се разумевање божанских догмата.[204] Помоћу врлина стиче се уподобљење Богу и истинско знање, и то боготворећом благодаћу — της Οεοποιοϋ χάριτος.[205] Сви свеци су помоћу светих врлина сјајно и славно украсили себе лепотом божанске доброте.[206] Ми смо створени да постанемо заједничари Божје природе, и учесници Божје вечности, и тако се обожењем по благодати покажемо слични Богу — κατά την έκ χάριτος θέαισιν.[207] Циљ свих мука око врлине јесте: заувек и вечно бити са Богом.[208] Ко има врлину — има све; зло пак — нема ни себе.[209] Вера је мајка и круна и савршенство врлина.[210]Бог није узрок зала у паклу већ ми сами. Јер почетак и корен греха је од нас: наша слободна воља.[211] Без врлине и богопознања нико не може никада ни на који начин добити спасење.[212] Када се у души налазе врлине, вели ученик Светог Максима, преподобни Ава Таласије, душа обрађује добре мисли.[213] Врлине су узроци добрих мисли.[214] Као што душа оживљава тело, тако и врлина оживљава душу.[215]

Богочовечанске врлине еванђелске препуне су васкрсне силе богочовечанске: васкрсавају нас из свих смрти, спасавају од свих грехова, и узносе у рајске радости и милине, у небеске анђелске миомирисне висине. Живећи у њима, човек још на земљи постаје свети сабрат анђелима и бесмртни брат свима Светитељима. И његовој радости нема краја ни на земљи ни на небу. Јер у Богочовечанском телу Христовом све Богочовеково постаје наше, на сву

вечност наше. Сав у светим врлинама, Свети Теодор Студит Исповедник благовести:

Ваистину је Христов мирис онај који врлину учини својом. О томе сведочи свети Апостол: ми смо Христов мирис Богу.[216] И Адам, до преступања заповести Божје, био је мирис Богу, дишући врлинама.[217] Врлински човек мирише на Бога.[218] Свака је врлина велика; и стећи је — ствар је превелике жеље.[219] По природи својој врлина је нешто свагда покретно, и никада не застаје у кретању напред већ оне који је упражњавају стално води ка бољему.[220] У животу треба бити храбар, свакодневно трезнећи себе од греха, стражећи, устремљујући своје жеље једино к Богу, бавећи се созерцањем Њега, проливајући сузе и скрушавајући себе, просвећујући себе молитвама и мољењима, и тиме привлачећи благодат Светога Духа. Јер ништа тако не радује Бога као душа чиста од страсти; и никаква башта, покривена мноштвом цвећа, не може тако мирисати као што мирише душа врлинама. Ако се пак деси да некад задремамо, треба се што пре пробудити. Ако се деси и седам пута на дан сагрешити, то се треба и седам пута покајати, — и бићемо примљени. И ако седамдесет седам пута на дан то доживимо, и онда нам се ваља толико пута покајати, — и нећемо бити лишени наде на помиловање, по обећању Божјем.[221] Ка врху врлине може се пети само постепено.[222] На гору врлина ми узлазимо просвећујући се, освећујући се и обожујући се.[223]И добро постаје не добро, ако се на доличан начин не казује и не чини; — добро постаје и остаје добро када и начин његовог остварења, и време, и исказивање одговарају њему.[224]

Сваки грех бежи од Христа Бога који је у Христовим следбеницима. Свака врлина вером се усељује у њих; очишћује их, обраћује их, преображава их, освећује их, оврлињује их, охристовљује их, јер је свака врлина — врлина Христом и у Христу. Кроз сваку врлину Господ Христос живи у души хришћаниновој, и пастепено човек постаје сав Христов, живи Њиме и ради Њега, бесмртује и вечнује Њиме. И тако постиже богочовечански циљ свога боголиког бића. Свети Теодор Студит благовести: Где је вера — тамо је и љубав која привлачи Духа Светог и која се привлачи Духом Светим.[225] Врлина је од Бога, и божанствена, а порок од Сатане и Сатана. Они који су изабрали врлину јесу богови и Божји, а који су изабрали порок јесу беси и припадају Сатани.[226] Наше се спасење састоји у овоме: правилно веровати у Свету Тројицу и творити свете заповести Божје. Апостол вели: У Христу Исусу нити што помаже обрезање нити необрезање, него вера која кроз љубав дела.[227]Овде се појам о вери односи на учење о православљу, а појам о љубави — на учење о добром делању.[228] Нема сумње, ко свом душом љуби Бога, тај излази из себе, у љубљеном живећи и крећући се и постојећи.[229] Свет је сновиђење, а врлина траје вечно. Хитајмо к њој, да би се Бог прославио у нама и ми се спасли.[230] Ко иде путем врлине, не застаје.[231]

Нема сумње, раскошни иконостас светих врлина у души својој има богоносни отац наш Свети Јован Дамаскин. Иконостас — иконописан светим живљењем његовим у богочовечанским врлинама, предвођеним христоликом молитвом. А усред иконостаса богокрасна икона Свеврлине — Господа Христа Сведржитеља. Сав у Цркви Својој, Господ Христос нам даје силе и моћи да попут светих Отаца и ми иконопишемо у души својој иконе светих врлина нашим светим живљењем у њима. Очигледна је многовековна света истина: у Цркви је све од Богочовека Господа Исуса, све од Њега, све у Њему, ради нашег охристовљења, обогочовечења, обожења, отројичења. Свети Дамаскин апостолски богомудро благовести:

Бог створи човека „по образу своме и по подобију". „По образу" означава разум и слободну вољу; а „по подобију" означава уподобљење Богу помоћу врлине — τήν τής αρετής όμοίwoiν, уколико је то могуће за човека. Дакле: Бог је створио човека украшеним сваком врлином ... Створио га је по природи безгрешним, и по вољи слободним. Али не у смислу да је био неспособан за грех већ да је чињење греха условљено не његовом природом него слободном вољом. Јер врлина није нешто што се врши приморавањем.[232] Треба знати: врлина је дата нашој природи од Бога, и Он сам је почетак и узрок сваког добра, и без Његове сарадње и помоћи нама је немогуће пожелети или учинити ишта добро. Међутим, у нашој је власти: или боравити у врлини и ићи за Богом који нас призива к њој, или напустити врлину и обрести се у греху и ићи за ђаволом који нас без присиљавања призива томе. Јер порок није ништа друго него удаљење од добра, као што и тама није ништа друго него удаљење од светлости. Тако дакле, остајући у ономе што је сагласно са природом, ми боравимо у врлини; а уклањајући се од онога што је сагласно са природом, тојест од врлине, ми идемо к ономе што је противно природи и бивамо у греху.[233] У Светом Писму ми налазимо позивање ка свакој врлини и одвраћање од свакога зла.[234] Зло није нека суштина и није својство суштине него нешто случајно, тојест зло је добровољно одступање од онога што је сагласно са природом у оно што је противприродно; а то и јесте грех. Откуда дакле грех? Он је проналазак слободне воље ђаволове. Следствено; ђаво је зао? Разуме се, уколико је створен, он није зао него добар, јер га је Творац створио Анђелом светлим и веома блиставим, и разумним и слободним. И он се добровољно удаљио од сагласне с природом врлине, и обрео се у тами зла, удаљивши се од Бога, који је једини савршено добар и животворац, и Саздатељ светлости; јер свако добро добија своју доброту од Њега, и уколико се добровољно удаљује од Њега — обреће зе у злу. Бог све што ствара, без изузетка ствара добрим. Но сваки по својој солственој слободнај вољи постаје или прекрасан или зао.[235] На радост рода људског: Пресвета Богородица је постала обиталиште сваке врлине.[236]

Несумњиво „земаљски анђео" и „небески човек" Свети Симеон Нови Богослов својом обогочовеченом личношћу казује нам сву тајну човекова бића: како човек помоћу светих богочовечанских тајни и светих богочовечанских врлина постаје „сутелесник и сродник по крви оваплотившем се Богу",[237] како расте и порасте „у човека саврше на, у меру раста висине Христове",[238] како расте и порасте до Бога, како од човека постаје „бог по благодати", богочовек по благодати. Из свог свеспасоносног благодатно-врлинског искуства Свети Симеон благовести:

Крстом се добија благослов и благодат Божја за вршење сваке врлине. Крст је за хришћане похвала, слава и сила.[239] Бог је препун свих блага и савршенстава. И Њему није ништа потребно од нас осим нашег спасења. А спасење наше бива, ако се под дејством силе Божије измени ум наш, те постане обожен — ένθεος, тојест бестрасан и свет. А обожен постаје онај ум који има у себи Бога. А такав постаје само онај ум који се сједињује са Богом помоћу вере и познаје Га кроз вршење Његових заповести, тојест светих врлина.[240] Када душа оболи грехом, само један лек има за њу. То је Дух Свети, благодат Господа нашег Исуса Христа. Сваки такав хришћанин треба да се подвизава покајањем, милостињом и сваком другом врлином, да би добио Светога Духа, и тако живео животом у Христу.[241] Сваки врлински хришћанин, скрушен и смирен, верује да благодат Пресветога Духа живи у њему и твори све врлине.[242] Пре сваке друге врлине, преко вере долази благодат Божија, као темељ сваке врлине, и остаје у срцу и дела. Треба нам знати: благодат долази од Бога за нашу веру у Христу, долази пре свих добрих дела; и на вери, као на тврдом темељу зидају се добра

дела, која једино помоћу благодати и постају савршена. Дела пак која бивају без благодати Пресветога Духа Бог ниушта не сматра, као да их уопште није ни било. Добро није добро када не бива на добар начин — καλώς. А добро је немогуће учинити на добар начин без благодати Христове. Да је то било могуће, Бог не би дошао на земљу и постао човек, и на тај начин даровао људима благодат помоћу које једино овако добро може бити учињено на добар начин — καλώς. И благо човеку који је сазнао да помоћу благодати Христове свако добро може бити учињено на добар начин — καλώς; тешко пак ономе који није сазнао то; узалуд је таквоме вера Христова.[243] Спасење људи се састоји у удаљењу од свакога греха. А то удаљење. бива кроз творење врлина и вршење заповести Господњих. [244]Нека нико не мисли и не говори, саветује Свети Симеон, да ми мемамо у себи ђавола када чинимо зло. По мери зла које чини, човек има у себи и демона, или малог, или великог, или многе. Насупрот томе, духовни човек, по мери врлине своје, има и благодат Божију, или велику или малу, или је препун благодати Христове. Врлине чине човека Богом по благодати.[245] Хришћанин треба да постане христолик помоћу врлина Светога Духа.[246] Боголик се постаје вршењем заповести Божјих.[247] У заповестима Божјим је живот вечни и врлине. Јер од заповести Божјих постају врлине, а из врлина истичу тајне, сакривене у речима Светога Писма. У врлинама се успева када се држе заповести; и опет: заповести се држе када се ревнује у врлинама.[248] Благодат Божја је безгранична — άπειρος, и свагда преизобилна, и никада не осиромашује.[249] Плод вршења заповести Божјих јесте скрушено умилење; а оно доноси родове врлина, тојест твори све врлине.[250] Свето и блажено умилење је господарица и творитељка свих врлина.[251] Пост је лекар наших душа. Без поста нико никада не може успевати у некој другој врлини; јер пост је почетак и темељ сваког духовног делања.[252] Царство Божије јесте благодат Светога Духа, а она се добија подвизима. Јер без трудова, зноја и паћеничких подвига у врлинама никоме се не даје овај небески дар.[253] Господ је одредио да врлине следују једна за другом у своме реду, и постепено. То је Господ изложио у Своме учењу о блаженствима. Прва је врлина блажена смиреност, и остале за њом. Упражњавањем врлина душа се сједињује са Богом, и Бог је сву претвара у божанску светлост и у Бога кроз сједињење са Собом и благодаћу Својом. И једино идући овим указаним путем врлина, човек стиче ово богодолично стање. То је пут који је Господ Христос одредио за улазак у Царство небеско.[254] Притом, трпљење је темељ свих врлина. Нема сумње, помоћу свих врлина ми растемо у Христу: „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[255] Свако добро дело, које бива по заповести Божјој, зове се врлина.[256] Говори Бог: Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети.[257]Срце пак чине чистим не једна, не две, не десет врлина, него све заједно, сливши се, тако рећи у једну врлинскост, која достиже последње степене савршенства. Но и у таком случају врлине — саме не могу учинити срце чистим без дејства (χιορίς την ένέργειαν) и помоћи Духа Светога. Јер као што ковач, ма како умео вешто радити алаткама, не може ништа урадити без помоћи огња, тако и човек, макар са своје стране учинио све за очишћење срца, користећи за тај циљ врлине као алат, но без силаска огња Духа Светога, све што он ради остаје без дејства и некорисно је за постигнуће циља, пошто сам његов рад нема моћи очистити нечистоту и прљавштину душе. [258] Примање пак огња Духа Светога иде трагом очишћења срца; и опет: очишћење срца иде трагом прнмања огња; тојест, у колико се очишћује срце, у толико прима божанске благодати; и опет: у колико оно прима благодати, у толико се и очишћује. А када се то уради онда човек постаје потпуно сав Бог по благодати — όλας δι' όλον Θεός κατά χάριν.[259] Све је остављено људима, њиховој власти и слободној вољи, — изабрати смрт или живот. Јер нико никада

није постао добар не хотећи; нити неверник постао верник не хотећи. Тако, нико није постао зао по природи ,него по слободној вољи и намери сваки може постати, ако жели, како зао тако и добар; ако пак не жели, то неће ни бити. Нико у свету није упражњавао врлине не хотећи; нико се не спасава не хотећи.[260]

Тек у Богочовеку Господу Христу човек пронађе и истинитог Бога и истинитог себе. Дотле, као да је био ван себе, лутао по беспућима, ломио се по урвинама, гладовао по пустињама, хранио се сенкама, друговао с привидима. И свуда га залуђивали и стално обмањивали лажни богови, лажни учитељи, лажни мудраци, самозвани вођи. Од тога се савест распадала и душа пропадала, ум црнио, и сав поцрнио. Но вером у Христа, том светом првоврлином, савест се обрела у Христу. Каква ли треба да буде? Сва светла, сва света, сва богочежњива. А душа? Она тек у Њему нађе све своје миле бесмртности, испуњене божанским савршенствима и блаженствима. И зна пут и зна смисао и себи и свему своме. Онда се постепено све мисли њене и сва осећања освећују, охристовљују, обожују, обесмрћују, овечнују. Свака мисао — христолика, свако осећање — христоосећање. Онда Христова мисао постаје њена савест. Све Христово постаје њено: и Истина, и Правда, и Љубав, и Живот, и Вечност. И она, христочежњива, постаје христолика. Све се њено у Христу постепено преображава, и Христу Господу саображава и усличава, док се Христос не уобличи у њој.[261] Онда је, само онда радост и блаженство и благослов и благовест — бити човек, и то радост непролазна, блаженство непролазно, благослов непролазни, благовест непролазна.

Обрете ли се човек у Христу, обрео се у једном сасвим новом свету, у коме се живи једним саовим новим животом: животом светих тајни и светих врлина, тојест светих богочовечанских сила. Од њих је прва — вера. А са њом, и за њом, све остале свете тајне и свете врлине: крштење, миропомазање, причешће, љубав, нада, молитва, пост, кротост, милостивост, жалостивост, смиреност, доброта, правда, истина, покајање, исповест, и друге. У свима њима човек истовремено живи; све их упражњава;посвимањиховимпутевимаходи, при чему вера увек претходи и својом божанском светлошћу води. То живљење у светим тајнама и светим врлинама сачињава нову правду, нову праведност, богочовечанску и еванђелску, за коју свет ван Христа не зна, нити може знати, јер не располаже светим силама које ту правду, ту праведност изграђују. Еванђелска правда је правда „кроз веру Христову, правда која је од Бога вером".[262]Вера овде означава све свете тајне и свете врлине, јер она уводи у све еванђелске, богочовечанске светиње и силе. Растави ли се праведност Христових праведника на основне састојке који је сачињавају, увек се пронађе да су ти састојци: молитва, љубав, нада, кротост, смиреност, пост, трпљење, милостивост, и остале свете еванђелске силе. Недостаје ли једна од њих, — нема еванђелске праведности. Свакој врлини је корен у Христу Богу, зато је и права праведност сва „од Бога". А човек, шта даје од себе? Веру, која је тиме вера што живи свим осталим богочовечанским светим тајнама и светим врлинама.

Познати Христа, то је на првом месту познати силу васкрсења Његова и смрти Његове.[263] Како? Доживљујући их као своје. Јер човек постаје хришћанин доживљавајући Христа. Другог пута нема. Све што је Христово доживљавањем претворити у своје, — тако се хришћанин постаје, тако се и Христос упознаје. Једино се доживљавањем Христа може истински познати Христос. Христопознање је увек од христодоживљавања. Христову љубав познаћемо, ако је доживљујемо; Христову истину познаћемо, ако је доживљујемо; тако и Христову правду, и Христову смиреност, и Христово страдање, и Христову смрт, и Христово васкрсење познаћемо, само ако их доживљујемо. То

важи за све што је Христово, од најман.ег до највећег. „Силу васкрсења његова"[264] познаћеш, ако васкрснеш себе из гроба грехољубља, и будеш ходио у новом животу, као онај који је још у овом свету васкрсао са Христом, и живи Њиме васкрслим.[265]Он, Васкрсли и Вечноживи и Свемоћни, даје силе људима, те на земљи живе у новом животу, животу светом и боголиком, јер су људи само „у Христу Исусу Господу нашем — мртви греху а живи Богу".[266]

Молитвено богословље Цркве описује богочовечанске заповести и богочовечанске врлине као градилачке силе Спасове које изграђују Цркву у њеној богочовечанској свеобухватности, и у њој: наше освећење, наше преображење, наше спасење, наше охристовљење, наше обогочовечење, наше обожење, наше отројичење. И најлетимичније загледање у молитвени живот Цркве то нам показује и сведочи.

Хришћанин се моли Спасу: мене нага у врлинама, Спасе, украси ризом врлина.[267] Мене осиротелог гресима обогати, Христе, врлинама.[268] Сва украшена врлинама Пресвета Дјева родила је Бога Логоса, који врлинама Својим покрива небеса.[269] Ако Господ не сазида дом врлина, узалуд се τϱудимо.[270] Претеча је сваку врлину испунио, сваки грех од срца омрзнуо, и стазу покајања људима показао.[271] Срамним делима постадох пећина разбојничка, но Ти ме, Човекољупче, врлинама претвори у храм Твој.[272] Авај мени, душо моја свестрасна, похитај, покај се, рађајући плодове врлина.[273]Мудри, украсивши жишке своје јелејем врлина, улазе радосно у Царство небеско.[274] Свештени јерарси, ред божанствених пророка, хорови преподобних, и скуп светих жена, прославише се угодивши Богу врлинским делима.[275] Јерарси Христови, и збор преподобних, пророка и свих праведника скуп, блистајући красотама врлина, стигоше у небеска насеља.[276]

Многа су обиталишта у Тебе, Спасе, додељивана по заслузи, по мери врлина — κατά το μ‚έτϱον της άρέτης.[277] Господ Христос је живот светих Анђела на небу украсио божанским врлинама.[278] Молитвама Светога Претече врлине ничу у душама.[279] Пречиста, мене стравично осиромашеног, Ти обогати потпуно божанским врлинама, да спасаван певам Тебе.[280] Свети Никола је престо свој украсио врлинама, и постао украс светитеља.[281] Света мученица Агрипина је миомирисна ружа која мирисима врлина умирисује верне и благодаћу одгони злосмрадије страсти. Она је украс Мученика, тврђава Цркве, пучина чудеса.[282] Свети Златоуст је „ризница врлина".[283] Страх Божји рађа обилне плодове врлина.[284] Анђео који мироносицама објављује Васкрсење Спасово — „блиста врлинама".[285] Врлине што су у Светом Великомученику Димитрију јесу „боготворне врлине", врлине које нас обожују.[286] Свети пророк Илија: Колесничар Илија колесницом врлина ношаше се изнад свега земаљског, као кад узиђе на небо.[287] Света Мученица Харитина облагодатила је душу своју богоданим врлинама и просветила се мученичтвом својим.[288] Свети краљ Милутин врлинама је просветио душу и ум.[289] У манастиру Раваници, код Ћуприје, Свети Максим Исповедник саветује нам са своје фреске: „Упражњавајмо, браћо, врлине, па ћемо унутра у себи наћи Христа". — Чудесна Свеврлина у роду људском Богочовек Господ Христос: врлином Својом покрива Анђеле и испуњује сву земљу.[290] У оваплоћеном Богу Господу Христу видимо Божију неисказану красоту врлина.[291]

И још неколико мирисавих капљица из огромног миомирисног мора молитвеног богословља о врлинама. Пресвета Дјева је: храм Свевишњега, украшен разним врлинама и обасјан. — Светим Апостолима, добротворима рода људског завапимо: молимо се, обогатите врлинским делима и нас сада осиротеле. — Сабори блажених просветише се разноврсним врлинама. — Врлина Твоја,

Човекољупче, закриљује Анђеле и испуњује сва пространства земље. — Очигледно, прошавши сваку врлину, Апостоли покидаше разноврсне замке демонске злоће. — У Општаку, у општој служби једном светитељу, вели се: Просвети се живљење твоје врлинским светлостима, верне си просветио, и растурио си таму обмане. — Преподобни су „опште познато правило врлине". У Општем минеју пева се Преподобнима: Као Илија на колесницама, оче, ти си врлинама својим узишао на небо, Духом олакшаван. — Преподобни оче, од младости ревносно обучивши се врлинама, био си орган Светога Духа. — У служби Преподобнима вели се: Пресветлим блистањем озаривши своје душе, ви врлинама украсисте земљу, имајући Христа у срцима својим. — У Служби Преподобној вели се: Стекавши позлаћена крила врлине, узлетела си на небеску висину, блажена, као чиста голубица. — У општој служби Преподобномученици пева се: С десне стране Спаса стала си, дјево, страдалнице и мученице, обучена у врлине непобедива, украшена јелејем чистоте. — У служби општој Христа ради Јуродивих вели се: Свима врлинама украсио си себе, блажени; стога те и очекује неисказана радост и Царство небеско. — Човече Божји, ти си лествицом врлина узишао у небески Јерусалим, и тамо си угледао жуђеног Христа. — У подвижника врлина усељује се Дух Свети. Сваки преподобни је „правило врлине општепознато". Преподобни се од младости приближавају Богу помоћу врлина. — Светом Великомученику Димитрију се молимо: Вршењем врлина покажи ме миомиром Христовим, ум мој облагодати. Богородица је „красота врлина". — Светог Василија Великог величамо: Сабрао си врлине свих светих, оче наш Василије. — Светом Николају се молимо: Узишавши на небо превисоких врлина, показао си се чудотворац, славни. — Пресветој, Пречистој, Преблагословеној, Преславној Богородици, која нам је Свеврлину = Господа Христа родила, и сама Свеврлина постала, ми молитвену благодарност узносимо: Украшена красотом врлина, Богомати чиста, зачела си истинитог Бога, који нас је просветио божанскимврлинама. — Свети Онуфрије Велики је: „познато правило врлина", и њиме се сваки може научити свакој врлини. —Свети престо, на коме свештенодејствује Архиепископ Српски Сава Други, назива се у хвалитним стихирама „жртвеник врлина". — У тропару Светом Јевтимију Великом певамо: постом и уздржањем постигао си „савршенство врлина". У Житију Преп. Серапиона Синодита читамо: „Он имађаше у себи све врлине и беше савршен — τέλειος". У Житију Богоносног Максима Паликолибе вели се: стекао је „божанствено смирење", које је почетак и корен свих врлина".

— Своме ученику Светом Макарију Александријском Св. Антоније Велики каже: „Ти ћеш после мене бити наследникмојих врлина". Значи: врлине су духовно наслеђе, светопредање. — Спремајући се за свето Причешће ми се молимо: Нека ми свето Причешће буде „на пораст врлине и савршенства".

Нема сумње, свете врлине су срце свих „Житија Светих". Јер Светитељи су тиме свети што су Христоносци, што живе Господом Христом. Отуда су они и обрасци, најсавршенији обрасци и свих светих врлина. Они, по речима Светог Апостола Петра: објављују врлине Онога који нас дозва к чудноме виделу своме. [292] Јер: Светитељи су свети у свему живљењу свом, и то по Свецу који их је позвао, тојест по Господу Христу.[293] Доживљујући Господа Христа помоћу светих тајни и светих врлина, они сами постају обрасци светости, обрасци врлина.

Тако, ако је до ма које врлине, ено их све оличене у Оветитељима. Ако је до савршене смирености, ено је у Светом Павлу Препростом; ако је до послушности, ено је у блаженом Акакију и преподобном Доситеју; ако је до љубави, ено је у светом апостолу љубави: Јовану Богослову; ако је до вере, ено је у светом апостолу Павлу; ако је до наде, ено је у светом многострадалном

свештеномученику Клименту Анкирском; ако је до кротости, колико образаца међу светитељима! ако је до трпљења, сваки свети Мученик је образац трпљења; ако је до милостивости, ено Светог Јована Милостивог, Светог Филарета Милостивог, Светог Павлина Милостивог, и свих светих Бесребреника; ако је уопште до ма које свете еванђелске врлине, ено их оличених у безброј Светитеља.

Нема сумње, сваки је Светитељ образац свих врлина. Само је код неких Светитеља извесна врлина нарочито обрађена и изражена. Главно је: не може се бити светитељ немајући све врлине: „Јер који сав закон одржи а сагреши у једноме, крив је за све".[294] Сваки Светитељ на свој начин доживљује и преживљује све врлине, зато што су људи, као посебне личности, различити, и сваки на овој лични начин доживљује и Бога и живот и свет. Сваки је Светитељ на свој лични начин свет, али је сваки свет Христом и у Христу, тојест Црквом и у Цркви. Отуда: у Цркви сви обрасци врлина, јер су њоме сви они свети. Сваки је Светитељ огледало свих врлина, јер су свакоме оне све присутне, нека у већој нека у мањој мери. Али, главно је: ниједна не одсуствује ни у једном Светитељу. Зато се само у Цркви, само „са свима светима" може бити свет.[295] Отуда: Црква представља и јесте најраскошнији живи иконостас свих светих богочовечанских врлина, доживљаваних на безброј начина.

Еванђелска је бесмртна благовест свемудрог и свепобедног благовесника — Светог апостола Павла: „Браћо моја, јачајте у Господу и у сили јачине његове. Обуците се у свеоружје Божје, да бисте се могли одржати против лукавства ђавола: — јер наш рат није с крвљу и телом, него с поглаварствима, с властима, с управитељима таме овога света, с духовима зла испод неба. Тога ради узмите свеоружје Божје, да бисте се могли бранити у зли дан и, свршивши све, одржати се. Стојте, дакле, опасавши бедра своја истином, и обукавши се у оклоп правде, и обувши ноге у приправност еванђеља мира; сврх свега узмите штит вере, о који ћете моћи погасити све распаљене стреле нечастивога; и кацигу спасења узмите, и мач Духа који је реч Божја; сваком молитвом и мољењем Богу се у свако доба молећи у Духу, и ради тога стражећи са сваком истрајношћу и молитвом за све свете".[296]

Срце ове благовести јесте: свете врлине су „свеоружје Божје"; једино наоружан њиме, хришћанин побеђује све грехе, све страсти, све смрти. И тиме сва поглаварства, све власти, све управитеље таме овога света, све духовне зла испод неба. Богочовек Господ Христос је оличење свих светих врлина. И човек, живећи у њима, јача у Господу, јача у сили јачине Његове. И Господом побеђује сва зла која Јуришају на њега. Сетимо се свемоћи апостола Павла; откуда му она? Од Господа Христа. Он изјављује: Све могу у Христу Исусу који ми моћи даје".[297] Хришћанинова је дужност над дужностима: обући се у Господа Христа.[298] А ми се облачимо у Господа Христа најпре светим крштењем.[299] Облачећи се у Њега, ми се облачимо у све свете тајне и све свете врлине. Нема сумње, главно је за нас, и најглавније у свима нашим световима и животима: „да се обучени, не голи нађемо",[300] — обучени у Господа Христа. Јер, нисмо ли обучени у Господа, ми смо свим бићем голи, ненаоружани пред гресима, пред страстима, пред ђаволима, и они нам могу покрасти, заробити, умртвити ове што је наше: и душу, и савест, и ум, и тело. Несумњиво, сваки делић нашег голог и незаштићеног бића јесте мета за њихово паклено оружје,

Наша је данонoћна дужност: да смо увек помоћу све тих тајни и светих врлина обучени у Господа Христа. Зашто? — Да бисмо се могли одржати против лукавства ђаволових.[301] Јер против свега Христовог у нама и око нас, ђаво ратује највише и најрадије лукавствима својим. То је његово свеоружје и сва

његова стратегија. Јер како би ратовао са Истином Христовом, и дизао људе против ње, ако не лукавством, обманом, преваром? А он има безброј лукавих, наркотичних, залуђујућих средстава, помоћу којих успављује савест човеку, залуђује ум, вољу, душу, срце, те људи извршују његову вољу, па чак при томе често сматрају да су великани у своме христоборству. Ђаво је тиме ђаво што неће Бога ни по коју цену. У нашем земаљском свету њему је једини циљ: да што више људи отуђи од Бога, дигне против Бога, огорчи против Бога, избезуми против Бога. Ради тога он употребљава сва лукавства која његов ђаволски ум може да измисли и његова обезбожена уобразиља да скује. Само, та лукавства су увек врло вешто и заводнички маскирана: он их облачи и пресвлачи у разне философије и религије и уметности и науке и идеје и сласти и страсти и грехе и тобож-врлине и тобож-истине и тобож-правде и тобож-бесмртности и тобож-вечности и тобож-човечности. Једно је од његових омиљених лукавстава: свести све на хлеб, на питање хлеба; друго — свести све на власт, на царства овога света, проглашујући себе господарем овога света; треће — помоћу лажних чудеса заводити људе.[302] А то није ништа друго до ратовање против Бога и Божјег плана и смисла и логике и природе овога света и човека у свету: све Божје извртнути, извитоперити, обезлогосити, обезвреднити = оћаволити. Лукавство је ђаволље: начинити од људи слепе кртице које рију земљу, да не би гледале ка небу. Лукавство је ђаволље: човек је пролазно биће, смртно и ништавно, нашто му небо, бесмртност, Бог? Лукавство је ђаволље: у овом свету је толико зла и смрти и страхота, да изнад сваког света не може постојати Бог. Лукавство је ђаволље: човек је велики, ако је независан, од неба, од Бога, од сваке надземаљске силе или бића. Лукавство је ђаволље: човек може овај свет уредити сам, без мешања неких виших, небеских сила, и то уредити савршено; зато је основна потреба: ослободити човека и род људски од сваке вере у Бога, и од сваког наслона на неки виши, небески свет. Лукавство је ђаволље: сва питања у човечанском свету треба решавати човеком, по човеку, на чисто човечаноки начин, да би се осигурала правилност и правичност свакога решења. Лукавство је ђаволље: човек је врховни законодавац; човек је мера свих бића и ствари; човек је једино самосвесно биће, врхунац еволуције, најсавршенији домет развоја. Лукавство је ђаволље: човек је бог, и не треба му других богова осим њега: човек је себи све и сва. Лукавство је ђаволље: уживање је једини природни смисао човекова живота на земљи; зато бити човек значи — што више уживати. Лукавство је ђаволље: човек је извор и истине и правде и добра и љубави и лепоте и свести и савести и знања и мудрости и стваралаштва. Лукавство је ђаволље: нема ђавола, нема Бога. А кад њих нема, онда ђаво несметано ради невидљиво у душама људским и у световима људским, и људи се не бране; јер зашто би се бранили од онога који не постоји? Лукавство је ђаволље: l'art pour l'art = уметност ради уметности, философија ради философије, наука ради науке, човек ради човека, а не ради Онога и у славу Онога који све саздаде и ради кога се све саздаде. Лукавство је ђаволље: твар стављати на место Творца, и претпостављати је Творцу; више поштовати твар него Творца. Тоу ствари и јесте идолопоклонство. А свако идолопоклонство у сржи својој није друго до ђавопоклонство. Лукавство је ђаволље: измишљати лажне богове, лажне христосе, лажне месије, лажне пророке, лажне учитеље, лажне спасиоце, лажна еванђеља, лажне идеје, лажне науке, лажне силе, лажне моћи, лажне уметности, лажне лепоте, лажне теорије, лажне вере, лажне хероје, лажне светове, лажне рајеве, лажне светлости, лажне просвете, лажне културе, лажне цивилизације, — и све то вешто, а каткад и генијално маскирати истинитошћу; у ствари, унутар свега тога он — главна стваралачка сила, он који је сав — тама, сав лаж, сав — пакао, сав — антибог. Лукавство је ђаволље:самсеСатанапретвара у анђела светла;[303] увек са једним циљем: да што више душа саблазни, придобије, заведе,

погуби. У самој ствари сваки грех је лукавство: обећава рај а даје пакао, обећава живот а даје смрт, обећава Бога а даје ђавола. У том је први грех првих људи, у томе сваки грех свих људи свих времена. Попут првог греха у рају, сваки грех је у суштини својој обмана, лаж, превара, само маскирана маском истинитости. Како сваки грех, тако и свака страст је лукавство, и лаж, и обмана: нуди сласт, а у ствари даје отров. Но, неоспорива је истина: у свима тим лукавствима, и кроза све њих, и у свима њима је увек. он, само он — свелукави ђаво. Зато је свети апостол и рекао: да бисте се могли одржати против лукавстава ђавола — προς τύς μεθοδίας τον διαβόλον,[304] а не против лукавства ђавола.

„Наш рат" је са свима силама зла, на чијем челу стоји сам Сатана. Против нас су мобилисани сви духови зла, од највећег до најмањег. „Наш рат није с крвљу и телом",[305]тојест с људима, јер ми знамо да људи нису ни првоузрочници ни првотворци греха и зла, већ нечисти духови — ђаволи. Они су измислили и грех и зло, и.помоћу њих сузбијају Божје добро. Сузбијају га у нама. Зато је наш рат чисто духовни рат: ми ратујемо са самим творцима греха и зла, не са људима, који су, у ствари, лакомислени подражаваоци и преносиоци њиховог греха и зла. Сва тама у овом нашем земаљском свету дошла је, и непрестано надолази од њих — духова зла. Они су и поглавари, и владари, и управитељи „таме овога света".[306] А људи су по својој слободној вољи њихово добровољно, послушно робље. Сила духова зла је огромна: рат за своје зло, а против Божјег добра, они су почели још на небу, и водили га са свима небеским Анђелима.[307] И побеђени на небу, они су свој рат пренели на земљу, и ту свим силама ратују против добра Божјег, нарочито против сведобра Божјег, оличеног у Господу Христу, и присутног у Христовим следбеницима, хришћанима.[308]

Ето ко је наш противник и непријатељ: сви духови зла са неба. И ми хришћани како бисмо се одржали у тој борби да нисмо наоружани свеоружјем Божјим, и да нисмо јаки и непобедиви Христом Богом, који је у нама, и међу нама, ту, у Цркви, са свима Својим божанским силама? „Јер иако живимо у телу, не боримо се по телу. Јер оружје нашег војевања није телесно, него силно Богом на рушење тврђава: да рушимо помисли, и сваку висину која се подиже на познање Божје, и робимо сваки разум на послушност Христу".[309] Но у свему томе побеђујемо Господом Христом, по свеистинитој благовести свепобедног апостола: Насигурно знам да ни смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, ни друга каква твар може нас раздвојити од љубави Божје, која је у Христу Исусу Господу нашем. У свему овоме ми побеђујемо Господом Христом који нас љуби.[310]

Само пред живим Богом и Господом Исусом Христом, Сатана и сви анђели његови су немоћни и беспомоћни.[311]Наш је данонoћни подвиг и стражење: не давати места ђаволу.[312] А ми дајемо места ђаволу када дајемо места греху, јер кроз грех ђаво се и увлачи у нашу душу. Ако пак из нехата и нерађења над собом или из грехољубља дајемо места многим гресима и страстима, они ће постепено на престо срца нашег зацарити Сатану.[313]Једино од Бога који живи у нама кроз свете тајне и свете врлине бежи ђаво. Зато се стално морамо борити против све војске ђаволове, тојест против свих грехова и страсти, и он ће побећи од нас, од нашег свеоружја Божјег. Увек је, и дању и ноћу, свакоме хришћанину неопходно држати и извршивати еванђелску заповест: „Покорите се Богу, а противите се ђаволу, и побећи ће од вас".[314] А уз њу, још и ове божанске заповести: „Будите трезни и стражите, јер супарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере. Браните се од њега чврстом вером":[315] вером која предводи све свете тајне и свете врлине, која васцелог Господа усељују у душу нашу и облачи нас у свеоружје Божје.[316]

Само наоружан свеоружјем Божјим, човек постаје довољно јак, те се може „одржати против лукавстава ђавола". Ако се хоће победа над ђаволом, мора се свеоружјем Божјим иступити против свеоружја ђаволјег. Свеоружје ђавола, то су — сви греси, све страсти, све саблазни, сва искушења, сва зла, све смрти. А свеоружје Божје? То су — сва добра Христова, сва савршенства Његова, сва богатства Његова, све светиње, све божанске силе, све свете тајне, све свете врлине, сва благодат. Речју: Црква Христова. Јер само њој силе ада не могу одолети, само њу не могу надвладати.[317] Ма колико зла ђаво извео против Христовог човека, он му увек може противставити несравњено више Христовог добра. А Христово је добро веће и јаче од ђаволјег зла, колико је Бог већи и јачи од ђавола.

Наш рат није са људима, него са злом у њима, са гресима у њима, са лажима у њима, са неправдама у њима, са управитељима зла у њима и таме у њима, са духовима зла. Не са телом и крвљу људском: јер, уколико су од Бога, људи су свети и благословени и чисти, а уколико добровољно по својој слободној вољи постају оруђе и обиталиште греха и зла и поглавара и управитеља таме, они су утолико огреховљени, оскврњени, ођаволјени; па су у тој мери и за осуду. Али се покајањем и вером могу очистити, осветити, преобразити, спасти. Главни непријатељ наш јесте ђаво, и у људима око нас, и у души нашој, и у телу нашем, и у крви нашој. Наше је ратовање, „са духовима зла испод неба", па били они у телу и крви наших ближњих, наших земнородних сапљуди, или у нашем сопственом телу и крви. Ми ратујемо против главног творца зла Сатане, који је у исто време бог греха, смрти и свакога зла, и свакога ђавола. Људи из нехата, или из сластољубља, или из самољубља дају себе за оруђе неправде и зла: дају себе за оружје неправде, и неправда употребљава њих као оружје неправде, и неправда употребљава њих као оружје против Бога и Господа Христа, који је и дошао у наш свет да нас спасе греха, смрти и ђавола.[318] Духови зла испод неба воде рат против нашег вечног живота, који ми добијамо вером у Господа Христа, оваплоћеног Бога и Господа, и намећу нам смрт кроз грехољубље, сластољубље и самољубље; а Господ Христос вером Својом нуди нам живот вечни: наше је да себе дамо за слуге правди кроз веру у Господа Христа, и онда смо осигурали себи живот вечни; јер је плата за грех — смрт, а дар Божји је живот вечни у Христу Исусу Господу нашем.[319]

Ко су „поглавари таме овог света"? ко — „власти овога света"? ко — „управитељи таме овога света"? — Нико други до „духови зла испод неба". Свака тама у нашем земаљском, човечанском свету пореклом је од њих; и сва уопште тама је од њих. Само се она кроз нас људе прелама на безброј начина. А преко ње се и шири власт Сатане у роду људском. Зато се вера у Господу Христу и састоји у обраћању од таме к светлости, и од власти Сатанине к Богу.[320] По самој суштини и природи својој грех је тама: Господ избавивши нас од греха — „избави нас од власти таме".[321]Својим богочовечанским домостројем спасења Господ Христос нас „дозва из таме к чудној светлости својој".[322] Кроз грехове духови зла луче своју таму у душе људске, и човек творећи грехе — „у тами је и у тами ходи, и не зна куда иде, јер му тама заслепи очи".[323] Помоћу грехова и страсти духови зла владају над људама у овоме свету, који је творевина Божја, али нису управитељи самога света, који је сав од Бога сем греха и зла што је у њему.

Упорним грехољубљем човек и сам постаје тама. Тада? Излаз из отровне таме је само један: поверовати у Христа Господа, који је једина и „истинита светлост" у нашем човечанском свету, и једина „светлост света", и једина „светлост живота". Јер тада вера у Христа значи земљотрес, и буру, и олују, и

прелом и пролаз из таме у светлост. И не само то, него кроз свете тајне и свете врлине сва се Христова светлост усељује у нас, разлива по васцелом бићу нашем, и животворном силом својом постаје не само наша, него нас и саме претвара у светлост, те и ми постајемо светлост. По речи, свеистинитог Еванђеља Божјег, упућеној некадашњим незнабошцима, а сада хришћанима: „бејасте негда тама, а сада сте светлост у Господу".[324]

Зато што имамо такве противнике и што водимо тако страшан рат, треба узети „све оружје Божје, да бисмо се .могли „бранити у зли дан и, свршивши све, одржати се".[325] А зли дан је за нас сваки дан, јер „сав свет у злу лежи",[326] и сваки дан нападају на нас духови зла. Као и материја, вре ме је творевина Божја, зато је оно по себи добро и богочежњиво, и уводи у вечност. Али време постаје зло када се у њега унесе грех. Тако су наши прародитељи у рају, сагрешивши, грехом својим увели зло у време; то и ми чинимо грешећи: од грехова наших дани наши постају зли. Све што се унесе у време, а није од Бога, и јесте зло; и тако време постаје зло. Ушавши у време кроз оваплоћење, Бог Логос је осветио време, и Својим животом на земљи показао како дани и ноћи постају свети и добри. Како постају? Када се испуни Богом и Божјим. А то и јесте био сав живот Спасов на земљи. То био и то занавек остао кроз Цркву која је тело Христово. Црква и јесте Божја радионица, у којој се дани наши из злих претварају у добре, из несветих у свете. Освећујући себе у Цркви помоћу светих тајни и светих врлина, ми изгонимо грехе и зло из дана својих, а испуњујемо их Христовим добром и истином и правдом и вечношћу. На тај начин откупљујемо време, које су нам заробила разна наша зла, и преображавамо га у вечност: у вечни живот свој. Вршећи еванђелске заповести, ми дане своје испуњујемо божанским силама, које прогоне из нас све што је греховно, зло, демонско, и претварамо их у бројанице вечности. Отуда нам и заповест Еванђеља Спасова: „Откупљујте време".[327] Зло које чинимо и чини да су дани наши зли; но када чинимо добро, онда ми дане своје претварамо у добре; и они постају као неки лаки, крилати чунови који нас бујицом времена хитро носе у Христову вечност. Много је зла у свету, јер је много духова зла у свету и око света; али је несравњено више Христовог божанског добра у свету, и у Цркви Христовој; само се треба ослободити зла, одробити себе; а то можемо учинити једино и само, ако вером и осталим светим врлинама усвојимо Христово добро, ако њиме испунимо све биће своје, непрестано се борећи против зла у себи и у свету око себе.

Узети треба „све оружје Божје", а не нешто од њега, ово или оно. Јер ко узме веру, а не узме са њом и љубав и наду и молитву и пост и остале свете врлине и силе, неће се моћи одржати у борби са духовима зла, и изгубиће рат. Све врлине треба узети, у све обући се, све их упражњавати, јер то и значи: обући се у свеоружје Божје. И још је речено: „свршивши све". То значи: свршивши све наоружање и обуку. Само се тако можемо одржати у судбоносној борби за душу, за бесмртност, за живот вечни. Иначе, силовити и моћни духови зла лако ће нас и потући, и заробити, и уништити. Не треба заборављати ни ово: духови зла су стари, искусни ратници, вешти и лукави; ратовали су са светим Анђелима још на небу, и са толиким људима на земљи, људима разноврсним: и светим и грешним, и рђавим и добрим, и ученим и неученим, и богатим и сиромашним, и моћним и немоћним. Знају они како се треба борити са човеком, да би га победили. Зато је „свеоружје Божје" — сам Господ Христос свемоћни и свепобедни, и наша одбрана од њих и наша победа над њима. Јер се једини Он у нашем човечанском свету показао јачи од Сатане и свих осталих духова зла.

У нашем рату са духовима зла све зависи од нас: од нашег наоружања, од наше извежбаности у врлинама, од наше храбрости и одлучности. Од чега почети

при наоружању? Од Истине. Њоме се треба најпре наоружати: „Стојте опасавши бедра своја Истином".[328] Јер ако бедра нашега духа нису заштићена, непријатељ ће нам лако задати смртоносни ударац у слабине. А Истина, шта је Истина? Сам Господ Христос, који је изрекао нечувену и непознату до Њега благовест: „Ја сам Истина".[329] Он је тај којим треба опасати најосетљивије органе наше душе, нашег срца, нашег духа. Опасани Њиме, ми ћемо све легије духова зла одбити силом Његовом, разбити их Истином Његовом, и одбранити душу од сваке обмане, саблазни и лажи.

Друго наше оружје јесте Правда: „Стојте .., обукавши се у оклоп Правде". [330] А облачимо се у оклоп Правде, ка да сву душу испунимо Правдом, и живимо њоме и ради ње. Правда, а шта је Правда? Опет Господ Христос. Јер је у Богом даној Књизи речено за Њега: Он је „Правда Божја".[331]Обуче ли се човек у Њега, обукао се у оклоп Правде. А ми се сви у Њега облачимо крштењем.[332] Овом нас благовешћу свети апостол позива да свакодневно живимо Христом, Његовом Правдом; да Правду која нам је дата крштењем, својим трудом претворимо у нашу личну праведност. Претворимо ли Христову Правду у своју праведност; живимо ли њоме непрестано, ми постајемо непобедиви, и лако одбијамо све свирепе нападе духова неправде. А шта је неправда? Све што је од духова зла, и све што није од Христа Бога. Јер „неправде у Њему нема".[333] А „свака је неправда грех.[334]

Треће оружје наше јесте Еванђеље мира: „обувши ноге у приправност Еванђеља мира.[335] Нашем рату са духовима зла неопходно је Еванђеље мира. Зато што нас је Својим Светим Еванђељем помирио с Богом опростивши нам грехе, Господ Христос нас је научио правом миру. Прави мир је живот у правди и светости Истине. То је прави мир ваш и са Богом и са људима. А свет и праведан живот проходи у сталном ратавању са гресима. Зато је наш рат — рат са духовима зла испод неба. Није доста опасати бедра Истином и обући се у оклоп Правде; потребно је и обући ноге у приправност Еванђеља мира. А то значи: бити спреман да све *е*вангелске подвиге, и неуморно ићи свима еванђелским путевима; свом душом својом, свим срцем својим стајати у Еванђељу Спасовом; чврсто стајати у њему, да нас никаква сила зла Не може поколебати, а камоли оборити. Савест, душу, вољу, тело, ум, све то спремити за сваки еванђелски подвиг у рату са духовима зла. А то сепостиже очишћењем и освећењем савести и душе и воље и тела и ума: очишћењем од свакога греха и зла, и освећењем кроз свете тајне и свете врлине. Само тако опремљени ми можемо однети победу у нашем рату са управитељима таме и духовима зла. По богомудром савету божанског Еванђеља: „даодбацимосвакигрехкојијеза нас прионуо, и с трпљењем да трчимо у битку која нам је одређена, гледајући на Оснивача и Свршитеља Вере, Исуса, који место одређене себи радости претрпе крст, Не марећи за срамоту, и седе *с* десне стране престола Божјег".[336] Еванђеље је сила Божја на спасење свакоме који верује. [337] Обуче ли се у Еванђеље, човек се обукао у силу Божју,којојсвемрачнесилесвих духова зла не могу учинити ништа. Христољубива душа благовести : Еванђеље је названо „ Еванђеље мира",јероноствaрамирсаБогомаратсадемонима.[338]

Свеистинита је благовест над благовестима: „Сврх свега узмите штит вере, о који ћете моћи погасити све распаљене стреле нечастивога".[339] — Ето најнеопходнијег оружја, оружја над оружјима. Ако је Истина Христова оружје, онда је то вера која нам казује ту Истину и даје силу њену; ако је Правда Христова оружје, и Еванђеље — оружје, и молитва — оружје, и пост — оружје, и све што је Христово — оружје, онда нам све то даје, и свим тим наоружава вера. Вера је штит којим хришћанин са сигурношћу брани, и увек одбрани и

Истину Христову у себи, и Правду Христову, и Еванђеље Христово; и тако увек одбрани од свих зала и душу своју. О штит вере се погасе и поломе „све стреле нечастивога", ма како биле распаљене огњем искушења, греха, зла, демонизма. Вера је оружје којим се човек може одбранити од свакога искушења, од свакога греха, од свакога зла. Вера је оружје којим хришћанин постаје свемоћан у рату са духовима зла испод неба. Пред вером немоћан је, слаб је, нејак је и сам врховни дух зла и уништења — Сатана. Вера? Каква моћ! каква сила! какво јунаштво! каква јачина! Њоме човек заиста потпуно ојача у Господу, „у сили јачине његове", те сва сила и самога Сатане за њега не претставља ништа. Отуда кликтање светог орла богословља: „Вера је — наша победа";[340] њоме побеђујемо свет, и све саблазни света, па и самог Сатану;[341] Њоме су младићи јаки и савлађују нечастивога.[342] Њоме, јер је у њој не само хришћанинова моћ, већ и његова божанска свемоћ. По речима самог Свемоћног: „„Све је могуће ономе који верује".[343] Вера је свемоћ, не учености, не богатство, не слава, не ни све силе овога света. Заиста, како је лако са Христом, а како тешко без Њега!

Херувимски витез свете вере, апостол Павле благовести: „Сврх свега узмите штит вере, о који ћете моћи погасити све распаљене стреле нечастивога".[344] А пети Еванђелист, Свети Златоуст, богонадахнуто проширује ту апостолову благовест благовестећи: Апостол говори овде о вери, не о знању. И с правом он назива веру штитом. Као што штит заклања цело тело, тако и вера: јер све узмиче пред њом. И ништа није у стању да расече тај штит. Чуј шта Христос говори ученицима Својим: Ако имате веру колико зрно горушично, рећи ћете гори овој: пређи одавде тамо, и прећи ће.[345] А како ми можемо стећи такву веру? Ако будемо то извршивали: гасили стреле нечастивога. А стрелама нечастивога апостол назива искушења и непристојне жеље. Апостол је притом врло умесно додао: „распаљене", јер је таква природа страсти. Но ако вера заповеда демонима, утолико лакше заповеда страстима душе . .. Вера је штит, а штит први прима ударце од непријатеља, и чува оружје неоштећеним. Ако дакле вера буде права и живот врлински, онда ће и оружје остати нетакнуто. Вера је штит који заклања оне који верују не испитујући. А кад се неко стане упуштати у мудровања и почне о свему умовати и судити на свој начин, за таквога вера не сачињава штит; напротив, онда нам она смета. Вера нека буде таква: да покрива и заклања све. Стога, нека не буде кратка, да ноге или неки други део тела не би остали голи. Да, штит вере мора бити сразмеран величини. „Распаљене": јер многе мисли, многе сумње, многа нерешива питања запаљују душу, али истинска вера све успокоји. Много шта нашаптава ђаво, запаљујући нашу душу и бацајући је у разне сумње, као кад неки говоре: Постоје ли васкрсење? Постоји ли Суд? Постоји ли награда? — Но ако имаш штит вере, угасићеш њиме стреле ђаволове. Појави ли се у теби нека непристојна жеља, запалио се унутар тебе огањ рђавих помисли? Противстави му веру у будућа блага, и он се више неће појавити, штавише — биће уништен. „Све стреле" а не — ове ће угасити, а оне неће . . . Ако ратују на нас помисли, изведимо против њих веру; ако нам досађују непристојне жеље, призовимо у помоћ веру; ако се налазимо у мукама и тешкоћама, искајмо утеху у вери. Вера је оно чиме се чувају сва оружја; немамо ли њу, и оружја брзо пропадају. „Сврх света узмите штит вере". Шта значи — „сврх свега"? Значи: и сврх истине, и сврх правде, и сврх Еванђеља мира. Другим речима — свему је томе нужна вера.[346]

Шта је „кацига спасења", шлем спасења?[347] Сам Господ Христос. Јер је Он и Спаситељ и спасење: Он даје спасење; но исто тако Он га чува и брани. Узевши у руке Богомладенца, Спаситеља, праведни Симеон захваљујући Господу вели: „Видеше очи моје спасење твоје".[348] У Спаситељу је спасење, и све силе

и сва средства спасења. Спасење је спасење од греха, смрти и ђавола. Оно се стиче Христом, само Христом; али исто тако и брани Христом, само Христом. Има ли Христа, човек има спасење и шлем спасења, јер ће га Он увек чувати од свакога греха, од свакога зла, од свакога ђавола. Свети апостол вели: „узмите кацигу спасења", узмите је сами, јер се спасење ником не намеће силом. Оно се предложи: „узмите".

Свети апостол саветује: „узмите мач Духа", који је реч Духа.[349] — Реч Божја, ето мача којим Дух Свети војује, а са Њим и за Њим и сви духоносци, сви хришћани. У нашем духовном рату и мач нам је духован. Шта њиме радити? Сећи сваку неистину, сваку лаж, свако искушење, сваки грех, свако зло, сваког духа зла. Такав мач духовни јесте свака реч Спаситељева. Јер Он за Своје речи вели: Речи моје дух су и живот су.[350] Њих никаква смрт не може умртвити, нити икаква сила зла уништити. „Реч Божја жива је, и јака, и оштрија од свакога мача оштра с обе стране, и пролази тја до растављања душе и духа, и зглавака и мозга, и суди мислима и помислима срца".[351] То значи: реч Божја својом силом одваја, разлучује од душе, од духа, од срца, од мисли, од помисли свако зло, па и оно најтананије и најнеприметније, и уништава га до краја, потпуно, неповратно. А христољубљени тајновидац, свети Воанергес, види Господа Христа на небеском божанском престолу и — „и из уста његових излажаше мач оштар с обе стране".[352] Тим мачем Господ ће посећи самог Антихриста, јер свети апостол благовести да ће Антихриста „Господ убити дахом уста својих".[353]

Свеоружје Божје хришћанин ће богомудро употребити, и однети победу над свима духовима зла, само ако се буде непрестано молио Господу и стражио: „сваком молитвом и мољењем Богу се у свако доба молећи у Духу, и ради тога стражећи са сваком истрајношћу и молитвом за све свете".[354] У духовном рату борбени и победнички дух се одржава — непрестаном молитвом, непрестаним призивањем Божје помоћи. Јер се тај рат од почетка до краја води Богом. Молитва држи у будном стању све врлине душе; не да им да малакшу, да клону, да задремају. Она је и стражар, и будитељ, и чувар сваке врлине. Она их и води и руководи у рату са свима гресима, пороцима, искушењима. Свети Оци уче да је молитва — хоровођа у хору врлина. Она их разврстава, распоређује, усклађује; она и управља. Има ли непрекидну молитву у срцу, хришћанин никад неће у борби са гресима и искушењима пасти, никад пропасти. А за то је потребно: бити одлучан и приморавати себе на молитву. Јер ономе који приморава себе на молитву, Бог и даје молитву. Даје све дотле док се молитва не претвори у непрекидну молитву. А непрекидна молитва наша, то је једино божанско еванђелско јемство да ћемо непрекидно побеђивати у нашем ратовању са духовима зла и греха. Молитва хришћанинова увек се грана и у молитве „за све свете", тојест за све хришћане, јер су и они у непрекидном рату са духовима зла испод неба. А као такви, они су наши саборци и савезници. Јеси ли хришћанин, знај: сваки је ђаво стално у рату са тобом. Сваки изводи ову силу своју против тебе: демон гњева — гњев, демон блуда — блуд, демон гордости — гордост, демон пакости — пакост, демон зависти — завист, демон очајања — очајање, и тако редом, име им је легион, а њиховим саблазнима и страстима — ни броја се не зна.

Но ма колико их било, увек је наше „свеоружје Божје" јаче од њих, способно да их разјури и победи на свима бојиштима у свима биткама. Нарочито када нас у том ратовању воде и предводе челници светих богочовечанских врлина: молитва и пост. Пред њима се не може одржати ни један зли дух; од њиховог богозрачног огња они се дају у безобзирно бекство. Ма колико се духови зла окомили на тебе из спољног света, или чак продрли у тебе, и укопали се, и

ушанчили се у твојој души, и настанили се, и претворили срце твоје у дом свој, ипак се не бој! само изведи против њих молитву и пост, а у резерви држи љубав, милостивост, кротост, смерност, веру, истину, правду, трпљење, и ступи у борбу, и ратуј истрајно и неустрашиво, и са безмерном надом, па ћеш несумњиво победити све духове зла и оне у теби и оне око тебе; и још ћеш их потпуно истерати из себе и далеко прогнати од себе. У то непоколебљиво и чврсто веруј, јер су уста Свеистинитога и Свепобедногa изрекла ову благовест: "Овај се род изгони само молитвом и постом":[355] тојест род свих нечестивих духова, и оних најгорих и најопакијих.[356] Ето божанског свелека од свакога зла, од свакога ђавола. Молећи се и постећи се, хришћанин постаје непобедиви победник: непобедив не само од људи, него и од саме смрти, и од грехова, и од ђавола. Јер и греси и смрти и ђаволи сачињавају један „род". А свемилосрдни Господ је зато и дошао у наш свет, да нам да победу над њима, и лек од њих. Да, лек од греха, лек од смрти, лек од ђавола.

Та молитва је увек „у Духу": Он јој даје силе да траје, да непрестано траје и гори и пламти у нашем срцу. У питању је све наше: сва вечност наша, јер ђаволи то и раде што нам гресима и страстима краду вечност, и рај и небо, и царство небеско, па и самог нам Бога и Господа краду. Стога се „треба свагда молити Богу, и не дати да дотужи".[357]Разуме се, молитва извире из наше вере у Господа свеблагог, који је због тога са благовешћу о молитви и посту сјединио благовест о вери, објавивши: „Све што узиштете у молитви верујући, добићете". [358]

Еванђеље Спасово увек гледа човека из његове вечности, из његове небеске постојбине, гледа га у свима његовим мукама и подвизима и борбама за спасење душе и за осигурање вечнога живота и неба и раја, зато апостолска труба непрестано труби ову бојну лозинку, овај ратни поклич: „У молитви будите једнако"![359] А када се у тим страшним окршајима и ужасним биткама, где се толика крв душе пролива, малакше или посрне или падне или рана задобије, макар и смртоносна, хришћанин и онда надом ратује ослушкујући животворну благовест „вечнога Еванђеља": „Господ је близу. Не брините се ни за што, него у свему молитвом и мољењем нека се јављају Богу искања ваша".[360]

Као у сваком рату, тако и у овом духовном рату, вео ма је важно, и увек важно — стражити. Стражити: да непријатељ не нападне изненада, или навали великим снагама на слабије стране наше душе, или изведе безброј лукавстава у бој против нас. Онда: стражити! постаје наше бојно правило, али стално правило. У овом нашем поднебесном свету ми смо увек са свих страна опкољени легијама нечистих духова, зато и стално ходи кроз нас и између нас Спасова заповест: „Пазите, стражите и молите се Богу да не паднете у напаст".[361] Духовођени ратници, духоносци и христоносци — то су наше војсковође, то наши свепобедни победници у свима ратовима за душу људску. А они громогласе ову благовест: „Стражите! стојте у вери! мушки се држите, утврђујте се!". А првоврховни архистратиг хришћански, свети апостол Петар свезаповедно благовести: „Будите трезни и стражите, јер супарник ваш ђаво, као лав ричући хода и тражи кога да прождере. Браните се од њега чврстом вером".[362] На земљи сте, на војни сте, где се непрекидно води на живот и смрт борба за душу, зато — „у молитви будите једнако, и стражите у њој".[363]

*

Све у свему: очигледна је богочовечанска истина: врлине се хране светим тајнама; тајне се хране светим врлинама. То је основни животни закон у телу Цркве Христове. Вера претходи и све врлине за собом води. По Светом Максиму Иоповеднику, том богонадахнутом аретологу Цркве Христове: Вера је темељ наде и љубави и осталих светих врлина. Оне су од ње, и после ње, и она им даје сигурну истинитост — βεβαίως το αληθές.[364] Првоврлина, вера претходи и све врлине за собом води. Она је све и сва у свима Христовим световима и благовестима. Њоме познајемо јединог истинитог Бога и Господа; Њоме Га стичемо, њоме Га верујемо, њоме Га љубимо, њоме живимо у Њему, њоме врлинујемо, бесмртујемо у Њему, њоме вечнујемо у Њему, њоме блаженствујемо у Њему, њоме узрастамо у Њему — у човека савршена, у меру раста висине Његове.[365] Та богочовечанска, та „праведна вера је једанпут дана светима". [366] У тој вери је сва богочовечанска, еванђелска, православна гносеологија. Свети Максим апостолски богомудро благовести: Вера је недоказиво знање — ἀναπόδεικτος γνωσις. А пошто је она недоказиво знање, то је она однос који превазилази природу; помоћу ње се на непознат начин — ἀγνώστως, али не доказив начин — οὐκ ἀποδεικτικίος, —, сједињујемо са Богом надразумним сједињењем.[367]

Отуда апостолски категорички императив православне гносеологије: „Све што није од вере — грех је".[368]

НАПОМЕНЕ:

[1] (Ambig. lib.; P. gr. t. 91, col. 1981 D). — Блажени Теофилакт благовести: Христос је као Бог самоврлина —αύτοαοετή(= свеврлина,сушта врлина) (In Matth. c. 9, vers. 14; P. gr. t. 123, col. 229 A).

[2] 2 Петр. 1, 5.

[3] 1 Петр. 2, 9.

[4] Јевр. 11, 6.

[5] Προέκθεσις όμολογίας και πίστεως; Opuscules et lettres, — Sources Chret., № 81, стр. 460.

[6] Св. Григорије Ниски, De vita Moysis; P. gr. t. 44, col. 301 A

[7] Он, De anima et resurectione; P. gr. t. 46, col. 104 A.

[8] Он, De beatitud.; P. gr. t. 44, col. 1200 C.

[9] Он, De vita Moysis; P. gr. t. 44, col. 300 D.

[10] Гал. 5, 6.

[11] Флб. 4, 13.

[12] 1 Кор. 3, 9.

[13] 2 Сол.3, 2.

[14] Contra haer., cap. XXXVI, 1. 4.

[15] De Incarn. Verbi, 57; P. gr. t. 25, col. 196.

[16] Он, Vita St. Anton. 20; P. gr. t. 26, col. 872 C — 873 B.

[17] Он, Epist. heort. I, 5; P. gr. t. 26; col. 1364 A. B.

[18] Он, Epist. heort. III, 3; col. 1373 B.

[19] Он, Epist. heort. IV, 3; col. 1378 B.

[20] Кол. 3, 5.

[21] Он, Epist. heort. VII, 3; coL 1391 B.

[22] Он, Epist. heort. VII, 8; col. 1395 A

[23] Он, Epist. heort. X, 8; col. 1401 C.

[24] Он, Epist. heort. XI, 7; col. 1408 B.

[25] Он, Посланије к Маркеллину, 13; стр. 14—5. Творенија. Св. Троицкаја Лавра, 1903.

[26] Он, Толкованије на Псалми, 66; тамо, стр. 217.

[27] Еф. 4, 13.

[28] стр. 99; Творенија Св. Јефрема Сирина, част первај; Москва, 1848.

[29] тамо, стр. 177.

[30] тамо, стр. 172.

[31] тамо, стр. 202.

[32] тамо, стр. 174; част вторај.

[33] тамо, стр. 193.

[34] тамо, стр. 206.

[35] тамо, стр. 225.

[36] тамо,стр.255.

[37] тамо, стр. 164; част третј.

[38] тамо,стр. 34; част четвертај.

[39] тамо, стр. 57. 58; част пјатај.

[40] тамо,стр.62.

[41] тамо,стр.59

[42] тамо,стр.66.

[43] тамо, стр. 77—79

[44] тамо, стр. 90. 91.

[45] тамо, стр. 128.

[46] тамо, стр. 173.

[47] тамо, стр. 185.

[48] тамо, стр. 190.

[49] тамо, стр. 395.

[50] Homil. XXVII, 22; P. gr. t. 34, col. A. B.

[51] Homil. XXIX, 1. 2. 3; col. 716 A — 717 B.

[52] Homil. XXXVII, 10; col. 757 A. B.

[53] Homil. XLIV, 9; col. 785 A.

[54] Homil. XLVI, 5. 6; col. 796 C.

[55] Он, Посланије, стр. 451; Москва, 1852.

[56] Јов. 22, 2.

[57] тамо, стр. 453. 454. 455.

[58] Он, De custod. cordis, 8; col. 825 D.

[59] тамо, 12. 13. 14; col. 833 C,, 840 B. C.

[60] Он, De perfect. in Spir. 1; col. 841 C.

[61] Ср. Гал. 5, 22—25.

[62] Он, De Charit. 7; col. 931 C.

[63] тамо, 17; col. 921.

[64] Он, De libert. ment. 3; col. 937 B.

[65] тамо, 18; col. 949 C, 952 B.

[66] Он, Homil. XL, 2; col. 764 B.

[67] Он, De orat. 8; col. 860 A.

[68] Adv. oppugnat. vitae monast. III, 13; P. gr. t. 47, col. 371.

[69] Јн. 13, 35.

[70] Он, De incompr., Contra anom. I, 1; P. gr. t. 48, col. 702.

[71] тамо, X, 7; col. 759.

[72] Он, In Calendas, 2; P. gr. t. 48, col. 955.

[73] Он, In Lazar. IV, 1; P. gr. t. 48, col. 1007.

[74] Он, In Lazar VI, 9; P. gr. t. 48, col. 1041.

[75] Он, De stat. IV, 6; P. gr. t. 49, col. 67. 68.

[76] тамо, XIII, 3; col. 140.

[77] Он, De paeniten. II, 5; P. gr. t. 49, col. 291.

[78] Он, De laud. Paul. Apost. V, 1; P. gr. t. 50, col. 497.

[79] Он, De orat. I; P. gr. t. 50, col. 777.

[80] тамо; col. 778.

[81] тамо, II; col. 780.

[82] In illud „Pater si possibile", 4; P. gr. t. 51, col. 38.

[83] In illud „Sive per occasionem", 2; P. gr. t. 52, col. 463.

[84] Quod nemo leadatur. 3; P. gr. t. 52, col. 463.

[85] тамо, 5; col. 465.

[86] Epistolas, 112; P. gr. t. 52, col. 682.

[87] Homil. in Genes. VIII, 6; P. gr. t. 53, col. 75.

[88] тамо, Homil. XXI, 4; col. 179.

[89] тамо, Homil. XLII, 3; P. gr. t. 54, col. 388.

[90] тамо, Homil, LXI, 4; col. 531.

[91] тамо, Homil. LXVI, 3; col. 571.

[92] Homil. in Psal. IV; P. gr. t. 55, col. 53.

[93] тамо, Psal. 7; col. 82.

[94] тамо, Psal. 9; col. 128.

[95] тамо, Psal. 44; col. 199.

[96] тамо, Psal. 135; col. 398.

[97] Св. Златоуст. De continent; P. gr. t. 56, col. 292.

[98] 1 Мојс. 1, 26.

[99] Лк. 6, 36.

[100] Он, Oration. in mundi creat., Orat. V, 4; P. gr. t. 56, col. 475.

[101] Он, Homil. in Matth., IV, 3; P. gr. t. 57, col. 43.

[102] Мт. 7, 12.

[103] тамо, Homil. XXIII, 5; col. 314.

[104] тамо, Homil. LXV, 4; col. 622.

[105] Он, Homil. in Joan. XXI, 3; P. gr. t. 59, col. 131.

[106] тамо, Homil. XLVII, 4; col. 268.

[107] тамо, Hom. XLIX, 3; col. 273.

[108] тамо, Homil. IV, 2; col. 304.

[109] 1 Кор. 11, 1.

[110] тамо, Homil. LXX, 1; col. 381.

[111] тамо, Homil. LXXX, 1; col. 433.

[112] Он, De incamat. 1; P. gr. t. 59, col. 690.

[113] Он, Homil. in Acta Apostol. I, 1; P. gr. t. 60, col. 15.

[114] тамо, Homil. VIII, 2; col. 72.

[115] тамо, Hornil. L, 3; col. 347.

[116] Он, Homil. in Epist. ad Rom. V, 5; P. gr. t. 60, col. 429.

[117] тамо, Homil. XI, 2; col. 486.

[118] тамо, Homil. XXIII, 3; col. 619.

[119] Он. Homil. in Epist. 1 ad Corinth. XIV. 3; P. gr. t. 61, col. 117.

[120] тамо, Homil. XVIII, 4; col. 144.

[121] тамо, Homil. XXIX, 6; col. 248.

[122] Он, Homil. in 2 Epist. ad Corinth. II, 7; P. gr. t. 61, col. 401.

[123] тамо, Homil. XII, 1; col. 482.

[124] Он, Homil. in Epist. an Galat. I, 4; P. gr. t. 61, col. 618.

[125] Он, Homil. in Epist. Ephes. II, 3; P. gr. t. 62, col. 20.

[126] Еф. 3, 18—19.

[127] тамо, Homil. VII; col. 52.

[128] тамо, Homil. IX, 2; col. 71.

[129] Мт, 24, 12.

[130] Рм. 13, 8. — Тамо, Homil. IX, 4; col. 74.

[131] тамо, Homil. XVI, 1; col. 111.

[132] Он, Homil. in 1 Thess. V, 1; P. gr. t. 62, col. 423.

[133] Он, Hom. in 1 Timoth. XI, 3; P. gr. t. 62, col. 556.

[134] Он, In Epist. ad Hebr. XXIII, 3; P. gr. t. 63, col. 137.

[135] тамо, Homil. XXIV, 3; col. 171.

[136] Јн. 14, 6.— Он, In Salom. Proverbia, cop. 4; P. gr. t. 64, col. 668.

[137] Orat, VIII, 6. in laud Gorgon.; P. gr. t. 35, col. 796 B.

[138] Orat. IV, Contra Julian. I; P. gr. t. 35, col. 652 A.

[139] Orat. XXI, In laud. Magni Athanas.; P. gr. t. 35, col. 1081 A.

[140] Orat. XXX, 20; Theologika IV; P. gr. t. 36, col. 128 C.

[141] Orat. XLIII, 2; In laud. Basil. Magni; P. gr. t. 36, col. 496 C.

[142] Он, О врлини; стр. 209; Твореније Св. Григор. Богослова, част четвертаја Москва, 1889.

[143] тамо, Мисли, стр. 297.

[144] тамо, Писмо Немесију; стр. 222; част пјатаја.

[145] тамо, Писмо Евдоксију ритору, стр. 201; част шестаја.

[146] Он, De vita Moysis; P. gr. t. 44, col. 392 B.

[147] тамо, col. 405.

[148] Он, De Orat. Dominica, IV —; P. gr. t. 44, col. 1165.

[149] Он, In Psalm., cap. 1; P. gr. t. 44, col. 433 A

[150] тамо, cap. I; col. 433 C.

[151] Он, De Beatitud. Orat. I; P. gr. t. 44, col. 1200 C.

[152] Он, In Ecclisiast, Homil. VI; P. gr. t. 44, col. 708 A.

[153] Лк. 17, 21. — Он, De Beatitud, Orat. V; P. gr. t. 44, col. 1253 D.

[154] Он, In Ecclisiast, Homil. VIII; P. gr. t. 44, col. 757 D.

[155] Авакум 3, 3. — Он, In Beatitud. Orat. IV, 4; P. gr. t. 44, col.1247 D.

[156] Он, In Cantica Cantic. IV, 4; P. gr. t. 44, col. 848 C.

[157] тамо, Homil. V; col. 873 D.

[158] тамо; col 876 A.

[159] тамо; col. 877 A.

[160] тамо, Homil. IX; col. 972 C.

[161] Он, Orat. cathech. magna, cap. 15; P. gr. t. 45, col. 49 A.

[162] Он, De anima et resurect; P. gr. t. 46, col. 104 A.

[163] Он, De profess. christiana; P. gr. t. 46; col. 241 D, 244 A.

[164] тамо, col. 244 C.

[165] Мт. 5, 48. — Тамо, col. 245 B. C.

[166] тамо; col. 245 D.

[167] Он, De perfectione; P. gr. t. *46,* col. 256 C.

[168] тамо; col. 272 A. B.

[169] Кол. 1, 15.

[170] тамо, col. 285 CD.

[171] Он, De propos. secund Deum; P. gr. t. 46, col. 301 CD.

[172] Он, De virginit., cap. XV; P. gr. t. 46, col. 384 A.

[173] On, De pauber amand; P. gr. t. 46, col. 485 C.

[174] Он, De mortuis; P. gr. t. 46, col. 524 A.

[175] Флб. 3, 20; ср. Кол. 3, 3.

[176] Scala paradisi, Grad. 9; P. gr. t. 88, col. 840 D.

[177] тамо, grad. 15; col. 897 A.

[178] тамо, grad. 25; col. 993 A.

[179] тамо; col. 1001 B.

[180] тамо, grad. 26; col. 1024 B.

[181] тамо; col. 1028 A.

[182] тамо; col. 1068 A.

[183] тамо, grad. 28; col. 1129 A. B.

[184] Пс. 93, 10.

[185] 1 Цар. 2, 9. — Тамо; col. 1140 B. C.

[186] Слово 4; стр. 30, 31; Твореније Авви Исака Сирина; Сергијев Посад, 1893.

[187] Слово 21; стр. 110.

[188] тамо, Слово 70; стр. 355.

[189] тамо, Слово 71; стр. 360.

[190] тамо, Слово 72; стр. 362.

[191] тамо; стр. 363.

[192] Quest ad Thalass.; P. gr. t. 90, col. 488 B.

[193] Јн. 1, 12.

[194] Он, Liber Asceticus, 42. 43; P. gr. t. 90, col. 953 B.

[195] Он, De charit., Centur. IV; P. gr. t. 90, col. 1073 D.

[196] Он, Capit. theol. et oecon., Centur I, 48; P. gr. t. 90, col. 1101 A.

[197] тамо, col. 1101 B.

[198] тамо, Centur. II, 7; col. 1128 B.

[199] тамо, Centur. II, 21; col. 1133.

[200] тамо, Centur. II, 58; col. 1149 B.

[201] Он, Capit, Quinquies centur., Centur I, 50; col. 1197 B.

[202] тамо, Centur. V, 62; col. 1373 C.

[203] Он, Quest. ad Thalass.; P. gr. t. 90, col. 257 B.

[204] Он, Opusc. theolog.et polemica; P. gr. t. 91, col. 12 A.

[205] Оп, Epist.; 91, col. 280 A.

[206] Он, Mystagogia, cap. 20; P. gr. t. 91, col. 696 D.

[207] Он, Epist.; P. gr. t. 91; col. 609 C.

[208] тамо, col. 629 B.

[209] Он, Loci communes; P. gr. t. 91, col. 728 C.

[210] тамо; col. 952 A.

[211] тамо; col. 964 A.

[212] Он, Ambig., liber; P. gr. t. 91, col. 1065.

[213] Ава Таласије, Centur. III, 76; P. gr. t. 91, col. 1456 A.

[214] тамо, col. 1456 B.

[215] тамо, Centur. IV, 25; col. 1461 A.

[216] 2 Кор. 2, 15—16.

[217] Малоје оглашеније, Оглаш. 6, стр. 249; Твореније Св. Теодора Студита, том первиј. С. Петербург, 1907.

[218] тамо, Оглаш. 42, стр. 306.

[219] тамо, Оглаш. 46, стр. 111

[220] тамо, Оглаш. 108, стр. 408.

[221] тамо, Оглаш. 111, стр. 414.

[222] Он, Великоје оглашеније, 20, стр. 715; том вториј.

[223] тамо. Вел. Оглаш. 23, стр. 720.

[224] тамо, Вел. Оглаш. 120, стр. 959.

[225] Он, Писма, Писмо 104, стр. 467.

[226] тамо.

[227] Гал. 5, 6.

[228] тамо, Писмо 156, стр. 535.

[229] тамо, Писмо 177, стр. 570.

[230] тамо, Писмо 245, стр. 792.

[231] тамо, Писмо 275, стр. 806.

[232] De fide, lib. II, 12; P. gr. t. 94; col. 920 B, 924 A.

[233] тамо, lib. II, 30; col. 972 A — 976 A.

[234] тамо, lib. IV, 17; col. 1174 B.

[235] тамо, lib. IV, 20; col. 1196 B.C.D.

[236] тамо, lib. IV, 14; col. 1160 A.

[237] Свети Симеон Нови Богослов, Λογος, 1, 4; стр. 31; изд. Д. Загореоса, Сирос 1886.

[238] Еф. 4, 13.

[239] тамо, стр. 31.

[240] тамо, Λογος 3, стр. 37

[241] тамо, Λογος, 13, 1; стр. 84.

[242] тамо, Λογος, 14, 6; стр. 90.

[243] тамо, Λογος, 18, 2; стр. 105.

[244] тамо, Λογος, 21, 1; стр. 115.

[245] тамо, Λογος, 22, 4. 5; стр. 125.

[246] тамо, Λογος, 29, 4; стр. 146.

[247] тамо, Λογος, 30, 4; стр. 153.

[248] тамо, Λογος, 40; стр. 246.

[249] тамо, Λογος, 51; стр. 258.

[250] тамо, Λογος, 75, 4; стр. 407.

[251] тамо, стр. 408.

[252] тамо,Λογος, 76; стр. 413, 414.

[253] тамо, Λογος, 81, 3; стр. 447.

[254] тамо, Λογος, 82, 3; стр. 453.

[255] Еф. 4, 13. — Тамо, Λογος 82, 8; стр. 462.

[256] тамо, Λογος, 88; стр. 504.

[257] Мт. 5, 8.

[258] Он, Κεφαλ 82; стр. 538.

[259] тамо, Κεφαλ, 94; стр. 540.

[260] Он, Химне, Химна 26; стр. 38; Μέρος δεύτερον.

[261] Гал. 4, 19.

[262] Флб. 3, 9.

[263] Флб. 3, 8—11.

[264] Флб. 3, 10.

[265] ср. Флб. 3. 10; Кол. 3. 1.

[266] Рм. 6, 11.

[267] В вторник утра, Канон Претечи, пјесн 8; Глас 1, Осмогласник.

[268] тамо, В понедељник вечера, стихире на Господ. возвах.

[269] В среду, на Повечер., Канон Пресв. Богород., пјесн 7; Глас 1, Осмогласник.

[270] В недељу утра Антифон 1; Глас 3, Осмогл.

[271] В вторник утра, Канон Претечи, пјесн 3; Глас 4, Осмогл.

[272] тамо.

[273] В четверток утра, Канон апостолима, пјесн 5; Глас 3, Осмогл.

[274] В вторник утра, Канон Г. Христу, 9; Глас 4, Осмогл.

[275] В суботу утра, Блажени; Глас 4, Осмогл.

[276] тамо.

[277] В суботу утра, Канон усопших, пјесн 4; Глас 8, Осмогл.

[278] В понедељ. утра, Канон Бесплотним Ангелом, пјесн 8; Глас 2, Осмогласник.

[279] Во вторник утра, Канон Св. Претечи, пјесн 3; Глас 2, Осмогл.

[280] тамо, пјес. 8.

[281] В четверток утра, Канон Св. Николи, пјесн 4; Глас 2. Осмогл.

[282] 23 јуни, Св. Муч. Агрипина, стихира на Госп. воззв.; Минеј.

[283] 13 нов., на Госп. воззв. стихире.

[284] 26 септ., Св. Јован Богослов, 2 Канон, пјесн. 6.

[285] Ексапостилар, глас 4; Осмогл.

[286] 26 нов., Св. Вмч. Димитрије, Канон на утрени.

[287] Велики Канон Св. Андреја Критског, песма 8.

[288] 5 окт. Св. Муч. Харитина, на утрени. сједален.

[289] 30 Окт. Св. краљ. Милутин, на Госп. воззв. стихире; Србљак.

[290] 8 Новем. Св. Арх. Михаил, Канон, песма 4.

[291] Ирмос 5 песме, Глас 1; Осмогласник.

[292] 1 Петр. 2, 9.

[293] 1 Петр. 1, 15

[294] Јак. 2, 10.

[295] Еф. 3, 18

[296] Еф. 6, 10—18.

[297] Флб. 4, 13.

[298] Рм. 13, 14.

[299] Гал. 3, 27.

[300] 2 Кор. 5, 3.

[301] Еф. 6, 11.

[302] Ср. Мт. 4, 1—11.

[303] 2 Кор. 11, 24

[304] Еф. 6, 11

[305] Еф. 6, 12.

[306] Еф. 6, 12.

[307] Откр. 12, 7.

[308] Откр. 12, 8. 9. 12

[309] 2 Кор. 10, 3—5.

[310] Рм. 8, 38—39. 37.

[311] Ср. Мт. 8, 29—32; Мк. 5, 12—13; 1, 27; Лк. 4, 36.

[312] Ср. Еф. 3, 27.

[313] Откр. 2, 13.

[314] Јак. 4, 7.

[315] 1 Петр. 5, 8—9.

[316] Ср. Еф. 3, 17.

[317] Мт. 16, 18.

[318] Ср. Рм. 6, 13. 19.

[319] Ср. Рм. 6, 21—23.

[320] Ср. Д. А. 26, 18.

[321] Кол. 1, 13.

[322] 1 Петр. 2, 9.

[323] 1 Јн. 2, 11.

[324] Еф. 5, 8.

[325] Еф. 6, 13.

[326] 1 Јн. 5, 19.

[327] Еф. 5, 16.

[328] Еф. 6, 14.

[329] Јн. 14, 6.

[330] Еф. 6, 14.

[331] Рм. 1, 17; 1 Кор. 1, 30,

[332] Гал. 3, 27

[333] Јн. 7, 18.

[334] 1 Јн. 5, 17.

[335] Еф. 6, 15.

[336] Јевр. 12, 1—2.

[337] Рм. 1, 16.

[338] Икуменије, Comment. in Ephes. ad loc.; P. gr. t. 118, col. 1188 D,

[339] Еф. 6, 16.

[340] 1 Јн. 5, 4.

[341] 1 Јн. 2, 16—17; 5, 4; Мт. 10, 1. 8.

[342] 1 Јн. 2, 13. 14.

[343] Мк. 9, 23.

[344] Еф. 6, 16.

[345] Мт. 17, 20.

[346] In Ephes. Homil. XXIV, 1. 2; col. 169. 170. 171.

[347] Еф. 6, 17.

[348] Лк. *2,* 30.

[349] Еф. 6, 17.

[350] Јн. 6, 63.

[351] Јевр. 4, 12.

[352] Откр. 1, 16; ср. 2, 12.

[353] 2 Сол. 2, 8.

[354] Еф. 6, 18.

[355] Мт. 17, 21.

[356] Мт.17, 15—17.

[357] Лк. 18, 1.

[358] Мт. 21, 22.

[359] Рм. 12, 12.

[360] Флб. 4, 6.

[361] Мт. 26, 41.

[362] 1 Петр. 5, 8—9.

[363] Кол. 4, 2.

[364] Capit. centenorum, Centur. I; P. gr. t. 90, col. 1189 A.

[365] Еф. 4, 13.

[366] Јуд. 3.

[367] тамо, Centur. II, col. 1225 B.

[368] Рм. 14, 25.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Јерархија

У суштини, и у свима својим богочовечанским вредно стима и димензијама, јерархија је од „Вечног Архијереја", Богочовека Господа Христа, Другог Лица Пресвете Тројице. Зато је Богочовечност и суштина и мерило Јерархије, Јерархичности. Она је од Њега, и Он у њој.[1] Зато Он и поистовећује Себе с њом, благовестећи светим Апостолима: „Ко вас слуша мене слуша; и ко се вас одриче мене се одриче ... И ево ја сам с вама у све дане до свршетка света". [2]Отуда: где је Богочовек Господ Христос — Вечни Архијерој, тамо је и јерархија и вечно свештенство.[3] Црква као Богочовек Христос и јесте једини истински поседник и чувар вечног, богочовечанског свештенства и јерархије која богочовечанском светошћу својом непрестано излива и разлива кроз свете тајне све божанствене силе, потребне људскоме бићу за побожност = за богочовечански живот и у овом и у оном свету, за обожење, за обогочовечење.[4] Природно и логично, све се то збива, и бива, као у Богочовечанском телу, организму, у коме непрекидно владају богочовечански закони Богачовечанске Главе — Господа Исуса Христа. Отуда у светом апостолско-светоотачком Предању царује истина: „Епископ је у Цркви, и Црква у епископу".[5] И још: „Где је Христос, онде је и католичанска, саборна, васељенска, Црква".[6] Свети Игњатије Богоносац, апостолски ученик, наређује хришћанима: „Сви поштујте ђаконе, као заповест Исуса Христа; епископа као Исуса Христа, Сина Бога Оца; а презвитере као скуп Божји, као сабор апостола. Без њих нема Цркве".[7] И као организам, и као организација, Црква је по свему јединствено биће у нашем земаљском свету. Као организам, она је Богочовечански организам, сам Господ Исус Христос, продужен кроза све векове и кроза све вечности. И као организација, она је такође Богочовечанска организација: клира и лаика и осталих уз њих земаљских особина. У свему томе, и при свему томе, Богочовек и Богочовечност је увек и врховна свевредност и врховно свемерило. И као организацији, Богочовек је Цркви свагда једина Глава. А где Њега, Богочовека, замењују човеком, макар по стопут непогрешивим, ту се одсеца глава Богочовеку и — нестаје Цркве. Нестаје богочовечанске, апостолске јерархије, и самим тим нестаје и апостолског прејемства, апостолске наследности.

У васцелости својој свето Предање Цркве Православне јесте сам Богочовек Господ Христос. И шта је то што би људи могли дати и додати светом Предању = Свесавршеном Богочовеку Христу? Према свебогатом Богочовеку сви људи свих времена на овој звезди Божјој и сваки човек посебно, нису друго до пуки просјаци. Пуки просјаци који су себе кроз грех потпуно осиромашили смрћу која им одузима све божанско, све небеско, све бесмртно, све вечно. А свебогати и свемилостиви Господ Христос за апостолску веру у Њега дарује свакоме човеку сва вечна и непропадљива богатства божанска: Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, Вечни Живот, и све остало што само Бог љубави — једини прави Човекољубац може дати једноме човеку. Зато за људско биће у свима световима постоји само једна истинска благовест и само једна бесмртна радост: Богочовек Господ Христос Исус. У Њему је сва тајна и Бога и човека. Велика је и слатка тајна наше вере, наше побожности: Бог се јави у телу, у човеку. То је прва половина вечне Свеистине. А друга је: човек се јави у Богу.[8] Са свих тих разлога чудесни Господ Христос Богочовек и јесте „једино на потребу" бићу људском и роду људском у свима световима видљивим и невидљивим.[9]

Као видљива богочовечанска заједница Црква се састоји из клира и паства. Они чине једну целину — тело Христо во. Спаситељ је установио јерархију и предао јој богочовечанску власт: да свештенодејствује, учи и управља. Јерархија

продужава дело Спаситеља и светих Апостола. Пошто је човек подложан смрти, те стога не може бити постојана глава Цркве, то Господ Христос, као глава Цркве, управља Црквом преко светих Отаца.

Црквена јерархија води порекло од самога Господа Христа и од Светога Духа који је сишао на Апостоле. И отада се црквена јерархија непрестано продужава у Православној Цркви кроз рукоположење у светој тајни свештенства. [10] Спаситељ је сам изабрао Апостоле и дао им право и власт да проповедају Еванђеље, свештенодејствују и управљају. Њима је, по васкрсењу Свом, рекао: Као што Отац посла мене, и ја шаљем вас. И кад ово рече, дуну и рече им: Примите Духа Светога! Којима опростите грехе, опростиће им се; којима задржите, задржаће се.[11] Њима, Својим изабраницима, Он је дао неограничену, божанску власт, рекавши им: Што год свежете на земљи, биће свезано на небу, и што год раздрешите на земљи, биће раздрешено на небу.[12]Пошто је обећао Апостолима да ће бити с њима „у све дане до свршетка",[13] Спаситељ је тиме објавио да ће се служба Апостола продужити и после њих, путем наслеђа, све до свршетка света.

Опуномоћени од самог Спаситеља да јерархијску власт преносе на своје наследнике путем рукоположења, Апостоли су постављали своје наследнике — епископе, да врше њихову службу. При таме су им давали нарочиту благодат кроз рукоположење,[14] објављујући да их у Цркви поставља за епископе сам Дух Свети.[15] Ови наследници светих Апостола предавали су своја права и дужности својим наследницима, а ови опет својим, и тако се, кроз непрекидно наслеђе, апостолско рукоположење непрекидно продужава до данас, и продужаваће се до свршетка века. Да би се очувала пуноћа и чистота ове богодане власти и права, Апостоли су давали својим наследницима најподробнија упутства о томе „како треба живети у дому Божјем — Цркви Бога живога, која је „стуб и тврђава истине".[16]

Учење Светог Откривења јасно показује да се циљ Цркве постиже помоћу јерархије. То значи да је јерархија неопходна у Цркви и да без ње не може бити Цркве, јер без ње не би могла Црква обављати своју спасоносну службу. Стога је еванђелска дужност паства да се повињава јерархији. Апостолски ученик, Свети Игњатије Богоносац, пише хришћанима: „Старајте се да се повињавате епископу, презвитерима и ђаконима, јер ко се њима повињава, повињава се Христу, који их је установио; а ко им се противи, противи сс Христу Исусу".[17]

Црквом невидљиво управља сам Спаситељ, као глава Цркве, и Дух Свети. Апостоли нису глава Цркве, већ слуге Христове и служитељи Цркве. Црквом Христовом на земљи видљиво управља црквена јерархија. Највећу и највишу власт у Цркви претстављају Васељенски сабори. Одлуке Васељенских сабора су обавезне за све хришћане свих времена. У управљању помесним црквама старешине црквене се имају у свему држати учења и правила светих Апостола, одредаба Светих Васељенских сабора, и прописа светих Отаца.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 4, 11—13.

[2] Лк. 10, 16; Мт. 28, 20.

[3] Јевр. *7,* 21—27.

[4] Ср. 2 Петр. 1, 2—4.

[5] Св. Кипријан: „Episcopus est in Ecclesia, et Ecclesia in episcopo". Epist. 66 (al. 69).

[6] Св. Игњатије Богоносац: "Οπου αν ή ΄Ιηόοΰς Χριστός, ί'κεϊ ήκαθολική ΄Εκκληόία. — Послан. Смирњанима, VIII, 2.

[7] Посланица Тралијан., III.

[8] Ср. 1 Тим. 3, 16.

[9] Ср. Лк. 10, 42.

[10] Еф. 4, 11—12; Д. А. 20, 28; 1 Петр. 5,2—3; 2Тм.4,2.5; Тит.1,5.

[11] Ср.Јн 20, 21—23

[12] Мт. 18, 18

[13] Мт. 28, 20.

[14] Д. А. 14, 23.

[15] Д. А. 20, 28; ср. 1 Петр. 5, 2—3; 2 Тм. 4, 2. 5; Тит. 1. 5.

[16] 1 Тм. 3. 15.

[17] Ad Philad. c. 52.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА - БЛАГОДАТНА ЗАЈЕДНИЦА

Богослужења и Празници

Сав живот Цркве јесте непрекидни служење Богу, непрекидно богослужење, и зато је сваки дан у Цркви празник. Очигледна је чињеница: у Цркви се свакога дана служи Богу и празнује један или више Светитеља. Отуда је живот у Цркви непрекидно богослужење, непрекидно живљење „са свима светима".[1] Данашњи Светитељи нас предају сутрашњима, а сутрашњи прекосутрашњима, и тако редом: круг године нема краја. Празнујући Празнике и Светитеље. ми молитвено и стварно доживљујемо њихову благодат и њихове свете врлине, по мери вере наше. Јер Светитељи нису друго до оличење и оваплоћење светих врлина еванђелских, тих бесмртних догми вере наше, спасења нашег.

Вечне истине светих врлина претварају се у живот наш најпре и највише молитвом, богослужењем. Молитва је најбоља клима за успевање сваке врлине

еванђелске. „Речи моје дух су и живот су".[2] Богослужење низводи благодат у нашу слободу, те благодат Божја и наша слобода удружене претварају у живот догматске и етичке истине еванђелске. Црква као „тело Христово" сва учествује у Христу кроз Евхаристично тело које је врхунска богочовечанска „Светиња над светињама" у нашем земаљском свету и у свима човечанским световима. Све у светом телу Цркве суделује, сарађује увек „са свима светима", и ми преко Пресвете Богородице и свих светих предајемо себе и један другог и сав живот свој Христу Богу. Све је ту небоземно, богочовечно: све то уједињује Бога са човеком, небо са земљом, вечност са временом; све земно живи небом, све временско храни се вечним, сав човек живи Богом. Тако се одвија непрекидан благодатно-врлински богочовечански подвиг спасења, обожења, обогочовечења, отројичења. Јер Црква је небо на земљи, Бог у човеку и човек у Богу.

Сведоци тога? Сви Светитељи Цркве Христове, од првог до последњег. Свете богослужбене књиге то нам најречитије показују и непобитно доказују: сваки Светитељ је саткан од светих врлина; сваки је градио и изградио себе помоћу светих врлина; сваки је прерадио и преобразио себе светим врлинама. То важи и за свете Апостоле, и за свете Мученике, и за свете Исповеднике, и за свете Пророке, и за свете Преподобнике, и за свете Безсребренике, и за све Светитеље уопште. У свакоме од њих присутне су, и сведелатне су свете врлине, на челу са вером. у ствари, свака света врлина је добровољни подвиг наше боголике слободне воље. И наша лична сарадња Спаситељу у нашем спасењу и састоји се првенствено у нашим светим врлинама. Све врлине сачињавају једну органску целину, један организам; и то богочовечански организам. Оне расту једна из друге, и живе једна у другој, и јачају једна у другој, и бесмртују једна у другој. Свака је врлина, у неку руку, свеврлина. Тако, вера је свеврлина: јер да би била жива, она мора хранити себе љубављу, надом, молитвом, постом, милостивошћу, покајањем, и осталим светим врлинама. Тако исто: и молитва, и љубав, и нада, и пост, и све друге врлине, — све се једна другом хране, и оживотворавају, и усавршавају, и бесмртују.

Сви Светитељи Божји: свештени јерарси, божанствени пророци, хорови преподобних, свете жене, и остали — прославише се угодивши Богу врлинским делима — εναρετπις πράξεσιν.[3] Јерарси Христови, и збор преподобних, пророка и свих праведника скупа, блистајући красотама врлина стигоше у небеска насеља. [4]

У Цркви Православној Богочовек је Алфа и Омега, Почетак и Свршетак, Први и Последњи.[5] у њој владају Богочовечански закони. Све што је човек, у њој се нормира и управља Богом; све што је човечије и човечанско, нормира се и управља Божјим и Божанским. у њој човек је увек у молитвеном ставу према Богу. Као Богочовечански организам Црква је дом молитве. И као храм она је дом молитве.

Сваки члан Цркве је боголика ћелијица у Богочовечанском телу Цркве. Спасење је у ствари непрекидно преживљавање целокупног молитвеног живота Цркве. То је подвиг уцрковљења и оцрковљења. Сваки члан Цркве живи целокупним Богочовечанским животом Цркве, по мери своје вере и њених светих тајни и светих врлина. Сваки је верник Црква у маломе.

Сав богочовечански живот Цркве и све богочовечанске истине Цркве казују себе најсавршеније и најверније у богослужењима. Збива се молитвено доживљавање свега богочовечанског, и на тај начин ваја молитвено богословље. У васцелости својој богослужбени живот Цркве је најверније Предање Цркве, живо и бесмртно Свето Предање. И у њему сав чудесни Богочовек Господ Исус

Христос, и са Њиме и Њиме и за Њим свети Апостоли, свети Оци, и сви Светитељи, од првог до последњег.

Православно богослужење је живи живот Цркве, у ко ме учествује сваки члан Цркве кроз доживљавање свега Богочовечанског, свега апостолског, свега светоотачког. Речју: свега православног. у том доживљавању сва је богочовечанска прошлост Цркве увек присутна као данашња стварност и савремена садашњост. у Цркви: сва је прошлост садашњост, и сва садашњост прошлост. у самој ствари: у Цркви и постоји једино — безобална садашњост. Ове је ту бесмртно и свето, све апостолски саборно и богочовечански католично, васељенско, саборно. Сваки припада свима, и сви свакоме, по благодатној сили свете богочовечанске љу· бави, која сва извире из богочовечаноке вере, и бесмртује кроз остале свете богочовечанске врлине; на првом месту молитве.

Ово богослужбено, молитвено Предање Цркве чува нам са побожним страхом и трепетом највећу драгоценост свих човечанских светова — Богочовека Христа Господа и све што је Његово. Тако чуван, Он у васцелој пуноћи Своје Богочовечанске Личности и јесте вечноживо свесавршено Свето Предање Цркве. И у Њему и са Њим: сво Његово Еванђеље спасења и обожења, и све Његове истине спасења и обогочовечења. у свима богослужењима стално се врши света богочовечанска тајна богочовечанског домостроја спасења. Нарочито у светој Литургији. у завршним молитвама свете Литургије Светог Василија Великог вели се: „испуни се и изврши се ...“ тајна домостроја спасења

Наше живо молитвено учешће у томе и сачињава наше спасење, наше охристовљење, наше обожење, наше свестрано обогочовечење кроз Цркву; речју: наше свестрано оцрковљење. Добровољни благодатно-врлински подвиг охристовљења, обогочавечења, увек је само подвиг оцрковљење.

У самој ствари, спасење човеково се састоји у човековом богочовечански саборном живљењу „са свима светима"[6]у Богочовечанском телу Цркве. То живљење је непрекидно, и свакодневно. Јер сваког дана празнује се по један или више Светитеља, који раде и сарађују на нашем спасењу. Наше молитвено општење са Светима осигурава нам спасење. Зато је неопходно празновање свих празника, од првог до последњег: празника Господњих, Богородичних, Анђелских, Апостолских, Мученичких и осталих. Исто тако сва дневна и ноћна богослужења, од првог до последњег, изграђују наше спасење. А кроз све то и у свему томе: сав Богочовек Христос као Црква, као Глава Цркве, и тело Његово са свима светим и непролазним истинама, и васцели богочовечански живот у свима бескрајностима.

У неизмерно тајанствени Богочовечански организам Цркве ураста се највише молитвом, и увек живи у њему молитвом. Молитвеним учешћем у богослужењима сваки од нас обавља свој подвиг охристовљења, преображења, обожења, отројичења. И то никад сам већ увек „са свима светима". То живљење је увек свестрано лично и свестрано саборно. У друштву Светих живи се највећма молитвом, и општи молитвом. Зато је молитва најнеопходнија света врлина за сваког хришћанина. Молитва је хоровођа у хору врлина. Она свакој врлини одређује место и даје свога духа И даха. Њоме свака врлина расте, и развија се, и држи своје место међу осталим светим врлинама, богочовечански усклађујући рад светих врлина у подвигу спасења.

Православно богослужење, то је Свето Еванђеље и Свето Предање преведено у молитве, препевано у чудесне и животворне стихире, тропаре, кондаке, каноне, стихове, песме, уздахе, вапаје, сузе. Сва Богочовечанска Истина, Богочовечанска Правда, и Љубав, и Мудрост, и Живот, и Бесмртност, и Вечност

пружа нам се као молитва, као свето Причешће, као свете заповести, као свете тајне, као свете врлине. Где год се коснеш, додирнеш живо Свето Предање: његов крвоток, његове нерве, његове кости, његово срце, његове очи, савет, ум, разум. И када се душа молитвено разлива по тим богочовечанским истинама и по том богочовечанском животу, све врлине расту „растом Божјим".[7]И сва душа расте ка благодатном богочовеку — правом хришћанину.

Преживљавањем богослужбеног живота Цркве изграђује се хришћанска личност: богочовек по благодати, човек савршен — „у меру раста висине Христове".[8] То најсигурнији пут, и најспасоноснији подвиг. Збива се непрекидно благодатно-богочовечанско узрастање кроз оваку молитву, и прозбу, и сузу, и вапај, и крик, и ридање, и исповест. При таме сви Свети су нам вођи и учитељи. Они — „очи Цркве Христове"[9] — воде нас и руководе ка богочовечанском циљу нашег људског бића.

У православног хришћанина: свака се мисао извије у молитву, и заврши молитвом. Тако и свако осећање. у ствари, молитвени став према себи, и свету око себе, а пре свега и изнад свега — према Господу и Богу нашем Исусу Христу. При томе све се обогочовечује, све завршава Богом: мисао се преображава у богомисао, јер је то божански и бесмртни смисао мисли; осећање израста у богоосећање, јер је то божански и бесмртни смисао осећања; савест се извија у богосавест, и ум — у богоум, и воља — у боговољу, јер је то божански и бесмртни смисао њихов; речју: човек се израђује у богочовека, јер је то божански и бесмртни смисао човека.

Опет и опет: у Богочовечанском телу Цркве сваки члан тог тела, као жива боголика ћелијица његова, живи васцелим богочовечанским животом Цркве, по мери вере и осталих подвига у врлинама. Сваки дан, сваки тренутак „са свима светима". Многобројне врсте и силе богочовечанског живљења стално су присутне и непрекидно делатне кроз свакодневне разне светитеље: Апостоле,. Мученике, Исповеднике, Испознике, Безсребрнике, Преподобнике. Све у свему Христос: кроз дневне Светитеље. Он кроз њих, као Глава Цркве, влада и управља у Богочовечанском свету Цркве.

Сваки свети догмат наше богочовечанске вере има свој празник: Боговаплоћење — Божић, Васкрсење —Ускрс, вера — празновање светих Мученика; и све остале свете врлине — разне Светитеље. Истине светих догмата доживљују се од сваког верника у „телу Христовом" — Цркви. Свака догматска истина доживљује се као живот, као вечни живот, као органски део Вечне Ипостаси Богочовекове: „Ја сам Истина и Живот".[10] Света богослужења и нису друго до доживљавање и преживљавање светих вечних истина догматских. Догмат о Богочовештву Господа Исуса? Снажно се доживљује о светим Празницима Господњим: Божићу, Богојављењу, Преображењу, Ускрсу, и осталима. Та вечна истина непрестано се доживљује од врха до дна и о осталим Празницима, великим и малим, у току целе календарске године, и тако постаје наш свакодневни, наш свакосекундни живот. Отуда и сверадосна бесмртна благовест: „Наше је живљење на небесима, сакривено с Христом у Богу".[11]

Благодат светих Празника и светих богослужења и јесте безгранична божанска сила која у души хришћанина распаљује свете врлине у неугасив пожар. И душа се сва неизмерно охристочежњује, обогочежњује, те нигде границе њеном охристовљењу, и кроз то њеном обогочовечењу, и опет кроз то њеном отројичењу, њеном обожењу. Ревносно, и мученички, и радосно обавља се подвиг богочовечанске сверврлине: охристовљења, оваплоћења у души Господа Христа, живљења у Господу Христу и Господом Христом. И кроз то обавља се и друга богочовечанска сверврлина: отројичење = обожење. у души хришћанина све

бива, и све се збива: од Оца кроз Сина у Духу Светом. Тако, једино тако постиже свој врховни, свој Богом постављени циљ боголико, тројицелико биће човеково: сједињење са Тројичним Богом у Христу Исусу Господу нашем помоћу светих тајни и светих врлина.

Ради постигнућа тога циља и дато нам је Богослужење над богослужењима, Светиња над светињама — света Литургија, свето Причешће живим Богом и Господом Христом и кроза Њ Тросунчаним Божанством. у Богочовечанским небоземним стварностима света Литургија је врх изнад свих врхова, богатство изнад свих богатстава, циљ и свециљ свих Празника, свих богослужења, ових светих тајни, свих све· тих врлина: свесавршено охристовљење, свесветло отројичење. Ау томе, и кроза све то — уцрковљење и оцрковљење, сав чудесни и чудотворни Господ Христос, и у Њему и Њиме: сва Богочовечанска творевина Његова, свето Тело Његово — Црква Православна... Да, да, да! Она је све и сва у свима Богом Логосом створеним световима ...

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф.3. 18.

[2] Јн. 6, 6,

[3] В субботу, на литургији, Блажени. (Глас 4, Октоих).

[4] Субота јутро, Канон, Песма 6. (Глас 6, Октоих),

[5] Откр. 1, 8. 10. 17; 21, 6,

[6] Еф. 3, 18.

[7] Кол. 2, 19.

[8] Еф. 4, 13.

[9] Тропар светих Мученика Сергија и Вакха; Минеј, 7 октобар. — Светог свештеномученика Јевсевија Црква назива „црквено око" (на Госп. возвах стихире; Минеј, 22, јуни). — Св. Еванђелист Јован Богослов је „најдрагоценије око Цркве" (на јутрењу, стихире хвалитне; Минеј, 8 мај). — Св. пророк Осија је „најбоговидовитије око Цркве" (на јутрењу, Канон пророку, песма 4). — Свети Григорије Богослов у Похвалној речи Св. Атанасију Великом вели за њега да је он „најсветије око васељене". (Беседа 21. P. gr. t. 35, 1081).

[10] Јн. 14, 6.

[11] Флб. 3, 20; Кол. 3, 3.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА СВИХ СВЕТИХ

Пресвета Богородица у Цркви

Грехом, смрћу и ђаволом људи су се отпадили од Бога и одродили. Но Бог и Господ Христос из безмерног човекољубља постаје човек, и занавек остаје међу људима као Богочовек, као Црква. А Црква својим Богочовечанским домостројем спасава људе од греха, смрти и ђавола. Новозаветна је свеблаговест: Црква је тело Христово. И Пресвета Богородица, родивши нам Богочовека Господа Христа, у ствари је родила Цркву, јер је дала тело Цркви. Тако је Богородица у исто време Црквородица; Богомати је у исто време Црквомати. Зато света молитвена мисао Цркве исповеда и проповеда ову истину, ову свеистину: Богородица је „свесветла Црква Божија"[1]. Васцели Богочовечански домострој спасења обавља се Њоме и Њеним Божанским Сином. Богомудри Оци цркве благовесте о Њој: Ваистину свету Марију ми с правом називамо Богородицом, јер ово име садржи сву тајну домостроја спасења — άπαν τό μνοτήριον της οικονομίας[2]. За молитвено и свеистинито осећање Православне Цркве Господ Христос и Његова чудесна Богомајка су два нераздвојна бића. у православном сазнању новозаветне вере спасоносни искупитељski подвиг Господа нашег Исуса Христа нераздвојan је од Пресвете, Пречисте, Преблагословене, Преславне Владатељке наше Богородице и Приснодјеве Марије.

Пресвета Богородица је мајка Бога, и отуда мајка свега божанског, свега светог, свега небеског, свега вечног, свега богочовечног, свега најбољег, свега најлепшег. Од свега доброг, Она је најбоља; од свега светог, Она је најсветија; од свега чистог, Она је најчистија; од свега дивног, Она је најдивнија; од свега врлинског, Она је најврлинскија. Ако ико, Она је у роду људском, после Господа Христа, најсавршенија богочовечанска Свеврлина. Нема сумње, Она је најсавршенији образац свега најбољег. Јер, кад је кроз Њу Бог ушао у свет, у човека, како да кроз Њу не уђе у човека све што је Божје, све што је небеско, све што је бесмртно, све што је вечно; све што је еванђелско, све што је анђелско, све што је блажено, све што је рајско? Због тога је Пресвета Богомајчица пречаснија од Херувима и неупоредиво славнија од Серафима. Због тога је Она и — Владарка Анђела (= Владичица Ангелов).[3]

Неоспорно, Пресвета Богомајка је највећа и најбогатија Дародавка рода људског. Дала нам је, родила нам је Бога као човека, као Богочовека. И са Њим: Вечну Истину, Вечну Правду, Вечну Љубав, Вечно Добро, Вечни Живот. И тиме дала све што вечито треба људском бићу у свим световима: спасење, охристовљење, обогочовечење, обожење, отројичење = све свете тајне и све свете врлине. А кроза све то и у свему томе: најмилије чудо свих Божјих светова — чудесног и свечудесног Бога и Господа, Исуса Христа Богочовека. Због свега тога свеистинита је богонадахнута благовест светог Оца нашег Григорија. Паламе: „Никонедолази к Богу сем преко Пресвете Богородице и од Ње рођеног Посредника, и ни један од дарова Божјих не даје се ни анђелима ни људима сем преко Ње... Дјева Мати је неупоредиво већа од свих и од свега: заједничари Божији постају преко Ње — δι αύτης — заједничари; Њу после Бога славе они који Бога славе. Она је основа Пророка, глава Апостола, храброст Мученика, темељ Учитеља, слава земаљског, радост небеског, украс сваке твари. Она је почетак и извор и корен неисказаних добара. Она је врхунац и савршенство свега

светога —παντός αγίου κορυφή και τελείωοις[4]. Преко Богомајке „светитељи примају сву њихову светост"[5].

Боговођена мисао Светог Златоуста, величајући Пресвету Богородицу, благовести: Међу људима се не може наћи нико такав као што је Богородица Марија. Она је Мати спасења, јер је родила Спаситеља.

Богомудри Исповедник богочовечанске истине о Пресветој Богородици, Свети Кирил Александријски, вели да је Она — „света Црква".[6] „Свети Кирил спаја личност Пресвете Богородице са појмом Цркве — Црква се не може ни замислити ни постојати без Свесвете Мајке Спаса Христа. Пресвета Богородица је Црква и Црква је Пресвета Богородица. Када се рекне „Богородица", тиме се обухвата сва идеја Цркве, јер се именом Богородица у личности Приснодјеве Марије изражава сва божанска тајна Личности Исуса Христа"[7] Да, да, да: без Пресвете Богородице нема Богочовека = нема Спаситеља = нема Цркве = нема спасења = нема обогочовечења — нема отројичења. И сав се свет претвара у најбесмисленији ужас, а човек — у најстраховитији пакао, пакао, пакао.

Пресвета Богородица је Мајка Бога, Мајка Богочовека, и тиме Мајка Цркве, јер је Мајка тела Богочовекова. А тело Богочовеково је црква. По бесмртној благовести Св. Кирила Александријског: Пресветом Богородицом су „утврђене цркве по целој васељени".[8] И уз то још долази и ова истина: Богородицом се остварује спасење, јер је Она: „радионица нашег спасења.[9] Нема сумње,Пресвета Богородица је оно што и Њен Божански Син, јер нам је Благодат родила, и сама „Благодатна" постала.[10]

Она је прво Еванђеље Господа Христа оваплоћено у нашем земаљском свету, Еванђеље свесавршено, времевечно, богочовечно. Јер Богочовека Христа родила, и заувек Богородица остала. Богочовека Христа, то „вечно Еванђеље."[11] Еванђеље за све што се човек зове. Отуда Она, свечудесна: и јесте Црква Христова = тело Христово: увек сва у Богочовеку, и Он — увек сав у Њој, Богородици. Све Богочовеково припада прво, првенствено и непосредно Њој, и преко Ње васцелој природи људској, човечанској: јер Она дала човечанску природу Богочовеку Господу Христу; и преко Ње човечанство је Богочовеково. Све наше, човечанско и људско, иде ка Господу Богочовеку преко Ње. Она: свебезгранична Посредница; и стога Заступница и Спаситељница: сво Еванђеље, сва Црква, и све силе њихове. Њоме се извршује спасење и обожење сваког члана у Богочовечанском телу Цркве. Стога и молитвени клик ж. Њој: „Радуј се, испуњење Творчевог домостроја спасења!"[12] Нема сумње, Богородицом смо добили „свесавршено спасење."[13] Ваистину, Она нам постаде Посредница свих добара. у Њој Бог постаде човек, и човек Бог —έν ΐαύτί] ό Θεόβ ytfev άνχίρωπβ και Θeos ό άνθρωπos.[14] Небеско име Пресвете Богородице јесте „Благодатна". Њега је од Трисветог Божанства донео Свети Архистратиг Небеских Сила Гаврил. То је Њено Еванђелско име. У њему је сва човекољубива милост Пресвете Тројице према роду људском. То је небеско Еванђеље Њено, Еванђеље вечног смирења њеног пред оваплоћујућим се Богом Логосом.[15] О Благовестима у Њу се усели: „сва пуноћа Божанства телесно—благоволењем Оца и садејством Свесветога Духа."[16]Уселивши се у Њу, Бог Логос као милосрдан „све људе обожи — άπαντας βροτοϋs θεώσει".[17] Рађајући Богочовека, то најчудесније чудо земљино и свих светова, Пресвета Богородица постаје заиста једина Благовест свих људских бића у свима световима, јер постаје „Мати Живота",[18] Мати Вечнога Живота, и тако уништава смрт, уништава грех, уништава ђавола. А до Ње, и без Ње, и око Ње све сама смрт, смрт, смрт = грех, грех, грех = ђаво, ђаво, ђаво = пакао, пакао, пакао. А са Њом и Кроз Њу у човечанске светове је ушао Бог, са свим Својим божанским даровима: Вечном

Истином, Вечном Правдом, Вечним Животом, Вечним Добром, Вечним Блаженством и осталим божанским добрима и благовестима. На Благовести Свети Дамаскин благовести: Данашњи дан је извор наших празника, и почетак нашег спасења. Данас је почетак и обновљење људске природе. Данас је извршено уништење првородног греха. Данас је освећена наша природа усељењем у њу Творца.[19] Кроз све радости Светих Благовести брује бесмртна свеблаговест: „Бог постаје човек, да човека учини Богом".[20] А кроз њу брује све еванђелске благовести: охристовљење, обогочовечење, отројичење, обожење човека.

Све Христово, све Богочовеково почиње са пресветом Богородицом, и обавља се до краја Њоме у телу Цркве Христове, телу које је Богомати дала Господу Христу, и којим све што је Богочовеково живи у човечанским и свима световима Божјим. Сва тајна васцеле Благовести јесте Богочовек. Ваистину, Он је једина Свеблаговест свима бићима у свим световима: а са Њим и због Њега, и Пресвета Богоро дица је Свеблаговест, јер нам је родила Њега — Свеблаговесника. Богочовечански домострој спасења остварује се у Богочовечанском телу Цркве Христове — каква благовест! свето крштење — каква благовест! свето Причешће — каква благовест! света исповест — каква благовест! света љубав — каква благовест! света молитва — каква благовест! свака света тајна — каква благовест! свака света врлина — каква благовест! Еванђеље Спасово — каква благовест! Сам Господ Христос Богочовек — каква Свеблаговест! Пресвета Богородица која нам је Њега родила — каква Свеблаговест! Света Црква Божија — каква Свеблаговест! јер се њоме освећујемо, охристовљујемо, обогочовечујемо, отројичујемо, обожујемо, доживљујући као своје оно што око људско не виде, и ухо не чу, и срце не наслути.[21]

Није назван „Благовести" ни Божић, ни Ускрс, ни Богојављење, ни Преображење, већ Благовештење. Зашто? Казује нам црквена песма: „Вечна тајна открива се данас: Бог постаје човек, да човека учини Богом."[22] Благовест: оваплоћење Бога, — то прва половина; а друга: обожење човека помоћу Богочовека. Тиме је најкраће изражен смисао света, земље и неба, човека и човечанства. у томе је целокупно Еванђеље Богочовеково: очовечење Бога и обожење човека. Да ли је оправдана и посведочена ова Благовест? Јесте. Јер Богочовек све то извршио, остварио: Он Сам постао човек; а људи се обожују постајући саставни делови Његовог тела — Цркве. То значи: живећи у Цркви, човек постепено, помоћу светих тајни и светих врлина, потискује из себе све што је грешно, смртно, пролазно, а уноси оно што је свето, бесмртно, божанско. У ствари, постепено се обожује; постаје учесник у Божјој природи помоћу врлина. [23] По богоносним Оцима: људи постају „Богови по благодати", док је Господ Христос једини — Бог по природи.

После Господа Христа — Свеблаговести, прва Благовест, прва свеблаговест? Пресвета Богородица. Јер Она у потпуности остварила Еванђеље Христово: и зато једина безгрешна у роду људскоме после Једино Безгрешног. Иако рођена са првородним грехом, Она је била слободна од сваког личног греха својим врлинским животом и слободном вољом. А то постала својом надхерувимском чистотом, светошћу, безгрешношћу. Зато Она после Бога — најбожанственије, најчистије, најсветије, најмилостивије, најсавршеније биће. Отуда Благовести њен свепразник. Њоме Бог, поставши човек, пренео је у наш земаљски свет сва божанска савршенства, све божанске истине, све божанске стварности, те је Она несравњено узвишенија од Херувима и славнија од Серафима. А Црква? Она и Свеблаговест, и све благовести скупа. Јер — Црква

тело Христово, а Христос — глава Цркве. Значи: Сам Он Свеблаговест у Цркви; а са Њим, и у Њему, и због Њега у Цркви и — Пресвета Богородица.

У човечански свет греха, смрти и ђавола, Пресвета Богородица је увела Бога ради спасења нашег; увела Бога у васељену на обожење наше. То је мисао, света молитвена мисао Цркве која се радосно понавља у богослужењу Рођења Богородице.[24] Судбина света је у рукама двеју жена: Еве и Свете Дјеве. Жена је пронашла и грех, и смрт, и ђавола; и увела их у свет. Најкобнији проналазач: она пронашла и болести, кроз грех, и трулеж. И још? пакао. Јер грех је страхотна сила која уводи у пакао. Али, жена је и спасла свет од греха, смрти и ђавола. Која? Света Дјева, родивши Бога Спаситеља света. Она: Бога родила, Бога у свет увела, и занавек оставила као Цркву. И Црквом се спасава свет од греха, смрти и ђавола. И преображава у рај. Зато је рођење Пресвете Богородице — „радост целе васељене".[25] Као Мати Бога, Пресвета Богородица је самим тим и Мати радости: „данас се рађа Мати радости".[26] Богородице ради: „ми се обожисмо и од смрти бисмо избављени".[27] Пресвета Богородица је „радост свих светова".[28] Она је „општа радост Анђела и људи".[29] Данас се на земљи роди Божије небо.[30]Богородица се рађа: „и свет се с Њом обнавља".[31] Богородица је „спасење свих".[32]

Богородица је „језгро догмата Христових",[33] оличење, и живот, и бесмртност свих еванђелских истина Христових. Зато рођење Пресвете Богородице објави радост цело ме свету: јер из Ње сину Сунце Правде — Христос Бог наш, и разрушивши проклетство даде благослов, и уништивши смрт — дарова нам живот вечни.[34]

Ради чега је Бог створио овај свет? Да буде храм Божји. А живот у њему? — да буде богослужење. А људи у Њему? — да буду Богослужитељи. Но људи су овај свет претворили у идолиште, у ђаволиште. Чиме? Грехом. Јер грехом се служи ђаволу, не Богу. Тако је живот људски од богослужења постао ђавослужење, а људи: од богослужитеља — ђавослужитељи. Господ Христос је дошао у овај свет, ради чега? — Да га освети, и од ђаволишта претвори у храм Божји: да људе преобрази од ђавослужитеља у богослужитеље, и њихов живот од ђавослужења у богослужење. А то човекољубиви Господ Христос чини Црквом: јер је њоме сав свет постао храм Божји, а живот по светом Еванђељу — сав богослужење. Најсавршенији пример тога? Пресвета Богородица: живела и васпитавала се у храму, у цркви; и сав живот њен — непрекидно богослужење; данонoћно служење Богу: вером, молитвом, постом, љубављу, кротошћу, смиреношћу, трпљењем, милосрђем и осталим светим врлинама.

Пресвета Богородица — једино свесавршено људско биће после Богочовека Господа Христа. Јер? најпотпуније оваплотила Бога у себи. А оваплотити Бога у себи, то и јесте смисао људског бића; ради тога је човек и створен боголиким. Створена по слици Божјој, душа је живи лик Божји у човеку, жива икона Божја, живи иконостас Божји у човеку. у ствари, човек је створен као живи, ходећи храм Божји, у коме боголика душа треба непрекидно да служи Богу. Међутим, човек је храм бића свог грехом претворио у ђавообиталиште, јер се кроз грехе ђаво увукао у њега, настанио у њему, сео на престо срца његовог. Тако се светилиште претворило у идолиште, то јест у ђаволиште. Обожавајући грехе и страсти као идоле, човек је храм душе своје претворио у идолослужилиште, и безумно унаказио иконостас бића свог. Бог Логос постао човек: ушао у човека, оваплотио се, учовечио се, да Бога зацари на престолу срца људског, да човека поново начини живим, ходећи храмом Божјим.

Такав први, најраскошнији и најсавршенији храм постала Пресвета Богородица. Како? Оваплотивши, па онда родивши Богочовека. Сав Бог живео у

Њој и родио се од Ње која је „храм Бога Логоса" (= Бога Речи). А тај „свети храм Бога Речи", тај живи храм настао тиме што Она одрасла, живела и васпитала се у храму Јерусалимском од своје треће до дванаесте године. Храм: њена кућа, и школа и небо и земља и васиона, и сва њена вечност. Живећи и васпитавајући се у храму Божјем, Она сама постала живи храм Божји: очистила, осветила, припремила Себи да роди Бога — Спаситеља света. И родила. у томе њена божанска савршеност и јединственост и недостижност. Она родила Богочовека, да би Он нас начинио храмовима Божјим. Како? чиме? Целокупним Својим Богочовечанским домостројем спасења = Еванђељем = Црквом. Живећи у Богочовечанском телу Цркве људи постају храм Божји. Зато свети Апостол и благовести хришћанима: Ви сте храм Бога живога; тела ваша су храм Светога Духа који живи у вама, којега имате од Бога. Не знате ли да сте ви храм Божји, и Дух Божји живи у вама?[35] Одлика храма = одлика цркве: непрекидно богослужење, непрекидно служење Богу. То је хришћанин, сваки прави хришћанин; на првом месту најсавршенији хришћанин свих светова — Пресвета Богородица. Да, да, да: непрекидно служити Богу светим мислима, светим осећањима, светим жељама, светим расположењима, светим делима, светим животом. Богослужење = васпитање. Пресвета Дјева дошла у храм: „воспитатисја во Свјатаја свјатих" (= васпитати се у Светињи над светима), воспитатисја божественној благодатију" (= васпитати се божанском благодаћу).

Време и простор су категорије, саставни делови Цркве као Богочовечанског тела Христовог, али то су исто и вечност и надвременост. Кроз Богочовека и Богочовеком и једно и друго се освећује, обнавља, јер Црква је „сместилиште Бога".[36] Као милосрдан и Једини, ваистину Једини Човекољубац, Господ Христос је Пресветом Богородицом „извршио Свој неисказани и страшни домострој спасења".[37]Зато молитвена мисао Цркве кличе Пресветој Богородици, као Оној којом је извршен Богочовечански домострој спасења: „Ти си, Богомати, једина обновила природу и време."[38]И опет: „Тобом се обнавља и природа и време."[39]

Пресвета Богомајка, први и најсавршенији хришћанин, прешла је сав Спаситељев богочовечански пут спасења, пут охристовљења, од оваплоћења до Васкрсења и Вазнесења. Сав њен живот на земљи био је богоживот. Она је прва, и то на најсавршенији и најпотпунији начин, доживела Спаситеља као спасење, као охристовљење, као обожење, као отројичење. Јер спасење није ништа друго него доживљавање Спаситеља помоћу светих тајни и светих врлина. Светопредањска богочовечанска истина Цркве о Пресветој Богородици укратко је ово: као Адамов потомак, рођена са првородним грехом, Она је била подложна закону смрти, али је као безгрешна и Пресвета Богомајка васкрснута Њеним Божанским васкрслим Сином и узнесена у слави изнад Херувима и Серафима и посађена на престо изнад Светих Небеских Сила.

у Светом Предању смрт Богомајке назива се Успеније. То значи: уснуће, заснуће, починак, спаван.е смрт; од глагола κοιμάω заспати, успавати, умирити, спавати, почивати, умрети. Смрт тела као уснуће тела, као сан тела, као заспалост тела, то је благовест и стварност, коју је једино Богочовек Христос донео свету.[40] Уснуће Пресвете Богородице још се назива „божанско пресељење, премештај — θεία μετάσταόις", „живоносна смрт."[41]Пресвето тело Њено узноси се ка Јединородном и љубљеном Сину Њеном и Богу.[42] Свештено Успеније Пресвете Богородице не називамо смрћу већ пресељењем ка Господу.[43]Умрло тело Пресвете Богомајке предаје се гробу, а после три дана се узноси на небо.[44] Свети Дамаскин благовести: Пресвето тело Богоматере полаже се у преславни гроб; и из њега после три дана васкрсава и узноси се на

небо.[45]Мати Божија је узвишенија од Анђелских Сила; Она је „радионица спасења нашег".[46] Господ Христос је Богородицом извршио Богочовечански домострој спасења.[47] Стога: ништа милије од Мајке Божије.[48]

По особитом промислу Божјем један од Апостола, Свети Тома, не би присутан на преславном погребењу тела Пречисте Богородице, него тек трећег дана стиже у Гетсиманију. Свети апостол Тома силно жаљаше и туговаше што се не удостоји, као остали свети Апостоли, последњег благослова и целива Пречисте Богоматере; исто тако он много плакаше и зато што једини он не виде божанску славу дивних тајана и дела Божјих, јављених у време Успенија и свечаног погребања Богоматере. Свети Апостоли, сажаливши се на Њега, решише да отворе гроб, да би Свети Тома видео макар мртво тело Преблагословене Богородице, поклонио му се и целивао га, и тиме олакшао своју тугу и ублажио своју жалост. Но када свети Апостоли одвалише камен и отворише гроб, њих спопаде ужас: јер видеше гроб празан, у њему не беше тела Богоматерина већ само погребне ствари, из којих излазаше диван миомирис. Свети Апостоли стајаху зачуђени, и беху у недоумици шта то значи. И целивавши са сузама и побожношћу часну плаштаницу што беше остала у гробу, они се заједно молише Господу да им открије шта је са пречистим телом Пресвете Богородице.

Предвече свети Апостоли седоше да се мало поткрепе храном. А у њих беше за време трпезе овакав обичај: они остављаху једно место празно, и стављаху на њега парче хлеба у Христову част, и као Његов део. А по завршетку трпезе, узносећи благодарност, они узимаху споменуто парче хлеба, звано Господњи део, подизаху га увис славећи велико име Пресвете Тројице, и завршаваху молитвом, говорећи: „Господе Исусе Христе, помажи нам"! И онда јеђаху то парче као Господњи благослов. Тако поступаху свети Апостоли не само када биваху заједно, него и сваки када је бивао сам. А сада у Гетсиманији за време трпезе они ни о чему не мишљаху и не разговараху него једино о томе, како се не нађе у гробу пречисто тело Богоматере. И гле, када по завршетку трпезе свети Апостоли устадоше и стадоше по обичају подизати увис парче хлеба остављено у част Господа и славити Пресвету Тројицу, они изненада чуше анђелско појање. Подигавши очи, они угледаше на ваздуху Пречисту Матер Божију живу, окружену мно штвом Анђела. Она сијаше неисказаном славом и рече им: „Радујте се, јер сам с вама у све дане". А свети Апостоли, испунивши се радости, уместо уобичајеног „Господе Исусе Христе, помажи нам", ускликнуше: „Пресвета Богородице, помажи нам!"

Од тога времена свети Апостоли се сами уверише, и сву Цркву уверише у то, да Пречиста Матер Божија би у трећи дан после погребења васкрснута од Сина и Бога свог, и са телом узета у небо.

Светоопредањска молитвена мисао Цркве усхићено кружи око свете истине о васкрсењу погребеног тела Пресвете Богоматере и о њеном вазнесењу на небо и о седењу њеном на престолу неисказане славе Божије. Тако се најпре и најпотпуније и најсавршеније продужује Богочовечански живот Господа и Спаса нашег Исуса Христа у безгрешној и Пресветој Богоматери, па онда и у сваком хришћанину по мери његове вере, и његовог охристовљења светим тајнама и светим врлинама у Богочовечанском телу Цркве.

Богоомолитвљени ум Цркве благовести: Погребено тело Пресвете Богородице, Син Њен и Спас.душа наших Исус узвисивши узведе на небеса.[49] Свети Апостоли сабравши се, с радошћу ношаху у врт Гетсимански часно тело благословене Богородице.[50] За осећање и сазнање Цркве васкрснуто тело

Пресвете Богородице узлази на небо; оно је „небошественое тело".[51] Чудесна Богомајка, умревши, са Сином васкрсава и вечнује.[52] Гроб и умрлост не задржаше Богородицу, недремљиву у молитвама.[53] Као Син, указујући Матери поштовање, Господ Христос сачува у гробу тело Њено нетрулежним, и сапрослави божанским пресељењем.[54]Предавши свету душу своју у руке Сина свог и Бога, Пресвета Богомати ни тело своје не остави у гробу, јер после смрти пређе к Животу.[55] Чесно тело Свебеспрекорне Богомајке пресели се из смрти у рај.[56] Умревши, Пресвета Богомати са Сином васкрсава из мртвих и вечнује.[57] Свечудесна Богородица, то земно небо, настањује се у небеском и непролазном насељу.[58] Часно тело Пресвете Богомајке пресели се из гроба у рај.[59]

Богомисаони песник, Свети Јефрем Сирин, у молитвеној распеваности своје христочежњиве душе, казује нам дивне истине, вечне истине о Пресветој Богомајци. Он осећа како се у Њој тајанствено преображава време у вечност кроз богочовечност; и како се земља преображава у небо; и, што је најважније, како се у Њој човек преображава у „Бога по благодати". Он богонадахнуто благовести:

Пресвета Владарко Богородице, само си Ти једина постала обитељ свеколике благодати Свесветога Духа.. . Владичице Богородице, Ти си једина превисоко уздигнута изнад целе земље; и ми Те, Богоневесто, са вером благосиљамо, са љубављу величамо, са страхом Ти се клањамо, јер си Ти почаст над почастима, висина над висинама. . . Пред Рођеним од Тебе Ти имаш велику слободу, какву нико други нема. Ти све можеш као Мати Божија, и ништа немо ryhe нема за Тебе, само ако Ти узажелиш... Потстакни мисао моју на покајање и руководи ме на путу спасења. Ступивши на њега, нека Тебе имам за сапутницу, да бих се уз Твоју помоћ спасао... Нема ми друге наде, нема ми другог прибежишта осим Тебе, једина утехо моја, радости душе моје, избављење од туге, откупљење из ропства, обожење смртних, препороде палих, обновљење душе моје и тела, лучезарни светионице помрачене душе моје, прекиде ридања мојих, промено судбине моје. у Тебе је сва нада: не лишавај нас Твога посредовања, него помагај и закриљуј нас! Молбе Твоје пријатне су Сину Твоме, јер Онај који је благоволео узети на себе обличје слуге, изобилује милошћу Својом према Теби која си Му послужила родивши Га на неисказан начин. Он се радује посредовањима Твојим, и сматрајући славу Твоју за своју сопствену, Он им радо излази у сусрет... Налазим се у неописивој тешкоћи; неизбежна опасност прети ми одасвуд; мисао и реч пресушују. Моћна Мајко Свемогућег и живог Бога, пружи руку помоћи мени лишеном помоћи, и подигни душу моју рекавши јој: „Ја сам твоје спасење"!. . . Дјево Владатељко, Богородице, родивши Творца и Владатеља свега видљивог и невидљивог, једног из Тројице, Бога и човека, Ти си постала Обиталиште Божанства, сместиште светиње и благодати, у коме је благоволењем Бога Оца и садејством Светога Духа телесно обитавала пуноћа Божанства; Ти имаш преимућство пред сваким створењем; Ти си слава и утеха и весеље Анђела, царски венац Апостола и Пророка, надприродно јунаштво Мученика, част и слава Преподобника, поборници у подвизима и податељка победа, непогрешива путеводитељка, наставница молитвеног тиховања, врата откривења и духовних тајни, извор светлости, двери вечнога живота, непресушна река милосрђа, неисцрпно море дарова и чудеса... Свесвета Владатељко Богомајко, преко Тебе познасмо ми Сина Божја, преко Тебе се јави усред нас Господ Сила, и удостојисмо се светог Тела и Крви Његове... Пресвета Владичице Богородице, Ти си благодатна Богородитељка, богоблагодатна Богомајка, сместиште Божанства; огњелики престо Јединородног Сина бесмртног и невидљивог Оца; Свебеспрекорна, Свепречиста, Свехвална, Свеблажена, Свенеприкосновена, Свечасна, Свеуважена, Свеблагословена, Свежељена Дјева душом, умом и телом;

трон Цара који седи на херувимима; небеска врата, кроз која ми узлазимо на небо; Богоневеста преко које нам дође помирење са Богом; несхватљиво чудо, необјашњива вест, обелодањење сакривене тајне Божије, неодољиво посредништво, моћна заштита, живоносни извор, неисцрпно море божанских дарова; висина која надвишује Небеске Силе; дубина тајних мисли недоступна испитивању; после Тројице општа свих Владатељка; после Утешитеља општа свих Утешитељка; после Посредника општа Посредница за сав свет; колесница мисленог Сунца — истините светлости која обасјава сваког човека који долази на свет;[60] носитељка Онога који речју Својом носи све; одећа Онога који се облачи у светлост као у хаљину; мост васељене који нас изводи ка надсветном небу; неупоредиво виша и славнија од херувима и серафима; украс анђела, спасење људи; Мајка и слушкиња Незалазне Звезде; бездан необјашњивог човекољубља Божјег; чврст ослонац праве вере; истинска лоза виноградна која је родила Плод живота; мања која обасјава душе; сигурност оних што бораве на висини; препород палих, подстрек лењих, крепост оних који бде, једномислије Цркве, мир васељене, чврстина Подвижника, радост Мученика. . . Ти си испунила свет доброчинствима. Ти отиреш сваку сузу са лица земље. Ти си обрадовала небеске и спасла земне. Ти си умилостивила Творца, приклонила анђеле, узвисила човечанство. Ти си помирила горње и доње. Ти си све промевила на боље, све преобразила у најсавршеније. у Теби ми имамо нелажни признак нашег васкрсења; надамо се Тобом достићи у Царство небеско. Ти си нам открила прелаз у рај; Ти си нам олакшала узлаз на небо; Ти си нас учинила својима Сину и Богу Твом. Преко Тебе је, Пречиста, од Адама до свршетка века била, јесте и биће слава и част Апостола, Пророка Мученика, Праведника и због Тебе се, Благодатна радује сва твар, Тебе ради благосиљајући Једнога у Тројици Бога кроза све векове.[61]

Молитвено и смиреноумно урођен у превелику тајну оваплоћеног Бога, Свети Теодор Студит Исповедник, богоречито нам казује истине о Пресветој Богомајци, која је остварењем те тајне у земаљском свету постала најсветије, најузвишеније, најсавршеније, највеће и најважније после Бога биће у свим видљивим и невидљивим световима. Веран свима истинама богочовечанске вере, он богонадахнуто сведочи о погребењу, о васкрсењу, и пресељењу на небо Пресвете Богородице и о Њеној свеспасоносној непосредној делатности у богочовечанском телу Цркве Христове. Веран еванђелским истинама он богомудро благовести у својој „Похвалној речи на празник Успенија Пресвете Богородице":

Обучени у одећу врлина, празнујмо празник погребења и пресељења на небо Пресвете Богородице. Данас земно небо, обучено у одећу бесмртности, узноси се ка бољем, вечном обиталишту. Сада Богородица, склопивши своје телесне очи, доноси нам велика и блистава, никада незалазећа светила: бдење и молитвено посредовање за свет пред лицем Божјим. Сада, поставши бесмртна, Она подиже руке своје ка Господу за сву васељену. Узлетевши горе, чиста Голубица не престаје штитити нас доле. Отишавши телом, Она је с нама духом; узведена на небо, она одгони демоне, јер је молитвена заступница пред Богом. у старини смрт се зацари преко праматере Еве, дотакавши се блажене Кћери њезине, она је умртвљена, пошто је побеђена оним од чега је добила силу. Света Дјева је уснула; велим „уснула" а не „умрла", јер пренесена на небо, Она није престала штитити род људски. Каквим ћемо речима исказати Твоју тајну?Умсе колеба, језик је слаб, јер је тајна славна, висока и превазилази сваки ум. Она нема ништа слично себи, да бисмо је могли објаснити ма чим нашим. Све Твоје је изнад нас. Ти си изменила природу неисказаним рођењем Твојим: је ли ко икад чуо да би Дјева бесемено зачела? О, чуда! Мајка која рађа у исто време је чедна Дјева, зато што

је Онај који се од Ње рађа — Бог. Сама та чињеница разликује се од свега другог. Ти с правом имаш у животворном уснућу — бесмртност душе и тела. . . Је ли ико икада знао за такво пресељење каквог се удостојила Мати Господа? И то је сасвим правично: јер ко је изнад Оне која је изнад свих? Запрепашћење обузима дух мој када размишља о величини исхода Твог — о, Дјево! Диви се ум мој расуђујући о чудесном уснућу Твом; језик се мој завезује када говори о тајанству Васкрсењу Твог. И стварно, ко ће достојно испричати сва чудеса Твоја? Какав ће високи ум исказати, какав красноречиви језик описати вредности и дела Твоја, изложити и приказати тајанства, славе, празнике, хвале? Сваки језик малаксава и обамире да то учини. Јер Ти превазилазиш, несравњиво превишаваш величином Својом сваки највиши део неба, сијањем светлости — светлост сунца, заслугама — величанственост Анђела, и све Бестелесне Умне Силе.[62]

Молитвено — благодатно погружен у тајне Богочовечанског домостроја спасења Цркве Христове, Свети Симеон Нови Богослов открива нам тајну делатности Пресвете Богородице и Њену незаменљивост у спасењу рода људског. Он благовести:

Бог Отац начини свадбу Сину Своме. На који начин? Он посла с небеске висине једног од слугу Својих, Архангела Гаврила, да рекне Дјеви: Радуј се! — Архангел је одмах сишао на земљу и постао служитељ тајне говорећи Дјеви: Радуј се, благодатна, Господ је с Тобом! — И са овом речју уђе у утробу Дјеве сав ипостасни, једносушни и савечни Бог Логос (= Бог Реч), и преко силаска и садејства једносушног Му Духа прими тело од свете и чисте крви Њене, поставши савршен човек са телом и душом. Какво неисказано сједињење! Какав тајанствени брак Божји! Тако би остварен савез Бога са људима: Он прими тело и подари Божанство. Сам надсуштаствени и надприродни Бог сједини се несливено с трулежном и бедном природом и бићем нашим људским. Заче дакле Дјева, и чудесно роди у двема природама, Божанству и човечанству, једног Сина, савршеног Бога и савршеног човека, Господа нашег Исуса Христа. Но руковођени речима Светог Еванђеља можемо при овоме рећи нешто што тајанствено — бива са свима синовима светлости. Дакле, исто такав брак бива и са сваким верним сином дана: Бог се и с нама сједињује пречистим и пресветим браком и производи у нама неку тајну — μγότήριον, — већу од сваке људске силе. А шта је то што Бог производи у нама? Ево шта. Као што се Син Божји и Бог, ушавши у утробу Пресвете Дјеве, и примивши од Ње човечанску природу, и поставши човек, роди од Ње као савршен човек и савршен Бог, притом Он један и исти и Бог и човек несливено. Тако и ми људи, чим поверујемо у Сина Божјег и Сина Приснодјеве и Богородице Марије, и верујући примамо са вером у срца своја реч о томе и то исповедамо устима, и при томе се од све душе кајемо за све пређашње грехе своје, одмах онај Бог Логос Очев улази и у нас, као и у угробу Приснодјеве: ми примамо Њега, и Он бива у нама као семе. Слушајући о овој страшној тајни, ужасавај се, али прими реч о томе са вером и убеђењем. Тако и ми зачињемо Њега, не телесно, као што Га је зачела Дјева и Богородица Марија, него духовно — па ипак суштаствено И ми имамо у душама својим Оног истог кога је зачела и Пресвета Дјева. Ми се у Сина Божјег облачимо благодаћу Светога Духа, кога имамо у срцима својим. И ми када верујемо од све душе и кајемо се свескрушено, зачињемо у срцима својим Бога Логоса, као Дјева, имајући и ми душе наше девственима и чистима. И као што огањ Божанства није опекао Пресвету Дјеву, јер је била свебеспрекорна — ὑπεράμωμος, — тако и нас не опаљује тај огањ када имамо срца чиста и беспрекорна, него се он у нама претвара у небеску росу, у извор воде живе, у поток живота вечнога. А да ми примамо непокривени огањ Божанства, о томе говори сам Господ: Ја дођох да

бацим огањ на земљу.[63] А тај огањ јесте једносушни по Божанству Дух Свети, са којим заједно улази у нас и созерцава се и Син са Оцем. Но пошто се Син Божји и Бог већ оваплотио једном, и на неисказан и надуман начин родио од Ње телесно, и Њему је немогуће да се поново оваплоти, то шта Он ради? Он то само беспрекорно тело, које је примио од Пречисте Марије Богородице, и у коме се родио од Ње, даје у светој тајни Причешћа, и једући Га ми имамо унутра у нама, ако се достојно причешћујемо, васцелог оваплоћеног Бога и Господа Исуса Христа, Сина Божјег и Сина Дјеве, свебеспрекорне Марије, који седи с десне стране Бога и Оца, а по властитој речи Његовој: Који једе моје тело и пије моју крв обитава у мени и ја у њему.[64] И обитавајући у нама, Он не .произлази од нас, нити се рађа телесно од нас, нити је у нама као дете у утроби, као што је био у Пресветој Богородици. Он је бестелесно у телу, и сједињује се на неописив начин са нашим бићем и природом, и нас обоготворује — θεοποιεί, пошто ми постајемо сутелесници Његови, тело од тела Његовог и кост од костију Његових.

Свети Богослов наставља: у самој ствари Мајка Господа Христа јесте Пресвета Богородица, јер је Њега родила оваплоћеног на неисказан начин. А светитељи сви зачињу и имају Њега у душама својим по благодати — κατύ χάριν. Од Свебеспрекорне Матере Своје Господ је позајмио пречисто тело, а Њој подарио Божанство у замену за тело које Му је Она дала. А од Светитеља Он не позајмљује тело, него им даје Своје властито обожено тело. Од Богородице неизрециво се родио Син Божји; а од Њега су се родили, и рађају се, сви Свети. Пошто се Господ Христос први родио у Светоме Духу од Пресвете Богородице, а од Њега сви Свети, то Мати Божија јесте Мати свих Светих, Госпођа, Царица и Владарка, а сви Свети су слуге, слуге Матере Божије. Разуме се, и Светитељи су Њени синови, јер се причешћују пречистим телом Сина Њеног. Ово је сушта истина, јер тело Господње јесте тело Богородице. И када се ми причешћујемо овог тела Господњег, обоженог, ми исповедамо и верујемо да се причешћујемо живота вечнога. Тако су Светитељи сродници Богородице са три разлога: прво, они имају од исте земље тело, и од истог удахнућа Бо жијег душу; друго, Светитељи се причешћују телом, које је Христос примио од Ње; треће, сваки Светитељ освећењем и благодаћу Духа Светога, који силази на њих, прима и има у Себи Бога свесвега, као што је Пресвета Богородица примила и имала у Себи самој. Јер иако Га је Она родила телесно, нема сумње да је Она имала Њега и духовно у Себи; има Га и сада и сватда неодвојивог од Ње —άχωριότον.[65]

Равноапостолни владика Жички Николај (+1956), златоустовски речито, казује нам, попут светих песника Православне Цркве, бесмртне истине о најдрагоценијем чуду рода људског после Господа Христа — Пресветој Богомајци, у својој богонадахнутој песми:

„ЦАРИЦА ТИШИНЕ"

Тихо и претихо Ти земљом хођаше,

Нечујно у свету живот провођаше

Дишући молитвом и ноћу и дању

Сањајући вечност у сну и спавању,

Тиша и од росе што свануће влажи,

Од сунчаних зрака ход Ти беше блажи,

Мирнија од летње плаветне висине,

Богата царице, царице тишине!
Улепшај ми душу ведром Ти тишином,
Покажи ми небо с Твојим царем Сином!

Нема такве буре које се Ти бојиш,
К'о звездани простор над бурама стојиш,
Раскош звезда скрива земна олујина
Открива је светлост и ведра тишина.
И тишина Твоја раскош неба јавља,
Тишина Те, Дево, види и прославља.
Ти нечујно расте к'о планинска трава,
Безгласна, безшумна, к'о висина плава,
Безгласна, безшумна, к'о морска дубина, —
Царице тишине, младост без година.

О, ко други може родит Божјег Сина
Осим таква здрава, царствена тишина?
О, ко други може мени мира дати
Сем Тебе, царице, реко благодати?
Бура се не бојиш, посред бура ходиш,
Кадифеном руком бродоломне водиш.
Греха се не бојиш, у кал греха сходиш,
Тихо као вечност бесне страсти крстиш.
Царице тишине, посети нас журно
И тишином Твојом стишај срце бурно![66]

Пресвета Богородица — најмилије чудо свих светова, и самога Бога: најсветија, најдивнија, најраскошнија, најчуднија светотајна Божија. Она нам дала Оно што је „једино потребно" свима људским бићима и свима створењима у свима световима:[67] дала нам Богочовека Господа Христа, Јединог Истинског Бога и Јединог Истинског човека. Са Њим Она нам је дала Цркву која је тело Његово, јер је Она дала тело Господу. Отуда Он — сав у Њој, сав од Ње по човечанству; и увек тако, и у Цркви Његовој увек тако. Са Црквом, телом Његовим, Она нам је дала: и спасење, и обожење, и Живот Вечни, и Истину Вечну, и Еванђеље Вечно, и охристовљење, и обогочовечење, и отројичење. Јер ми телом Цркве, које Господ Христос има од Ње, узлазимо Оцу кроз Духа Светога. Да, сав Богочовечански домострој спасења доживљује се у Богочовечанском телу Цркве Христове.

У самој ствари, спасење и није друго до подвиг уцрковљења и оцрковљења кроз свете тајне и свете врлине: од Оца кроз Сина у Духу Светом. у Богомајци је свака врлина савршена врлина, јер је Бога родила,одкога је и у коме је свака врлина у своме савршенству. Тако је и у Пресветој свака врлина у своме савршенству, по први пут Њоме у ϱоду људском. По први пут после Христа, и то

ради Христа, због Христа и Христом. Ваистину, у Цркви ништа не бива без благодати Пресвете Богомајке, јер је Она родила тело Цркве. И пресвета тајна над тајнама — Свето Причешће доживљује се Пресветом Богомајком. Стога молитвена мисао Цркве упућује Пресветој Богомајци ове захвалне речи: „Тебе ради Господ сила би с нама, и Тобом познасмо Сина Божијег и удостојисмо све светог Тела Његовог и Пречисте Крви Његове."[68] А христољубива душа Светог Јефрема Сирина овој благовести додаје свој христочежњиви клик: „Прими од нас смирених слугу Твојих даре који једино Теби доликују, Свесвета Владатељко Богомајко, која си изабрана из свих нараштаја и која си се показала узвишенија од свих земаљских и небеских створења. Преко тебе познасмо ми Сина Божја; преко Тебе се јави усред нас Господ сила, и удостојисмо се светог Тела и Крви Његове.[69]

Очигледна је истина и стварност: Пресвета Богомајка нам је омогућила спасење, јер је Спаситеља родила; Она нам је омогућила обожење, јер је Бога родила; Она нам је омогућила отројичење, јер је родила Једног од Свете Тројице. Тако је преко Пресвете Богомајке по први пут ушла „велика радост" у горки земаљски свет смрти, греха и ђавола.[70] Не само ушла већ Црквом занавек остала у свима човечанским световима, да вечном радошћу орадошћује свако људско биће за веру његову у Њеног чудесног човекољубивог Сина, Господа Исуса Христа. Отуда је не само Пресвета Богомајчица већ и сама икона Њена, по благовести Светог Серафима Саровског: „Радост свих радости". Свеколико искуство рода људског неодољиво сведочи: у човечанским световима нема истинске радости без Пресвете Богомајке. Ваистину, Она је једина истинска и једина бесмртна радост за људска бића измучена грехом, смрћу и ђаволом. Да, — Она: „Радост свих радости".

Нема сумње, Пресветом Богомајком се у свима нама, и у свакоме од нас, остварује богочовечански домострој спасења. Њоме нам Спас постаје наш, вечито наш; и све Његово постаје наше, на сву вечност наше. А у томе је за људско биће блаженство над блаженствима и радост над радостима. у томе и рај, и охристовљење, и освећење, и преображење, и васкрсење, и вазнесење, и спасење, и обогочовечење, и отројичење, и оцрковљење. Зато се православни хришћани свесрдно моле Пресветој Богомајци овом свеобухватном молитвом:

О, Пресвета Богородице, Дјево Господарице, узвишенија од Анђела и Арханђела, и драгоценија од целокупне творевине, велико удивљење Анђела; узвишена проповеди Пророка; свеславна похвало Апостола; дивни украсе Светитеља; чврста тврђаво Мученика; спасоносна наставо монаха; несустајуће уздржање постника; чистото и славо девственика; тихо весеље матера; мудрости и васпитање деце; хранитељко удовица и сирочади; одећо нагих; здравље болесних; ослобођење заробљених; тишино морепловаца; тихо пристаниште буром витланих; неуморна наставнице заблуделих; удобни прелазе путника; благи одморе трудбеника; брза заштитнице оних у опасностима; заклоне и уточиште тлачених; надо надајућих се; помоћнице оскудних; непотрошиво богатство убогих; свагдашња утехо уцвељених; љубавно смирење ненавиђених; спасење и орођење с Богом грешника; силно утврђење свих православних; непобедива заштито и потпоро, — Тобом нам, Владарко, Невидљиви постаде видљив; и Теби Госпођо, молбу приносимо ми грешне слуге Твоје. О, свемилостива и свечудна Царице умне светлости, Ти си нам родила Цара — Христа Бога нашег, Животодавца свнх; Тебе што је небеско слави, и што је земаљско хвали. Уме анђелски; звездо светозарна; најсветија међу светима; царице царица; владарко свих твари; Дјевице боголика; невесто чиста; палато Пресветог Духа; огњени престоле Цара невидљивога; кивоте небески; носиљко Речи Божије; колеснице

пламенолика; почивалиште живога Бога; неизрециви саставе тела Христова; гнездо орла небескога; грлице богогласна; голубице кротка, тиха и незлобива; мајко чедољубива; бездно милости која растура облак гњева Божјег; дубино неизмерива; тајно неизразива; чудо несазнајно; нерукотворна Цркво јединога Цара свих векова: каде миомирисни; скерлете скупоцени; порфиро боготкана; рају душевни; шибљико живоносног дрвета; цвете прекрасни који си нам исцветао небеску радост; грозде спасења нашег; чашо Цара небеског у којој се измеша од Духа Светога вино неисцрпне благодати; посредници Закона; почетку истините ве ре Христове; стубе непоколебљиви; поморе јеретика; мачу јарости Божије на богопротивнике; страху ђаволима; по бедо у биткама; истинска чуварко свих хришћана, и сигурно спасење целога света! О, свемилостива Госпођо, Владарко Богородице, услиши нас који Ти се молимо, и покажи милост своју на људима Твојим; моли Сина свог да се избавимо од сваког зла; и обитељ нашу, и сваку обитељ, и град и земљу верних, и људе који побожно прибегавају и призивају свето име Твоје, — сачувај од сваке напасти, погибије, глади, земљотреса, поплаве, пожара, покоља, најезда туђинаца, и међусобног рата, од сваке болести и од сваке беде, да ни болести, ни претње, ни помор, нити какав гњев Божји не тамане слуге Твоје, него нас чувај и спасавај милошћу својом, Госпођо, која се молиш за нас; и подај нам увек погодно време за напредовање усева. Помогни, подигни и помилуј, свемилостива Господарице, оне што су у разним опасностима и невољама. Опомени се слугу Твојих, и не презри сузе и уздахе наше; и обнови нас благодаћу милости своје, да бисмо се нашавши у Теби помоћницу, с благодарношћу тешили. Сажали се, Госпођо пречиста, на немоћне људе своје, надо наша: расејане сабери, заблуделе на прави пут изведи, отпале од благочестиве отачке вере опет поврати, старост подржи, младеж научи, децу васпитај; и прослави оне који Тебе славе; нарочито пак Цркву Сина Твог чувај и брани у све дане. О, милостива и свемилостива Царице неба и земље, Богородице Приснодјево, помилуј све православне хришћане, чувајући их под окриљем милости своје; и заштити их чесном ризом својом, и моли Христа Бога нашег који се из Тебе оваплотио без семена, да нас наоружа небеском силом против туђинаца и сународника наших који устају на нас и на веру нашу православну. Спаси и помилуј, Госпођо, пресветог патријарха нашег, Свети Синод, и преосвећене митрополите, архиепископе и епископе православне, свештенике и ђаконе, и сав клир црквени, и све православне људе, који се клањају и моле пред чесном иконом Твојом; погледај на све нас погледом милостиве помоћи Твоје; подигни нас из дубине греховне, и просвети очи срца да гледају на спасење; милостива нам буди овде; и на Страшном суду моли за нас Сина Твог; оне слуге Твоје што су се у побожности преставили из овог живота, уврсти у вечном животу са Анђелима и Арханђелима и са свима Светима да стану са десне стране Сина Твог и Бога; и молитвом својом удостој све православне хришћане да са Христом живе и да се у небеским насељима наслађују радости анђелске. Јер си Ти, Госпођо, слава небеских и нада земаљских бића. Ти си наша нада, и заштитница свих који Ти прибегавају и ишту Твоју свету помоћ; Ти си наша усрдна молитвеница пред Сином Твојим и Богом нашим; Твоја материнска молитва може много да утиче на Њега; и по Твоме заступништву усуђујемо се приступати престолу благодати пресветих и животворних Тајни Његових, иако смо недостојни. Стога, гледајући на икони свечасни лик Твој и како на рукама својим држиш Сведржитеља, ми се грешни радујемо, и са умиљењем припадамо, и с љубављу је целивамо, очекујући, Госпођо, да помоћу Твојих светих богопријатних молитава достигнемо бесконачни живот, и непостиђени станемо на дан Суда с десне стране Сина Твог

и Бога нашег, славећи Га заједно са беспочетним Оцем и Пресветим и благим и животворним и једносушним Духом кроза све векове, амин.[71][72]

НАПОМЕНЕ:

[1] В среду утра, Канон Пресв. Богородици, песн 8 (глас 7. Октоих).

[2] Св. J. Дамаскин, De fide, III, 12; P. igr. t. 94, col. 1029 C.

[3] Недеља II Часног поста, на јутрењу, светилен; Посни Триод.

[4] Homil. 37; P. gr. t. 151, col. 472 CD. 473 A.

[5] тамо; col. 461.A.

[6] Беседа о Светој Богородици; P. gr. t. 77, col. 996.

[7] Еп. Дионисије Козански, код Др. Атанасија Јевтић, ΄Η Θεοτόκοβ, стр. 270, Атина, 1970.

[8] Беседа Против Несторија; Дјејан. Вселен. Соборов, том I, 638, Казањ, 1889.

[9] Св. Јован Дамаскин, Беседа трећа на Успење, 5. Ср. Θεοτόκος стр. 220.

[10] Ср. Јн. 1, 17; Лк. 1, 28.

[11] Откр. 14, 6.

[12] Тропар Ваведења; 21. новембар.

[13] Богојављење, припев вторагo Канона.

[14] Св. Дамаскин код Јером. Атанасије, θεοτόκοε. стр. 188.

[15] Лк. 1, 26—38.

[16] Вечер, стихире самогласне; Благовјешчение Пресв. Богородице.

[17] Канон Архангела, песма 3; Сабор Арханг. Гаврила, 26 март.

[18] Вечер, на Госп. воззвах, Слава.

[19] Беседа на Благовести; P. gr. t. 96, col. 643 D. 644 C.

[20] На хвалите стихире;Благовјешч.Пресв.Богородице.

[21] 1 Кор.2, 9.

[22] На хвалитех стихире;Благовјешчениje,25 март.

[23] Ср. 2 Петр. 1, 3—9.

[24] Вечер. на Госп. воззв. стихире; Рождество Богородице, 8 септ.

[25] На утрени, на стиховн. стихири; Предпразднство Рожд. Богородице, 7. септембар

[26] На мал. вечерни, на стихов. стих.; Рождество Пресв. Богор.,8. септембра..

[27] На велицјеј вечерни, на Литији стих.; тамо.

[28] тамо.

[29] На утрени. светилен.; Предпразнство Рождества Богородице; 7. септембар.

[30] тамо, на утрени, по полијеп. сједален.

[31] тамо, на велиц. вечерни, на стихов. стихир.

[32] тамо, на утрени, Канон, песн. 3.

[33] Акатист Благовештенски.

[34] Тропар Рождества Пресв. Богородице.

[35] 2 Кор. 6, 16; 1 Кор. 6, 19; 1 Кор. 3, 16.

[36] на утрени, Канон, песн. 7; Благовјешчение.

[37] Вечер, на Госп, воззв. стихир.; Положеније чест. Пресв. Богородици, 2 јули, Минеј.

[38] тамо, на утрени, светилен.

[39] тамо, тропар.

[40] Ср. Јн. 11, 11-44; Мт. 9, 24.

[41] Јером. Атанасије, θεοτόκος. стр. 54.

[42] тамо, стр. 56, 57.

[43] тамо, стр. 132.

[44] тамо, стр. 180.

[45] тамо.

[46] тамо, стр. 220.

[47] тамо, стр. 222.

[48] тамо, стр. 206.

[49] На стиховн. стихир. Успенија; август 16, Минеј.

[50] тамо, на утрени седален.

[51] тамо, Канон праздника Богородице, песн. 1.

[52] тамо.

[53] тамо, Кондак праздника Богородице.

[54] тамо, Канон, пјесн 6.

[55] тамо, седален.

[56] на утрени, седален; 17 август, Минеј.

[57] тамо, Канон празника, песн 1; 18 август, Минеј.

[58] тамо, песн 4.

[59] на утрени, седален; 19 август.

[60] Јн. 1, 9.

[61] Молитве Пресветој Богородици, стр.; 5. 8. 12. 14. 26. 49—50. 51—52; превео Архим. Јустин; Београд, 1975.

[62] P. gr. t. 99; col. 720. 721. 724. 725.

[63] Лк. 12, 49.

[64] Јн. 6, 56.

[65] Λόγος 45, 9; стр. 221, 222, 223.; Издање, 1886.

[66] Духовна лира, стр. 490—492; Крагујевац, 1938.

[67] ср. Лк. 10, 42.

[68] Друга молитва у Благовештенском Акатисту Пресветој Богородици.

[69] Молитве Пресветој Богородици, стр. 47—48; превео Архим. Јустин; Београд, 1975.

[70] Лк. 2, 10— 11.

[71] Прва молитва у Благовештенском Акатисту Пресветој Богородици.

[72] Ово поглавље о Пресветој Богородици сачињава органску целину са поглављем „О Пресветој Богородици, Приснодјеви Марији Богородици" у другој књизи ове Догматике, стр. 233—256 (Београд 1935).

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА СВИХ СВЕТИХ

Светитељи Божији

Самом природом Цркве одређен је однос међу члановима Цркве, па били они на земљи или у загробном свету. Пошто сви чланови Цркве сачињавају једну тајанствену недељиву органску целину — Богочовечанско тело Господа Христа, коме је сам Он бесмртна Глава, пуноћа која све испуњава у свему;[1] и пошто као таква Црква никада не умире нити подлеже смрти, то телесна смрт земаљских чланова Цркве не прекида везу која постоји између земаљских и преминулих чланова њених, већ је она увек жива и непрекидна. Чудом благодатне вере и христолике љубави сједињени и сљубљени у једно Богочовечанско тело Христово, сви небески и земаљски чланови Цркве су сутелесници Христови:[2] њих оживљава један бесмртни живот, једна благодат Светога Духа, домаћи су Богу и сажитељи светима,[3] и опште међу собом као делови једнога тела, као житељи једнога града Божјега — Јерусалима Небеског,[4]који је мати свима.[5] Но однос земаљских чланова Цркве није подједнак према свој усопшој браћи нашој по вери: друкчији је према светитељима, то јест према оним преминулим члановима Цркве који су својим благодатно-врлинским животом на земљи

постигли еванђелско савршенство душе, због чега их је Бог прославио; друкчији пак према осталим несавршеним члановима.

Побожно поштовање Светитеља састоји се у молитве ом односу према њиховим христоликим личностима, у прослављању њихових богочежњивих врлина, у смиреном подражавању светог живота њиховог, и у молитвеном призивању њихове благодатне помоћи. Прослављајући свете подвижнике вере, Црква их прославља као прославитеље Бога, као богоносце, као оне у којима је Бог неисказано диван: „диван је Бог у Светима Својим".[6] Величајући њихове благодатне подвиге на земљи, Црква их велича као неуморне трудбенике и испунитеље Еванђеља Христова, као Христоносце, као оне у којима Христос живи и обитава.[7] У самој ствари, указујући побожно поштовање Светитељима, ми га указујемо Богу у њима, Богу „који у Светима обитава"; указујемо га Христу у њима, Христу који живи у светим душама. Поштујући Светитеље побожно и молитвено, ми их ни у ком случају не боготворимо, не поштујемо као богове, већ као угоднике Божје, као пријатеље Божје, као пријатеље Христове, као домаће Богу, као сажитеље Богу, као сунаследнике Христове, као посреднике и заступнике наше пред Богом. То своје побожно поштовање ми им указујемо на разне начине: празновањем њихових празника, подизањем храмова у њихово име, угледањем на њихове врлине и подвиге, молитвеним призивањем.

Божанска светост је циљ људског живота на земљи. Ради тога је Бог и постао човек, да нам као Богочовек покаже како се може постати божански свет. Помоћу чега? помоћу светих тајни и светих врлина. Ради тога је Бог и створио човека боголиким: да би за њега било природно живети у Богочовеку Господу Христу, у Богочовечанском телу Цркве, и тако постати божански свет. Та благовест брује кроз свето Еванђеље. Свети апостол Петар, позивајући хришћане да буду свети као што је и сам Бог и Господ Христос свет, благовести: По Свецу (то јест по Господу Христу) који вас је позвао, и ви будите свети у свему живљењу. Јер је писано: будите свети, јер сам ја свет.[8] Сам Спаситељ наређује Својим следбеницима: Будите савршени, као што је савршен Отац ваш небески. [9] Сав у срцу богочовечанских благовести Спасових свети апостол Павле благовести хришћанима: Сам Бог мира нека вас потпуно освети.[10]Јер шта Бог хоће од вас? — Светост. Воља Божја је светост ваша.[11]

Светитељ је уствари једини прави човек. Господ Христос је зато и постао човек, да као Богочовек развије човека у благодатног богочовека. Богочовечанско тело Христово, Црква и јесте божанска радионица која помоћу светих тајни и светих врлина преображава људе у свете људе, у благодатне богољуде. У њој се сваки освећује по мери свога живљења у светим тајнама и светим врлинама. У томе су најревноснији Светитељи, који подвизима својим постају чудотворни христоносци, богоносци. И ми, побожно поштујући њих, и угледајући се на њих, величамо у њима јединог истинитог Бога и Господа рода људског Исуса Христа, који је једини извор божанске светости за бескрајно загонетно биће што се човек зове.

Колико је светост Светитеља драгоцена и важна у очима самога Бога, показује то што сам Бог велича и слави праведнике који су својим богоугодним животом постигли светост.[12] Њих божанско Откривење назива пријатељима Божјим, јер су свеврлинском вером постали блиски и домаћи Богу.[13] Сам Бог толико воли праведнике, толико их цени, да због њих спасава читаве безаконе градове и снисходи њиховим молитвама.[14] Када свесавршени и свемоћни Господ тако уважава праведнике, онда је природно што им Црква указује побожно и молитвено поштовање. Јер поштујући Светитеље, ми уствари поштујемо Онога у њима који је једини свет, и који једини има љубави и моћи да

Светитеље чини светима. Следећи заповестима Божјим, побожни људи Старога Завета побожно су поштовали праведнике не само за њихова живота за земљи, [15] већ и после њихове смрти. Вечна је старозаветна благовест: Праведник ће се спомињати вечно.[16] Под укор и осуду падали су они који нису одавали дужно поштовање праведницима и после њихове смрти.[17] Сећање на њих треба да је бесмртно, јер је врлина бесмртна, и њу признају и Бог и људи.[18]

У НовомЗаветусамТворацБогочовечанскогдомостројаспасењадајеновузаповест о побожном поштовању Христоносних Апостола и Подвижника вере. Он говори Својим Ученицима: Ви сте пријатељи моји.. . Више вас не називам слугама, јер слуга не зна шта ради господар његов; него вас назвах пријатељима, јер вам све казах што чух од Оца свога.[19] Који вас прима, мене прима, а који прима мене, прима онога који је мене послао.[20] Ко се вас одриче, мене се одриче; а ко се мене одриче, одриче се Онога који је мене послао.[21]

Нема сумње, ове божанске речи Спасове траже указивање побожног поштовања Христоносцима и Богоносцима. Указивано њима, оно се указује Њему у њима, а преко Њега — Његовом Небеском Оцу. Такав смисао имају и друге Спасове речи, упућене Апостолима: Ви сте светлост света; не може се град сакрити кад на гори стоји. Нити се ужиже свећа и меће под суд него на светњак, те светли свима који су у кући. Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела, и славе Оца вашега који је на небесима.[22] — Ове Спасове речи значе: Апостоли — Светитељи нису по себи светлост већ преноситељи истините Светлости — Христа, који вели за себе: Ја сам светлост света.[23] — Међутим, Апостоли су помоћу вере и љубави упалили душе своје том Светлошћу, и они светле њоме. Отуда се прослављањем њих, слави Господ Христос у њима, јер је Он њихова слава и светлост. Такав смисао имају и Спаситељеве речи о поштовању које људи указују пророцима и праведницима: Који прима пророка у име пророчко, награду пророчку примиће; и који прима праведнике у име праведничко, награду праведничку примиће.[24]

Христоумни апостол Павле, који је рекао: „јединоме Богу част и слава кроза све векове",[25] поставља као правило вере: „слава, част и мир свакоме који чини добро",[26] тојест свакоме верноме слузи Божјем који веру своју пројављује у богоугодним делима светих богочовечанских врлина, и тиме прославља Бога у себи и у онима око себе. Христоносни апостол не кори Галаћане већ им одобрава што су њега, проповедника Еванђеља, примили „као ангела Божја, као Христа Исуса."[27] Исто тако он богонадахнуто велича, поштује и слави све свете подвижнике вере, стављајући њих изнад свега и ценећи њих више него сав свет, њих — „којих не беше достојан сав свет."[28] Горећи побожним поштовањем према светим подвижницима вере, он даје јасну заповест како се хришћани имају односити према њима: Сећајте се наставника ваших који вам казиваше реч Божју; гледајте на свршетак њехова живота, и угледајте се на веру њихову.[29] Свети апостол Јаков благовести: Молитва праведнога може много помоћи.[30]

у Богочовечанском телу Цркве сваки живи у свима и и сви у свакоме. Све им је саборно, богочовсчански саборно: сви су сутелесници један другоме, под једном Главом — Господом Христом, Богочовеком.[31] Сваки саосећа свима, и сви свакоме, и то по мери благодатно-врлинске развијености своје душе. Светитељи саосећају неисказано шире и дубље и осетљивије него обични чланови. Они далеко саосећајније осећају муку грешника од њихове грешности него сами грешници. Зато је природна и спасоносна нада и уздање грешника у спасоносну силу молитава Божјих Светитеља. И непрекидна у Цркви Спасовој.

Очигледна је чињеница: сва богослужења у Цркви препуна су молитава, упућених Светитељима: да се моле за спасење наше, за обожење наше, за охристовљење наше, за отројичење иаше. То непобитно сведоче: и Октоих, и Минеји, са свакодневним службама разним Светитељима. Но најречитије и најубедљивије то сведочи света Литургија. Разуме се, то сведоче све молитве, и оне личне и оне саборне, данонoћно упућиване од стране Цркве светим Угодницима Божјим.

Из тог безобалног мора црквене молитвености да наведемо само једну, са Литијског вечерња, молитву: Спаси Боже људе Своје и благослови наслеђе Своје, посети свег Твој милошћу и добротом, прослави православне хришћане, и ниспошљи нам милост Своју обилату: молитвама свепречисте Владарке наше Богородице и Приснодјеве Марије; силом часног и животворног Крста; молитвеним посредовањем чесних Небеских Сила Бестелесних; чесног славног пророка, претече и крститеља Јована; светих славних и свехвалних Апостола; светих Отаца наших и великих васељенских учитеља и светитеља: Василија Великог, Григорија Богослова и Јована Златоуста; светог оца нашег Николаја, архиепископа Мирликиског, Чудотворца; светих равноапостолних Кирила и Методија, учитеља словенских; светог равноапостолног великог кнеза Владимира; светих Отаца наших целе Русије чудотвораца: Михаила, Пстра, Алексија, Јоне и Филииа; светих српских просветитеља и учитеља: Симеона Мироточивог, светитеља Саве, Арсенија, Максима, Василија и Петра; светих славних и добропобедних Мучеиика; преподобних и богоносних Отаца наших; светих и праведних богородитеља Јоакима и Ане (и име светога чији је храм, и име светога чији је дан), и свих Светих, — молимо Те, многомилостиви Господе, услиши нас грешне који Ти се молимо, и помилуј нас.

Да, чудесна богочовечанска света саборност, увек: сви Свети; увек: на челу свих Светих Пресвета Богомајка; увек: сав живот и свака молитва у Цркви „са свима Светима".[32] То сведочи и Еванђеље Спасово преведено у живот људски: „Житија Светих". Та саборност и држи и подржава код хришћана свете врлине, нарочито храбру врлину наду: „јер се надом спасосмо".[33] Због грешности наше спасавамо се надом, у којој је наша молитва, маша љубав, наша милостивост, и свака наша богочовечанска врлина. Када у пас грешних малаксава у нама нада или због слабе вере наше, или због грехова наших, онда нас од дављења у мору грехољубиве немоћи наше спасава једино нада у свете молитве самилостивих и жалостивих Светитеља Божјих којих је пуна и препуна Црква Божија. Свакога дана имамо безброј помоћника наших у Светитељима Божјим које празнујемо.

При томе је потребно: да вера наша, и свака врлина наша расте њиховом вером, њиховом врлином. Спасење верних, нарочито оних грешних, у многоме се састоји у молитвеном призивању Светитеља Божјих, увек неизмерено самилостивих и бесмртно човекољубивих самилошћу и човекољубљем Јединога Човекољубца. А кроз све то, и у свему томе, наше ревносно благодатно-врлинско живљење „са свима светима". То је нада наша, то љубав наша, то спасење наше, то охристовљење наше, то обожење наше, то отројичење наше, то све наше у свима световима Божјим. Под молитвеним условом Помињући Пресвету, Пречисту, Преблагословену, славну Владарку нашу Богородицу и Приснодјеву Марију са свима Светима, сами себе и једни друге и сав живот свој Христу Богу предајемо.

НАПОМЕНЕ:

[1] Еф. 1, 10. 22

[2] Еф. 3, 6.

[3] Еф. 2, 19.

[4] ср. Јевр. 12, 22—23.

[5] Гал. 4, 26.

[6] Пс. 67, 36.

[7] Ср. Гал. 2, 20; Јн. 14, 23; 1 Кор. 11, 1; 4, 16.

[8] 1 Петр. 1, 15—16; ср. 3. Мојс. 11, 45; 19, 2.

[9] Мт. 5, 48.

[10] 1 Сол. 5, 22.

[11] 1 Сол. 3, 3.

[12] Прич. Сол. 11, 20; Пс. 5, 12—13; Јов. 1, 8; 2, 3; 42, 7—8.

[13] Ср. 2 Днев. 20, 7; Ис. 41, 8; Јак. 2, 23; Јн. 15, 15; Лк. 12, 4.

[14] 1 Мојс. 18, 23—32; Пс. 145, 8; 6, 9—11; 138, 17; 33, 16, 18—19.

[15] Цар. 1, 23; 2 Цар. 24, 30; 3 Цар. 18, 7; 4 Цар. 1, 13.

[16] Пс. 111, 6; ср. Прич. Сол. 10, 7; Прем. Сир. 44, 1—50.

[17] Прем. Сол. *2,* 16. 21. 22.

[18] Прем. Сол. 4, 1.

[19] Јн. 15, 14—15.

[20] Мт. 10, 40.

[21] Лк. 10, 16.

[22] Мт. 5, 14—16.

[23] Јн. 8, 12; ср. 1, 9; 9, 5; 12, 35.

[24] Мт. 10, 41.

[25] 1 Тм. 1, 17.

[26] Рм. 2, 10.

[27] Гал. 4, 13—14.

[28] Јевр. 11, 4—12, 1.

[29] Јевр. 13, 7; ср. 1 Сол. 5, 12—13.

[30] Јак. 5, 16.

[31] Ср. Еф. 3, 6. 17—19.

[32] Еф. 3, 18.

[33] Рм. 8, 24

ТОМ III

ЦРКВА СВИХ СВЕТИХ

Свете Мошти

Нема сумње, материја је најзагонетније, најтајанственије и најсложеније заступљена у људском телу. Мозак!? — Каква се све чудесна тајанства збивају између његове материје и душе! Свеколико је искуство рода људског: ничим се та тајанства не могу докучити ни осазнати. Тек нештонешто од тога доступно је људском чулноразумном испитивању. Исто тако и срце човеково — саткано све од самих небоземних тајни. Тако саткани и — свака ћелија у телу људском, и сваки молекул, и сваки атом. Све и сва је на овом тајанственом путу ка Богу, ка Богочовеку. Јер створена Богом Логосом, материја је самим тим богоцентрична. Поред тога, Својим доласком у наш земаљски свет, и Својим целокупним Богочовечанским домостројем спасења света: Господ Христос је очигледно показао да је не само душа него и материја створена од Бога и за Бога, и да је Богочовек: и за њу све и ова као и за душу. Јер саздана Богом Логосом материја је сва својим најунутрашњијим нервом — богочежњива, христочежњива.

Очигледан доказ тога је то што је Бог Логос постао тело, постао човек.[1] Тиме је материја узвеличана божанским величањем, и ушла у благодатно-врлински подвиг обогочовечења, охристовљења. Бог је постао тело, постао човек, да би се сав човек, све тело испунило Богом, и Његовим чудотворним силама и моћима. Са Богочовеком Господом Христом, са Његовим телом материја је сва кренула Христовим путем: путем обогочовечења, преображења, освећења, васкрсења, вазнесења, ка надхерувимској слави и вечности. И све то бива и све се то збива кроз Богочовечанско тело Цркве, која и јесте Богочовек Христос у васцелој пуноћи Своје Богочовечанске Личности, пуноћи „која све испуњава у свему".[2] Тим богочовечанским живљењем својим у Цркви тело се, као материја, као вештаство, освећује Духом Светим, и тако отројичује Светом Тројицом. На тај начин материја постиже свој врховни божански смисао и циљ, своје вечно блаженство и своју богочовечанску бесмртну радост.

Светост Светитеља, светост и њихове душе и њиховог тела је од њиховог ревносног благодатноврлинског живљења у Богочовечанском телу Цркве Христове. Таква, светост обухвата целокупну личност човекову: сву душу и тело, све што улази у тајанствено устројство човекова бића. Светост Светитеља се не задржава само у души њиховој, већ се неминовно распростире и на тело њихово, те је у Светитеља свето и душа и тело. И ми, побожно поштујући Светитеље, поштујемо целокупну личност њихову, не раздељујући при томе свету душу од светог тела. Отуда је побожно поштовање светитељских моштију природан саставни део побожног поштовања и молитвеног призивања Светитеља. Све то сачињава један недељиви подвиг, као што душа и тело сачињавају једну недељиву личност светитељску. Очигледно, Светитељ за живота на земљи непрекидном и једнодушном благодатно-врлинском сарадњом душе и тела свог, постиже светост личности своје, испуњује и душу и тело благодаћу Светога Духа и тако их претвара у сасуде светих тајни и светих врлина. Стога је сасвим природно

указивати побожно поштовање и једном и другом светом сасуду Божје благодати. Јер благодатна сила Христова проничс, облагодаћује све састојке човекове личности и сву личност као целину. Непрекидним еванђелским подвизима Светитељи постепено испуњују себе Духом Светим, тако да и света тела њихова, по речи светог Апостола, постају храмови Светога Духа.[3] Уселивши Христа вером у срца своја,[4] а Бога Оца делотворном љубављу и испуњавањем заповести,[5] утврдивши се у Дуχу Светом благодатним подвизима,[6] Светитељи се отројичују, постају обитељи Свете Тројице,[7] храмови Бога живога,[8] и сав им живот протиче: од Оца кроз Сина у Духу Светом. И поштујући побожно свете мошти светитељске, Црква поштује храмове Светога Духа, храмове Бога живога, у којима Бог благодаћу живи и после телесне смрти Светитеља, и по премудром благоволењу Свом чини чудеса из њих и кроз њих. И та чудеса, која бивају од светих моштију, посведочавају да је побожно поштовање њихово од стране људи угодно Богу.

Побожно поштовање светих моштију, засновано на њиховом чудотворству, води порекло из Божанског Откривења. — Још у Старом Завету Бог је благоволео да свете мошти неких Својих угодника прослави чудесима. Тако је од додира светих моштију пророка Јелисеја васкрснуо мртвац.[9] Гроб и кости пророка, који је Јеровоаму претсказивао разрушење идолских олтара, били су у великом поштовању код Јудејаца.[10] Патријарх Јосиф оставља завештање синовима Израиљевим да чувају кости његове у Египту, и при одласку однесу их у земљу обећану.[11]

Нови Завет је уздигао тело људско на небивалу, божанску висину, и прославио га славом какву немају Херувими и Серафими. Благовест је Новог Завета о телу: смисао и циљ тела људског јесте да заједно са душом стекне и наследи живот вечни у блаженству вечном. Господ Христос је дошао да спасе = охристови = обожи = обогочовечи целога човека, то јест и душу и тело, и да им васкрсењем осигура победу над смрћу и живот вечни. И нико никада није тако прославио тело људско као што је то учинио Господ Христос васкрсењем Својим са телом и вазнесењем тела на небо и вечним седењем у њему с десне стране Бога Оца. На тај начин Васкрсли Господ је унео залог васкрсења у природу људског тела и — „сваком телу пропутио пут у живот вечни".[12] Од тада човек зна да је тело створено за вечност кроз богочовечност, и да је божански посао његов на земљи: заједно са душом борити се за живот вечни[13] борити се свим благодатно-врлинским средствима, и тако облагодатити себе, испунити себе благодаћу Божјом, претворити себе у храм Духа Светога, у храм Бога живога. [14]

Имајућиувидудајеовакавновозаветницильтелаљудскогпостигнутиостварен у личностима Светитеља, хришћани и указују побожно поштовање телима светитељским, светим моштима њиховим — као светим храмовима Духа Светога који благодаћу Својом борави у њима. Но Свето Откривење показује да по неизмерном човекољубљу Свом Дух Свети борави благодаћу својом не само у телима Светитеља већ и у одећи њиховој. Тако, убруси светог апостола Павла исцељују болеснике и изгоне нечисте духове;[15] плаштом својим пророк Илија удара по води, раздваја воду Јордана и сухим коритом прелази Јордан са својим учеником Јелисејем;[16] то исто са истим плаштом чини сам пророк Јелисеј, по узећу Илијином на небо.[17] А све то има своју божанску потврду и објашњење у божанској сили која је боравила у хаљинама Спаситељевим, које су обавијале Његово пречисто божанско тело.[18] Штавише, по неисказаном човекољубљу Свом, Божански Господ чини да слуге Његовог Божанства чине чудеса не само

телом и оделом већ и сенком тела свог, што сведочи догађај са светим апостолом Петром: његова сенка исцељује болеснике и изгони нечисте духове.[19]

Бесмртна благовест Светог Откривења о светим моштима и њиховом побожном поштовању посведочена је, и непрекидно се посведочава Светим Предањем од Апостолскога доба до данашњега дана. Безбројне су свете мошти светих Угодника Божјих широм православнога света. Чудеса њихова су неизбројна. Побожно поштовање њихово од стране православних хришћана је посвеместно. И то несумњиво зато што свете мошти чудотворством својим побуђују њих иа побожно поштовање њихово. Од самог почетка, у апостолско доба, хришћани су побожно чували чесне мошти Светог Претече и светих Апостола, те су оне могле доћи до нас; а за време гоњења они су склањали и скривали по домовима својим свештене остатке тела светих Мученика. И од тада па све до данашњега дана свете мошти светих Угодника Божјих чудесима својим разливају бесмртну радост богочовечанске вере наше по срцима православних хришћана. Сведочанства о томе безбројна су; навешћемо само неколико.

Како су свечано преношене и сретане свете мошти Светитеља, днрљиво описује Свети Златоуст у својој Похвалној речи о Светом Игњатију:[20] Ви, житељи Антиохије, отпустили сте епископа и примили мученика; отпустили сте га с молитвама а примили с венцима; и не само ви него и сви житељи успутних градова. Замислите, шта су све сви они морали осећати при повратку светих остатака његових! каквом су се слашћу наслађивали! у каквом усхићењу били! како су се радовали! каквим су похвалама одасвуд обасипали венценосца! Као што храброг ратника, који је победио све своје противнике, и у триумфу иде са бојишта, усхићено сусрећу гледаоци, не дају му чак ни на земљу да стане, него га подижу и на рукама носе дома, обасипајући га безбројним похвалама, — тако исто су и овог Светитеља сви житељи градова, почињући од Рима, једни за другима носили на својим раменима и предали нашем граду, славећи венценосца, хвалећи победника... у то време свети Мученик је даровао благодат свима тим градовима, утврдио их у побожности; а од тога доба па све до данас он обогаћује ваш град.

Говорећи о чудотворној сили светих моштију, Свети Јефрем Сирин вели о светим Мученицима: Они и по смрти дејствују као живи, исцељују болне, изгоне ђаволе, и силом Господњом одбијају сваки зли утицај њихов. Јер је светим моштима свагда присутна чудотворна благодат Светога Духа.[21]

При открићу светих моштију Светога Гервасија и Протасија Свети Амвросије се обраћа слушаоцима и говори са побожним усхићењем: Ви сте дознали, и чак сами видели многе који су се ослободили демона, а још више таквих који су се само руком коснули одеће Светих, и одмах се излечили од својих болести. Обновила су се чудеса древних времена од онога доба откако се доласком Господа Исуса излила на земљу благодат преизобилна: ви својим очима видите многе где су се исцелили као неком сенком Светих. Колико се убруса предаје из руке у руку! колико хаљина, које су биле положене на свештене остатке и од самог додира постале лековите, траже верни једни од других. Сви се труде да их се макар мало дотакну, и ко их се дотакне, оздрављује.[22] Образлажући зашто хришћани указу ју побожно поштовање светим моштима, Свети Амвросије благовести: у телу Мученика ја поштујем ране примљене за име Христово; поштујем успомену онога који живи бесмртношћу врлина; поштујем освећени прах исповедањем Господа; поштујем у праху семе вечности; поштујем тело које ме поучава љубити Господа и не бојати се смрти за Њега. . . Да, ја поштујем оно тело које је Христос удостојио мучеништва, и које има царовати са Христом на небу.[23]

Говорећи о чудотворству светих моштију, блажени Августин вели: О чему другом сведоче та чудеса ако не о ве ри која проповеда да је Христос васкрсао у телу и вазнео се са телом на небо? Јер и сами Мученици били су мартири = сведоци те вере. За ту веру они су положили живот свој, и добили могућност да све ово измољују од Господа за чије су име окусили смрт. Ради те вере они су претходно показали необично трпљење, да би се затим појавила таква сила њихова у свим чудесима.[24]

Свети Дамаскин , сумирајућиживотворноучењеСветогаПисмаиСветогаПредања о побожном поштовању светих моштију, херувимски благовести из олтара своје богоносне христолике душе: Светитељи су постали по благодати — χάριτι — оно што је Господ Христос по природи — φύσει. Тојест постали су богови по благодати: чиста и жива обиталишта Божја. Јер говори Бог: Уселићу се у њих, и живећу у њима, и бићу им Бог.[25] Притом, Свето Писмо говори: Душе праведника су у руци Божјој, и смрт их се неће дотаћи.[26] Јер смрт Светаца је пре сан неголи смрт. И: Драгоцеиа је пред Господом смрт светаца његових.[27] Према томе, шта је драгоценије него бити у руци Божјој? Јер Бог је живот и светлост, и који се налазе у руци Божјој налазе се у животу и светлости. А да Бог и преко ума — διά τον νον — обитава и у телима Светаца, сведочи свебожји Апостол: Не знате ли да су тела ваша храм живећег у вама Духа Светога?[28] Господ је Дух.[29] И још ова еванђелска истина: Ако ко поквари храм Божји, поквариће њега Бог: јер је храм Божји свет — а то сте ви![30] Стога, како не поштовати побожно одухотворење Божје, одухотворена телесна жилишта Божија? Јер они, будући живи, са смелошћу стоје пред Богом. Господ Христос нам је даровао мошти Светаца као спасоносне изворе који точе разноврсна доброчинства и изливају миро слаткомирисно. Нека нико у то не сумња! Јер када је по вољи Божјој из кршевите и тврде стене у пустињи потекла вода за жедни народ,[31] и из магареће чељусти — за жеднога Самсона,[32] зар је онда невероватно да из моштију светих Мученика изобилно тече миомирисно миро? Несумњиво тече, по свемогућству Божјем и по Божјем поштовању и уважавању Светаца. По старозаветном закону, ко се дотакао мртвога тела сматран је за нечистог седам дана.[33] Али Свеци нису мртви. Јер од како је Онај, који је сам Живот и Виновник живота, био убројан у мртве, ми већ не називамо мртвима оне који су уснули, преминули у нади на васкрсење и са вером у Ње га, ми их не називамо мртвима. Та и како може мртво тело творити чудеса? И на који се начин кроз свете мошти изгоне демони, удаљују болести, лече болни, прогледају слепи, очишћавају губави, прекраћују искушења и невоље, и сваки добри дар од Оца светлости[34] силази на оне који моле са чврстом вером.[35]

Васељенску веру Цркве о побожном поштовању светих моштију потврдили су богоносци Оци Светога Седмог Васељенског Сабора својом одлуком: Господ наш Исус Христос подарио нам је мошти Светитеља као спасоносне изворе који изливају разноврсна доброчинства на немоћне. Стога они који се дрзну одбацити мошти Мученика: ако су епископи — да се свргну, а ако су монаси и световњаци — да се лише општења.[36] — у Правилу 7 истог Васељенског Сабора вели се: Ако су који свети храмови освећени без светих моштију Мученика, наређујемо да се у њима поло же мошти уз уобичајену молитву.[37]

Да је побожно поштовање светих моштију саставни део Богочовечанског домостроја спасења сведоче и ове чињенице: од најдубље светопредањске старине храмови су зидани на гробницама и моштима Светитеља, и света Литургија се врши једино на антиминсу у коме се налазе честице светих моштију. Поред тога, богослужбене књиге, нарочито Минеји, препуни су молитава и песама које се

одиосе на побожно поштовање светих моштију. А Житија Светих изобилују сведочанствима о њиховом чудотворном делању, разливајући по срцима православних хришћана бесмртну радост вере наше православне = богочовечанске.

Све у свему: тајна светих моштију је у срцу новозаветне светајне: оваплоћења Бога.[38] Јер васцела тајна човечијег тела објашњена је оваплоћењем, отеловљењем Бога: Богочовеком Господом Исусом Христом. Отуда благовест, свеблаговест о телу: „Тело је за Господа, и Господ за тело".[39] А кроз тело човеково и сва твар, сва материја добила је свој божански смисао, богочовечански свесмисао.[40] Јер човеком, освећеним у Цркви светим тајнама и светим врлинама, освећује се, охристовљује се и твар, и материја. А уз то иде и ова радост: мироточивост многих светих моштију. То мило чудо дато је светим моштима да покаже да су хришћани заиста „Христов мирис Богу",[41] миришу на Бога, на небо. Еванђелска је истина: грех је човеков — смрад пред Богом; и сваки грех смрди на ђавола. Кроз свете тајне и свете врлине хришћани постају „Христов мирис Богу". Отуда се и свете мошти Светитеља мироточиве.

НАПОМЕНЕ:

---

[1] Јн. 1, 14

[2] Еф. 1, 23.

[3] 1 Кор. 6, 19; *3*, 17.

[4] Еф. 3, 17.

[5] Ср. 2. Кор. 13, 13; Гал. 5, 6; Јн. 14, 28.

[6] Ср. Еф. 3, 16; 3, 3; 1 Кор. 2, 12.

[7] Ср. Јн. 14, 23; 17, 21—23.

[8] 2 Кор. 6, 16.

[9] 4 Цар. 13, 21; Прем. Сир. 48, 14—15.

[10] 4 Цар. 23, 18; ср. 3 Цар. 13, 32.

[11] 1 Мојс. 50, 25.

[12] Литургија Св. Василија Вел., Молитва за време: „Свјат, свјат, свјат".

[13] Ср. 1 Тм. 6, 12; 2 Кор. 4, 18.

[14] Ср. 1 Кор. 3, 16—17; 6, 19; 2 Кор. 6, 16.

[15] Д. А. 19, 12.

[16] 4 Цар. 2, 8.

[17] 4 Цар. 2, 14.

[18] Ср. Мт. 9, 20—23.

[19] Д. А. 5, 15—16.

[20] P. gr. t. 50, col. 594.

[21] Похв. слово Мучен. во всјем мирје пострадав., — Твореније, част II, стр. 497; Москва, 1881.

[22] Episl. 22; P. lat. t. 16, col. 1022.

[23] Serm. 55, n. 11; P. lat. t. 17, col. 718 и 719.

[24] De civit. Dei XXII, 9.

[25] 2 Кор. 6, 16; 3 Мојс. 16, 12.

[26] Прем. Сол. 3, 1.

[27] Пс. 119, 6.

[28] 1 Кор. 3, 16.

[29] 2 Кор. 3, 17.

[30] 1 Кор. 3, 17.

[31] 2 Мојс. 17, 6.

[32] Суд. 15, 14—19.

[33] 4 Мојс. 19, 11.

[34] Јак. 1, 17.

[35] De fide, IV 15.

[36] Act. VII, Binii Concil, t. V, p. 794; 1636. г.

[37] Епископ Никодим Милаш: Правила Седмог Васељ. Сабора, књига I.

[38] Ср. 1 Тм. 3, 16.

[39] 1 Кор. 6, 13.

[40] Ср. Рм. 8, 19—23.

[41] 2 Кор. 2, 15.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА СВИХ СВЕТИХ

Свете Иконе

Род људски на земљи није друго до најраскошнији иконостас Божји. Овај свет, ови светови, ова васиона, ове безбројне васионе и јесу величанствени храм Божји, а људи — иконостас тога храма. Јер сваки је човек посебна икона Божја, слика Божја, обличје Божје. у тој боголикости је божанско величанство човека, свевредност човека, неуништива бесмртност човека, и ничим незаменљивост

човекова бића. Отуда је божански смисао и циљ човекова бића: ту боголикост развити и усавршити до највећег савршенства. Очигледно: човек је створен као потенцијални богочовек, да би из себе и собом усавршио човека у благодатног богочовека.

Тајна живота је божанска и света: човеку је дат живот да потпуно обоголичи себе, измала себе у савршену свету икону Божју, да постане потпуно боголик, потпуно христолик, да потпуно охристоличи себе. Зато је Бог и постао човек да нам као Богочовек, као Црква да сва средства да у њој и њоме постигнемо тај богопостављени узвишени циљ. Јер је Богочовекова благовест над благовестима и заповест над заповестима: Будите савршени као што је савршен Отац наш небески.[1] А то постићи, како? Помоћу светих тајни и светих врлина. Јер се помоћу њих расте „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[2]

Но та боголикост, та првобитна христоликост постала је унакажена у човеку. Чиме? — Грехом, смрћу, ђаволом. А грех, сваки грех личи на ђавола, и оћавољује човека. Светоотачка је, златоустовска је мисао: „грех је ђаво". Да, сваки грех је ђаво: мали грех — мали ђаво, велики грех — велики ђаво. Нема сумње, ђаво је главни проналазач и творац и зачетник греха. И он се свим силама труди да оћаволичи човека, да у души његовој потисне боголикост и измала ђаволикост. И тако чавека начини иконом ђавола, сликом ђавола. И уместо слике Божје у души се грехољубљем намала слика ђавола. И човек живи водећи себе између боголикости и ђаволикости. Боголикост — обоголичење; ђаволикост — оћаволичење. Сваким. својим грехом човек оћаволичује себе; а сваком врлином и сваком светом тајном обоголичује. И тако непокајно грехољубиви људи постају — „деца ђавола",[3] а христољубиви — деца Божија.[4] Оћаволичење бива кроз грехе и страсти; обоголичење — кроз свете тајне и свете врлине: док се Христос не уобличи у нама.[5]

Сваки човек је иконописац, јер душу своју иконопнше, богопише или ђавопише. Да, човек је или богописац или ђавописац: кроз богољубље — богописац, кроз грехољубље — ђавописац. Јер сваки грех носи на себи слику ђавола,и неминовно одсликава у души човековој своју слику, тесе тако душа претвара у ђавољи иконостас. Обоголичити васцелог човека помоћу Богочовека, — то је бесмртна мисија Цркве. И Црква непрекидно то ради, и на томе ради:да се васцели род људски усавршава у богоживљењу, у обоголичењу: да све људе преобрази у дивне иконе Божје,чисте од греха и страсти, и да ове у њима буде вечно и богочовечно. Отуда у Цркви кроз сву историју њену стална борба за молитвено и побожно поштовање светих икона.Не треба заборављати: ђаволу је главно: лишити човека боголикости, богосличности, унаказити у њему икону Божју,лик Божији, слику Божију. Насупрот томе сво Апостолско-светоотчако Предање јасно и исповеднички одлучно проповеда и исповеда: побожно поштовање светих икона. И кроз то указује васцелу тајну Богочовечанског домостроја спасења: Господ Христос је дошао у свет, постао човек — да у човеку васпостави и обнови пали лик Божји, икону Божју, образ Божји.[6]

Срцем свога бића побожно поштовање Светитеља Божјих извија се у молитвено поштовање њихових светих икона. Престављајући обличје светог тела Светитељског, тог свештеног сасуда благодати Божје, тог храма Духа Светога, тог храма Бога живога, свете иконе изазивају молитвено расположење у нама и појачавају поштовање према самим Светитељима. То се поштовање изражава: молитвеним созерцањем светих икона, побожним клањањем, целивањем, кађењем светих икона, и паљењем свећа пред њима. Но као што побожним поштовањем Светитеља — не боготворимо Светитеље, и побожним поштовањем светих моштију — не боготворимо мошти, тако и молитвеним поштовањем

светих икона — ми не боготворимо иконе, јер поштовање указујемо не вештаству од кога су направљене, већ свештеном лику као потсетнику на прволик, на оригинал.[7] Другим речима, побожним поштовањем светих икона ми одајемо молитвено поштовање живим личностима Светитеља које оне изображавају, а који стварно живе на небесима као молитвеници и заступници наши пред Богом. у таквом смислу поштујемо и иконе самог Господа Христа и светих Небеских Сила Бестелесних. Мада по Божанској природи Својој неописан и неописљив, и изнад сваке људске претставе, и речи, и слике, Господ Христос је Својим оваплоћењем, Својим учовечењем благоволео описати Себе, уобличити Себе у људско обличје,[8] урамити Себе у тело људско, и на тај начип постати видљиво обличје, видљиви лик, видљива икона Бога невидљивога.[9] Црква ту благовест богонадахнуто казује у благодатним молитвама својим: „Ти, Господе, који си Божанском природом Својом неописан, оваплотивши се у последње време, изволео си описати Себе; а примањем тела — узео си на Себе сва својства његова.[10] „Пресвета Богородице, неописани Логос Очев описа Себе оваплоћењем из Тебе".[11]

Све то даје нам могућности и права да Господа Христа, који је видљиво обличје Бога невидљивога, нзображавамо на светим иконама, клањајући им се с молитвеним умилењем и усхићењем. Јављања пак светих Анђела у људском облику дала су Цркви и разлога и права да и њих изображава на светим иконама.

Молитвено поштовање светих икона је не само у сагласности са Божанским Откривењем него и проистиче из њега као свог првобитног извора. — у Старом Завету Господ Бог наређује пророку Мојсеју да начини ковчег завета, опточи га златом, и постави у најважнијем делу старозаветног храма — у Светињи над Светињама, да би он био видљиви знак невидљивог присуства Божјег.[12]Уз то Господ наређује да се на заклопцу ковчега завета начине два херувима златна, и поставе на два краја заклопцу, обећавајући Мојсију да ће се састајати са њим и говорити „са заклопца између два херувима".[13] И још Бог наређује да се на завеси, која одваја Светињу над Светињама од светилишта, извезу херувими, као и на свих десет других завеса које су се налазиле у скинији.[14]

Тако направљен ковчег, и тако украшен херувимима, сведочио је о присусгву невидљивога Бога, побуђивао верне на побожно страхопоштовање пред Богом и ревносно испуњавање Његових заповести, окриљавао им душе на молитвено узлетање к Богу, на данонођно херувимско служење Господу. То утолико пре што су Јевреји побожно поштовали свете Анђеле као блажене слуге Божије, и своје заступнике, посреднике, помоћнике.[15] Када је ковчег полазио на пут, Мојсије говораше: устани, Господе, и нека се разаспу непријатељи твоји, и нека беже испред тебе који мрзе на тебе. А кад се ковчег заустављао, говораше: уврати се, Господе, к мноштву тисућа Израиљевих.[16] Када пак Израиљци, предвођени Исусом Невином, претрпеше пораз од Гајана, — „Исус раздрије хаљине своје и паде лицем на земљу пред ковчегом Господњим, и лежа до вечера, он и старешине Израиљеве", на што му се Господ јави и рече шта треба да ради, да би се одржао пред непријатељима својим.[17] А када се за царовање Давидова ковчег завета преношаше из дома Аведарава у град Давидов, и „Давид из све снаге играше пред Господом", подругну му се Михала, кћи Саулова, на што јој Давид рече: „Играо сам, и играћу пред Господом; и још ћу се већма понизити, још ћу мањи себи бити".[18] Подразумевајући под подножјем Божјим ковчег завета, Давид призива и друге да му се клањају: Узвишујте Господа Бога нашега, и клањајте се подножју његову, јер је свето.[19] — А када Соломон сагради велељепни храм Богу, он „начини два херувима у Светињи над Светињама; десет лаката беше висок сваки; а све зидове храму унаоколо искити резаним

херувимима".[20] И такав храм Господ Бог освети и благослови, о чему је у Светој Књизи написано: И јави се Господ Соломону, и рече му: услишио сам молбу твоју и молитву твоју, којом си ме молио: осветио сам храм овај који си сазидао да ту наместим име своје до века; и очи ће моје и срце моје бити онде вазда.[21] И Јевреји су се клањали Господу и храму, и указивали дужно поштовање како ликовима херувима тако и осталим свештеним принадлежностима храма као обличју и сенци небеских ствари.[22]

Побожно кађење пред светим иконама засновано је на непосредној заповести Божјој Аарону, да намести златни олтар кадиони пред ковчегом завета и да свако јутро кадом миомирисним кади ковчег завета и херувиме на њему, као и завесу пред ковчегом завета на којој су били извезеии херувими.[23] Уједно са заповешћу о кађењу Господ је дао заповест и о паљењу свећа пред светим иконама.[24]

Но за неке настаје питање, да ли такви ликови херувима, и побожно поштовање које им је указивано, не противречи другој заповести Божјој у Декалогу: Не гради себи лика резана нити какве слике од онога што је горе на небу, или доле на земљи, или у води испод земље. Немој им се клањати нити им служити.[25] — Ни у ком случају, јер су и ликови херувима израђени по заповести Божјој, а и побожно поштовање им је указивано по заповести Божјој. Они нису престављали собом никаква божанства, нити су их Јевреји сматрали божанствима. Они су претстављали собом бића која служе јединим истинитом Богу, бића која се јављају као најближе слуге Божије, као најревноснији вршиоци воље Божије. И само као таквима указивано им је побожно поштовање. А под ликовима резаним (= кумирима) у другој заповести Декалога разумели су се идоли, којима би људи хтели да потисну истинитаг Бога, да га замене њима, и ставе њих на место Божје.[26]

Нема сумње да су се ликови херувима налазили и у обновљеном храму јерусалимском, који је Господ Исус тако ревносно посећивао ради молитве, и никада ниједном речју није осудио свештене принадлежности његове. Напротив, Он их је са искључивом ревношћу штитио, тако штитио да је у Свом земаљском животу само два пута по дигао бич на људе, и оба пута у заштиту чистоте и светости храма као дома молитве и дома Оца Свог небеског, и то подигао на оскврнитеље храма.[27] По угледу на овога Господа и Учигеља, Апостоли су, по силаску Светога Духа на њих, многократно одлазили у исти храм на молитву[28] и проповед Еванђеља,[29] што указује да и они нису видели ничег идолопоклоничког у ликовима херувима. Говорећи о старозаветној скинији и њеним богослужењима као обличју и сенци небеских ствари, Апостол Павле подржава мисао да новизаветни хришћански храм својим устројством мора још више личити на небеску нерукотворену скинију.[30]

Ово учење Светога Писма о светим иконама постаје очигледније и бесмртније и при летимичном осврту на учење Светог Предања о томе. Свето Предање сведочи: сам Господ Христос благоволео је на чудесан начин изобразити лик свој на убрусу и послати га цару едеском Авгару. О то ме Свети Дамаскин пише: Авгар је послао живописца да изради лик Господа. Но када живописац није могао то учинити због силног сјаја лица Његовог, тада је сам Господ, приневши убрус на Своје Божанско и животварно лице, изобразио на њему лик Свој, и послао га Авгару.[31] Ово предање потврдили су као истинито свети Оци Седмог Васељенског Сабора.[32] — Исто тако, по сведочанству Светог Пре.дања, свети Еванђелист Лука, који је био лекар и живописац, радио је и оставио после себе иконе Преовете Богородице, које су се с побожношћу предавале у Цркви из века у век.

Иако гоњени у прво време, хришћани су ипак по тајним молитвеним домовима и катакомбама употребљавали извесна изображења, символе, иконе, као: пастира, рибу, крст, и указивали им молитвено поштовање. Да не би на то окретали пажњу незнабожаца који су их свирепо гонили, они су избегавали да пишу о томе. Само у изузетним приликама, принуђени потребама, они су по нешто писали о томе.[33] Тертулијан јасно сведочи да су незнабошци, потцењујући хришћане, називали их поклоницима крста (religiosi crucis),[34] служитељима крста (antistites crucis).[35] А то показује да су хришћани одавали побожно поштовање крсту Спаситељевом и клањали му се. Јевсевије пише да су хришћани имали при себи не само изображења светих Апостола већ и самога Господа Христа, која су они поштовали не по незнабожачки већ по хришћански. [36]

А када је почетком четвртога века хришћанство добило слободу вероисповести, иконе су се почеле слободно и јавно умножавати, употребљавати и побожно поштовати на све стране, по храмовима и домовима. Тиме је продужена свештена пракса Цркве из најранијег доба. Јер да до Миланског едикта нису биле у употреби свете иконе, Црква их сигурно не би могла нити смела почети употребљавати тек од четвртог века. Таква новина би била немогућа када се има у виду са колико се обазривости, строгости и ревности пазило да се богооткривено учење Светога Писма и Светога Предања очува у својој апостолској чистоти и неприкосновености.

Светоотачка сведочанства о побожном поштовању светих икона многобројна су од четвртог века па надаље. Ево неколико од њих. Свети Атанасије Велики пише: Ми верни клањамо се иконама не као боговима већ само показујемо своје расположење и љубав према лицу које је изображено на икони. Стога ми често пута, када се лик на њој изгласи, спаљујемо је као непотребно дрво... Ми се клањамо и.целивамо децу и родитеље своје, тојест да им изразимо љубав душе своје. Тако су се и Јудејци клањали таблицама Закона и двама златним херувимима, поштујући тиме не камен и злато већ Господа који је наредио да се то начини.[37] — Побожно поштујући свете иконе, Свети Василије Велики вели да су оне „предане од светих Апостола и изображавају се у свима црквама".[38] „Поштовање лика (— иконе) прелази на прволик (= првоикону)". [39] Свети Григорије Богослов пише да су сводови величанственог храма у Назијанзу били покривени иконама, и да су иконе употребљаване по домовима. [40] — Блажени Теодорит и историчар Филосторг сведоче о томе како хришћани побожно поштују свете иконе, пред којима се клањају, пале свеће и каде.[41]— О свеопштој распрострањености на Западу икона Спаситељевих, Апостолских, Пророчких и осталих сведочи Блажени Августин.[42] — Из шестога века имамо сведочанство Светог Анастасија Синајита који пише о чуду иконе Светог Теодора: Сарацени су је оскрнавили, и одмах их је снашла смрт.[43]

За време иконоборства догмат о побожном поштовању светих икона запечаћен је крвљу многих светих Мученика и апостолском неустрашивошћу многих светих Исповедника. А писаном речју бранили су га нарочито Герман, патријарх цариградски, Григорије папа римски, а изнад свега Свети Јован Дамаскин. Сакупивши древно богооткривено учење Светог Писма и Светог Предања о побожном поштовању светих икона, Свети Дамаскин је написао три знамените Речи о светим иконама. у њима он богонадахнуто благовести: „Пошто нас неки укоравају што се клањамо и указујемо поштовање икони Спаситеља и Владичице наше Богородице, а и осталих Светитеља и Угодника Христових, то нека они чују да је Бог у почетку створио човека по лику Своме (— κατ' εικόνα = по образу, по слици). Отуда се ми, не ради тога ли, клањамо један другоме што

смо створени по образу Божјему? Јер поштовање, указивано образу, прелази на првообраз. Првообраз је оно што се изображава, са чега се врши снимање. Сам је Бог први начинио икону, јер је првога човека створио по образу Божјему".

Духоносни Оци Седмог Васељенског Сабора, потврдивши печатом сагласности богооткривено учење Светога Писма и Светога Предања о побожном поштовању светих икона, осудили су икоиоборце свих времена и донели богонадахнуту одлуку: „Ми неприкосновено чувамо сва црквена предања, потврђена писмено или не писмено. Једно од њих заповеда да правимо живописана иконска изображења. Пошто је ово сагласно са историјом еванђелске проповеди, служи за потврду тога да се Бог Логос истински и не привидно оваплотио, и служи нам на корист; јер такве ствари, које узајамно објашњавају једна другу, без сумње и доказују узајамно једна другу. На том основу, ми који гредимо царским путем и следимо божанственом учењу светих Отаца наших и предашу католичанске (= васељенске, саборне) Цркве, — јер знамо да у њој обитава Дух Свети —, са сваком брижљивошћу и обазривошћу одређујемо да се чесне иконе предлажу за поклоњење њима онако исто као и изображење чесног и животворног крста, па биле оне направљене од боја или мозаичких плочица или од неког другог вештаства, само да су направљене на доличан начин, и находиле се оне у светим црквама Божјим, на светим сасудима и одеждама, на зидовима и на дашчицама, или у домовима и поред путева; а исто тако биле то иконе Господа и Бога Спаситеља нашег Исуса Христа, или беспрекорне наше Пресвете Богородице, или чесних Ангела и свих Светих и Праведних мужева. — Уколико чешће помоћу икона они буду били предмет нашег сазерцања, утолико се више они који гледају на ове иконе потстичу на сећање о самим првообразима, стичу више љубави к њима и бивају већма побуђивани да им указују поштовање, целивање и поклоњење, али никако не оно истинско служење које, по вери нашој, доликује једино Божанској природи. Они бивају побуђени да приносе иконама тамјан у част њихову и да пале свеће пред њима, као што то чине у част изображења часнога и животворнога крста, светих Ангела и других свештених приноса, како се то, из благочестивих побуда, чинило и у старини; јер се поштовање, указивано икони (= образу, лику) односи на њену првоикону (= првообраз, прволик), и они који се клањају икони, клањају се ипостаси на њој изображенога.Таквосеучењеналази у светих Отаца наших, тојест у Предању католичанске (= васељенске, саборне) Цркве, у којој је Еванђеље наслеђем прелазило од једнога Оца другоме".[44]

Свака света икона је жариште и обиталиште чудотворне благодати Божје која очишћује човека, освећује, обогочовечује, охристовљује, обожује, отројичује. Света дог матска истина о побожном и молитвеном поштовању икона налази своје благодатно-опитно оправдање и сведочанство у безбројним чудесима која се одвајкада догађају у Цркви од чудотворних, и уопште светих икона широм православнога света. Нарочито од чудотворних икона Пресвете Богородице. Међу њима има и мироточивих. Као, на пример: света икона Успенија Богоматере у Малевитском манастиру у Грчкој, у средишном Пелопонезу, која и данас точи из себе миро дивног небеског мириса.

Своју веру, и догму, и благовест о побожном поштовању светих икона Црква је занавек запечатила у пет чинова освећења и благосиљања икона. И то: 1) Чин благосиљања и освећења иконе Пресвете Тројице; 2) Чин благосиљања и освећења иконе Христове; 3) Чин благосиљања и освећења иконе Пресвете Богородице; 4) Чин благосиљања и освећења иконе Светитеља; 5) Чин благосиљања и освећења разних икона. Постоји и посебни: Чин благосиљања и освећења крста за ношење на грудима.

У Чину освећења иконе Пресвете Тројице свештеник се моли Пресветој Тројици: Ставивши ову икону са побожном намером пред Твоје величанство, ми просимо, молимо и преклињемо Твоје милосрђе: погледај милостиво на њу, и пошљи јој Свој небески благослов, и благослови је и освети је у Своје трисвето име, да би они, који је побожно буду поштовали и пред њом се Теби смирено клањали и са вером молили, обретали милост и добијали благодат, и ослобађали се свих невоља и тешкоћа, и добијали опроштај грехова, и удостојавали се царства небеског, благодаћу и добротом и човекољубљем Тебе, једног у Тројици слављеног Бога, Оца и Сина и Светога Духа. — И три пута кропећи унакрст икону освећеном водом свештеник говори: Освећује се икона ова благодаћу Пресветога Духа кропљењем воде ове освећене, у име Оца и Сина и Светога Духа, амин.

У Чину освећења иконе Христове свештеник се моли Тросунчаном Господу: Знајући да поштовање лика прелази на прволик, ми припадамо Теби и усрдно се молимо: погледај милостиво на нас и на икону ову, и ради оваплоћења и јављења Јединородног Сина Твог, у чији спомен ову икону начинисмо, пошљи јој Твој небески благослов и благодат Пресветога Духа, и благослови је и освети, подај јој исцељујућу силу и одбојну за све ђаволске замке, и испуни је благослова и моћи оног светог нерукотворног лика, коју он изобилно доби од додира светог и пречистог лица љубљеног Сина Твог, да би и она чинила силе и чудеса на утврђење православне вере и спасење верних људи твојих, и да би сви који се буду Теби, и Јединородном Сину Твом, и пресветом и животворном Духу Твом, пред овом иконом клањали, и са вером призивали, и усрдно се молили, били услишени и милост човекољубља Твог издејствовали и благодат добили. — И још се свештеник моли: Чуј, Господе Боже мој, из светог обиталишта и са престола славе царства Твога, и милостиво пошљи свети благослов Свој на ову икону, и кроз кропљење овом освећеном водом благослови је и освети, и дај јој исцелитељну силу од сваке болести и немоћи, и одбрамбену од свих ђаволских замки, за оне који јој прибегавају, и пред њом Теби се клањају, моле и прибегавају; и да Ти њихова молба увек буде пријатна и услишена.

у Чину освећења иконе Пресвете Богородице свештеник се моли Трисветом Богу и Господу: Господе Боже наш, Ти си нашао за добро да се Твој сапревечни и једно сушни Син и Логос оваплоти од Пречисте Приснодјеве Марије, и начинивши је Богородицом помоћу Његовог пречистог рођења од Ње, Ти си је учинио заштитницом, помоћницом и молитвеницом за ове верне, — погледај сада на нас који Ти се смирено молимо, и њу истински Богородицом називамо, и верујемо да она то јесте, и њу призивамо са вером на молитву Теби, и учини да наша искања и молбе молитвама њеним буду услишени, и пошљи благодат Пресветога Духа Твог на икону ову, коју слуге Твоје начинише у част и спомен њен, и благослови је и освети небеским благословом Твојим, и дај јој силу и моћ да чини чудеса, учини да буде лечитељка и извор исцељења свима који јој у болестима прибегавају и иште помоћ од Тебе Богородице ради; и све оне који пред овом иконом буду достојно поштовали преблагословену Дјеву и Матер Господа нашега Исуса Христа, љубљеног Сина Твог, и као заштитницу рода хришћанскога буду у невољама и несрећама својим призивали на молитву ѫ Теби и у помоћ, удостоји да добију заштиту и брзу помоћ, и милостиво им подај опроштај грехова, и учини да искану од Тебе благодат брзо добију и обрету жељену од Твога човекољубља милост, — милосрђем родившег се од Ње телом Јединородног Сина Твог, оваплоћеног Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа, са којим Теби приличи свака слава, част и поклоњење, са пресветим, благим и живототворним Твојим Духом, сада и увек и кроза све векове. — И још ова молитва: Чиста Дјево, онима што с љубављу поштују твоју свету икону, и

сложно Те као истиниту Мајку Божију исповедају, и са вером Ти се клањају, буди чуварка и моћна заштитница, отклонећи од њих свако зло као Она која може све.

У Чину освећења иконе Светитеља свештеник се моли: Господе Боже Сведржитељу, Боже отаца наших, Ти си давно у Старом Завету наредио да се у Скинији сведочанства начине ликови херувима од дрвета, злата, и везени, и сада не одбацујеш ликове и иконе светих Угодника Твојих него их примаш, да би верне слуге Твоје, гледајући на њих, прослављали Тебе који си њих прославио, и старали се подражавати живот и дела њихова, помоћу којих се они удостојише благодати Твоје и царства, — Теби се молимо, погледај сада на икону ову, израђену у част и спомен Твога светог *(име),* и благослови је и освети, и свима који је поштују, и пред њом Теби се клањају и моле и светог *(име)* на молитву Теби призивају као слугу и пријатеља Твога, буди милостив слушалац и добар и дарежљив дародавац, избављајући их од сваке невоље и беде, и од сваке немоћи душевне и телесне, удостојавајући их Твоје жељене благодати и милосрђа, молитвама Твог светог *(име)*. Јер си Ти извор освећења и давалац добара, и Теби славу узносимо, са Јединородним Твојим Сином, и с пресветим и благим и животворним Твојим Духом, сада и увек и кроза ове векове. — И још се свештеник моли: Господе Боже наш, Ти си саздао човека по лику и по прилици Својој, а пошто је непослушношћу првозданога био унакажен, Ти си, очовечењем Христа Твога који узевши обличје слуге на очи нађе се као човек, обновивши лик, привео га у Светима Твојим у првобитно достојанство, чије ми иконе побожно поштујући, Светитеље који су Твој лик и прилика чествујемо. А поштујући њих, ми поштујемо и славимо Тебе као прволик. Стога Те молимо: пошљи благодат Твоју, и кропљењем воде ове освећене благослови и освети икону ову у славу Твоју, а у част и спомен Твога Светитеља *(име),* и све који икону ову поштују, и пред њом Ти молбе своје упућују, благослови и милостиво удостој да обрету пред Тобом благодат.

У Чину освећења разних икона свештеник се моли: Господе Сведржитељу, Боже отаца наших, у Тројици Светој слављен и обожаван, Тебе нити ум може постигнути, нити реч може исказати; Тебе никада нико од људи видео није; но као што од Светога Писма научисмо, тако верујемо и тако исповедамо Тебе, Бога Оца беспочетног, и Сина Твог једносушног, и Духа Твог сапрестолног. Ти си се у Старом Завету у јављењу Твом патријарху Авраму у виду Три Анђела, а у последње дане по оваплоћењу Јединородног Сина Божјег, Господа нашега Исуса Христа од Приснодјеве Марије, у крштењу од Јована на Јордану, у пресветлом Преображењу на Тавору, и у преславном Вазнесењу на Елеону, јавио, и обличје нам Пресвете Тројице показао; а још си нас научио да поштујемо и нерукотворни лик Господа нашега Исуса Христа, који је Он на чудесан начин изобразио на убрусу и Едеском кнезу Авгару послао и њиме њега и многе друге разне болеснике исцелно; исто тако иконе и ликове Твојих Светих Угодника не одбацујеш него примаш. — Ти сам и сада погледај на иконе ове које слуге Твоје начинише у част и славу Тебе једног у Тројици Светој слављеног Бога, и Јединородног Сина Твог Господа нашег Исуса Христа, и пречисте и преблагословене Матере Његове, Владарке наше Пресвете Богородице и Приснодјеве Марије и у спомен Твојих Светих *(имена),* благослови их и освети, и подај им силу исцелитељну, одбрамбену од свих ђаволских замки, и учини да сви који се пред њима буду молили, буду услишени, и милост човекољубља Твог привуку, и благодат добију. Јер си Ти освећење наше, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и кроза све векове.

У Чину освећења крста за ношење на грудима свештеник се моли: Господе Исусе Христе Боже наш, Ти си добровољно зажелео да ради спасења нашега

будеш прикован на крсно дрво, и изволео да ово осветиш пречасном крвљу Својом; Ти си крстом Својим искупио свет од робовања ђаволу, и древну обвезницу непријатеља нашег ђавола крстом поцепао, и род људски од насиља његовог крстом ослободио, — Тебе смирено молимо: погледај милостиво на ово крсно знамење, и пошљи Свој божански благослов и благодат, и дај му силу и крепост, да се сваки који га буде на себи носио у спомен Твојих спасоносних страдања и Твоје животворне смрти, и ради чувања и заштите душе и тела, удостоји добити небески благослов и помоћ. И као што си жезал Аронов благословио да одбија противничка неверја и уништава враџбинска маштања, тако благослови и ово крсно знамење, и улиј у њега помоћ Твоје заштите против свих ђаволских сплетки, да свакоме који га на себи носи благодаћу Твојом буде спасоносна заштита и одбрана од свакога зла душе и тела и на умножење у њему Твојих дарова и хришћанских врлина. Јер Ти благосиљаш и освећујеш све, Христе Боже наш... И још се свештеник моли: Господе Исусе Христе, Боже наш, Ти на висинама живиш и на смирене гледаш, ми недостојне слуге Твоје приклонисмо Теби вратове срца свог и тела, и смирено Те молимо: пошљи Свој небески благослов на ово крсно знамење, и у кропљењу освећеном водом испуни га силе Твоје и крепости ради прогоњења и уништења сваке ђаволске замке, а свакоме верноме слузи Твоме који га буде носио на себи дај да буде заштита душе и тела од видљивих и невидљивих непријатеља и од свакога зла, и на умножење благодати Твоје. Јер си Ти освећење наше, Христе Боже наш, и Теби славу узносимо са беспочетним Твојим Оцем, и пресветим и благим и животворним Твојим Духом, сада и увек и кроза све векове. — И три пута кропећи унакрст крст освећеном водом свештеник говори: Благосиља се и освећује ово крсно знамење кропљењем воде ове освећене, у име Оца и Сина и Светога Духа, амин.

*

Боголикост човекова бића и јесте првоеванђеље, праеванђеље, бесмртно еванђеље, неуништиво еванђеље, природно еванђеље сваакога човека који долази на свет.[45] У тој боголикости је: и човеково осећање Бога, и човекова свест о Богу, и човекова чежња за Богом, и човекова огромна слобода, и човеков вечни живот, и човеково отимање од смрти, и човеково неуморно хрљење ка свему што је вечно. У боголикости је суштина човекова бића, суштина неуништива и бесмртна. Она и сачињава језгро човекове личности, човекове ипостаси. Она и чини њега изузетним бићем, оним чиме човек и јесте човек. Њоме је човек свестан себе као себе. И он њоме осећа себе као себе и у рају, и у паклу, и у васцелом животу свом. Отуда пакао и његова зла муче човека, муче боголику суштину његове личности. То је за њу неприродно, супротно њеној природи. Напротив, за њу боголику природно је бити у оном што је Божје, што је од Бога и у Богу. Јер да је човек по природи ђаволик, греси и њихова зла не би мучила човека: били би му природни и логични. Но пошто је човек по природи боголик, њему су природни и пожељни: рај и све неисказане христолике красоте и дивоте у Царству Тросунчаног Божанства.

Нема сумње, боголикост човекова бића је најсавршенија у Боточовеку Господу Христу, у Богочовечанском телу Цркве Његове. Отуда благовест над благовестима: охристоличити себе до крајњих граница свога боголиког бића растући помоћу светих тајни и светих врлина: „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[46] А то бива, и то се збива живљењем у Цркви Христовој „са свима светима".[47] Јер живот у Цркви није друго до саборно рашћење „растом

Божјим"[48] помоћу светих тајни и светих врлина — „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[49]

НАПОМЕНЕ:

[1] Мт. 5, 48; Лк. 6, 36.

[2] Еф. 4, 11—13.

[3] 1 Јн. 3, 10. 8—9.

[4] Јн. 1, 12.

[5] Гл. 4, 19; ср. Рм. 8, 29.

[6] У тропару Божићњег предпразништва вели се: Христос се рађа да васпостави пали образ Божји. — Ту исту благовест налазимо у Догматику 4. гласа.

[7] По молитвеној речи Цркве: Поштовање указивано лику прелази на прволик (Чин освећења иконе Христове). Ова благовест узета из Св. Василија Великог.

[8] Свети апостол Павле благовести: Господ Христос, иако обличје Бога — , понизи себе узевши обличје слуге поставши као и други људи, и на очи нађе се као човек (Фдб. 2, 6—7). као човек (Флб. 2, 6—7).

[9] у посланици Колошанима свети Апостол вели да је Господ Христос: εἰκών τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου (1, 15).

[10] Недеља прва Св. Четрдесетнице, на Госп. возвах, стихира.

[11] тамо.

[12] 2 Мојс. 25, 10. 22; 26, 33; 5 Мојс. 10, 1—5.

[13] 2 Мојс. 25, 18—22.

[14] 2 Мојс. 26, 31. 1.

[15] Ср. 1 Мојс. 3, 24; 24, 7; 28, 12; Ис. Нав. 5, 13—15; 2 Цар. 24, 16; 4 Цар. 19, 35; Јова 33, 23; Пс. 17, 11; 33, 8; 90, 11; Ис. 37, 36; Јез. 10, 2—22; Дан. 3, 54; 6, 22; 7, 10; 8, 11; 10, 13; 12, 1; Прем. Сир. 48, 24; 1 Мак. 7, 41; 2 Мак. 15, 22

[16] 4 Мојс. 10, 35—36.

[17] Ис. Нав. 7, 6—15.

[18] 2 Цар. 6, 12. 14. 16. 21. 22.

[19] Пс. 98, 5; 1 Дн. 28, 2.

[20] 3 Цар. 6, 23. 29; ср. Дн. 3, 7. 10—13.

[21] 3 Цар. 9, 23.

[22] 2 Мојс. 33, 10; Јевр. 8, 5.

[23] 2 Мојс. 40, 5; 30, 7—8; 40, 26—27; ср. 2 Дн. 26, 16—19; 1 Цар. 3, 14; Пс. 140, 2; Лк. 1, 9.

[24] 2 Мојс. 30, 7—8; 27, 20; 31, 8; 39, 27; 3 Мојс. 24, 2—4; 1 Цар. 3, 3.

[25] 2 Мојс.20, 405

[26] Ср.5 Мојс.4, 15—19.

[27] Ср. Мт. 21. 12—13; Мк. 11, 15—17; Лк. 19, 45—46; Јн. 2, 13—17.

[28] Д. А. 2, 46; 3, 1. 8; 21, 26.

[29] Д. А. 5, 20; 2, 11—26.

[30] Ср. Јевр. 8, 5; 9, 23; 12, 22; 9, 11; 10, 1.

[31] De fide, IV, 16. — ср. Евагр. Hist. eccles. IV, 17.

[32] Act. IV, apud Sabb., t. VII.

[33] Ср. Минуције Феликс, Octav. c. 10.

[34] Apolog. c. 16.

[35] Ad nation I, 12.

[36] Hist. eccles., lib. VII, c. 18.

[37] Quest. ad Antioch. 39; P. gr. t. 28, col. 621.

[38] Epist. 360, ad Julian Apostat.

[39] Он, De Sanct Spiriti, 18.

[40] у Св. Дамаскина, Orat. III de Imagin.

[41] Теодорит, Hist. eccl. I, 34; Филосторг, Hist. eccles. II, 17.

[42] De consens. Evangel. I, 10; Contre Faust. XXII, 73.

[43] у Св. Дамаскина, Orat. III de Imagin.

[44] Опредјел. VII Вселен. Собора; — Дјејанија Всел. Собор., том VII, стр. 522—4; Казањ, 1873 год.

[45] Ср. Јн. 1, 9.

[46] Еф. 4, 13.

[47] Еф. 3, 18.

[48] Кол. 2, 19.

[49] Еф. 4, 13.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

ЦРКВА СВИХ СВЕТИХ

Тајна Часнога Крста

Свети Златоуст благовести: Ако ме ко упита шта је необично учинио Христос, онда ћу ја оставити небо, земљу, море, васкрсење многих мртваца, и остала чудеса што је творио, па ћу указати једино на крст, који је славнији од свега осталога.[1] А Свети Дамаскин, као допуњујући ову благовест, вели: Свако дело и чудо Христово је превелико, и божанствено, и чудесно, али је часни крст Његов чудеснији од свега.[2]

Нови Завет је сав у свештеној и неизрецивој тајни крста Христовог. Све новозаветне истине и сва новозаветна добра корене се у тајни Богочовекова крста и црпу из ње своју спасоносну и животворну силу, али и своју божанску тајанственост. Једно је очигледно: свеспасоносна сила крста Христовог пружа се за човеком у свима његовим понорима, и страстима, и пороцима, и гресима, и слабостима, обухвата га целог, спасава, искупљује, очишћује, освећује, обогочовечује, охристовљује.

Својим богоочишћеним, и богоосвећеним, и богопросвећеним умом сав погружен у понорне дубине Богочовековог подвига спасења света, Свети Василије Велики благовести: Крстом је извршен Христов домострој спасења.[3] А Свети Григорије Палама христомудри, сабирајући све апостолско-светоотачке благовести у једну благовест, у једну свеблаговест, благовести: у крсту Господњем показан је сав домострој спасења — πάόαντήν οίκονομίαν, извршен за време боравка Господњег на земљи, и сва тајна тога домостроја садржи се у њему.[4] Отуда и светоотачка богомудра благовест: Крст је темељ Цркве, тврђава васељене. Крст је сила немоћнима, лекар болнима. Крст је очишћење губавима, опорављење раслабљенима. Крст је хлеб гладнима, извор жеднима. Христос је сав био на крсту, и у исто време сав боравио у свему.[5] — Премудри философ Духа Светога, Свети Јован Дамаскин, благовести: Крст Христов нас обуче у ипостасну премудрост Божју и силу — τήν ένυπόστατον τοϋ Θεοϋ σοφίαν καΐ δύναμιν.[6] Ненадмашни Златоусти благовестник благовести: Шта то крст није учинио? Он је дао учење о бесмртности душе, о васкрсењу тела, о презирању земаљских блага, о чежњи за будућим благом; он је људе начинио анђелима; њиме су сви и свуда постали философи и способни за сваку врлину.[7] Крст је основао Цркву. Крст је темељ врлинама. Крст је отворио рај.[8]

ЗатоштојечудесниСпаситељсвусвојуспасоноснуиживотворнусилуусредсредио у крсту, и сву Личност своју унео у њега, крст је постао: знак Сина Човечијег,[9] знак Његов и на земљи и на небу, знак по коме Га познају и распознају сва земаљска и небеска бића. Пошто је Господ Христос, са свима својим бескрајним божанским моћима, и истинама, и тајнама, сав у крсту свом, то је Његов часни крст постао свепобедни победник у свима световима, свепобедни спаситељ од свих грехова, од свих смрти, од свих ђавола. у крсту је „неизреченое смотрение", неисказани домострој спасења, зато је тајна крста недокучљива: непостижимое распјатија таинство.[10]

Због недокучљиве, но и свеспасоносне тајанствености часнога крста, сва богаслужења Страсне седмице, нарочито она на Велики Четвртак и Петак, испуњена су молитвеним дивљењем и дирљивом захвалношћу распетом Богочовеку, Спаситељу. И дивљење и захвалност захваћени су усхићењем, које сваку молитву завршава ридајним: непостижиме Господи! — Да, ваистину је непостижно уму, ваистину несхватљиво: да Богочовек страдањем и крстом спасава свет, и смрћу сатире грех, смрт и ђавола. Да, непостижно и несхватљиво, али истинито и стварно: истинито најубедљивијом истинитошћу и стварно најнеуклонљивијом стварношћу, јер је богочовечанска реалност и истинитост

бескрајно шира од ума људског и логике људске. По среди је неизмерна тајна спасења рода људског Трисветим Божанством. Крст је саставни део те пресвете тајне спасења. Она се корени у Тросунчаном Богу, пружа се кроз оваплоћеиог Логоса и размрежује у човеку, у твари, у свима бићнма. Све то тоне у слатку тајну Богочовекове Личности.

Све богочовечанске силе часнога крста, сва свеспасоносност крста, сва свенеопходност крста, сва чудотворност крста, сва свепобедност крста описане су апостолски богонадахнуто и светоотачки богомудро у молитвеном богословљу Цркве. у то речито убеђује најлетимичнији осврт на тај раскошни рај црквене богомудрости, рај бесмртне миомирисне богочовечности.

Часним Крстом својим Господ Христос је ђавола посрамио, и васкрсењем жаоку греха отупио, и од смрти нас спасао.[11] Спас је крстом ад заробио, смрт уништио, свет просветио.[12] Васкрсе Исус из гроба, као што прорече, даде нам живот вечни и велику милост.[13] Господ је крстом својим отворио разбојнику рај.[14] Крстом би уништена идолопоклоничка заблуда и демонска сила смрвљена.[15] — Голгота постаде рај онога тренутка када дрво крстно би пободено, и одмах роди грозд живота — Спаса Христа.[16] Певајмо добровољно распетога Спаса и Избавитеља нашег, јер прикова на крст грехе људске избављајући од заблуде род људски.[17] — Драговољно претрпевши распеће, Спасе, ослободио си људе смртности и просветио нас силом крста, подаривши нам живот.[18] — Родивши живот и Господара смрти, Свебеспрекорна, ти си зауставила јуриш смрти; моли Њега да умртви грехе наше и спасе душе наше.[19]

Ми се молимо распетом Господу: Крст Твој Христе, иако је као вештаствена стварност видљив, али је одевен божанском силом; притом јављајући се свету као вештаствена стварност, он мислено чудотвори наше спасење; клањајући се њему; ми Те славимо, Спасе.[19] — Подигао си се на крст, и стропошта се враг; и ми пали подигосмо се, и постадосмо житељи раја, Христе, славећи силу царства Твога.[20] — Силом крста Твога, Христе, утврди помисао моју, да бих певао и славио Твоје распеће.[21] — Господе, крст Твој јесте живот и васкрсење људима Твојим; надајући се на њега. певамо Тебе васкрслог Бога нашег: помилуј нас.[22] — Крст Твој, Господе, отвори рај роду људском; и избавивши се од смртности, ми певамо Тебе, распетог телом Бога нашег, помилуј нас.[23] Ограђивани крстом ми се противимо ђаволу, не бојећи се његових замки и лајања.[24] Крстом својим Господ је разрушио смрт, и отворио разбојнику рај.[25] — Крстом сишавши у ад, Господ је мене саваскрсао.[26] — Охрабрени Спасовим крстом и васкрсењем ми се смело молимо: Господе, дао си нам оружје против ђавола — крст: јер ђаво дрхти и тресе се не будући у стању гледати на силу његову; крст мртве подиже, и смрт обезоружава. Тога ради клањамо се погребу Твоме и васкрсењу.[27] — Господе, васкрсао си, и дао си бесмртност душама нашим.[28] — Пострадао си крстом, Нестрадални Божанством, да нас ослободиш од робовања ђаволу, и обесмртивши животвориш нас, Христе Боже васкрсењем Твојим, Човекољупче.[29] — Узневши се на крст, Христе Боже, спасао си род људски.[30] Христос крстом спасава свет као Бог.[31] Рај, затворен грехом човековим, отвори се распетим и васкрслим Господом Христом. Зато се ми са вером и надом молимо: Крстом Твојим, Спасе, отвори се рај, и осуђени човек опет уђе у њега, величајући Твоју доброту.[32] — Крстом Твојим Христе, постаде једно стадо од Анђела и људи, и једна Црква — και μία 'Εκκλησία; небо и земља весели се; Господе, слава Теби.[33]

Са посебном богонадахнутошћу слави се и велича крст у богослужењима о празнику **Крстовдан**, од 13. до 21**.** септембра. Молитвена мисао Цркве богоречито казује богочовечанске истине о крсту. Прва очигледна крстовданска

истина: Крст — „непобедива победа побожности", побеђује све демоне, сва искушења, све грехе, сва зла, све смрти. Крст — „врата раја"; „Њиме се смртност разори, и уништи сила смрти, и узнесосмо се са земље на небо". Крст је: наставник слепих, лекар немоћних, васкрсење свих умрлих; крстом процвета бесмртност. Крстом бива спасење и обожење: земни се крстом обожише; ђаво би потпуно смрвљен; крст благодаћу освећује оне који га целивају, јер је извор светиње и свима узрок обожења. Крстом се ум наш проовећује; грлећи преславни крст Гооподњи, ми се просвећујемо и страсти одгонимо. Христос крстом посред срца прободе ђавола, и адских окова ослободи све. Сунцезрачан је крст Гасподњи, целивајући га са вером, душе нам се просвећују. Крст је извор бесмрћа, избављење целога света. у многим молитвама ми се крсту обраћамо као живом бићу, просто као некој живој личности. Тако, ми се молимо: Крсте свечасни, целивајући те уснама и срцем, ми црпимо освећење, здравље и спасење свагда.

Крстовданска молитвена мисао својом богочовечанском свеистинитошћу брује из Цркве небом и земљом: На крсту Господ уби онога који је нас убио, оживе умртвљене, украси их, и као милосрдан удостоји их живети на небесима. Крст: похвала Верних, тврђава страдалника, спаситељ свих преподобних. Данас, на Крстовдан, крст се уздиже, и демони беже; данас се сва твар осдободи смртности: јер нам ради крста засијаше сви дарови. „Крст је сила и тврђава Цркве" И отуда наш молитвени узлет ка небу и наднебесју: „Крсте Христов, узданицо хришћана, наставниче заблуделих, пристаниште витланих буром, победо у биткама, тврђаво васељене, лекару болесних, васкрсење мртвих, помилуј нас",

„Знак Сина Човечијег" = Знак Богочовека Хрисга Знак Цркве Православне — Крст, на свему је Богочовечијем; и свепобедна сила његова лије се на сву твар видљиву и невидљиву, и чува је од свега смртног, од свега демонског. од свега злог, и обогаћује бесмртношћу, врлинама, богочовечношћу. И ми радосно кличемо: „Крст је чувар целе васељене; крст је красота Цркве; крст је моћ владара; крст је тврђава верника; крст је слава анђела и помор демона".

Богочовечанска је истина и стварност: Крстом би потпуно прождрта смрт. Крст је лествица којом узлазимо на небеса. Крст је савршено избављење палога Адама. Усред земље Бог је устројио спасење: крст и васкрсење. Крст је свеоружје побожности. Крст је поборник праведних и спа ситељ преподобних. Христос као Бог крстом спасава род људски. у крсту је занавек васкрсење свету. Крст Господњи јесте васкрсење свих. Крст се уздиже, и демони се разгоне; разбојник отвара врата Едема; смрт се умртвљује, и сада је она пуста. — И онда овај молитвени вапај: Умртвивши страсти тела и духа, постарајмо се уздигнути се крстом од земаљског у небеско, сараспевши се Господу Христу.

Нема сумње, крст и васкрсење сачињавају двоједну стварност, двоједну истину, двоједну силу Спасовог Богочовечанског домостроја спасења, Богочовечанског домостроја обожења. И зато светолитургиски исповедамо и благодаримо: Видевши васкрсење Христово, поклонимо се светоме Господу Исусу, јединоме Безгрешноме. Крсту Твоме клањамо се, Христе, и свето васкрсење Твоје певамо и славимо, јер си Ти Бог наш, и осим Тебе другога не знамо, име Твоје именујемо. Ходите сви верни, поклонимо се светом васкрсењу Христовом. Јер, гле, кроз крст дође радост целоме свету. Увек благосиљајући Господа, певајмо васкрсење Његово; јер ради нас, претрпевши крст, смрћу смрт разруши.

Опет и опет: Крсту Твоме клањамо се, Господе, и свето васкрсење Твоје славимо.[34]

НАПОМЕНЕ:

[1] Толкован. на пророка Исаију, гл. 28, ст. 16; Творен. Св. Ј. Златоуста, г. VI, кн. I, стр. 169. — С. Петербург, 1900

[2] De fide, IV, 11; P. gr. t. 94, col. 1128.

[3] Comment. in Isai, cap. 11, v. 12; P. gr. t. 30, col. 557 B.

[4] Homil. XI, ; P gr. 1. 151,col. 144 B.

[5] Св. Јефрем Сирин, Пјеснопјение на Рождество Христово 3; стр. 327. — Творен. Св. Јефрема Сирина, част трет., Москва 1849.

[6] De fide, IV, 11; P. gr. t. 94, col. 1129 A.

[7] Св. Златоуст, Jн. 1 Cor. Homil. 4, 3; P. gr. t. 61, col. 35.

[8] Он, Jn Math. Homil. 54, 5; P. gr. t. 58, col. 538

[9] Мт. 24, 30; ср. Откр. 1, 7.

[10] В недјељу четвертују по Пасцје на утренн, сједален. — Ср. Св. Дамаскин, Homil. in Sabbatum sanctum 1; P. *цг*. t. 96, col. 601 BCD.

[11] Субота, на Госп. возвах стихира; Глас 5, Октоих.

[12] тамо,стихир,восточ.

[13] тамо, на јутрењу,стихир.

[14] тамо, Недеља јутро, на Хвалитех стихире; Глас 5, Октоих.

[15] Уторник,на повечер.,Канон Пресв. Богородици,песма 6; Гл. 5, Октоих.

[16] Среда,јутрење,сједални крста; Глас 5, Октоих.

[17] тамо.

[18] тамо.

[19] тамо, четвртак вече, на стихов. стихире; Глас 5, Октоих.

[20] тамо, Канон крсту, песма 1; Глас 5, Октоих.

[21] тамо, песма 3.

[22] Недеља, јутрење, на хвалитех стихире; Глас 6, Октоих.

[23] Уторник, вече, на стихов. стихире; Глас 6, Октоих.

[24] Среда, јутрење, на стихов. стихире крста; Глас 6, Октоих.

[25] тропар 7. гласа; Октоих.

[26] Недеља, јутрење, Канон крстоваскрсан, Песма 3; Глас 6, Октоих.

[27] тамо, на хвалитех стихире; Глас 8, Октоих.

[28] тамо.

[29] тамо.

[30] Уторак, вечерње, на стихов. стихире крста; Глас 8, Октоих.

[31] Среда, јутрење, сједални крста; Глас 8, Октоих.

[32] Петак, Јутрење, Канон крсту, песма 4; Глас 8, Октоих.

[33] Петак друге недеље по Ускрсу, јутрење, на хвалитех стихире.

[34] Овопоглавље о *побожном поштовању* Часног крста читати у вези са оним што је речено о крсту и страдању Спасовом у другој књизи моје *Догматике,* стр. 367—534. Са овим додатком: крсту су посвећена и два дана у седмици: среда и петак. Поред тога: крсту су посвећени и многи канони, стихире, молитве, акатисти.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Есхатологија

Загробни живот

Целокупну еванђелску благовест о човеку и о спасењу, о обогочовечењу човека, Богочовек Господ Христос заснива на истини: човек је боголико, и зато бесмртно биће, биће саздано за живот вечни. Господ Христос поступа са човеком као са бесмртним бићем кога је смрт унаказила и учинила смртним, и кога треба лечити и спасавати од смрти бесмртношћу и животом вечним. Све се у Еванђељу своди на то, како да се човеку осигура бесмртност и живот вечни. То је основна благовест Богочовека.

Може се рећи: Христово Еванђеље је Еванђеље о вечном животу човековом, животу који почиње на земљи а продужава се у другом свету. Спаситељ је и дошао у наш свет да уништи смрт и обасја живот човеков у обадва света, и у земаљском и у загробном.[1] По Спаситељевом божанском учењу: овај живот на земљи јесте темељ на коме се зида живот вечни.[2] Веровати у Богочовека Христа значи: непрестано се борити и мучити за живот вечни, на који је човек и позван када га је Бог створио боголиким.[3] у самој ствари, сви хришћанинови напори, подвизи и врлине имају за циљ: помоћу њих достићи у васкрсење мртвих, осигурати себи живот вечни.[4] Господ Христос је и дошао у овај свет: „да свему да живот вечни".[5]

Својим Еванђељем Господ Христос је обухватио живот човеков и у овом и у загробном свету. Еванђеље Христово је не само блага вест за човека у овом свету него и у оном. Човеков живот иза гроба природна је и логична последица његовог живота у овом свету. То је једна од главних еванђелских истина. Спаситељева благовест озагробном животу човековом казује нам шта бива са човеком када телом умре а бесмртном душом крене у онај свет, каква је њена тамошња судбина и каква њена вечност.

НАПОМЕНЕ:

[1] Ср. 2 Тм. 1, 10.

[2] 1 Тм. 6, 19

[3] 1 Тм. 6, 12.

[4] Флб. 3, 8-14

[5] Јн.17,2

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Есхатологија

Смрт тела и бесмртност душе

Смрћу се назива тајанствено раздвајање душе од тела, привремени растанак душе и тела. При томе тело губи животворну силу и предаје се трулежи и распадању, а душа остаје да живи сама у своме бестелесном бићу. Отуда се у Светом Писму смрт назива: одласком душе из тела,[1] спавањем у коме тело заспи,[2] повратком тела у земљу и бесмртног духа Богу.[3]

У Откривењу је на врло јасан и очигледан начин показана и посведочена и смртност тела људског и бесмртност душе људске. Душа људска је бесмртна јер је боголика, јер је саздана по обличју бесмртнога Бога.[4] Добивши дух од Бога, сваки је човек бесмртан душом.[5] Као бесмртан, дух се по смрти тела човековог враћа Богу који га је дао.[6]

Својом бесмртношћу душа људска је једина апсолутна вредност у свету човечанском; на њој се и зида сав богочовечански домострој божанске истине и спасења. Јер да је човек смртан душом, сав би Спаситељев подвиг био утопија и обмана, и хришћани би били најнесрећнији људи, пошто је њихов живот на земљи непрекидно страдање ради вечног живота на небу.[7] Ако је душа смртна, онда нема васкрсења мртвих; нема ли васкрсења мртвих, бесмислен је и Христос и вера у Њега.[8] Спаситељ управо на бесмртности душе људске заснива и могућност и саму стварност васкрсења мртвих, јер се душа не може убити.[9] Душа живи у иловачном телу да по смрти изиђе из њега и уђе у небески свет где вечност царује и влада.[10] Својом причом обогаташу и Лазару Спаситељ показује да је бесмртна не само праведна душа Лазарева већ исто тако и грешна душа богаташева.[11]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Тм. 4, 6; Флб. 1, 23; Јов. 10, 21.

[2] Д. А. 13, 16 ; Јн. 11, 12; Лк. 8, 52; Мт. 9, 24; Мк. 5, 39.

[3] Екл. 12, 7; ср. 1 Мојс. 2, 7; 3, 19.

[4] 1 Мојс. 1, 26; Прем. Сол. 2, 23.

[5] Прем. Сол. 12, 1.

[6] Екл. 12, 7; Јн. 5, 24; 3, 16; 7, 37—39; 14, 19; 6, 40; 3, 36; 6, 54; 20, 31; 1 Тм. 6, 12; 2 Кор. 4, 18.

[7] Ср. 1 Кор. 15, 19. 30—32; 2 Кор. 4, 16—18.

[8] Ср. 1 Кор. 15, 13—14.

[9] Ср. Мт. 10, 28.

[10] 2 Кор. 5, 1.

[11] Лк. 16, 22—31.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Есхатологија

Посебни суд

Природно је да Бог који је Творац, Спаситељ и Посветитељ буде у исто време и Судија. Јер као Творац, Он нам је дао живот; као Спаситељ, Он нас је спасао од греха, смрти и ђавола; као Посветитељ, Он нам је у Цркви дао сва средства за освећење, спасење и обожење; као Судија, Он цени, суди и просуђује како смо се користили животом који нам је дао и средствима спасења која нам је у Цркви оставио.

По учењу Светог Откривења Последњи суд над светом припада Господу Христу, пошто је Он Спаситељ света. у Светом Писму се вели: Бог Отац сав суд даде Сину.[1] Овај суд над светом Господ Христос ће обавити при Свом Другом доласку, јер ће онда доћи „да суди живима и мртвима". И то ће бити завршни суд. Но и пре тога Господ врши претходни суд над сваким човеком чим умре и душа

његова отиде из овог у онај свет. Овај суд се назива Посебни суд. На овом Посебном суду Господ одређује души удео у загробном животу све до општег васкрсења тела каје ће бити при Другом доласку Господа Христа.

На Посебном суду Господ додељује праведним душама привремено и непотпуно блаженство, а грешним душама — привремено и непотпуно мучење. При томе Бог узима у обзир целокупно морално стање душе у тренутку смрти: сву садржину душе са којом је она ушла у загробни свет. Но ту је од пресудног значаја однос човеков за живота на земљи према Тројичном Божанству, према спаситељском подвигу Господа Христа, и према Богочовечанском телу Његовом — Цркви.

Спаситељева прича о богаташу и Лазару јасно показује да по смрти одмах настаје суд над душом свакога човека, после кога ова одлази или у место блаженства и радости, или у место мучења и жалости.[2] И једно и друго место додељују се с обзиром на земаљски живот човека.[3]

Неизмерно христочежњиви небовидац, свети Апостол Павле, који је за живота на земљи био узнесен до трећега неба, узнесен и у сами рај, и видео тајне загробног света, одређено и јасно учи о Посебном суду: Људима је одређено једанпут умрети, а по том суд.[4] Он на то указује још када говори о наградама које се одмах после смрти добијају за еванђелске подвиге на земљи.[5]

Сам начин на који се обавља Посебни суд, тајанственошћу својом понире у безобални бездани океан неизбројивих небеских тајни Божјих. Ради спасења нашег нама је донекле откривена Богом и тајна Посебног суда; и то откривена преко светих Апостола и светих Отаца, јер су они својим богоугодним животом постали присни Богу, „домаћи Богу".[6] Својим охристовљеним умом („ми ум Христов имамо" — 1 Кор. 2, 16) они су проникли у ту небеску тајну, уколико се она може открити људској природи а да не нашкоди општем плану богочовечанског домостроја спасења.Посвемуштоониблаговесте о томе, види се јасно да душу човекову, по њеном изласку из тела, сусрећу бестелесни духови, и свети Анђели и зли дуси, и прате је на путу кроз разна судска подручја, на којима она полаже рачун о васцелом животу свом на земљи: о свима својим мислима, осећањима, жељама, речима, поступцима, делима, на основу којих се њој додељује удео у загробном животу и свету.

Много је светопредањских сведочанстава о томе. Споменућемо само нека од њих. Митарства су нека врста царинарница, на које наилазе душе умрлих људи улазећи ка престолу Небеског Судије. На митарствима стоје духови зла и траже од сваке душе царину или откуп за грехе које је починила. Та царина, тај откуп састоји се у добрим делима, супротним учињеном греху. Назив: митарства и митари (= царинарнице и цариници), позајмљен је из јеврејске историје. Код Јевреја митарима су се иазивали лица, одређена од Римљана за скупљање пореза. При том послу, митари су употребљавали сва могућа средства, само да би што више скупили дажбина. Митари су стајали код нарочитих царинарница, или трошаринских станица, и наплаћивали за преношену робу трошарину. Те трошаринске станице називале су се митнице, митарства. Овај назив хришћански писци су употребили и назвали митарствима она места у ваздуху између земље и неба, на којима зли дуси задржавају душе покојника при њиховом узлазу ка Престолу Господњем, истражују њихове грехе, старајући се да их окриве за све могуће грехе, и на тај начин низведу у ад.

Суштину учења о митарствима богомудро је изразио Свети Кирил Александријски (+444) у овоме знаменитом спису: Реч о исходу душе (Λογος πεϱι εξοδον της ψυχης). Тамо се каже: „При разлучењу душе наше са телом,

стаће пред нас, с једне стране, војска и Силе Небеске, с друге — власти таме, старешине ваздушних митарстава, изобличитељи наших дела. Угледавши их, душа ће задрхтати и устрептати; и у тој пометености и ужасу она ће тражити себи заштиту у Анђела Божјих. Но и примљена од Анђела и под њиховим окриљем пролазећи ваздушно пространство и улазећи на висину, она ће наићи на разна митарства која ће јој препречавати пут њен у Царство, заустављати и задржавати њено стремљење ка Царству. На сваком од ових тражиће се рачуна за посебне грехе ... Свака страст, сваки грех имаће своје митаре и истјазатеље. При томе ће бити присутне и божанске Силе и збор нечистих духова; и док ће божанске Силе износити врлине, дотле ће нечисти дуси изобличавати грехе њене ... И ако се душа због побожног и богоугодног живота свог покаже достојна награде,узећејеАнђелиионаћенеустрашивополетети ϰ Царству . .. Ако се пак, напротив, покаже да је она проводила живот у нераду и неуздржању, онда ће она чути онај страшни глас: Нека се узме безбожник, нека не види славе Господње;[7] тада ће је оставиги Анђели Божји и узеће је страшни демони; и душа, везана нераздрешивим узама, строваљује се у тамнице пакла".

Најпотпуније светопредањско учење о митарствима налази се у „Житију преподобног Василија Новог".[8] Блажена Теодора, ученица и добротворка Светог Василија Новог, по светитељевом благослову, у виђењу после смрти описује врлинском ученику светитељевом Григорију своју смрт и ходање по митарствима.

Чедо Григорије, говораше она, када се мој живот приближи крају, и настаде час разлучења од тела, ја видех где око одра мог стоји мноштво ђавола. Лица им беху црна као угаљ и катран, очи као жеравице, а поглед тако страшан као и сам пакао огњени. И они стадоше грајати и пометњу стварати: једни рикаху као марва и зверови, други лајаху као пси, трећи завијаху као вуци, четврти гроктаху као свиње, и ови бесно гледаху у мене, пређаху ми, наваљиваху на мене шкргућући зубима, жељни да ме одмах прогутају. И спремаху хартије као очекујући долазак неког судије, и отвараху књиге у којима беху описана сва моја зла дела. Тада убога душа моја беше у великом страху и трепету. И мало ми беху самртне муке, него ми и тај грозни призор страшних и опаких ђавола беше као друга свестрашна смрт. Одвраћах очи тамо-амо, да не гледам њихова одвратна лица, нити им глас чујем, али их не могох избећи, јер их безброј њих видех свуда како се деру и вичу, и не беше никога да ми помогне. у таквој невољи, сва изнемогла, ја угледах где ми долазе два светлоносна Анђела Божја у облику дивних младића, чију је лепоту немогуће исказати. Лица им беху веома светла, очи — пуне љубави, коса на глави као снег бела са златастим преливањем, одећа им беше као мунја, златним појасима беху крстолико опасани преко груди. Приближивши се моме одру, они стадоше с моје десне стране, тихо разговарајући нешто међу собом. Кад их видех, срце ми се обрадова, и ја весело гледах у њих. А они црни ђаволи, видевши их уздрхташе, и одступише подаље. И један светлоносни младић с јарошћу им довикну: О бестидни, проклети, мрачни и злобни непријатељи рода људског! зашто свагда ви први дотрчите код оних који умиру и, надајући дреку, плашите и смућујете сваку душу која се разлучује од тела? Али, немојте се много радовати, јер овде нећете наћи ништа, пошто је са овом душом Божје милосрђе, и нема вам у њој удела ни исета.

Када то Анђео рече, одмах се демони ускомешаше, надајући силну дреку и вику. И стадоше износити зла дела моја од младости учињена, и говораху: Ништа у њој немамо, је ли? А ови греси чији су? Не учини ли она те и те грехе.? — Тако вичући они очекиваху смрт. И гле, смрт наиђе ричући као лав, веома страшна по изгледу; некако је личила на човека, али није имала меса на телу, сва је била

састављена од голих костију људских. А носила је разноврсна оруђа за мучење: мачеве, стреле, копља, косе, српове, остане, тестере, секире, тесле, чекиће, удице, и нека друга непозната оруђа. Угледавши то, једна душа моја уздрхта од страха. А свети Анђели рекоше смрти: Шта оклеваш? Разреши ову душу од тела, разреши је брзо и кротко, јер нема велике терете греховне. — И она ми одмах приђе: узе мали чекић и стаде ми одсецати најпре ноге, затим руке, па онда ми другим оруђима одузе све остале делове тела. И ја не имађах руке ни ноге, и цело ми се тело умртви, те не могох више да се покренем. Затим узе теслу и одсече ми главу, те више не могох покренути главу, јер ми постаде туђа. После свега тога она направи у чаши неку течност, принесе ми је устима и натера ме да је попијем. Но тај напитак беше тако горак, да се душа моја сва устресе, и искочи из тела као силом истргнута. И одмах је светлоноони Анђели узеше на своје руке. И осврнувши се назад ја видех тело моје где лежи мртво, неосетљиво и непомично. Као кад неко свуче своје одело и баци га, па гледа на њега, тако и ја гледах на своје тело као на одело које сам свукла. И чуђах се веома.

Док су ме свети Анђели држали, опколише нас многи ђаволи, вичући: Та душа има мноштво грехова, она мора да нам одговара! — И показиваху моје грехе. А свети Анђели стадоше тражити моја добра дела, и нађоше, колико сам благодаћу Господњом била учинила. И скупише сва добра што сам била учинила: милостињу што сам уделила убогима, или сам гладнога нахранила, или жеднога напојила, или голога оденула, или странца у дом примила и угостила, или светима послужила, или болесника посетила, или сужње у тамници обишла и помогла им; или кад сам с усрђем у цркву отишла и са умилењем и сузама се молила, или сам пажљиво слушала црквене молитве и песме, или сам донела цркви тамјан и свеће или неки други поклон, или сам јелеј сипала у кандила пред светим иконама, или сам иконе побожно целивала; или што сам постила среду и петак и све свете постове, и колико сам метанија направила и ноћна бденија одржала, и када сам од срца уздахнула ѫ Богу, и када сам плакала због грехова својих, и када сам исповедала Богу пред духовним оцем грехе своје и искрено се за њих кајала и испаштала; или што сам добро учинила ближњем, и што се нисам наљутила на непријатеље, и што сам отрпела неку увреду и злостављање, и што нисам злопамтила, и што сам за зло добрим узвраћала, и што сам се понизила, и што сам над туђом бедом уздахнула и сажалила се, и што сам саосетила патницима, и што сам утешила плачнога, и што сам коме помогла, и што сам коме у добром делу припомогла, и што сам неког од зла одвратила, и што очи своје окренух од таштине, и што језик свој уздржах од заклетве, лажи, клевете и празнословља; и сва друга моја, чак и најмања добра дела, свети Анђели сабираху, и спремаху се да их ставе на теразије насупрот мојим злим де· лима. А ђаволи, видећи то, шкргутаху на мене зубима, јер су желели да ме одмах дограбе из руку анђелских и одвуку на дно пакла.

Блажена Теодора продужи казивати: у то време тамо се неочекивано појави преподобни отац наш Василије, и рече светим Анђелима: Господо моја, ова ми је душа много послужила у старости мојој. Стога се за њу молих Богу, и Он ми је подари. — Рекавши то, он извуче из својих недара црвену кесу пуну, и даде је светим Анђелима говорећи: Када будете пролазили ваздушна митарства, и зли дуси стану истјазавати ову душу, ви је откупљујте овим од њених дугова. Јер, блатодаћу Божјом, ја сам богат. Својим знојем и трудом сабрао сам велико благо, и ову кесу поклањам оној души која ми је послужила. — Пошто то рече, он оде. А зли дуси, видевши то беху у недоумици, и посташе невидљиви. у том опет дође угодник Божји Василије, доневши са собом много судова пуних чистога јелеја и скупоценог мира. И отварајући један за другим он их изливаше на мене, и ја се испуних духовног миомира, и осетих како се промених и постадох веома оветла.

Тада преподобни опет рече светим Анђелима: Господо моја, када све што треба свршите овој души, онда је одведите у дом који ми је од Бога уготовљен да тамо живи. — Рекавши то, он постаде невидљив. А свети Анђели ме узеше, и иђасмо по ваздуху на Исток.

Док смо путовали са земље ка небу, сретоше нас најпре ваздушни дуси првог митарства. На првом митарству се истражују греси, учињени речима људским, речима празним, бесмисленим, ружним, непромишљеним. И ми одмах застадосмо тамо. И ђаволи изнеше књиге, у којима беху записане све моје речи, које сам изговорила од младости: све што сам ма кад проговорила непотребно, и глупо, а нарочито све што сам ружно говорила, и шале из младости, и смешке, што је уобичајено код младежи. Видех тамо записане све моје луде речи, непристојне разговоре, световне безобразне песме, неумесне усклике, смејања и кикотања. И ђаволи ме оптуживаху због тога, указујући време и места и лица, када сам, где и са ким таште разговоре водила, и речима својим гневила Бога, а нисам то уписивала себи у грехе, нити исповедила духовном оцу, нити се кајала. Видећи то, ја сам ћутала као нема, немајући шта да одго ворим злим дусима, јер су ме с правом оптуживали. Само сам се чудила у себи, како то они нису заборавили, а прошло је толико година, и ја сам све то давно заборавила, да ми ни касније на ум падало није. А они ми све то потанко излагаху као да сам данас то говорила. И ја се присећах да је све то било тако. И док сам ја постиђена ћутала, и уједно дрхтала од страха, свети Анђели који су ме водили изнеше насупрот тим (мојим гресима нешто од мојих каснијих добрих дела, недостатак допунише од дара преподобног Василија, оца мог, те ме откупише, и ми кренусмо даље.

И приближисмо се другоме митарству, митарству за лаж. На њему се истражује свака лажна реч, а нарочито кривоклетства, празна призивања имена Господња, лажна сведочења, неиспуњавање завета датих Богу, нетачно исповедање овојих грехова, и друге сличне лажне ствари. Духови овог митарства су љути и свирепи, упорни и цепидлаке. Чим нас зауставише, одмах ме стадоше подробно испитивати. И оптужише ме за две ствари: прво, понекад сам слагала у ситницама, а то нисам уписивала себи у грех, и друго. много пута нисам од стида све тачно исповедила пред својим духовним оцем. И због тога зли дуси ликоваху, и хоћаху да ме отму из руку мојих водилаца. Али свети Анђели иставише против тих мојих грехова нешто од мојих добрих дела, а остало надокнадише даром оца мог, и тако ме откупише. И ми несметано кренусмо навише.

Затим стигосмо, вели блажена Теодора, до трећег митарства, митарства за осуђивање и клевету. Кад нас тамо зауставише, ја увидех како је тежак грех осуђивати ближњега, и како је велико зло другога клеветати, осуђивати, срамотити, грдити и исмевати, и туђем се греху потсмевати а овоје грехе не видети. Јер такве опаки иследници опако испитују као антихристе, који су на себе узели улогу Христову, и прогласили себе судијама својих ближњих, док су сами заслужили безбројне осуде. Но благодаћу Христовом, у мени мало што тамо нађоше. Јер сам се целог живота свог будно чувала да никог не осудим, нити оклеветам, нити да се коме потсмевам, нити кога да грдим. Истина, понекад слушајући друге где осуђују, или клеветају, или се коме потсмевају, ја обратих извесну пажњу или из необазривости додадох по коју безначајну реч, па се одмах тргох у себи. Али, и то ми овде од иследника би оцењено као осуђивање и клевета. Но и ту ме свети Анђели откупише даром преподобног Василија, па кренусмо навише.

И дођосмо до митарства, званог митарство за стомакоугађање. И одмах изјурише пред нас ти опаки дуси. Лица им беху страховито одвратна, јер они изражаваху собом сластољубиве чревоугоднике и грозне пијанце. И једни од њих

ношаху послужавнике с јелима, други чаше и бокале са пићима. у ствари та јела и та пића беху смрдљив гној и одвратна бљувотина. И прављаху се да су пресити и пијани, и играху уз музику, и све чињаху исмевајући грешне душе које довођаху на њихово митарство. Ови духови нас опколише као пси, и зауставише. И одмах изнесоше пред мене сва моја преједања, и када тајно једох, и када преко мере и потребе једох, и кад као свиња једох без молитве и не прекрстивши се, и кад за време светих постова једох пре но што је црквеним правилом прописано, и кад што због неуздржања окусих пре обеда, и кад за трпезом преко мере једох. Исто тако они ми показаше сва моја опијања, изно сећи ми чаше и бокале из којих сам пила, и број испијених чаша, и говораху ми: толико си чаша попила у то и то време, на тој и на тој гозби, са тим и тим људима. А у друго време и на другом месту толико си чаша попила, и опила си се да ниси знала за себе, и повраћала си. А тамо и тамо пила си вина и друга пића, и много си пировала, и уз свирку и музику играла, певала, скакала, једва су те кући одвели, толико си се била напила. Усто ми показиваху и оно што сам некад у недељне или празничне дане случајно попила пре свете Литургије. Све то и многа моја друга угађања. стомаку они ми изношаху, и истраживаху, и радоваху се, као да ме већ имају у својим рукама, жељни да ме у пакао одведу. А ја дрхтах, видећи себе тако окривљену, и немајући чиме да се браним. Но свети Анђели, узевши колико треба од дара преподобног Василија, откупише ме. А ђаволи на то повикаше, и силно се узнемирише, грајећи: Пропаде нам труд, пропаде нам нада! и бацаху по ваздуху хартије на којима беху исписани моји греси. Гледајући то, ја се радовах. И ми кренусмо одатле безбедно.

Затим стигосмо до петог митарства, митарства за лењост. На њему се истражују сви дани и часови, проведени у нераду, и задржавају готовани, који од туђег труда живе а сами неће да раде, и радници који примају плату а не раде колико треба. Тамо се истјазавају и они који се не старају око слављења Бога, и лење се у празничне и недељне дане да иду на јутрење, и на свету Литургију, и на друга богослужења. Тамо се испитује мрзовоља и нехат, и потанко истражује свачија лењост и нестарање о души својој. И многи се одатле низводе у понор. И мене тамо много испитиваху, и не бих се могла ослободити дуга због грехова те врсте, да мој недостатак не би допуњен даром преподобног Василија. Тако откупљену, одведоше ме одатле.

И потом наиђосмо на шесто митарство, митарство за крађу. На њему нас кратко задржаше. И пошто нешто мало дадосмо, прођосмо. Јер ми не нађоше никакву крађу, осим неких врло ситних које сам у дстињству починила из незнања.

Одатле дођосмо на седмо митарство, митарство за сребролубље и тврдичлук. Но и њега брзо прођосмо. Јер ме је Господ целог живота штитио; нисам се патила око многог стицања, нити сам била сребролубива; била сам задовољна оним што ми је Господ слао; нисам била тврдица, већ сам радо давала невољнима од онога што сам имала.

Идући навише, наиђосмо на осмо митарство, митарство за камату. Ту истјазавају оне што дају новац под интерес, и оне који нечасним начином зарађују, и зеленаше, и оне који туђе присвајају. Тамошњи иследници ме врло брижљиво испиташе, и пошто ништа не нађоше, шкргутаху на ме зубима. А ми кренусмо даље, благодарећи Бога.

Онда стигосмо на девето митарство, митарство за неправду. На њему се испитују све неправедне судије, подмитљиве судије, и судије који криве ослобађају а невине осуђују. Тамо се истражује закидање плате радницима, и

лажно мерење при трговању. Уопште, тамо се истражују сваковрсне неправде које су учињене. Но ми, благодаћу Христовом, проћосмо ово митарство без муке, давши нешто мало.

Исто тако и следеће митарство, митарство за завист, проћосмо не давши ништа, јер никоме никада не позавидех. Иако се тамо истраживаше и нељубав, мржња, недружељубље, ненавист, ипак се милосрђем Христовим обретох невина у свима тим испитивањима. Истина, ђаволи бесно шкргутаху на ме зубима, али се ја не бојах. И ми продужисмо пут радујући се.

На сличан начин проћосмо и митарство за гордост, на коме надмени духови горде истјазаваху за хвалисаваст, високо мишљење о себи, охолост, величање. Тамо се брижљиво испитује и то, да ли је човек указивао дужно поштовање родитељима, оцу и мајци, и властима од Бога постављеним; и ако се огрешио о њих, колико пута и у чему. Уопште, испитују се и сва остала горда дела и таште речи. То митарство ми проћосмо, пошто врло мало одговарасмо, и ја бих слободна.

Затим стигосмо на дванаесто митарство, митарство за гњев и јарост. Тамо ваздушни иследници беху свирепи. Али од нас не добише много, и ми одосмо даље радујући се у Господу, који штити грешну душу моју молитвама преподобног оца мог светог Василија.

Потом нас срете тринаесто митарство, митарство за злопамћење. На њему немилосрдно истјазавају оне који у срцу свом држе злобу према ближњем, и оне који враћају зло за зло. Њих одатле злобни духови са великом јарошћу одводе у тартар[9] Но милосрђе Господње и тамо ме заштити, јер нисам била злобна ни према коме, нити сам злопамтила учињене ми пакости, него сам чак и према непријатељима својим била незлобива и волела их колико сам могла, побеђујући зло добрим. И нађе се на том митарству да ништа не дугујем. И због тога тамошњи ђаволи кукаху, јер одлажах слободна из њихових опаких руку.

И ми продужиомо даље, вели блажена Теодора, веселећи се у Господу. И ја упитах моје водиоце, свете Анђеле: Молим вас, господо моја, реците ми , откуда ове страшне ваздушне власти знају сва зла дела ових људи који живе по целом свету, као и моја, не само она јавно већ и она тајно учињена, тачно знају и изобличавају? На то ми свети Анђели одговорише: Свакоме хришћанину на светом крштењу Бог додељује анђела чувара, који невидљиво чувајући човека, упућује га на свако добро дело и дању и ноћу у све дане живота његова све до самртног часа, и записује сва добра дела његова што учини у овом животу, да би дотични човек добио од Господа милост и вечну награду у Царству небеском. Исто тако и кнез таме, желећи да сав род људски одвуче у своју погибао, одређује по једног злог духа свакоме човеку, који стално прати човека, мотри на сва његова зла дела, на која га лукавствима својим и бодри, и скупља сво зло шго човек учини. Затим све те грехе човекове односи одговарајућим митарствима, где се сваки грех записује, те су тако свима ваздушним кнезовима познати сви греси свих људи по целоме свету. И када се душа разлучи од тела, и хита да узиђе на небо ка Творцу свом, тада је они нечастивци спречавају, показујући записане грехе њене. И ако душа има више добрих дела него грехова, они је не могу задржати. Пронађу ли пак код ње више грехова него добрих дела, они је задржавају за време, и затварају у тамницу невиђења Бога, и муче је, уколико им сила Божја допушта да је муче све док та душа молитвама Цркве и милостињама својих ближњих не буде искупљена. Ако се пак која душа нађе толико грешна и одвратна Богу, да јој нема наде на спасење, већ је вечна погибао очекује, они је одмах низводе у бездан, где је и њима опремљено место за вечне муке, и тамо је

држе до другог доласка Господњег, после кога ће се она са телом својим заједно са њима мучити у паклу огњеном.

Док ми свети Анђели ово говораху. стигосмо на четрнаесто митарство, митарство за убиства. На њему се истражују не само разбојништва, неги и свака рана, сваки ударац чим било и где било, по леђима или по глави или по врату или по лицу; све се то потанко испитује, и на теразије ставља. Али ми, и тамо мало ставивши, прођосмо добро.

И наиђосмо на петнаесто митарство, митарство за чарања, бајања, тровања, и призивања ђавола. Духови на овом митарству беху у обличју гмизаваца, шкорпија, змија, аспида и жаба, да их је било страшно и одвратно гледати. Али и тамо, благодаћу Господа мог, на мени се ништа не нађе, и ми прођосмо одмах не давши ништа. А они духови се срђаху на мене и викаху: Дођи ћеш на место где се истражује блуд, видећемо да ли ћеш се и тамо извући!

Док смо одатле ишли навише, казује даље блажена Теодора, ја упитах свете Анђеле који ме вођаху: Господо моја, да ли сви хришћани пролазе ова митарства? И није ли могуће да човек прође овуда без истјазавања и страха који бивају на митарствима? Свети Анђели ми одговорише: Нема другог пута за душе верних што узлазе на небо; све оне пролазе овуда, али не бивају све тако истјазаване као ти, већ само сличии теби грешници, који су непотпуно исповедали своје грехе, стидећи се и скривајући пред духовним оцем своја срамна дела. А они који истински исповеде сва своја зла дела, и жале и кају се због учињених зала, њима се греси милосрђем Божјим на невидљив начин бришу. И кад таква душа долази овамо, ваздушни иследници отварају своје књиге, али ништа не налазе записано против ње, и не могу да јој учине никакву пакост, нити да је уплаше, и душа радујући се узлази ѫ престолу благодати. И да си ти потпуно и истински исповедила све своје грехе, и добила разрешење, не би била овако страшно истјазавана на митарствима. Али теби помаже то, што си давно престала да смртно грешиш, и што си остале многе године свога живота провела у врлинама; но нарочито ти помогоше молитве преподобног оца Василија коме си свим срцем много послужила.

Тако разговарајући стигосмо до шеснаестог митарства, митарства за блуд. На њему се истражује свако блудничење, и маштање умом о блуду, и размишљање о блуду, и пристајање у мислима на блуд, и наслађивање блудним помислима, и похотљива пипања, и страсни додири. Кнез овога митарства сеђаше на свом престолу, обучен у гадну и смрдљиву одећу, пеном крвавом оквашену, којом се он горђаше као царском порфиром. И мноштво ђавола стајаху пред њим. Они кад ме угледаше да сам стигла тамо, до њих, веома се зачудише. И онда изнесоше записана блудна дела моја, и изобличаваху ме, показујући лица са којима сам грешила, и време кад сам грешила дању и ноћу, и места на којима сам који грех учинила. И ја им не могох ништа одговорити, само дрхтах од страха, и стид ме поједе. Тада свети Анђели рекоше ђаволима у одбрану моју: Оставите та давнашња блудна дела; она је остало време свога живота провела подвижнички у чистоти и уздржању. Ђаволи одговорише: Знамо и ми да је она давно престала са грехом, али се није како ваља исповедила пред духовним оцем, нити је од њега добила прописане заповести за откајавање грехова. Зато је наша. А ви: или нам је оставите, или је откупите добрим делима. — И положише свети Анђели много од мојих дела, но много више од дара преподобног Ва силија, те се тако једва избавих љуте беде. И онда продужисмо пут.

Затим стигосмо на седамнаесто митарство, митарство за прељубу. Ту се истражују греси супружника, који нису били верни у браку и нису постељу своју

брачну очували неоскврнављеном. Исто тако се ту ислеђују отмице ради блуда, и силовања. Ту грозно истјазавају и она Богу посвећена лица, која су своју чистоту заветовала Христу, па пала у блуд. На том митарству се и ја показах као велики дужник, и бејах изобличена као прељубница, и погани дуси и немилосрдни иследници већ беху готови да ме отргну из руку Анђела и сведу на дно пакла. Али се свети Анђели много препираше с њима, и изнеше на средину све моје потоње трудове и подвиге, и једва ме откупише,нетоликомојимдобримделимаколикодаром оца мог Василија. Од његовог дара врло много узеше и на теразије положише, и тако моја безакоња надмерише. Онда ме узеше, и ми настависмо пут.

И приближисмо се осамнаестом митарству, митарству за содомију. На њему се истражују противприродни греси мушкараца и женскиња, и блуд са ђаволима, и са бесловесним животињама, и родоскрвење, и друге гадости што се тајом врше, које је стидно и споменути. Кнез овога митарства одвратнији је од свих одвратних и гадних демона, сав облепљен смрдљивим гнојем; а такве су и слуге његове. Смрад њихов беше неподношљив, наказност њихова неописива, и јарост и љутина њихова неисказана. Они нас брзо опколише. Али милошћу Господњом ништа такво у мени не нађоше, и постиђени побегоше, а ми радујући се настависмо пут. И рекоше ми свети Анђели: Видела си, Теодоро, страшна и одвратна митарства за блуд. Знај дакле, да их мало која душа прође без муке, пошто сав свет лежи у злу саблазни и поганштине, и сви су људи сластољубиви и блудољубиви, и мисао је човекова од младости његове наклоњена злу, и једва ко чува себе од блудних нечистота. Мало је оних који умртвљују своје телесне пожуде, зато мало оних који ова митарства пролазе слободно. Велика већина који довде дођу, овде пропадају. Јер опаки иследници блудних дела дограбљују блудне душе н одвлаче у ад, мучећи их горко. И хвале се кнезови митарства за блуд, говорећи: Ми више од свих других митарстава испуњујемо пакао својом огњеном родбином! Но ти, Теодоро, благодари Бога што си већ, молитвама твога оца преподобног Василија, прошла та митарства, и одсада нећеш видети зла ни страха.

После тога, прича даље блажена Теодора, стигосмо на деветнаесто:митарствозајереси. Ту се истражују неправилна учења о вери, отступања од Православног вероисповедања, маловерја, сумње у вери, хуле на светињу, и остало томе слично. То митарство прођосмо без икаквог испотивања, и већ бесмо на домаку небеских врата. Али нас овде сретоше пакосни дуси последњег митарства, мигарства .за немилосрђе и тврдоћу срца. Ови иследиици беху свирепи; кнез њихов љут, изгледао је мршав и мрзовољан, но од беса дисао је огњем немилосрђа. И ако се неко, који је извршио велике нодвиге и постове и молитве и сачувао своју девственост и изнурио тели своје уздржавањем, нађе да је био немилосрдан и немилостив, њега са овог митарства одмах одвлаче доле и затварају у бездану пакла, где никад милост доживети неће. Но ми, благошћу Христовом, прођосмо и то митарство без муке, уз помоћ молитава преподобног Василија, који ми од својих добрих дела подари много за моје откупљење.

Избавивши се од горких митарстава, вели блажена Теодора, ми се затим с радошћу приближисмо самим вратима небеским. А врата небеска беху као најблиставији кристал, блистала су неисказано, и на њима стајаху сунцолики младићи. Кад видеше да ме Анђели воде, они се силно обрадоваше што сам се, штићена милосрђем Божјим избавила од ваздушних митарстава, и с љубављу нас дочекаше и унутра уведоше.

А шта тамо видех, и шта чух, о чедо Григорије! то се не да описати! Ја видех што око људско не виде, и чух што уво људско никада не чу, и што ни једноме човеку на земљи у срце не дође, — таква блага, такве красоте! И бих приведена пред престо Божји неприступне славе, око кога стоје Херувими и

Серафими и безброј небеских Војника, који непрестано славе Бога неизрецивим песмама. И павши, поклоних се невидљивом и непознатом Божанству. И запеваше Небеске Силе преслатку песму, прослављајући Божје милосрђе, које греси људски не могу победити. И дође глас од Велељепне Славе, који наређиваше светим Анђелима што ме воде, да ме воде да видим све обитељи Светих, а такође и све муке грешних, па да ме затим упокоје у обитељи блаженог Василија.

И свети Анђели ме проведоше овуда, и ја видех многа прекрасна насеља и обитељи, препуних славе и благодати, које је Бог уготовио онима који Га љубе. И моји водиоци ми показиваху посебно обитељи апостолске, посебно пророчке, посебно мученичке, посебно светитељске, и посебно обитељи сваког чина Светих. А свака обитељ беше неисказане красоте, огромна по ширини и дужини, са многим пресветлим палатама нерукотворним. И свуда се по тим обитељима разлегаше глас радости и весеља духовног, и виђаху се лица ликујућих. И видећи ме, сви се радоваху моме спасењу, и грљаху ме, славећи Господа који ме избави од замки вражијих.

Пошто обиђосмо те обитељи, моји свети водиоци сведоше ме у преисподњу земље, и видех страшне неподношљиве љуте муке у паклу, приправљене за грешнике. Показујући ми их, свети Анђели ми говораху: Погледај, Теодоро, од коликих те мука избави Господ молитвама угодника Свог Василија. — И слушах тамо јаукање, плач и горко кукање оних у мукама: једни викаху: Тешко нама! Авај, љутих мука! трећи проклињаху дан овога рођења. Но не беше никога да се смилује на њих.

Затим ме изведоше отуда и доведоше у ову обитељ преподобног оца нашег Василија, коју видиш, и упокојише ме овде, рекавши ми: Сада преподобни Василије врши помен за тебе. — И мени би јасно да сам у ово место дошла за четрдесет дана по разлучењу мом од тела.[10]

Све то преподобна Теодора исприча Григорију у сну у виђењу, и показа му сву красоту те обитељи и духовна богатства, и насладе, и славу, и разноврсне вртове са златолистним и многородним воћкама, и све весеље духовно што све стече блажени отац Василије многотрудним подвизима својим.

Молитвена, богослужбена мисао Цркве серафимски ревносно и видовито прати душу човекову на свима животним путевима њеним, особито при растанку њеном са телом. Ту су од посебне важности: „Молепствије Господу нашем Исусу Христу и Пресветој Богородици при разлучењу душе од тела сваког правоверног", и „Молепствије за разлучење душе од тела када се човек дуго мучи".

У овим Молепствијама се надахнуто и потресно описује стање душе при разлучењу њеном од тела. Ту су свети Анђели, послани Богом да узму душу; ту и многи зли дуси, са списком грехова душиних, који силно граје тражећи дрско душу преплашену. А она потресно вапије ка Спасу, ка Пресветој Богородици, ка светим Анђелима, ка Светитељима. Јадна душа цвили: Опколише ме мислени вуци урличући, и ишту да ме шчепају и растргну бесно; Ти Пречиста. зубе њихове и чељусти сломи, и спаси ме (Канон, песма 3). „Удостоји ме, Богородице, да одлазећи са земље несметано пређем поред ваздушног владара, насилника и мучитеља, који стоји на страшним путевима и изненада истражује сваку реч" (песма 4). И јадној души потребна је сврх свега спасоносна милост Просвете Богомајке; и она вапије: „Погледај одозго на мене, Мати Божија, и милостиво ме саслушај сада, и посети ме, да бих, видевши Те, изишао из тела радујући се" (песма 6). „Неподношљиву муку и тегобу причињава ми кидање вена и растављање целокупног телесног састава, склопљеног природним

законима" (песма 6). „Свештеним и чесним рукама светих Анђела пренеси ме, Владарко, да, покривен њиховим крилима, не бих видео одвратни, смрдљиви и мрачни лик демона" (песма 6). И кукавна душа буди себе из свега смртнога покајним вапајем: „Душо моја, душо моја, устани, што спаваш? крај се приближује, ти треба да се страшиш; прени се дакле, да би те поштедео Христос Бог који је свуда и све испуњава" (Кондак).

Страхоте смрти, све сливене и згуснуте у ноћ смрти, чине човека беспомоћним на самртном одру. Ту је једина помоћ Васкрсла Богомајка, која нам је Васкрсење и Васкрслог Победитеља смрти родила. Зато ѫ Њој овај вапај: „Ноћ смрти, мрачна и без месечине, сустиже ме неспремног, и препуштајући неприпремљеног томе дугом и страшном путу, нека ми милост Твоја, Владичице, буде сапутник" (песма 7). — Тада је милосрђе Свемилостиве Богомајчице једино уточиште и прибежиште преплашеној души грешној, и она се вапајно моли: „Нека мноштво грехова мојих не потисне Твоје обилно милосрђе, Владичице, него нека ме опколи милост Твоја и нека покрије сва безакоња моја" (песма 7). „Удостој ме, Пресвета Богородице, да избегнем пукове бестелесних варвара, и прелетим ваздушне бездане, и на небеса узиђем да бих Те вавек славио" (песма 8). „Пресвета Богородице, отерај далеко од мене светодржца — управитеља горких митарстава — када треба да скончам, да бих Те увек славио" (песма 8).

У самртним мукама душа се сва претвара у потресни вапај, и преклиње: „Смилујте се на мене, свесвети Анђели Бога Сведржителза, и избавите од свих митарстава злих, јер немам добрих дела да их противставим злим делима мојим" (Канон, песма 7). "Сав у недоумици, ја горко уздишући ридајно вапијем ѫ теби, Чувару живота мог кукавног: види моју муку од вечних окова, и не престај молити се за мене" (песма 8). И очајни крик кукавне душе измучене: „Плачите нада мном и кукајте, дубино пакла и бездно и црве и тартаре; све муке јецајте нада мном, јер сам доведен овамо, и вама предат да се горко мучим" (песма 9).

У Осмогласнику Светог Јована Дамаскина, у Канону усопшима (субота, песма 9; Глас 2) пева се: Када се душа моја буде одвајала од тела, тада дођи к мени, Владарко, и разори умишљаје бестелесних непријатеља, и чељусти им размрскај, јер желе да ме немилосрдно униште. Учини то, Богоневесто, да бих несметано прошао у ваздуху обитавајyhe кнезове таме. — И још: Дјево, у часу краја мог отми ме из руку демонских, и суда, и препирања, и страшнога испитивања, и горких митарстава, и кнеза љутога, Богомати, и вечне осуде (Глас 1).

У Канону Ангелу Хранитељу ми се молимо: Сав живот свој проведох великој таштини, приближих се крају, молим те, Хранитељу мој, буди ми заштитник и непобедиви поборник када будем пролазио митарства љутога светодржца (песма 9).

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 5, 22.

[2] Лк. 16, 23—25.

[3] Лк. 16, 25.

[4] Јевр. 9, 27.

[5] Флб. 1, 21—24; 2 Кор. 5, 1. 2. 6. 8.

[6] Еф. 2, 19.

[7] Ис. 26, 10.

[8] Види: моја „Житија Светих за месец март", стр. 506—520; Београд, 1973.

[9] Тартар је неизмерна провалија, бездан пакла; у тартар никад сунце не завири нити огреје; у њему бесни свирепа, неподношљива хладноћа.

[10] У Четрдесети дан по разлучењу душе од тела, по учењу Цркве, завршава се хођење душе по митарствима, изриче јој се временски суд, привремена пресуда, после чега се она настањује или у месту весеља, или у месту мучења, где и борави до Другог доласка Господњег на земљу и коначног Суда Божијег над људима.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Есхатологија

Стање душа у загробном животу

Душе умрлих људи улазе у загробни живот са целокупном садржином својом: „Дела њихова иду за њима".[1] Улазе са свима мислима и осећањима, са свима врлинама и пороцима, са свима вредностима и манама, са целокупним својим моралним светом. И таквима какве јесу, какве су изишле из тела и земаљског живота, њима се и суди на Посебном суду и одређује привремено стање у загробном животу, стање од Посебног до Страшног суда.

Али као што је религиозно-морално стање душа људских различито за живота њихова на земљи, тако је оно различито и по изласку њиховом из тела и у загробном животу. Нема сумње, стање душа после смрти је слично моралном стању сваке индивидуалне душе за живота на земљи. Оно је природна последица и природно продужење живота на земљи. Јер када би смрт, или Посебни суд, потпуно мењали стање душе, губио би се континуитет личности, и у загробном животу Петар се не би осећао као Петар, или Павле као Павле.

Религиозно-морално стање душа не мења се коренито у загробном животу. Када би га Бог коренито изменио, учинио би насиље над неприкосновеношћу слободе људске душе и уништио оно што личност чини личношћу.

Али и сама душа у загробном животу, макар свим бићем својим хтела и желела да потпуно измени себе и почне нови живот који би се сасвим разликовао од њеног живота на земљи, не би могла да то учини. А не би могла зато што јој у загробном животу недостаје тело које је неопходан састојак човечје личности за њено потпуно самостално опредељење и делатност, и што јој недостају земаљски услови и средства спасења. Другим речима: у загробном животу покајање је немогућно, јер тамо дозрева оно што је почето на земљи, и у правцу у коме је почето. На то указује Свето Еванђеље када живот на земљи назива сетвом, а живот у загробном животу жетвом.[2]

Живот душа у загробном животу, како нам казује Божанско Откривење, састоји се или у непотпуном блаженству или у непотпунам мучењу, јер ће потпуно блаженство или потпуно мучење настати тек после Страшнога суда, пошто је душа без тела само душа а не потпун човек. На Посебном суду душе се деле у две врсте: душе праведне и душе грешне. Отуда су и у загробном животу могућна само два одговарајућа стања: стање блаженства и стање мучења, свако са својим многобројним нијансама; и два места: рај и пакао, опет свако са својим многим обитељима.[3] Свето Откривење јасно и одређено учи да је у загробном животу могућа само двојака жетва: од тела — погибао, од духа — живот вечни. [4] Но с обзиром на разне и многобројне степене моралног савршенства или порочности душа, разни су и многобројни су и степени блаженства и степени мучења душа у загробном животу.

Продужујући у загробном свету живот свим својим бићем, душе располажу потпуном личношћу и самосвешћу; оне осећају, сазнају, схватају, расуђују, и уопште обављају све психичке радње. Очигледан пример за то имамо у Спаситељевој причи о богаташу и Лазару: богаташ види и познаје Лазара и Аврама, осећа муку у пламену, моли за помоћ, сећа се своје браће на земљи и брине за њихову судбу на земљи и у загробном животу;[5] патријарх Аврам живи у блаженству, објашњава богаташу природу раја и пакла, оправдава постојање блаженства и мука у загробном животу, указује на средства спасења.[6]

Свети апостол Павле, који је још за живота на земљи био узношен у све светове у којима живи људско биће, благовести: да они који се у загробном животу налазе у преисподњи — „под земљом" (=τα καταχθόνια) могу се свесни и слободно определити за поклоњење Исусу као Богу и Господу.[7] Свети апостол Петар говори о Спаситељевој проповеди „духовима у тамници" (= душама умрлих); а то по казује да су они свесни и разумни, слободни и способни да проповед приме или одбаце.[8] Христољубљени тајновидац, свети зналац небеских светова, види душе побијених за реч Божију и чује њихове речи, које изражавају њихову жељу и бојазан за оне који страдају на земљи у име Христово; а то показује да су оне свесна и лична бића.[9] И још: он у откривењу види и оне који су пред престолом Божјим и радосно служе Богу дан и ноћ.[10] Душе у загробном животу радују се за оне на земљи који остају верни Еванђељу до саме смрти.[11]

Богочежњивим душама праведника, Бог као свеправедни Судија, додељује блаженство, уводи их у светле обитељи радости рајске. То нам Свето Откривење показује и посведочава на разне начине. —Упричи о богаташу и Лазару Спаситељ вели да су душу многострадалног праведног Лазара, одмах после смрти, Анђели однели у наручје Авраамово, где се она теши.[12] Пред Своје крсно страдање Спаситељ успокојава Своје ученике: Идем да вам приправим место. И када отидем и приправим вам место, опет ћу доћи, и узећу вас к себи да и ви будете где сам ја.[13] А благоразумном разбојнику човекољубиви Господ са крста говори: Заиста ти кажем, данас ћеш бити са миом у рају.[14] Христочежњиви апостол

Павле свом душом чезне: да се раздреши од тела и да с Христом буде.[15] А Коринћанима пише: више волим отићи од тела, и бити код Господа.[16] Ученику „кога љубљаше Исус" казане су и показане тајне загробног живота: видео је праведнике Божје у блеску славе пре но што је обављен последњи суд; видео је око престола Божјег двадесет и четири престола, и на њима двадесет и четири старца где седе, обучени у беле хаљине и са златним крунама на главама својим;[17] видео је под небеским олтаром душе побијених за реч Божју и за сведочанство које имаху;[18] и још: видео је народ многи, којега нико не може избројати, од свакога језика и колена и народа и племена, где стоји пред престолом и пред Јагњетом, обучен у хаљине беле.[19]

Блаженство праведних душа у загробном животу проходи у неиспитаним тајанственим дубинама и висинама благодати Божије. Најсвеобухватнији назив тога јесте рај. Свети апостол Павле који је још за живота на земљи био узнесен у рај и видео његове незамисливе красоте, благовести: о томе није слободно говорити човеку.[20] Овај блажени покој душа он сравњује са покојем који је за Бога Творца настао када је завршио стварање света.[21]

Блаженство праведних душа у загробном животу долази од њихове благодатно-врлинске близине и општења са Господом Исусом, по речи Његовој светим ученицима Његовим на Тајној вечери: Доћи ћу, и узећу вас к себи да и ви будете где сам ја,[22] и по молитви Његовој Оцу небескоме: Оче, хоћу да и они које си ми дао буду са мном где сам ја, да гледају славу моју.[23] Спаситељ благовести: Који год верује у Њега — доћи ће и сести за трпезу са Авраамом и Исаком и Јаковом у Царству небеском.[24] Анђели и праведници на небесима сачињавају једну Цркву — небески Сион, град Бога живога.[25] У самој ствари,блаженствоправеднихдушапочињејошовденаземљиуњиховомхристочежњивом благодатно-врлинском охристовљењу и отројичењу, продужује се у загробном животу, и после Страшнога суда достиже пуноћу „са свима светима".

Но блаженство праведних душа у загробном животу је не само непотпуно већ и неподједнако, јер је сразмерно благодатно-врлинском развићу душа.[26] На то нарочито указује благовест светог апостола Павла: Сваки ће примити своју плату по своме труду.[27]

Место у коме бораве праведне душе у загробном животу назива се у Светом Писму: рајем,[28] Царством Божијим,[29]Царством Христовим,[30] Царством небеским,[31] наручјем Авраамовим,[32] домом Оца Небеског,[33] гором Сион, градом Бога живога, Јерусалимом небеским,[34] Јерусалимом вишњим,[35]небесима.[36]

Драговољно сједињене са гресима и прожете њима за живота на земљи, грешне душе их се не могу механичкн ослободити изласком из тела или уласком у загробни свет; поготову не после праведне пресуде Посебног суда Божјег, на коме се ниједна грешна душа не ослобађа насилно својих милих грехова, које је за живота у телу претворила у неку врсту састојка свога бића. Отуда је стање грешних душа за гробом слично бившем стању њиховом на земљи; са том разликом што оне, лишене тела, сву стравичну стварност својих грехова држе у себи, преживљавају је као нешто своје, не могу никуда ван ње, нити имају предмет ван себе да је пренесу на њега. После Посебног суда грешне душе одмах одлазе у место туге и мучења, али је јачина осећања и сазнања те туге и тог мучења сразмерна степену њихове грешности. Осим тога, то мучење није потпуно, јер ће потпуно настати тек после Страшнога суда.

Ова тужна истина је Богом откривена, не човеком измишљена. О стварности постојања места мучења, а и самих мука, говори сама Истина —

Господ Христос. Храбрећи Своје ученике на неустрашивост у проповедању Еванђеља, Он им вели: Не бојте се оних који убијају тело а душе не могу убити, него се бојте онога који може и душу и тело погубити у паклу.[37] А душу и тело убија грех, и његов творац и отац — Сатана, који и одводи грешне душе у своје мрачне обитељи. у причи о богаташу и Лазару Спаситељ показује како грешна душа богаташева одмах после смрти би бачена у ад и подвргнута мукама.[38] Натоварени гресима, грешници не могу, по речи Спасовој, узићи на небо, нити ући у дом Оца небеског, него умиру у гресима и са гресима који их држе далеко од Бога и од неба у своме страшном, адском ропству.[39]

Учење Светога Писма јасно изражава и очигледно посведочава стварност мучења грешних душа за гробом, но природу тог мучења покрива извесна нејасност. у главноме, то се мучење састоји у удаљености грешних душа од Бога, као извора блаженства, радости и светлости. Оне осећају муку живећи живот без радости, без светлости, без блаженства. Нарочито се та мука појачава сазнањем и осећањем да је то мучење бесмртно неумртвљивом и неубивљивом бесмртношћу.[40] Душе грешне налазе се у тамници духова,[41] у аду – εν τφ αδη[42] где несагориво сагоревају у огњу свог ђаволског самољубља и саможивости,[43] свесне свих својих грехова, разједане огњеним црвима очајања и гриже савести, но гриже савести која никада не може, због одсуства психофизичких благодатно-врлинских услова, одвести спасоносном покајању, као што ни Јуду није одвела правом покајању већ самоубиству, у коме врхуни тријумф греха.[44]Лишене тела и телесних предмета греха, грешне душе у загробном животу остају саме самците са својим гресима, голе у свом пламеном злу, у својим неугасивим страстима и похотама; оне пламте и отимају се ка телесним предметима на земљи, али одвојене од њих непрелетивом провалијом оне вечно обамиру у свом очајању, и никада не умиру, јер немају чиме да утоле своје пустињски жедне страсти, нити чиме да нахране своје адски гладне похоте. Њихово је мучење у толико веће што оне не само знају него и виде рајско блаженство,[45] али га не осећају као део себе већ посматрају као неку далеку, недосежну стварност, због чега је њихово неуспављиво сазнање — њихов неуспављив и неумољив мучитељ. Такво њихово мучење повећава још и сазнање, да се и пакао и све муке његове могао избећи врлинскнм животом на земљи.[46] Језива провалија која зјапи између њиховог осећања и рајског блаженства као бескрајни удаљене и недосежне, но сасвим видљиве, стварности, чини њихову муку неиздржљнвом.[47] Налазећи се у друштву злосмрадних духова зла, грешне душе трпе разне, неисказане муке, у чијем су изналажењу зли дуси врло вични.[48]

Као што у овом животу постоје разлике у грешнсти и огрехољености људи, праведно је да постоје разлике и у мучењу грешних душа за гробом. Различите по порочности и степену искварености, грешне душе у загробном животу не трпе подједнаке муке него свака сразмерно својој грешнисти и огрехољености. Различним ступњевима моралне покварености одговарају разни степени мука.[49]

Место у које одлазе грешне душе после Посебног суда, лишено светлости, мрачно, у коме се не види),[50] Светом Писму се назива: ад (αδης, од είδος и α = место лишено светлости, мрачно, у коме се не види),[50] тама најкрајња,[51] тамница духова,[52] бездна,[53] преисподња,[54] гејна (γέεννα = место мучења у аду),[55] вечна мука.[56]

Но сви ови називи, на разне начине, означавају једно исто; и то ово: грешне душе налазе се у загробном животу у месту осуде и гњева Божија, муче се, и то у извесном месту. При томе, иако се наша земаљска категорија просторности не може применити на загробни свет и живот, ипак је несумњиво да је ограниченост

својство душе људске, јер је само Бог безграничан и свудаприсутан. Према томе, и место мучења грешних душа има извесних граница, које се не могу прелазити. [57] Свето Писмо вели да је Јуда после смрти отишао „у своје место —εις τον τοπον τον 'ίδιον';[58] а грешни богаташ из ада моли патријарха Авраама да пошаље Лазара кући оца његова да посведочи његовој браћи, да не би и они дошли „у ово место мучења — εις τον τοπον τοϋτον της βασάνου".[59]

Основна је богочовечанска истина: у Цркви сви припадамо Господу Христу и преко Њега један другоме: „Јер ни један од нас не живи себи, и ни један не умире себи. Јер ако живимо, Господу живимо; ако умиремо, Господу умиремо. Ако дакле живимо, ако умиремо, Господњи смо. Јер за то Христос и умре и васкрсе и оживе да овлада и мртвима и живима".[60] И ми на земљи, и наши покојници у загробном свету сачињавамо једно Богочовечанско тело Цркве, које је „пуноћа Онога који све испуњава у свему".[61] И у том свеобухватном телу сваки од нас има своје место и учествује животом својим у саборном животу Цркве и живи у њему као лично биће.

Црква најречитије казује себе, своје богочовечанске истине и стварности преко молитве. Молитва је њен богонадахнути језик. У Цркви Христовој молитва је најважнија врлина. Она никад не престаје. Она је срце сваке врлине. Њоме и вера и љубав и све остале богочовечанске врлине расту и развијају се у све своје богочовечанске просторности и бесконачности. Отуда и од самог свемилостивог Спаса и од светих богомудрих Апостола неуњутна истина еванђелска: „Молите се Богу без престанка".[62] „Сваком молитвом и мољењем молите се Богу Духом без престанка, и уз то стражите са сваким трпљењем и молитвом за све свете (= за све хришћане)".[63] „у молитви будите једнако".[64] „Да вам не досади молитва; и стражите у њој".[65] „Треба се свагда молити, и не клонути".[66] „Стражите и молите се Богу".[67]

Свету тајну и свету силу молитве Православна Црква и има и зна. Отуда молитвена богочовечанска мисао Цркве многострано и христомудро описује живљење наших душа у загробном свету. И то она чини у својим заупокојеним службама, задушницама, молитвама, канонима, парастосима, поменима, светим литургијама. И летимичан поглед на то, речити је сведок тога. у овој ствари од посебне је важности реч Светог Макарија Александријског: О молитвама за покојнике. Тамо се вели:

Једном Свети Макарије Александријски упита Анђеле који су га пратили по пустињи: „Пошто је од светих Отаца предато да се у цркви врши принос Богу за преминулог у трећи, девети и четрдесети дан, каква онда од тога бива корист по душу покојника?" Анђео одговори: „Бог није допустио да ишта непотребно и некорисно бива у Његовој Цркви. Јер када у трећи дан бива у цркви принос, онда душа умрлога добија од чувајућег је Анђела олакшање у тузи коју она осећа због растанка са телом; добија зато што је за њу извршено у цркви Божјој славословље и принос, те се у њој рађа блага нада. Јер у току два дана души се дозвољава да заједно са Анђелима који се налазе поред ње хода по земљи где хоће. Отуда душа која љуби тело (= телољубива душа) лута понекад око куће у којој се растала са телом, понекад око гроба у коме је тело погребено; и тако проводи два дана као птица тражећи себи гнездо. Врлинска пак душа хода по оним местима на којима је обично творила правду. у трећи дан Онај који је васкрсао из мртвих наређује да се свака хришћанска душа, по угледу на Његово васкрсење, узнесе на небеса ради поклоњења Богу свих. Стога Црква има добар обичај вршити у трећи дан принос и молитву за душу. После поклоњења Богу, Бог наређује да се покажу души разна и пријатна нассља светих и лепота раја. Све то разгледа душа шест

дана, дивећи се и прослављајући Творца свега, Бога. А посматрајући све то, она се измењује и заборавља тугу коју је имала боравећи у телу. Али, ако је крива за грехе она, при посматрању благовања светих, почиње туговати и укоравати себе, говорећи: тешко мени! колико сам се оништавила у том свету! Заневши се задовољавањем пожуда, ја сам већи део живота провела у безбрижности, и нисам послужила Богу како треба, да бих се и ја могла удостојити ове благодати и славе. Тешко мени кукавној! ... А после разгледања у току шест дана свих радости праведника, Анђели је поново узносе на поклањење Богу. Стога, добро чини Црква, вршећи у девети дан службе и принос за усопшег. После другог поклоњења, Владар свих наређује одвести душу у пакао и показати јој сва тамошња места мучења, разна одељења пакла, и разноврсна мучења непобожних, у којима находећи се душе грешника непрестано кукају и шкргућу зубима. По овим разним местима мука душа се носи тридесет дана дрхћући да и сама не буде осуђена на затвор у њима. У четрдесети дан душа се опет узноси на поклоњење Богу; и тада већ Судија одређује души место које одговара њој према њеним делима. Стога Црква поступа правилно чинећи у четрдесети дан помен за преминуле.[68]

По растанку са телом душу православног хришћанина прати Црква својим молитвама на њеном путу кроз загробни свет, молећи се Господу да јој опрости грехе и настани је у блаженству праведних. То сведочи *„Опело"* које се врши над православним хришћанином.

Црква се моли: да Спас упокоји душу слуге Свога са душама преминулих праведника у блаженом животу; да јој опрости сваки грех вољни И невољни; да јој подари царство небеско; да је као Победитељ смрти настани у месту светлом, у месту цветном, у месту одмора; јер је Својим Богочовечанским домостројем спасења постао васкрсење, и живот, и покој уснулог слуге Свог. И Он нам као Једини Човекољубац дарује „живот нестарив и вечни". И човек, мада носи ране грехове, слика је неизрециве славе Божије, и улазећи у небеске светове вапије: смилуј се, Господару, на своје створење, и очисти Својим милосрђем, и дај ми жељену отаџбину, чинећи ме опет житељем раја; врати ме богосличности, да се у првобитну лепоту обучем!

Окружујући покојника молитвама својим Црква се моли: упокој, Боже, слугу Твога, и смести га у рај где зборови Светитеља, Господе, и праведници сијају као звезде; упокој уснулог слугу Твог, не гледајући ни на какве грехе његове. — Благовест је „Опела": У небеским дворима свети Мученици се једнако моле да Господ Христос удостоји вечних блага преминулога, кога је преместио са земље. — И онда уздисајна молитва Цркве: Са Светима упокој, Христе, душу слуге Твога, где нема болести ни жалости, ни уздисања, но где је живот бесконачни.

На догледу небеских светова Црква нам казује вечне богочовечаноке истине о бићу људском: На земљи све је слабије од сенке, све од снова варљивије; у трен ока, и све ово смрт узима. Него, Христе, у светлости лица Твога, и у наслађењу красотом Твојом, као човекољубац упокој. — Авај мени, какву борбу има душа када се одваја од тела! авај, колико тада плаче, и нема ко да се смилује на њу. Ка Анђелима подиже очи, узалуд се моли; ѫ људима пружајући руке, нема ко да јој помогне. Зато, мила браћо моја, сетивши се краткоће живота нашег, молимо од Христа покој престављеноме, и душама нашим велику милост. — Таштина је све људско што после смрти не остаје; не остаје богатство, нити права слава; јер кад смрт наиђе, све се то уништи. Стога завапимо Христу бесмртноме: престављенога од нас упокој, где је обиталиште свих који се веселе. — Где је привржености свету? Где је маштање о пролазноме? Где је злато и сребро? Где је мноштво слугу

и врева? Све је прах, све пепео, све сенка. Но хајдете, завапимо Бесмртноме Цару: Господе, вечних Твојих добара удостој престављенога од нас, дајући му покој у неостаривом блаженству Твом.

— Плачем и ридам кад помислим на смрт и видим у гробовима нашу, по слици Божјој саздану, лепоту где лежи безоблнка, без славе, без изгледа. О чуда! Каква се тајна догоди с нама? Како се предадосмо трулежи? како се присаједиинсмо смрти? Ваистину, као што је писано, по заповессти Бога који даје покој престављеноме.

Вера у распетога Бога осигурава души рај на молитвени вапај: Помени нас, Господе, када дођеш у царство своје!

— Разбојника, Христе, који Ти је на крсту завапио: „Помени мене", Ти си покајањем учинио житељем раја; удостој и мене недостојног. — Смрт није ништа друго до пресељење са земље у загробни свет. И пратећи душу људску при том пресељењу Црква се моли: Ти који господариш душама и телима, у чијој је руци дисање наше, утеха ожалошћених, упокој у насељу праведних слугу Твога кога си преселио. — Сада се руши житејско зло славље таштине. Јер дух напусти обиталиште, блато поцрне, сасуд се разби, безгласан, неосетљив, мртав, непокретан. Помолимо се Господу да вечни покој подари овоме кога шаљемо гробу. — Шта је наш живот? Уистини цвет, и дим, и јутарња роса. Приђите дакле, и загледајмо добро у гробове: где је телесна лепота? где младост? где су очи и облик телесни? Све је као трава свенуло, све је нестало. Ходите, припаднимо Христу са сузама. — Велихи је плач и ридање, велико уздисање и мука растанак душе, ад и погибао; привремени живот — пролазна сенка, варљиви сан; труд живота земаљског — неблаговремено маштање. Побегнимо стога далеко од сваког земаљског греха, да бисмо наследили небо. — Приђите, потомци Адамови, погледајмо на земљи раопростртог како напушта сву красоту лика нашег, расточеног у гробу гнојем, црвима, прогутаног тамом, покривеног земљом. Помолимо се Христу да да вечни покој овоме кога остављамо невидљива за очи наше. — Када страшни анђели силом отржу душу од тела, она заборавља све сроднике и познанике, и брине се како ће предстати суду за све таште и бедне телесне ствари. Ходите стога преклињући Судију, помолимо се сви да Господ прости оно што он учини. — Све сласти и славе овога живота заиста су таштина и трулеж:! Јер сви ишчезавамо, сви умиремо: и цареви и кнежеви, судије и силници, богати и сиромаси, и сва природа људска; јер се сада суновраћују у гробове они што беху у животу. Помолимо се да их Господ упокоји.

Свемилостива Богомајчица је највећа нада ових смртника. Црква јој се вапајно моли: Спасавај оне што се на Тебе надају, Мајко незалазног Сунца, Богородице. Молимо Ти се, молитвама својим умоли преблагога Бога да упокоји сада престављенога где духови праведних блаженствују; покажи их, Свебеспрекорна, као наследнике божанских добара у дворима праведних, у вечни спомен. — И покојник мери себе, мери људско биће на небоземним теразијама и потресно се исповеда: Гледајући ме где лежим безгласан и бездахан, плачите нада мном, браћо и пријатељи, сродници и познаници, јер јуче разговарах с вама, и изненада наиђе на мене страшни час смрти. Но приђите сви што ме волите и целивајте ме последњим целивом, јер нећу с вама више ходити, ни разговарати: одлазим Судији у кога нема пристрасности; пред Њим заједно стоје слуга и господар, цар и војник; богаташ и просјак. једнаки су, јер ће се сваки од својих дела или прославити или посрамити. Но молим све и преклињем, молите се непрестано Христу Богу за мене, да по гресима мојим не будем одведен у место мучења, него да ме смести где је светлост живота. — Упокој, Христе, уснулога слугу Твога молитвама Мајке Твоје, и Претече Твога, Апостола, Пророка,

Јерараха, Преподобних и Праведних, и свих Светих. — Свакој души људској која креће из земаљског у загробни свет, и која има живети у том свету, потребан је васкрсли Господ и молитве свих Светих, да би она могла имати удела у блаженству праведних: Васкрсли из мртвих, Христос истинити Бог наш, молитвама Пречисте Матере Своје, светих славних и свехвалних Апостола, преподобних и богоносних Отаца наших, и свих Светих, нека душу слуге Свог који се од нас преставио, у насељима Праведних настани, у наручју Авраама упокоји, и са Праведнима уврсти, а нас помилује и спасе, као добар и човекољубив.

Богочовечанске тајанствене истине загробног живота употпуњује нам „Свештеничко опело". Црква молитвено благовести: Ужасна је и страшна тајна за све када се душа од тела разлучује: душа онда одлази наричући, а тело се предаје земљи и затрпава. Стога ми, дознавши за последњи одлазак, похитајмо Спаситељу, вапијући са сузама; помени и нас када дођеш у царство Своје. — Умрлога са надом на васкрсење удостој, Спасе, светога стајања с десне стране Тебе са изабранима Твојим, свесрдно Ти се молимо славећи Те, Човекољупче. — Избранога слугу Твога, Човекољупче, који се преселио са земље, удостој да се светло радује у драгоценом Царству небеском, прелазећи као милосрдан преко душевних сагрешења његових. — Притом, Пресветој Богомајци смерно се молимо: Сви те по дужности с љубављу славимо, Дјево пречиста Маријо Мати Божја, јер је око молитве Твоје неуспављиво. Избави нас сада од грехова и суда смртнога. — Онда потресни вапај: Што се без потребе кидаш, о човече? Један час, и све пролази. Јер у паклу нема покајања, нити тамо има попуштања. Тамо је црв неуспављиви, тамо земља сва тамна и мрачна, где ја имам бити осуђен: јер се уопште не трудих да често говорим псалам: Алилуја. — Када требамо путовође идући у неку земљу, шта ћемо радити када пођемо у земљу коју не познајемо? много ти је онда потребно путовођа, много молитава да те прате, да би јадну душу сачувао док стигне до Христа и рекне Му: Алилуја. — Подложни телесним страстима, неће тамо никако имати одмора, јер су тамо страшни тужитељи; тамо се и књиге отварају. На коју ћеш страну онда погледати, човече? и ко ће ти тада помоћи тамо? Једино добро што си за живота чинио, и добро што си сиротама учинио, певајући: Алилуја. Ћутите, о ћутите! умукните сада пред овим што лежи, и видећете велику тајну; јер је страшан час. Умукните, да би душа његова с миром отишла; у великој се борби находи, и у великом страху моли Бога: Алилуја. — Ми горимо од узбуђења слушајући само да је тамо вечна светлост, тамо — извор живота нашег, тамо — наслада вечна, тамо — рај коме се свака душа праведна радује. Стекнимо се сви у Христу и ми, да бисмо сви завапили Богу: АлилуЈа.

На догледу царства Христовог у ономе свету и неисказаних красота његових непролазних, Црква кличе: О радости Праведних, коју ће примити када Судија дође! Тамо је спремљен дворац, и рај, и цело Христово царство. Учини, Христе, да се у њему слуге Твоје веселе увек са Светима. — Свесрдно се, верни, помолимо Христу, да брата, уснулога у вери и нади на васкрсење, настани у насељима Светих, јер је суд тамо ужасан, и испитивање страшно, и нико сам себи помоћи не може, сем добра дела и заједничка молитва верних, — и завапијмо: немој се, Господе, судити са слугом Твојим. — у неостаривој слави Твојој и сладости рајској настани, Благи, од нас сада престављеног, јер Ти је православљем и покајањем прибегао у вери, и учини га изабраним учесником царсгва Твога. — Наиђе смрт као грабљивац; наиђе рушитељ и сруши ме; наиђе и показа ме као непостојећег; наиђе, и ја који сам земља, лежим као да ме нема. Заиста смо сан, заиста смо привиђење ми људи. Но ходите, завапимо Бесмртноме

Цару: Господе, престављенога од нас удостој вечних добара Твојих, упокојавајући га у нестаривом животу.

Богонадахнута је служба за покојне: „Парастос или Панихида". у њој се сви чланови Цркве заиста осећају као чланови једног небоземног богочовечанског тела Христовог: једна им је душа, једно срце, један живот, један Господ, једна Глава: чудесни Спаситељ Богочовек Христос. Са страхом и трепетом ми се у умилењу молимо Господу живих и уснулих: за спасење душа наших; за опроштај грехова онима што се у блаженој успомени преставише; за њихов покој, тишину, блажену успомену; да се ослободе сваке патње, и туге, и уздисања, и да се настане где сија светлост лица Божија; да их стави под окриље Авраама, Исака и Јакова. — И онда, уједиливши све молитвене прозбе наше у једну саборну богоугодну молитву: измолимо милост Божију, и царство небеско, и опроштај грехова за све, сами себе, једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо. Јер је Он васкрсење, и живот, и покој уснулих слугу Својих. — Гледајући људско биће са богочовечанских висина, Црква открива у њему богочовечанске стварности христолике и моли се у Парастосу: Једини Творче који дубоком мудрошћу све човекољубиво уређујеш, и свима дајеш оно што је корисно, упокој Господе душе слугу Твојих. — И још: Упокој, Спасе, с Праведницима слуге Твоје, и настани их у дворима Твојим, као што је писано, не гледећи као добар на сагрешења њихова вољна и невољна, и сва у знању и незнању учињена, Човекољупче! — И све то приводи нас „спасењу душа наших" — Пресветој Богородици, и ми Јој се вапајно молимо: Тебе имамо и као тврђаву, и као пристаниште, и као драгу молитвеницу Богу кога си родила, Богородице, верних спасење. — И несравњено више дарује нам свемилостива Богомајчица, дарује нам и спасење и рај: Радуј се, Чиста, која си родила Бога телом на спасење свију, и којом род људски нађе спасење, да бисмо Тобом нашли рај, Богородице чиста, благословена.

Опет и опет прибегавамо светој саборној молитви ради спасења наше једноверне и једноземне браће, ради њиховог христољубивог блаженствовања у загробном свету: Са дусима преминулих праведника упокој, Спасе, душе слугу Твојих, чувајући их у блаженом животу који је у Тебе, Човекољупче. — у почивалишту Твоме, Господе, где почивају сви Твоји Светитељи, упокој и душе слугу Твојих, јер си Ти једини Човекољубац. — Ти си Бог који је сишао у ад, и ослободио окова сужње; сам и душе слугу Твојих упокој Спаситељу. — Једина чиста и беспрекорна Дјево, која си Бога безсемено родила, моли да се спасу душе слугу Твојих.[69]

Но међу богослужењима за покојне врх изнад свих врхова, и савршенство изнад свих савршенстава, и моћ изнад свих моћи сачињава света Литургија. Основна је богочовечанска благовест и бесмртна богочовечанска стварност: сви верни и у земаљском и у загробном свету, сачињавајући једно богочовечанско тело Цркве Христове, у њему и њиме се освећују, спасавају, охристовљују, обогочовечују, обожују, отројичују, и то сваки по мери свога благодатно — врлинског ревновања и узрастања. Јер: „Исус Христос јуче је и данас онај исти и вавек".[70] Ако игде, ако икада ми живимо Господом Христом, ми то чинимо у светој Литургији и светом Литургијом. у њој ми „живимо Њиме,[71]и ходимо „као што је Он ходио".[72] И саборно „са свима светима",[73] и свима покојнима доживљујемо свету тајну Богочовечанског домостроја спасења који се светом Литургијом продужује и остварује. Она сведочи: сви се спасавамо јединим Спаситељем рода људског — Господом Христом, богочовечанским телом Његовим — Црквом. Сва је Црква, у васцелости својој присутна у светој Литургији: Пресвета Богомајка и сви Светитељи за Њом и са Њом, и сви живи и

сви покојни. То сведоче: света Проскомидија, јектенија за покојне, и спомињање по освећењу Дарова свих покојних.

На светој Проскомидији се ваде честице: за Пресвету Богородицу која возглављује род људски; за Пророке, Апостоле, Јерархе, Мученике, Преподобне, Бесребриике, и све Свете; а после њих за живе и за покојне. И пошто се освете Дарови и постану тело и крв Господа Христа, онда се опет спомињу сви чланови Цркве.

„Још Ти приносимо ову разумну службу за преминуле Праоце, Оце, Патријархе, Пророке, Апостоле, Проповеднике, Еванђелисте, Мученике, Исповеднике, Испоснике, и за сваког праведног који је у вери преминуо. Особито за пресвету, пречисту, преблагословену, славну Владарку нашу Богородицу и Увекдјеву Марију; за Светог Јована, Пророка, Претечу и Крститеља, за свете славне и свехвалне Апостоле,.. . и за све Твоје Светитеље, чијим молитвама посети нас, Боже; и помени све преминуле у нади васкрсења живота вечнога, и упокој их, Боже наш, где сија светлост лица Твога,... и све и сва".

Посреди је најчудеснија и најчудотворнија саборност Бога и човека, богочовечанска саборност, богочовечанска свесаборност у Богу и Богом Христом Господом = Његовом Црквом; на челу рода људског и анђелског — Пресвета Богородица, а за Њом и сав род људски. Такав је наш, очигледно литургијски, домострој спасења света, извршен Јединим Човекољупцем, који је толико волео човека да је и сам постао човек, и као Богочовек — као Црква извршио богочовечански домострој спасења света, домострој — најсавршенији и једини свеобухватно и беспрекорно човекољубив. Таква је света тајна Христовог тела — Цркве, Христовог тела — Евхаристије, Богочовечанског тела — Цркве = тајна спасења = тајна обогочовечења = тајна охристовљења = тајна обожења = тајна отројичења.

Постигнут је божански и човечански циљ спасења света: Евхаристична жртва принесена је за све и сва. И за саму Пресвету Богородицу, иако је Она безгрешна. Јер Богочовек Господ Христос је једини Спаситељ света и рода људског, па и Пресвете Богородице, те најсавршеније Праведнице рода људског, савршеније и славније и од самих Херувима и Серафима. Јер нам је преко Ње безгрешне и свебеспрекорне дошао Спаситељ и спасење света, Обожитељ и обожење света, Васкрситељ и васкрсење света, и сви безбројни богочовечански дарови Јединог Човекољупца. Тако се добила једина савршена теодикеја и једина савршена антроподикеја: оправдан је Бог што је створио овакав свет, и оправдан је човек, јер је Богочовеком Христом = Његовом Црквом постигао вечни божански циљ свога бића и свога постојања.

НАПОМЕНЕ:

[1] Откр. 14, 13.

[2] Ср. Гал. 6, 7—8.

[3] Ср. Јн. 14, 2.

[4] Гал. 6, 8.

[5] Лк. 16, 23. 24. 27—28.

[6] Лк. 16, 23. 25—29.

[7] Флб. 2, 10.

[8] 1 Петр. 3, 19; 4, 6.

[9] Откр. 6, 9—10; ср. Јн. 8, 56.

[10] Откр. 7, 15; ср. 4, 8. 10.

[11] Откр. 12, 11—12.

[12] Лк. 16, 22—25.

[13] Јн. 14, 2—3; ср. Јн. 17, 24; 22, 26.

[14] Лк. 23, 43.

[15] Флб. 1, 23.

[16] 2 Кор. 5, 8.

[17] Откр. 4, 4.

[18] Откр. 6, 9.

[19] Откр. 7, 9; ср. 5, 11.

[20] 2 Кор. 12, 4.

[21] Јевр. 4, 10.

[22] Јн. 14, 3.

[23] Јн. 17, 24.

[24] Мт. 8, 11.

[25] Јевр. 12, 22—23.

[26] Ср. Јн. 14, 2.

[27] 1 Кор. 3, 8.

[28] Лк. 23, 43; 2 Кор. 12, 4.

[29] Лк. 13, 28—29; Мт. 6, 33; 1 Кор. 15, 50.

[30] 2 Петр. 1, 11.

[31] Мт. 8, 11; 5, 3; 2 Тм. 4, 18.

[32] Лк. 16, 23.

[33] Јн. 14, 2.

[34] Јевр. 12, 12.

[35] Гал. 4, 26.

[36] Лк. 12, 33; Јевр. 10, 34.

[37] Мт. 10, 28.

[38] Лк. 16, 22—24.

[39] ср. Јн. 8, 21. 23. 24. 34. По учењу Старог Завета, место у које су после смрти одлазиле и у коме су боравиле како душе праведника тако и душе

грешника, назива се шеол (Пс. 88, 49; Прем. Сир. 14, 18; Јова 14, 1—12; 30, 23; Ис. 14, 11). Но у шеолу је постојала разлика између стања душа праведних и душа грешних (Пс. 48, 15. 20; Ис. 14, 11; Језек. 32, 18—30; Ис. 57, 1; 66, 24; 14, 15; Прич. Сол. 15, 24. Прем. Сол. 3, 1—4; 3, 18—19; Прем. Сир. 1, 13; 21, 10—11.

[40] ср. Мт. 7, 23; 25, 12; Лк. 14, 25. 27; Мт. 8, 12; 22, 13.

[41] 1 Петр. 3, 19.

[42] Лк. 16, 23; Откр. 20, 13.

[43] ср. Мт. 25, 41; Лк. 13, 27—28.

[44] ср. Лк. 16, 24—25; Мк. 9, 43—44; Ис. 66, 24.

[45] Грешна душа богаташева из пакла види рај, и у рају Авраама и Лазара (Лк. 16, 23). Исто тако, они који су због свог упорног неверја у Христа отишли у пакао, где је плач и шкргут зуба, виде Авраама, Исака и Јакова у Царству Божјем, а себе напоље истеране (Лк. 13, 28).

[46] Ср. Лк. 16, 27—28.

[47] Ср. Лк. 16, 26.

[48] Ср. Лк. 16. 23—24; Мт. 22, 13; 5, 22—23; Лк. 12, 48.

[49] Ср. Мт. 5, 21—22; 11, 21—24; Лк. 19, 22. 27; 2 Кор. 9, 6.

[50] Лк. 16, 23; Д. А. 2, 27; Мт. 11, 23; Лк. 10, 15.

[51] Мт. 22, 13; 25, 30.

[52] 1 Петр. 3, 19.

[53] Лк. 8, 31.

[54] Флб. 2, 11.

[55] Мт. 5, 22. 29. 30; 10, 28; 18, 9; 23, 15. 33; Мк. 9, 43. 45. 47; Лк. 12, 5; Јак. 3, 6.

[56] Мт. 25, 46.

[57] Ср. Лк. 16, 26.

[58] Д. А. 1, 25.

[59] Лк. 16, 28.

[60] Рм. 14, 7—9.

[61] Еф. 1, 23.

[62] 1 Сол. 5, 17.

[63] Еф. 6, 18.

[64] Рм. 12, 12.

[65] Кол. 4, 2.

[66] Лк. 18, 1.

[67] Мт. 26, 41; Мк. 13, 13.

[68] Migne, P. gr. t. 34, col. 385—391.

[69] Молитве Цркве за покојне, за опроштај грехова њихових и за њихово блаженствовање у загробном свету, налазе се и у другим богослужењима. Тако: 1) у Осмогласнику сваки Глас има на суботном јутрењу посебан Канон за покојне. На вечерњу пак суботном има поссбних стихира на стиховње посвећених покојнима. Исто тако сваки Глас има их и на суботном југрењу у стихирама на сгиховње;. — 2) Задушнице, трипут годишње: богослужења су сва заупокајена, са заупокојеном Литургијом. — 3) На Полуноћници: свакога дана (сем недеље) читају се тропари и стихире за покојне. — 4) На Литијском вечерњу ми просимо: Још се молимо ... за починак, олакшање и опроштај грехова свих православних блажене успомене до сада преминулих отаца и браће наше што овде почивају и свуда. — 5)На Духовском вечерњу у коленопреклоним молитвама ми се молимо и за оне у паклу. 6) Молитве за покојне по домовима и на гробљима.

[70] Јевр. 13, 8.

[71] 1 Јн. 4, 9.

[72] 1 Јн. 2, 6; ср. Петр. 1, 14. 16.

[73] Еф. 3, 18.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Свршетак света и историје

Кроз све своје промене и мене сва твар хита своме завршетку. Кроз све дан и све ноћи сви људи, а са њима и за њима и сва твар, хитају последњем дану, у који ће се свршити тајна овога света и историје људске. Сви дани, као бели потоци, и све ноћи, као црни потоци, ломе се и пробијају кроз урвине и гудуре постојања носећи сва бића и сву твар ка последљем дану, у који се морају слити и завршити свој ток. Све што је живело и живи у крлетци времена, мора ући у тај последњи дан, мора се искрцати на његову обалу. Нема бића ни твари које поток времена, јурећи коритом простора, неће снети у тај последњи дан. Тим даном време ће завршити своје постојање, због чега се он у Откривењу и назива — последњи дан, [1] велики дан.[2] А пошто је то Богом одређени дан у који ће Он судити васељени,[3] то се он и назива — дан суда[4]дан гњева и откривења праведнога суда Божјег.[5] Но пошто је сав суд предат Сину,[6] и пошто се у последњи дан Син има јавити као судија у слави, то се овај дан назива још — дан Сина Човечјега,[7] дан Господњи,[8] дан Христов,[9] дан Господа нашега Исуса Христа, [10] дан суда и погибли безбожних људи.[11] У тај многозначајни дан Господ ће изрећи Свој последњи завршни суд о целокупној историји света и човека, о свима људима укупно и о сваком човеку посебно. И као што је Господ по завршетку

стварања света извршио смотру над свим створеним бићима и тварима, и о свему изрекао Свој суд да је „веома добро",[12] — тако ће Он и у последњи дан извршити смотру над свима бићима и тварима на завршетку њиховог пута кроз историју, и изрећи Свој суд о свему и свачему. Тада ће Он коначно разлучити добро од зла, и повући између њих непролазну границу; тада ће Он у свима вредностима људским изрећи Свој непогрешиви суд; тада ће Он на савршено осетљивим и тачним богочовечанским теразијама правде и љубави Своје измерити сва дела људска, све мисли људске, све жеље људске, све речи људске; тада ће се „свршити тајна Божија – το μυστιηριον του Θεου"[13] о човеку, о твари, осветy, о васељени; тада ће сви добри и све добро наследити вечно блаженство, вечни рај, а сви зли и све зло — вечну муку, вечни пакао.

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 6, 39. 40. 44; 11, 24; 12, 48.

[2] Д. А. 2, 20; Јуд. 6.

[3] Д. А. 17, 31.

[4] Мт. 10, 15; 11, 22. 24; 12, 36; 2 Петр. 2, 9; 3, 7; Јн. 4, 17.

[5] Рм. 2, 5.

[6] Јн. 5, 22.

[7] Лк. 17, 22. 24. 26.

[8] 2 Петр. 3, 10; 1 Сол. 5, 2; ср. Јез. 13, 5; Ис. 2, 12; Јоиљ. 2, 31: Соф. 1, 14; Малах. 4, 1.

[9] 2 Сол. 2, 2; Флб. 1, 10; 2, 16.

[10] 2 Кор. 1, 14; 1 Кор. 1, 8; 5, 5.

[11] 2 Петр. 3, 7; 2, 9.

[12] 1 Мојс. 1, 31.

[13] Откр. 10, 7.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Време и знаци Другог Христовог Доласка

Као што је време почело своје постојање Христом, тако ће га и завршити Њиме: последњи дан биће у исто време и дан другог доласка Христовог. у тај необични дан престаће да постоји време. Тада ће се збити чудна реч Светог Откривења: „Времена неће бити више".[1] На неки тајанствени начин време ће утонути у вечност. Али, док нам је у Светом Писму јасно откривено шта ће се све догодити у последњи дан, није нам откривен сам тренутак у који ће наступити тај дан. То је остало сакривено у неиспитаним дубинама Божанског ћутања, и сачињава недокучиву тајну Божију. Она је сакривена и од Анђела и од људи, и живи у неприступачној светлости Божјег свезнања.НанепосреднопитањесветихАпостола о томе, Спаситељ је одговорио: О дану томе и часу нико не зна, ни Анђели небески, до Отац мој сам.[2] Ову им тајну није казао ни онда када им је у времену између Свог Васкрсења и Вазнесења откривао тајне Богочовечанског домостроја спасења, и говорио им о Царству Божјем.[3] А када су Га питали: Господе, хоћеш ли сада успоставити царство Израиљево? Он им је одговорио: Није ваше знати времена и рокове које Отац задржа у својој власти.[4]Ни великом Апостолу народа, коме је „по откривењу казана тајна" Еванђеља Христовог, и то казана самим Господом Исусом,[5] није откривена тајна о томе кога ће тренутка наступити последњи дан, дан другог доласка Христовог. Он пише Солунским хришћанима: За час. и времена, браћо, није потребно да вам се пише, јер сами добро знате да ће дан Господњи доћи као лупеж по ноћи.[6]

Благовест је Светог Откривења: Господ ће по други пут доћи; а када — то не знамо. По промишљељском човекољубљу Божјем то је сакривено од нас, да бисмо данонoћно стражили над собом помоћу светих врлина очекујући Спаситељев долазак. На то указује Спасово упозорење Његовим следбеницима: Стражите, јер не знате у који ће час доћи Господ ваш;[7] стражите, јер не знате дана ни часа у које ће Син Човечији доћи.[8]

Таква промишљељска изненадност другог доласка Спасоваг корисна је за праве хришћане, али не за оне који су душу своју раслабили, помрачили пороцима, загадили страстима, и на тај начин постали плен „окамењене неосетљивости".[9] Безбрижност и окамењена неосетљивост људи пред други долазак Господа Христа биће слична безбрижности и окамењеној неосетљивости људи у време Нојево, јер, по речи Спаситељевој, као што је било у време Нојево, тако ће бити и долазак Сина Човечијег; као што пред потопом јеђаху и пијаху, жењаху се и удаваху до онога дана кад Ноје уђе у ковчег, и не осетише док не дође потоп и однесе све, — тако ће бити и долазак Сина Човечијега.[10] Зато, будите готови, саветује Спаситељ, јер у који час не мислите доћи ће Син Човечији.[11] Живећи тим саветом Спасовим, Апостоли га са много ревности предају хришћанима: Браћо, приближи се долазак Господњи,[12] приближи се крај свему;[13]последњи је час.[14]

Но, иако нас је Господ, спасења нашег ради, оставио у неизвесности о часу Свога другог доласка, није нас оставио у неизвесности о знацима који ће претходити Његовом другом доласку и о сигналима који ће наговестити близину Његовог доласка. Ти су знаци: проповедање Еванђеља свима народима, свој твари; обраћање Израиља Христу; појава Антихриста; велики потреси међу људима и у природи: ратови, револуције, глади, помори, земљотреси, велики знаци на небу.

Проповед Еванђеља свима народима, и све што она буде изазвала међу њима, биће сигнал другог доласка Спаситељевог, по речи Његовој: Проповедаће се ово Еванђеље о Царству по свему свету, за сведочанство свима народима. И онда ће доћи крај.[15] То значи: Еванђеље ће постати познато свима народима, [16] али не значи да ће га сви народи и усвојити. На то указују речи: за сведочанство свима народима. А оне значе: за сведочанство свима народима о љубави Божјој према њима, о искупитељском подвигу Јединородног Сина Божјег, о Цркви и о васцелом чудесном Богочовечанском домостроју спасења у њој, и у опште о свима вечним истинама Божјим у њој. Стога нико неће имати оправдања за неверовање у Христа Бога; нико се неће моћи изговарати: нисам знао за Христа, за силу и моћ Његовог Еванђеља и за вечне истине Божје. То сведочанство свима народима о Еванђељу даће могућности да у Цркву Христову, по речи Апостола народа уђе „пуноћа народа[17] тојест „сви предвиђени Богом незнабошци".[18] С друге пак стране, многи ће, кад сазнаду за Еванђеље, бесомучно устати против њега, и тиме показати колико су људи заљубљени у зло, колико су постали робови греха и лажи, колико су постали оруђе сатанског зла против вечног Божјег добра.[19] И у тој општој борби за и против Еванђеља, наступиће тренутак када ће се, по речи Апостола, сав Израиљ спасти,[20] и испуниће се пророштво старозаветног Еванђелиста: Доћи ће од Сиона Избавитељ и одвратиће безбожност од Јакова.[21] Ово обраћање Израиља Христу, по претсказању пророка Малахије, извршиће пророк Илија Тесвићанин,[22] који ће заједно с Енохом доћи с неба у дане Антихриста, и борити се против њега за правду Еванђеља Христава.[23]

Насупрот ширењу Еванђеља Христова, подвижници зла ће ширити и распростирати зло у свима могућим облицима. Да би омели успех Еванђеља, они ће мобилисати све лажи, сва зла, сва насиља, све ужасе, и натуткати их на хришћане , еда би саблазнили , ако је могуће , и изабране.Плиткоумнипоклоницизланапредоваће у злу; у капи меда даваће отров зла; маскираће зло најпривлачнијим маскама; умножиће безакоња до ужаса; ронећи у дубине христоборачких душа, помамљено зло изазиваће потресе у њима, минирати их, и оне ће експлодирати безочном хулом на све што је Христово; „ад всесмјехливиј" — свеисмевајући ад исмејаће све што је Божје; тајна зла опчиниће многе, залудеће их; својим лажним сјајем и привременим успехом зло ће саблазнити многе.

Сво то махнито пировање зла Апостол назива тајном безакоња — το μυστήριον της ανομίας —која ради у синови ма противљења,[24] ради против свега Христовог и Божјег, и чини да људи одступају од Господа Христа.[25] Против тајне Божје, тајне Христове, — а то је Црква —, иставља се тајна Сатане, тајна зла. Вешто маскирајући себе, зло ће у последње дане дејствовати успешно кроз лажне христосе и лажне пророке.[26] Описујући то време, Спаситељ говори: Многи ће доћи у име моје говорећи ја сам Христос. И многе ће преварити.[27] И изићи ће многи лажни пророци, и превариће многе.[28] А свети апостол Павле, у својој пророчкој визији, као објашњавајући ове Спаситељеве речи, вели: Дух Свети разговетно говори да ће у последња времена одступити од вере слушајући лажне духове и науке ђаволске.[29] Разоривши лажју чак и савест своју, они ће живети по својим жељама ругајући се свему Хрнстовом.[30] Залуђени злом, они здраве науке неће слушати, него ће по својим жељама накупити учитеље који ће им ласкати, и одвратиће уши од истине, и скренуће се ка гаталицама.[31]

Посматрајући последња времена са своје богочовечанске небеске осматрачнице, и обиље зла у њима, апостол Павле пише Тимотеју: Знај да ће у последње дане настати времена тешка. Јер ће људи постати самољубиви,

среброљубиви, хвалише, горди, хулници, непокорни родитељима, неблагодарни, неправедни, нељубавни, непримирљиви, клеветници, неуздржници, бесни, недоброљубиви, издајници, нагли, надувени, који више маре за сласти него за Бога, који имају обличје побожности, а силе су се њезине одрекли.[32] Зло ће се силно размножити, миниране народе и царства, и устаће народ на народ, и царство на царство; настаће глади и помори иземљотреси и страхоте и буне,[33] и невоља велика каква није била од постања света нити ће бити,[34] и због умножених безакоња охладнеће љубав многих, и многи ће се саблазнити,[35] мрзост опустошења биће на месту светом,[36] и — Син Човечији када дође, хоће ли наћи веру на земљи?[37]

НАПОМЕНЕ:

[1] Откр. 10, 6.

[2] Мт. 24, 36; ср. Мк. 13, 22.

[3] Д. А. 1, 3.

[4] Д. А. 1, 7. 8.

[5] Еф. 3, 3; Гал. 1, 12.

[6] 1 Сол. 5, 1—2; ср. 2 Петр. 3, 10.

[7] Мт. 24, 42; ср. 24, 44. 50; Мк. 13, 33—35; Лк. 12, 35—40; 17, 24—30.

[8] Мт. 25, 13.

[9] Молитве пре спавања; молитва седма, у којој се православни хришћанин моли: Господе, избави ме од сваког незнања, и заборавности, и малодушности, и окамењене неосетљивости.

[10] Мт. 24, 37—39.

[11] Мт. 24, 44.

[12] Јак. 5, 7. 8.

[13] 1 Петр. 4, 7.

[14] 1 Јн. 2, 18.

[15] Мт. 24, 14

[16] Мк. 13, 10.

[17] Рм. 11, 25.

[18] Блаж. Теофилакт, Тумач. Посл. Римљанима, сар. 11, ν. 25; P. gr. t. 123, col. 493 AB.

[19] Ср. Мт. 24, 9

[20] Рм. 11, 26.

[21] Ис. 59, 20; ср. 27, 9; Осија, 3, 5.

[22] Малах. 4, 54

[23] ср. Св. Дамаскин, De fide, IV, 26

[24] 1 Сол. 2, 7.

[25] 2 Сол. 2, 3.

[26] Мт. 24, 24.

[27] Мт. 24, 5.

[28] Мт. 24, 11.

[29] 1 Тм. 4, 1.

[30] 1 Тм. 4, 5; 2 Петр. 3, 3; Јуд. 18.

[31] 2 Тм. 4, 3—4.

[32] 2 Тм. 3, 1—5.

[33] Мт. 24, 6. 7; Лк. 21, 11; Мк. 13, 8.

[34] Мт. 24, 21.

[35] Мт. 24, 12. 10.

[36] Мт. 24, 15.

[37] Лк. 18, 8.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Антихрист и његова делатност

Сва привидна привлачност, и огромност, и чаробност зла, са свима својим лажним чудесима, сабраће се, и оваплотити, и олицетворити у Антихристу, као противнику свеколиког добра Божјег, оличеног у Господу Христу и Његовим следбеницима. У Антихристу ће зло достићи своје крајње савршенство на земљи, и он ће бити генијално и неподраживо зло. Сва зла, растурена по свету, сакривена по гудурама људских душа и по провалијама ђаволских зловоља, он ће сабрати у себе, сјединити у себи, и јавити се као саборност зла, као васељенскост зла, као бог зла, као свезло. Он ће у свему бити супротност Христу: Христос је оваплоћено добро и истина, он ће се трудити да буде оваплоћено зло и лаж; Христос је апсолутно добро, он ће се трудити да буде апсолутно зло; Христос је дао свету Еванђеље, он ће се трудити да да свету антиеванђеље. У њему ће бити сав ђаво, као што је у Христу сав Бог. Он ће у свему бити непомирљив противник Христов, трудећи се свим силама да свуда потисне Христа и замени Га собом. Кроз њега ће се најпотпуније и најбезочније испољити сва, вековима гомилана у

људима, сатанска злоба, злоћа и мржња према Богу. Он значи завршни бунт против Бога, завршну борбу човека са Богом. Он ће показати најогорченије богоборство и христоборство, какво само људска природа, помогнута и подбадана Сатаном, може иставити против Бога и Христа у својој последњој битци са Њим. Све антихристовско, што је икада у људима тињало или тиња, или беснило и бесни, он ће сабрати у себе, апсолутизирати и иставити против Господа Христа. И пре њега је било, има их, и биће много антихриста, јер по речи Апостола љубави, антихрист је сваки који одриче да је Исус — Месија, Искупитељ,[1] сваки који одриче оваплоћење Бога у Христу,[2] сваки који одриче Свету Тројицу.[3] Но сви ови антихристи, у ствари су само претече главног Антихриста,Антихриста у правом смислу речи, који се има јавити пред крај света, за последњу, решавајућу битку са Христовом Црквом.[4] Велики тајновидац, Свети Јован Богослов, који је боље него ико од људи видео и Бога и ђавола, и рај и пакао, и тајну добра и тајну зла, издваја главног Антихриста од осталих многобројних антихриста, и овако пише: Антихрист ће доћи, и сад многи антихристи посташе.[5] „Треба знати, вели Свети Дамаскин, да Антихрист има доћи. Мада је антихрист сваки који не исповеда да је Син Божији дошао у телу, да је савршени Бог и постао савршени човек, не престајући бити Богом; али у сопственом смислу и изузетно Антихристом се назива онај што има доћи при крају света".[6]

Антихрист ће бити човек од душе и тела; и као такав — најпотпуније, најсавршеније оваплоћење људско-сатанског зла. Он ће дејствовати као човек; говориће људима као свој својима; говориће им у име човека, у име човечнога, чисто човечнога, попут Ничеовог: Menschliches all zu Menschliches; говориће им у име своје, и многи ће га примити. И збиће се пророштво Спаситељево, речено о Антихристу: Ја дођох у име Оца својега и не примате ме; ако други дође у име своје, њега ћете примити.[7] — Као човек, Антихрист ће се одликовати од других рђавих људи својом безмерном греховношћу, безграничном заљубљеношћу у зло, неисказаном мржњом и непријатељством према Христу Богу. Он ће бити оваплоћење зла, но не оваплоћење ђавола, јер се ђаво не може оваплотити у човека. „Не сам ђаво постаје човек, на начин на који је Господ постао човек — сачувај Боже! — него се рађа човек од блуда и прима на себе сву делатност Сатане. Јер Бог, знајући унапред искварености његове будуће слободне воље, допушта ђаволу да се настани у њему", вели Св. Дамаскин.[8]

Добровољно примивши у себе Сатану, Антихрист ће се силом своје развраћене воље тако присно сјединити с њим, тако свесрдно саживети са злом и грехом, да ће сав по стати грех, и биће по преимућству „човек греха",[9] а тиме и „син погибли",[10] јер ће и себе и своје следбенике погубити смрћу иза које нема васкрсења. Логика зла и греха наћи ће у њему свог најумнијег апологета. Он ће умети генијално маскирати зло привидним добром, вешто премазивати отров смрти лажним медом бесмртности, уметнички прикривати ругобност греха тобожњим чудесима и знацима, магијски учинити грешне сласти саблажњиво привлачнима, да ће многе и многе преварити и душе им погубити.[11] Његово самољубље, распаљивано Сатаном, разбуктаће се у пожар такве сатанске гордости, да ће он прогласити себе за Бога, уздижући себе изнад свега што се зове Бог и издавајући себе за Бога.[12] у њему ће се „сјединити и усредоточити сва сила богоодступништва",[13] и он ће као Бог сести у храму Божјем, показујући себе да је Бог (2 Сол. 2, 4).[14] Насупрот тајни побожности он ће иставити тајну безакоња[15] са свима њеним сатанским дубинама,[16] Саблажњивим привлачностима и привидним чарима.

Своје богоодступништво Антихрист ће нарочито пројавити у томе што ће потрти све Божанске законе, зацарити безакоње, починити хиљаде безакоња, и друге побуђивати на њих, због чега га Апостол и назива у изузетном и нарочитом смислу безаконником — ὁ ανομος (1 Сол. 2, 8).[17] Свесно, упорно и хвалисаво он ће отпасти од Господа Христа и Вечне Истине Његове, и трудиће се свом снагом да и друге одпади од Њега. Зато Апостол њега и целокупну делатност његову назива одступништвом, одпадништвом – η αποστασια.[18]То Апостол чини с правом, јер ће у Антихристу бити оличено потпуно и завршно одступништво од Христа Бога. у њему ће сатанскољудско противљење Богу достићи своје савршенство, због чега му по преимућству припада назив: противник – ο αντικειμενος[19] или: Богопротивник - αντιθεος= антибог = противбог.[20]

У хуљењу на Бога он ће бити ненадмашно виртуозан и безобзиран, зато се у Откривењу вели за њега: Отвориће уста своја за хуљење на Бога, да хули име његово, и на дом његов, и на оне који живе на небу.[21]

Главна сила Антихристове христоборачке делатносги биће уперена против Богочовечанског тела Његовог — једине, свете, саборне и апостолске Цркве, против Тројичног Божанства у њој. Јер борба против Цркве у ствари је борба против Свете Тројице на земљи.[22] Благовест је над благовестима: у Цркви све и сва јесте и бива од Оца кроз Сина у Светоме Духу. За све чланове Цркве врхунац је спасења и обожења отројичење. Противник Тројичног Божанства, Антихрист ће бити противник свега Божанског, свега Богочовечанског у Цркви, трудећи се свим силама да потисне Бога и заузме место Божије у свету.[23] Да би задобио и изабране, овај самозвани бог употребиће све врсте лажи, лажних чудеса и знамења. у томе ће га свесрдно помагати Сатана, јер ће сва делатност његова бити по дејству Сатане са сваком – κατ ενεργειαν του Σατανα - силом и знацима и лажним чудесима.[24]

Свети Кирило Јерусалимски пише: Сатана ће употребити Антихриста као своје оруђе, и сам ће лично дејствовати кроз њега. Јер, знајући да му на будућем Суду нема опроштаја, Сатана ће повести отворену борбу не кроз своје слуге, као обично, него ће сам кроз Антихриста ратовати са Христом и хришћанима помоћу сваковрсних знамења и лажних чудеса. Будући сам отац лажи, Сатана ће помоћу лажних дела обмањивати машту људи, те ће народу изгледати као да стварно види васкрснулог мртваца, док у ствари мртвац неће бити васкрснут; изгледаће народу као да види хроме где ходе и слепе где прогледају, док у ствари тих исцељења неће бити.[25]

Своме љубимцу Антихристу Сатана ће дати: „силу своју, и престол свој, и област велику",[26] и он ће делати „са сваком преваром",[27] претварајући се чак у Ангела светла[28] да би придобио што већи број присталица. „Доћи ће свегадни, — вели Свети Јефрем Сирин —, као лупеж у таком облику, да би преварио све; доћи ће смирен, кротак, тобож мрзитељ неправде, гадиће се идола, привидно побожан, добар, љубитељ убогих, веома благолик, према свима љубазан. Но при свему томе предузеће лукаве мере да угоди свима, да би га заволели људи. Он ће обмањивати свет, док се не зацари. И при томе ће са великом влашћу чинити знамења, чудеса, застрашивања... И када многи сталежи и народи угледају такве његове врлине и силе, сви ће одједном прихватити једну мисао и с великом радошћу прогласити га за цара, говорећи један другоме: зар се може још наћи човек толико добар и праведан?"[29]

Понесен сатанском гордошћу и силом, Антихрист ће по Божјем допуштењу и попуштењу, заграбити власт иад многим народима, и поклониће му се сви који живе на земљи, чија имена нису записана у животној књизи Јагњета.[30] На

хришћане пак Антихрист ће подићи нечувена гоњења, и ратоваће са светима, и победиће их, и учиниће да се побију сви који му се не поклоне.[31] Међутим, хришћани ће се борити са Антихристом вером и трпљењем,[32] јер ће то бити, као што је увек било, њихово оружје, њихово свеоружје Божје.[33] Антихрист ће (најзад убити два велика сведока Истине Христове, два света пророка: претечу другог доласка Христовог — пророка Илију и Еноха.[34] Обучени у вреће, ова ће два сведока посред свих мука и ужаса, сведочити веру Христову и прорицати хиљаду и двеста шездесет дана; огањ ће излазити из уста њихових; имаће. власт да затворе небо, да ударе земљу сваком муком; и кад сврше своје сведочанство, Антихрист ће их победити и убити.[35] Али ће их Бог после три дана оживети и узети на небо.[36] У те дане хајка на хришћане биће таква, да нико који јавно не признаје Антихриста и не носи знак његов на себи, неће моћи ништа ни купити ни продати, нити ће се користити икаквим правима.[37] Који се год не поклоне Антихристу и не приме жиг његов на челима својим и на руци својој, биће побијени.[38] А Црква Христова, гоњена и мучена, скриваће се по пустињи, рађајући у мукама верна чеда Божија.[39] У то време човечанство ће утонути у тајанствене поноре зла; сви облици греха и све врсте зла гмизаће по земљи пустошећи душе људске, и зло ће се утврдити као у време пред потоп. И Антихрист ће осионо царовати. Али, по промислу Божјем, његово царство биће краткотрајно. Благодатни тајновидци Старог и Новог Завета веле да ће оно трајати три и по године,[40] или четрдесет и два месеца,[41] или — хиљаду двеста шесдесет дана,[42] или — мало времена.[43]

За време тог страшног царовања Антихристовог, Цркву ће бранити, осим двојице споменутих сведока, још и седам Анђела Божјих, који ће чаше гњева Божјег изливати на антихристовски свет.[44] По неисказаном човекољубљу Свом, Бог ће благодаћу Својом задржавати и ублажавати ужасе зла за време Антихриста. Јер се под Апостоловом речју: τό κατέχον = оно што задржава,[45] подразумева благодат Божја, која задржава налет и напад Антихристовог сатанског зла на срца људска; а под речју: ό κατέχων = онај који задржава, подразумева се Бог.[46] Тиранија зла и сила греха биће тако велика, каква није била од постања света, нити ће бити; и када се дани не би ократили, нико не би остао, али избраних ради скратиће се дани они.[47] А скратиће се на тај начин, што ће се Господ Исус јавити, и духом уста Својих убити Антихриста, и искоренити га светлошћу доласка Свог.[48]

У историји света најважнији су два догађаја: први долазак Господа Христа и Његов други долазак. Први је сетва, други жетва; први је показао и дао роду људском све божанске истине и силе за спасење људи од греха, смрти и ђавола, други има да објави и обелодани како се тиме користио род људски. Посреди је целокупно Спасово Еванђеље, и све што је оно изазвало, и изазива, у душама људским: сав Бог и сав човек, у свима њиховим истинама и бесконачностима. Зато нико од људи не може знати када ће род људски сазрети за Последњи суд Христов. То је тајна, света тајна ка којој хришћанин смирено греди кроз молитву и наду на човекољубивог Спаса, водећи еванђелски живот.[49]

Христос у свету? — Бог у свету, сав Бог са свима божанским савршенствима у телу. То је бескрајна радост за људе, али бескрајна мука за ђаволе. „Што си дошао да нас мучиш?" — стално се чујно и нечујно отима из мрачних и смрдљивих уста свих ђавола, који су кроз грехе начинили од овог земаљског света игралиште смрти и мука и патњи, и претворили га у предворје пакла. у отпор на божанска Христова добра у овом свету ђаволи непрестано мобилишу сва своја зла, улепшавају их, маскирају их, еда би их учинили привлачнима за људе. Њихов је главни, и најглавнији, посао у земаљском свету:

борити се са Христом кроз људе. Знају они, из горког искуства знају, да ни у ком случају не могу победити Господа Христа, али им је највећа радост одвраћати људе од Христа, недати им прилазити Христу, саблажњавати их о Христа, јер су свесни да тиме обарају људе у сваки пад, и у онај највећи — отпад. Отпадне ли човек од Христа, он отпадне од јединог сигурног темеља, сигурног против смрти, греха и зла, и овда га ђаво витла сваком олујом греха и страсти и искушења, и најзад одковитла у своје царство — пакао. Оно чиме се човек држи за небо, за бесмртност, за вечност, за вечну истину, за вечни живот, јесте вера у Господа Христа. Зато је сав пакао кроз сва своја зла кренуо против вере Христове. И кад успе да ма ког човека одврати од те вере, одвратио га је од Бога и отиснуо кроз своја зла у све духовне смрти, иза којих се простире бескрајно царство гнојавог и смрдљивог мрака — пакао. Отпадне ли од Христа: човек отпада од јединог истинитог Бога, и неизоставно постаје плен лажних богова; отпада од Вечне Истине и тоне у живи песак псевдоистина, назовиистина; отпада од Вечног Живота и пропада у безброј смрти; отпада од раја и сурвава се у пакао. Што већа код људи вера у Христа, то већи бес демона против те вере, и већи напади на Христове људе. И сва стратегија Сатане је у овоме: грех учинити што заводљивијим за људе путем најсавршеније козметике коју може измислити савршени у злу ум Сатане, и тако ловити људе, придобијати за отпад од Христа. Ко је савршено отпао од Христа — Бога Логоса? Сатана. У роду пак људском најсавршенији отпад од Господа Христа представљаће Антихрист. То ће бити најсавршенији у људском облику образац отпадништва од Христа Бога, од Његове Истине, од Његове Правде, од Његове Љубави, од Његове Мудрости, од Његове Богочовечности, од Његове Вечности. Но и свако отпадање од Христа има у себи нечег антихристовског, и тиме сатанског. Али, историја рода људског неће се завршити док Сатана не покаже на земљи сву силу свога зла. И показаће је најсавршеније и најпотпуније у лицу Антихриста. Са циљем: да одврати од Христа што већи број људи, и да преко њих бије последњу и завршну битку против Господа Христа. И када Антихрист буде био у земаљском свету, и извео у борбу против Христа сва зла сатанског царства; и када та зла буду по казала сву своју силу и по себи и кроз људе који их драговољно буду употребљавали; тада ће се догодити најмногобројније отпадање од вере Христове у роду људском, јер ће лажни пророци и учитељи преварити многе, и што ће се безакоња умножити, охладнеће љубав многих,[50] тако да када Господ по други пут дође — „хоће ли наћи веру на земљи".[51]

Антихрист је антибог: јер будући сав против Христа, он је самим тим против јединог истинитог Бога. Поред тога, у своме христоборству и богоборству Антихрист ће бити против сваког божанства, против сваке вере у ма какве богове. Он ће радити на томе да собом замени не само Христа, да буде место Христа (άνπ = уместо), него да собом замени свако божанство, сваког бога, у које људи буду веровали када он буде дошао на земљу. Са свесним и планским циљем: да сам постане свима бог, свебог. То је природно за грех, за „човека греха". Јер грех вуче свако биће ка крајњем сатанизму, ка крајњем самообоготворењу, као што је најпре одвукао Сатану. Јер, шта је Сатана? Сатана је самозвани самобог: сам себи бог. А то је начинио себе гордошћу, отпадом од Бога: самољубљем, самообожавањем. Најсавршенији пример таквог самољубља, самообожавања, самобога у роду људском биће Антихрист. Он ће се противити сваком богу, а најпре истинитоме Богу — Господу Христу, и гордо уздизати себе изнад сваког Бога, а најпре изнад исинитог Бога и Господа — Исуса Христа. И трудиће се да заседне, — и засешће, у хршићанским храмовима као Бог, и објављиваће себе као Бога — јединог и свеистинитог. у томе ће га свесрдно помагати сам Сатана: и он ће по дејству Сатане чинити велика чудеса, опсенарска и лажна, и велика дела,

опсенарски велика и грандиозна. Он ће деловати веома саблажњиво и заводљиво, да би саблазнио, ако је могуће, и изабране. И саблазниће многе премногe, засевши у хришћанским храмовима као Бог и имајући сву земаљску силу и власт. Антихрист — издаваће себе за јединог Христа, антибог — издаваће себе за јединог бога, антигосподин — издаваће себе за јединог господа, антиистина — издаваће себе за једину истину, антиправда — издаваће себе за једину правду, антиљубав — издаваће себе за једину љубав, антиживот — издаваће себе за једини живот, антидобро — издаваће себе за једино добро, антибесмртност — издаваће себе за једину бесмртност, античовекољубац — издаваће себе за јединог човекољупца. Због свега тога Антихрист ће у ствари бити најкрволочнији античовек: издавајући се за јединог правог и савршеног човека, он ће плански разноврсним гресима убијати човека у васцелом бићу његовом: убијати у човеку све што је боголико, и тиме убијати све што сачињава суштину човека, човечности, човечјег; убијаће у човеку све што је богочежњиво, христочеж њиво, небочежњиво, и све то замењивати супротним разорним силама. Кроз све то Антихрист, тај титански античовек, трудиће се да оствари свој крајњи циљ: да човека ођаволи, ођаволичи: да му душу испуни ђаволикошћу место боголикости, ђавочежњивошћу место богочежњивости; и тако насупрот Богочовеку створи од човека ђавочовека, насупрот Христовим благодатним богољудима створи ђаволуде. Антихрист ће се и кроз науку, и кроз философију, и кроз уметност, и кроз све делатности људске трудити да покаже себе: као јединог бога, а у ствари биће лажни бог; као јединог христа, а у ствари биће лажни христос; као једину истину, а у ствари биће лаж; као једину правду, као једини живот, као једини рај, а у ствари биће неправда и смрт и пакао; трудиће се да покаже себе: као јединог човека, а у ствари биће — нечовек, као јединог човекољупца, а у ствари биће — најкрволочнији човекоубица.

Страшна истина о Антихристу спада у најважније истине Еванђеља Спасова. О њој се мора говорити као и о Господу Христу.[52] Да је она пређутана у Еванђељу Спасовом, колико би онда делатност Антихристова у роду људском била опаснија!МихришћанизнамоизЕванђељаСпасовештаБогмисли о нама људима и шта хоће са нама; али исто тако свемудри Господ нам је у Своме Еванђељу казао шта и Сатана мисли о нама људима и шта он хоће са нама;[53]и шта његов главни апостол — Антихрист мисли о нама и хоће с нама. Нама хришћанима ништа божанско није непознато, али исто тако и ништа сатанско, да бисмо се знали чувати и бранити од сатанских искушења и зала.Мисмољудистворени за благодатне богољуде; Господ Христос је и постао човек, и као Богочовек показао како се све што је Божје може остварити у животу људском на земљи, а избећи и уништити све што је противбожје: греховно, зло, сатанско, антихристовско. И ми знамо да смо по свему јачи од Сатане и његових црних анђела: јачи смо Христовом благодаћу, јачи Његовом светом Црквом, у којој непрекидно као у телу Свом живи и животвори Богочовек Господ Христос са свима Својим божанским силама благодатним, којима се ми непрекидно причешћујемо кроз свете тајне и свете врлине, и побеђујемо свако сатанско зло, и грех, и смрт, и пакао. Бог који јеснамакрозсвететајнеисветеврлинеенесравњенојејачиодђаволакојије у гресима и страстима и смртима и пакловима. Зато у хришћана нема страха ни од Сатане ни од Антихриста: у свему их побеђујемо Господом Христом, који у светој Цркви Својој свемоћно дејствује у нама кроз свете тајне и свете врлине.

Шта је то што спречава, што задржава Антихриста да се јави сада, или сутра, или ма када сем „у своје време?" — Богочовечански домострој спасења,планБожји о спасењу света.[54] По том плану, Антихрист се има јавити

„у своје време", на завршетку света. А дотле ће га задржати да се не јави? — Црква Христова: благодатна делатност Цркве Христове у свету, благодатна сила и власт њена: власт над нечистим дусима;[55] власт да изгони ђаволе из људи, из света[56] власт и сила да сузбија свако зло и разраста свако добро; власт да спасава људе од греха, смрти и ђавола; власт над паклом.[57] Еванђеље спасења и јесте сила која задржава да се Антихрист јави пре времена; и то Еванђеље треба да се претходно проповеда свима народима,[58] те да оно буде сведочанство овима народима о путу спасења и о јединоm Спаситељу света,[59] Спаситељу за кога сви народи представљају једно стадо, које треба добровољно, под благодатним дејством светог Еванђеља, да пође за јединим Добрим Пастиром свих људи.[60] Вера људи у Христа такође је сила која задржава и спречава да се јави Антихрист. Али, када се у роду људском буде нагло почела гасити вера у Господа Хри ста; када се већина људи у својој слободи буду драговољно опредељивала за зло, и чинили зло, и волели зло; и када их Бог, по жељама срца њиховог, буде пустио да потову у не· чистоту, у срамне сласти, у покварен ум, и они буду чинили сваку неправду, сваки грех, са свесним богоборством и злољубљем;[61] и када кроз сва та добровољна људска зла ђаволи овладају већином људи који су се одрекли вере у јединог Спаситеља света Господа Христа; — тада ће Господ допустити да се јави и њихов врховни вођ христоборства — Антихрист, коме они хрле и јуре кроз своја добровољна зла. Боголику слободу своју људи ће у последња времена толико злоупотребљавати, да ће је готово сву трошити на зло и сатанизам, а не на веру и спасоносне еванђелске подвиге, који једини спасавају људе од греха, смрти и ђавола, — зато Спас и вели да кад буде по други пут дошао на земљу: „хоће ли наћи веру на земљи?"[62] Због умножених безакоња, због свесног одбацивања јединог истинитог Бога и јединог истинитог Спаситеља света — Господа Христа, због христоборства и христохулства, Дух Свети одступиће од људи, и благодат Његова, το κατέχον, која задржава и спречава да се јави Антихрист, повући ће се, и тако ће бити остављен широм улазак свакоме злу и ђаволу, оличеном у Антихристу.

Ово свесно и драговољно одрицање од Христа Бога, но исто тако свесно и драговољно опредељивање за зло, Бог је у свезнању и предзнању Свом предвидео у роду људском, и зато по свемудром промислу Свом и одредио баш то време за појаву Антихриста и долазак Господа Христа. Долазећи тада, Антихрист ће заиста доћи „у своје време": људи ће му отворити своја срца кроз зле жеље, своје умове кроз зле идеје, своје воље — кроз зла хтења, своје душе — кроз зла дела, и он ће ушетати у њих са сваким сатанским злом и грехом.

Антихрист има своје безбројне претече: они су се почели јављати још у прве дане хришћанства, у лицу разноврсних христобораца и христомрзитеља и христогонитеља,[63] и продужују се јављати кроз ову историју хришћанства. Шта је циљ тих Антихристових претеча? Да потисну Господа Христа, да разоре дело Његово, да униште Цркву Његову, и тиме онемогуће спасавање људи помоћу јединог Спаситеља рода људског. У ствари, они једно желе, и на једном троше душе своје: да нестане Богочовека Христа са земље. Зашто? Зато што је у Богочовеку сва тајна вере наше, побожности наше, и сва сила њена. Јер шта је „тајна вере το μυστηριον της πιστεως— „тајна побожности – το της ευσεβειας μυστηριον? Ово: „Бог се јави у телу",[64] тојест: Бог се јави као човек, као Богочовек, да би Собом, Богом, потиснуо из човека сваку злу силу, сваки грех, сваку смрт, сваког ђавола, и тако спасао човека од греха, смрти и ђавола, даровавши му благодаћу Живот Вечни, Истину Вечну, Правду Вечну, Љубав Вечну. у Богочовеку Христу је јављена роду људском свесвета тајна Тројичног Божанства,[65]која је била сакривена од постања света и нараштаја, Црква, која је тело Христово.[66] „Богата је слава тајне ове", божански богата;[67] у њој је

„ово благо премудрости и знања сакривено".[68] Зато се сав богочовечански подвиг Господа Христа назива „ἡ οἰκονομία τοῦ μυότηρίου = домострој τοῦ μυότηρίου = домострој тајне, од постања света сакривене у Богу".[69] „Тајна Христова"[70] садржи у себи све свете тајне, неопходне бићу људском у свима његовим световима, и у свима његовим животима. „Тајна Христова"? Христос: једини истинити Бог, и у Њему сва тајна Истине — Свеистине; сва тајна Правде — Свеправде; сва тајна Добра — Сведобра; сва тајна Мудрасти — Свемудрости; сва тајна Живота — Свеживота; сва тајна Бога — Свебога. у тајни Христовој је сва „тајна Еванђеља" Христова,[71] сва тајна Еванђеља спасења, које и није друго: до обожење, охристовљење, отројичење бића људског кроз живљење у Богочовеку Спасу помоћу светих тајни и светих врлина еванђелских. Тако се у Цркви Христовој, тој свеобухватној свесветој тајни Христовој, том телу Христовам, ради, израђује, извршује спасење људи кроз свете тајне и свете врлине; и људи се у Богочовеку Христу освећују, преображују, охристовљују, и на тај начин постају „богови по благодати", богољуди по благодати.

Насупрот томе у нашем човечанском свету ради „тајна безакоња,[22] ради кроз срца људска, кроз душе људске, кроз савести људске, кроз тела људска. И то ради кроз сваку христоборну мисао, христоборно осећање, христоборну жељу, христоборно дело. Са једним јединим циљем: да омете, да онемогући спасење што већембројју људи у јединоm Спаситељу рода људског. Огромна„тајна безакоња" расипа се својом псевдосветлошћу, назовисветлошћу, кроз сва људска зла, кроз сва људска безакоња, кроз све људске грехе, и маскира сваки грех ,свако злотајанственошћу, да би што више заголицала радозналостума људског. Но цела целцата тајна безакоња, сва је у Сатани. „Дубине Сатане = τά βάθη του Σατανά[23] су бездане и понорне, те се у њима може лако удавити сваки ум људски, и срце људско, и савест људска, да није благодати Христове, разливене по природи људској оваплоћењем Бога Логоса, у коме су „све дубине Божје = τά βάθη τοΰ Θεοΰ ".[24] Против Христове свете „тајне вере", „тајне побожности" ради Сатана на безброј тајанствених начина у роду људском кроз неизбројна безакоња. А шта је безакоње? Грех, сваки грех. А шта је грех? Грех је све што није од вере:[25] тојест све што није од Христа, од Његовог Еванђеља, од Његове Цркве; а поготову све што је против Христа, против Еванђеља, против

Цркве. Сада јасно знамо: грех је све што је без Христа, против Христа; и у томе је суштина, вечна суштина безакоња: и врховног безаконика Сатане, и свих његових сарадника међу људима, свих христобораца, ванхристоваца, безхристоваца, противхристоваца, а на првом месту Антихриста. Сад знамо тајну безакоња: сва је од Сатане, у Сатани, кроз Сатану, ка Сатани. Отуда је еванђелска богочовечанска истина ово: "Сваки који чини грех и безакоње чини".[26] Да, у Сатани је сва тајна зла, сва тајна греха, сва тајна безакоња. у свему томе људи су само ученици његови. Но од свега тога је само један лек, само један спас — Богочовек Христос, Једини Човекољубац. Јер „Христос даде себе за нас, да нас избави од сваког безакоња.[72] На једној страни Богочовек Христос, на другој Антихрист. „Шта има правда с безакоњем? Какву заједницу има видело с тамом? Христос с Велијаром"?[73]

Својом неизмерно човекољубивом благодаћу и љубављу и милошћу Господ Христос задржава појаву Антихриста, док се не изврше Богом одређена времена и рокови; Он је ὁ κατέχων.[74] Зато је људима много лакше да помоћу Спасове благодати отклоне од себе свако безакоње, сваки грех, свако зло, и да не сарађују на Сатаниној „тајни безакоња", која непрестано ради у људима који се добровољно и свесно потчињавају Сатани својим христоборством, христоневерјем, маловерјем, кривоверјем, неверјем, безбожништвом. Јер откако

је сав Господ Бог Христос у свету међу људима кроз Своју свету Цркву и свето Еванђеље, људи су обично добровољни и свесни сарадници злу и ђаволу: драговољно постају „робови безакоњу".[75] Јер сваки човек има у Цркви Спасовој најсигурнија средства да се ослободи сваког греха и сваког безакоња, само ако хоће да верује у Господа Христа.[76] Очигледна је истина: „Сваки који чини грех — роб је греха".[77] А од греха, од сваког греха, па и од оног највећег, може избавити и ослободити само Једини Безгрешан — Господ Христос.[78] И та истина над истинама путује кроз нараштаје рода људског, и нико неће имати изговора на дан Страшнога суда за своје робовање греху и безакоњу; зато ће тада Господ свеблаги и рећи безаконицима: „Идите од мене који чините безакоње! никада вас нисам знао".[79] Јер безакоње, и свесно робовање безакоњу обезбожују човека, потискује из њега све божанско, боголико, небеско, анђелско, а зацарује у њему оно што је демонско, сатанско, ђаволско.

По бескрајном човекољубљу Свом, и по неиспитаним човекољубивим разлозима божанског промишљања Свог о роду људском и свету земаљском, Господ Христос благодаћу Својом зауздава и задржава да се сатанско безакоње кроз разноврсне грехе и зла не одомаћи потпуно код већине људи: дајући им и нудећи им кроз Цркву Своју сва потребна средства за спасење од греха и зла и ђавола. Сва средства, тако потребна и тако природна за биће људско, да помоћу њих може водити вечни живот још овде на земљи, а затим и горе на небу, међу Светитељима и Анђелима Божјим.[80] Јер их та света средства — а то су свете тајне и свете врлине — испуњују свим божанским силама, које их обожују, отројичују, чине „заједничарима у Божјој природи", што за њихову боголику природу сачињава вечну радост и вечно блаженство.[81]

Бог је закон бића, закон постојања, закон живота. Хтети постојати, хтети живети без Бога, ван Бога, и јесте безакоње, а оличење тога јесте безаконик. Бог је закон човекова бића: а хтети бити човек ван Бога и без Бога, то је безакоње. то безаконик. Бог је закон човекова ума, човекове душе, човекове савести, човекове воље; а хтети имати и држати ум свој, савест своју, душу своју, вољу своју ван Бога и без Бога, јесте безакоње које човека претвара у безаконика. у ствари, безакоње је све оно што је против Бога, без Бога, ван Бога. Безаконик је онај који то безакоње прогласи за свој закон, и живи по њему. Најсавршенији образац таквог безакоња у роду људском биће Антихрист, зато ће он по преимућству бити ὁ ἄνομος = Безаконик.[82]

Целокупна делатност Антихриста и свих претеча његових у роду људском има један циљ: да све законе Божје, законе Христове прогласи за лоше, за опасне, за убитачне по људе, по род људски. Зато их треба одбацити и заменити другим законима, супротне садржине и супротног смисла: Христа заменити Антихристом, све Његове законе — Антихристовим законима. Све што је Господ Христос, Богочовек, објавио роду људском као закон светог живота, као закон истине, као закон правде, као закон љубави, као закон савести, као закон душе људске, као закон ума људског, као закон воље људске, — све ће то Антихрист ставити ван закона, и тако зацарити безакоње он, ваистину: Безаконик. Али, он то неће силом наметнути људима, него ће се јавити у земаљском свету онда, када већина људи буду својим сластољубљем и грехољубљем добровољно огрезли у безбожности, у безакоњу, у богоборству, у христоборству. Таквим људима ће и доћи и јавити се Безаконик = Антихрист: њихов идеал, њихов вођ, њихов челник — врховни војсковођа свих зала и свих грехова и свих безакоња и свих смрти и свих ђавола у свету земаљском. Антихрист ће бити савршено оличење безакоња које је измислио и остварио Сатана, само оличење у границама људске природе и у сфери рода људског. По обличју и по бићу Антихрист ће бити човек; а по вољи,

по делатности, по циљевима, он ће сав бити — противчовек, нечовек, рашчовек, ђавочовек.

Антихрист ће бити најсавршенији ђавочовек у роду људском: сила ће његова бити огромна, моћ његова поразна, власт његова скоро неодољива. Кроз све своје поклонике, и следбенике, и присталице, и робове, он ће трубити једно: Не треба роду људском Богочовек Христос! Не треба роду људском Еванђеље Христово! доле небо! доле Бог! Човек је ваистину човек само када је без Бога и против Бога, када је без Христа и против Христа! Човек — самостални господар и врховни свевладар земље и неба! Човек — „чист човек"! без ичег божанског и оностраног! Све божанско је само отров, само опијум, само дрога! Човек је довољан себи! и не треба му никакав други свет сем земаљског, и никакав други живот сем земног! Човече, буди сам себи Бог, јер никаквог другог Бога и нема! На непрегледном гробљу богова, ти си у ствари једини Бог! Буди горд што си човек, јер си тиме Бог! И највећи си онда када себе сматраш Богом! Јер тиме показујеш и доказујеш да нико и ништа није веће од тебе у свету и световима! Човече, буди охол и срећан, јер си ти једини Бог у свима световима! А дотле — дижите споменике Јуди Искариотском свуда, свуда, свуда широм земље, и широм неба, и широм небеса над небесима! Споменике, споменике, споменике — Јудама Искариотским, њима! њима! само њима!

И док ђавочовек буде таквим славопојкама и заглушним слављима величао и лагао човека, јавиће се Богочовек и дахом уста Својих убити ђавочовека.[83] Сам дах Богочовека Христа биће јачи, недостижно јачи од свих безакоња Безаконика, и од самог Безаконика. Тада ће се видети јасно и свеочигледно: да су сва Антихристова зла, сва безакоња, сва чудеса, у ствари — паучина према сили и јачини Богочовека Христа, и свакога човека који је уз Богочовека, сваког хришћанина који вером стоји уз Богочовека и у Богочовеку. Тада ће се сасвим јасно разумети откуда Светитељима Христовим она свемоћна сила за живота њихова на земљи, коју им је невидљиво даривао Богочовек. Тада ће се открити сва тајна вере Христове, и сва сила што је у њој; сва тајна љубави Христове, и сва сила што је у њој; сва тајна наде Христове, и сва сила што је у њој; сва тајна молитве, поста, трпљења, милосрђа, покајања, кротости, смирености, и осталих светих врлина еванђелских, и сва сила што је у њима; сва тајна Свете Тајне Причешћа, и сва сила што је у њој; и сва тајна свих осталих Светих Тајни у Цркви Христовој, и сва сила што је у њима.

Осионог Антихриста, тог човека = ђавочовека, Богочовек Христос ће уништити светлошћу доласка Свог.[84]Светлост — убица! сваки зрак — по смрт, по хиљаде смрти за безакоња и Безаконика! „Светлост тиха", „Светлост живота" = Богочовек Христос, Господ и Бог наш, при другом доласку Свом јавиће се као огањ који спаљује, и искоренити све Антихристово: и дела, и идеје, и замисли. И испуниће се пророштва пророкована за утеху следбеницима Христовим: мачем уста Својих Господ ће војевати с Антихристом и његовим поклоницима и победити их.[85] Јер је жива реч Божја, и јача, и оштрија од сваког мача оштра с обе стране:[86] убија све што је противбожје, антихристовско, зло, сатанско. Ништа се не може одржати пред тим мачем; нема оклопа, нема панцира који може заштитити од њега. „Од дихања Божјег гину, и од даха ноздрва његових нестаје их".[87] „Духом уста својих убиће безбожника":[88] врховног и најсавршенијег и најогорченијег и најмоћнијег безбожника у роду људском — Антихриста, јер Господ „убија речима уста својих".[89]

Од светлости лица Господња растапа се као восак свако безакоње, сваки безаконик, сви безаконици:[90] погибао вечна спопада, вечна смрт, вечито умирање у мукама богоборства и христоборства. Јер у светлости Својој присутан

је сав чудесни Господ и Бог наш Исус Христос са свима својим стваралачким силама, од којих бежи и распада се све што су људи или ђаволи створили против Бога, без Бога, ван Бога.

Тако ће Антихрист завршитн своју самозвану мисију у свету човечанском. Христос и Антихрист, Богочовек и ђавочовек: два супротна бића, две супротне личности, два супротна циља. Кроз сву своју делатност у свету човечанском, од Адама до Антихриста, ђаво је једно хтео, једно радио: да човека претвори у ђавочовека, људе у ђаволуде; а Једини Човекољубац, Богочовек Исус Христос, сав је у једној жељи, свежељи: да човека претвори у благодатног богочовека, људе у благодатне богољуде. На своме: ђаво ради кроз сва зла, кроз све грехе, кроз све страсти; а Господ: ради у Цркви Својој кроз све свете тајне и свете врлине. На људима је да се добровољно опредељују за једно или за друго. Победа? Несумњиво на страни Богочовека.

И кроз најмањи свој грех човек сарађује ђаволу, јер је ђаво проналазач и творац греха у суштини; али исто тако кроз сваки грех ђаво сарађује човеку, јер је ђаво сав од греха, сав у греху, те грешити за њега је исто што и живети, и кроз све грехе он невидљиво делује.[91] Кроз грех човек се орођује с ђаволом; отуда истина светог Еванђеља: "који чини грех — од ђавола је, јер ђаво греши од почетка".[92] Разуме се, ђаво нема ни власти ни силе да човеку наметне грех, него се човек по својој слободној вољи опредељује за грех, и за сва безбројна зла која грех носи у себи и води за собом. При сваком човековом греху ђаво се труди да грех учини што већим, обмањујући и опчињујући човека привидним заслађивањем греха. Сваки грех је удаљавање човека од Бога; а највећи грех, свегрех — и јесте највећа удаљеност од Бога, потпуна откинутост од Бога, као што је случај код апсолутног свегрешника — Сатане, и његових црних анђела — ђавола.

Антихрист? То ће у роду људском бити човек = свегрех; у њему ће грех достићи сва своја савршенства, сву своју власт. Свом душом својом, свим срцем својим, свим умом својим, свом снагом својом он ће сарађивати Сатани и Сатана њему. Њихове воље одушевљено ће се слити у једну вољу, и они ће свим бићем радити против Богачовека Христа. Добровољно предан и одан Сатани, Антихрист ће и живети и мислити и радити „по дејству Сатанину — κατ' ένέργειαν τοϋ' Σατανά" ,***[93]*** по чињењу Сатанину. у њему ће све бити осатањено: и душа и савест и ум и воља и тело. И када буде сматрао и тврдио да дела и ради потпуно самостално и независно као „чист човек", као „прави човек", Антихрист ће у ствари делати „по чињењу Сатанину". Главна стваралачка сила у његовој души, у његовом срцу, у његовом уму, у његовој савести, у његовој вољи — биће Сатана. Васцелим бићем својим Антихрист ће бити радионица Сатане, најсавршенија радионица Сатане у роду људском. И његов ум биће радионица Сатане, и његова савест — радионица Сатане, и његово срце — радионица Сатане, и његова воља — радионица Сатане. Зато ће му и све мисли бити сатанске, и сва осећања сатанска, и сва хтења сатанска, и сва дела сатанска.

Нема сумње, Антихрист ће бити веома моћан, и његова ће делатност бити „са сваком силом — ev πάбn δυνάμει,[94] не само људском него и сатанском, јер ће му Сатана дати „силу своју и власт своју".[95] А сатанска је сила огромна, тако да ће удивљавати и заводити све безверне, маловерне, неверне, све који нису окусили божанску силу Господа Христа. „Сваком силом" својом Сатана ће наоружати Антихриста, те ће он чинити „велика чудеса", и учиниће да „и огањ силази с неба на земљу пред људима".[96] „По дејству Сатанину „Антихрист ће делати међу људима „сасвакомсиломизнацимаилажннм чудесима".[97] Са једном жељом, свежељом: да људе обмане, превари, заведе, поведе за

собом као истински спаситељ и месија рода људског, као једини човек који може заузети место Христово у роду људском, заменити Христа и учинити Га непотребним и сувишним и штетним и убитачним. Сва разноврсна делатност Антихриста своди се на то једино: да он собом замени Христа. И. тако оствари најграндиознију обману и лаж, и људе зароби том свеубитачном лажју. Јер шта је најубитачније за човека, за људе, за род људски? Одбацити Христа, тог јединог Спаситеља рода људског од греха, од смрти, од ђавола. А на томе, на тој лажи радиће Антихрист „са сваком силом" сатанском, „и знацима и лажним чудесима". Сва ће његова чудеса у ствари бити опсена и обмана, која ће грехољубиве људе поробљавати најстрашнијој и најубитачнијој лажи: да Христос није једини истинити Бог, није једини истинити Спаситељ рода људског.

Сатана ће Антихристу ставити на располагање сав свој богоборни арсенал, све своје оружје против Бога и Господа Христа. у то „свеоружје" његово спада на првом месту превара. И Антихрист ће „по дејству Сатанину" делати на земљи „са сваком преваром": да би, ако је могуће, пре варио и изабране,тојестонекојисуверомеванђелскомпошлиза Христом и живе Њиме и ради Њега.[98] Преваром је Сатана увек делао на земљи: преваром је завео наше прародитеље у рају. Дела он преваром, али ретко кад лично и непосредно и отворено, већ скоро увек преко других: у рају — преко змије; на крају историје рода људског делаће пре ко Антихриста; а дотле дела кроз све Антихристове претече. Свуда и у свему — превара, обмана, која има само је дан циљ: да људе одвоји од јединог истинитог Бога и Спаситеља — Господа Исуса Христа, Богочовека. Варати људе односно Бога и света Божјег, то је главни посао Сатане, а то главни посао његовог верног и највернијег слуге и сарадника: Антихриста. Зато је у ствари друго име Сатане — обмањивач, варалица. у Светом Откривењу за њега се вели да је он: ὁ πλανῶν την οἰκουμένην ολην = онај који вара сав васиони свет.[99] Вара са циљем: да људе увуче у највећу неправду која је сва пуна хуле на Бога, на јединог истинитог Бога и Господа Исуса. Од ове неправде нема веће на земљи и у роду људском. А Антихрист „по чињену Сатанину" и дела „са сваком преваром неправде".[100] Јер сам Сатана, та врховна неправда у свима световима, и шири своју неправду у нашем човечанском свету „сваком преваром", нарочито ће је ширити преко врховне неправде на земљи, оличене у Антихристу.

Но сва ова саблажњива и чудотворна и страшна делатност Антихристова „по чињену Сатанину" имаће успеха једино „међу онима који гину",[101] гину у неверју, у безверју, у покварености, у богоборству, у христоборству, у грехољубљу, у сластољубљу, у демонизму, у сатанизму. Гину у нееванђелоком животу, иако око себе и пред собом у току векова и векова историје људске имају безброј сведока о Христу као свеблагом и свемилостивом Богу и Спаситељу рода људског, о спасоносности Његовог Еванђеља, о светости Његових следбеника, о чудотворности Његовој и њиховој, о Његовом безмерном човекољубљу, свеопраштању, самилости, о чудесној праведности и светости и милостивости и жалостивости Његових светих Угодника. Гину добровољно, изабравши не Христа Господа и Спаситеља него Антихриста: „јер љубав истине не примише, да би се спасли";[102]спасли греха, смрти, ђавола, Антихриста. Љубав према Истини, која је Христос, „не примише", да би живели Истином = Христом, и ради Истине = Христа, ослободивши себе од греха, од смрти, од ђавола = од лажи, и од оца лажи, [103]испунивши се сваком Христовом правдом и добротом и милосрђем. Господ Христос је и Љубав и Истина:[104] и Он спасава људе Љубављу и Истином. А многи Га не признају, јер им већма омиле тама него светлост. А омиле им тама због грехољубља њихова, због злих жеља срца њихова.[105] Само људи, чији је ум разорен страстима и срце сластима, одбацују јединог истинитог Бога и Спаса

Христа: зато их Бог и предаје „у покварен ум да чине што не ваља",[106] и да „држе истину у неправди":[107] да о Христу, јединој Истини, говоре и лаж и превару. За иоле нормалан, здрав људски ум, здраво људско срце, Господ Христос је неупоредиво потребнији и кориснији људском бићу него Антихрист. Али, многи људи стају и остају уз Антихриста а против Христа, јер сластољубиво срце и страстоносни ум људски више воле греховне сласти и заводничке страсти, да у њима вечито гину и бесмртно умиру, наслађујући том заслађеном горчином изопачене прохтеве своје огреховљене природе. Такви људи сами бацају покривало неверја преко очију ума свог, и неће да виде да је једино у Господу Христу спасење бића људског од греха, од страсти, од смрти.[108]

Огромна је, неизмерна је слобода човекова, када он може по вољи својој одбацити Бога. Он, створење Божје, може одбацити Бога! у томе је и божанска величина човекова и сатанска погибија његова: стане ли уз Бога, Творца свога, он је божански велики и величанствен; стане ли уз Сатану, убицу свога, он је ђаволски бедан и одвратан. Ово утолико више важи за човека после доласка на свет Богочовека. Јер у Богочовеку је на најочигледнији за чула људски начин, на најубедљивији за ум људски и за савест људску и за срце људско начин, показан и доказан једини истинити Бог и Господ, једини истинити Спаситељ рода људског. И када човек, и после Богочовека и поред Богочовека, може да одбаци Бога, заиста је његова слобода и огромна и самостална и независна. А од ње зависи сав човек, сав његов живот, и сва његова вечност. Одбацујући Господа Христа, људи немају изговора за тај основни грех — свегрех, јер се роду људском не може дати ни бољи ни савршенији Бог, пошто не постоји. Зато је Господ Христос јасно и недвосмислено и објавио то за опомену свима људима, рекавши: Да нисам дошао и говорио им — греха не би имали; а сад изговора неће имати за грех свој. Да нисам творио међу њима дела која нико други не твори, греха не би имали; а сад и видеше, и омрзнуше на мене.[109]

Не примајући Господа Христа, тог јединог истинитог Бога, тог јединог истинитог Спаситеља, ту једину истиниту Истину, ту једину истиниту Правду, тај једини истинити Живот, ту једину истиниту Љубав, ту једину истиниту Радост, људи у ствари одбацују оно што их једино може спасти смрти, спасти греха, спасти свакога зла и свакога ђавола, спасти мука и овога и онога света. Шта онда остаје таквим људима? Лаж, смрт, грех, пакао — њихов добровољни избор, њихови добровољни изабраници. Због свега тога Бог ће им послати силу преваре; [110] и плод дејства те силе, која је увек сатанска: они ће умом и срцем веровати лажи, Антихристовој лажи о Христу. А та лаж је свелаж: јер све што он, као и све претече његове, буде говорио о Христу јесте лаж, увек пореклом од исконског оца лажи, који не може ни говорити ни творити истину, пошто је васцелим бићем отпао од Истине, испао из ње, и сав се претворио у лаж.[111] Одбацивши Богочовека Христа под дејством, под утицајем сатанске силе преваре, људи ће веровати Антихристу, који ће их водити само путевима што воде у погибао, у пропаст, у царство зла, у пакао. И ту Антихристову свелаж о Христу, људи који гину у самољубљу и грехољубљу сматраће као најсигурнију истину и најстварнију стварност; а њу ће Господ Христос уништити — дахом уста Својих! Толика је стварно немоћ њене моћи, њене „свемоћи".

Када људи свесно и упорно неће јединог и истинитог Бога и не служе Му, онда их Бог „по жељи њихових срца" предаје „у покварени ум",[112] те они верују лажи, и поквареним умом својим правдају и бране ту веру своју у лаж, и живот свој у тој лажи, и стварају читаве философије лажи и апологије лажи. у свему томе Бог не чини никакво насиље над слободом њиховом, нити им намеће грех, зло, смрт, ђавола; Он их само препушта „жељама срца њихових". у самој

ствари, то је најјезивији пад бића људског: боголики ум људски, створен да верује у Вечну Истину — Бога, и да живи Њиме, верује у лаж, и живи њоме, и правда је, и апологира је, и сматра је својим вечним царством, својом истином. А та га лаж увек одводи у загрљај „оца лажи",[113] из кога се никада отети не може. Једино је за ђавола лаж природна, и „када говори лаж, своје говори: да је лажа и отац лажи".[114] Пад је, сатански пад бића људског, ума људског, када човек сматра лаж за истину и живи њоме, и мисли њоме, и брани је као нешто своје, као нешто природно. Од гордости — људи „залуде у мислима својим" и „потамни неразумно срце њихово", те они претварају „истину Божју у лаж".[115] По природи својој „никаква лаж није од истине",[116]већ увек од оца лажи — ђавола. Царство Христово, царство Божје, царство је Вечне Истине, и после Страшнога суда остаће ван њега, напољу — „сваки који љуби и чини лаж".

На Суду , на Страшном суду Христовом,штаћедоживетиАнтихристовалажисвелаж о Господу Христу, и њени поклоници? лаж — на Суду Вечне Истине? Природно је: биће осуђена и она, и ови они који су јој се добровољно потчинили и изједначили се с њом. А пред њима је за живота на земљи био избор: или Христова Истина или Антихристова лаж. И они су изабрали лаж, и све неправде које она са собом носи, све ђаволје неправде, насупрот Божјој, Христовој Правди. А Христова Истина? Која је то истина у историји рода људског — тако силно, тако свеубедљиво, тако свеочигледно посведочена као божанска и истинита и вечна? Која је то истина људска осветила и просветила толике људе и људе, испунила их божанским светим силама, почевши од светих апостола,[117] па надаље кроз све нараштаје рода људског до Страшнога суда? у роду људском нема истине, сем Христове, која се показала бесмртна — у свима смртима, вечна — у свима временима, непобедива — у свима биткама. Само се Истина Христова у историји земље показала јача од свакога греха, и ослобађала људе од свакога греха. и тиме даривала људима једину истинску и вечну слободу.[118] Откуда то? Отуда, што је Истина — васкрсли Богочовек Христос: у исто време и Истина и Живот, Вечна Истина и Вечни Живот.[119] Да, Богочовек — Један од Свете Тројице, у коме је сва Божанска Истина цела целцата; сва у Њему, сва у Оцу, сва у Духу Светом који се због Њега јавио свету и постао као душа Цркве Његове: да као Дух Истине — приводи људе Богу и Човеку Истине = Христу;[120] да као Дух Истине — упућује људе на сваку истину,[121] које се гранају из Свеистине = Христа кроз безброј следбеника Христових у светој Цркви Његовој.

А кад људи не верују таквој Истини, шта заслужују? „Да буду осуђени сви који не вероваше Истини, него волеше неправду".[122] Јер између Христа и Антихриста изабраше Антихриста; између Истине и лажи изабраше лаж; јер између Правде и неправде изабраше неправду. Волети неправду, и претпостављати је Христовој Правди, Христовој Истини, — шта показује то? Показује и доказује да је човек срце своје предао и поверио лажи, неправди, неистини. То још показује да се човек сродио с ђаволом, да је усвојио његову философију света, његову философију човека, његово схватање Бога и Господа Христа. Ако је до чудеса, зар Христова нису славнија и стварнија и боготворнија од Антихристових? Ако је до моћи, до силе, зар Христова моћ није свемоћ и Христова сила није свесила када се упореде са силом и моћи Антихриста? Ако је до добра, до љубави, до правде, зар Христово добро и Христова љубав и Христова правда нису увек заувек неизмерно кориснији по људе од сваког Антихристовог назовидобра, од сваке Антихристове назовиљубави, од сваке Антихристове назовиправде? А када људи и поред свега тога верују лажи а не Истини, више воле неправду него Правду, одбацују Господа Христа а пригрљују Антихриста,

онда је то доказ — да се у тих људи потпуно изопачила природа људска, ум људски, срце људско, савест људска. Изопачила, јер оћавољила. Само оћавољени ум људски може Антихриста претпоставити Христу; само оћавољена савест може изабрати Антихриста, а одбацити Христа; само оћавољено срце може волети Антихриста, а не волети Христа; само човек, који је упорним грехољубљем и самољубљем преобразио себе удобровољног ћавочовека, може одбацивати чудесног Богочовека Христа и служити одвратном Антихристу = Антибогочовеку = Античовеку.

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Јн. 2, 22.

[2] 1 Јн. 4, 2—3; 2 Јн. 7.

[3] 1 Јн. 4, 22—23.

[4] 2 Сол. 2, 3—12.

[5] 1 Јн. 2, 18.

[6] De fide, IV, 26.

[7] Јн. 5, 43.

[8] тамо. — Св. Златоуст вели да ће Антихрист бити „човек који ће примити сву силу Сатане". — In 2 Thess. Homil. III, 2.

[9] 2 Сол. 2, 3.

[10] 2 Сол. 2, 3.

[11] 2 Сол. 2, 9—12.

[12] 2 Сол. 2, 4.

[13] Св. Иринеј, Contra haer. V, 25, 29.

[14] Под храмом Божјим Св. Дамаскин разуме јеврејски храм у Јерусалиму (De fide, IV, 26). Св. Златоуст вели: „Седеће у храму Божјем, — не само у Јерусалимском него и свуда у црквама" (ad vers.). А Блаж. Теофилакт пише: „Сешће у храму не једино у јерусалимском већ просто у црквама Божјим и у сваком храму Божјем" (ad vers).

[15] 1 Тм. 3, 16; 2 Сол. 2, 6.

[16] Откр. 2, 24.

[17] ср. Св. Златоуст, In 2 Thess. Homil. III, 7.

[18] 2 Сол. 2, 3; ср. 1 Тм. 4, 1; Јуд. 18. 19.

[19] 2 Сол. 2, 4.

[20] Св. Златоуст вели: Антихрист ће бити Богопротивник — ἀντίί)εος = антибог, одбаciће све богове, и наредиће да се њему клањају место Богу (тамо, ad vers.).

[21] Откр. 13, 6.

[22] Ср. 1 Јн. 2, 22—23.

[23] Ср. 2 Сол. 2, 4.

[24] 2 Сол. 2, 9.

[25] Catech. XV, 14; ср. Св. Златоуст, In 2 Thess. Homil. IV, 1.

[26] Откр. 13, 2.

[27] 2 Сол. 2, 10.

[28] 2 Кор. 11, 14.

[29] Слово 38. на пришеств. Христа и Антихриста; Твор. препод. Ефрема Сирина, част II; Москва, 1881 год. — ср. Св. Иринеј, Contra haer. V, 25, 1; Св. Кирил Јерус, Catech. XV, 13; Св. Дамаскин, De fide, IV, 26.

[30] Откр. 13, 8; 2 Сол. 2, 10.

[31] Откр. 13, 7. 15. — Ср. Св. Иринеј, Cont. haer. V, 21, 1; Св. Кирил Јерус, Cateches. XV, 15.

[32] Откр. 13, 10.

[33] Еф. 6, 11—18.

[34] Откр. 11, 7; ср. Малах. *4*, 5—6. —· Ср. Св. Дамаскин, De fide, IV, 26; Св. Јефрем Сирин, Слово на пришест Христа и Антихриста; Тнорен. част II, стр. 386.

[35] Откр. 11, 3. 5. 6. 7.

[36] Откр. 11, 11. 12.

[37] Откр. 13, 16. 17.

[38] Откр. 20, 4.

[39] Откр. 12, 1. 2. 6.

[40] Дан. 7, 25; 12, 17; Откр. 12, 14.

[41] Откр. 11, 2; 13, 5.

[42] Откр. 13, 3; 12, 6.

[43] Откр. 12, 12; 10, 3. — Ср. Св. Кирил Јерус. Catech. XV, 16; Св. Јефрем Сирин, тамо, Слово 38, стр. 388.

[44] Откр. 15, 1.

[45] 2 Сол. 2, 6.

[46] 2 Сол. 2, 7.

[47] Ср. Мт. 24, 21—22.

[48] 2 Сол. 2, 8; ср. Откр. 19, 19—21; Ис. 11, 1. 4.

[49] Ср. 2 Сол. 2, 34.

[50] Ср. Мт. 18, 8

[51] Лк. 18, 8.

[52] Ср. 2 Сол. 2, 5.

[53] Ср. 2 Кор. *2*, 11; 11, 14.

[54] Ср. 2 Сол. 2, 6.

[55] Мт. 10, 1.

[56] Мк. 3, 15.

[57] Мт. 16, 18.

[58] 28, 19

[59] Мт. 24, 14.

[60] Јн. 10, 16.

[61] Ср. Рм. 1, 24—31.

[62] Лк. 18, 18.

[63] Ср. 1 Јн. 2, 18.

[64] 1 Тм. 3, 9. 16.

[65] Кол. 2, 2.

[66] Ср. Кол. 1, 24—26.

[67] Ср. Кол. 1, 27.

[68] Кол. 2, 3.

[69] Еф. 3, 9.

[70] Еф. 3, 4.

[71] Ср. Еф. 6, 19.

[72] Тит. 2, 14.

[73] 2 Кор. 6, 14. 15.

[74] 2 Сол. 2, 7.

[75] Рм. 6, 19.

[76] Ср. Јн. 8, 32.

[77] Јн. 8, 34.

[78] Ср. Јн. 8, 32. 36; Гал. 5, 1; 2 Кор. 3, 17. 12.

[79] Мт. 7, 23.

[80] Ср. 2 Петр. 1, 3.

[81] Ср. 2 Петр. 1, 4—8.

[82] 2 Сол. 2, 8.

[83] Ср. 2 Сол. 2, 8.

[84] *2* Сол. *2*, 8.

[85] Откр. 2, 16.

[86] Јевр. 4, 12.

[87] Јов. 4, 9.

[88] Ис. 11, 4.

[89] Ос. 6, 5.

[90] Ср. 2 Сол. 2, 9.

[91] Ср. Јн. 8, 44.

[92] 1 Јн. 3, 8.

[93] *2* Сол. 2, 9.

[94] 2 Сол. 2, 9.

[95] Откр.13, 2.

[96] Откр.13, 13.

[97] 2 Сол. 2, 9.

[98] 2 Сол. 2, 10.

[99] Откр. 12, 9.

[100] 2 Сол. 2, 10.

[101] 2 Сол. 2, 10.

[102] 2 Сол. 2, 10.

[103] Ср.Јн.8, 44, 32. 36.

[104] Ср. Јн. 4, 16. 8; 5, 20; Јн. 14, 6.

[105] Ср. Рм. 1, 22—26; Јн. 3, 19—21.

[106] Рм. 1, 28.

[107] Рм. 1, 18.

[108] Ср. Мт. 9, 12—14.

[109] Јн. 15, 22. 24.

[110] 2 Сол. 2, 11.

[111] Ср. Јн. 8, 44.

[112] Ср. Рм. 1, 18. 24. 28.

[113] Јн. 8, 44.

[114] Јн. 8, 44.

[115] Рм. 1, 25.

[116] Јн. 2, 21.

[117] Ср. Јн. 17, 17.

[118] Ср. Јн. 8, 32. 34. 36.

[119] Јн. 14, 6; 1 Јн. 5, 20.

[120] Ср. Јн. 14, 17.

[121] Јн. 16, 13.

[122] 2 Сол. 2, 12.

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Други Долазак Господа Исуса Христа

Када у личности и делатности Антихриста зло буде на врхунцу своје стравичне моћи и власти, доћи ће Господ Христос у неописивој слави и сили Свога Богочовечанског добра. То ће бити највеличанственији тренутак у историји земље: сусрет апсолутног Богочовечанског добра, оличеног у Господу Христу, са апсолутним ђавочовечанским злом, оличеним у Антихристу. Тада ће Господ Христос бити толико надмоћнији од Антихриста, да међу њима борбе ни бити неће, јер ће Господ самом појавом Својом убити Антихриста и искоренити и њега и његово зло светлошћу доласка Свог.[1] Тиме ће се окончати дуга историјска борба Божанског добра и сатанског зла кроз тела људска на по пришту ове помрачене звезде Божије, и завршити садашњи временско-просторни поредак живота и твари. Зато се у Светом Откривењу овај дан по преимућству назива даном Господа нашега Исуса Христа,[2] даном Христовим,[3] даном Господњим.[4]

Као што је време ушло у постојање светлошћу првог дана Божјег[5] тако ће и завршити своје постојање светлошћу последњег дана Божјег.[6] Обучен светлошћу као ризом, Господ Исус ће доћи у таквој сили и слави, какву око људско видело није, ни ухо чуло, нити срце људско наслутило. То ће бити потпуна, свесавршена слава Тројичног Божанства, јер су пресвета уста Спаситељева изрекла да ће Он доћи „у слави Својој и Очевој и Светих Анђела".[7] Јер је слава Очева у исто време и Његова. Као Јединородни Син Божји, Он је у свему раван Оцу; и све што има Отац Његово је: Његова је и предвечна Божанска слава. За првог доласка Свог, смирени Господ Исус скривао је ту предвечну Божанску славу Своју завесом тела Свог многострадалног;[8]но при другом доласку Свом, Он ће ту Божанску славу показати кроз прослављено тело Своје. Јер Он, вечни Син Божји, оваплоћењем је постао Син Чавечији, и остаће такав за навек. Зато, говорећи о другом доласку Свом, Господ Исус непрестано наглашава богочовечански карактер Личности Своје: Доћи ће Син Човечији у слави Оца свога са анђелима светим;[9] доћи ће Син Човечији у слави својој и сви свети анђели с њим, и сешће на престо славе своје;[10] и угледаће Сина Човечијега где иде на облацима небеским са силом и славом великом.[11] — ПоштоћепридругомдоласкуГосподИсус открити сву неизречену силу и сјај Божанства Свог и искупитељског подвига Свог, то се овај долазак Његов и назива у Светом Писму откривењем Господа нашега Исуса Христа,[12] откривењем славе Његове.[13]

Непосредни сигнал другог доласка Спаситељевог биће појава крста на небу, као символа спасења нашег, као знака искупитељског подвига Спасовог: Тада ће се показати знак Сина Човечијега на небу.[14] Свети Златоуст благовести: Тада ће се показати знак Сина Човечијега на небу, тојест крст, који је светлији од сунца. Јер сунце се помрачује и скрива, а крст се јавља; он се не би јавио када не би био далеко светлији од сунчаних зракова. Но ради чега се јавља овај знак? Ради

тога да потпуно посрами бестидност Јевреја. Јер ће Христос доћи на овај Суд, имајући највеће оправдање — крст, показујући не само ране него и срамну смрт. [15]

И сви ће тада распознати у крсту знак Христов, и проплакаће сва племена на земљи:[16] проплакаће верни од радости и усхићења што им се остварила нада; проплакаће неверни од туге и очајања што нису поверовали у спасоносност крста Господњег него су га сматрали саблазном и безумљем.[17] И одмах за крстом јавиће се сам Господ Исус, и сви ће угледати Сина Човечијега где иде на облацима небеским са силом и славом великом.[18] Угледаће оног истог историјског Исуса, оваплоћеног Бога, Богочовека, Сина Човечијега, за кога су анђели при Вазнесењу рекли: Овај Исус, који се од вас узе на небо, тако ће доћи као што видесте да иде на небо.[19] Тада ће богочовечанска стварност Личности Спаситељеве бити очигледна за све људе, па и за оне који су Га на земљи осудили на смрт и распели. [20] И сви ће земнородни увидети јасно да Бог узвиси Исуса, и дарова Му име које је веће од свакога имена, и поклониће Му се свако колено оних који су на небу и на земљи и под земљом, и сваки ће језик признати да је Господ Исус Христос на славу Бога Оца.[21]

Божанска слава Спаситељева ири другом доласку Његовом, не може се описати никаквим језиком, ни људским ни апђелским. Сва слава неба, и небеса над небесима, јавиће се тада на земљи. Са Њим ће доћи сви свети анђели, јер је сам Господ обећао: Доћи ће Син Човечији у слави својој и сви свети анђели с Њим.[22] Неотступно верне слуге Спасове, анђели ће Га пратити и при другом доласку Његовом,[23]који ће бити као муња, и зато видљив за све и одасвуд.[24] А муњу, ко може пратити, ако не анђели? Ко може служити таквоме Богу и Господу, кајн долази као муња, ако не анђели? Стога свети Апостол благовести: Сам ће Господ са заповешћу, кад се заори глас арханђелов и затруби труба Божја, сићи с неба.[25] Господ ће првом арханђелу, Светом Архистратигу Михаилу, том чувару народа Божјег,[26] издати заповест о васкрсењу мртвих и Суду; он ће је објавити осталим небеским војницима, који ће је помоћу труба Божјих обзнанити свима бићима неба и земље, од краја до краја небеса.[27] И ови ће, живи и мртви, изаћи у сусрет Господу; и сам ће Господ у последњој труби сићи с неба.[28]

Ова богооткривена истина о другом доласку Господа Христа сачињава један од главних догмата богочовечанске вере Христове, који је Црква одувек уносила у своје Символе, и његову неопходност за наше спасење одогматила на сва времена уневши га у васељенски Никеоцариградски Символ вере, благовестећи о васкрслом и вазнесеном Господу Исусу: да ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, и Његовом царству неће бити краја.

Објашњавајући ову вечну истину вере православне, свети Оци су говорили: „Ми проповедамо не само један долазак Христов него и други, који ће бити далеко славнији од првог. Јер при првом Он је доказао Своје трпљење, а при другом — носиће круну Божанског Царства.ПрипрвомдоласкуОнје лежао у јаслима, повијен пеленама; при другом — Он ће се оденути светлошћу као одећом. При првом доласку претрпео је крст не марећи за срамоту; при другом — доћи ће у слави, праћен анђелском војском. Ми се стога не задржавамо на првом доласку само, него и други очекујемо... Доћи ће Спаситељ не да Му поново суде него да суди онима који су Га осудили. Он, који је некада ћутао када су Му судили, потсетиће законопреступнике који су при крсту показали дрскост своју, и рећи: Ви сте то чинили, ја ћутах.[29] Онда је Спас дошао ради домостроја спасења — δι' οἰκονομίαν —, поукама учећи људе, а тада ће се они по неопходности, макар и не хтели, покорити Његовом царству.[30]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Сол. 2, 8.

[2] 2 Кор. 1, 14; 1 Кор. 1, 8; 5, 5.

[3] 2 Сол. 2, 2; Флб. 1, 10; 2, 16.

[4] 2 Петр. 3, 10.

[5] Ср. 1 Мојс. 1, 3. 5

[6] Ср. 2 Сол. 2, 8.

[7] Лк. 9, 26.

[8] Ср. Јевр. 11, 20.

[9] Мт. 16, 27; ср. Зах. 14, 5.

[10] Мт. 25, 31.

[11] Мт. 24, 30.

[12] 1 Кор. 1, 7. 8.

[13] 1 Петр. 4, 13.

[14] Мт. 24, 30; ср. Откр. 1, 7.

[15] In Math. Homil. 76, 3. — Св. Кирил Јерусал. вели: „Истински и сопствени знак Христов јесте крст" (Catech. XV, 22).

[16] Мт. 24, 30; ср. Откр. 1, 7.

[17] Ср. 1 Кор. 1, 17. 23.

[18] Мт. 24, 30; ср. Мк. 14, 62; Мт. 26, 64; Откр. 1, 7.

[19] Д. А. 1, 11; ср. 1 Сол. 1, 10; Дан. 7, 13.

[20] Откр. 1, 7.

[21] Флб. 2, 9—11.

[22] 25, 31; ср. Мк. 8, 38; Лк. 9, 26; Мт. 16, 27; 24, 30; Јуд. 14; Ис. 66, 18.

[23] Ср. Мт. 13, 41; 24, 31; 25, 31; Мк. 8, 38; Лк. 9, 26.

[24] Муња не тражи гласника, вели Св. Златоуст, не тражи проповедника, него се за трен ока појављује у целој васељени, и овима који седе дома, и онима који се налазе у унутрашњим одајама дома. Такав ће бити и долазак Христов, који ће се одједном јавити свуда због блистања славе (In Math. Homil. 76, 3).

[25] 1 Сол. 4, 16.

[26] Дан. 9, 21; 10, 5. 13. 21

[27] Мт. 24, 31.

[28] 1 Кор. 15, 52; 1 Сол. 4, 16.

[29] Пс. 49, 21.

[30] Св. Кирил Јерусал., Catech. XV, 1; ср. тамо, XV, 22.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Васкрсење мртвих

Васкрсење мртвих збиће се при другом доласку Господа Христа: поновни долазак Победитеља смрти и Обновитеља живота изазваће васкрсење мртвих. О томе сведочи сам Спаситељ: Иде час у који ће сви који су у гробовима чути глас Сина Божјег, и изићи ће који су чинили добро у васкрсење живота, а који су чинили зло у васкрсење суда.[1] Васкрсење ће се састојати у томе што ће се тела свих умрлих људи поново сјединити са својим душама и постати духовна и бесмртна. О томе свети Апостол Павле благовести: Сеје се тело телесно, а устаје тело духовно. Јер ово распадљиво треба да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност.[2] „Васкрсење је, нема сумње, поновно сједињење душе и тела, и поновно васпостављање распаднутог и палог живог бића".[3]

Васкрсење мртвих је темељ хришћанског учења о вечном животу и циљу људског бића, на коме се зида вечно постојање човечије личности. Васкрсењем Господа Христа Богочовека неопходност васкрсења мртвих је постала сасвим природна и логична. Васкрснувши из мртвих, Господ је као Богочовек, као родоначелник новог човечанства ставио у људску природу зачетак васкрсења, начело васкрсења, и на тај начин постао прворођени из мртвих,[4] — коме ће по неопходности следовати сви. мртви у последњи дан.

Ако ичим, Нови Завет је нема сумње беспримерно нов фактом васкрсења Христовог, које је својом природом, карактером и стварношћу јединствени и небивали у историји света догађај. Васкрсења мртвих која су се десила у Старом, [5] као и она у Новом Завету,[6] нису савршена, јер су васкрснуте личности поново морале умрети. Само је васкрсли Господ Христос постао „првина савршеног васкрсења — απαρχή τής τελείας άναότάόεως, које више не подлеже смрти".[7] Искључива и јединствена новина Спаситељеве Богочовечанске личности и састоји се управо у томе што је васкрсењем из мртвих постала вечна и бесмртна као Богочовечанска Личност. Он је васкрсао победивши смрт Собом за сав род људски; Његово је васкрсење бесмртно; иза њега нема више смрти, смрт више не може овладати Њиме. Тако је Спаситељ Своје учење о васкрсењу мртвих посведочио и потврдио Својим бесмртним, Својим вечним васкрсењем. И иза Његовог учења о васкрсењу мртвих стоји богочовечански догађај,

богочовечански доживљај, богочовечанска стварност, као уосталом и иза сваке Његове божанске речи. у Његовој Богочовечанској Личности, остварен је потпуно и савршено живот вечни на земљи, и тиме је Он као Богочовек дао залог и силу за вечни живот и васкрсење сваког човека, због чега је Он једини између рођених на земљи имао право и смео рећи за Себе: Ја сам васкрсење и живот; који верује у мене ако и умре живеће.[8] Владајући животом и смрћу као Бог, оживотворавајући живе, васкрсавајући мртве, Господ Христос је с правом говорио: Заиста. заиста вам кажем: иде час, и већ је настао, кад ће мртви чути глас Сина Божјега, и чувши оживети. Иде час у који ће сви који су у гробовима чути глас Сина Божјега, и изићи ће који су чинили добро у васкрсење за живот, а који су чинили зло у васкрсење за суд.[9]

Васкрсење мртвих је у вечном плану Божјем о човеку и свету. То Спаситељ објављује благовестећи: Ова је воља Оца који ме посла, да све што ми даде ништа од тога не изгубим, него да то васкрснем у последњи дан.[10] Но и далеко пре последњег дана, још за живота Свог на земљи Господ васкрсава Лазара, Јаирову кћер и сина Наинске удовице, показујући тиме да Он хоће и може васкрсавати мртве.[11] Штавише, Спаситељ нам делимично открива тајну о начину живота васкрснутих из мртвих, благовестећи: Они који се удостоје добити онај свет и васкрсење из мртвих нити ће се женити ни удавати; јер више не могу умрети; јер су као анђели; и синови су Божији кад су синови васкрсења.[12]

Силом своје вечне вредности и неодољиве важности, васкрсење Господа Христа постало је темељ на коме се зида живот свих хришћана уопште, и сваког хришћанина посебно. Циљ је човекова живота на земљи стећи живот вечни победивши смрт живљењем у Богочовечанском телу Цркве васкрслога Господа кроз свете тајне и свете врлине. Васкрсење Христово, а због њега и са њим и васкрсење свих људи, јесте то што Еванђеље чини Еванђељем. Отуда, проповедати Еванђеље и није друго до проповедати васкрсење кроз победу над грехом и смрћу.[13] Еванђеље без васкрсења не би имало права звати се Еванђељем = Благовешћу, јер би главна горчина живота — смрт остала у души и телу човечанства, загорчавајући и онемогућавајући остварење сваког сношљивијег смисла живота и постојања. Ако Еванђеље Христово није Еванђеље васкрсења; ако вера у њега не осигурава људима васкрсење из мртвих и живот вечни, онда је оно непотребно и бескорисно, и треба га одбацити као обману. Јер ако Христос не васкрсе — узалуд вера наша, узалуд живот наш, узалуд васељена, узалуд савест, узалуд ум, узалуд разум, узалуд сви светови, узалуд све, јер је грех остао непобеђен, а са њим и највећи непријатељ човека, највећа мука човека и човечанства — смрт.[14] Без васкрсења Христовог као темеља морала — немогућ је новозаветни морал, немогућ нови живот у Христу и по Христу; и не само немогућ него и бесмислен, јер ако нема васкрсења— нема бесмртности, нема вечнога живота; у том случају најприроднији је и најлогичнији морал: да једемо и пијемо, јер ћемо сутра умрети.[15] Свеистинита је благовест Светог Дамаскина: „Ако нема васкрсења, чиме се онда разликујемо од неразумних животиња? Ако нема васкрсења, онда треба да сматрамо срећнима звери пољске, које проводе безбрижан живот. Ако нема васкрсења, онда нема ни Бога, ни промисла".[16]

Васкрсење Господа Христа је најочигледније и најубедљивије посведочено као историјски факт, а тиме и васкрсење мртвих уопште.[17] Свети Апостоли, испуњени Духом Светим, сву проповед о Господу Христу заснивају на Његовом васкрсењу; то наглашавају као најважније сведочанство о Његовом Божанству и о искупитељској сили Његовог крсног подвига. Они неустрашиво проповедају васкрсење свих људи у Христу Исусу док их Јевреји бацају у тамнице „што они уче људе и јављају у Исусу васкрсење из мртвих".[18] Страшни Христоборац

Савле, обраћен у хришћанство виђењем васкрслог Господа Исуса, сву пламену и неустрашиву проповед своју заснива на васкрсењу Христовом.[19] Ради васкрслог Господа Христа он подноси неописане муке, проходи надчовечанске подвиге, еда би како достигао у васкрсење мртвих.[20] Кроз све своје христочежњиве жеље он се ка томе пружа, и само у томе види смисао свуколиког живота људског. За њега је немогуће оправдање људског живота без васкрсења мртвих, као што је немогуће хришћанство без васкрсења Христовог. Једно је условљено другим. „Кад се Христос проповеда да васкрсе из мртвих, како говоре неки међу вама да нема васкрсења мртвих? Ако нема васкрсења мртвих, то ни Христос не васкрсе. А ако Христос не васкрсе, онда је узалуд — κενή (= празна, бесциљна) проповед наша, а узалуд — κενή (= празна, бесциљна) и вера ваша. А налазимо се и лажни сведоци Божји, јер сведочимо за Бога да Он васкрсе Христа, кога не васкрсе, ако мртви не устају. Јер, ако мртви не устају, ни Христос не уста. А ако Христос не уста, узалуд вера ваша".[21]

Неминовност васкрсења мртвих је природна и логична последица јединства природе рода људског у личности васкрслог Богочовека Христа, као што је смрт природна и логична последица јединства природе рода људског у Адаму:

„Христос уста из мртвих, и поста првина онима који уснуше. Јер пошто кроз човека би смрт, кроз човека је и васкрсење мртвих. Јер као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети".[22] — Васкрсењем Својим из мртвих Господ Христос је, зато што је Богочовек, постао првина васкрсења свеопште људске природе. Због чега? Треба поновити: зато што је Богочовек. Човечанска природа се први пут у Њему, Богочовеку, обрела у потпуној заједници са Богом, са Бесмртним, са Вечним. Њиме је људска природа ушла у састав Његове Богочовечанске Личности, постала „тело Божје", тело Бога Логоса. И на тај начин показала прави пут људској природи ка њеном савршенству, свесавршенству, ка њеној крајњој мети. То што је дато човечанској природи у Богочовеку Христу, и то што се десило с њом у Њему, дато је и десило се ради целокупне природе људске. Зато је човечанска природа у Господу Христу првина у новом животу, првина у бесмртности, у васкрсењу. За њом треба да следи сва људска природа, разливена кроз сва људска бића, диференцирана и индивидуализана у сваком човеку посебно, као у одвојеној личности. Људска природа у сваком људском бићу, на тајанствен начин везана је са човечанском природом Богочовека Христа, по самој природи своје човечности и људскости, зато што је Он истинити човек, и у Њему је природа човечанска — стварна, истинита, људска, свељудска. Онако исто, као што је сваки човек својом човечанском природом; везан на тајанствен и генитиван начин са родоначелником рода људског, природе људске, Адамом. То што је у Богочовеку Христу човечанска природа нераздељиво сједињена са Богом, и даје људској природи божанске васкрсне силе, које је не остављају у смрти. Та човечанска природа у Господу Христу је наша, општељудска природа; у њој има свакога од нас, по сили саме људскости наше природе. Као што смо по тој истој сили и у Адаму сви ми људи скупа, и сваки од нас посебно. То је закон под којим стоји и постоји род људски.

Богонадахнути апостол благовести свеопшту истину када каже: Као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети.[23] При самом стварању, првом човеку, Адаму, била је дата Логосна сила, животворна и животодавна. И сваком човеку уопште који се рађа на овај свет даје се та Логосна сила,[24] која је у роду људском грехољубивом под притиском смрти, обамрла, онемоћала. Господ Христос, Бог Логос оваплоћени, као Богочовек васкрсава из мртвих, и даје васкрсне силе обамрлој Логосној сили у сваком човеку да се ослободи смрт и уђе

у васкрсење. То је квасац васкрсења, од кога има да ускисне целокупно тесто људске природе, од кога смо сви ми умешени. Васкрсли Богочовек не намеће нешто ново роду људском када му омогућава свеопште васкрсење из мртвих, јер је први човек, Адам, носилац и извор свуколике природе људске, саздан са Логосном силом као саставним делом њеним, као језгром њеним: а у том Логосном језгру њеном је и бесмртност њена. Васкрсењем Својим Богочовек Христос повраћа животворну и животодавну силу том обамрлом језгру бесмртности, и изводи га на пут који кроз свеопште васкрсење из мртвих води у свеопшту бесмртност. у самој Логосности својој људска природа носи своју бесмртност не само као могућност него и у сржи. Бог Логос, оваплоћен сав у човеку, даје тој бесмртности потребну пуноћу и савршенство. Васкрсење Богочовека Христа из мртвих осигурава свеопшту бесмртност људској природи, као саздању Божјем. Зато ће у последњи дан васкрснути сви људи, и добри и зли. [25]

Васкрсла тела, иако ће бити духовна и бесмртна, неће изгубити своју суштину, оно што тело чини телом, јер васкрсење није стварање новог тела него оживљење и преображење старог. Својом свемоћном силом Бог ће васкрснути иструлела и распадљива тела. Јер Он, који је у почетку створио тело од земље, може то исто тело, иако се распало у земљи и претворило у земљу, опет обновити и оживети. Нешто слично дешава се и у природи; посејано зрно, пошто се распадне у земљи, проклија, класа и доноси род.[26]

Главна разлика између садашњих и будућих васкрснутих тела и њихових својстава састојаће се поглавито у томе, што ће васкрснута тела бити бесмртна и духовна, и што ће дејствовати на духован начин. Бесмртност ће се њихова састоји у томе, што неће моћи да умру; а духовност, што ће живети као анђели.[27] Истоветност и разлика садашњих тела и васкрснутих личиће на истоветност и разлику које постоје између посејаног зрна и класа; битна, генетичка истоветност остаје, али и огромна разлика настаје.[28] Садашњи живот је као семе будућег, вели Свети Григорије Ниски. Али оно што очекујемо, разликује се много од садашњег, разликује се толико колико се клас разликује од зрна из кога је произашао. Садашњи живот је налик на зрно; очекивани живот јавиће се у красоти класа.[29]

У ствари, сама суштина тела као материје, као вештаственог бића, ограђена је не мање непроницљивом тајанственошћу неголи сама суштина душе као духовног бића. Како суштина душе, тако и суштина тела, последњом тајном својом измичу људском разуму и недосежне су за људске познајне моћи. Корење њиховог бића уврежено је у свету неприступних тајни Божјих које живе изнад свих врхова људског сазнања.

Да ће васкрснута тела бити суштаствено истоветна са садашљим телима, показује и сама реч ἀνάϭταϭις, што значи устајање, тојест устајање онога што је легло, пало, заспало, а не устајање нечег сасвим новог. Када би пак васкрснута тела била сасвим нова, онда васкрсење не би било устајање већ поновно стварање, и васкрснута тела не би имала ничег заједничког са умрлим телима. у том случају континуитет личности би се прекинуо, и тиме сав земаљски живот чове ков у телу изгубио сваки смисао. Васкрсење се не састоји у стварању новога него у обнављању онога што је већ било. Јер, по речима Светог Григорија Ниског, васкрсење није ништа друго до васпостављање старога — ἡ εις το ἀρχαῖον ἀποκατάστασις[30] - тојест онога што је било. Сам Спаситељ је васкрсао у оном истом телу у коме је на земљи живео, страдао ,распет био, пробадан копљем, и сахрањен. И по васкрсењу Свом Он се нарочито стара да убеди Своје ученике да је Његово васкрсло тело оно исто тело које је пре распећа

и погреба имао.[31] А пре васкрсења Свог, проповедајући Еванђеље, Господ Исус јасно учи да ће у последњи дан васкрснути управо мртва тела људска у којима су људи живели на земљи као са саставним делом својих личности: Иде час у који ће сви који су у гробовима чути глас Сина Божјег, и изићи.[32] Апостол Павле пак у свом учењу о васкрсењу мртвих нарочито истиче да ће се ово смртно — го θνητόν — тело обући у бесмртност, и ово распадљиво — τό φθαρτόν — тело обући у нераспадљиваст.[33] А залог тога он види у васкрсењу Христа Господа: Онај који је подигао Христа из мртвих оживеће и ваша смртна тела.[34]

Погружен у тајну васкрсења, Свети Јефрем Сирин благовести: Када наступи васкрсење мртвих земља ће претставити тело људско онаквим каквим га је примила, макар га биле растргле звери, појеле птице, разнеле рибе; неће недостајати чак ниједна длака људска.[35] Земном праху биће заповеђено да издвоји прах умрлих, и неће остати ниједне трунчице која се не би јавила пред Судијом. Ко је прогутан морем, кога су дивље звери прождерале, кога су птице покљувале, ко је у огњу изгорео, — за трен ока сви ће се пробудити, устати и јавити се... Они који се нису виђали овде, видеће се тамо; и мајка ће распознати свога сина, и син распознати своју мајку...[36] Сви ће, уставши нетрулежни, [37]добити тело, саобразно својим сопственим делима. Тело праведника засијаће седмоструко јаче од сунца; а тела грешника биће мрачна и испуњена злосмрадијем; и тело свакога показаће дела његова, јер сваки од нас носи дела своја у сопственом телу свом.[38]

Сажимајући богочовечанско учење о природи васкрснутих тела, Свети Дамаскин благовести: Васкрснуће нераспадљивим оно исто тело које се распало и иструлело. Јер Онај који га је у почетку саставио из праха земљиног, моћи ће га опет васкрснути, пошто се оно, по одлуци Творца, опет распало и вратило у земљу, из које је узето.[39] Сеје се тело телесно, тојест грубо и смртно, а устаје тело духовно;[40] тојест онакво какво је тело Господа по васкрсењу: пролази кроз затворена врата, не умара се, не нуждава хране, сна и пића... Васкрснућемо: душе ће се поново сјединити са телима која ће постати нераспадљива свукавши са себе распадљивост, и предстаћемо страшном судишту Христовом.[41]

Духовност васкрснутих тела биће налик на духовност васкрслог тела Спасовог, које је при свој провереној телесности својој пролазило кроз затворена врата,[42] јер ће Господ, по речи светог Апостола, преобразити наше понижено тело, да буде саобразно телу славе Његове.[43] А видовити орао богословља, гледајући са апокалиптичког зенита други долазак Господа Христа и васкрсење мртвих, благовести: Знамо да ћемо, када се јави, бити слични њему.[44] Јер као што носимо обличје земљанога, носићемо и обличје небескога.[45] Очувавши суштину своје вештаствености, васкрснута тела ће зрачити благодатном, божанском светлошћу, по речи Господа Исуса: Тада ће праведници засјати као сунце у царству Оца свога.[46] Та божанска светлост и слава неће бити подједнаке у свима васкрснутим телима праведника већ сразмерно степену светости самих праведника, по речи светог Апостола: Друга је слава сунцу, а друга слава месецу, и друга слава звездама; јер се звезда од звезде разликује у слави. Тако и васкрсење мртвих.[47]

Што се пак тиче природе и својстава васкрснутих тела грешника Свето Откривење показује да ће и она бити духовна и бесмртна. Свети Апостол сведочи: уједанпут, у трен ока затрубиће, и мртви ће устати нераспадљиви.[48] Нема сумње да ће природа и својства васкрснутих тела грешника бити саобразна природи и карактеру вечних мука.[49] Свети Јефрем Сирин богочовечански истинује: Сви ће добити тело саобразно делима својим. Тело праведника сијаће

седмоструко јаче од сунца, а тела грешника биће мрачна и испуњена злосмрадијем; и тело свакога показиваће дела његова, јер сваки од нас носи дела своја у сопственом телу свом.[50] О томе Свети Кирил Јерусалимски благовести: Ми ћемо васкрснути имајући сви вечна тела — αιώνια τύ σώματα, али не сви слична. Ко је праведан, добиће тело небеско, да би могао достојно општити са анђелима; ко је пак грешан, добиће вечно тело које ће бити способно да подноси муке вечито горећи у огњу но никада не сагоревајући.[51]

НАПОМЕНЕ:

[1] Јн. 5, 28—29.

[2] 1 Кор. 15, 44. 53.

[3] Свети Јован Дамаскин, De fide, IV, 27.

[4] 1 Кор. 15, 20—23; Кол. 1, 18.

[5] 3 Цар. 17, 21—22; 4 Цар. 4, 32—36; 4 Цар. 13, 21.

[6] 2 Јн. 11, 44; Мт. 9, 25; Лк. 7, 14—15; Д. А. 9, 40.

[7] тамо.

[8] Јн. 11, 25.

[9] Јн. 5, 55. 28. 29.

[10] Јн. 6, 39; ср. 6, 40. 44; 10, 28; 12, 49—50.

[11] Ср. Јн. 5, 21.

[12] Лк. 20, 35—36; Мт. 22, 30; Мк. 12, 25.

[13] Ср. Д. А. 17, 18. 32; 23, 6.

[14] Кор. 15, 14. 17. 26.

[15] Ср. 1 Кор. 15, 30—32.

[16] De fide, IV, 27.

[17] Ср. 1 Кор. 15, 1—10; Д. А. 10, 41; 13, 31; Рм. 1, 4; 1 Кор. 15, 12.13. 16. 22.

[18] Д. А. 4, 2; ср. 23, 6.

[19] 1 Кор. 15, 14. 17; Д. А. 17, 18. 32.

[20] Флб. 3, 7—11.

[21] 1 Кор. 15, 12—17; ср. Рм. 8, 11; 2 Тм. 2. 18.

[22] 1 Кор.15, 20—22.

[23] 1 Кор. 15, 22.

[24] Ср. Јн. 1, 3. 4. 9.

[25] Ср. Јн. 5, 28—29; Мт. 25, 7.

[26] 1 Кор. 15, 36-44.

[27] Лк. 20, 35—36.

[28] 1 Кор. 15, 36—38. 42—44.

[29] In fun. Pulcher.

[30] In Ecclesiast., Homil. I.

[31] Јн. 20, 26—27; Лк. 24, 37-43.

[32] Јн. 5, 28; ср. Откр. 20, 13.

[33] 1 Кор. 15, 53.

[34] Рм. 8, 11

[35] Слово о судје и воскрес.; Творен. Ефрема Сирина, част III, стр. 227; Москва, 1882.

[36] О страх. Бож. и послед. суд.; тамо, ч. IV, стр. 131 и 132.

[37] Слово о воскрес. мертв.; тамо, ч. III, стр. 196.

[38] Слово о судје и воскрес., тамо, стр. 227.

[39] De fide, IV, 27.

[40] 1 Кор. 15, 44.

[41] тамо.

[42] Јн. 20, 19. 26.

[43] Флб. 3, 21.

[44] 1 Јн. 3, 2; ср. Рм. 8, 29.

[45] 1 Кор. 15, 49.

[46] Мт. 13, 43.

[47] 1 Кор. 15, 41—42.

[48] 1 Кор. 15, 52: ср. Јн. 20, 26—27; 1 Кор. 15, 53.

[49] ср. 1 Кор. 15, 37—38; Мт. 13, 27—30. 38. 40.

[50] Слово о судје и воскрес; част III, стр. 227; Творен. Ефрема Сирина.

[51] Catech. XVIII, 19.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Преображај природе

Последњи дан за човечанство биће у исто време последњи дан и за сву природу; свршетак времена биће у исти мах свршетак простора, у оваквој категорији у каквој нам се сада јавља. Пошто је судба видљиве природе од почетка свог постојања под властним утицајем човековим, то је и њен завршетак у самом завршетку човекове историје у овом свету. Тајанствено органски везана са човеком као боголиким створом Божјим, природа је суштином свога живота зависна од човека, и увек се креће у правој сразмери према човеку. Када је човек изабрао пут греха и смрти за свој пут кроз историју, за њим је, по неодољивој унутрашњој зависности од човека, пошла и сва природа.[1] Пад човеков био је у исто време пад природе; проклетство човеково постало је проклетством природе.[2] И од тада човек и природа као два нераздвојна близанца, ослепљени истим мраком, осмрћени истом смрћу, натоварени истим проклетством, рука под руку иду кроз историју по понорним беспућима греха и зла; заједно се спотичу, заједно падају, заједно и дижу, непрестано стремећи ка далеком крају своје тужне историје.

Пошто ће се у последњи дан, доласком Господа Христа, упразнити грех и смрт, то ће се и сва природа ослободити робовања греху и смрти, преобразити се и заблистати својом првобитном, допадном, безгрешном и бесмртном красотом. Васкрсење мртвих биће крај смрти не само у људима него и у видљивој природи, која се подвргла смрти и распадљивости по грехољубивој вољи свога осионог господара — човека.[3] Грех, зло, болест, смрт, све су то злосмрадни наноси човекови, којима је он премазао и унаказио безгрешно лице природе. Али ће Господ Исус светлошћу доласка Свог

Све то спрати са прекрасног лица богоздане и боготкане природе, и она ће поново заблистати у својој безгрешној доброти и неисказаној лепоти.[4] Васпостављањем човека у првобитно стање, Господ ће васпоставити и природу у њено првобитно, безгрешно стање.[5] Тада ће не само христочежњиви људи „древнејуу добротоју возобразитисја = древном лепотом обновити се",[6] него и сва природа, пошто ће дејством благодати Божије избацити из себе, и збацити са себе све грехе ,сво зло, све последице греха и зла, и са њима и саму смрт. Тако ће настати ново небо и нова земља где правда живи.[7]

Овети Кирил Јерусалимски благовести: Господ наш Исус Христос доћи ће с неба при завршетку овога света у последњи дан. Јер настаће свршетак овога света, и овај створени свет опет ће се обновити. Пошто је овај свет препун разноврсних грехова, то да не би занавек остао пун безакоња проћи се овај свет, да би се поново јавио бољим. Немојмо туговати што умиремо; и звезде ће престати постојати, па ће се опет јавити. Господ ће савити небеса, али не да их уништи већ да их поново јави у бољем виду. Као што очекујемо васкрсење умрлих људи, исто тако очекујемо и неку врсту васкрсења небеса.[8] Свети Амвросије вели: у Христу је васкрсао свет; у Њему је васкрсло и небо; у Њему је васкрсла и земља.[9] Блажени Августин пише: Овај свет проћи ће не у смислу потпуног уништења већ у смислу промене ствари; стога и Апостол говори: Пролази обличје овога света.[10] Уништиће се обличје света, али не природа.[11]

Чудесним оваплоћењем Својим Господ Христос је донео Еванђеље, донео Благу вест, не само људима већ и свој твари.[12] Еванђелско превирање и еванђелски крај човечанства је у исто време еванђелско превирање и еванђелски крај целокупне твари. Нови Завет нам потресно описује крај света који у злу лежи, али и његово преображење у самом том завршетку. Сам Спаситељ много говори о крају света.[13] Али говори о крају света као жетви; а жетва не значи

уништење већ сабирање зрелог класја, вршење и вејање, при чему се одваја пшеница од кукоља.[14] Крај света, који Спаситељ назива и крајем века,[15] означава крај зла и греха и смрти у богозданој природи, крај света у сваком облику, по богонадахнутој речи свог Апостола: пролази обличје овога света,[16] тојест пролази обличје света у коме је помешано зло и добро, смрт и бесмртност, но не пролази богоздана суштина његова, за коју је Бог, створивши је, рекао да је веома добра.[17]

Крај света биће праћен страшним потресима, земљотресима, грчевима природе, јер ће се зло помамно борити да занавек остане на њој и у њој. Невоље ће нагрнути са свих страна; смрт ће махнито јуришати на све живо; зло ће заиграти своју пустошну завршну игру на срцу природе, и сва ће се природа узбудити и узбунити: сунце ће помрачити, месец своју светлост изгубити, звезде с неба попадати, силе се небеске покренути, море ће се узнемирити, свака гора и острво с места својих покренути се, небо ће се измаћи као књига кад се савије, и људи ће умирати од страха и од чекања онога што иде на земљу.[18] — Но све ће то бити знак да су зло и смрт на издисају, да је сазрело жито земаљско, да је стигло време жетве,[19] и да наступа преображај природе кроз ослобођење од зла, греха и смрти доласком безгрешног и бесмртног Господа и наступањем царства Божијег у васцелој природи: Гледајте на смокву и на сва дрвета, поучава Спаситељ; када видите да већ потерају, сами знате да је близу лето. Тако и ви кад видите да се ово збива, знајте да је близу Царство Божије.[20]

Погружен у тајну преображаја целокупне природе славним доласком Господа Христа, Свети апостол Петар благовести: Садашња небеса и земља чувају се за дан Суда и погибли безбожних људи . .. Доћи ће дан Господњи као лупеж ноћу, у који ће небеса с хуком проћи, стихије се од ватре распасти, а земља и дела што су на њој изгорети .. . Небеса ће се спалити и раскопати, и стихије од ватре растопити.[21] — Из овог васељенског пожара, у коме ће сагорети сва зла, изаћи ће ново небо и нова земља, где правда живи.[22]То значи: на новом небу и новој земљи неће бити неправде, ни зла, ни греха, ни болести, ни смрти, јер ће се све то огњем спалити, и богоздано биће природе, прекаљено божанским огњем, заблистаће у новој, неизразивој красоти. Да ће се ова козмичка катастрофа завршити преображењем а не уништењем света, показује још и то што свети Апостол сравњује крај света са потопом. А потоп није уништио свет. већ га је само умио од прљавштине греха и зла, и обновио га.[23]

Осећајући трагизам света као нико од људи, јер је, узнесен у рај, видео красоту безгрешног света,СветиапостолПавлесаveликимпоуздањемобјављујеблагувест о ослобођењу твари од греха и смрти, о њеном обновљењу и преображењу дејством благодати Божје на њу кроз благодатно-врлинске синове Божије — свету и светлу браћу Христову. Свети Апостол благовести: Чекање твари чека да се јаве синови Божији, јер се твар покори таштини – τη ματαιοτητι не по својој вољи него по вољи онога који је покори, у нади да ће се и сама твар ослободити ропства распадљивости на слободу славе деце Божије. Јер знамо да сва твар – πασα η κτισις - уздише и тужи с нама до сад.[24] — Својим грехопадом човек је сву природу повукао за собом и предао је у ропство греху и смрти; и сва богоздана твар непрестано уздише и тужи због тога, чекајући своје ослобођење из ропства греху и смрти, које ће јој Господ Исус подарити у последњи дан, преобразивши је Богочовечанским домостројем спасења у ново небо и нову земљу, где правда живи.[25] — Христочежњиви тајновидац, Апостол Апокалиптичког краја света и преображења твари, Свети Јован Богослов, удостојен је био, у нарочитом Божјем откривењу, да види то будуће ново небо и нову земљу, где правда живи. И видех, објављује он, небо ново и земљу нову; јер прво небо и прва земља прођоше.[26]

Богочовечанска истина о преображају природе непрекидно живи у Богочовечанском телу Православне Цркве Христове, и живеће вавек. Она је увек нова, јер је вечна; а вечност не стари. Свети Иринеј благовести: Пошто су људи истински људи, то и место њиховог боравка мора бити истинско, и не претварати се у ништавило, већ напредовати у свом постојању. Јер се ни битност ни суштина твари не уништавају, пошто је истинит и веран Онај што ју је устројио. Али, пролази обличје света, тојест оно у чему је извршен преступ, јер је човек овештао у томе. Када пак буде прошло ово обличје света, и човек се буде обновио и устао за нераспадљивост тако да већ неће моћи овештати, онда ће се јавити ново небо и нова земља, на којој ће боравити нови човек.[27]

Тумачећи благовест светог апостола Павла о зависности твари од човека, [28] Свети Златоуст наводи Апостолове речи: „да ће се и сама твар ослободити ропства распадљивости"![29] па вели: Шта значи то: сама? Значи: не ти само него и оно што је далеко ниже од тебе, и нема ни разума, ни чувства, и то ће с тобом учествовати у благу. Твар ће се ослободити од робовања распадљивости, и престаће бити распадљива, и постаће саобразна лепоти човекова тела. Јер као што је твар постала распадљива када је тело човеково постало распадљиво, тако ће и онда, када тело човеково буде постало нераспадљиво, твар последовати за њим и постати саобразна њему.[30]

Свети Епифаније благовести: При крају света сва твар ће се подвргнути своје врсте тешкој смрти. Али само зато да би устала обновљена, и да би заједно са синовима Божјим служила вавек не распадљивости и греху већ једино правди. Небо и земља се, у време последњег пожара, неће претворити у првобитни хаос, или потпуно уништити, него ће се само обновити, услед чега ће земља наставити да буде обиталиште, али обиталиште много савршеније, и за житеље најсавршеније.[31]

Ово богооткривено учење о преображају природе Црква је запечатила саборски једанаестом одлуком Петог Васељенског Сабора. Она гласи: Ако ко говори да Последњи суд значи потпуно уништење тела, и да ће крај свега бити невештаствена природа — ἄϋλος φύσις, и да у будућем веку неће бити ничег материјалног него сами голи ум , нека буде анатема.[32]

Што се тиче оних људи који се при другом доласку Господа Христа буду затекли живи на земљи, њихова ће се тела у трен ока изменити у духовна и бесмртна. О томе свети Апостол Павле, благовести: „Ево вам казујем тајну: нећемо сви уснути — κοιμηθησόμεθα (= умрети), али сви ћемо се изменити — ἀλλαγησόμεθα — у једанпут, у трен ока, при последњој труби; јер ће затрубити, и мртви ће устати нераспадљиви, и ми ћемо се изменити".[33] — Овим је казана васцела тајна људског бића; свако људско биће путује кроз смрт у васкрсење мртвих. А од Господа Христа смрт је постала уснуће тела, спавање тела, и свеопште васкрсење мртвих пробудиће наша мртва тела из смрти као из сна. „Нећемо сви уснути" тојест умрети, јер ће свеопште васкрсење мртвих затећи многе људе живе на земљи. Шта ће се онда десити са њима? Они ће се „сви изменити", тојест тела њихова добиће особине духовног тела, какве ће имати и тела васкрслих из мртвих. Тако ће се сви људи изједначити: сви ће добити духовна тела, пошто ће се тела телесна преобразити у тела духовна. И то преображење, та промена тела извршиће се „у једанпут, у трен ока, при последњој труби". Како? Силом васкрслог Господа Христа, јер ће Он Својом свемоћном божанском силом извести из мртвих сва тела свих умрлих и — „мртви ће устати нераспадљиви": оно што је умрло, — а то је тело —, устаће нераспадљиво. Тојест устаће нераспадљивим оно што сачињава суштину тела, оно што ће тело моје чинити мојим, и твоје твојим, и његово његовим, и свачије

свачијим. Иако ће то бити „духовна тела", ипак ће то бити она иста тела која су била умрла, и сад васкрсла. Тако исто у оних који су при свеопштем васкрсењу мртвих затекну живи на земљи, остаће иста тела, само ће се из телесних променити у духовна. Све ће се то тако обавити, да ће Петар остати Петар у своме телу, и Павле — Павле такође у своме телу, и Марко — Марко опет у своме телу.

„Мртви ће устати нераспадљиви": тела ће постати нераспадљива; у њима неће бити ничег што подлежи смрти, стога нераспадљивост постаје бесмртно својство тела људског. Васкрсна сила васкрслог Богочовека прострујаће кроз сва људска тела обесмрћујом силом. Свеопште васкрсење ће се и састојати у томе да оно што је мртво не само оживи него се и обесмрти, те да никад више не умре. То ће бити најсудбоноснији доживљај људског тела, које је у овом земаљском свету, благодарећи греху, навикло на смрт као на нешто природно и логично. На Страшном суду тело ће људско ући у живот коме нема краја. Иако у овом свету распадљиво, оно ће постати нераспадљиво, и при свем том неће престати бити тело, јер ће задржати оне битне особине које га чине телом. При свеопштем васкрсењу Бог ће задржати у телу оно што тело суштински чини телом, иако ће се оно обући у нераспадљивост. „Јер ово распадљиво — треба да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност".[34]

Ова богочовечанска благовест доказује да ће при свеопштем васкрсењу васкрсна тела бити она која су умрла, која су због греха била смртна. То неће бити нека потпуно нова тела већ ова наша земаљска тела, само свеживотворном силом васкрслога Богочовека преображена у духовна: „распадљиво" ће се обући у „нераспадљивост", трулеж.но тело постаће нетрулежно. И тако ће се десити нешто небивало, нешто што ми на земљи назиремо у светим моштима светитеља. Јер светитељи још на земљи облаче „ово распадљиво", тојест тело, „у нераспадљивост". И тиме нам овде на земљи сада посведочавају основну благовест Богочовекову о телу: да је и они за нетрулежност, за бесмртност, за Господа.[35] у томе је тајна тела, и са њим тајна материје уопште: да се „ово смртно" — „обуче у бесмртност". То је дар васкрслог Богочовека природи људској као Првенца из мртвих, — „первенец мертвих бист",[36] као првог Човека који је васкрсао да затим никад више не умре.

„А када се ово распадљиво обуче у нераспадљивост, и ово се смртно обуче у бесмртност онда ће се збити реч што је написана: Победа прождре смрт. Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа?"[37] Збило се пророштво светог пророка Осије;[38] победа је прождрла смрт. Која победа? Васкрсење Христово. То је једина победа која је победила непобедивог победиоца: смрт. Јер до васкрсења Христовог ништа се људско није могло отети смрти: свако људско биће било је под неумитним законом смрти. Сваки човек, па био победилац на свима бојним пољима: војним, научним, философским, религиозним, уметничким, културним, увек је напослетку бивао побеђен од непобедивог победиоца: смрти. у самој ствари, васкрсење Христово је једина стварна победа на нашој планети. Све друге људске победе, у строгом смислу речи, и не заслужују тај назив. „Всеjадица смерт (свепрождрљивко смрт)" — доживела је своју смрт, свој пораз, своју пропаст: прождрла ју је сила васкрсења Христовог. Очигледно, сва историја рода људског сведочи: нема победе мимо победе над смрћу, и нема победника мимо победитеља смрти — Богочовека Христа, ваистину јединог Спаситеља кукавног рода људског.

„Где ти је, смрти, жалац?" — жалац који се заривао у свако људско биће, и изливао отров од кога није било лека. И ко се од људи могао одбранити од зоље смрти, која је својим жалцем несметано разливала отров смрти по свеколикој

природи људској? Нико. А шта је жалац смрти? Грех. Чим се жалац греха зарио у душу Адама и Еве, одмах се у природу људску излио отров смрти, и намах разлио по васцелом бићу људском, те није било лека од смрти ни за људе, ни за природу људску. И све тако од Адама до Христа Богочовека. Са Господом Христом настаје у томе потпун преврат: васкрсењем Својим богочовечанским Он је „отупио жалац смрти" — грех. И смрт је постала мртва. Отуда при свеопштем васкрсењу дар васкрслог Христа целокупној природи људској биће ово: смртно се облачи у бесмртност. Оно што је за светог пророка било пророштво, за нас је постало стварност. И то основна стварност. Да, та стварност је темељ целокупне стварности хришћанске. Да, и темељ бића људског. Без победе над смрћу, без васкрсења Христовог, зар биће људско није било без темеља? Та, где смрт може бити темељ? Као темељ она је несигурнија од живог песка, несигурнија од сенке. Васкрсењем Христовим је обновљен рај на земљи и враћена бесмртност роду људском, јер је бићу људском завршно и вечно дат сам Бог у личности васкрслог Богочовека Христа, у телу Његовом свеживотворном — Цркви, која охристовљује, обогочовечује све кроз свете тајне и свете врлине. Зато свети Апостол и пита:

„Где ти је, пакле, победа?". Јер, победа пакла, шта је? — Смрт и грех. Грехом пакао побеђује људе, увлачи их у смрт, поробљава смрти. Јер где је смрт, где је грех, тамо је и пакао. Нема сумње: пакао је царство вечне смрти и вечног греха, вечног зла. То значи: царство ђавола. Пакао смрћу гута, прождире људе. Смрт, то је његова чељуст, његово ждрело. А у ту чељуст, у то ждрело људе убацује грех. Пошто је васкрсењем Својим чудесни Господ Христос победио и смрт и грех, то је тиме и пакао обезоружан и побеђен. Свепобедни победници у нашем човечанском свету, смрт и грех, претрпели су у васкрсењу Богочовека вечни пораз, од кога се никад више не могу опоравити. Да, смрт и грех не могу никада више устати из мртвих. Њихов пораз је ваистину вечити пораз, и њихова смрт — ваистину вечита смрт.

Сверадосна је благовест богочовечанска: „Богу хвала који нам даде победу кроз Господа — διά τοῦ Κυρίου (= Господом) нашег Исуса Христа".[39] Даде нам победу над паклом, те победнички смело можемо питати: „Где ти је, пакле, победа?" Даде нам победу над смрћу, те и њу можемо неустрашиво питати: „Где ти је, смрти, жалац?" Даде нам победу над грехом, те смо у стању савладати, победити и умртвити сваки грех, и онај највећи и онај најмањи. Разуме се, само — „кроз Господа нашег Исуса Христа". Јесмо ли са Господом Христом у Богочовечанском телу Цркве Његове, онда помоћу светих тајни и светих врлина побеђујемо и смрт, и грех, и пакао. А када нам се Господом Христом даје победа над паклом, смрћу и грехом, тим нашим најљућим и највећим непријатељима, онда нам се утолико пре даје победа и над свим што служи греху, смрти и паклу, и што води у грех, у смрт, у пакао. у свима невољама, у свима тугама, у гоњењима, у глади, у голотињи, у опасностима: „у свему томе побеђујемо Оним који нас је љубио", тојест Господом Христом.[40]Уистини Он нас једини стварно и љуби, јер је за нас и место нас победио непобедиве непријатеље наше: грех, смрт и ђавола. И увек нам даје божанске силе и моћи да их и ми побеђујемо.

НАПОМЕНЕ:

[1] Рм. 8, 19—23.

[2] Ср. 1 Мојс. 3, 17—18.

[3] Ср. Рм. 8, 20.

[4] Ср. 1 Мојс. 1, 31.

[5] Рм. 8, 21.

[6] Посљедование погребенија.

[7] Ср. 2 Петр. 3, 13; Откр. 21, 1.

[8] Catech. XV, 3.

[9] De fid. resurr. 11, 102

[10] 1 Кор. 7, 31.

[11] De civit. Dei, XX, 14.

[12] Ср. Мк. 16, 15; Кол. 1, 23; Рм. 8, 19. 21.

[13] Мт. 24, 3—25. 46; 13, 4043. 49—50; Мк. 13, 4—37; Лк. 21, 7—36.

[14] Ср. Мт. 13, 39—42; ср. Откр. 14, 15.

[15] Мт. 13, 39; 24, 3; 28, 20.

[16] 1 Кор. 7, 31.

[17] Ср. 1 Мојс. 1, 31.

[18] Ср. Мт. 24, 29; Мк. 13, 25; Лк. 21, 25. 26; Откр. 6, 12—14.

[19] Ср. Откр. 14, 15.

[20] Лк. 21, 29—31; ср. Мт. 24, 32—33.

[21] 2 Петр. 3, 7. 10. 12.

[22] 2 Петр. 3, 13.

[23] 2 Петр. 3, 6. 7.

[24] Рм. 8, 19—22.

[25] Ср. Јн. 8, 34—36.

[26] Откр.21, 1.

[27] Contra haeres. V, 36, 1.

[28] Рм. 8, 20—21.

[29] Рм. 8, 22.

[30] In Ep. ad Rom,, Homil. 14, 5.

[31] Haeres. 64, c. 38. 39.

[32] Mansi IX 396-400.

[33] 1 Кор. 15, 51—52.

[34] 1 Кор. 15, 53.

[35] Ср. 1 Кор. 6, 12—20.

[36] тропар трећега Гласа; — Осмогласник.

[37] 1 Кор. 15, 54—55; ср. 2 Кор. 5, 4.

[38] Ос. 13, 14.

[39] 1 Кор. 15, 57.

[40] Рм. 8, 35. 36.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Свеопшти и Последњи Суд

При Свом другом доласку Господ Христос ће, пошто васкрсне све мртве, обавити Општи и последњи суд. Овај ће суд обухватити све људе свих времена: нико га од људи неће моћи да избегне. О томе свети Апостол Павле пише: Свима нама се ваља јавити на суду Христову, да примимо сваки шта је који у телу учинио, добро или зло.[1] — Сви људи, хтели или не, хитају кроз капију смрти ка Свеопштем суду и Вечном Судији — Христу. Зашто Он Вечни Судија? Зато што је Он у васцелом роду људском и у свима човечанским световима Једини Безгрешан, и стога Једини Непогрешан. На Суду Свом Он неће погрешити нити се о икога огрешити, или икоме неправду нанети. Јер је свезнајући и свевидећи. Све, од најкрупнијег до најситнијег у нашем људском животу, у нашој људској души, у нашем људском свету, Њему је до најтананијих танчина познато. А ЊеговајединственасвеправедностисвемилостивостјемствоједаћеЊеговсуд о свакоме од нас бити и свеправедан и свемилостиван, и безгрешан и непогрешан. Срећа је рода људског, и то изузетна срећа, што управо Господу Христу, Богочовеку, припада суд над нама, а не неком нижем бићу, које би самим тим што није Богочовек, морало бити погрешиво, или у сваком случају несвезнајуће и несвевидеће, у својим судовима о тако неисказано сложеном и загонетном бићу као што је човек.

Као Сведржитељ, Господ Христос држи све светове под Својом влашћу, па и свет зла: пакао и ђаволе. Зло се не може излити ван граница које му је Он поставио. у тим границама зло слободно дела; и сва се разумна бића опредељују слободно, по својој вољи, за зло и добро. Тако и људи: у телу, у првом и пробном животу свом, на земљи, опредељују се по својој вољи за добро и за зло. А Бог никога не приморава ни на добро ни на зло. Исто тако ни ђаво не може никога приморати на зло. Човеку се предлажу и добро и зло. И он бира и чини једно или друго за живота у телу. Зато ће се и Суд вршити над свима без изузетка: „да сваки прими што је у телу учинио, или добро или зло". Наш људски живот, то је живот у свету Божјем, на имању Божјем. А и сами смо дело руку Божјих,

творевина Божја: јер су нам и душа и тело од Њега. И стога је природно да Он на крају свих крајева прегледа и види, оцени и процени, и пресуди како смо живели на Његовом имању Његовом творевином, тојест душом и телом. И тако нам одреди свеправедно и свемилостиво судбину надаље кроз сву вечност. Јер ће и то Он учинити безгрешно и непогрешиво: сваки ће добити оно што заслужује и оно што највише воли. Ко се за живота на земљи опредељивао за зло, и душом и телом га чинио, томе ће Он дати да му и душа и тело иду за својим злом. Нема сумње на том Суду свезнајућег и непогрешивог Судије, неће се ничије ни добро ни зло нити увећати нити умањити, него ће сваки примити „што је у телу учинио, или добро или зло". И то ће бити очигледно за сваког: сваки ће видети у целокупности и у појединостима и своје добро и своје зло; и ништа му се неће ни подметнути ни наметнути. И сваки ће се уверити да је Христов Суд и свеправедан и свемилостив, и безгрешан и непогрешан. Онда ће сваки сагледати сву тајну и добра и зла; и свакоме ће бити јасно све што је и у њему самом добро а шта зло. Сваки ће увидети да се свакоме суди по ономе „што је у телу учинио", па „било добро или зло". То ће бити најочигледнија стварност: све саме голе чињенице, све сама дела — духовно-телесна и телесно-духовна. Јер је у Божјој Књизи речено: „Тада ће вратити свакоме по делима његовим".[2]

Зато што је такав Судија, и такав Суд, сва људска бића скупа, и свако посебно, доживеће своју најпунију правду. И са тог Суда нико неће моћи изостати и не јавити се: „јер ћемо сви изаћи на суд пред Христа".[3] Сви народи, и они најмногобројнији и они најмалобројнији, даће тада завршне рачуне о својој историји, јер је речено: „И сабраће се пред Њим сви народи, и разлучиће их између себе као пастир што разлучује овце од јараца".[4] „Зато се и старамо, изјављује свети Апостол у име свих хришћана, били у телу или изван тела, да будемо Њему угодни".[5] Сва вечност наша зависи од Њега, или боље: од нас, од дела наших. Он има само да их оцени завршном оценом, да да Свој завршни суд о њима.

Као свезнајући, свемилостиви и свеправедни Бог, Господ Христос ће свима и свакоме судити по божанској правди и милости. Тада ће се обелоданити не само наша дела него и све наше мисли, осећања, жеље и речи. И ми ћемо морати пред свевидећим и свеправедним Судијом дати одговор за све. И Он ће нас осудити не само за рђава дела, него и за рђаве мисли, и за нечиста осећања, и за ружне жеље, и за рђаве речи. Јер је Он рекао: Кажем вам, да ће за сваку празну реч коју рекну људи, дати одговор на дан Суда.[6]

Последњи свеопшти суд биће суд апсолутне правде и апсолутне милости Божје, јер ће Господ свима и свакоме судити по Својој бескрајној правди и бесконачној милости, тако да нико неће моћи кривити Бога за неправду или за немилост. Свезнајући и свемоћни Господ ће учинити очигледним све што је ко урадио у телу са боголиком душом својом, са божанским талентима својим.[7] Сва дела свих људи, како добра тако и зла, и све мисли, жеље, осећања и речи, биће потпуно обелодањени и непогрешно измерени на теразијама вечне правде и вечне милости Божје.[8] Свемилостиви Господ Исус изнеће на видело све што је сакривено у тами, објавиће савете срдачне, откриће савест сваког човека и што је у њој,душуиштоје у њој, срце и што је у њему, и изрећи ће Свој свеправедни суд о свему томе.[9]

Пошто на Страшном суду ништа неће бити изостављено, заборављено и превиђено, то ће сваки човек посебно и сви људи скупа осетити и увидети сву праведност и сву милост Божју и према праведницима и према грешницима.[10] И при непоречној очитледности доказа грешници се неће изговарати и правдати.[11] При томе ништа неће бити ни преувеличано, ни умањено, већ све непристрасно

утврђено и непогрешно измерено, јер Бог не гледа ко је ко.[12] И свима ће људима, како праведницима тако и грешницима, бити сасвим очигледна савршена праведност суда Божјег; и сви ће јасно увидети, да би свеправедни Господ престао бити Бог када би другачије судио[13].

Страхота и ужас Страшнога суда за грешнике састојаће се нарочито у томе што ће сви они у том тренутку јасно сазнати и очигледно увидети: да се Исус Христос заиста оваплотио ради спасења свих, пострадао за све, дао свима у Цркви благодатна средства спасења — свете тајне и свете врлине, да је заиста Он једини Спаситељ људи, да је Његово Свето Еванђеље заиста једини прави смисао и циљ човекова живота на земљи, да је Његово име заиста једино име којим се људи могу спасти грозне бесмислице греха и смрти, и избећи вечне муке у вечном царству греха и зла — паклу.[14]Тада ће сваки, који за живота на земљи није поверовао у Христа као Бога и Спаситеља, неодољиво осетити свим својим бићем, да је тим самим још на земљи осудио себе на вечне муке.[15]

На Страшном суду, пошто одвоји праведнике од неправедника, Господ ће праведницима доделити вечно блаженство у Царству Божјем, а неправедницима — вечне муке у царству ђавољем. Он ће праведницима рећи: Ходите, благословени Оца мога, примите царство које вам је приправљено од постања света.[16] А неправедницима ће рећи: Идите од мене, проклети, у огањ вечни, приправљен ђаволу и слугама његовим.[17] И отићи ће ови у муку вечну, а праведници у живот вечни.[18]

Последњим, свеопштим судом казана је завршна благовест Еванђеља Спасовог. При свеопштем васкрсењу мртвих, пошто се обави Страшни суд, престаће стара земља и што је на њој радило, било, власти и силе имало. Сва ће се драма земљина завршити. Не само на земљи, него и на небу, укинуће се потпуно и завршно свака власт и сила смрти, греха и ђавола. Све што је противбожје и небожје, антихристовско и нехристовско, биће сатерано у своје вечно царство: пакао. Тамо ће бити сва њихова власт и сила. А свуда другде, по свима бескрајносгима и безграничностима Божјих светова, биће вечно царство и власт и сила Тросунчаног Бога и Господа, Господ Христос, који као Богочовек, од оваплоћења Свог, врши сву власт и силу у нашем свету, после Страшнога суда предаће то све, то царство Своје Богу и Оцу.[19] Предаће као човек, јер Њему као Богу припада сва власт, и сила, и слава, која и Богу Оцу и Богу Духу Светом. Смирени Богочовек предаће се Богу Оцу добровољно, не принудно: Он ће сам укинути „свако поглаварство, и сваку власт и силу", који су по попуштењу Божјем радили у свету. Но док траје света, све до Страшнога суда, над свим тим ипак царује Богочовек Христос. И Њему се као човеку „даде сав суд" над светом.[20] „Јер Њему ваља царовати док не положи све непријатеље под ноге своје".[21] А то ће коначно и завршно учинити на дан Страшнога суда: сатрће све непријатеље Своје, положиће их све под ноге Своје. Непријатељи Његови, ко су? — Грех, смрт и ђаво. И сви добровољни и непокајани грехољупци, смртољупци. Тако ће се уништити све што је у нашем свету ратовало против Богочовека Христа. А највећи непријатељ човеков у свету, и Христов зато што је Богочовек и Спаситељ, јесте смрт. Јер је смрт главна сила која непријатељствује против Христа Бога и свега Божјег. На дан Суда: „Последњи непријатељ ће се укинути, смрт".[22] Пре ње ће бити уништени сви мањи непријатељи, њени сарадници. Смрт је већ уништена у васкрслом Богочовеку; она је уништена и у душама светих. Али на дан Суда она ће бити уништена потпуно у свету божанских бића и преображене твари, и сва сатерана у своје бедно царство — царство смрти: да тамо вечито постоји једући себе саму и да вечито умире не могући умрети. Само

је Богочовек на земљи уништио смрт, не човек, не људи. И то уништење Он ће потпуно довршити на дан Страшнога суда.

Као Богочовеку, Бог Отац је покорио Господу Христу сва бића због Његове безграничне љубави и човекољубља.

Ништа није оставио ван круга те љубави, те моћи: „јер све покори под ноге његове".[23] За живота Свог на земљи, и за деловања Свог у свету кроз Цркву, Богочовек је покоравао људска бића љубављу, не силом ни насиљем. у томе је битна одлика Његова од свих земаљских и адских завојевача света. И још: као Богу Логосу, Створитељу свега постојећег и живог,[24] Христу је подложно, покорно и покорено све.'То ће се у најпунијој мери показати, и постати очевидно за све и сва, тек на Страшном суду, и после њега. Да, Њему је све у створеним световима покорено. „А кад вели да је све њему покорено, јасно је да се изузима онај који му покори све".[25]тојест Бог Отац, и са Њим Свети Дух, јер су они равнославни и равномоћни.

„А кад му све покори, онда ће се и сам Син покорити ономе који му све покори„ да буде Бог све у свему — ό θεός τά πάντα εν παοιν".[26] Син Божји, Господ Христос, покориће се добровољно Богу Оцу као Син Човечији. А и као Син Божји, у бескрајној љубави синовској, Он се смирава пред Богом Оцем, који је опет због Своје безграничне љубави очинске у свему једнак са Сином и Светим Духом. Јер све што има Отац, припада Сину; и све што има Син припада Оцу. По Божанству све Им је заједничко и опште: ту нема ни већег ни мањег, ни првог ни другог, већ у свему потпуна једнакост, и сила, и власт. И као троједна суштина, као Пресвета Тројица, Бог ће бити „све у свему": све у свима световима, све у свима боголиким и богочежњивим бићима. Тада ће се коначно обелоданити сва тајна свих бића, и видети да је једина и свеобухватна стварност, бескрајна и безгранична, вечна и свеблажена: „Бог — све у свему".

Јасно је: иза свих наших земаљских тама, и помрачина, и драма, и трагедија, и грехољубља, и грехопада, стоји као завршетак свега: "Бог — све у свему". То што ће на дан Страшнога суда постати очигледно за сва бића, очигледно је и сада, у земаљском свету и животу, светим људима. Што светији човек, све јаче и неодољивије осећа свестварност ове благовести: Бог је све у свему. Људи мање светости, мање вере, то мање осећају. А рђави људи, људи грехољубиви, и људи без вере, то и не осећају. Па чак то и поричу, и одричу. Не само Бог није све у свему, него и — нема Бога. Ако је он да у свету — све у свему? Сигурно Његов противник, ђаво. И заиста, греху је ђаво све и сва, тако и упорном грехољупцу. Упорно грехољубив човек не воли да постоји Бог, зато што Бог не воли грех, неће грех, осувује грех. Често пута грех толико сузи и смањи умне видике човеку, да он не види у свету ни Бога ни ђавола, већ само себе: човека. То је нова врста демонизма, ђаволизма, који је човек измислио. у ствари, то је нова врста идолопоклонства; најбестиднијег идолопоклонства: човекопоклонства. Ту човек осионо замењује собом и Бога и ђавола, одричући и једног и другог. Да на Страшном суду тек угледа сву, страшну по њега истину: да је за њега у ствари ђаво био све и сва, а за људе Христове и христољубиве: Бог је био и остао све и сва у свима живо тима и у свима световима.

„Бог — све у свему": све у нашим мислима, у нашим душама, у нашим осећањима, у нашим савестима, у нашим васкрслим телима; Бог — све и сва у свима бићима и у свима световима око нас. Шта је то? Рај, блаженство, царство Божије, Богочовечанско тело Цркве Христове, неисказана радост, вечна и безгранична. Једном речју: то је оно „што око не виде, и ухо не чу, и усрце човеку не дође", а исто уготови Бог онима који Га љубе.[27]

НАПОМЕНЕ:

[1] 2 Кор. 5, 10.

[2] Мт. 16, 27.

[3] Рм. 14, 10

[4] Мт. 25, 32.

[5] 2 Кор. 5, 10.

[6] Мт. 12, 36.

[7] Мт. 25, 15—30.

[8] Ср. Мт. 25, 31—46; 2 Кор. 5, 10; Рм. 2, 6. 7.

[9] Ср. Јевр. 4, 12. 13; 1 Кор. 4, 5; Мт. 12, 36; Јуд. 15.

[10] Ср. Рм. 2, 5—8; Јевр. 10, 27; Откр. 2, 23.

[11] Ср. Мт. 25, 41—47.

[12] Ср. Кол. 3, 25; Рм. 2, 11; Еф. 6, 9; Д. А. 10, 34; 1 Петр. 1, 17; 5 Мојс. 10, 17; Јов. 34, 19.

[13] Ср. Мт. 25, 37—39. 44—45; 1 Кор. 3, 13.

[14] Ср. 1 Сол. 1, 6—10

[15] Јн. 3, 18; 5, 24.

[16] Мт. 25, 34.

[17] Мт. 25, 41

[18] Мт. 25, 46.

[19] 1 Кор. 15, 24.

[20] Јн. 5, 22. 27.

[21] 1 Кор. 15, 25

[22] 1 Кор. 15, 26.

[23] 1 Кор. 15, 27

[24] Јн. 1, 3—4.

[25] 1 Кор. 15, 27.

[26] 1 Кор. 15, 28

[27] 1 Кор. 2, 9.

ТОМ III

БОГОЧОВЕК КАО СУДИЈА
Други Долазак Христов и Царство будућег века

Вечни Живот

После Свеопштег суда настаће вечни живот како за праведнике тако и за грешнике. За праведнике ће се овај живот састојати у вечном блаженству, а за грешнике — у вечним мукама.

Вечно блаженство праведника ми не можемо ни приближно замислити ни осетити. Свети апостол благовести: Што око не виде, што ухо не чу, и у срце људско не дође, оно уготови Бог онима који Га љубе.[1] А то је? — Све Божје, од најмањег до највећег, од највидљивијег до најневидљивијег: Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа, у коме „живи сва пуноћа Божанства телесно".[2] Да, Богочовек Христос, и све што је Он Собом донео нашем човечанском свету, и јесте оно „што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође". До Христа, око људско не виде ни живот Бога у телу, ни дела Бога у телу. Не виде: ни вечну божанску Истину у људском телу, ни вечну божанску Правду, ни вечну божанску Љубав, ни остала вечна божанска Савршенства. Не виде сву ту „мудрост Божју у тајни сакривену".[3] Зато је божанствени Спаситељ и говорио Својим светим ученицима: „Благо очима које виде што ви видите. Јер вам кажем заиста да су многи пророци и праведници желели видети што ви видите, и не видеше; и чути што ви чујете, и не чуше".[4]

А свечудесну, и за нас људе свеспасоносну, тајну Богочовека Христа: „нама је Бог открио Духом својим; јер Дух све испитује, и дубине Божије".[5] — За веру у Христа и христољубље Бог даје Духа Свог Светог, Духа Истине, који христољубиву душу уводи у сву истину о Богочовеку Христу, и открива јој све „дубине Божије" које су у Њему. Дух Свети отвара вид човеку те види „што око не виде", и слух — те чује „што ухо не чу", и срце — те осећа и сазнаје „што у срце човеку не дође". На дан Свете Педесетнице Дух Свети је открио светим Апостолима сву Христову тајну, и од тада су они као надсмртна бића ишли за Њега у све смрти, у све опасности, у све муке. Оставши заувек у Цркви, Дух Свети и надаље открива Христову тајну свакој христољубивој души.[6] Он је главни апостол Христов: Свеапостол. Он даје богољубивим душама најсавршеније знање о Господу Христу, за какво је само способно људско биће. Зато духоносни благовесник пише хришћанима: „Имате помазање од Светога, и знате све — οἰδατε πάντα":[7] знате све што човек може знати о Богу, о свету, о човеку, о животу, о вечности. Само духоносци знају Богочовечанску тајну. То су, на првом месту, Светитељи. Нема сумње, сваки хришћанин кроз свете тајне и свете врлине постаје духопримац и духаносац. Само, Светитељи задржавају у себи Духа Светога светим еванђелским врлинама, светим еванђелским животом, а ми Га гресима огорчавамо, па и изгонимо из себе. Зато што имају у себи Духа Светога који им открива „дубине Божије" које су у Господу Исусу, свети Оци и јесу једини прави и веродостојни богомудри тумачи Светога Писма и Личности Богочовека Христа.

Колико нам је у Светом Откривењу казано, блаженство праведника у вечном животу долазиће од њихове близине са Богом, од општења са Њим, од живљења у Богочо вечанском телу Цркве Христове, од заједничарења у светлости и слави јединог Победитеља смрти и греха и ђавола — Господа Христа. Јер је Он — непресушни извор савршеног и вечног блаженства. О томе Спаситељ благовести: Тада ће праведници засјати као сунце у царству Оца свог.[8] Наш вечни живот састојаће се у томе што ћемо „свагда с Господом бити",[9] живети у Њему и Њиме, и тиме се охристовити, охристоличити, постати христолики и — „бићемо као и Он".[10] Пребивајући у светим тајнама и светим врлинама, ми ћемо пребивати у самом Господу, јер: „Бог је љубав, и који обитава у љубави, у Богу обитава и Бог у њему обитава".[11] у вечном животу нашем савршено ће се остварити молитвена жеља човекољубивог Господа: да сви једно буду, као Ти, Оче, што си у мени и ја у Теби; да и они у нама једно буду. Ја у њима и Ти у мени; да буду сасвим у једно.[12]Погружени у неисказана савршенства Тројичног Божанства, праведници ће у вечном животу сијати као сунце у царству Оца небеског, и радости њихове нико неће моћи узети од њих.[13] Хранећи и душу и тело божанским истинама и добрима, праведници неће више ни огладнети ни ожеднети, и неће на њих пасти сунце, нити икаква врућина.[14] И у себи и изван себе они ће налазити изворе вечне радости, јер смрти неће бити више ни у њима ни око њих да им загорчава живот.[15] Њихова ће се радост нарочито увећати тиме што ће они живети на новом небу и новој земљи, где ће све блистати божанском безгрешношћу својом, и где ће сва богоздана твар радосно учествовати у блаженству и слави синова Божјих.[16] Телом својим безгрешним и бесмртним, они ће бити саобразни телу славе Христове;[17]општиће са анђелима као са светом браћом својом, јер ће приступити к Сионској гори, и ка граду Бога живога, Јерусалиму небескоме, и многим хиљадама анђела, к свечаном сабору и Цркви првенаца који су написани на небесима.[18] Као деца једнога Оца, они ће кроз Господа Христа у Духу Светом бити благодатна браћа међу собом, житељи једнога дома, и Бог ће бити „све у свему".[19] Но ово неисказано блаженство праведника једино може дочарати пророчко виђење Христољубљеног тајновидца Јована Богослова. Са апокалиптичких висина он благовести: И видех небо ново и земљу нову; јер прво небо и прва земља прођоше.

И ја Јован видех град свети, Јерусалим нов, где силази од Бога с неба, приправљен као невеста украшена мужу своме. И чух глас велики с неба где говори: ево скиније Божје међу људима, и живеће с њима, и они ће бити народ његов, и сам Бог биће с њима Бог њихов. И Бог ће отрти сваку сузу од очију њихових, и смрти неће бити више, ни плача, ни вике, ни болести неће бити више. [20]

Чудесним васкрсењем Својим Господ Христос нам је даровао не само Живот Вечни, и са њим и у њему Истину Вечну, Правду Вечну, Љубав Вечну, Доброту Вечну, Радост Вечну, него и сва добра Божја, безбројна божанском безбројношћу; него и сва блаженства Божја, безбројна божанском безбројношћу. Све то доживљавати и преживљавати у вечности благодаћу Божјом, и сачињава „велику милост" Божју према нама људима, милост која нам се дарује и овог и оног света Јединим Човекољупцем: Господом Христом, Богочовеком = Спаситељем. Зато Црква Христова благовести ову своју истину, сву свеистину: „Васкрснувши Исус из гроба, као што прорече, даде нам живот вечни и велику милост". Богонадахнутом црквеном песнику као да је мало било што је рекао: „даде нам живот вечни", него још додаје: „даде нам... и велику милост". Овим речима он наговештава и све друге неслућене и ненаслућиване пребогате бескрајности вечног живота и свих светих блаженстава. То је и Спаситељ наговестио својим богочовечанским речима: „Ја дођох да имају живот (= вечни

живот), и то у изобиљу — και περισσόν έχωοιν".[21] — Многобројне су стихире и молитве у којима ми молимо да нам Господ свемилостиви подари ту „велику милост": да све што је Божје ми доживљујемо и преживљујемо као дар Божији у вечноме животу; и то доживљујемо и преживљујемо бескрајно и вечито, вођени благодаћу Божјом кроз божански неизмерне бескрајности Божје, према којима су наше људске бескрајности сићушне и мајушне.

У томе блаженству вечног живота богочовечанског праведници ће учествовати целокупном својом личношћу, тојест и телом и душом. Јер ће и њихово преображено тело бити прослављено и способно да учествује у вечној слави Божјој.

Вечно блаженство праведника неће бити подједнако. Степен блаженства зависиће од степена праведниковог мо ралног савршенства. Сваки ће учествовати у том блаженству по мери свога моралног савршенства: по мери своје освећености, своје обогочовечености, своје отројичености, своје оцрквењености. Степен, јачина, пуноћа суделовања у вечном блаженству зависиће од пуноће, јачине, степена моралног савршенства сваког праведника. Као што о томе пише свети Апостол Павле: Друга је слава сунцу, а друга слава месецу, а друга слава звездама; јер се звезда од звезде разликује у слави. Тако и васкрсење мртвих.[22]

Вечни живот праведника, у ствари, биће вечно служење Богу, вечно богослужење, вечна Небеска Литургија, вечно причешћивање Господом Христом, који и јесте живот вечни. По светој благовести Његовој: који једе тело моје и пије крв моју има живот вечни;[23] који једе моје тело и пије моју крв обитава у мени и ја у њему.[24] И тако кроза сву вечност: евхаристијско служење Господу Христу, евхаристијско живљење Господом Христом, евхаристијско блаженствовање у Њему. Зато се молимо овде, на светој Литургији, после светог Причешћа, Господу Христу: „Дај нам да се присније причешћујемо Тобом у незалазни дан Царства Твога".

Ово свесвето, ово свеблажено охристовљење праведника почиње овде на земљи кроз свете тајне и свете врлине у Богочовечанском телу Цркве Христове, да се вечито продужи у вечном животу, који сав и јесте и бива: од Оца кроз Сина у Духу Светом.

Вечна судба грешника биће у свему супротна вечној судби праведника. Сваки ће од њих према своме моралном стању суделовати у вечним мукама. Вечно мучење њихово долазиће од тога што ће они вечито живети у царству зла и у друштву твораца зла: ђавола. О томе сведоче Спаситељеве речи, које ће на дан Суда бити упућене грешницима; Идите од мене, проклети, у огањ вечни, приправљен ђаволу и слугама његовим.[25] И ови ће отићи у муку вечну.[26] Заљубљени у зло, они ће, по свеправедном суду Божјем, такви ући и у вечни живот, и том љубављу према злу живети кроз сву вечност као што су њоме добровољно живели на земљи. Јер би Бог престао бити Богом, када би их насилно отргао од зла и греха.

Вечно мучење грешника неће бити подједнако; оно ће зависити од каквоће и степена грешникове грешности. Степен вечних мука биће за сваког грешника сразмеран степену његове моралне искварености.[27]

НАПОМЕНЕ:

[1] 1 Кор. 2, 9.

[2] Кол. 2, 9.

[3] 1 Кор. 2, 7.

[4] Лк. 10, 23; Мт. 13, 17.

[5] 1 Кор. 2, 10.

[6] Ср. Јн. 14; 16—17. 26; 16, 13; Еф. 1, 17; Д. А. 4, 31; 10, 47; 11, 15.

[7] 1 Јн. 2, 20.

[8] Мт. 13, 43.

[9] 1 Сол. 4, 17; ср. Јн. 14, 13.

[10] 1 Јн. 3, 2. 3.

[11] 1 Јн. 4, 16.

[12] Јн. 17, 21. 23.

[13] Ср. Мт. 13, 43; Јн. 16, 22. 24.

[14] Откр. 7, 16; ср. Ис. 49, 10.

[15] Откр. 21, 4.

[16] Ср. Откр. 21, 1; 2 Кор. 12, 4; Рм. 8, 21.

[17] Ср. Флб. 3, 21.

[18] Јевр. 12, 22—23.

[19] Ср. Јн. 14, 2; 1 Кор. 15, 28.

[20] Откр. 21, 1—4

[21] Јн. 10, 10.

[22] 1 Кор. 15, 41-42.

[23] Јн. 6, 54.

[24] Јн. 6, 56.

[25] Мт. 25, 41.

[26] Мт. 25, 46.

[27] Ср. Мт. 16, 27; Рм. 2, 6; Лк. 12, 47—48.

ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН ЋЕЛИЈСКИ
ДОГМАТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ТОМ III

Врховна свевредност и врховно свемерило

Када се човек пробуди из иловаче тела свог на духовне стварности, онда осети да су вештаствене стварности утолико стварне уколико их његов дух сазнаје као такве. И убрзо долази до необичног сазнања: људи, као нарочита врста бића, сазнају стварности у вештаственом свету помоћу духа који нема својства вештаствених стварности, већ је нешто што се не може вештаствено објективирати, нити показати као трансубјективна вештаствена стварност, нити чулима опипати. Али, иако неухватљив у облике вештаствене стварности, дух је ипак својом невидљивом суштином мерило свих видљивих стварности у свету материје. И човек све неодољивије осећа и сазнаје да је мисао духа, иако неопипљива, невидљива, нематеријална, ипак стварнија од сваке трансубјективне стварности у области материје. Штавише: све стварности заснивају своју реалност на мислима духа, који је по себи нематеријалан. у томе је и преимућство, и загонетност, и величина људскога духа. И пробуђен човек, вођен нематеријалним духом својим кроз тајанства материјалног, физичког света, све више увиђа да је његов дух — његова највећа и најнепосреднија и најстварнија стварност, а самим тим и његова највећа вредност. у таквом расположењу човек ускоро осети неодољиву истинитост Спаситељевих речи о души човечијој као највећој стварности и највећој вредности, стварности — стварнијој од васцелог видљивог света, и вредности — вредоснијој од свих сунчаних система: Каква је корист човеку ако сав свет добије а души својој науди? или какав ће откуп дати човек за душу своју?[1] Другим речима: у видљивом свету нема вредности која је равна вредности душе људске, или вредности којом се душа људска може проценити и исплатити; она више вреди него сви светови скупа.

У самој ствари, цео свој видљиви живот, живот у времену и простору, човек заснива на невидљивостима, тојест на души, на њеним мислима, на њеној свести, на њеној савести. у свету видљивих стварности и збивања човек се оријентише својом мишљу; њоме све мери и процењује, њоме која је и за њега самог невидљива. Утолико је онда прирадније и логичније да се њоме оријентише и у свету духовних стварности и духовних вредности. Човек је мишљу скопчан не само са светом видљивих, вештаствених стварности, него и са светом духовних стварности. Чак и крајњи сензуалисти у гноселогији не могу то порећи. Мора се признати: човечији дух је чудотворна лабораторија, у којој се на несхватљив начин чулни утисци прерађују у надчулне мисли.

Озбиљан посматрач света, ма с које стране приступио вештаственим или духовним стварностима, мора осетити присуство бескрајне тајанствености у свима појавама. То је данак који сваки мислилац мора платити загонетној мистерији света. Нема сумње, правилна оријентација у овом загонетном свету зависи од духа којим се човек оријентише; или тачније: од природе духа. А природу своју дух човечији казује н показује кроз искуство које делатношћу својом ствара. Из васцелог искуства тог избија чежња духа људског за бескрајношћу у свима изразима: у знању, у животу, у постојању. Дух људски неуморно чезне за бескрајним знањем, за бескрајним животом, за бескрајним постојањем. А кроза све то он једно хоће: да савлада пролазност, коначност, ограниченост, а омогући и осигура непролазност, бесконачност, безграничност. у свима културама и цивилизацијама, на крају свих крајева, све муке духа људског сливају се у један гигантски напор: савладати смрт и смртност, а осигурати бесмртност и живот вечни, осигурати ма по коју цену.

Али, зар нас све то не подстиче на питање: откуда у духу људском та чежња и тежња за бескрајношћу у свима правцима? Шта је то што мисао људску гони из

проблема у проблем, из бескрајности у бескрајност? Ако се ова чежња за бескрајношћу и може наметнути слабијем човеку, онда откуда она код најсамосталнијих мислилаца? Штавише, она је у њих разрађена у најсложенију проблематику. Све то показује и сведочи да се чежња за бескрајношћу налази у самој природи духа људског. Природа самог сазнања тежи за бескрајним знањем; природа самог осећања тежи за бескрајношћу осећања; природа самог живота тежи за бескрајним животом. Сав дух човеков: и кроз сазнање, и кроз осећање, и кроз вољу, и кроз живот хоће да је бескрајан, а то значи: хоће да је бесмртан. Глад за бескрајношћу, глад за бесмртношћу је исконска, метафизичка глад духа људског. Она је дух људски гонила ка бескрајности и бесмртности кроз многобројне религије, философије, науке, муке и подвиге. Једном речју: дух људски хоће бескрајност, хоће бесмртност по сваку цену и ма у ком облику.

Очигледно је да ову чежњу за бескрајношћу није могла наметнути човеку вештаствена природа, пошто је сама ограничена, и нема у себи те чежње. Исто је тако очигледно да је духу људском није могло наметнути ни тело човечије, пошто је и само ограничено. Као једини логичан излаз остаје поставка: људска чежња за бескрајношћу, за бесмртношћу налази се у самој суштини духа људског. Саздан по лику Божјем, човек је сав у тој чежњи. Јер боголикост и јесте оно у бићу људском што чезне за бескрајним истинама Божјим у свима световима. Иманентна, урођена духу људском, ова боголикост подстиче човека да се богочежњиво пружа и сеже за свима бескрајностима Божјим. Природно је за боголику душу да чезне за Богом као за својим оригиналом. Ово није априористички закључак, ввђ по свему апостериористички, јер свеколико искуство рода људског сведочи о тој моћној и тајанственој чежњи духа људског за бескрајношћу, за бесмртношћу, за вечним животом, било у овом или у оном свету„ Ако се ослонимо на свеопште искуство рода људског и сведемо човека на његове основне елементе, на праелементе, сигурно ћемо наићи на ову чежњу за бесмртношћу као на најосновнији елемент, на коме почива и у коме се онтолошки, суштински састоји сав човек.

Стварајући човека по лику свом, Бог је самим тим по бићу његовом разлио чежњу за божанском бескрајношћу живота, за божанском бескрајношћу сазнања, за божанском бескрајношћу савршенства. Стога се ова неизмерно гладна чежња бића људског не може потпуно задовољити и заситити ничим до Богом. Објављујући божанско савршенство за главни циљ човековог постојања у свету: Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески,[2] Господ Христос је одговорио на основни захтев и потребу богаликог и богочежњивог бића човековог.

Боголикост природе људске има свој онтолошки и телео лошки смисао: антолошки, јер је у њој дата суштина бића човекова; телеолошки, јер је њоме одређен човеку као циљ живота: Бог са свима својим бескрајним савршенствима. Боголикост је суштина суштине човекова бића, на којој и по којој човек има да израђује и изграђује себе у овом свету. у самој ствари: у бићу човековом Бог је прво а човек — друго; другим речима: човек је саздан као потенцијални богочовек, као потенцијално богочовечанско биће коме је стављено у задатак да, вођено својом боголиком душом, у свему уподоби себе Богу, стварно изради себе у богочовечанско биће, достигне „у човека савршена, у меру раста висине Христове".[3] И тако вечито живи у свима божанским, богочовечанским, бескрајним савршенствима, у телу Христовом, које је Црква — „обличје Пресвете Тројице".[4] Али уместо да боголикошћу душе прожме сав свој емпириски, свакодневни живот, човек је одвојио дух свој од свега Божјег у себи,

и отиснуо се кроз тајанства овога света без Бога, тојест без свога природног путовође. И наишао у овоме свету на непремостиве провалије и језиве раселине.

у суштини својој пад се човеков састоји у томе што је човек устао против боголиког устројства свога бића, напустио Бога и Божје, и свео себе на чисто вештаство, на „чистог човека". Првом побуном против Бога, човек је донекле успео да истера Бога из себе, из свога сазнања, из своје воље, и да остане при чистој човечности, при чистом хуманизму. Horribile dictu, но — хуманизам је у ствари основно зло, првобит но зло човеково. у име тог првобитног хуманизма човек је протерао Бога у надчовечанску трансцендентност, и сав остао при себи и у себи. Али, при свему томе, човек није могао да потпуно обезбожи себе, да потпуно избаци из себе боголике одлике свога духа; оне су остале да се и у његовом хума низму појављују у облику чежање за бескрајним прогресом, за бескрајним знањем, за бескрајним усавршавањем, за бескрајним постојањем. Свесно и несвесно, у свима борбама које човек води у своме хуманизму, он тежи да поврати себи изгубљену боголикост. И у томе делимично успева, успева толико колико је потребно да осети и сазна, како он сам по себи, при својој чистој, обезбоженој човечности, не може никада исправити дух свој, васпоставити боголикост бића свог. Кроза све своје хуманистичке тугованке човек у ствари вапије за — Богочовеком.

Отуда је појава Богочовека Христа у овом свету била и природна, и логична, и неопходна. Јер само Богочовек у потпуности одстрањује све муке духа људског, оболелог и обезбоженог хуманизмом. Он једини утољава све глади боголиког бића људског: и глад за бескрајним животом, и глад за бескрајном правдом, и глад за бескрајном истином, и глад за бескрајним добром, и глад за свима уопште божанским бескрајностима.

Најбитнији суштински захтеви и потребе човечијег бића задовољени су једном за свагда у личности Богочовека Христа. Јер на све захтеве и потребе духа људског, који се односе на свет изнад човека, Богочовек одговара Богом на човечански начин; а на све захтеве и потребе духа људског, који се односе на свет око човека и испод човека, Он одговара човеком на божански начин. Урођене силе богочовештва у бићу људском, које су спутане тиранијом богоборачког хуманизма, Богочовек ослобађа и даје им моћи да се остваре у бесмртној пуноћи својој. Човек, вођен Богочовеком, све своје нормира Богом, и у овом загонетном свету живи Богом, те тако достиже идеално савршенство, и собом претставља најидеалнију синтезу и равнотежу Божјег и човечјег, духовног и вештаственог, овостраног и оностраног.

Појава Богочовека Христа у свету земаљских стварности људских, ни са онтолошког, ни са психолошког, ни са историјског гледишта није изненађење за људску природу. Напротив, она је задовољила основне чежње и потребе човечијег бића: чежње и потребе за божанским савршенством и вечним животом. Богочовек не само није нешто неприродно и непотребно за човека, него је, напротив, потребнији човеку од свега другог, толико потребнији, да је сам свеистинити Бог и Господ Исус објавио да је Он, Богочовек — „једино потребан" роду људском.[5] Зашто? Зато што је Он најсавршеније, и најприродније, и најцелисходније, и најлогичније решио проблем Бога и човека. Како? Показавши нам реално, земаљски реално у себи Бога, који је апсолутна Истина, апсолутно Добро, апсолутна Правда, апсолутна Љубав, апсолутна Мудрост, у савршеном јединству са човеком; а са тим и кроз то показавши нам и човека у његовој безгрешности, бесмртности и савршенству. Богочовек је подједнако реално показао и Бога у његовом савршенству, и човека у његовом савршенству. Када се непристрасно разматра историја рода људског, мора се признати: нема у роду

људском бољег човека од Исуса; а то значи: нема ни бољег Бога, јер је Исус само као Богочовек био и јесте најбољи човек, тојест човек без греха, без зла. Само као такав, као Једини Безгрешан, Го спод Христос је и могао неустрашиво питати своје најљуће непријатеље: „Који ме од вас кори за грех?":[6] и нико од њих није могао указати ни на какав грех у Њему. А човек без греха је истовремено и најидеалнији и најреалнији човек, јер само као такав он је истински савршен, бесмртан и вечан.

Оваплоћењем Бога Логоса ушла је у природу људску свесавршена Мудрост Божанска, свесавршена Логика Божанска, свесавршени ум Божански. „Логос постаде тело";[7] то значи: све трансцендентне вредности Божанске постадоше иманентне природи људској, јер су сродне суштини човечије боголике душе. Све те вечне божанске вредности, оваплоћене у човеку, стапају се, на крају крајева, у једну неизмерну и ненадмашну свевредност: Богочовека Христа. Отуда је Богочовек прва, и највећа, и најосновнија вредност у свету човечанском. Јер ништа није човечанскије од Господа Христа, који оличава у Себи најидеалније савршенство свега истински људског, истински човечанског. И не само то, него је Он, као Богочовек, најсавршенија синтеза Божјег и човечјег, овостраног и оностраног, природног и надприродног, физичког и метафизичког, реалног и идеалног. у Њему је, као у Богочовеку, најидеалније остварена и сачувана равнотежа између Божјег и човечјег; а уједно са тим очувана како неповредивост човечијег, људског тако и аутономија Божјег, божанског.

У Богочовечанској личности Господа Исуса постигнут је најрадикалнији, најлогичнији и најпотпунији монизам живота овостраног и оностраног, а кроз то: монизам сазнања овостраног и оностраног, монизам осећања човечјег и божанског. А то значи: и живот, и мисао људска, и осећање људско премостили су понор који зјапи између човека и Бога, између овог и оног света. Стога Христов човек живо осећа и монизам овога света са оним, Бога са човеком, овостраног са оностраним, природног са надприродним. Он снажно осећа и јасно сазнаје како је у њему извршен прелаз из смртног у бесмртно, из временског у вечно. То осећање вечнога живота омогућује и осигурава Христовом човеку и вечност мисли и бесмртност осећања. Но и ако је на тај начин Христов човек продужен, и проширен, и удубљен до божанских бескрајности, он ипак не губи своју човечност, своју индивидуалност, него и надаље остаје човек, само човек — савршен, обогочовечен. Једном речју: човек постаје благодатни богочовек. Очигледно: у Богочовеку Христу човек је уздигнут на највиши степен савршенства, на врх изнад свих врхова. Јер нико није прославио људску природу, људско биће као Богочовек Господ Христос. у његовој Богочовечанској личности учињена је човеку највећа правда, највећа могућа правда. Нигде ни у чему није потцењен човек на рачун Бога, нити Бог на рачун човека. Да, да, да: такав је човек, такав је Бог, једино у Цркви Христовој, која је тело Богочовека Христа, а Он глава њена и све њено: и Богочовечанска вечност, и Богочовечански живот, и Богочовечанска истина, и Богочовечанска вера, и Богочовечанска Љубав, и Богочовечанска правда, и Богочовечански рај, и Богочовечанско блаженство, — и то кроза све векове и кроза све богочовечанске вечности ...

Нема сумње, проблем добра и зла један је од најтежих и најмучнијих проблема за људско сазнање. Но и он је коначно и завршно решен тек у личности Богочовека Христа. И то решен не вербалистички, теориски, дијалектички, него суштаствено, прагматички, богочовечански. Јер се Господ Христос у целокупном животу свом показао као оваплоћење, као очовечење бескрајног, свесавршеног и апсолутног Добра. Ни највидовитије око не би могло пронаћи у Њему ни трунке зла, јер Он „греха не учини, нити се обмана нађе у устима његовим".[8] Имајући

пред собом у лицу Богочовека Христа апсолутно божанско Добро у границама људског бића, људске природе, људско сазнање тек од Њега и Њиме одређено зна, и људско срце одређено осећа шта је добро а шта зло. Добро је, вечно добро — све што Христос јесте у својој богочовечанској стварности, све што је богочовечанско. Као Једини Безгрешан и свемоћан, Господ Христос је дао људској природи благодатне силе да може до савршенства успевати у божанском добру а савлађивати грех и зло до коначне победе над њима. Због тога је Богочовек Исус највиша вредност и врховна свевредност у свима световима, у којима се креће људска мисао и осећање.

Кроз сву своју историју човек се показује као нарочита врста бића тиме што неуморно тражи основну и главну истину, истину на којој стоји и ради које постоје сви светови, па и човечански. у том тражењу истине, човек је решавао проблем истине и митолошки, и философски, и теистички, и атеистички, и спиритуалистички, и материјалистички. И није га решио, јер га је решавао у категорији чистог, обезбожженог хуманизма. Тек у чудесној личности Богочовека Христа јавила се сва вечна Истина без остатка. И проблем истине решен је појавом апсолутне божанске Истине у границама људске природе. Зато је из уста Богочовека Христа изашла најсмелија изјава коју је икада људско биће дало, изјава: „Ја сам Истина".[9] А то значи: Богочовек Христос је истина као личност у свој својој богочовечанској пуноћи и стварности.

Али оно што Богочовека Христа нарочито чини вредношћу изнад свих вредности јесте то што је Он први и једини потпуно решио проблем живота и смрти, решио га прагматички, реално, показавши у Богочовечанској личности својој оваплоћену, очовечену бесмртност и живот вечни. То је пак изузетно силно показао и доказао својим васкрсењем из мртвих и вазнесењем у вечни живот Божанства. И уопште, целокупни богочовечански живот Господа Христа до и после васкрсења очигледан је доказ да је Он заиста оличење бесмртности и вечнога живота, а тиме и господар над смрћу. Васкрсењем својим Он је људској природи заувек осигурао победу над смрћу, а вазнесењем својим — живот бесмртни у вечности Тросунчаног Божанства. Зато је Он једини у роду људском имао права рећи за себе: „Ја сам васкрсење и живот".[10]Богочовечанском личношћу својом Он је васкрсење и живот, зато што је безгрешан. Где нема греха, нема ни смрти, јер једино грех производи смрт.

У људском сазнању тајна света такмичи се са тајном човека. Непрозирни мрак покрива сву твар, и људска мисао никако да проникне у њен основни смисао, никако да схвати зашто постоји овакав свет у оваквом облику. Тек обасјан светлошћу Богочовека Христа, свет нам отвара круницу свога бића, и у њој свој прави смисао и вредност. Зато је Спаситељ и рекао за себе: „Ја сам светлост света".[11] У Богочовеку и његовој светлости човек је истински прогледао и прави смисао света сагледао. Нека божанска разумност и целисходност разливена је по свој твари. Разливена самим Господом Христом као вечним Логосом Божјим, због чега је и речено у Светом Еванђељу: „Све што постаде — кроза Њ постаде".[12]Та логосност и логичност овога света, и свега што је створено, постаје очигледна тек у светлости оваплоћеног Бога Логоса. Људско сазнање, једино обасјано светлошћу оваплоћеног Бога, може сагледати божански, логосни смисао твари,иубедитисе у истинитост Апостолових речи: Све се кроз Христа и ради Христа сазда.[13] То значи: смисао је сваке твари посебно и свих твари укупно, да Богочовекову истину и правду остваре у себи до крајњих могућности. Небо и земља неће проћи док се на њима не испуни сав закон Бога Логоса.[14] У Богочовеку Христу почело је оздрављење твари, реинтеграција твари, која се разболела и охаосила присуством и дејством људског греха и зла у њој.

Пошто је Господ Христос највиша вредност као Богочовечанска личност, то је Он као таква личност у исто време и највиши критеријум, највише мерило свих правих вредности. у овом свету никакво биће, мање од Богочовека, не може бити истинско мерило вредности, када је највиша вредност — личност Богочовека. Не може бити мерило човек, јер је далеко нижа вредност од Богочовека. Тиме што је највећа вредност, Богочовек је најбољи и најсигурнији критеријум свега Божјег и човечјег и у овом и у оном свету. Историја ове планете не зна ни за бољег Бога од Христа, ни за бољег човека од Христа. Богочовек је у исто време савршено открио Бога и савршено открио човека. Стога нема Бога мимо Богочовека; нити има човека мимо Богочовека.

Шта је истина? питао је Пилат оваплоћену, оличену Истину, и хтео ушима да чује оно што није очима видео, као да није једна и иста душа и из ушију његових слушала и из очију његових гледала. у ствари, Богочовек је Истина, не као реч, не као учење, не као делатник, већ као свесавршена и вечно жива Богочовечанска личност. Једино као таква Личност Он је и мерило Истине. Зато је Богочовек рекао за себе не само: Ја сам Истина,[15] него и: Ја сам Пут,[16] пут у саму Истину, мерило саме Истине, суштина саме Истине. Мерило Истине је сама Истина; а Истина је Богочовек Христос. Стога све што није од Њега, није од Истине. Ван његове Богочовечанске личности Истина је онтолошки немогућа.

У хришћанству Истина није дискурсивни појам, нити теорија, нити учење, нити збир учења, већ жива Богочовечанска личност — историјски Исус Христос.[17] До Христа, људи су наслућивали Истину, али је нису имали; са Христом, као оваплоћеним и очовеченим Богом Логосом, вечна Божанска Истина сва улази у овај свет. Зато је и речено у Пресветом Еванђељу: Истина постаде — ἐγένετο — кроз Исуса Христа;[18] „постаде" — као да је до појаве Богочовека Христа није ни било у свету.

Шта је живот, прави, истински живот, и мерило живота? — Опет личност Богочовека Христа, а не његово учење, одвојено од његове чудотворне и животворне Личности. Нико никада од људи није смео рећи: ја сам живот, — јер је сваки смртан. А Богочовек је рекао: Ја сам Живот.[19] И с правом рекао, јер је васкрсењем победио смрт, и показао себе вечно жива вазнесењем на небо и седењем с десне стране Оца. Стога је Богочовек и Живот и мерило Живота. Све што није од Њега — смртно је. у Њему живот има своју логосност и своју логичност, јер има своју божанску вечност. Као вечни Божански Логос, Он је живот и свеживот,[20] јер је живот — Њиме живот. Где Њега нема, ту се живот претвара у смрт, јер је Он једини који живот чини живим. Отпадање од Њега који је Живот, увек се завршава умирањем и смрћу. Стога се у Њему, као Логосу и Логици живота налази једино могуће логичко оправдање људског живота у категорији времена и простора.

Вечни живот се храни и одржава вечним добром, и вечном правдом, и вечном истином, и вечном мудрошћу, и вечном светлошћу. И када је Спаситељ објавио: Ја сам Живот, самим тим Он је о себи објавио и ово: ја сам Добро, ја сам Правда, ја сам Истина, ја сам Мудрост, ја сам Светлост. По што је Он све то у исти мах, то је Он и највише мерило свега тога. Својом свесавршеном личношћу безгрешни Богочовек претставља у роду људском једини непогрешни и непогрешиви критеријум и живота, и добра, и правде, и истине, и мудрости, и светлости. Све у свему: Богочовек је највиша и најсавршенија вредност, једина вечита вредност, а тиме и због тога највиши и најсавршенији критеријум, једини вечити критеријум истине, живота, правде, светлости, доброте и мудрости.

Целокупно своје учење и делање Господ Христос своди на своју Богочовечанску личност, и објашњава њоме. Стога и апостолска, Православна Црква Христова све у хришћанству своди на животворну личност Богочовека: и учење, и истину, и правду, и добро, и живот. Лик Богочовека Христа је њена највиша вредност и највећа драгоценост. Све остале вредности она изводи из Њега, као зраке из сунца. Не треба се варати: хришћанство је хришћанство Богочовеком; у томе је његов изузетни значај, и вредност, и сила. Господ Христос је себе сама, своју Богочовечанску личност оставио као Цркву. Стога је Црква — Црква само Багочовеком и у Богочовеку. Све што је новозаветно слива се у једну огромну, свеобухватну истину: Богочовек је и суштина, и циљ, и смисао, и свевредност Цркве; Он је и душа њена, и срце њено, и живот њен, и бесмртност њена; Он је — сама Црква у свој пуноћи богочовечанској, јер Црква није друго до Богочовек Христос продужан у све векове: „Ево ја сам с вама у све дане до свршетка века".[21] Богочовек је глава телу Цркве,[22] једина глава; као такав, Он је и спаситељ телу Цркве,[23] једини спаситељ. Њиме, једним, јединственим и недељивим Богочовеком Црква је увек једна, јединствена и нераздељива. Јер васцело тело Цркве Он као Богочовек држи у нераздељивом јединству благодати, истине и живота. Тело Цркве расте Њиме у све бескрајности божанског живота: „расте растом Божијим" у меру раста пуноће Богочовечанске, јер се све кроза Њ и за Њ сазда.[24] Благодатном силом својом Он кроз свете тајне и свете врлине све чланове Цркве тајанствено води обогочовечењу, јер је смисао и циљ постојања Цркве: богочовечанском вером све довести у меру раста висине Христо ве, све обогочовечити.

Због свега тога Црква је кроз све своје Апостоле, и Мученике, и Светитеље, и вернике, неустрашиво исповедала, проповедала и бранила више свега и изнад свега: Богочовештво Господа Исуса, његову чудесну и незаменљиву Личност. Милосрдно снисходљива према грешницима, Црква је увек била ревнитељски неумољива и одлучна у осуђивању и одбацивању свију оних који су ма на који начин или порицали или одбацивали или унакажавали Богочовештво Господа Христа. Бранећи пречисти и пресветли лик Богочовека Христа, Црква је увек радосно готова да пође на сва апокалиптичка мучеништва, само да Њега не изда.

Шта је суштина Православља? — Богочовек Христос. Отуда све што је православно има богочовечански карактер: и сазнање, и осећање, и воља, и мишљење, и етика, и догматика, и философија, и живот. Богочовештво је једина категорија у којој се крећу и збивају све манифестације Православља. Бог је у свему на првом месту, човек на другом; Бог води, човек је вођен; Бог ради, човек сарађује. И то не неки трансцендентни, апстрактни, деистички Бог, већ Бог најнепосредније историјске стварности, Бог који је постао човек, живео у категорији нашег, људског живота, и у свему се на земаљски очигледан начин показао апсолутно безгрешан, апсолутно свет, апсолутно добар, апсолутно мудар, апсолутно праведан, апсолутно истинит. Као савршеном Богочовеку, Њему ништа људско није непознато.[25] Он је и постао човек, остајући Богом, да би као Бог дао људској природи божанске силе, која би људе одводила најприснијем, богочовечанском јединству са Богом. И та божанска сила његова непрекидно ради у Богочовечаноком телу његовом — Цркви, сједињујући људе са Богом кроз благодатни и свети живот. Јер Црква и није друго до чудесни и чудотворни богочовечански орга низам, у коме се сарадњом благодати Божије и слободне делатности човекове обесмрћује, обогочовечује све што је човечије, све — осим греха. у богочовечанском организму Цркве сваки верник је као жива ћелија која постаје саставни делић његов и живи његовом животворном богочовечанском силом. Јер бити члан Цркве значи: саоваплотити се Богочовеку, постати сутелесни његов,[26] органски део богочовечанског тела његовог;[27] једном

речју: обогочовечити се у васцелој реалности своје човечанске личности. Постигне ли се то, човек је постигао богочовечански монизам живота, и има живо и бесмртно осећање, да је прешао из смрти у живот.[28]Притом он свим бићем непрестано осећа, да је Црква, као богочовечански организам, Богочовек продужен у све векове. Као Богочовечанска личност — Господ Христос је непоновљив, али као богочовечанска сила и живот — Он се непрестано понавља у сваком хришћанину као органском делу свога Богочовечанског тела — Цркве.

Називајући Цркву телом Христовим,[29] свети Апостол доводи у везу њено биће са тајном оваплоћења Бога Логоса, и показује да се живи и непроменљив основ видљивости Цркве налази управо у томе што: Логос постаде тело.[30] И још показује да Црква, зато што је тело Христово, непрекидно и непосредно зависи од оваплоћеног Бога Логоса у свему што је чини Црквом. Неизмерну пуноћу богочовечанских дарова и моћи и силе и власти она добија од Њега, који све што је њено испуњује собом.[31]

Пошто свим бићем својим и свом делатношћу својом потпуно зависи од оваплоћеног Бога, Црква се сва заснива на историјској стварности еванђелске благовести: „Логос постаде тело", тј. постаде Богочовек. Ова истина је основна истина Цркве, темељ Цркве. Стога је Црква у свему и по свему богачовечански организам на првом месту, а затим богочовечанска организација. Сва природа Цркве у овима пројавама својим има богочовечански карактер. Из тога логички следи и њено богочовечанско делање у свету: све што је Богочовеково — оваплотити у човеку и човечанству. Мисија Цркве је у самој природи Цркве: остварити све богочовечанске вредности у свету човечанском. Оваплоћење Бога је завршно и интегрално откривење Бога оваквом бићу какво је човек. Јер, поставши човек а не неко друго биће, Бог је показао да је Богочовек: природа природе човекове, логика логике човекове, доброта доброте човекове, истина истине човекове; једном речју: суштина, смисао и циљ боголике душе човекове, а преко ње и самог тела човековог. Исповедајући Богочовека, Црква уједно са тим исповеда правог, истинског, интегралног, боголиког човека. Јер изван Богочовека нема правог човека.

Како Православна Црква чува највећу драгоценост: пресвету личност Богочовека Христа? Чува је својом јединственом, светом, саборном и апостолском вером. Јединством вере Православна Црква кроз векове чува јединство и јединственост богочовечанског живота и истине; светошћу она чува јединствену светост живота и истине у свом богочовечанском телу; саборношћу она чува целосност богочовечанског живота и истине; апостолношћу она чува неприкосновеност и непрекидност историске стварности и животворности богочовечанског тела и дела Христовог. Само „са свима светима", по речи светог апостола Павла,[32] може се познати чудесна тајна личности Христове; а то значи: може се истински и правилно веровати у Богочовека Христа. Једино живећи са свима светима у саборном јединству вере, човек може бити прави хришћанин, прави следбеник Богочовека Христа. у ствари, живот у Цркви је увек. саборан, увек у заједници са свима светима. Отуда истински члан Цркве живо осећа: да је једне вере са Апостолихма, Мученицима и Светитељима свих векова; да су они вечно живи; и да све њих једновремено прожима једна иста богочовечанска сила, један исти богочовечански живот, једна иста богочовечанска истина. Нема саборности мимо црквености, јер само стварно живљење у Цркви ствара у човеку осећање саборности вере, истине и живота са свима члановима Цркве свих времена.

„Стећисаборноустројстводуханемогућеједрукченегоулажењемиуживљавање м у Цркву. Сав смисао православног владања над временом и живе везе са

светоотачким временом састоји се управо у нумеричкој истоветности Цркве, једне и јединствене у свом васељенском, саборном и свевременом бићу, у непрекидности јерархиске наследности, обављања Тајни, општења вере и дејствујућег у њима једног Духа и једне благодати. То је јединство Тела Христовог, јединство дома Божјег, у коме су не само некада живели, него и сада живе и обитавају сви они који су умрли у побожности и вери, и свети подвижници и Оци Цркве. И сваки сада свештеник, који врши свету Литургију, не само понавља оне исте речи које је некада узносио пред олтаром Св. Василије Велики или Св. Златоуст, него и у стварном, мада недокучивом општењу, у буквалном смислу заједно са њима саслужи Богу. На сваком богослужењу невидљиво присуствује цела Црква, као истинско „једно стадо", заједно и једнодушно узносећи молитве и благодарности Господу Исусу Христу и Оцу његовом. То није психолошка, субјективна веза с прошлошћу, већ онтолошко јединство живота. у Цркви се зауставља време, јер ту нема смрти, и престанак постојања не раскида живу везу поколења".[33]

У Цркви је прошлост увек савремена; садашњост у Цркви је садашњост увек живом прашлошћу, јер Богочовек Христос, који је јуче и данас онај исти и вавек,[34] у своме богочовечанском телу непрекидно живи истом истином, истом светошћу, истим добром, истим животом, и сву прошлост увек чини садашњицом. Отуда су живом православном осе ћању и сазнању сви чланови Цркве, почевши од светих Апостола па до јуче преминулих, увек савремени, јер увек живи у Христу. И данас сваком истински православном човеку савремени су сви свети Апостоли, и Мученици, и свети Оци. Штавише, они су за њета стварнији од многих његових савременика по телу.

То осећање свејединства вере, живота и сазнања сачињава суштину православне црквености. Ово сазнање обелодањује истину: Богочовек је непрекидна животворна сила, која се непрестано пројављује у богочовечанском животу Цркве кроз јединство, светост, саборност, апостолност вере, живота и истине. Јер шта значи бити православан? То значи: бити у непрестаном подвигу од човека ка Богочовеку; бити у непрестаном изграђивању себе светим богочовечанским тајнама и светим богочовечанским врлинама. При то ме човек никада није сам: свако његово осећање, и дело, и мисао је лично — саборна, никада само лична, никада само саборна. Када православни хришћанин мисли мисао, он је мисли са страхом и молитвеним трепетом, јер зна да у томе на тајанствен начин учествује сав скуп Светитеља, сав лик свих чланова Цркве. Он никада није свој, никада не припада себи, већ свима Светима, а кроз њих — пресветом Господу Исусу. Када разматра дух свој, православни хришћанин говори себи: дух је мој ништа, ако га не испуним и не усавршим Духом Светим. у православног хришћанина ништа не бива по човеку, већ све по Богочовеку; кроз непрекидне еванђелске светотајинске и световрлинске подвиге он очишћује себе од свакога греха и од сваке страсти, и сабира себе у Богу: дух се његов сабира Духом Божјим, и душа, и воља; све се његово сабира и осаборњује у Богу. И он свим бићем својим осећа, да је православна црквеност увек света и увек саборна, и да је категорија багочовечности неизменљива категорија црквености, православности.

Православни су тиме православни што непрекидно имају ово осећање богочовечанске саборности, загревајући га и чувајући га молитвом и смиреношћу. Они никада себе не проповедају, никада се не хвале човеком: никада не остају при голој човечности; никада не идолатризирају хуманизам. Свети, христоносни Апостоли дали су једном за свагда формулу богочовечанске црквености: „Нађе за добро Дух Свети и ми".[34] Прво Дух Свети, па онда ми; ми утолико уколико

допуштамо Духу Светоме да дела кроз нас. у овој богооткривеној апостолској формули садржи се сав метод богочовечанске делатност Цркве у свету. Овај су метод прихватили Мученици и Исповедници, свети Оци и Васељенски сабори. Одступили се од њега, одступа се од Духа Светога, одступа се од светих Апостола и Мученика, од светих Отаца и Васељенских сабора, одступа се од јединства, светости, саборности и апостолности богочовечанске вере Христове; једном речју: одступа се од Господа Христа. Православна Црква је једна, света, саборна и апостолска зато што не одступа од овог свештеног метода. Она је православна тиме што непрекидно исповеда, држи и чува не само богочовечанску, апостолско — саборску, васељенску идеологију хришћанства, него и богачовечанску, апостолско — саборску, васељенску методику хришћанства. Богочовечанска идеологија хришћанства може се очувати једино богочовечанском методиком хришћанства. Господ Исус је и Истина и Пут. Одступи ли се од богочовечанске методике, неминавно се одступа и од богочовечанске идеологије, одступа се од Богочовека Христа.

Православна Црква поседује целосну идеологију Богочовека Христа, јер неодступно стоји уз богочовечанску методику светих Апостола и Васељенских сабора. Човек православне, апостолске, светоотачке вере осећа и зна, да су православни људи само сарадници Духу Светоме, сарадници који непрестано молитвом ослушкују шта Он вели, који непрестано творе што Он жели, који непрестано своје мисли и речи и дела проверавају Њиме. Пошто је свејединство богочовечанске Истине увек присутно саборном сазнању Православне Цркве, то свети Оци и Учитељи Цркве непрекидно учествују у богочовечанском животу Цркве благодатним дејством Духа Светога, због чега православни Патријарси у новије време изјављују у својој Посланици: „Дух Свети учи Цркву кроз свете Оце и Учитеље саборне Цркве... Црква се учи од свеживотворног Духа, али не друкчије него преко светих Отаца и Учитеља... Саборна Црква не може грешити или варати се или исказивати лаж уместо истине, јер је Дух Свети, који увек дејствује кроз Оце и Учитеље који верно служе, чува од заблуде".[35]

На европском Западу хришћанство се постепено претварало у хуманизам. Дуго и напорно је Богочовек сужаван, и најзад сведен на човека: на непогрешивог човека у Риму, и не мање непогрешивог човека у Берлину. Тако је постао западни хришћанскохуманиетички максимализам који од Христа узима све, и западни хришћанско-хуманистички минимализам који од Христа тражи најмање, па често и ништа. И у хришћанско-хуманистичком максимализму и у хришћанско-хуманистичком минимализму на место Богочовека стављен је човек и као највиша вредност и као највиши критеријум. Изрвшена је болна и тужна корекција Богочовека, његовог дела и његовог учења. Истрајно и упорно трудио се хришћанско-хуманистички максимализам да Богочовека замени човеком,докудогмату о непогрешивости човека, Богочовек није заувек замењен непогрешивим човеком. Јер овим догматом човек је одлучно и јасно проглашен не са.мо за нешто више од човека,,него и од светих Апостола, и од светих Отаца, и од светих Васељенских сабора. Оваквим одступањем од Богочовека, од Васељенске Цркве, овај максимализам је превазишао Лутера, творца хришћанско-хуманистичког минимализма. у самој ствари, први, радикални протест против једне, свете, саборне и апостолске Цркве треба тражити у западном хришћанско-хуманистичком максимализму — папизму, не у лутеранизму. У том првом протесту је и први протестантизам.

Не треба се варати: западни хришћанско-хуманистички максимализам — папизам и јесте најрадикалнији протестантизам, јер је темељ хришћанства пренео са вечног Богочовека на пролазног човека. И то прогласио за најглавнији догмат,

а то значи: за најглавнију истину, за најглавнију вредност, за најглавније мерило. Протестанти су пак само прихватили овај догмат у суштини, и разрадили га до ужасних размера и детаља. у самој ствари, протестантизам није ни шта друго до генерално примењени папизам, чије је основно начело спроведено у живот од стране сваког човека посебно. По примеру непогрешивог човека у Риму, сваки протестант је поновљени непогрешиви човек, јер претендује на личну непогрешивост у стварима вере. Може се рећи: протестантизам је вулгаризирани папизам, само лишен мистике, ауторитета и власти.

Свођењем хришћанства, са свима његовим бескрајним истинама богочовечанским, на човека, учињено је то, да је западно хришћанство претворено у хуманизам. Ово је парадоксално, али је истинито својом неодољивом и неуклоњивом историјском стварношћу. Јер је западно хришћанство, у суштини својој, најодлучнији хуманизам, пошто је човека прогласило нецогрешивим, и богочовечанску религију претворило у хуманистичку. А да је тако, показује то, што је Богочовек потиснут на небо, а на његово упражњено на земљи место постављен његов заменик, Vicarius Christi. Каква трагична нелогичност: свудаприсутном Богу и Господу Христу Постављати заменика! Али ова се нелогичност оваплотила у западном хришћанству.

Све ове чињенице наводе на закључак: хуманистичко хришћанство је у ствари најодлучнији протест против Богочовека и његове аксиологије и критериологије. Истина, и у овоме провејава омиљена тежња европског човека, да све сведе на човека као на основну вредност и основно мерило. А иза свега тога стоји један идол, најглавнији идол свих хуманизама: Menschliches Allzumenschliches. Свођењем хришћанства на хуманизам, хришћанство је, нема сумње, упрошћено, али исто тако и — упропашћено. Пошто је извршен „глајхшалтунг" хришћанства са хуманизмом, данас се погдегде у Европи помишља да се хуманисгичко хришћанство замени древним многобоштвом, древним идолопоклонством. Покличи појединаца у протестантском свету: Zuriick zum Jesus! Back to Jesus! само су немоћни крици у мрклој ноћи хуманистичког хришћанства, које је напустило богочовечанску аксиологију и критериологију, и сада се гуши у очајању и немоћи. А из дубине векова брује горке речи сетног пророка Божјег Јеремије: Проклет човек који се узда у човека![36]

У широкој историјској перспективи западњачки догмат о непогрешивости човека није друго до покушај, да се умирући хуманизам оживи и обесмрти. То је последњи преображај и пресмртно прослављење хуманизма. После рационалистичке просвећености осамнаестог века и кратковидог позитивизма деветнаестог века, европском хуманизму није било остало ништа него да се распадне у својој немоћи и у својим противречностима. Али у трагичном моменту религиозни хуманизам му је притекао у помоћ, и својом догмом о непогрешивости човека, спасао европски хуманизам од немиле смрти. Но иако догматизиран, западни хришћански хуманизам није могао не задржати у себи све пагубне противречности европског хуманизма, које су једнодушне у једној жељи: у протеривању Богочовека са земље. Јер је хуманизму главно и најглавније: да човек буде врховна вредност и врховно мерило.

Све у свему: хришћанство је хришћанство Богочовеком, његовом богачовечанском идеологијом и богочовечанском методиком. То је основна истина на рачун које се не могу правити никакви компромиси. Овом основном истином је условљена и детерминисана сва хришћанска аксиологија и критериологија. Само као Богочовек, Христос је врховна вредност и врховно

мерило. Треба бити искрен и доследан до краја: ако Христос није Богочовек, онда је он најбезочнији самозванац, јер проглашује себе за Бога и Господа. Али еванђелска историјска стварност непобитно показује и доказује да је Исус Христос по свему и свачему савршени Богочовек. Стога се не може бити хришћанин без вере у Богочовека и његово Богочовечанско тело — Цркву, у којој је Он оставио сву чудесну Личност своју. Спасоносна и животворна сила Цркве Христове јесте у вечноживој и свудаприсутној личности Богочовека. Свако замењивање Богочовека ма каквим човеком, и свако одабирање из хришћанства само онога што се свиђа човековом индивидуалном укусу и разуму, претвара хришћанство у површни и беспомоћни хуманизам.

Све је старо под сунцем осим личности Богочовека Христа. Она је једино нова и вечито нова. То је оно што Нови Завет чини увек новим, и новозаветну истину увек новом и вечном. Зато што је вечито млада и нова у своме богочовечанском савршенству, личност Богочовека Христа се не може ни мењати ни замењивати. Она је увек себи равна и себи доследна. Стога је и Еванђеље увек исто, и свуда исто: исто и за људе на земљи и за Анђеле на небу. Отуда је Богочовек Христос једини логос, једини разум, једини смисао човека и свих небоземних твари. Без Њега је немогућа иоле прихватљива теодикеја у оваквом свету и оваквом човеку. Са дубоко онтолошког гледишта, Богочовек није чудо већ неопходност оваквог света и оваквог човека. Зато је у Светом Еванђељу речено да Бог Логос, поставши човек, „к својима дође".[37] А чиме су Му људи своји, ако не боголиком душом? Још је речено: "ми смо род његов".[38] Не другче него боголиком душом. Још једном је речено: Бог Логос је светлост истинита која обасјава сваког човека који долази на свет.[39] Зато кад се оваплотио и постао човек, није дошао међу туђинце него међу своје. И ми, исповедајући Богочовека, посредно исповедамо христоликог човека, божанско порекло човека, божанску узвишеност човека, а тиме и божанску вредност и неприкосновеност човечије личности. Да није тако, по чему бисмо ми то били „своји" Богу Логосу, и „род" Божји? у ствари, борба за Богочовека је борба за човека. Не хуманисти, већ људи богочовечанске вере и живота боре се за правог човека, човека боголиког и христоликог, човека обогочовеченог и вечног, човека охристовљеног.

Изузетна важност хришћанства за род људски састоји се у његовој животворној и неизменљивој богочовечности, којом оно осмишљава човечност уопште, изводећи је из ништавности небића у светлост Свебића. Једино својом богочовечанском силом хришћанство је со земље, со која чува човека да не иструли у греху и злу. Расплине ли се у разне хуманизме, хришћанство обљутави, постане обљутавела со, која, по свеистинитој речи Спаситељевој, није ни за шта, осим да се проспе и да је људи погазе. Свака тежња и покушај да се хришћанство изједначи, „глајхшалтује" са духом времена, са пролазним покретима извесних периода историских, па чак и са политичким партијама, одузима хришћанству ону посебну вредност, која га и чини јединственом богочовечанском религијом у свету. Не саображавање Богочовека Христа духу времена, него саображавање духа времена духу Христове вечности, Христове богочовечности, — то је једина истинска мисија Цркве, Цркве апостолске и православне. Једино тако Црква ће моћи сачувати животворну и незаменљиву личност Богочовека, ту највишу вредност у свима световима, видљивим и невидљивим, и у свима временима, досадашњим и будућим.

НАПОМЕНЕ:

[1] Мт. 16, 26; ср. Мк. 8, 36—37; Лк. 9, 25.

[2]] Мт. 5, 48.

[3] Еф.4, 13.

[4] Еф. 4, 11—13; Кол. 2, 8—10; Еф. 1, 23; 3, 16—19.

[5] Лк. 10, 42.

[6] Јн. 8, 46

[7] Јн. 1, 14.

[8] I Петр. 2, 22.

[9] Јн. 14, 6.

[10] Јн. 11, 25.

[11] Јн. 8, 12; ср. 9, 5.

[12] Јн. 1, 3.

[13] Кол. 1, 16.

[14] Ср. Мт. 5, 18.

[15] Јн.14, 6.

[16] Јн.14, 6.

[17] Јн.1, 14; Еф. 4, 20—21.

[18] Јн.1, 17.

[19] Јн.14, 6.

[20] ср Јн. 1, 4; Кол. 1, 16; Јевр. 2, 10.

[21] Мт. 28. 20.

[22] Кол. 1, 18; ср. Еф. 1, 22; 5, 23.

[23] Еф. 5, 23.

[24] Кол. 2, 19; 1, 16; Еф. 4, 15—16; 4, 13.

[25] Јн. 24—25; Јевр. *2,* 14. 17—18.

[26] Еф. 3, 6.

[27] Еф. 5, 30; 1 Кор. 12, 12—13.

[28] Ср. Јн. 5, 24; 3, 36; 11, 25—26.

[29] Еф. 1, 23; 1 Кор. 12, 12—30.

[30] Јн. 1, 14. — Г. Флоровски, Очев дом („Хришћански живот" за1926., год. стр. 160).

[31] Еф. 1, 23; Кол. 2, 9.

[32] Еф. 3, 18.

[33] Г. Флоровски, Очев дом, („Хришћански живот" за 1925, стр. 359). [34] Јевр. 13, 8.

[34] Д. А. 15, 28.

[35] Посланица Источних Патријараха из 1848. год.

[36] Јерм. 17, 5.

[37] Јн. 1, 11.

[38] Д. А. 17, 28.

[39] Јн. 1, 9